

Píívyéébé ihjyu:
jetsocríjyodítyú
cáátúnuháámi

New Testament in Bora (PE:boa:Bora)

Pívyéébé ihju: jetsocríjyodítyú cáátúnuháámi
New Testament in Bora (PE:boa:Bora)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bora

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Boara [boa], Peru

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Bora

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

6f878dbd-e896-5e27-b788-1442926dfc48

Contents

Matéo	1
Máaco	62
Róoca	99
Jóaa	160
Héecho	205
Romááno	256
1 Coriítio	277
2 Coriítio	298
Gáarata	312
Epéetsio	320
Piripéetse	327
Corotséetse	333
1 Tetseronitséetse	338
2 Tetseronitséetse	343
1 Timotéo	346
2 Timotéo	352
Tíito	357
Piremóo	360
Heeberéo	362
Tsajtiágo	378
1 Péédoro	384
2 Péédoro	390
1 Jóaa	394
2 Jóaa	400
3 Jóaa	401
Jóodaá	402
Apocaríhtsi	404

MATÉO

Matéó Jetsóodítýú cáátúnuháámi

Jetsocríjtó ihdé múnáaúvu (Rc 3.23-38)

¹ Dabíi, Aavaráaa, Íjcyámútsiúvúj tsíménémúhaabéhjáa Jetsocríjtó Íjcyáábé ihdé múnáaúvú ílluúme:

² Diibyéhjáa Aavaráá tsíimavá Itsáake. Aabéhjáa Itsáá tsíimavá Jacóóboke. Aabéhjáa Jacóóbó tsíimavá Jodáake tsíjtyehji íñahbémuma. ³ Aabéhjáa Jodáá tsíimavá Tamáadívú Pááreé, Tsááraá, Íjcyámútsikye. Aabéhjáa Pááre tsíimavá Ejróoke. Aabéhjáa Ejróó tsíimavá Aráake. ⁴ Aabéhjáa Aráá tsíimavá Aminadáake. Aabéhjáa Aminadáá tsíimavá Naatsóoke. Aabéhjáa Naatsóó tsíimavá Tsamóoke. ⁵ Aabéhjáa Tsamóó tsíimavá Bóoke Raáadívú. Aabéhjáa Bóo tsíimavá Obéeke Róótídivu. Aabéhjáa Obéé tsíimavá Itsáikye. ⁶ Aabéhjáa Itsáí tsíimavá ávyéjuube Dabíikye. Aabéhjáa Dabíí tsíimavá Tsaromóoke Oriá táábadívú.

⁷ Aabéhjáa Tsaromóó tsíimavá Roboáake. Aabéhjáa Roboáá tsíimavá Abíake. Aabéhjáa Abíá tsíimavá Áátsákeé. ⁸ Aabéhjáa Áátsa tsíimavá Jotsapáake. Aabéhjáa Jotsapáá tsíimavá Joráake. Aabéhjáa Joráá tsíimavá Otsíake. ⁹ Aabéhjáa Otsíá tsíimavá Joatáake. Aabéhjáa Joatáá tsíimavá Acáake. Aabéhjáa Acáá tsíimavá Etsekíake. ¹⁰ Aabéhjáa Etsekíá tsíimavá Manatséeke. Aabéhjáa Manatséé tsíimavá Amóoke. Aabéhjáa Amóó tsíimavá Jotsíake. ¹¹ Aabéhjáa Jotsíá tsíimavá Jeconíake tsíjtyehji íñahbémuma. Téjyúhjáa Babiróónía múnáá hójtsiri méíhdéjte ijraéemu.

¹² Aaméhjáa diityé hójtsí pañétú íjchívyéné boone Jeconíá tsíimavá Tsaratiéeke. Aabéhjáa Tsaratiéé tsíimavá Tsorobabéeke. ¹³ Aabéhjáa Tsorobabéé tsíimavá Abiíooke. Aabéhjáa Abiíoó tsíimavá Eriakíikye. Aabéhjáa Eriakíí tsíimavá Atsóoke. ¹⁴ Aabéhjáa Atsóó tsíimavá Tsadóoke. Aabéhjáa Tsadóó tsíimavá Akíikye. Aabéhjáa Akíí tsíimavá Eriíooke. ¹⁵ Aabéhjáa Eriíoó tsíimavá Ereatsáake. Aabéhjáa Ereatsáá tsíimavá Matáake. Aabéhjáa Matáá tsíimavá Jacóóboke. ¹⁶ Aabéhjáa Jacóóbó tsíimavá Jotséeke Maariá tajíi Íjcyáabeke. Aabéhjáa diille Maariá tsíimavá Jetsóoke, 'Pájtyetétsoóbe' nééiyóné 'Críjtoó' némeíbyeke.

¹⁷ Éhduméhjáa Jetsóó ihdé múnáaúvu. Diibyéhjáa muurá Aavaráaúvú tsíimavá tsáápiikye. Aabéhjáa dsíjívénetu dííbyé hajchíyéjuco cámaavéné éhniíñevu. Aabéhjáa idyé dsíjívénetu dííbyé hajchíyéjuco cámaavéne. Éhdúhjáa icyóhodu 'camácámá' líyaatéhijcyámé 14-ihjyúvá Dabííúvuke ditye tsíimávanévújuco. Áábeúvudítýúhjáa idyé líyaatéhijcyámé téhdunéré 14-ijyúva. Áíjyúhjáa diityéké Babiróónía múnáa méénujcatsítýu ityáhjáameke tsajtyé íiñújivu. Téjyútúhjáa idyé ditye líyaatéhijcyáné téhdunéré 14-ijyúvá úújeténáa Críjtoréjuco tsíimávámeíñe.

Jetsocríjtóke Maariá tsíimaváne (Rc 2.1-7)

¹⁸ Íllúhjáa muurá teene Jetsocríjtóke tsáápille tsíimaváne: Dííbyéj tsíjyúhjáa Íjcyáille Maariáke Jotséé áábajáá ityáábavaki. Áronáacáhjáa dityétsíi úcújcatsítýuné ihdéreé tsúúca Maariá eevá Píívyééberéhjáa ihdyu Ípííchoj tééveri pícyóone. ¹⁹ Aabéhjáa diibye Jotséé ímiáábé íjcyánéllii tsá ímílléturó ehdu néellema íjcyane. Áánélliihyéhjáa íjtsámeíbyé ílluréjuco díílleke íhvéjtsóiyóné múha wáájácútúnáaaca. Aabéhjáa tsá ímíllétú míamúnáake

iwáájácutsóné muhdú dille íjcyane. ²⁰ Ááneríhjáa díbye ítsámeíhíjcyánáa níjkyéji múnáajpi ityúwá pañe dííbyedívú bóhówááveebe nééhií:

—Jótsej, Dabíiúvú tsíiménémúhaabe u íjcyáabej, tsá muhdú u íjtsámeíityú dítyáába íjcyáille Maariadítyu. Tsá muurá dille éévane ímityúné íjcyatúne. Muurá ihdyu Píívyéébere Íapííchoj téeveri pícyoone éévalle. Ahdícyane ihdyu wa duucu dííllekej. ²¹ Muurá tsíimáváille wájpíikye. Áábe mémei Jetsóó díbye íhyájkímuke ímityuháñetu pájtyetetsóíñéllíihye. Ehdúhjáa níjkyéji múnáajpi néé Jotséeke ityúwá pañe.

²²⁻²⁵ Ahdújucóhjáa díbye ipyéene díílleke újcujené ihjávu. Áállekéhjáa tsá díbye dómájcotú dille tsíimávátúné hajchóta. Aanéhjáa tsúuca dille tsíimáváabeke meménuube Jetsóodívu. Ehdúhjáa pájtyéné Píívyéébe íhjúu uubálle múnáajpij téeveri íllu néhdújuco: Wájpíikye úújétné badsíjcaja éévaáhi. Aane tsíimáváille wájpíikye. Áábe mémei Emanoéé, ‘íjcyáabe Píívyéébe méémaá’ nééiyóne. Ehdúhjáa Píívyéébe íhjúu uubálle múnáajpij téeveri néhdújuco tene pájtyene.

2

Waajácu múnáa Jetsóoke úújeténe

¹ Aanéhjáa Jodéa íiñújivu dííbyeke tsíimávámé Beréé coomívú Heróóde téené íiñújí avyéjuube íjcyánáaaca. Áijyúhjáa nuhba tsáhícyánéjcutu tsaate mícúru waajácu múnáa tsáame wajtsí Jerotsaréevu. ² Aaméhjáa técoomí múnáake nééhií:

—¿Kíá díbye éhneva jodíómú avyéjuube íjcyáííbyeke tsáápille tsíimávaáabe? Muurá íñe nuhba tsáhícyánéjcuri muha meíjcyame máájtyumí tsúuca díbye íjcyane úúbálléné mícúruwake. Áánéllíi muha metsáa dííbyeke medúúruváváme.

³ Aanéhjáa idyé téhdure Heróóde tsúuca waajácúhi. Aanéhjáa dííbyeke tsíwárejcaró pámeere teene Jerotsarée múnáamájuco. ⁴ Áánéllíihyéhjáa pihjúcuube pámeekéré llúúvájte avyéjútémá taúhbájú uwáábojtéke. Áámekéhjáa dílloobe kíavú díbye Pájtyetétsoobe íjcyáííbyeke dítye tsíimáváiñé némeíhíjcyáne. ⁵ Áánéllíihyéhjáa néémeé:

—Beréevu Jodéa íiñújiri íjcyácoomívu. Íllúhjáa muurá Píívyéébe íhjúu uubálle múnáajpi caatúnúhi:

⁶ Jodéa íiñújiri íhtsútú coomíjí íjcyánetu tsá íatéréecóomí Beréé íjcyatúne. Muurá ámuha teene Beréé múnáa tahñéjte meíjcyamedítyú tsaapi íjcyáá amúhá avyéjuube amúhake téhméíbye.

⁷ Ehdúhjáa dítye úúbállénéllíi Heróóde píuvá wáájacúratúné dítye mícúru waajácu múnáake. Áámekéhjáa dílloobe ímíñeúvú múijyútújucóhjáa ímichi mícúruwa bóhówaavéne.

⁸ Átsihdyúhjáa teene Beréevu iwállóomeke neébe:

—Cána mepéene ímíñeúvú méwaajacute díbye tsíiméneke. Aane ámuha dííbyeke maájtyúmícooca oke méúúballeco téhdure o dúúruvaté dííbyeke.

⁹ Ehdúhjáa avyéjuube Heróóde dítyémá íhjúvátshídyu idyé pehíjcyámé díbye mícúruwá tujkévetu. Aaméhjáa tsúuca téshívu úújeténáa díbyéwu íjcyátsíí hallúvú mícúruwa táchúúreevéhi. ¹⁰ Ááneríhjáa mítyane ímíjyuuvéme. ¹¹ Aaméhjáa tééjá pañévu úcaavémé úújeté tsíjju Maariáma íjcyáábéwúudívu. Áábéwúukéhjáa duurúvámé ímíhmóúbánema. Átsihdyúhjáa bohbanúmé dííbyéwúuke óoroó, íjtsiéétsoo, míraá, éhdunévu. ¹² Áané boonéhjáa Píívyéébe dítyéké ityúwá pañe néé Heróóde íjcyáhullétú dítye íóómíjyucóótuki. Ahdújucóhjáa dítye óomiñe íiñújivu tsiélléturéjuco.

Jetsóoma tsíjjumútsí Ejíhtó íiñújivu úmíváne

¹³ Aaméhjáa tsúuca íiñújuvu óómíñe déjuvu idyé tsiíñe níjkyéji múnáajpi Jotséedívu ityúwá pañe íbóhówáávène néé dííbyeke:

—Maájkyéne méumívá dítyáábá níhyoma Ejihtó íiñújuvu. Aame ámuha méijcyáá téhulle ámúhake o nééne hajchóta. Muurá Heróóde néhcoó aadi tsííménéwúuke ídsíjívétsoki.

¹⁴ Ahdújucóhjáa dítye íájkyéne pééne tépejcójuco teene Ejihtó íiñújuvu. ¹⁵ Áhulléhjáa ícyahíjcyámé díibye Heróóde dsíjívétúné hajchóta. Ehdúhjáa pajtyéné Píívyéébe íhjúu uubáalle múnáajpij tééveri íllu néhdújuco:

Ejihtori íjcyáábeke ó píuvá Hájchíwúuke.

Ávyéjuube Heróóde tsíímédívu lííhyánutsóne

¹⁶ Aanéhjáa Heróóde ávyétá íhnáho cayóbáávaté díitye waajácu múnáa tsiélléturéjuco óómíñeri. Áanemáhjáa íjcyáabe lííhyánutsó wapímúj tsíímedívu míñéécú pijcyábatu lííñevu íjcyáméhjidípívu, díityéhjáa waajácu múnáa míñéécú pijcyábájuco ípyéé míícúruwáke íájtyúmínetu íjcyáne ééveri íjcyáméhjidívu. Teenéhjáa Berée múnáaj tsíímedívu lííhyánútsoobe técoomí úníuri íjcyáméj tsíímemájjuco. ¹⁷ Ehdúhjáa pajtyéné Píívyéébe íhjúu uubáalle múnáajpi Jeremíá íllu néhdújuco:

¹⁸ Ramáa íjcyátsihyi dsíjívé maatyóbá melleebóhi. Rakyéé muurá tahíjcyá íááchimúhá íjraéémuj tsíímé dsíjíveneri. Aalle tsá ímíletú díílleke mebóhijtsóne.

¹⁹⁻²⁰ Aanéhjáa díibye Heróóde tsúuca dsíjívénéllí níjkyéji múnáajpi tsiíñe Ejihtovu Jotséedívu ityúwá pañe íbóhówáávène nééhií:

—Maájkyéne wa meóómí ámuha íjraéémú íiñújuvu. Tsúuca dsíjívémé tsííménéwúukée dsíjívétsóllehíjcyáme.

²¹ Ahdújucóhjáa dítye óómíñe íiñújuvu. ²² Áronáacáhjáa díibye Heróóde cápáyóové íllíyéjuco Akyeráo teene Jodéa íiñújí avyéjuube íjcyane Jotséé iwáájácúne íllityé téhullévú ípyééíyóneri. Áanéllíhyéhjáa Gariréa íiñújívuréi pééme Píívyéébe díityéké ityúwá pañe téhullévú dítye péétyúné nééne lííhye. ²³ Aaméhjáa úújeté Natsaréevu díibyeéhjáa Jetsóo Natsarée múnáajpi íjcyáíñe tsúucájatújuco Píívyéébe íhjúu uubáalle múnáa néhíjcyádújuco.

3

Tsojtsó múnáajpi Jóaa úwaabóne (Mc 1.1-8; Rc 3.1-9; Ja 1.19-28)

¹ Téijyúhjáa Jóaa tsojtsó múnáajpi úwáábohíjcyá míamúnáake Jodéa íiñújiri íñéubará píívyétútsihyi. ² Íllúhjáa úwáábohíjcyáabe:

—Méihvéjtsó ímítyú ámuha meícyahíjcyáne. Ááne ámúhá íjtsaméi mécapáyóové ímíánejcúvuréjuco. Muurá níjkyéjiri íjcyáabe Píívyéébe íavyéjúeje meíjcyá meke újcuíñe tsúuca méhdivu píhíjucóóhií.

³ Díibyeéhjáa Jóaadityu Píívyéébe íhjúu uubáalle múnáajpi Itsaía nééhií:

Méllééboó íñéubará píívyétúné íiñújiri íjcyáabe keeváwu íllu úwaabóne: “Méímibáávyé ímítyú ámuha meícyahíjcyánetu tsaímíyéjuco ámuha meíjcyámeke Ávyéjuube íájtyumívaki.”

⁴ Aanéhjáa díibye Jóaa camééllómú íhíjnetu méénúmeíñe wajyámúúnema íjcyáábéj pínetú ócájimííhé chíúcunúhi. Aabéhjáa tséréémuke dohíjcyáhi. Téhduréhjáa ímúhojpácýó ádohíjcyáabe. ⁵ Áábé uwáábóhjáa ílléébúcnú tsáácunúhíjcyámé pahúllevátú Jerotsarée múnáa, pámeere teene Jodéa íiñúji múnáa, Joodáaj píhírí íjcyáne íiñúji múnáa, íjcyame. ⁶ Áamedítyúhjáa muhdú íicyahíjcyanéhjí úúbállémeímyekéjuco díbye tsótsohíjcyáne teene Joodáatu.

⁷ Áijyúhjáa tétsihyi mítyame paritséó imyémé íjcyáha múnáama, tsadotséó imyémé íjcyáha múnáa íjcyame idyé imíllerá téhdure itsójsótsámeíñé peecútére. Árómekéhjáa íllure tsijpájuúbe. Neebéhjápeé:

—Ávyeta ámuha íñimiyémúeméjté meíjcyámeke ¿múha ámúhakye néé peecútéré ámuha teene meméénúneri mepájtyetéiyóné Píívyéébe meke méimítyuháñé hallútú ícúbáhraíñé méumíwari íjcyánetu? ⁸ Ímiááné ámuha metsójsótsámeíñé meímílléhajchíí ímityúné ámuha meícyahíjcyané meíhvéjtsóne ímiááameréjuco meíjcyá tééneréjuco ámúhadítú íbóhówaúcunúki. ⁹ Tsá múu néétune: “Muha muurá Aavaráaúvúj tsiménémúhaabe meíjcyámeke tsá ñná múúhakye pajtyeítúne.” Tsá múu ehdu íhgyúvatúne. Muurá íñe néwayúúné íjcyáronetu Píívyéébe ípívyéjtsóiyá tsíjtyeke Aavaráaúvúj tsiménémúháabeke. ¹⁰ Aabe muurá téhmehíjcyá ímityúmeke iwáágóoíñé éhne múúne tsaapi íbájtsoháñetu ímiñe néévátuhéhjí íllóne cóvajsódu. ¹¹ Muurá ihdyu ímiááné ámúhakye ó tsótsohíjcyá nújpacyori ámúhá ímityú ámuha meíhvéjtsómé íjtsaméí tsíhdyuréjuco cápáyóóvémeke. Áánetu ihdyu íjcyaaabe táhboone úwáábóibye ávyeta táehníñevu íhtsútuube íjcyáabeke íjtyúhápáájíubaré o tácoriúcu dííbyedívú o pííhívéítúroóbe. Díibye ihdyu ímiááné cáhcújtsómé pañévú pícyoó Píívyéébe Apíícho. Áánetu cáhcújtsótúmeke cúújúwá pañévú waagóoíibye. ¹² Aabe muurá míamúnáake ímíbájchómeke dówajcároó ímityúmedítú. Ááne tsaímíyé pícyoóibye díitye ímiáámeke. Áánetu ímityúmeke waagóoíibye cúújúwá pañévú éhne múúne tríígotu ímíúhjí meújúne íatéréene téjuuhójima mecóvajsódu. Ehdúhjáa paritséómuke neebe Jóáaá.

Jetsóó tsójsótsámeíñé

(Mc 1.9-11; Rc 3.21-22)

¹³ Téijyúhjáa Gariréa íñújitu Jetsóó péé Joodáavu Jóáa téhulle íjcyáabe élleву dííbyedívú itsójsótsámeíki. ¹⁴ Áronáacáhjáa Jóáa néé dííbyeke:

—¿Aca muhdú cáábyerá uke ó tsójtsoó oke u tsójsóíyóóbeke?

¹⁵ Áronáacáhjáa neebe dííbyeke:

—Áronáa ihdyu ú méénuú tehdu Píívyéébe ímillédújuco.

Ehdúhjáa díbye néénéllíi Jóáa tsojtsó dííbyeke. ¹⁶ Aabéhjáa itsójsótsámeísihdyu íjchívyeebe íténáa cáámetu Píívyéébe Apííchó íjuuúdu bóhówaavéné níityé dííbyedívú.

¹⁷ Áánáacáhjáa idyé téhullétúré cáámetu Píívyéébe nééhií:

—Áánu Hájchíwúuke o wájyúúbedi mítyane ó imíjyúúhií.

4

Jetsóoke Naavéné máváríjchóne

(Mc 1.12; Rc 4.1-13)

¹ Aanéhjáa Jetsóó tsójsótsámeíñé boone Píívyéébe Apííchó dííbyeke tsajtyé íñéubá píívyétúné íñújívú téhullévú Naavéné dííbyeke ímávaríjchoki.

² Aabéhjáa téhulle 40 coojívájúco májchótuube íjcyaaabe ajyábáavatéhi. ³ Áábekéhjáa Naavéné ímújtátsóro nééhií:

—Bo ímiááné Píívyéébe Hajchi u íjcyáhajchíí íu nééwáyutu pááaho dípívyéjtsóne majchoj.

⁴ Áronáacáhjáa neebe dííbyeke:

—Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé: “Tsá apááñéré májchó tájpi meíjcyatúne. Muurá téhdure Píívyéébe meke néhdu meíjcyame tééne tájpi méijcyáhi.”

⁵ Ehdúhjáa Jetsóó áñújcúnéllíi tsajtyéébe dííbyeke Jerotsaréévuréjuco. Áábemáhjáa néríivyemútsí cáámevu duurúvájá hallúvu. ⁶ Átsihvúhjáa idyé neebe dííbyeke:

—Áyu cána ímiááné Píívyéébe Hajchi u íjcyáhajchíí íchihdyu cátsiñíívyé baavújuco. Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

Píivyéébe wáalloó níjkyéji múnáake uke ditye ityéhme ìná uke ipájtyétuki. Aabe tsá ìnéúbatú u wápújúúvéityúne.

⁷ Ehdúhjáa Naavéné néérónáa idyé Jetsóó néé dííbyeke:

—Téhdure muurá nééne dííbyé waajácúháámitu: “Tsá Máavyéjuube Píivyéébeke memávárijchóityúne.”

⁸ Ehdúhjáa Jetsóó néérónáa ìhvéjtsótuube tsiíne tsajtyé dííbyeke caméhbaú níjcaúvu. Áhbaú níjcautúhjáa úújétsoobe páneere ííñújí avyéjuvu. ⁹ Áánemáhjáa neébe:

—Páneevúré ííneevu uke ó ájcuú u mímóúúvéne oke u dúúrúváahajchíjyu.

¹⁰ Áánélliihyéhjáa Jetsóó dííbyeke nééhií:

—Díhne óhdityu, Náve Naavénej. Muurá Píivyéébé waajácúháámitu nééneé: “Máavyéjuube Mépiivyéébekéré medúúrúváábeke méíícúvéiyáhi.”

¹¹ Ehdúhjáa Jetsóó néénetu ílluréjuco díbye ìhvéjtsóíñúné dííbyeke. Ááne boonéhjáa níjkyéji múnáaréjuco dííbyeke íícuvéne.

Jetsóó úwáábótujkénúne Gariréa ííñújí múnáadítu

(Mc 1.14-15; Rc 4.14-15)

¹² Aanéhjáa téjyu tsojtsó múnáajpi Jóáake ditye cúvéhoojánúné uubállé Jetsóó iwáájácúne péé Gariréa ííñújivu íhcyóómi Natsaréevu. ¹³ Ácoomíyíhjáa wahájchotaré íjcyáne ííneebe Capenaóovu, teene Gariréa ííñújiri íjcyáne unéúcóba úníuri Tsaboróoo, Netaríii, íjcyané dohjíba múnáa ííñújícú úníuri íjcyácoomívu. ¹⁴ Ehdúhjáa pajtyéné Píivyéébé íhjúyú uubállé múnáajpi Itsaía íllu néhdújuco:

¹⁵ Jodíómú íjcyátúné míamúnaa íjcyá Gariréa unéú íjcyátsihyi Joodáa úníuri, Tsaboróoo, Netaríii, íjcyané dohjíba múnáa ííñújícú. ¹⁶ Aame ícyahíjcyá idáátsówu éhne múúne cúúvétsihyi meíjcyadu ímíáájú wáájácútmé wágóóóvéiyóme. Árómemma tsúuca íjcyájúcooróné ditye pájtyetéiyóné uwááboju.

Ehdúhjáa Itsaía nééhií.

¹⁷ Aanéhjáa Jetsóó úwáábótujkénuube nééhií:

—Méíhvéjtsó ímítyú ámuha meícyahíjcyáne. Ááne ámúhá íjtsaméi mécapayóóvé ímíánejcúvuréjuco. Muurá tsúuca níjkyéjiri íjcyaaabe Píivyéébe íavyéjúejte íjcyáímyeke újcúíne éévé úújetéhi. Ehdúhjáa Jetsóó úwáábótujkénuube nééhií.

4-meva ímamyémú íjcyáímyeke Jetsóó újcune

(Mc 1.16-20; Rc 5.1-11)

¹⁸ Aabéhjáa Gariréa unéú úníuri péhíjcyaaabe úújeté tsaatétsí íñáhbema amómeke tsínuhíjcyámútsidívu. Tsáapi méméhjáa Tsimóo Péédoro. Áánetúhjáa tsíjpi mémé Aderée.

¹⁹ Áámútsikyéhjáa neébe:

—Ookéréjuco meúráávyé. Muurá ííne amómé lliíñája múnáajtétsí ámuhtsi meíjcyámútsikye ó pícyoó míamúnáakéréjuco Píivyéébedívú ámuhtsi meíbúwáávétsóííne wákimyéivu.

²⁰ Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii teenémáyé íjtsínuuháñé ìhvéjtsóne peemútsí dííbyemáyéjuco.

²¹ Átsihdyúhjáa éhnííñéwúuri ájtyúmíibe tsíjtyetsi íñáhbema Jacóóboo, Jóáaá, íjcyamútsí cááni Tsebedéoma íhmíínee páne íjtsínú pájáábohíjcyamútsikye. Áámútsikyéhjáa idyé píúvaábe. ²² Aamútsíhjáa téhdure íhmíínema cáánikye ìhvéjtsóne péé dííbyemáyéjuco.

Jetsóó mítyámeke úwaabóne

(Rc 6.17-19)

23 Páneerée Gariréá iĩñújiri muuha ímamyémuma Jetsóó úwááboobéré p ehíjcyá míamúnáake diityé pihcyáávejááné pañévu. Úwáábohíjcyaabée ímíáájú Píívyéébé avyéjutu íjcyáné uwááboju diityéke. Aabée bóhíitsohíjcyá páhduváré néene chémeháñeri chéméméhjike. 24 Ehdúu díbye méénuhíjcyánéhjáa páneere Tsííríá iĩñúji múnáa iwáájácúne tsívahíjcyá dííbye éllevu páhduváré néene chémeháñeri chéméméhjike: Avyéháñeri íjcyámeke, naavémú ípañe íjcyámeke, méívatéméhjike, íjpi vááúmeítyúneri chéméméhjike. Áamekéé bóhíitsohíjcyáabe.

25 Ávyetáa pahúllevaré múúhama díbye p ehíjcyáhulle mítyame míamúnáa dííbyeke úráavyehíjcyá Gariréaa, Decááporii, Jerotsaréee, Jodéa iĩñúji, Joodáa tsiñéjcuu, íjcyátsíhji múnáa.

5

Cáméhbaú hallúvú Jetsóó úwaabóne

1 Aamée dííbyedívú píhcyáávénéllii cáméhbaú hallúvú ácúúveébe. 2 Áábedívúu muha mepíhcyáávémeke pámeekéré úwááboobe néehíi:

Muhdú néené míamúnáa ímí íjcyane (Rc 6.20-23)

3 Maímijyu dítye íjcyane ídátsó Píívyéébé icyánéjcu píáábójuri tsúúrameíhijcyáme. Muurá tehdu néémé wáábyuta dííbye avyéju.

4 Maímijyu dítye íjcyane ídátsó kímóhcó nénehji pátyehíjcyáme. Muurá Píívyéébe tehdu nénehji pájtyémeke ímíjyúúvetsóhi.

5 Maímijyu dítye íjcyane ‘mityáhmítýá’ néétume ímí tsaííbuwáaré ícyahíjcyáme. Píívyéébé diityéké íájcuíñé néené iĩñúji muurá diityé wáábyuta.

6 Maímijyu dítye íjcyane Píívyéébe ímillédú íjcyáíyóneri tsúúrameíhijcyáme. Muurá tehdu néémeke píááboobe díbye ímillédú éhnííñevu ímí dítye íjcyaki.

7 Maímijyu dítye íjcyane pamévakeré ídáatsólléne píáábohíjcyáme. Muurá tehdu néémedi téhdure Píívyéébe ídáátsóvéne píaabóhi.

8 Maímijyu dítye íjcyane panévaturé ímíááméré íjcyáíyóneri tsúúrameíhijcyáme. Muurá tehdu nééme tsaímíyé dííbyema íjcyáhi.

9 Maímijyu dítye íjcyane tsaímíyé pamévamáyé íjcyáíyóneri tsúúrameíhijcyáme. Muurá tehdu néémeke ímíááné Píívyéébe dílló ítsíímedi.

10 Maímijyu dítye íjcyane ímíáájú Píívyéébe néhdújuco ímí iúráavyéné déjúcotu ícúbáhrámeíhijcyáme. Muurá ehdu néémé wáábyuta dííbye avyéjú íjcyá níjkyéjiri.

11 Maímijyu ámuha méijcyane tahñéjté ámuha méijcyané déjúcotu míamúnáa ámúhadi ícúbáhrámedi iúúhívaténe nehníwu állíuháñé íhjúvahíjcyáme. 12 Muuráhjáa ehdu nénehji éíjyúúvú téhdure Píívyéébé íhjúu uubálle múnáake patyéhijcyáhi. Ahdícyane tehdu nénehji ámúhakye pájtyerónáa íllure méimíjyuhíjcyaco. Muurá tehdu ámuha méicúbáhrámeíhijcyané áhdó ávyeta íné ímíjyaú ámuha méíjcyáa níjkyéjiri.

Píívyéébeke wáájácútúme uwáábojte (Mc 9.50; Rc 14.34-35)

13 Aame iĩñújiri ámuha méijcyá cánáamadú. Muurá teene cánáama íímúnéllii meke píaabóhi. ¿Aca íímútuca meke píáábóiyóne? Tsáhaá. Muurá tehdu tene nééca mewáágoóné míamúnáa ííteíñuhíjcyáiyáhi. Ahdu ámuha oke meúráavyénetu meíhvetéhajchíi waagóojtéréjuco ámuha méíjcyáíñe.

¹⁴ Muurá peetédu ámuha méijcyá ííñújiri ímiáájú ámuhadítýú bóhówaúcunúhijcyáme. Muurá tsácoomi cámeháú níjcáuri íjcyacóómí tsá téévetúne. ¹⁵ Áhdure peete tsá mújyú tsíeménevu maávohjácóítýuróne. Muurá ihdyu cáamevu íboohówátsihvu mépicýóó tene íájchúcunúki. ¹⁶ Ahdu ámuha menéeme ihdyu óví ímiáánéré ámuha meméénúnetu mébóhówaúcunú teene íájtyúmíne tsijtye íávyéjútso dúúrúvaméré níjkyéjiri íjcyaae Méécáánikye.

Píívyéébé taúhbaju Jetsóó úwaabóne

¹⁷ Áliúúmé ihdyu méijtsúcunúdí Píívyéébé taúhbajuu, dííbyé ihjyú uubáalle múnaápe úwáábohíjcyanéhjii, íjcyane o tútávajtsóvaabe o tsááneé. Muuráhjáa ihdyu o tsáá muhdú teene taúhbaju néhijcyáné ímíñeúvú míamúnáadívú o bóhówájtsoki. ¹⁸ Aane ímiááneturé ámuhakye o néé muurá Píívyéébé taúhbaju tsá mújyú wágóóóvéityú páneere níjkyéjima ííñuji wágóóóvéronáaaca. Muurá páneere dííbyé waajácúháámitu néhíjcyanéhjii pájtyeé muhdú tene néhijcyádújuco. ¹⁹ Muurá tsaate dííbyé taúhbajúúnetu íhtsúnéwu íjcyaróné cáhcújtsoúmé múhdurá dáríívehíjcyámé tsá ávyejúúllémeíityú dííbyé avyéjuvu. Áánetu panévare dííbyé taúhbajúúné ímí cáhcujtsómé téjijtójuco míamúnáake úwáábohíjcyámé dííbyé avyéjú níjkyéjiri íjcyanévu avyéjúúlléméíhi. ²⁰ Muurá ímiááné ámuhakye o néé eene taúhbajúúné uwáábojtémá paritséomú múhdurá ícyahíjcyádú ámuha méijcyáhajchíí tsá mújyú ámuha méijcyáityú Píívyéébé avyéjúejte.

Cááyóba ímityúné íjcyánetu Jetsóó úwaabóne (Rc 12.57-59)

²¹ Muurá ámuha méwaajácú éjyúúvú ámuhá ihde múnaáúvuke íllu némeíñe: “Tsá múu míamúnáake dsíjívetsotúne. Muurá tehdu néémema íhnáhoóíñe tene ímíbájchómeíñe.” ²² Áhdure ámuhakye o néé tsaate íñahbéjtedívú cáyobáávatéróné muurá téhdure ápíchó díityé hallúri. Áhdure idyé tsaate ehdííva tsijtye néhajchíí díityémá ímityúné ímíbájchojte teene ímíbájchoóhi. Áhdure tsijtyeke ávyéta néhni úhbámé hallúri ápíchó teene cúújúwá pañévú ditye wágóóóvéiyóne.

²³⁻²⁴ Áánéllii múu díñahbéébema ímityúné ámuhtsi medáríívéjcatsíhajchíí ímíbáchójcatsíhi. Áijyu ihdyu Píívyéébeke dúúrúvámeíhíjcyátsihvu tsíeméné u tsájtyéneri u dúúrúvane ímí íjtsúcunúúbe.

²⁵ Téhdure múu tsaatémá ámuha ímityunéhjii ditye ímíbájchóhullévú metsátyéjcatsíhajchíí téhullévú íúújetétúné ihde ímíñeúvú cánáájánújcatsí ávyéjútédívú ámuha mecúvéhoojánútsójcatsítyuki. ²⁶ Ímiááneturé ámuhakye o néé tsá muurá cúvéhóójatu ámuha méíjchívyéityuró páneere ámuha maáhdótúhajchííjyu.

Ihdícýámema míamúnaa dómácójcatsíñetu Jetsóó úwaabóne

²⁷ Tsúúca muurá ámuha méwaajácú éhnéhjáa éjyúúvú méihde múnaáúvuke Píívyéébe íllu úwaabóne: “Tsá múu íhdícýámema dómácójcatsítyúne.” ²⁸ Áhdure idyé ámuhakye o néé muurá tsaapi pevénéré tsáápíledi úmúúpívyérónáa tsúúca dííllema múu dómácójcatsídyú ímityúné méénuube íjtsaméí pañe.

²⁹ Áhdícýane díhyállúuri u ííteneri ímityúné u méénúyóneri u úmúúpivyéhajchíí múu waagóó teéu. Óvíjyuco ihdyu tsau díhyálluu u wájýúrou wágóoóvéne u ímíjpyeté tsáijyu múúne páneere díjpi ímí nééroobe cúújúwá pañévú u wágóóóvénáaaca. ³⁰ Áhdure díhyójtisiri ímityúné u méénune uke tútávátsóhajchíí múu waagóó téhojtsi. Óvíjyuco ihdyu téhojtsi u wájýúrohójtisí wágóoóvéne u ímíjpyeté tsáijyu múúne páneere díjpi ímí nééroobe cúújúwá pañévú u wágóóóvénáaaca.

*Táábávájcatsímyé wáággóójcatsítúyuróné Jetsóó úwaabóne
(Mt 19.9; Mc 10.11-12; Rc 16.18)*

³¹ Áhdure muurá tsúúca ámuha méwaajácú ámúhá ihdé múnáaúvukée Píívyéébe Moitséeúvuj tééveri íllu úwaabóne: “Tsaapi múu méwakye íhvéjtsócooca díílleke ajcú teene úúbálléné waajácúhaamívu.” ³² Áronáa ámúhakye o nées muurá tsaapi méwakye ímityunévú meénutsó tsíjpiima ícyahíjcyátúrólleke díbye íhvéjtsolle tsíjpiikye tájíváneri. Áhdure díibye díílleke táábávaabe ímityúné meenú méwamájíí tsíjpi táábama íjcyáneri.

Meíhjuvádújuco meméénúiyóné Jetsóó úwaabóne

³³ Áhdure idyé muurá ámuha méwaajácú éjjuúvúu ámúhá ihdé múnáaúvuke Píívyéébe Moitséeúvuj tééveri íllu úwaabóne: “Tsane múu ímiáánetúré imyéénuíñé Píívyéébe lléébónáa díibye mémé idyómajcóné meenú muhdú íñéhdújuco.” ³⁴ Áronáa ámúhakye o nées téeméné ámuha meméénútuki. Tsá múu néétune: “Bo óví níjkyeji muhdú ijcyá o állíhajchííjyu.” Muurá Píívyéébe avyéjúrú teene. ³⁵ Áhdure tsá múu néétune: “Bo óví ííñuji muhdú ijcyá o állíhajchííjyu.” Muurá Píívyéébe éhnéré idyé teene ííñuji. Áhdure idyé tsá múu néétune: “Bo óví Jerotsaréé muhdú ijcyá o állíhajchííjyu.” Muurá Píívyéébe íhtsútuube ávyéjuube íjcyáábe cóómíyé técoómi. ³⁶ Áhdure idyé díhñíwau íjcyáróutu tsá múu néétune: “Bo óví muhdú táhñíwau ijcyá o állíhajchííjyu.” Muurá u nééjuri tsá tsájíubaré llíjcyáítúyuró díhñíwácotu. Áhdure tsá tsájíubaré cúúvenúítúyuró u nééjuri. ³⁷ Áánéllii múu ímiáánéjuco íjcyane ápáhajchíí néehíí: “Ééé ímiááné tehdújuco teene.” Áánetu ímiááné íjcyatúné múu ápáhajchíí néehíí: “Tsáhaa tehdú néénejíivari.” Ehdu íihjuváné tsá múu éjkétsotú Píívyéébedítu. Muurá tehdú meíhjuváné Naavenedítúré tsááhíí.

*Mepíámeítúyuróné Jetsóó úwaabóne
(Rc 6.29-30)*

³⁸ Áhdure muurá ámuha méwaajácú éjjuúvúu ámúhá ihdé múnáaúvuke tsiíñe Píívyéébe Moitséeúvuj tééveri íllu úwaabóne: “Tsáápiikye íhyálluu tsijpi bóhdúcúúbé hálluu téhdure bóhdúcúúveéhi. Áhdure tsáápi íhwájí wápíyúúcuúbeéhí wápíyúúveéhi.” ³⁹ Áronáa ihdyu ámúhakye o néehíí: Tsá múu ámúhakye ímityúné tsaate dáríívéhajchíí píámeítúyúne. Áhdure tsaate ámúhakye méénúhajchíí tsá múu píámeítúyúne. ⁴⁰ Áhdure idyé tsaate ámúhama tsane íímíbájcho ipíúvamedítúyú ámúhá caamééja dójtúcúhajchíí múu íná néétuméré íhvéjtsó téhdure hállúeja ámúhá tsuucójá díbye itsájtyeki. ⁴¹ Téhdure tsaate ámúhakye ‘múúhá pííchutátú múúhakye mépiáábó wahájchotáwu’ néhajchíí múu tsajtyé díityémá ehnííñevújuco. ⁴² Áhdure tsaate ámúhakye tsííñé piáábó táúmeíhajchíí múu piáabóhi. Áhdure tsaate ámúhakye tsíeméné bóónétu íóómíchoíñé táúmeíhajchíí múu ajcúhi.

*Meke múnáájtsórómeke mewájujune Jetsóó úwaabóne
(Rc 6.27-28, 32-36)*

⁴³ Muurá ámuha méwaajácú míamúnaa íllu úwáábócatsíhijcyáne: “Uke wájjuýmémáyé múu wájjujcatsíhi. Áánetu uke múnáátsohíjcyámeke tsá múu wájjujúne.” ⁴⁴ Áronáa ámúhakye o néehíí: Ámúhakye múnáájtsórómeke múu wájjujúhi. Áhdure ámúhakye múhdurá dáríívérómé hállúvú múu piááboju táúmeí Píívyéébeke. ⁴⁵ Áijyu ihdyu ámuha méjicyáa ímiááné ámúhá Caani níjkyéjiri íjcyáábej tsíime. Díibye muurá núhbake ájchutsó pámeere ímityúrómhjima ímiááméllíihye. Áhdure níjyaba állétsohíjcyaa ímiájíjtó úráavyehíjcyámema téjijto úráavyehíjcyátúróméllíihye. ⁴⁶ Muurá ámúhakye wájjujúmekéré ámuha mewájujúhajchíí tsá ímiá wájjujú tene íjcyatúne. Ehdu ámuha mewájujúcatsíñé tsá Píívyéébe ímí ámúhadívú íjtsúcunútúne. Muurá ímityúme íjcyarómé

téhdure diityéké wájuryumeke wajyúhi. ⁴⁷ Áhdure ámuhakye ímí náhbévahíjcyámemáyé ímí ámuha meihjyúvájchíí tsá ámuha ímiáámé meijcyatúne. Muurá téhdure Píivyéébeke wáájácúturómé ímí íjcyámema ímí ihjyúvájcatsíhi. ⁴⁸ Ahdícyane ímiááméré múu ijcyá ámuháj Caani níjkyéjiri íjcyaaabe ímiáábé íjcyadu.

6

Ímiáánéré meméénune Jetsóó úwaabóne

¹ Tsá múu míamúnaa ámuhádi iúllévenúkiyé méénutú ímiájíjtó ámuha meúraavyéne. Muurá tehdu ámuha meméénúhajchíí níjkyéjiri íjcyaaabe ámuháj Caani tsá ímí ámuhakye íjtsúcunúityúne.

² Áánéllii múu ídáátsómeke ípíaabóné tsá úbálléjcatsíyú eene ímityúmé bañú múnaa íjcyame méénuhíjcyádu. Diitye muurá teene méénuhíjcyá pihcyáávejáané pañévú, ulléjijtónéj píinévú, míamúnaa ímiáámé ditye íjcyane íjtsúcunúkiye. Aane ténetu ámuhakye ímiááneturé o néé ápááñéré téene áhdójuco íjcyane míamúnaa diityéké dúúrúvahíjcyáne. ³ Áánéllii múu tsaatéke píaabó téévéneúvúre. ⁴ Áijyu ihdyu ámuháj Caani pane wáájácúube ímí ámuha meméénuhíjcyané ííténe téene áhdó ámuhakye píááboóhi.

Píivyéébema meihjyuváne Jetsóó úwaabóne (Rc 11.2-4)

⁵ Áhdure tsá múu Píivyéébema ámuha meihjyúvácooca eene diitye ímiáámeúvúdú bañú múnaa íjcyame méénuhíjcyádú méénutúne. Muurá eene pihcyáávejáané pañévú ulléjijtóné úniúvú Píivyéébema ihjyúvahíjcyámé míamúnaa íítérokíye. Aane ímiááneturé diityédítyú ámuhakye o néé ápááñéré téene áhdójuco íjcyane míamúnaa diityéké dúúrúvahíjcyáne. ⁶ Áánéllii ihdyu múu dííbyema íihjyúvácooca ímijcóhó pañévú iwátáháávéne ihjyúvá múha wáájácúúnááca. Áijyu ihdyu ámuhakye píáábóíbye.

⁷ Áhdure idyé tsá múu íhdícyanéhjíré íhjúvatú dííbyema íihjúvácoóca. Pane tsá múu bíwáánéré wápihtsúcuhíjcyatú dííbyeke wáájácúúmé méénuhíjcyádu. Muurá ítsúcunúhijcyámé ditye bíwáánéré wápihtsánuhíjcyánetu díbye diityéké illéébóne áñújúiyóne. ⁸ Ahdícyane tsá múu diityédú néétune. Muurá ihdyu Méécááni tsúúca waajácú íiná méhdityu píhtone dííbyekéi metáúmeítyúrónááca. ⁹ Áánéllii múu íllu íhjúvá dííbyema:

Múúháj Caani níjkyéjiri u íjcyaaabej, uke muha máávyéjutsó dúúrúvamére. ¹⁰ Aabe ihdyu díavyéjuvu múúhakye dúúúne u ímillédú múúhakye túkevétso ííñújiri muha meijcyámeke muhdú níjkyéjiri u méénuhíjcyádu. ¹¹ Aabe ihdyu óvíi múúhakye majchóvú ú ácu híjcyá páijyuvaré téene tájpi muha meijcyaki. ¹² Áhdure muha ímityúné meméénuhíjcyáné múúhadi dídáátsóvéne dáabájíívé múúhakye ímityúné méénuhíjcyámedi muha meídáátsóvéne teene maábájíívehíjcyádu. ¹³ Áhdure múúhakye íhvéjtsótuubéré píáábohíjcyá mávaríjchojúúnevu muha metáhjátsámeityuki. Muurá íhtsútuube múijyú muhdú u íjcyáítyuube páné avyéjuubéré ú íjcyáhi. Áyu tehjújuco. Ehdu múu Píivyéébema íhjúváhi.

¹⁴ Ahdícyane muurá ámuháj Caani níjkyéjiri íjcyaaabe ámuhádi ídáátsóvéne ábájíívéé ámuha ímityúné meméénuhíjcyáné tsijtye ámuháma ímityúné méénuhíjcyáné diityédí ámuha meídáátsóvéne maábájíívehíjchííjyu. ¹⁵ Áánetu ámuha diityédí meídáátsóvétúhajchíí téhdure tsá díbye ámuhádi ídáátsóvéityúne.

Píivyéébema meihjyúvácooca tsáijyu majcho meáwañe Jetsóó úwaabóne

16 Áhdure múu ámuha tsáijyu dííbyema meihjyúva majcho maáwácooca tsá kehóvéméhjívú íjcyatú eene bañú múnaa íjcyame míamúnaa iúllévenúkiyé ícyahíjcyádu. Muurá ímiááneturé o nées apááñéé téene áhdójuco íjcyane míamúnaa diityédi úllévenúhijcyáne. 17-18 Ahdícyane dííbyema ámuha meihjyúva majcho maáwácooca tsá múu boohówáneúvú méenutúne. Óví ihdyu dííbyere ámúháj Caani waajácú tehdújuco ámuha meméenuhíjcyáne. Áijyu muurá ámúhakye píáábóííbye.

Ímí níjkyéjiri meíjcyáne uwáábo
(Rc 12.33-34)

19 Tsá múu ííñújiri iéhnéváyóneri tsúúrámeityú múhajchótá téene tájpi ámuha meíjcyáyónerííjivari. Muurá ámuha téene tájpi meíjcyáronéhjí ámúhadívú tútávááveéhi. Áhdure naní múnaa ámúhadívú ícúbáhraáhi. 20 Áánéllii múu tsúúrámeí níjkyejívú Píívyéébe ámúhakye ávyéjuutétsóíñeri. Teene ihdyu tsá múijyú muhdú ámúhadívú íjcyáityúne. Áhdure tsá téhulle naní múnaa íjcyáityú ámúhá avyéjú ámúhadívú tútávájsóiyóme. 21 Muurá kénejcú éhniíñevu ímí ámúhakye pájtyénéjcuriyéjuco ámuha meííjiveíñe.

Méháluúúcú peetédu nééneé
(Rc 11.34-36)

22 Muurá ámúhá hálluúúné peetédu néeneri ámuha ímiáánéré meíteneri metsúúrámeihajchíí teene ámúhadítyú bóhówaúcúnuúhi. 23 Áánetu ímityúnéré ámuha meíteneri metsúúrámeihajchíí téeneturé ámuha mébóhówaúcúnuúhi. Áijyu muurá Píívyéébe icyánéjcuéjte ámuha meíjcyaróné tsáhájucó wáájácúmeítyú ílluréjuco ámuha metútáváávenéllííhye.

Míjijtócú meúraavyéné tsá ímityúne
(Rc 16.13)

24 Tsá muurá tene ímítyuró míityétsikye ámuha maávyéjuubéváne. Muurá tsáápiikyéré ímí ámuha méíícúvéiyá cáábyeké éhniíñevu ámuha mewájuryúbeke. Áánetu tsijpiyo íícúvérátuube ímíchi ámuha mewájuryútuúbe. Ehdu néenéllii tsá tene ímityú Píívyéébeke meúraavyémé metsúúrámeíñe mítyane meéhnéváyóneri.

Ihñéjteke Píívyéébe téhmene
(Rc 12.22-31)

25 Ahdícyane ámúhakye o nées téene tájpi ámuha meíjcyáneriyé meíjyáacunútu majchoo, adoo, wájamuu, íjcyáneri. ¿Aca páneere íñá ámúhadi íjcyáne tájpi tsaímíyé ámuha méíjcyáiyáhi? Tsáhaá, muurá íjcyáne tsane téene tájpi éhniíñevu ímí meíjcyane. 26 Cáhawáá méijtsúcunu wahpéjteke bajtsóubáre múijyú méenútúrómeke diibye ámúháj Caani níjkyéjiri íjcyabe máchótsóhíjcyáne. Aanéjii muurá diityé ehniíñevu ámuha míamúnaa méwajyúmeíhi. Áámeke ámúhakye Píívyéébe tsá íínetú píhtótsóityúne. 27 ¿Aca íjcyabe tsaapi ámúhadítyú iye éhniíñevu cáámenútsámeíyoóbe? Íjcyáábejii vari.

28 Aanéjii óvíjyacóóné ámuha méijtsámeíhijcyáne ámuha mewájamúúváyóneri. Cáhawáá méijtsúcunu wajcóháñe múhdutú píívyehíjcyáne pevétaré íjcyaróne. 29 Muuráhjáa ávyéjuube Tsaromóó tsijtye ávyéjute ehniíñevu íjcyaróobé avyéjú wajyámu ímí tsá úújetétú teene wajcóháñe ímivu. 30 Ehdu muurá Píívyéébe tsaímíyé téhmehíjcyá wajcóháñe wahájchotáre ímiñe íllúhwúuré tsúúca chémene. Aabéjii awáá muurá ámúhakye éhniíñevu tsaímíyé téhmeéhi. Ehdu téene, ámuhá cáhcujtsópityúné míamúnaaj. 31 Ehdu muurá páneere Píívyéébe tájpiyé íjcyáhi. Áánéllii tsá múu néétune: ¿Aca íñá íñe mémájchoóhi? ¿Aca íñemá íñe méwajyámú méújcuúhi? Tsá múu ehdu íjtsámeityú Píívyéébe íjcyatúcoocájii vari. 32 Muurá ihdyu Píívyéébeke cáhcujtsotúmé ehdu íjtsámeíhi.

Áánetu tsá ámuha tehdu menéjúcootúne. Muurá ámuháj Caani níjkyéjiri íjcyaaabe waajácú iná ámuhadítúyú pihitone. Aabe ihdyu ámuhakye piááboóhi. ³³ Áánéllii múu tsane ámuhadítúyú pihitoróneri íícúvetúmé tsúúrámehijcyá múhdutú tsaímíyé Píívyéébeke iúráávyéne dííbyé avyéjuvu iúcaávéiyóneri. Áijyu muurá tsá ámuhakye dibye íínetú pihitótsóityúne. ³⁴ Áánéllii tsá múu íjtsámeítúyú muhdú ámuhá úmíwa íjcyáneri. Múu íjcyájcoójiri muhdú íjcyáneríyé íjtsámeíhi. Muurá Píívyéébe ámuhakye piáábohíjcyaaá panévaturé pajcoójiváre.

7

Tsijtye múhdurá íjcyáneri meihjyúválturóne (Rc 6.37-38, 41-42)

¹ Áhdícyane tsá múu tsijtye múhdurá íjcyáneri íhjyúvatú Píívyéébe ámuhakye ínéétu téhdure ímityúmé ámuha meíjcyane. ² Muurá tsijtyeke ámuha ímityúné medáíívéhajchíí téhdure ámuhakye Píívyéébe méénuú muhdú ámuha díityéké meméénuhíjcyádu. ³ ¿Aca íveekí ámuha méijyácunúhijcyá ámuhá nahbémú hálluúúné pañe wááhyéwuúné íjcyáneri ámuhá hálluúúné pañe úménebááné íjcyane wáájácúmeítúme? ⁴ Muura úménebááné ámuhá hálluúúné pañe íjcyame tsá ámuhá nahbémuke ámuha menééíturóne: “Cána muha ámuhakye mebóhdo eene wááhyene ámuhá hálluúúné pañe íjcyane.” ⁵ ¿Ávyeta bañú múnaa ámuha meíjcyame pánehjídú ímiáámeúvúdú ámuhá! Tujkénú méwaagóoméí eene úménebááné ámuhá hálluúúné pañe íjcyane botsíi ímí ámuha máájtyumímé mebóhdo teene wááhyene ámuhá nahbémú hálluúúné pañe íjcyane. Ehdu néene tsá múu tsaate wahdíívané ímityúwu méénúneri íjyácunútú tsáijyu múu éhniíñevu ímityúné ámuha meméénuhíjcyáme.

⁶ Tsá muurá ámuha ímiáánevu oohímyeke maájccúíturó bóónétu íllure ámuhakye díjújccúiyómeke. Áhdure muurá tsá ícyááve méénímudívú ámuha mepóvíhjúccúíturó íllure téuhji tádííhccóiyómedívu. Ehdu néene tsá múu ímiáájú Píívyéébe uwááboju bañúháñe úwáábotúne.

Píívyéébeke piááboju metáúmeíñe (Rc 11.9-13; 6.31)

⁷ Múu táúmeí Píívyéébeke téene tájpi ámuha meícyahíjcyáné ámuhakye dibye íájcuki. Métsúúraméí ímí ámuha meíjcyáiyóneri ámuhakye dibye ípiááboki. Áhdure metáuméí ámuhakye dibye ityúkévéjtsoki. ⁸ Muurá téene tájpi íjcyáne táúmeímyeke ájcuúbe. Ímí íjcyáiyóneri tsúúráméímyeke piááboóbe. Dííbyeke túkevétsoju táúmeímyeke túkevétsoóbe.

⁹ ¿Aca íjcyámé tsaate ámuhadítúyú íjtsíméné majcho táúmeícyooca nééwayúvúré ájccúiyóme? ¹⁰ Áhdure ¿aca amóóbeke tetsi táúmeíñáa ííñimyédívúré ájccúiyóme? ¹¹ Muurá ímityúmé ámuha míamúnaa meíjcyarómé méimíllé ímiáánevúré ámuháj tsíimeke maájccune. Aanéjii awáá muurá ámuháj Caani níjkyéjiri íjcyaaabe ímíllé dííbyeke ámuha metáúmeímyeke ímiáánevúré íájcune.

¹² Muurá ámuha méimíllé míamúnaa ímí ámuháma íjcyane. Áánéllii múu íéhnéjcutu díityémá ímiááméré íjcyá dítye téhdure ámuháma ímiáámé íjcyaki. Ehdu muurá Píívyéébe meke úwaabó Moitséeúvú waajácúháámitu, téhdure tsijtye dííbyé íhjúyú uubáalle múnaá waajácúhaamínetu meke úwaabóne.

Ímiájito (Rc 13.24)

13 Múu íhnáhó íuráávyé néerojító úraavyé níjkyejívú meúújetéjító. Muurá íjcyajító tsíjító tsaímíyé meíjcyajító. Áronáa téjító meúraávyerómé nihñéetsihvúré méícúbáhrámeíhi. Árojító muurá mítyame úraavyéhi. 14 Áánetu íhnáhó íuráávyé néerojító meúraavyémé meúújeté mújyú muhdú meíjcyáítyúhullévu. Ájító uhjéméré úraavyéhi.

Muhdú meíjcyánetu méwaajácúmeí muhdúívamé meíjcyane
(Rc 6.43-44)

15 Tsáma téíibúwá meíjcyá állíu múnaa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi díllómehíjcyámeke. Muurá pánehjídú éhne imíwu obééjámú íjcyadu ímiáámeúvúdú ámúhakyé nahbévahíjcyá ávyeta bájú oohímýédú néémeé. 16 Muurá téévetúné téeméjté íjcyánetu méwaajácú állíu múnaaré dítye íjcyane. Cáhawáá méjtsúcunuj, tsá muurá mújyú wacyónejke baaco nééváítyuróne. Tsá átéréhe mújyú ímiááné nééváítyuróne. 17 Áhdure ímiááhé tsá mújyú átéréene nééváítyuróne. Áánetúré méwaajácú keehé ímiááhé íjcyane. 18 Muurá oove íjcyane nééváné uméhé tsá nééváítyuró átéréene oove íjcyatúne. Áhdure oove íjcyatúné néévahíjcyahé tsá ímiááné nééváítyuróne. 19 Áánéllíi múúne átéréhe meíllóne mécovajtsóhi. 20 Aane muurá úmehééné méwaajácú keehé ímiááhé íjcyane íñéévatúre. Ahdu ííwane cáhawáá óvíi ámuha méwaajácú állíu múnáake muhdú dítye íjcyánetúre.

Píívyéébe íavyéjuvu újcuímye
(Rc 13.25-27)

21 Muurá oke ávyéjuubévahíjcyárómeke tsá pámeekéré níjkyejírí íjcyaaabe Méécááni Píívyéébe íavyéjuvu újcuítyúne. Muurá ihdyu díbye ímillédú íjcyámekéré újcuíbye íavyéjuvu. 22 Muurá muhdú míamúnaa ícyahíjcyáné ímíbájchómeícyooca mítyame oke avyéjuubévaá íllityénemáye. Aame oke neéhi: “Ávyéjuúbej, muurá muha díuwááboju meúwáábohíjcyáhi. Aame dímyémeri muha méwáámíuhíjcyá naavémuke tsaaté pañétu. Ehdu muha dímyémeri méméénuhíjcyá méénúráítyúronéhji.” 23 Ehdu oke dítye néérónáa ó neé díityéke: “Íllure ámuha máallíhi. Keenéiyó ámúhakyé o wáájacúne. Muurá ímityúné ámuha méícyahíjcyáhi. Aame meííne óhdityu.” Éhdure ó neé díityéke.

Míítyétsi íahpa ánúmeíñetu íjcyáné uwááboju
(Mc 1.22; Rc 6.47-49)

24 Ahdícyane íñe caabyé o úwaabóné illéébóne tehdújuco íjcyaaabe muurá éhne múúne wájacúnéjcuube cóhpétsihvu ihjya méénuubédu. 25 Muurá ávyéta cóhpé ihjya díbye méénúnáa kíjyébama níjyaba mítyane álléneri téhiñe íhnáhó cáájávéróneri tsá muhdú teja íjcyatú ávyéta cóhpé nétsihvu díbye méénúnéllíihye. 26 Áánetu íñe o úwaabóné lléébójúcóóroobe ímí íjcyátuube muurá éhne múúne wájacúnéjcuútuube cóhpétútsihvu néwáyúúhá hallúvúré ihjya méénuubédu. 27 Muurá íhdícyátsihvúré díbye ihjya méénúnáa níjyaba ávyétá íhnáhó kíjyébama íjcyáneri téhiñe cáájavéné teeja wááoja cáhvyabáhi.

28 Ehdúu Jetsóó úwáábóneri ullévenúme. 29 Ávyétá ímíi úwáábohíjcyaaabe díityéké tujkévéwu ávyéjuube múúne íhjúvájítójuco. Tsáháa díbye úwáábohíjcyatú taúhbájú uwáábojte úwáábohíjcyádu.

8

Íjpi chájáávéébeke Jetsóó bóhñitsóne
(Mc 1.40-45; Rc 5.12-16)

1 Aabée Jetsóó teene cáméhbáutu níítyéébeke mítyame míamúnaa úraavyéhi. 2 Áánáacáa tsaapi íjpi chájááveebe dííbye éllevu itsááne dííbyé lliñévu ímímóúúvéne neé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿aca muhdúiyó teene oke u bóhíitsóne?

³ Áánélliihyée neébe:

—Mu ihdyu tehdújucoj. Ehdúu neébere dííbyeke dócárájcóneri tsúuca bóhíibe. ⁴ Áábekée neébe:

—Tsáma tsaatéké dúúballedí ñe muhdú u bóhíine. Tsapéhduré llúúváábe éllevu péene dííbyedívú dúhjétsámeityeco. Ááne Moitséeúvúu néhdu Píívyéébeke tsíeméneri ú íícúveé téénetu míamúnaa iwáájácu u bóhíjucóone. Ehdúu Jetsóó neé dííbyeke.

Tsodáhómú avyéjuúbé únú múnáájpike Jetsóó bóhíitsóne
(Rc 7.1-10)

⁵ Átsihdyúu muha Jetsóoma Capenaóovu meúújeténáa romáánómú tsodáhómú avyéjuube dííbye éllevu itsááne piáábó táúmeíhi. ⁶ Neebépeé:

—Ávyéjuúbej, táúnú múnáajpi chémeebe ávyetá ihnáhó ícúbáhrámeíhi. Aabe tsáhájucu íjpi vááúmeityúne.

⁷ Áánélliihyée Jetsóó neéhií:

—Cána bo o péé o bóhíitso dííbyeke.

⁸ Áánélliihyée neébe:

—Avyéjuúbej, muurá ñe tsíjtye múnáajpiyé o íjcyaaabe ídátsó o neébe jávú tsá u ááhívéityuróne. Áánéllii ihdyu uke o neé íchihdyuré u íhjúváné tujkéveri díbye íbóhíiki. Muurá ó cáhcujtsó díbye bóhííñe. ⁹ Muurá táavyéjute oke táuhbáné ó méénuhíjcyáhi. Áhdure tsodáhómuke o táuhbáné méénuhíjcyáme. Muurá tsáápiikye diityédityú tsiéllu o wállóocooca peebe téhullévu. Áhdure tsáápiikye o piúvácooca tsaábe. Áhdure táúnú múnáájpike tsíeménevu o táuhbáné méénuúbe. Áhdícyane ó waajácu u neécooca táúnú múnáajpi bóhííñe.

¹⁰ Ehdúu diíbye tsodáhómú avyéjuube neéneri iúllévenútsihdyu neebe tétsihyi íjcyámeke:

—Ímiááneturé o neé tsá muurá tsáápiubaré tamúnaa íjraéémudityú cáhcújtsotú ñe áánu cáhcujtsódu. ¹¹ Ehdú muurá pahúllevátú tsaaimyé mítyame íjraéémú íjcyáturómé ñe áánu romáánómuube cáhcujtsódú ímí Píívyéébeke cáhcújtsóime. Aame dííbyé avyéjuvu úcaavémé nahbévájcátsíí majchóháñeri Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámema. ¹² Áánetu íjraéémudityú mítyame wágóóóveé ícyuuvétsíí pañévú Píívyéébe avyéjutu ímichi diityé wáabyuta íjcyárónetu. Aame tétsihyi ícúbáhrámeímyé tahíjcyáá íhwañeene íhdónema.

¹³ Ehdúu íñéené boonétú tsiíñe neebe diíbye tsodáhómú avyéjuúbeke:

—Áyu wa dipye dihjávuuj. Óví ihdyu u cáhcujtsódú íjcyane úuma díúnú múnáajpi bóhííhi.

Ehdúu Jetsóó neéne tujkéveríhjáa tsúuca bóhíibe.

Péedoró báabeke Jetsóó bóhíitsóne
(Mc 1.29-31; Rc 4.38-39)

¹⁴ Áhdurée dííbyema muha Péedoró javu mepéénáa diíbye Péedoró baabe áíivyeri chémelle ícyuwájá pañe. ¹⁵ Áállekée Jetsóó íhyójsitu ékééveneri tsúuca bóhíille múúhakyé májchotsóhi.

Mítyámeke Jetsóó bóhíitsóne
(Mc 1.32-34; Rc 4.40-41)

¹⁶ Tépejcoo Jetsóó éllevu tsivámé naavémú ípañe íjcyáneri chéméméhjike. Áámé pañétúu íjchívyétsoobe diityéke. Áhdurée tsiíñe chémeri íjcyámeke bóhíitsoóbe. ¹⁷ Ehdúu Jetsóó méénuhíjcyá téjyu Píívyéébe íhjúu uubálla múnáajpihjáa Itsaía íllu néhdújuco: “Dííbyere méhdityu páhduváré neéne chémeháñe waagóóhi.” Ehdúhjáa Itsaía néhdújuco díbye méénuhíjcyáne.

Jetsóoke úraavyéné ímilleróme
(Rc 9.57-62)

¹⁸ Áábedívúu téijyu mítyanéjuco míamúnaa píhcyáávénéllíi múúhakyee neebe muha únéúóbá tsiñéjcvu mepájtyeki. ¹⁹ Áánáacáa tsaapi taúhbájú uwááboobe dííbye éllevu itsááne nééhií:

—Uwááboóbej, ó imíllé úúmáye o péhijcyáné kiávú u péhullévújuco.

²⁰ Áánéllíihyée Jetsóó néé dííbyeke:

—Muurá iyámé óowamu íjcyarómé íhyéjúnema téhejújí pañe icyúwaki. Áhdure wahpéjté ijcyá icyúwáítsíhíjima. Áánetu muurá íñe Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe tsá tahjyáúbamáyé o íjcyatúne.

²¹ Áíjyúréé idyé tsaapi dííbye déjuri péhíjcyámedítýú néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ói o péé líhíyo éllevu. Óví ihdyu mújyú óhdivu dsíjívveebe úúmáyejuco o úllehíjcyaki.

²² Ááronáacáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Óvi ihdyu tsamééré ímíájíjtó úráávyetúmé cúúújcatsí ídsíjívvecoóca. Wa ihdyu ookéréjuco duráávyej.

Kíjyébama nohji Jetsóó íhvetétsóne
(Mc 4.35-41; Rc 8.22-25)

²³ Átsihdyúu muha mííneri mepéé únéú tsiñéjcvu. ²⁴ Áánáacáa ávyéta tsíjipá néené kíjyébári mítyane nohji íjcyane múúhakyee pámaúcúiyáhi. Áíjyúu Jetsóó cuwáhi. ²⁵ Áábekée muha íícúu maákyéjtsóne menééhií:

—íÁvyéjuúbej, meke pájtyetétso! íTsúúca mémájcánuúhi!

²⁶ Áánéllíihyée neebe múúhakyee:

—¿ííneríami ámuha méíllityé ayájú ihnáhóhajaj? íTsáháikyéha ímí ámuha mecáhcújtsotú Píívyéébeke!

Ehdúu múúhakyee íñétsihdyu kíjyébama nohji íjcyane úhbaabe tene íhvetéki. Áhdújucóo tene íhveténé dáíhañéréjuco. ²⁷ Ehdúu téijyu Jetsóó méénúneri muha meúllévenúne ménéjcatsíhi:

—¿Muubáami aabye íjcyáábeke muhdú kíjyébama nújpacyo lleéboj?

Tsaaté pañe naavémú íjcyane
(Mc 5.1-20; Rc 8.26-39)

²⁸ Aanée tsúuca muha tsíñejcúeúvú méúújeté Gadáará ííñújívú. Áánáacáa dííbyeke mítyétsi cáhdahíró naavémú ípañe íjcyamútsí níjkyénéj píínéréhjáa ícyahíjcyamútsi. Aamútsíhjáa apííchówu néémutsi tétsii ícyahíjcyánéllíi tsá múha tétsii úllehíjcyatúne. ²⁹ Aamútsíi Jetsóoke kévádjicyó ílluú:

—íMúhtsikyee ihdyu pátsárijcyodí Píívyéébé Hajchi u íjcyáábe! íTsáhái muurá ícúbáhraméi éévé íjcyatúne!

³⁰ Áíjyúu tétsíj píihíri mítyame jéémú meenímú majchóri. ³¹ Áánéllíihyée naavémú díityétsi pañe íjcyame Jetsóoke nééhií:

—Múúhakyee íjtyétsi pañétú u wáágóóhajchíí aatye méénímú pañévuréjuco muha meújcámeíñe.

³² Áánéllíihyée neebe díityéke:

—Wa ihdyu méújcaméi díityé pañévuj.

Áhdújucóo dítye íjchívyéne újcámeíñe díityé pañévuréjuco. Aamée únéú pañévú cáhtsíñibámé májcanúhi.

³³ Ehdúu méénímuke tene pájtyéneri diityé tehméjté ávyétá ihnáhó illityéhi. Áánemáa íícúí tét síj pihírí íjcyáméhji éllevu ídsíínéne úúballémé muhdú tene pájtyene. ³⁴ Áánéllíhyé pámeere tsáácunú Jetsóo éllevu. Aamée dííbyeke nées tét síhdyu muha mepéékí.

9

Íjpi vááúmeítyúúbeke Jetsóo ímíjpyetése
(Mc 2.1-12; Rc 5.17-26)

¹ Ahdújucóo muha meóómiñe biwáhullévúré múúhá coomívu. ² Átsihyíi muha meíjcyánáa Jetsóo éllevu tsaate tsivá íjpi vááúmeítyúúbeke ííbotári. Aamée dííbyeke cáhcujtsóné iwáájácúne dííbyeke ííténe neébe:

—Llíhij, wa ílluréjucóo díimíjyúúvej. Muurá tsúúca úhdi o ídáátsóvéne díimítyú o ábájñvéjucóóhií. Ahdícyane tsáhájucóo íná díhyallúrí íjcyájúcootúne.

³ Ehdúu Jetsóo néene tsaate taúhbájú uwáábojte illéébóne ííbuwááné pañe néehí:

—¿Aca íveekí eene aabye ímityúné ihjyúvá Píívyéébe ímí dííbyedívú íjtsúcunúnejíivari?

⁴ Ehdúu ditye íjtsámeíñe Jetsóo iwáájácúne nées diityéke:

—¿Aca íveekí ámuha ímityúné óhdityu méíjtsámeíhi? ⁵ ¿Aca muhdú ámuha oke méíjtsúcunúhi? Áánerá o píivyeté míamúnáadi o ídáátsóvéne diityé imítyuháñe diityémá o ímíbajchóne. Áánéllíi o píivyeté áánúke o néeneé: “Úhdi o ídáátsóvéne díimítyú úúma o ímíbajchóhi.” Áhdure o píivyeté o néeneé: “Dímíjpyetése dipye.” ⁶ Ahdícyane cáhawáá óví ámuha máájtyumí Míamúnáájpidívúu o ípivyéévebe muhdú o méénune.

Ehdúu diityéké íñétsihdyu tsííñe neebe dííbyeke:

—Dímíjpyetése eene dííhbotámá dipye dihjyávu.

⁷ Ahdújucóo díbye péeneé. ⁸ Ehdúu Jetsóo méénúneri míamúnaa íllityéne Píívyéébeke ávyéjutsó dúúrúvaméré dííbyé íhtsúturi díbye ehdu méénúnéllíhye.

Matéoke Jetsóo újcune
(Mc 2.13-17; Rc 5.27-32)

⁹ Tsáíjyúu Jetsóo oke Matéoke ájtyumí múúhá íñújí avyéjúúbé wáábyuta dsíídsike o áhdótsohíjcyátsihyí o íjcyáábeke. Aabée oke néehí:

—Ookéréjucóo duráávyej.

Ahdújucóo o péene dííbyemáyéjucóo.

¹⁰ Áábemáa téijyu tahjyávu muha mémajchóhi. Áhdurée tsijtye téenere dsíídsí ahdótso múnaa múúhama majchóhi. Áhdurée tsijtye ímityúmé íjcyá múúhama. ¹¹ Áámekée ííténe parítséomú nées múúhakye:

—¿Aca íveekí eene ámúhá uwááboobe majchó aatye ímityúmema?

¹² Aanée Jetsóo illéébóne nées diityéke:

—Tsá muurá taabóóbé bóhime tsáimíyé íjcyámeke táábotúne. Muurá ihdyu chéméméhjikéré tááboóbe. ¹³ Cáhawáá ímíñeúvú meéévé ámuha mewáájácú Píívyéébe waajácúháámitu tsátsii néeneé: “Muurá tsá apááñéré o ímíllétú ámuha oke Píívyéébeke iyámedi meíícúvehíjcyáne. Téhdure o imíllé ámuha pamévamáyé meídaatsólléjcatsíñe.” Ahdícyane tsáháa ímíáámé wáábyú o tsáátune. Muuráhjáa ihdyu ímityúme wáábyú o tsáa diityéké téenetu o ímíbaávyétso Píívyéébe icyánejcúvuréjucóo ditye ííbúwááveki. Ehdúu Jetsóo nées parítséomuke.

Jetsóo mamýmú majcho áwatyúne
(Mc 2.18-22; Rc 5.33-39)

¹⁴ Áhdurée tsáíjyu tsojtsó múnáajpi Jóáa mamýmú Jetsóo éllevu itsááne dííbyeke dílló tsáíjyu Píívyéébema ííhjyúvácooca majcho íáwahíjcyánetu. Néémépeé:

—¿Aca íveeki tsáijyu muha paritséómuma Píívyéébema meíhjuvácococa majcho mááwahíjcyánaa tsá díímamyémú áwahíjcyatúne?

¹⁵ Áánélliihyée neebe diityéke:

—¿Aca tsaapi ityáábávácococa wáñehjívaténevu dííbyé miñútso múnaa tsááme kímóóvéiyá dííbyedívú iwájtsícoóca? Ehdu nééne támamyémú tsá kímóóvéityuró diityémá o íjcyané hajchóta. Áronáa ihdyu ímiáané íjcyaiñé diityédítúyú o pééiñe. Áijyu ihdyu óvíi muhdú iñéhajchíí awámye.

¹⁶ Tsá muurá tene ímityú wáiyamu tsúúccáaja béhbátu mepájaabóne. Muurá íllure teeja meníjtyúcooca éhniíñevu táváajcároba. ¹⁷ Áhdure idyé tsá tene ímityú béjpácyo bíinojpácyo mepícyoone tsúúccáau mííhéneu cahpáyú pañévu. Muurá béjpácyo iúhtsaráúúvéhulle táváajcó tsúúccáau. Áijyu muurá wágóoovéné tsanéécújuco bíinojpácyoome cahpáyú. Áánéllii ihdyu béjpácyo mépicyoó bééú pañévuré muhdú tsanéécú íjcyátuki. Ehdu nééne tsá tene ímityú íhdééne uwááboju béhné uwáábójú pañévú meúacóne.

Tsaatépíke Jetsóó bóhiítsóne

(Mc 5.21-43; Rc 8.40-56)

¹⁸ Ehdúu Jóáá mamýémuma Jetsóó íhjuvánáa tsaapi avyējuube wajtsí múúhadívu. Aabée dííbyé lliiñévú ímímóúúvéne néé dííbyeke:

—Ájyúwa íhyajchíí óhdivu dsíjívéhi. Áronáa ó waajácú dille óóma tsiíñe bóhiíñé u péébe díílleke u dócárájcóneri.

¹⁹ Áánélliihyée téhullévú péébema muha mepééhií. ²⁰ Aamée muha téhullévú mepéénacáhjáa tsáápille 12 pijcyábájucó díílleke ichémé tujpácyo íhvetépytúneri ícúbáhrámeíhíjcyalle piíhívé Jetsóodívú idyéju éhnejcutu. ²¹ Aalléhjáa dómajcó dííbyé wajyámú ‘muurá éhne íwajyámú íjcyaróné o dómájcóhajchíí ó bóhiíhi’ iñéénema. Éhdúhjáa íjtsámeíñe dómájcolle dííbyé wajyámu. ²² Aanéhjáa iwáájácúne dííllédívú iyévóóvéne neébe:

—Ínerí kímóóvedíñe, Wáhaj. Muurá Píívyéébeke ímí u cáhcujtsódújuco íjcyalle íñe tsúúca u bóhiíne.

Éhdúu Jetsóó néénemáyé ímiáané tsúúca bóhiílle.

²³ Aamée muha tsúúca méúújeté diibye avyējuube Jáiro javu. Áanáacáa mítyane tééjá pañe míamúnaa kímóóveri íjcyame máatyóba májtsí méénuhíjcyáhi. ²⁴ Áámekée Jetsóó nééhií:

—Cána méijchívyéi áachívuj. Muurá tsá dille dsíjívétúne. Íllure cúwalle.

Éhdúu Jetsóó nééneri íllure goocómé dííbyedi. ²⁵ Áámekée tééjá pañétú íjchívyétsóné boone iiyéjuco dibye iúccávéne díílléwúúvú hójtsitu ékééveténeri tsúúca bóhiílle.

²⁶ Ehdúu Jetsóó méénúné uubállé páneere tééné iñúñi múnaa waajácúhi.

Hállúvátúmútsikye Jetsóó ímíjpyetétsóne

²⁷ Aanée tétsihdyu muha tsúúca meóómíñáa míityétsi hállúvátumútsi múúha déjutu dsíinériyé tsáámutsi dííbyedi wáníjcyámeíhi. Íllúu neemútsi:

—¡Múhtsidi bo dídaatsóvé Dabíiúvúj tsíménémúhaabe u íjcyáabej!

²⁸ Aanée muha meícyahíjcyajávú mewájtsítsihvu Jetsóó dílló diityétsikye:

—¿A ámuhtsi mécáhcujsó ámuhtsikye o ímíjpyetétsóiyóné ámuhtsi hálluúúne? Áánélliihyée neemútsi:

—Éée Ávyējuúbej, muhtsi mécáhcujsóhi.

²⁹ Ehdúu dítyétsi néénéllii diityétsikye íhyálluúúné idyócarájcóné neébe:

—Ámuhtsi mécáhcujsódújuco íjcyane tsúúca ámuhtsi hálluúúné ímíjpyetéhi.

³⁰ Ahdújucóo ímiááné tsúúca íhyálluúúné ímíjpyetémútsí tsaímiyéjuco íítene. Áámútsikyée bóíjcyuube muucá teene dityétsí iúúbállétuki.

³¹ Árónáacáhjáa tétsihdyu óómimútsí péé úbálléjcatsímútsíyé pámeekéré tétsíhji múnáake.

Íhjuvátúúbeke Jetsóó íhjuvatsóne

³² Áámútsi déjuvúu idyé tsaate tsivá íhjuvátúúbeke Jetsóo éllevu naavéné ípañe íjcyáábeke. ³³ Áábé pañétúu diibye naavéneke dibye íjchívyétsóné boone tsúúca íhjuvájúcoóbe. Ááneríi míamúnáa iúllévenúne néehíi:

—Ávyeta tsá mújyú ehdu nééne múha méhdityu méénune maájtyúmitúne.

³⁴ Árónáacáa paritséómú néehíi:

—Aadi muurá eene naavémuke íchívyétsohíjcyá páñétúejpi naavémú avyéjuube píáábóneríye.

Míamúnáadi Jetsóó ídáátsovéne

³⁵ Ehdúu Jetsóo cómíñeri úwááboobéré pehíjcyá míamúnáake Píívyéébé avyéjutu íjcyáné uwááboju diityé pihcyáávejááné pañévu. Aabée bóhíitsohíjcyá panéva chémeháñeri íjcyáméhjike. Téhdurée íhjuháñévúré tsaatéké úwááboobéré pehíjcyáhi. ³⁶ Aabée ídáátsovehíjcyá míamúnáadi éhne múúne obééjámú ítyehméébema íjcyatúmé ídáátsovu íjcyadu nééme dííbye éllevu tsáamedí. ³⁷ Áamedítýúu neebe múúhakey:

—Ímiááné mítyame míamúnáa íjcyá Píívyéébé avyéjuvu ditye úcáávéíyóné uwááboju úwááboméíyóme. Árónáa tééné uwáábojte tsá pahdu íjcyatúne. ³⁸ Áánéllii múu táúmeí pané aabájaabéré íjcyaaabe Píívyéébeke dibye éhñííñevu uwáábojtéké ipícyo ditye iúwáábo tsíjtyeke dííbye avyéjuvu ditye iúcááveki.

10

12-meváké Jetsóó meménú ímamyémú ditye íjcyaki

(Mc 3.13-14; Rc 6.12-16)

¹ Aanée téjyju Jetsóo muuha ímamyémuke pihjyúcú 12-meva muha meíjcyámeke. Áámekée múúhakey ájcuube íhñáhootu dííbye mémeri tsaaté pañétú naavémuke muha meíjchívyétsohíjcyaki, panéva chémeháñeri íjcyámeke muha mebóhíitsohíjcyaki.

²⁻⁴ Aamée muuha ílluúme: Tsimóo Péédoroo, íñahbe Áderéee, Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboma Jóáámutsii, Perípee, Batoroméee, Tomáaa, ííñújí avyéjúúbé wáábyutáa dsíídsike o áhdótsohíjcyaaabe oo Matéoo, Apéó hajchi Tadéó dííbyere ‘Rebéo’ némeííbyee, cananíjtámúejpi Tsimóoo, diibyeé Jetsóodívú bóónétu méénútsóii bye Jóóda Ijcaríóótee, éhdume.

Ímamyémuke uwáábovu Jetsóó wáalloóne

(Mc 6.7-13; Rc 9.1-6)

⁵ Éhdúmekée múúhakey Jetsóo uwáábovu iwáalloómeke íllu pítyajcóhi:

—Tsáma ihdyu mépehdí jodíómú íjcyatúmé íñújíñévu. Áhdure Tsamááriá ííñújí meúújedíñe. ⁶ Ijraéémú pañévúré métsajtyécó íñe uwááboju éhne múúne obééjámú mújtame ídáátsovu íjcyadu néémé pañévu. ⁷ Aame meúwáábohíjcyaco níjkyéjiri íjcyaaabe Píívyéébe míamúnáake íavyéjuvu újcyúíñe éévé tsúúca úújeténe. ⁸ Áhdure mébóhíitsohíjcyaco dsíjívéméhjike, íjpi chájááveneri chéméméhjike, páhduvaré nééne chémeri íjcyáméhjike. Áhdure tsaaté pañe naavémú íjcyámeke méwaagóohíjcyaco. Ehdu tamyémeri táíhñáhorí ámuha meméénúíñévú ámúhakey ó ajcú pevénére. Áánéllii tsá ámuha maáhdótsóityú ámuha diityéké mepíáábonéhji.

⁹ Aame ihdyu métsajtyédí dsíídsike. ¹⁰ Áhdure métsajtyédí tsíjyahji ámúhá wajyámúúnee, ámúhá májchoo, ámúháj túhápaajínee, éhdune. Ámúhá cuujúí íjcyaróné métsajtyédííne. Ámuha mepíaabóméré ámúhakye píáábohíjcyaa panévatúre.

¹¹ Aame múu tsácoomívú iúújetécooca nehco tsaatéké ámuha tétsii meíjcyané hajchótá ímí ámúhakye pícyóóímyeke. ¹² Aane tsaaté javu ámuha meúújetécooca múu ímííneúvú ihjyúvá diityéma. ¹³ Aame ímílléhajchíí múu diityémá ijcyá ámúhaj tééveri diityéké Píívyéébe ipíááboki. Áánetu ditye ímíllétúhajchíí tsáhájucó múu íícúvetú diityédi. ¹⁴ Téhdure tsácoomí múnaa ámuha diityéké meúwáábóiyónéhjimáyé ímíllétúhajchíí méíícuvéjúcohdí diityédi. Ílluréjucó ámúháj tuhááñe ííñú mépíchóújcámeícyó ‘tsá múúhá hallúrí tene íjcyatú ámúhakye muha meúwáábóiyóné ámuha meímíllétúne’ nééiyóne. Ááne tsiéllévuréjucó mépeeco tétsihdyu. ¹⁵ Muurá ímiááneturé o néé tehdu nééme ícúbáhrámeííne éhnée Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnaa ícúbáhrámeííne ehnííñevu muhdú míamúnaa ícyahíjcyané diityémá ímbájchómeícyoóca.

Jetsóoke úraavyémé ícúbáhrámeííne

¹⁶ Ahdícyane íne ámúhakye ó wallóó obééjámuke bájú oohímyé pañévú mewállóóiyódu. Aane ihdyu wajácútsi méíjcyaco éhne múúne ííñimye íícúí meke pállójcoíñúdu. Áronáa ihdyu tsá múu muucá tútávájtótúne. Ímiááméré múu ijcyá íjuumu íjcyadu. ¹⁷ Aame ihdyu tsáma imíchi méíjcyaco. Muurá tsaate ámúhakye túkevjtsojté éllevu itsájtyémeke pihcyáávejáané pañévú wápáájcoóhi. ¹⁸ Áhdure ámúhakye tsajtyéimye ávyéjúté éllevu óhdityu íjcyané uwááboju ámuha meúwáábohíjcyané hallútu. Áijyu téhdure tétsihvu ámuha diityéké meúwááboó jodíómú íjcyatúrómeké. ¹⁹ Aane ámúhakye ditye ékéévécooca tsá múu áábímyeítyú muhdú íihjyúváíñeri. Muurá ihdyu Píívyéébere ámúhakye túkevjtsoó ámuha meíhjíyúvaki. ²⁰ Tsá ámúhá íjtsaméityu tsááne ámuha meíhjíyúváityúne. Muurá ihdyu ámúháj Caani Píívyéébé Apííchó ámúhá pañe íjcyanére ámúhakye túkevjtsoóneri ámuha meíhjíyúvaáhi.

²¹ Aane muurá míamúnaa ávyetá imítyú dáríívécátsííhi. Muurá tsané nahbémú íjcyarómé líihyánújcátsííhi. Áhdure cáánumu íjcyarómema líihyánújcátsíimye. ²² Áhdure mítyame ámúhakye múnáájtsóo oke ámuha meúráávyéné déjúcotu. Aane ehdu nééronéhjí tsaimíyé nihñéétsihvuré áábucúmé ihdyu pájtyéteéhi. ²³ Áhdure tsácoomí múnaa ámúhakye ímityúné dáríívéhajchíí múu técoomítyú péé tsícyoomívuréjucó. Muurá íne Míamúnáájpidívú o ípívyéévebe ímiááneturé ámúhakye o néé tsiíne ó tsááíne ámuháí pámeekéré íjraéémuke íne óhdityu íjcyané uwáábojívú mewáájácútsótúnáaaca.

²⁴ Muurá tsaapi mamye tsá íuwáábóóbé ehnííñevu íjcyatúne. Áhdure tsané avyéjúúbé únú múnáajpi tsá dííbyé ehnííñevu íjcyatúne. ²⁵ Aane muurá íne ámúhá avyéjuube o íjcyároobe o ávyéjúúllémeítyúhajchíí téhdure tsá ámuha maávyéjúúllémeítyúne. Muurá oke Betsebóodívú imyéménúúbeke állíu múnáájpidi díllóhíjcyáme. Aaméjííva muurá ámúhakye íavyeíjúúllétúne téhdure díllóóhi.

Píívyéébedi múu íllityéhi (Rc 12.2-7)

²⁶ Áronáa ihdyu mááábímyeídí míamúnaa ámúhakye méénúíyóneri. Muurá tehdu nénehji ámúhakye pátyehíjcyané tsá tétsihvuré níjkéváityúne. Muurá páneere íná meméénuhíjcyané bóhówááveéhi. ²⁷ Áánéllíí íne ámúhakye o néhíjcyané múu tsíjtyeke úúballéhi. Tsá idyé úúballétúmé ámuha meíjcyáityúne. ²⁸ Ahdícyane tsá múu áábímyeítyú míamúnaa ámúhakye dsííjívétsóiyóneri. Muurá tsá ditye píívyetétú ámúhakye iwáágóóiyóné Píívyéébedityu. Apáábyéré ihdyu díibye píívyeté ámúhakye iwáágoóné ávyeta múijyú

ámuha meijchívyéityúmé meícúbáhrámeíyóné cuujúwá pañévu. Áánéllii múu apáábyedíyé Píívyéébedi áábímyeíhi.

²⁹ Muurá coomícomútsí míityétsíwuúcú tsájíhwuúré áhdoméíhi. Ehdu áyá áhdoméíyómedítyú muurá tsá tsaapi ámúháj Caani Píívyéébe wáájácútúnáa dsíjívéityuróne. ³⁰ Aabe muurá páneere ámúhá níwájííné íjcyaróné waajácú múhdújivá íjcyane. ³¹ Áánéllii tsá íínerí ámuha maáábímyeítyúne. Muurá diitye coomímú wájyúmeíñe ehniíñevu ámuha méwajyúmeí Píívyéébedívu.

Jetsóoke meúraavyéné metóónúityuróne
(Rc 12.8-9)

³² Muurá oke iúraavyéné tóónúmeítyúmeke ó bóhówájtsóo níjkyéjiri íjcyabe Llihíyodívu. ³³ Áánetu íllure tóónúmeíhíjcyámé hallúvú ó úúbálleé Llihíyoke tahñéjté ditye íjcyatúne.

Jetsóó hallútú míamúnaa tsarílléjcatsíñe
(Rc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Aane méijtsúcunúdí ííñújívúu o tsááne míamúnaa tsaímíyé íjcyaki. Muuráhjáa ihdyu o tsáá táhallútú ditye itsarílléjcatsíki. ³⁵ Muurá tsaapi tsaríllé cááníkye oke díbye cáhcújtsóné hallútu. Áhdure tsáápille tsaríllé tsíjjuke téené hallútu. Áhdure íbáábeke íaaja téené hallútúré tsarílléhi. ³⁶ Ehdu muurá tsamééré múnáátsójcatsí oke tsaate imúnáadítýú cáhcújtsóné hallútu.

³⁷ Muurá oke iwájyúné ehniíñevu tsamééré cáánímuma ítsiime wájyújcatsíhajchíí tsá ímiááne tahñéjté ditye íjcyatúne. ³⁸ Áhdure oke iúraávyéné déjúcotu ícúbáhrámeíyóné ímíllétúmé tsá tahñéjté íjcyatúne. ³⁹ Muurá ííñújiri ímíllédúré íjcyáneri tsúúrámeímyé wágóóovéhi. Áánetu ookéréjuco ímí iúraávyéneri tsúúrámeímyé pájtyéteéhi.

Tsijtyeke ímí meícuvéné Píívyéébé ímí íjtsúcunúne
(Mc 9.41)

⁴⁰ Muurá ámuha táwákimyéí meméénúmeke íícuvémé okée wálloobe Llihíyomájucó múhtsikye íícuvéne. ⁴¹ Aame tsaímíyé Píívyéébé wákimyéí méénúmeke íícuvémé téene áhdo újcuú tsahdúré diityéma. Áhdure idyé tsijtye Píívyéébeke úráávyehíjcyámeke tsaímíyé íícuvémé téene áhdó újcuú tsahdúré diityéma. ⁴² Aane diitye táuráávyé múnáake nújpácyo díívanévú ájcume téhdure újcuú téene áhdo.

11

Tsojtsó múnájpi Jóáa Jetsóo éllevu wálloomútsi
(Rc 7.18-35)

¹ Ehdúu Jetsóo muuha 12-meváké iúwáábótsihdyu péé tsiéllevu téené ííñújí comíñevu téhulle iúwááboki.

² Áánáacáhjáa cuvéhóójari tsojtsó múnájpi Jóáa íjcyabe tsúúca waajácú ehdu Jetsóo méénuhíjcyáne. Áánélliihyéhjáa wálloobe míityétsikye ímamyémudítýú dííbye éllevu.

³ Aamútsíi neevá dííbyeke:

—¿Ava diibyéjuco uu Pájtyetétsoobe éhneváa ííñújívú u bóhówáávéííbyeke muha meítsohíjcyáábej? ¿Mityá tsáhái diibye u íjcyatúnej?

⁴ Ehdúu dityétsí Jetsóoke néérónáa neebe diityétsikye:

—Meóómíñe méuubállé Jóááke íñe muhdú o úwááboobe méénúráítýúronéhjí o méénune ámuhtsi maájtyumíne. ⁵ Méúúbálleco hállúvátuméhjí hálluvájucóóne, úllétuméhjí úlléjucóóne, íjpi chájáávéneri chémeméhjí bóhíne, lléébótuméhjí tsúúca lléébone, dsíjívémé

tsiíne bóhiíne. Áhdure méúúballeco ídáátsóméhjike pajtyéteju tsúúca úwáábómeíñe. Énehji páneere méúúballeco dííbyeke. ⁶ Maímijyu ihdyu oke cáhcujtsómé íjcyanej.

⁷ Ehdúu íñéené boone diityétsi déjuvu neebe múúhake diibye Jóáádityu:

—¿Acáa Jóáá íñéubará píívyétúné iñújiri íjcyáábedívú ámuha mepíhcyáávehíjcyácooca muhdú ámuha méijtsúcunú dííbyeke? ¿A ámuháa méijtsúcunú éhne múúne úmehe kííjyébari vááúmeídyú páhduváre dííbyé íjtsaméí nééneé? ⁸ ¿A tsané ímíyée úcámeíhíjcyáábe? Muuráhjáa tehdu iújcámeícyá tsá íhdícyátsihyi díbye íjcyáítyuróne. Muuráhjáa ávyéjúté jaaháñe pañéiyo dííbye. ¿Aané muubá ímiááné dííbye? ⁹ ¿Mityá Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáajpí dííbyej? Ímiááné dííbyéjuco. Áronáacáa tsíjtyé ehnííñevu dííbye. ¹⁰ Dííbyedítyú muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé:

Ó pícyoó dííhde tsáápiikye díbye iúúbáalle míamúnáake ditye ímíbbáavyéne ímí uke iwáátsúcúpéjtsoki.

¹¹ Aane ímiááné tsá dííbyedu tsijtye néétune. Áronáa níjkyéjiri íjcyaaabe Píívyéébé avyéjútédítyú ídáátsoobe íjcyároobe avyéjúúlléméí dííbye Jóáá ehnííñevu.

¹² Dííbyée muurá Jóáa úwáábótsihdyu íñe ícyoocávú teene Píívyéébé avyéjuvu iúcaavéné ímíllémema ténejcu ímíllétumé múhdurá ícyahíjcyáhi. ¹³ Muuráhjáa pámeere Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáa éjyuuúvú íjcyame téjyútújuco íhjúvahíjcyáné dííbyé avyéjuri. Áhdurée Moitséeúvú ihjúvahíjcyá téénetu. Áámé nihñéejpíyée muurá dííbye Jóáa bóhówaavéhi.

¹⁴ Aane ámuha mecáhcújtsóhajchíí mecáhcújtsó Jóáa Ería íjcyane éhneé Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáa tsiíne díbye bóhówááveíñe nehíjcyáabe. ¹⁵ Aane ihdyu óví ímiááné lléébome icyáhcújtsóne tehdu íjcyáhi.

¹⁶ Áhdícyane ¿aca muutédivú íñe ámuuha ícyoocá múnáake ó meménúiyáhi? Íhya tsímedivuj. Muurá múúne lláhátsiri íícume úhbácatsíhíjcyádú ámuha páhduváre médaríívemeíhíjcyáhi. ¹⁷ Muurá múúne íllu úhbácatsíhíjcyáme: “Chíyóro mellíjchúrónáa tsá ámuha meímíllétú mewáhtsine téeneri. Áhdure máátyóba májtsí memájtsívarónáa tsá ámuha meímíllétú mekímoovéne.” Ehdú múúne tsíme úhbácatsíhíjcyámé íjcyadu muurá ámuúha. ¹⁸ Muuráhjáa Jóáa tsá mítyane máchohíjcyatúne. Áhdurée tsá díbye ádohíjcyatú bíínojpácyo. Áánetú dííbyedítyú ámuha ménehíjcyá mééííbye íjcyáábe pañe naavéné íjcyánéllí ehdu díbye nééneé. ¹⁹ Áábé boonétú ó bóhówaavé Míamúnáajpidívú o ípívyééveébe. Aabe panévare o májchoobe téhdure ó adó bíínojpácyo. Áánetu idyé ílluréjuco óhdityu ámuha menéhíjcyáné oova majchópíwu adópíwu o nééneé. Áhdure ámuha óhdityu ménehíjcyá oova ávyéjúté wáábyuta íjcyáne dsídsí áhdótso múnáa ímityúmé íjcyámedívú o náhbévahíjcyáne. Áronáa tene pánéévénetú méwaajacúú keená ímiááné íjcyane. Ehdúu neebe Jetsóo.

*Lléébópítyúné míamúnaa
(Rc 10.13-15)*

²⁰ Aabée tsáijyu ihjúvú mítyane méénuráítyúronéhjí imyéénuhíjcyá coomíji múnáadítyú ditye ímítyú íhvejtsópítyúnetu. ²¹ Neebépeé:

—¿Máídaátsoju tsáma tene pájtyeíñe Coratsíi, Betsáidaa, íjcyácoomícyu múnáake! Muurá íñe méénuráítyúronéhjí o méénuhíjcyáné Tííroó, Tsidóoo, íjcyácoomícyu o méénuca tsúúca téjyuré técoomícyu múnáa ímítyú íhvéjtsóne ímiánejcúvuréjuco íbúwáavéiyóne. Aamée muurá íatérééjahjívú iújcámeíñe bállíjyuri ávúhcúiyá teene íhvéjtsóné uubáalle. ²² Áánéllí muurá ditye ícúbáhrámeíñe ehnííñevu ícúbáhrámeímye díitye Coratsíi, Betsáidaa, íjcyácoomícyu múnáa muhdú míamúnaa ícyahíjcyáné Píívyéébe nihñéétsihvúré díityémá ímíbbáhcócooca. ²³ Ahdu muurá téhdure Capenaóo múnáake pajtyeíñe eene

múhdumé ‘mityáhmítýá’ tsíñáávehíjcyámeke. Ijtsúcunúméubá ñh̄tsútúúvéiyóne. Áánerá ñllure wágóóóveímyé cúújúwá panévu. Muurá ññe méénuráítyuróné o méénuhíjcyánée Tsodóoma múnáama éíjyúúvú o méénuca ímítýú ñhv̄jtsóne ímíjpyetéiyóme. Aacáa muurá ícyoocápi íjcyáiyocóomi. ²⁴ Aane muurá diitye Capenaáo múnáa ávyétá ñhnáó ícúbáhráméíí técoomí múnáape ícúbáhrámeíñé ehníññevu Píívyéébe muhdú míamúnáa ícyahíjcyáné ímibájchócoóca.

Méimítýutu meke Jetsóó állíjchutsóne
(Rc 10.21-22)

²⁵ Téjyúu Cááníma ñllu íh̄jyúvaábe:

—Ayúju Táácáani Píívyéébeéj, ñíkyejñi, íññujñi, íjcyane páné aabájaabéré u íjcyáábej, uke téhdújtsoobéré ó duurúvá ímíáájú idáátsojtédívuré u bóhówátsohíjcyáné hallúvu. Áánetu téhdújuco tsá waajácu múnáa íjcyane ítsúcunúmeíhíjcyámedívú u bóhówájtsotú teéne. ²⁶ Ahdícyane ihdyu, Lli, óví ehdu teene muhdú u ímillédu.

²⁷ Ehdúu Cááníma íh̄jyúvátsihdyu neébe:

—Muuráhjáa ihdyu Llihíyó oke picyóó tajtyéeveri míamúnáake iwáájácútso muhdú diityédítýú ñjtsámeíñe. Tsá muurá múha wáájácútú dííbyé Hajchi o íjcyáábé íjtsaméi. Apáábyéré diibye Llihíyó waajácú muhdú o íjcyane. Áhdure idyé apáábyéré ó waajácú muhdú díbye íjcyane. Áhdure teene tsaatédívú o bóhówájtsóméré waajácúhi. ²⁸ Ahdícyane cáhawáá ookéréjuco méuráávyé idátsó múhdurá ámuha meícyahíjcyánetu ámúhake o állíjchútsoki. ²⁹ Muurá ññe idátsó tsaíñbuwáre o íjcyaaabe ámúhake o úwaabóné tsáma mewáájáne tehdu méíjcyaco. Áijyu ihdyu íñé ímíjyaú ámuha méíjcyáahi. ³⁰ Tsáháturo tene ñhnáhootú ehdu ámúhake o neéne ámuha méuráávyéiyóne. Ehdúu neebe Jetsóo.

12

Wáyeéévejcoóji Jetsóó mamyémú méénune
(Mc 2.23-28; Rc 6.1-5)

¹ Áábemáa muha wáyeéévejcoóji úmíh̄ej pññetú mepájtyeme maájyabáávaténéllii ba-jtsóháñetu meújcuñe mémajchóhi. ² Aanée paritséómú íññéne neé dííbyeke:

—¿Aca íveekí eene aatye dímamyémú meenu íjcyooji wáyeéévejcoóji meméenuítyuróne?

³ Áronáacáa Jetsóó neé diityeke:

—¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú tsáijyúu íájyabáávaténéllii íññabh̄jtema téhdure Dabííúvú méénune Píívyéébe waajácúháámitu cáátuváne? ⁴ Muuráhjáa duurúvájá pañévu íucáávéne ímájchóítyuróné Píívyéébe ícúvé páaa tééjá pañévu pícyámeíhíjcyáné apáámyéré llúúvájte máchohíjcyánetu majchóme. ⁵ Áhdure ¿aca tsá ámuha meéévehíjcyatú Moitsééúvúu téhaamíturé cáátunúne duurúvájá pañé wákimyéi múnáa llúúvájte wáyeéévejcoojíí íjcyaróné wáyeéévéítyuróne? Aane muurá ditye téjcooji wáyeéévetúné tsá ímítýúné íjcyatúne. ⁶ Aanéjñi awáá muurá teene duurúvaja ávyejúúllémeíñé ehníññevu táavyéju. ⁷ Muurá Píívyéébe waajácúháámitu neéneé: “Ó ímíllé ámuha pamévamáyé meídaatsólléjcatsíñe. Tsá o ímíllétú apááñére oke ámuha iyámeke mecóvájtsóneri meíícúvehíjcyáne.” Aane muurá ámuha ímí mewáájácuca tsá menéétsóítyuró ímítýúné méénútúrómedívú. ⁸ Muurá ññe Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébéllii téhdure téjcooji wáyeéévejcoóji. Ehdúu Jetsóó neé paritséómuke.

Tsáápi hójtsí Jetsóó ímíjpyetétsóne
(Mc 3.1-6; Rc 6.6-11)

⁹ Átsihdyúu dííbyema muha méúcaavé téjcooji pihcyáávájá pañevu. ¹⁰ Áájá pañée tsaapi tsánejcúehójtí íhyójtí múhdurá néébeé. Áánáacáa tsaate tétsihyi íjcyame Jetsóodívú iñéétsóro néé dííbyeke:

—¿A ímí tehdújuco teene íjcyooji wáyeéévejcóójí tsaate chémémeke mebóhíítsóiyóne?

¹¹ Áánéllihyée neebe diityéke:

—¿Aca wáyeéévejcóójí ámúha jééú obééjá wáhyéjú pañévú áákityéébeke tsá ámuha meíjchívyétsóityuróne? Muurá ámuha méijchívyétsóiyáhi. ¹² ¡Aanéjii awáá muurá diibye obééjá wáju méiñe ehniñevu míamúnaa waju méiñe! Aane muurá tsá muhdú tene néétu wáyeéévejcóójí ímiáané íjcyane meméénune.

¹³ Ehdúu diityéké iñétsihdyu neebe dííbyeke:

—Muúbej, cána íllevu cujúúvé díhyótsíj.

Ahdújucoo díbye cujúúvénemáyé téhojtí ímíjpyeténe. ¹⁴ Átsihdyúu paritséómú ipyéénemáhjáa pítyácójcatsí muhdú Jetsóoke idsíjívétsoíñe.

Jetsóo méénuíñe tsúúcajátújuco némeíñe

¹⁵ Aanée iwáájácúne péjúcoóbe. Áábekée mítyane míamúnaa úráávyémedítýú chéméméhjike bóhíitsoóbe. ¹⁶ Áánemáa diityéké bóíjcyuube ditye muucá iúúbállétuki. ¹⁷ Ehdúu diityéké bóíjcyuube Píívyéébé ihjýú uubálle múnáajpíhjáa Itsaía dííbyedítýú íllu néhdújuco:

¹⁸ Áánu ímí táwákimyéí méénuhíjcyáa téénevu o pícyoóbe. Áábeke o wájuúnéllii ó imíjyúú dííbyedi. Áánéllii Táapííchó dííbyé pañévú ó pícyoó téené piáábori díbye pámeekéré míamúnáake iúúbálle muhdú tájtsaméí íjcyane. ¹⁹ Aabe tsá ‘mityáhmítýá’ íhjuváiityú míamúnáama. ²⁰ Áhdure tsá idáátsóméhjike díbye éhdiíválléityúne. Áhdure íhtsútúnetu cahcújtsótú pañe cáhcújtsóromédítýú tsá díbye ‘óvíjyacóóme’ nééityúne. Ehdú páneere ímíjpyetétsóiiibe íavyéjuutéijyu. ²¹ Áábedívú pamévá míamúnaaré cátsípááveéhi.

Ehdúhjáa Píívyéébé ihjýú uubálle múnáajpi Itsaía Jetsóodítýú néehíi.

Jetsóoke Naavéné piáabóné tsaate nééneé (Mc 3.20-30; Rc 11.14-23; 12.10)

²² Áábe éllévúu tsáápiikye tsivámé naavéné ípañe íjcyáábeke. Aabée íhjuvátuube íjcyabe idyé tsá hállúvatúne. Áábekée Jetsóo ímíjpyetétsóobe tsúúca íhjuváihi. Áhdurée hállúvájúcoóbe. ²³ Ááneríi tétsihyi íjcyame iúllévenúne néjcatsíhi:

—¿Aca tsá diibyéjuco áánu Dabíiúvúj tsiménémúhaabe Críjto íjcyatú éhneváa tsááiíbye?

²⁴ Ehdúu tsaate nééne paritséómú illéébóne néjcatsíhi:

—Aadi muurá naavémuke waagóohíjcyá míamúnáa pañétú diitye naavémú avyéjuube Betsebóo piáábóneríye.

²⁵ Aanéhjáa Jetsóo iwáájácúne néehíi:

—Muurá tsané avyéjujte tsajjítóré íjtsámeityúmé ímityúné idyáíívéjcatsíñe ílluréjuco íhvejtsóné íavyéju. Áhdure tsája múnaa ímityúné idyáíívéjcatsíñe ílluréjuco wáchájánújcatsíñe. ²⁶ Áhdú nééne ¿aca muhdú íivane Naavéné íhyájkíyé íjcyáábeke tsíjpiikye waagóóiyáhi? Muurá tehdú imyéénuca ílluréjuco díbye íavyéjú újovéjtsóiyóne. ²⁷ Aane muurá ámuha menéé Betsebóo piááboríyé dííbyeéjté naavémuke o wáagóohíjcyáne. Áánetúhaca ¿múúbé piááborí ámúhá mamýmú waagóohíjcyá diitye naavémuke? Áyu cána oke menej. Tsá muurá ámuha menéétyuró Betsebóo piáábori ditye wáagóohíjcyáne. Íllure ámuha mémujtá ehdu óhdityu meíhjuváiñe. ²⁸ Muurá ihdyu Píívyéébé Apííchó oke

piáábóneri ó waagóohjicyá naavémuke tsaaté pañétú téénetu ámuha mewáájácuro tsúúca dííbyé avyējú ííñújiri ámuháma íjcyájucóone.

²⁹ Tsá muurá tsáápi éhné dííbyé já pañétú múha tsájtyéityuró dííbyeke tétsihdyu bóáyotúmere. Muurá ihdyu dííbyeke tujkénú ibóáyoca botsí tsájtyéiyomé dííbye éhne. Áronáa tsáháubá muurá dibye ihñe múhdivú íhvéjtsóityuróne. Ahdu íívane tsá Naavéné oke piáábóityuró dííbye hájkímuke o wáámíuki.

³⁰ Muurá oke ipiaabóné ímíletúme táwákimyéi íllure imíllé óhdivu ityútávajtsóne. Aame tahñéjté íjcyáíyómeke íllure óhdityu mútátsohíjcyáhi.

³¹⁻³² Muurá panévare ímityúné míamúnaa méenuhíjcyáronéhjí Píívyéébe abájívee díityédí ídáátsóvéne. Áhdure íñe Míamúnáajpidívúu o ípívyéévéébedítýú ímityúné íhjúvárómedi ídáátsóvéíbye. Áánetu ihdyu dííbyé Apííchotu ímityúné íhjúvahíjcyámedi tsá dibye mújyú ídáátsóvéityúne.

*Iñéevatu méwaajácú keehé ímiááhé íjcyane
(Rc 6.43-45)*

³³ Muurá bajtsóháñetu ímiááhé ímí neeváhi. Áánetu áteréehé tsá ímí neevatúne. Ááneturé méwaajácú keehé ímiááhé íjcyane. ³⁴ Ahdu íívane ¿ímiáámejívá ámuha ímí méihjúváiya íñimyéuméméjtéré ámuha mejcyame? Muurá ímityúné ííbúwá pañe íjcyámedítýú téenere íjchívyéhi. ³⁵ Muurá ímiáábé ímiáánéré íhjúvá ímiá íjtsaméi ípañe íjcyanéjuco. Áánetu ímityuube ímityúnéré íhjúvá ímityúné íjtsaméi ípañe íjcyanéjuco. ³⁶ Aane muurá pámeere míamúnaa úúballeé Píívyéébeke muhdú íhjúvahíjcyanéjhí dibye páneere muhdú ditye ícyahíjcyané díityémá ímíbájchócoóca. ³⁷ Muurá tsáápiitsámá ímíbájchóíbye muhdú ditye íhjúvahíjcyádújuco. Ímiáánéré íhjúvahíjcyámé hallúri tsá íiná íjcyáityúne. Áánetu ímityúné íhjúvahíjcyámé ícúbáhráméíhi. Ehdúu Jetsóó néé paritséomuke.

*Míamúnaa Jetsóoke néé dibye méénuráityuróné imyéénuki
(Mc 8.12; Rc 11.29-32)*

³⁸ Aamée tsííñe taúhbájú uwáábojtémá Jetsóó élleву itsááne néé dííbyeke:
—Uwááboóbej, cána bo méénuráityuróné meenu muha maájtyúmíne menéé ímiááne dííbyéjuco Críjto Pájtyetétsoobe u íjcyane.

³⁹ Áánéllíhyéé neébe:

—¿íveekí ámuha méimíllé teene o méénune ámuha mecáhcújtsokíjívári? Óvíi ihdyu Píívyéébe íhjúvú uballe múnáajpíi Jonáake pájtyedu nééne oke pájtyénetu ámuha méwaajácú dííbyéjuco míamúnáake o pájtyetétsoobe o íjcyane. ⁴⁰ Muuráhjáa amóóbé pañe téhí déjúcori íjcyaaabe 3 coojíva. Ahdu muurá íñe Míamúnáajpidívúu o ípívyéévéébeke ditye cúuube ííñújí pañe 3 coojíva o íjcyátsihdyu tsííñe ó bóhíhi. ⁴¹ Aane muurá Nínibé cóomi múnáa ámuhadívú néétsoó íñe ícyooca íjcyané míamúnaa ámuha mecáhcútsóhíjcyátúmedívú Píívyéébe míamúnaa muhdú ícyahíjcyané ímíbájchócoóca. Muuráhjáa técoomí múnáa dííbye Jonáaúvú úwaabóné ícyáhcújtsóne ímíbaavyé ímityúné ícyahíjcyánetu. Áánaa dííbyeúvú ehnííñevu o íjcyaaabe ámuhakye o úwááboróné ¿íveekí tsá ámuha oke mecáhcútsóhíjcyatúne? ⁴² Áhdure tsáápille tsííñe ííñújí múnáalle ámuhadívú néétsoóhi. Muuráhjáa tsíhyullétú tsaalle Tsaromóó úwaabóné illééboki. Aallée muurá ímí cáhcújtsóhi. Áánaa dííbyeúvú ehnííñevu o íjcyaaabe o úwaabóné ¿íveekí tsá ámuha mecáhcútsóhíjcyatúne?

*Ípyéé íjchívyémé pañévú tsííñe naavéné óómiñe
(Rc 11.14-26)*

⁴³ Muurá naavéné tsaaté pañétú íjchívyeebe pehíjcyá íjcyáitsíí néhcoobére. Aabe íjcyáiyotsíí íajtyúmítúnéllíí íllu íjtsámeíhi: “Tsiíñe éhne bîwáábé pañévúré ó óómií ópée o íjchívyéébé pañévu.” ⁴⁴ Ahdújuco muurá óómiibye ájtyumíváné diibye ípyée íjchívyéébeke imíwu pevéebé éhne múu jaa líjyahdu néébeke. ⁴⁵ Áánéllíí múúne nahbévaabe tsijtye 7-meváké éhniíñevu ímityúmeke diityémá tsiíñe iúcaáve dííbyé pañévu. Áábeke muurá íhdée íícúbáhráné ehniíñevu ícúbáhraábe. Ehdu muurá ímityúmé íjcyame ídátsó ícúbáhráméíhi.

Jetsóoke tsíju dííbyé nahbémuma újcutéróne
(Mc 3.31-35; Rc 8.19-21)

⁴⁶ Ehdúu Jetsóó íhjuvánáa íñahbémú tsíjjuma dííbye éllevu tsááme wajtsí tétsihvu áachívu. Aamée imíllé ííhjuváné dííbyema. ⁴⁷ Aanée tsaate úúballé dííbyeke. Néémépeé:

—Áátye éhtsíhyi áachi díñahbémú díítsíjjuma íjcyamévá imíllé úúma ííhjuváne.

⁴⁸ Áronáacáa neebe diityéke:

—¿Aca caatyé táátsíjuú, táñahbémuu, táñaallémuu, íjcyame?

⁴⁹ Ehdúu íñétsihdyu múúhakyé úúbacyunúúberé néehíí:

—Áánerá téhdure ámuha pámeere waháromú, táñahbémú, táñaallémú, méijcyá íñe múhdumé tahñéjté ámuha méijcyame. ⁵⁰ Muurá Llihíyó níjkyéjiri íjcyáábeke cáhcujtsómé díbye ímillédú íjcyame ímiááné tahñéjté táñahbémú, táñaallémú, waháromu.

13

Tsaapi bájtsónetu íjcyané uwááboju
(Mc 4.1-9; Rc 8.4-8)

¹ Ehdúu Jetsóó diityéké nétsihdyu muha dííbyema méijcyájatu mepée únéú úníúvu.

² Átsihyíí muha méijcyánáa idyé mítyane míamúnaa píhcyaavéjucóó dííbyedívu. Aamée téhíwájú hallúrí íjcyánáa míñné pañévú úcaáveébe. ³ Aabée téémí pañétú diityéké mítyane panévatu iúwaabóné úúballehíjcyá tsíeménéhjitu. Téijyúu tsaapi bájtsónetu úwááboobe íllu úúballéhi:

—Tsaapíhjáa íwajcyóhá trígoúúhá bájtsoobe íllure wávarajcóhi. ⁴ Aanéhjáa díbye wávarajcónetu tsáuhji juuváj píñnévú dójccone coomímú méhdojéhi. ⁵ Áané tsiúhjíhjáa néwayúúné raahóvú dójcoúhjí íícúíwuúré ííñé tétsií ííñu imíchi íjcyátúnéllíihye.

⁶ Áróhiibájíhjáa chemé núhbá allóócori hállúháñeríyé tébajkyéjé íjcyanéllíihye. ⁷ Áané tsiúhjíhjáa tsuhji íjcyátsihvu dójcóné hallúvú tene wááménéneri ííñeróné duhcúvatéhi.

⁸ Áánetúhjáa ihdyu tsáuhji dojcó imíwu ííñuji nétsihvu. Aanéhjáa imíwu píívyénetu tsáhiibájí neevá mítyane. Áané tsihíibájíhjáa lííñevúré neeváhi. Áané lííñevuréjucóhjáa tsíhiibájí neévane. ⁹ Aane ihdyu óvíí llééboome icyáhcujsóne tehdu íjcyáhi.

Jetsóó íwáábó túhútsóhíjcyáne
(Mc 4.10-12; Rc 8.9-10)

¹⁰ Ehdúu díbye neénéllíí muha dííbyeke menéehíí:

—¿Aca íveekí tsíeménetu ú úúballehíjcyá u úwaabóne? ¹¹ Áanéllíihyée múúhakyé neébe:

—Muurá ihdyu ehdu ó úwáábohíjcyá Píívyéébe ámúhakyé iwáájácútsó muhdú íavyéjú íjcyanévu. Áánetu oke cáhcújtsótúmeke tsá díbye wáájácútsotú téénevu eene ámúhakyé iwáájácútsódu. ¹² Muurá ímiáájú imíllémedívú bóhówájtsóíibye éhniíñevu dítye iwáájácuki. Áánetu teene ímíllétúmedívú tsá díbye bóhówájcaáyóityúne. Tsáijyu múu áyanéwu dítye wáájácúroné muurá íllure dojtúcuíibye diityédítyu. ¹³ Ehdu neénéllíí muurá o úwaabóné tsíeménéhjitu ó úúballehíjcyáhi. Muurá o úwaabóné lléébójúcoorómé icyahíjcyá lléébótúmeúvúdu. Áhdure teene ájtyúmíjúcoorómé icyahíjcyá ájtyúmítúmeúvúdu. ¹⁴ Ehdu icyahíjcyámé Píívyéébé íhjuu uuballe múnáajpíí Itsaíá íllu néhdújuco:

Uwáábó lléébójúcooromé tsá cáhcújtsóityúne. Áhdure iájtyumíjúcooróné tsá ditye wáájácúityúne. ¹⁵ Ditye íjtsaméí ímí néétúnéllii tsá ditye ímíñeúvú lléébohíjcyatúne. Aame ícyahíjcyá wáájácúmeityúme éhne múúne hállúvatúme íjcyadu. Aaméjííva tehdu óhdi íjyácunúmekéjíí ó ímíjpyetétsóiyáhi.

Ehdúu neebe Itsaía.

¹⁶ Áánetu ihdyu ímí ámuha melléébónéllii tsúúca méwaajácú ñná tene nééiyóne. Áhdure muurá ámuha maájtyumíné tsúúca méwaajácú ñná íjcyane. Áánéllii ihdyu méimíjyúú téeneri. ¹⁷ Muuráhjáa éjyúúvú íjcyame Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáama tsijtye Píívyéébeke úráavyehíjcyámé imíllehíjcyará iájtyumíné íñe ícyooca tsúúca ámuha maájtyumíne. Árónáacáa tsá téijyu diityédívú tene ajtyúmídú néétune. Áhdurée imíllehíjcyarómé illéébone íñe ícyooca ámúhake o úwáábohíjcyáné uwááboju. Árónáacáa tsáhái téijyu tene bóhówáávetúne.

Tsaapi bájtsónetu iúwaabóné Jetsóó bóhówajtsóne
(Mc 4.13-20; Rc 8.11-15)

¹⁸ Cáhawáa ímíñeúvú meíjtsó bajtsó múnáájpidítýú íjcyáné uwááboju ñná nééiyóné o bóhówajtsóne. ¹⁹ Muurá níjkyéjiri íjcyaaabe Píívyéébé avyéjutu íjcyáné uwááboju tsaate lléébójúcooróné Naavéné diityédívú múnáatsohíjcyáhi. Aane nééiyóné eene juuváj pñnévúhjáa dójcoúhjí coomímú méhdojéne. ²⁰⁻²¹ Áánetu teene illéébone tsúúca ímí úraavyéjúcoorómé páhduváré nééné mávaríjchojúúné íjcyanéhjí iáábucújúcótúnetu illuréjucu teene íhvejtsóne. Aane nééiyóné eene néwayúúnéhjáa íjcyátsihvu dójcoúhjí ímíwu ííñeróné núhbá allóócori chémene. Ehdú muurá patyéhíjcyáné ímí cáhcújtsótúmema. ²² Áánetu tsaate tsúúca ímí tééné uwááboju llééborómé mítyane íjí avyéjuríyé it-súúrameíñéllii ténejcu ábájíívehíjcyáhi. Aane nééiyóné eene tsuhjí pañévúhjáa dójcoúhjí ííñeróné illure dúhcúvaténe. ²³ Áánetu ihdyu íjcyámé tsaate teene illéébone cáhcujtsómé ímí tehdujúco úráavyehíjcyáme. Aame muurá eene ímíwuúhjáa ííñuji nétsihvu dójcoúhjí ííñedu. Áámedítýú íjcyámé tsaate éhniíñevu ímí Píívyéébeke úráavyehíjcyámé eenéhjáa teene trígóhiibáné ímíwu píívyene mítyane néévadu néémeé. Áánetu íjcyámé tsaate íhtsútáwu ímí Píívyéébeke úráavyehíjcyámé eenéhjáa llííñevúré néévahiibájidú néémeé. Áámedítýúí muurá íjcyámé tsaate diityé llííñevúréjúco úraavyémé eenéhjáa máíhtsúnéré néévahiibájidú néémeé. Ehdúu Jetsóó bóhówajtsó bajtsó múnáájpidítýú íjcyáné uwááboju.

Trígójí pañé bíívatú íjcyáné uwááboju

²⁴ Téhdurée tsiíñe úwááboobe tsaapi íúmihe bájtsónetu. Neebépeé:

—Muurá Píívyéébé avyéjú tsaapíhjyáa íúmihe bájtsojédu. ²⁵ Dibyéhjáa íbájtsojéne óómíñe déjuvu tsaapi dííbyeke múnáatsohíjcyaaabe bájtsojé bííva trígo díbye bájtsóné raahóri. ²⁶ Aanéhjáa keemévé teene ímiááné íkyéémévéne nééváné tujkéveríye.

²⁷ Aanéhjáa dííbye tépallí aabájáábé únú múnáa iúújéjéne néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ááneráhjáa ímiáánéré méúmihe mebájtsonáa ¿kiátú íjcyane bííva ííñe tééné raahóri? ²⁸ Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tsaapíubá oke múnáatsohíjcyaaabe ehdu meenúhi. Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:

—Cána muha mewáámíuki. ¿Mítýá óví íjcyáne? ²⁹ Ehdúhjáa ditye néénéllii neébe:

—Tsáhaá. Muurá ámuha teene metabáhcyóhajchíí bajtsóháñe ámuha métútávajtsoóhi.

³⁰ Áánéllii ihdyu óvíjyucóí meíhvétsoíñe tsanéécú íkyééméveki. Tsanééréí teene ímiááne néévá maááhívétsócooca ámúhake o neé ámuha metabahcyóné pájtsuuhójí mechíjchu mecóvajtsoki. Áánetu ihdyu ímiááne maááhívétsóne ímíñeúvú mépícyoóhi. Ehdúu Jetsóó úwaabó tsaapi íúmihe bájtsónetu.

Mojtáátsá neeváúwúutu íjcyáné uwááboju
(Mc 4.30-32; Rc 13.18-19)

³¹ Áhdurée tsiiñe úwááboobe ‘mojtáátsa’ némeíñe uméhetu. Neebépeé:

—Téhdure idyé muurá Píívyéébé avyéjú éhne múúne ‘mojtáátsa’ némeíñe neeváúwu tsaapi bájtsoe íñe imíjyaú avyétá mityáhé kéémevédu. ³² Muurá panévá neeváúúne lliiñévúré íjcyaróúwúutu íñehe keemévé panévá bajtsóhééne ehníñevu bájú uméhedúhe. Ááhé pañévú muurá wahpéjte íjcyóváhi. Ehdúu Jetsóó úwaabó mojtáátsáhetu.

Pááá ooríchetu íjcyáné uwááboju
(Rc 13.20-21)

³³ Téhdurée pááá ooríchetu úwááboobe néehí:

—Muurá tsáápille hariínállíjyutu pááa imyéénúcooca áyánéwu téené ooríchetu pícyooróné páneeréjuco óorichódú idyé teene Píívyéébé avyéjú.

Jetsóó iúwaabóné tsíeménéhjitu úúbálléhíjcyáne
(Mc 4.33-34)

³⁴ Ehdúu Jetsóó tsíeménéhjitu iúúbállénej téeveri úwáábohíjcyá míamúnáake ímíñeúvú iwáájácútso íná iúwááboju nééiyóne. Tsáháa dibye pevéneré úwáábohíjcyatúne. ³⁵ Ehdúu úwáábohíjcyaaabe Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáajpíhjáa íllu néhdújuco:

Muurá tsíeménéhjitu o úúbállénej téeveri ó waajácútsoó táuwaáboju íná nééiyóne. Muurá ó bóhówájtsóo íñe íñújima páneere Píívyéébe ípívyéjtsóijyújuco íjcyaronéhjí múha wáájácútunéhji.

Ehdúhjáa Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáajpi néhdújuco Jetsóó úwáábohíjcyané tsíeménéhjitu.

Bíivátú íjcyáné uwááboju Jetsóó bóhówajtsóne

³⁶ Átsihdyúu ílluréjuco míamúnáake ipítýajcóne dibye ááhívu pééneé. Áhullévúu muha dííbyeke menéehí:

—Áyu cána múúhadívú bóhowájtsó úmihé pañe bíiva íjcyánetu íjcyáné uwááboju íná nééiyóne. ³⁷ Áánéllíihyée múúhakye neébe:

—Eene ímiá bájtsó bájtsoobe muurá oo Míamúnáajpidívúu o ípívyééveébe. ³⁸ Áánetu teene úmíhe ‘páneere íñújiri míamúnáa íjcyane’ nééiyóne. Muurá eene ímiá bájtsó Píívyéébé avyéjúejte íjcyane nééiyóne. Áánetu bíiva ‘Naavéné icyánéjcuriyé íjcyané míamúnáa íjcyane’ nééiyóne. ³⁹ Áánetu eene tépallí múnáajpikye imúnáajtsóne bíiva bájtsoobe muurá pañetu diibye Naavéne. Áánetu ‘íñe íñújima páneere ílluréjuco níjkévaíñe’ nééiyóné eene bajtsóháñe ááhívetsómeíñe. Áánetu diitye eene bajtsóháñe ááhívetsómé ‘níjkyéji múnáa íjcyane’ nééiyóne. ⁴⁰ Muurá éhne múúne úmihé pañe bíiva mepíhñune mecóvajtsódú pajtyeíñe diitye Naavéné icyánéjcéjtéma. Aame wágóóveé cúujúwá pañévú íñe íñújiri múhdurá míamúnáa ícyahíjcyané diityémá níjkévacoóca.

⁴¹ Muurá Míamúnáajpidívúu o ípívyééveébe ó táuhbaá tahñéjte níjkyéji múnáake ditye íhdyúétsihvu ipíhjúcu diitye ímítýumeke táavyéjúejtéké ímítýúnejcúvú íbúwátsohíjcyámeke.

⁴² Áameke cúujúwá pañévú ditye wájojcómé tééwá pañe íjcyame íhwáñeene íhdóne taá ícúbáhrámeíñeri. ⁴³ Áánetu ihdyu Píívyéébe ímillédú ícyahíjcyámé dííbyé avyéjú pañe íjcyame cádiúcnúú éhne múúne nuhba cóójíejpi ájchúcunúdu. Aane ihdyu óví ámúhadítýú íléébome icyáhjújtsóne tehdu íjcyáhi.

Ímíwu néené tsíeménetu íjcyáné uwááboju

⁴⁴ Téhdure idyé Píívyéébé avyéjú ílluú:

—Tsaapíi tsátsii ííñújí pañe ávyétá mityáné wájuryemeíñé tsíeméné iájtyumíne tétsihvúre íhvétsoíñúhi. Áaneríi ímíjyúúvéne páneere ítsíeméné íñáhjíhénúne dsíídsíma tétsii ííñúji áhdoobe iyéjucó téénema íjcyaki.

Imíwu néené neewáyutu íjcyáné uwááboju

⁴⁵ Téhdure muurá Píívyéébé avyéjú éhne múúne tsaapi náhjíhe múnáajpi imíwu néené newáyúúné mityane áhdótsámeíúhjí néhcohíjcyádu. ⁴⁶ Aabe muurá tsau iájtyúmícooca páneere ítsíeméné íñáhjíhénúne dsíídsíma teeu áhdóhi.

Tsínucóóhotu íjcyáné uwááboju

⁴⁷ Téhdure Píívyéébé avyéjú éhne múúne tsíínúúri amómeke meújucodu. ⁴⁸ Muurá múúne tsínú múnáa ítsínúúmeke técoohóriyé téhí úniúvú itsájtyéne pihcyú ímíá amómeke. Áánetu doorátujtéké ílluréjucó ditye wámíúúne. ⁴⁹ Ehdú muurá pajtyéíñe míamúnáama Píívyéébe páneere ííñúji níjkévátsócooca. Muurá níjkyéji múnáa dówajcároó ímíáámedítýú ímítýúmeke. ⁵⁰ Áámeke cúújúwá pañévú ditye wájojcómé téewá pañe íjcyame íhwáñeene íhdóne taá ícúbáhrámeíñeri.

Béhnéma tsúúcaanéécú imíwu néenéécútu íjcyáné uwááboju

⁵¹ Ehdúu Jetsóó iúwáábóné níjcautu néé múúhakye:

—¿A ícyooca ámuha mélleebójucóó ñná nééiyóné o úwáábohíjcyáne? Áánéllihyée muha menée:

—Éée Ávyéjuúbej, ímí muha mélleebó ícyooca ñná tene nééiyóné.

⁵² Áánéllihyée neebe múúhakye:

—Muuráhjáa tujkénúene Píívyéébé taúhbaju úwáábohíjcyámema ícyooca tsúúca íjcyáné míñéecu uwáábó íhdéénema béhne Píívyéébé avyéjutu íjcyane. Aane muurá teene íhdéene Píívyéébé waajácúháámí pañe íjcyáhi. Áánetu íñe béhne amúhadívú ó bóhówátsohíjcyáhi.

Jetsóó Natsaréeri úwaabóne

(Mc 6.1-6; Rc 4.16-30)

⁵³ Ehdúu Jetsóó tsíeménéhjítu iúúbállénej téeveri iúwaabóné níjkevádú muha mepéé tétsihdyu. ⁵⁴ Aamée muha méúújeté Natsaréevu díbyée píívyécoomívu. Áijyúu idyé úwaabójúcoobe tétsii múnáake pihcyáávéjá pañévu. Áábedíi iúllévenúne néjcatsímye:

—¿Aca kiátú aabye iújcúné waajácuri panévaré méénuráítyúronéhjí méénuhíjcyáhi?

⁵⁵ ¿Aca tsá éhne aabye úmehewáané wákimyéi múnáájpi hajchí íjcyatúne? ¿Aca tsá éhne tsíiju Maaríá íjcyatúne? Muurá dííbye nahbémú Jacóóboo, Jotséee, Tsimóoo, Jóódaá, éhdume. ⁵⁶ Áhdure muurá íñallémú íchihyi. Aabéjii muhdú ¿kiátú waajácú ehdu nénehji múú méénune?

⁵⁷ Ehdúhjáa dííbyedítýú íñéene tsá ditye cáhcútsóhíjcyatú díbye díityéké úwáábohíjcyaróne. Áámekée neebe:

—Tsijtye muurá ihdyu avyéjuullé Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáájpiíkye. Áánetu íhyájkímú íjcyarómé tsá ávyejúúllétú dííbyeke.

⁵⁸ Ehdúu dííbyeke ditye cáhcútsóhíjcyatúnéllii tsá éhniíñevu díbye méénújúcootú méénuráítyúronéhjí tétsihvu.

14

Tsojtsó múnáajpi Jóáa dsíjivéne

(Mc 6.14-29; Rc 9.7-9)

¹ Aanéhjáa dííbyedítýú tsaate úúballé Gariréa ííñújí avyéjuube Heróódeke.

² Áánéllihyéhjáa neebe íúnú múnáake:

—Tsáijyu múúne tsojtsó múnáajpi Jóáa tsiíñe bohííhi. Téénélli muurá eene piivyéteebe méénúráityúronéhji imyéénune.

³ Diibyée muurá Heróóde nééjuri dsíjívetsomé Jóáákeé. Muuráhjáa díbyedívú iékéévetsóne úwááñehiyi ichíjchútsóobedívú cuvéhoojánútsoóbe. Ehdúhjáa méénuube íñahbe Peripé taaba Herodía díbyemáyéjuco íjcyalle nééjuri. ⁴ Diibyéhjáa Heróódeke íllu nehíjcyaaabe Jóáa íñáhbé táábama díbye íjcyánetu:

—Tsá muurá tene ímytú díñáhbé táábake u táábaváne.

⁵ Ehdúhjáa díbye néhíjcyáné hallútú imílléroobe téijyúréjuco idsíjívetsóné díbyeke. Áronáacáhjáa nuhnéveebe Pívyéébe ihjyú uubáalle múnáajpi díbye íjcyane iwáájácúne míamúnaa díbyeke ávyejúúllehíjcyánélliíhye. ⁶ Áijyúhjáa ítsímávajcóóji úújeténélli díbye Heróóde wáñehjívatehi. Áané pañéhjáa ídsídúelle Herodía ajoyúwá wahtsí pámeere úúbámyé úmíwávu. Aanéhjáa díbyeke ávyéta ímí pájtyéneri ímíjyúúveebe mítyane. ⁷ Áanélliíhyéhjáa dílleke neebe íná dille díbyeke táúmeíñevu íájcuíñé ímíáané állítyuubére. ⁸ Áanélliíhyéhjáa tsíju úwaabódújuco dille nééne díbyeke:

—Ó imíllé oke u ájcune tsojtsó múnáajpi Jóáa nívaúvú bohtájiri.

⁹ Ehdúhjáa dille nééne kímóhcó díbyeke pajtyéráhi. Áronáacáhjáa íállítyúné díbye nééne pámeere díbye uubámyé lléébójúcóónélli tehdu méénuúbe. ¹⁰ Aabéhjáa tsúúca tsaatéke wallóó díbye Jóáa cuvéhóójari íjcyáabeke dítye ikípíyúúcuté íhñíwau. ¹¹ Ahdújucóhjáa péeme ikípíyúújúju tsívane bohtájiri. Ááuvúhjáa ajcúme dílle bád síjcájake. Ááuvúhjáa ájculle tsíjjuke.

¹² Áanélliíhyéhjáa díbyeúvú mamýmú tsáame díbyeúvú ítémeho íjucújene cuuúhi. Átsihdyúhjáa Jetsóo éllevu ípyééne úúballémé ehdu Jóááke tene pájtyene.

*Majcho mítyámedívú Jetsóo úújetétsóne
(Mc 6.30-44; Rc 9.10-17; Ja 6.1-14)*

¹³ Átsihdyúu muha mepéé mñneri tsíhyullévú múha íjcyátúhullévú múúhaye meíjcyároki. Áronáacáhjáa tsúúca míamúnaa waajácújucóó kiávú muha mepééneé. Áhullévújucóhjáa dítye péécunúne íjchityu pacóómivá múnaáre. ¹⁴ Aanée téhullévú muha meúújeténaa mñné pañétú Jetsóo íjchívyebe ítéccunú tétsihyíjyjuco míamúnáácóbaúvú íjcyane. Áámedíi ídáátsóvéne bóhíitsoobe chéméméhjikéhjáa dítye tsájtyémeke. ¹⁵ Áijyúu tsúúca cuvéhrejuco tene néénélli muha menéé díbyeke:

—Tsúúca cuvéhrejuco teene múubará íjcyátútsihyi meíjcyánaáaca. Ílluréjuco wallo íjtyéke íchíj pñhíri íjcyájáhji múnáadítú tsíeméné íjucune dítye imájchoki. Muurá tsá imájchoma dítye íjcyatúne.

¹⁶ Áanélliíhyée neebe múúhake:

—Ívéémekéami ó wálloóij. Ámuháyé bo mémajchótsoj.

¹⁷ Áanélliíhyée muha menéé díbyeke:

—Áronáa méhdi tsáhojtsíhovaré páahóónema míityétsiye amóóbemútsi.

¹⁸ Áanélliíhyée neebe múúhake:

—Áyu cána metsívaj.

¹⁹ Ehdúu múúhake íñéene dítyéké neebe dítye íahcúbaki. Átsihdyúu teene páahóóné amóóbemútsima iékéévéne téhdújtsóobe Pívyéébeke cáamevu icyárúúvénema. Áánemáa teene idyóhdáhinunévú múúhake díbye ájcune muha méwajtú pámeekére. ²⁰ Aanée muha memájchónetu pámeere méoovéhi. Áánetúu coéváne 12-rujtsívá úvérujtsíñe wáhpe. ²¹ Aamée eene dítyémá muha memájchome wajpímúré 5,000-meváubáhjáa walléémuháñema tsíime éévéméityúrónáaca.

Nújpácyó hallúrí Jetsóó úllene
(Mc 6.45-52; Ja 6.16-21)

²² Ááné boonétúu Jetsóó múúhake néé muha dííbyé ihde mííneri mepájtye tsíñejcúeúvú dibyéi míamúnáake pítýájcóné hajchóta. ²³ Aabéhjáa diityéké ipítýájcótsihdyu péé iye múha íjcyátúhullévú cámeéhaúvú Píívyéébema íihjyúvaki. Aabéhjáa íjyunú téhullévu. ²⁴ Áánáacáa muha tsúuca píínééuríjyucó meíjcyánáa ávyétá íhnáhó kíjyébama nohji múúhake wájojcóhi. ²⁵ Aaméikyée muha mepéépiñáa cóojí pañévú diibyéhjáa Jetsóó tsájucóó múúhá tujkévetu nújpácyó hallúrí úlleebére. ²⁶ Áábekée muha maájtyúmíne meíllityéne menéjcatsíhi:

—íÁyúúj, naavénécobáubá bo eene aabye tsáá métujkévetuj!

²⁷ Árónáacáa neebe múúhake:

—íMéíllityédííne, oórel!

²⁸ Áánélliihyée Pééodoro néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, áyu cána ímiááné diibyéjucó u íjcyáhajchíí o péé diéllevu ehdu nújpácyó hallúri.

²⁹ Áánélliihyée neebe:

—Cáhawáá dichaj.

Ahdújucóó Pééodoro míínetu níityeíñúné nújpácyó hallúrí úlleebéré dííbye éllevu.

³⁰ Árónáacáa kíjyeba ávyétá íhnáhó nééneri íllityéne ílluréjucó dibye búuuvéne. Aabée dííbyedi wáníjcyámeíbyé néehíí:

—íÁvyéjuúbej, oke ihdyu pájtyetétso!

³¹ Áánélliihyée íhyójtšitu íékéévéébeke neebe:

—¿Aca íveekí tsá oke ímí u cáhcújtšotúne?

³² Aamútsíi mííne pañévú úcáávénáa tsúuca kíjyeba íhvetéhi. ³³ Áijyúu pámeere téemí pañe muha meíjcyame Jetsóó lliíñévú memíhmóúbáne menéehíí:

—Ímiáánéjucóha ihdyu Píívyéébé Hajchi uú.

Chéméméhjike Jetsóó bóhítsóné Genetsarée íiñújiri
(Mc 6.53-56)

³⁴ Ehdúu muha úneu mepájtyeme méúújeté Genetsarée íiñújivu. ³⁵ Aanée tétsíi múnaa Jetsóoke iwáájácúne úúballé pahúllevaré téené íiñújí múnáake. Aamée tsívahíjcyá chéméméhjike dibye íbóhítsoki. ³⁶ Aamée dííbyeke néé íwajyámúbávuré dibye idyómájcótso íbóhíki. Ahdújucóó ímiááné dííbyeke íwajyámutu dómajcóméjucó bóhíhíjcyáne.

15

Ímichi íná míamúnáake tútávajtsóne
(Mc 7.1-23)

¹ Áhdurée tsáijyu Jerotsaréetu parítséómuma taúhbájú uwáábojte Jetsóó éllevu itsááne néé dííbyeke:

—¿Aca íveekí díimamyémú tsá méénuhíjcyatú méíhdé múnááúvúu úwáábohíjcyádu?

² Tsá muurá ditye nítyámeíhíjcyatú ímájchóííne ihde Píívyéébé úmíwávú múúne meímíbájchómeííne meméénune.

³ Áánélliihyée neebe diityéke:

—Árónáa muurá téhdure Píívyéébé taúhbaju nééne tsá ámuha melléébohíjcyatú ámuháyé meípívyéjtsóné uwááboju ámuha meúráávyehíjcyánéllííhye. ⁴ Muurá dííbyé taúhbaju néehíí: “Ámúháj caanímuke múu iwájyúne avyéjuulléhi. Áánetu íllure cáanímuke tútávátsohíjcyámé

ihdyu óvi dsíjívéhi.”⁵ Ehdu muurá tene néérónáa ámuha tsíñejcúvúré méúwáábohíjcyáhi. Muurá ámuha ménehíjcyá tsaapívá cáánímútsikye ipíaabóné ímíllétúhájchíí nééiyóne: “Tsá o píívyetétú ámúhtsikye o píaabóne. Muurá ámúhtsikye o píáábóiyódú íívane Píívyéébekeeréjuco o íícuvéne.”⁶ Aanévá ehdu íhjúvárovóbé hallúrí tsá ñná íjcyatú diityétsikye dibye píáábótúrónáaaca. Ehdu muurá ámuha méúwáábohíjcyáhi. Aame muurá ámuha Píívyéébé taúhbaju íllure méwaagóohíjcyá ámuháyé meípívyéjtsóné uwááboju ámuha meúráávvyehíjcyánéllíihye.⁷ Ímiáámeúvúdu ámuha méicyahíjcyá bañú múnáa ámuha meíjcyame. Muuráhjáa ímiáánéjuco Píívyéébé íhjúy uubáalle múnáajpi Itsaía ámuhádítyú nééneé:

⁸ Íjtye oke ávyéjútsohíjcyará hállúejuríye. Tsá ávyeta íííbúuri oke ditye ávyéjútsohíjcyatúne.

⁹ Íllure íállíñe oke duurúvahíjcyáme. Aame iye ípívyéjtsóné uwáábojúúné úráávvyehíjcyá pánehjídú tátyaúhbajúúné úráávvyéúvúdu.

¹⁰ Ehdúu íñétsihdyu Jetsóó tsiíñe pámeere tétsii íjcyámeke nééhií:

—Ímíñeúvú melleebúcunúco ñná nééiyóné ámuhákye o nééiñe ámuha mewáájácuki.

¹¹ Muurá panévare míamúnáa óóvene tsá diityéké tútávajtsotúne. Muurá ihdyu diityé ííbúwá déjúcoturé ímítyúné íjtsaméi tsááne diityéké tútávajtsóhi.

¹² Ehdúu dibye néénellii muha dííbyeke menééhií:

—¿Aca ú waajácurá eene ehdu u nééne aatye paritséómuke ávyéta tsaríyé pájtyene?

¹³ Áánélliihyée neebe múúhakey:

—Muurá múúne úmíhé pañétú mepée mebájtsótúné uméhé ííñehe metabahjyúcúne méwaagóóhi. Ehdu muurá níjkyéjiri íjcyaaabe Llihíyó avyéjuejte íjcyatúme ímítyú ícyahíjcyámé wágóóóveéhi.¹⁴ Áeméjéte íjcyámedi tsá meíícúvéityuróne. Muurá éhne múúne hállúvatúme íjcyadu tsá ditye wáájácúmeítyúne. Muurá tsahdúré hállúvatúme íjcyame tsátyejcatsíyómé tsaméhíjjuco áákityéiyóné wáhyéju dííváné pañévu. Ahdu muurá diitye. Ehdúu Jetsóó nééhií.

¹⁵ Átsihdyúu Péédoro néé dííbyeke:

—Áyu cána bo múúhadívú bóhowájtsó peíyene u nééne uwááboju ñná nééiyóne.

¹⁶ Áánélliihyée neébe:

—¿Aca ihdyu eene ámuha meíjcyarómé tsá mewáájácútu ñná tene nééiyóne?

¹⁷ Muurá panévare meóóvehíjcyanéhjí pevénére méjpiítyu pajtyéhi.¹⁸ Áánetu ihdyu míamúnáa íííbúwá déjúcoturé ímítyúné íjtsaméi tsááne diityéké tútávajtsóhi.

¹⁹ Muurá diityé ííbúwá déjúcotu íhívyehíjcyané panévare ímítyúné íjtsaméi ílluúne: Ditye dsíjívétsócatsíhíjcyanéhjí, ditye íhdícyámema dómácócatsíhíjcyanéhjí, ditye nánícyatsíhíjcyanéhjí, ditye állícyatsíhíjcyanéhjí, ditye tsíjtyedi néhni íhjúvahíjcyanéhjí.

²⁰ Énehjí ihdyu diityéké tútávajtsóhi. Tsá eene Píívyéébé úmíwávú ímíbájchómeíiyóné íhyójtsine níjtyámeítyúme májchone diityéké tútávajtsotúne. Ehdúu Jetsóó néé múúhakey.

Tsúñe ííñújí múnáalle Jetsóoke cáhcujtsóne (Mc 7.24-30)

²¹ Átsihdyúu muha mepée Tííroó, Tsidóoo, íjcyácomícyú íjcyané ííñújívu.²² Átsihyíhjáa íjcyalle Canáa múnáalle Jetsóo éllevu tsáá íllu wáníjcyámeíllere:

—Ávyéjuúbej, Dabííuvúj tsiíménémúhaabe u íjcyaaabej, óhdi ihdyu dídaatsóve. Ájyúwa naavéné ípañe íjcyalle ávyéta íhnáho ícúbáhrámeíhi.

²³ Ehdúu dille néérónáa tsá dibye ñná nééte díílleke. Áánélliihyée muha dííbyeke menééhií:

—Áálleke píáábó dille íóómiki. Íjyévé medéjutu wáníjcyámeíllere tsááhií.

²⁴ Áánélliihyée neébe:

—Tsáháa tsíjtye múnaa jodíómú íjcyátúmeke o píáábo o tsáátune. Muuráhjáa ihdyu Píívyéébe oke wallóo ijraéémuke o píáábo éhne múúne obééjámú mújtu neémeke.

²⁵ Ehdúu Jetsóó néérónáa ídátsójkímyeílléré dííbyé lliiñévú imímóúúvéne nééhií:

—¡Ávyéjuúbej, áronáa óvíjyucu ihdyu oke píáábo!

²⁶ Áronáacáa neébe:

—Tsá muurá tsaapi ítsíímedítyú majcho idyójtúcúne oohímekéréjuco téénevu ájcúityuróne.

²⁷ Áronáacáa neéle:

—Ihdyúhde tehjújúcoóro, Ávyéjuúbej. Áronáa muurá múúne oohímé íjcyarómé majchó íaabájajte májchónetu dójcónéwuúji.

²⁸ Áanélliihyé neebe díílleke:

—Ímiáanéha oke, muulle, u cáhcujtsóhi. Ahdícyane ihdyu óví uke ó píaabóhi.

Ehdúu Jetsóó díílleke néené tujkéveríhjáa tsúúca dííllé ajoyúwá bohíjucóóhií.

Páhduvaré néene chémeháñeri chéméméhjike Jetsóó bóhütsóne

²⁹ Átsihdyúu muha tsiíñe Gariréa unévu mepéeme tétsihvu meúújeténáa páhbaú hallúvú ácúúveébe. ³⁰ Áábedívúu idyé mítyane míamúnaa píhcyaavémé tsivácunú páhduvaré néeneri chéméméhjike: Úllétúméhjike, hállúvátúméhjike, íhjuvátúméhjike, pevéviiújí néméhjike, tsíjtye tsííñéeméneri chéméméhjike. Áámécóbaúvukée bóhíitsohíjcyaa. ³¹ Ááneríi míamúnaa ullévenúhijcyá eenée íhjuvahíjcyatúme tsúúca íhjuvájúcoóneri, páviiújíi némehji ímíjpyeténeri, úllehíjcyatúme tsúúca úlléjucóóneri, hállúvatúme hálluvájucóóneri. Áánemáa duurúvámé muha mecáání vahíjcyaa Píívyéébeke.

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne (Mc 8.1-10)

³² Áané boonétúu Jetsóó múúhake nééhií:

—Mítyane ó ídáátsové íjtye tsúúca pápíhchúúj coojívájucu mééma íjcyámedívú imájchó óúúvéneri. Aane tsá o ímíllétú májchótúmeke o wállóóiyóne. Tsáijyu múu juuvávyuré chéméiyómé ájyáháñeri.

³³ Áanélliihyé muha menéé dííbyeke:

—Áronáa ¿kiátú meújcúnetu mémájchótsóiyá áyámekéjívva múubará íjcyátútsihyi meíjcyame?

³⁴ Áanélliihyé múúhake neébe:

—¿Aca múhduná méhdi majcho? Áanélliihyé muha menééhií:

—Íjcyané 7-hova páahónema áyanéwu amóme.

³⁵ Áanélliihyé neebe dítye íahcúbaki. ³⁶ Áánemáa teene páahónema amómeke íékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Átsihdyúu idyóhdáhínunévú múúhake ájcuube muha mewájtu díityéke. ³⁷ Ááné imájchóne pámeere tsaímíyé óóvénetu coéváné 7-rujtsíva. ³⁸ Ááné díitye májchome wajpímúré 4,000-meváubáhjáa walléemuháñema tsíime éévemeítyúrónáaaca. ³⁹ Ehdúu imájchótsóné boonétú botsíi wállóobe díityéke. Átsihdyúu muha mánéri mepéé Máádará cóómí íjcyáhullévu.

16

Paritséómuma tsadotséómú Jetsóoke néé méénúráityuróné díbye imyéénuki (Mc 8.11-13; Rc 12.54-56)

¹ Ájyúu paritséómuma tsadotséómú tsáá Jetsóo éllevu. Áamée dííbyeke imújtátsóro néé íévéhoowávú méénúráítyuróné díbye imyéénuki.

² Áronáacáa neebe diityéke:

—Muurá cuuvé pañe níjkyeji tújpañúnetu ámuha méwaajácú tsíjcyooji ímí nééíñe. ³ Áánetu cúúvénetu teji tújpañúcooca ámuha méwaajácú téjcooji ímítyuj cóójí íjcyaiñe. Ehdú muurá ámuha ímiáámeúvúdú méwaajácú muhdú néjyju muhdúivané cóójí íjcyaiñe. Árome ¿íveekí tsá ámuha mewáájácú okée iwálloone tsúúca ámúhake Píívyéébe páhduváré nénehji imyéénúneri úúballéjúcohíjcyaróne? ⁴ Aame ámuha ímiáámejii ¿íveekí méimíllé méénúráítyuróné o méénune téénetu oke ámuha mecáhcújtsokíjivari? Óvíi ihdyu Píívyéébe ihjyú uuballe múnáajpíi Jonáake pájtyedu nééne oke pájtyénetu ámuha méwaajácú ímiááne dííbyéjuco o íjcyane. Ehdúu Jetsóo diityéké nééne boone muha diityédítýú mepéé tsiéllévúréjuco.

*Paritséómú uwáábójuu Jetsóo ímamyémuke téíbúwajtsóne
(Mc 8.14-21)*

⁵ Aamée únéú tsiñéjcyvu muha meúújetétsihvu méítsaavé múúha májchóhjáa muha maábájiivéne. ⁶ Áanáacáa Jetsóo múúhake nééhií:

—Téíbúwá méíjcyaco. Méíícúvedí paritséómuma tsadotséómu éhné pááá ooríchori.

⁷ Ehdúu múúhake díbye néénéllii muha ménéjcatsíhi:

—Méubáñjané médóviyíjcyó páááhóubaré metsívátúnéllii ehdu meke neébe.

⁸ Ehdúu muha meíjtsámeíñe iwáájácúne neebe múúhake:

—¿íveekí ámuha apáañeriyé méíjtsámeí memájchó mééma íjcyátúneri? Áánélliihyéha ihdyu tsá ímí ámuha oke mecáhcújtsotúne. ⁹ ¿Muhdú wáájácúpityúme ámuúha? ¿A tsá ámuha mewáájácú okée 5-hovátúré páahóónetu 5,000-meváké o májchótsónetu pívárujtsívá pátyeevéne? ¹⁰ Áhdure ¿aca tsá ámuha méítsaávetú éhné 4,000-meváké 7-hovátúré o májchótsónetu múhdúrujtsívá cóeene meújcune? ¹¹ Aane ¿muhdú íivane tsá ámuha mewáájácú tsiíñeriyé ámuháma o íhjúvaróné ámúhake o nééneé: “Méíícúvedí paritséómuma tsadotséómu éhné pááá ooríchori?”

¹² Ehdúu díbye néénetu botsíi muha mewáájácúuvé ímiááne téénetu díbye múúhake néétune. Ihdyúhacáa paritséómuma tsadotséómú uwáábó múhdurá nééne múúhake mújtátsóíyónetu muha metéhmémeí díbye múúhake nééneé.

*Péédoro néé mépájtyetéébe Jetsóo íjcyane
(Mc 8.27-30; Rc 9.18-21)*

¹³ Átsihdyúu muha ‘Tsetsaréa Pirípo’ némeí cóómí íjcyáne íiñújvu meúújetétsihvu múúhake neébe:

—¿Aca muubá o íjcyane míamúnaa óhdityu nehíjcyá íñe Míamúnáajpidívúu o ípívyéévéébedítýu?

¹⁴ Áánélliihyé muha menééhií:

—Tsaate nehíjcyá tsojtsó múnáajpíi Jóáava tsiíñe bóhiibe u íjcyane. Áánetu tsijtye nehíjcyá éjyúúvúu ícyahíjcyámé Píívyéébe íhjúu uuballe múnáadítýú Eríaa, Jeremíaa, íjcyámútsidítýú tsaapi u íjcyane.

¹⁵ Ehdúu muha menééllii múúhake neébe:

—¿Ácooca ámuha muubá o íjcyane menééhií?

¹⁶ Áánélliihyé Péédoro nééhií:

—Muurá uu Críjto míamúnáake u pájtyetésoobe ímiáábé Piivyéébe Hajchi.

¹⁷ Áánélliihyé neébe:

—Tehdújuco, maímijyúhde tsáma uu Tsimóó Jonáá hajchi u íjcyaaábe. Óví Píívyéébe uke píaabóhi. Tsá muurá míamúnaa uke túkévéjtsóneri ehdu u íhjuvátúne. Muurá ihdyu níjkyéjiri íjcyaaabe Llihíyóré uke túkévéjtsóneri ehdu u íhjuváhi. ¹⁸ Áábeke téhdure uke o néé Pééodoro dimyémé íjcyane ‘nééwayu’ nééiyóne. Muurá nééwayu ñná wááótuúdú u néébe u íjcyaa múhdumé oke cáhcújtsómedítyú ímichi ídyéjúcóejpi. Áánéllii muurá tahñéjté íjcyámeke tsá ñná muhdú méénúityuróne. Muurá dsíjívéjúcoorómé tsiíñe bóhíhi. ¹⁹ Áhdure uke ó picyóó dijtyéeveri míamúnaa iwáájácu muhdú níjkyéjiri íjcyaaabe Píívyéébe avyéjúejte íjcyaiñe. Aane íñe íñújiri múhdurá ícyahíjcyané míamúnaa díuwááboju cáhcújtsotúme tsá téenéjte íjcyatú níjkyéjiri íjcyaaabe Píívyéébe néhdújuco. Áánetu teene cáhcujtsómé ímí ícyahíjcyámé téenéjte íjcyá díbyere néhdújuco.

²⁰ Ehdúu íñééné boone múúhake neebe muha muuca meúúballétu ímiáané diibyéjuco Críjto mépájtyetétsoobe díbye íjcyane.

Ídsíjívéíñé Jetsóó úúballéne
(Mc 8.31-9.1; Rc 9.22-27)

²¹ Átsihdyúu múúhake úúballébe muhdú Jerotsaréevu péébeke túkevjtsojtémá llúuvájté avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame ícúbáhrané níjcautu díbyeke dsíjívétsoíñe. Ároobe 3 coojívatu tsiíñe íbóhííñe úúballébe. ²² Áánélliihyéé Pééodoro múúhadítyú idyówajcáróobe néehí:

—Tsáha Ávyéjuúbej, kiá Píívyéébe íjcyánáa ñná uke pájtyeéhi. Tsá ñná uke pájtyeétyúne.

²³ Ehdúu Pééodoro néérónáa Jetsóó íllure díbyeke uhbáhi. Neebépeé:

—¡Díhne óhdityu Náve Naavénej! ¡Iijyévéne oke u túhútsohíjcyáne! Muurá míamúnáa íjtsaméyé dípañe íjcyánéllii tsá u wáájácutú muhdú Píívyéébe óhdityu íjtsámeíñe.

²⁴ Átsihdyúu neebe múúhake:

—Tsaate oke iúraavyéné ímillémé óví ímillédú ícyahíjcyánetu íhveténe úraavyé wájyúmeítyúmeré ícúbáhrámeíyóné pañe. ²⁵ Muurá ímillédú íñújiri íjcyáiyóneriyé tsúúrameíhijcyámé tsá pájtyeétyúne. Áánetu teene íhvéjtsóne ookéréjuco ímí iúráavyéíñeri tsúúrameíhijcyámé pájtyeééhi. ²⁶ ¿Aca íñetú meke píáábóiyóné tsájyju múu mewágóóóóvnáa mítyane meéhneváne? ¿Mityá íjcyané tsane mepájtyeétyóné ehnííñevu tsaimiyé meíjcyáiyónej? ²⁷ Muurá oo Míamúnáájpidívúu o ípívyéévebe Llihíyó avyéjuma ó tsaá díbyeéjté níjkyéji múnáama. Ájyju muurá pámeere újcuú muhdú ícyahíjcyáne áhdo. ²⁸ Muurá ímiáané ámúhadítyú tsáhái tsaate dsíjívéityú táavyéjú bóhówaavéné ájtyúmitúme. Ehdúu Jetsóó néé múúhake.

17

Jetsóó tsíhdyúreevéne
(Mc 9.2-13; Rc 9.28-36)

¹ Átsihdyúu 6 coojívatu tsajtyeébe Pééodoro, Jacóóboo, íñahbe Jóáaá, éhdúmeke cámeébaúvú múha íjcyatúhullévu. ² Áhullévúhjáa díityédívú tsíhdyúreevébe. Íhyúmíhjáa ajchúacunú cóójiejpi nuhba ajchúacunúdu. Áhduréhjáa íwajyámú ávyeta cádiúacunú peetédu. ³ Áánáacáhjáa Moitséee, Eríaa, íjcyamútsí díbyedívú bóhówáávémútsima íhjuvábabe. ⁴ Áánélliihyéhjáa Pééodoro néehí:

—Ávyéjuúbej, ¡Maímijyu ihdyu mee íchihyij! Áhdícyane u ímílléhajchíí metsu meméénu 3-wava nújuwáané dihñéwaa, Moitséee éhwaa, Ería éhwaa, éhdune.

⁵ Ehdúhjáa Pééodoro íhjuvánáa ojtso ávyeta ajchúacunúne díityédívú niityéhi. Ááné pañétúhjáa Píívyéébe néehí:

—Áánu muurá Hájchíwúuke o wájyúúbedi mítyane ó imíjyúúhí. Áábeke ihdyu tsáma méllééboco.

⁶ Ááneríhjáa mítyane iíllityéne íhvóhobáme. ⁷ Áánéllihyéhjáa Jetsóó diityéké dócárájcoobéré nééhií:

—Méíllityédííne. Méíjyocúúve.

⁸ Ahdújucóhjáa iíjyocúúvéne tsiíne ditye ítérónáa tsáhájucó múha íjcyatúne. Iiyéjucóhjáa Jetsóó tétsihyi.

⁹ Ehdúhjáa diityédívú itsíhdyúréevéne oomívú diityéké neébe:

—Tsáma méúúballedííne muucá íne ámuha maájtyumíné Míamúnáájpidívúu o ípívyéévebe o dsíjívebe tsiíne o bóhíítúné hajchóta.

¹⁰ Áánéllihyéhjáa nééme dííbyeke:

—¿Ácooca muhdú ívane taúhbájú uwáábojte nehíjcyá Eriáva tsiíne bóhówááveííne míamúnáake pájtyetésóíbye bóhówááveííne íhdéwu?

¹¹ Áánéllihyéhjáa neébe:

—Ééé, ímiáánéjucóhdée tene némeííne Eriá bóhówááveííne míamúnáake pájtyetésóííbye úmíwari díbye diityéké íhdénu dííbyema. ¹² Ahdújucóo muurá díbye bóhówaavéné tsojtsó múnáajpi Jóáa eenéé Eriá díbye íjcyane némeííbye. Áróóbekée muurá míamúnáa ávyejúúllétúmé múhdurá dáríívehíjcyá múijyú ookéréjuco Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke idyáííveídyu.

¹³ Ehdúhjáa Jetsóó néénetu botsíi diitye 3-meva waajácú tsojtsó múnáajpi Jóááúvudítýú díbye nééneé.

*Méiváteri chéméébeke Jetsóó bóhíitsóné
(Mc 9.14-29; Rc 9.37-43)*

¹⁴ Aamée tsúúca tsiíne wajtsí múúhadívu.

¹⁵ Áánáacáa tétsihyi mítyane míamúnáa íjcyámedítýú tsaapi Jetsóó lliínevú ímímóúúvéne néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, cána ihdyu óvíjyucó hájchíwúudi dídaatsóvej. Mítyane ícúbáhrámeíhíjcyaaabe ímyéívaténeri. Aabe ápíchó áákityéhíjcyá cúújúwá pañévu. Tsáijyu áákityéhíjcyaaabe téhí pañévu. ¹⁶ Aane íne íjtye dímamýému éllevu diityévá óóma íbóhíítso o tsívároóbeke tsá ditye bóhíítotúne.

¹⁷ Áánéllihyéé neébe:

—¡Juhúúj, múhduré míamúnááhana ihdyu ímiááné ámuuha Píívyéébeke cáhcujtsópityúme! Aane íne ¿múhajchótá ámúhá muhduré o áábúcúne ámúhakye ó úwáábohíjcyáá ímiíneúvú ámuha mecáhcújtsoki? Ehdúu múúhakye íñétsihdyu neébe:

—Áyu cána bo íllevu metsívaj.

¹⁸ Ahdújucóo ditye tsájtyéébé pañe naavéné íjcyáábeke díbye úhbánetu díbye íjchivyéne. Ááné boonéé tsúúca ímíjpyetéébe.

¹⁹ Ááné boonétúu muha tsamééré meíjcyátsihvu dííbyeke menééhií:

—¿Aca íveekí tsá muha mepíívyetétú meíjchívyetsóné naavéneke eene u méénuhíjcyádu?

²⁰ Áánéllihyéé neebe múúhakye:

—Ámuha Píívyéébeke ímí mecáhcújtsótúnéllii tsá ámuha mepíívyetétú tehdíivane meméénúiyóne. Muurá ímiááneturé ámúhakye o néé mojtáátsá neeváúwu áyá néérou muhdú kéémévédu ímí ámuha Píívyéébeke mecáhcújtsoca muurá cámehbáú ínéiyá tsíhtsihvu ámuha menééjuri. Ehdú ímí Píívyéébeke ámuha mecáhcújtsoca tsá íiná ámúhadívú túhúútyuróne. ²¹ Muurá ihdyu téeméjpiikye mewáágóo májchotúmé Píívyéébeke píáábó métáúmeíhi. Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

*Ídsíjiveíñé tsiíñe Jetsóó úúballéne
(Mc 9.30-32; Rc 9.44-45)*

²² Áhdurée Gariréá iiñújiri muha meíjcyánáa tsiíñe múúhake neébe:

—Míamúnáájpídívúu ípívyéévéébedívú muurá tsaapi ékéévéetsoó ímítýúmeke. ²³ Áábeke ditye dsíjívétsoobe muurá 3 coojívatu tsiíñe bóhííhi. Ehdúu díbye íhjuváné ídátso múúhake pajtyéhi.

Duurúvájá wáábyuta pamévakéré ditye áhdotsóne

²⁴ Aamée Capenaóovu muha meúújeténáa duurúvájá wáábyuta dsíídsike áhdótsohíjcyámé tsáá múúha éllevu múúhake íáhdótsoki. Aamée Péédoróké néé Jetsóodítýu:

—¿Aca tsá amúhá avyéjuube áhdóityú duurúvájá wáábyuta pamévare áhdohíjcyáne?

²⁵ Áánélliihyée Péédoro néé diityéke:

—Íhdyúí áhdóííbye. Ehdúu ditye nééne Jetsóoke iúúballe Péédoro dííbye éllevu tsájá pañévu úcáávéronáa íhdére népéjtsoobe dííbyeke:

—¿Aca muhdú ú íjtsúcunúhi, Tsímoj? ¿Muucá múúne áhdótsohíjcyámé avyéjujte? ¿A íiñúji múnáakére? ¿Mityá tsííñé iiñúji múnáakej?

²⁶ Áánélliihyée neebe Péédoro:

—Muurá múúne tsííñé iiñúji múnáakéré áhdótsohíjcyáme.

Áánélliihyée Jetsóó nééhií:

—Aanéjii ¿muhdú tsííñé iiñúji múnáájpíubájii ó áhdoóhi? ²⁷ Áronáa íhdyu o áhdotúné múhdurá ditye íjtsúcunútu cáhawáá pijcyuté úneuj. Aane u píjyúcuúbé íhjuú pañe tsaji dsíídsiji u ájtyúmíjívú ú áhdóteé mééma tsamútsimájucu. Ehdúu Jetsóó néé Péédoróke.

18

*Jetsóoke ímamyémú dilló caabyé íhtsútuube diityédítýú íjcyáiyóne
(Mc 9.33-37; Rc 9.46-48)*

¹ Ájyúu muha Jetsóoke menééhií:

—¿Aca caabyé múúhadítýú íhtsútuube íjcyáá níjkyéjiri íjcyabe Píívyéébé avyéjuri muha meíjcyácoóca?

²⁻³ Áánélliihyée tsííménéwúuke ípíúváábeke múúháj píínévú ípícyóóne neébe:

—Ímíáané amúhake o néé íjtye tsíime íinéikyé wáájacutúme íjcyadu amúhá íjtsaméí cápáyóóvétúhajchíí tsá amuha meíjcyáitýú Píívyéébé avyéjújete. ⁴ Muurá Píívyéébé avyéjújete idáátsóméhjíúvú tsííméwuúmú íjcyadu nééme íjcyá íhtsútujte. ⁵ Muurá íñe áanu ídátso tsíímene íjcyadu táuráávyé múnáa idáátsóméhjíúvú néémeke íícúvehíjcyámé ookéjuco íícuvéne.

*Tsaatéké ímítýunévú meíbúwajtsóné ápíchó nééneé
(Mc 9.42-48; Rc 17.1-2)*

⁶ Áánetu botsíí oke cáhcujtsómé ídátso tsííméwuúmúdúréi néémedítýú tsaatéké ímítýunévú íbúwátsohíjcyámekéubá múu apáhajchíí íjkyééháñetu néwáyúcobané íóhbáñúmeke wájojcó móóá pañévu apíchó diityé úmíwa nééne íhdétu. ⁷ Íveekíami íñe íiñújiri ímítýumé íjcyame ténejcúvú tsíjtyeke íbúwátsohíjcyaj! Árómeke íhdyu máídáátsoju tene pájtyéíñe.

⁸ Áhdícyane amúhá hojtsíneri ímítýuné amuha meméénuhíjcyáhajchíí múu kípíyújcúmeí téhojtsíji. Áhdure amúháj tuhááñeri ímítýúne éllevu amuha mepéhíjcyáhajchíí múu kípíyújcúmeí téjtuháji. Muurá íhdyu ímí amuha meíjcyáá amúháj píityu tsátsíhjítsá íjcyájúcoóturómé amuha mepájtyetéhajchííjyu. Áánetu muurá ídátso amuha

méijcyaá ímí ámúháj piiháñé néerome múijyú áabatéityúnéj cuujúwá pañéwú ámuha mewágóóóvéhajchííjyu. ⁹ Áhdure ámúhá hálluúúneri ámuha maájtyumíné ímityúné meméénuhíjcyáhajchíí méwaagóó téuhji. Muurá ímí ámuha méijcyaá tsánejcúeúhjí íjcyájúcoóturómé ámuha mepájtyetéhajchííjyu. Áánetu ídátsó ámuha méijcyaá tsaúúcuma ámuha méijcyarómé cúújúwá pañéwú mewágóóóvéhajchííjyu.

Obééjá mújtánetu íjcyáné uwááboju
(Rc 15.3-7)

¹⁰ Ahdícyane tsá múu tsiiméwuúmú íjcyadu idáátsóméhjiúvú néené cahcújtso múnáake éhdiiválletúne. Muurá íjcyámé diityé tehméjté níjkyéjri múnaa Llihíyoma dííbyeke diityé hallúvú piááboju táumeíhijcyáme. ¹¹ Muuráhjáa Míamúnáájpidívú o ípívyéévebe o tsáá ímityuháñé mújtátsómeke o pájtyetétsoki.

¹² ¿Aca tsáápi obééjámú 100-meva íjcyámedítýú tsaapi mújtaca tsá díbye ímunáajte 99-meváréjucó íjcyámeke tsátsihvu ipícyóóne néhcóítyuró dííbyeke? Muurá néhcóíyoóbe. ¹³ Aane muurá dííbyeke íájtyúmíne mítyane ímíjyúúvéíyoobe pámeerée íjcyácooca ímíjyúúné ehniíñevu. ¹⁴ Ahdu muurá níjkyéjiri íjcyaaabe Méécááni tsá ímíletú dííbye uráávyé múnaa ídátsó tsiiméwuúmú íjcyadu néemedítýú tsáápiúbaré wágóoovéne.

Tsíjtyema múhdurá méijcyane meímíbáchójcatsíñe
(Rc 17.3)

¹⁵ Ahdícyane ámuha cahcújtso múnáadítýú ímityúné tsaapi ámúhama méénúhajchíí múu íiye díbye íjcyátsihvu bóijcyú téénetu díbye illéébóhajchíí ímíbáávyeki. ¹⁶ Aane díbye lléébótúhajchíí múu pívamevájucó ímíñeúvú íhjuvúné dííbyema. ¹⁷ Aame néerone díbye táhjálléhajchíí múu pámeeréjucó cahcújtso múnaa idyóbéévéne íhjuvúné dííbyema. Áámeke idyé díbye táhjálléhajchíí múu ílluréjucó íhvejtsóné íhdícyaabéduréjucó díbye íjcyaki.

¹⁸ Muurá ímiááné ámúhakye o néé muhdú níjkyéjiri íjcyaaabe Píívyéébe néhdújucó íñe ííñújiri míamúnáake ámuha metúkévétsohíjcyádú ámuha méijcyaíñe.

¹⁹ Áhdure idyé ámúhakye o néé míityétsi tsane íjtsámeíñé hallúvú Llihíyó Píívyéébe níjkyéjiri íjcyáábeke piáábó táumeíhajchíí muurá piáábóíbye diityétsikye. ²⁰ Muurá Píívyéébeke cáhcujtsómé píváaturómé tamyémeri píhcyáávéméj pñe oo diityéké o piááboki.

²¹ Ehdúu Jetsóó néénéllii Péédoro néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿aanéhaca íñe múhdúijyúwá ó idáátsóvéiyá óoma ímityúné méénúmedi? ¿A 7-ijyúva?

²² Áánéliihyée neébe:

—Tsáhaá, paíjyuvaré múu ídáátsové uke ímityúné méénúrómedi.

Ídáátsóvéiyóné ímíllétúúbedítýú íjcyáné uwááboju

²³ Muurá níjkyéjiri íjcyaaabe Píívyéébe pámeemáyé íavyéjú ímíbájchoó tsané avyéjuubéhjáa íhyájkímú pevénéré dííbyedítýú náhjihénuhíjcyáné diityémá ímíbajchódu. ²⁴ Tujkénúhjáa ímíbájchóroobe mítyane pevénéré dííbyedítýú náhjihénuhíjcyáábema. ²⁵ Áronáacáhjáa tsá díbye píívyetétú teene íñetú íáhdóiyóne. Áánéliihyéhjáa diíbye íavyéjuube néé tsaatéké dííbyedívú íñáhjihénuíñé páneere íhñénéhjima ítsíimemájucó teene múhdutú díbye áhdóityúrónéliihye. ²⁶ Áánéliihyéhjáa diíbye íúnú múnáajpi dííbyé lliiñéwú ímímóúúvéne dííbyedívú ídátsójkímyeíñe néehíí: “Ávyéjuúbej, cána ehdiýaróné pañeí daabúcú íñe úhdityu o náhjihénuhíjcyáné uke o áhdohíjcyatúne. Ukéi chooco ó áhdoó páneére.” ²⁷ Ehdúhjáa díbye néénéllii dííbyedi ídáátsóvéne tsáhájucó díbye áhdótsotúne. Áábé hallúríhjáa tsá íñá íjcyájúcootúne.

²⁸ Ehdúhjáa íavyéjuube díbyema ímíbájchótsihdyu péébe cábuuvé tsaapi íñahbéébedívú téhduréhjáa díbyedyú áyánéwu íñáhjíhenúné áhdohíjcyátúúbedívú. Áábekéhjáa íjkyéetu íéékévéne neébe:

—Ó imíllé icyoocaré oke u áhdone óhdityúu u náhjíhenúne. ²⁹ Áánélliihyéhjáa téhdure díbyé lliiñévú imímóúúvéne ídátsójkímeyéñe néeroobe díbyeke: “Muúbej, cána ihdyu óvíjyucóí daabúcú tsaríyóné pañe teénej. Ukéi ihdyu chooco ó áhdoóhi.” ³⁰ Áronáacáhjáa tsá dibye ímíletú ídáátsovéné díbyedi. Ílluréjucóhjáa dibye cúvéhoojánúné díbyeke. Aabéhjáa cúvéhóójá pañe ijcyá díbyeke íáhdótúné hajchóta. ³¹ Ehdúhjáa íñahbéébeke dibye dáriúvéne tsijtye íñahbéteke ídátsó pájtyénéllii íavyéjúúbeke úúballémé muhdú díbyeke tene pájtyene. ³² Áánélliihyéhjáa íavyéjuube píuvá díbyeke. Áábekéhjáa népéjtsóobe: “Uu táúnú múnájpi, ¿íveekí ávyetá imítyuube uú? Úhdí muurá o ídáátsovéne ó íhvejtsó páneere ávyetá mityáné óhdityu u náhjíhenúné u áhdohíjcyatúne. ³³ Ahdu muurá díñahbéébedi u ídáátsovéne ú íhvéjtsóiyá páneere úhdí o ídáátsovéne o íhvejtsódu.” ³⁴ Ehdúhjáa íavyéjuube díbyeke íñéene ílluréjucó icyáyobáávaténe icyúvéhoojánúúbedívú ícúbáhratsóné teene dibye áhdótúné hajchóta.

³⁵ Ehdú muurá ámúhake meénúiibye Llihíyó níjkyéjiri íjcyaaabe ámuha ímiáánéjuco ámúhá ííbúuri ámúhá náhbedi meídáátsovétúhajchíjyu.

19

*Táábávájcatsímyé wáágóójcatsítyuróné Jetsóó úwaabóne
(Mc 10.1-12; Rc 16.18)*

¹ Ehdúu Jetsóó nétsihdyu muha mepéjucóó Gariréatu Jodéa íiñújívú Joodáa tsiñéjcvu. ² Áhulléé mityane míamúnaa úráávyehíjcyá díbyeke. Áamedítýúu chéméméhjíke bóhíitsohíjcyaaabe. ³ Áijyúu tsaate parítséomú díbyeke imújttátsóro díbye éllevu itsááne neéhií:

—¿A tehdújuco tsaapi méwakye íhvéjtsóiyóné íhdícyáné hallútúre? ⁴ Áánélliihyéé neébe:

—¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú Píívyéébe waajácuháámí? Muurá téhaamítú caatúváné dibyéé páné íhdéene ípívyéjtsóné níjcaúvú téhdure ípívyéjtsóné wajpii, wallee, íjcyane muhdú tene íjcyáidyújuco. ⁵ Áánemáa muurá téijyújuco dibye néene wajpi wallee ityáábávállema ííneíñe cáánímútsidítýú díllemáyéjuco íjcyá tsahéecoréjuco tsáápiye íjcyáiyódu. ⁶ Aamútsí muurá míityétsí íjcyáromútsí tsahéecoréjuco íjcyáíñe Píívyéébe ípívyéjtsódújuco. Áánéllii tsá tsaate ityáábávájcatsícyooca dówáávéítyuróne. ⁷ Ehdúu Jetsóó neénéllii neéme díbyeke:

—Áánáacaráhjáa ¿íveekí Moitsééúvú úwáábohíjcyá metáábávárólleke meíhvéjtsóiyóné téené waajácuháámí mecaátúnúhaamívú maájcnema? ⁸ Áánélliihyéé neébe:

—Muuráhjáa ihdyu eene ámuha meíjcyadu dítye cáhcujtsópítýúnéllii ehdu nehíjcyaaabe tehdú tene neétúrónáaaca. Tsáháa Píívyéébe tehdú teene ípívyéjtsótúne. ⁹ Áánéllii ámúhake o neé tsaapi mewa ímityúné tsíjtyéhjíma meénútúrólleke íhvéjtsóne tsíjpiílekéréjuco táábávahajchíí muurá ímityúné meénuube íveekí méwamájíí tsíjpiílema íjcyáneri. Áhdure idyé tsaapi íhvéjtsólleke táábávaabe ímityúné meenuhi.

¹⁰ Ehdúu Jetsóó neénéllii muha menéhií:

—Ímí tehdújucooro teene táábávajcatsí neérónáa tsíñejcútú múhdurá teéne. Áánélliihyéubá óvíjyácóóiyóné teéne.

¹¹ Áánélliihyéé neebe múhake:

—Áronáa tsá pamévaré píívyetétú tehdú íjcyane. Apáamyéré ihdyu Píívyéébe pícyohdújuco íjcyame píívyeté tehdú íjcyane. ¹² Muurá íjcyámé tsaate ípyé

íipívyeevédújuco wálleema íjcyáiyóné píívyetétúme. Áhdure íjcyámé tsaate míamúnaaré méénúnetu wálleema íjcyane píívyetétúme. Áánetu ihdyu tsaate imíllé íyéejteré íjcyane ìná túhújtsotúme níjkyéjiri íjcyaaabe Píívyéébé avyéjújete íjcyáneríyé ìííjiveki. Ahdícyane ihdyu óví caatyé íyéejteré íjcyane ímillémé tehdu íjcyáhi. Ehdúu Jetsóó néé múúhake.

Tsíméké Jetsóó llúúvanúne
(Mc 10.13-16; Rc 18.15-17)

¹³ Áijyúu tsaate ìtsíimeke tsivá dííbye éllevu díbye diityé hallúvú piááboju ityáúmeí Píívyéébeke. Áánélliihyée muha menéé ìnevú dítye tsíméké tsivane íllure dííbyeke ityúhújtsoki. ¹⁴ Áronáacáa neebe múúhake:

—Óvi ihdyu tsiváme. ¿íveekí ámuha mécátuhtsóhi? Muurá diitye tsíime íjcyadu néémé wáábyuta Píívyéébé avyéjú íjcyá níjkyéjiri. ¹⁵ Ehdúu ìnééne diityéké dócárájcoobéré Píívyéébeke piáábó táúmeí diityé hallúvu. Áané boonétúu tétsihdyu muha mepéé tsíéllévuréjuco.

Ováhtsá Jetsóoma íhjuváne
(Mc 10.17-31; Rc 18.18-30)

¹⁶ Tsáijyúu téhdure tsaapi ováhtsá ehnéva múnáajpi íjcyaaabe Jetsóo éllevu itsááne nééhií:

—Uwááboóbej, ímiáábé u íjcyaaabe cána oke díne muhdú o íjcyáiyóné múijyú o dsíjívécóóítyúne bóhí o újcuki.

¹⁷ Áánélliihyée neébe:

—¿Aca íveekí eene oke ú dílló ímiáábedi? Muurá ihdyu apáábyéré Píívyéébe ímiáábe. Ahdícyane cáhawáá dííbyé taúhbajúúne néhdu diicya múijyú u dsíjívécóóítyúne bóhí u újcune u ímílléhajchíjyu.

¹⁸ Áánélliihyée neébe:

—¿Aca keená teene dííbyé taúhbajúúne? Áánélliihyée úúbáleebe teene taúhbaju íllu nééneé:

—Tsá múu míamúnáake dsíjívécóóítyúne. Tsá múu ihdícyámema dómácójcatsítyúne. Tsá múu nánivatúne. Tsá múu állíuutúne. ¹⁹ Múu avyéjuullé díícyáánimútsikye. Pamévakéré múu wajyú muhdú u wájyúmeídyu.

²⁰ Ehdúu Jetsóó nééneélii neébe:

—Muuráhjáa ihdyu táayáábedítyuré tehdújuco o ícyahíjcyáne. ¿Mityá íjcyánéi tsííne ìná o méénúiyónej?

²¹ Áánélliihyée neébe:

—Ihdyu panévaturé ímiáábé u íjcyane u ímílléhajchíí dítsíeméné náhjíhénúne ídáátsóméhjike piáábo. Áijyu ihdyu ímiááne ú avyéjúúteé níjkyéjiri íjcyaaabe Píívyéébé avyéjuvu. Aane cáhawáá ehdu méénúne ookéréjuco duráávyej.

²² Ehdúu Jetsóó nééne kímóhcó pajtyé dííbyeke mítyane díbye éhnévánéllíihye. Aabée ílluréjuco péene kímóóveebére.

²³ Áánélliihyée Jetsóó néé múúhake:

—Ímiááneturé ámúhake o néé ehnéva múnaa íhtsútúnetu úcáávécóóítyúne Píívyéébé avyéjuvu. ²⁴ ¿Aca muhdú camélló ánéetóhéjutu pajtyéiyáhi? Áhdure ¿aca muhdú diitye ehnéva múnaa Píívyéébé avyéjuvu úcáávécóóítyúne?

²⁵ Ehdúu díbye nééneri muha meúllévenúne menéehíí:

—¿Aca ihdyu múhdutúra pájtyetécóóítyúne?

²⁶ Áánélliihyée múúhake ìíténe neébe:

—Tsá muurá míamúnáa píívyetétú iye ípájtyetécóóítyúne. Áronáa Píívyéébe píívyeté diityéké ípájtyetécóóítyúne ìná dííbyedívú túhúútúnéllíihye.

27 Áánélliihyé Peéodoro nééhií:

—Ávyéjuúbej, muuráhjáa páneere muha meihvéjtsóne uukéréjuco meúraavyéne. ¿Aane muhdúí íne teéne? ¿Íná muha méújuú téené hallúvu?

28 Áánélliihyé múúhake neébe:

—Ímiááneturé ámuúhake o néé páneere tsíhdyuréjuco ímbáávyécooca Míamúnáájpídívúu o ípívyéévebe o ávyéjuutéíne. Áijyu idyé ámuha téhdure méljcyáá 12-hava ámuha múnaa ijraéémú íjcyámé avyéjujte. 29 Muurá páneere íjcyátsíhjíma imúnáake íñahbémuu, íñallémmuu, cáánimuu, méwamyuu, ítsíimee, íjcyáromeke ipícyoíñúne ookéréjuco iúráávyéné wákimyéí méénume éhniíñevu tsaímíyé íjcyáá mújyú muhdú íjcyáityúmeréjuco. 30 Áronáa ihdyu téñbúwá méljcyaco. Muurá íne ícyooca íhtsutúme íjcyame ídátsó téijyu waagóojte íjcyáahi. Áané lliíñévú íne ícyooca ídaatsómé ávyéjúúteéhi.

20

Tsaate wákimyéíñetu íjcyáne uwááboju

1 Muurá Píívyéébe níjkyéjiri íjcyaaabe pámeemáyé íavyéjú ímbájchoó éhne múúne tsaapi íúmihé wákimyéí múnáama díityé wákimyéí ímbajchódu. Tsaapíhjáa muurá íúmihé pañétú óova dítye íááhívétso cúúvénéturé nehco wákimyéí múnáake. 2 Aanéhjáa tsúuca iújcúmeke neebe 10-haamívá tsájcooji íáhdoíñe. Áánemáhjáa wallójucoobe dítye iwákimyéiki. 3 Áané boonétúhjáa idyé cójírrejuco néénáa tsiiñe tsíjtyeke nehcotéébé úújeté tsaate tsátsii pevétaré íjcyámedívu. 4 Áámekéhjáa neébe: “Ámuúhaj, óoma méwákimyéityé táúmihé pañe. Ámuúhake ímí ó áhdoóhi.” Ahdújucóhjáa dítye wákimyéityéne. 5 Áané boonétúhjáa idyé tsiiñe cójijpñe péébe újcujé tsíjtyeke. Átsihdyúhjáa tsiiñe péébe újcujé tsíjtyeke. 6 Áané boonétúhjáa ávyétá cuuvé pañéjuco péébe úújeté tsaate pevétaré íjcyámedívu. Áámekéhjáa neébe: “¿Íveekí wákimyéityúme ámuha pevétare?” 7 Áánélliihyéhjáa néémeé: “Muhdú múha múúhake táúhbánejí íná muha méwákimyéiyáhi.” Áánélliihyéhjáa neébe: “Ané óoma mepééne méwákimyéityé táúmihé. Ámuúhake ímí ó áhdoóhi.” Ahdújucóhjáa dítye pééne dííbyema.

8 Áané iijyúnúvúhjáa díitye wákimyéí múnáá tehmeébeke neébe: “Áyu ílluréjuco wákimyéí múnáake dááhívétsómeke dahdo. Nihñérené úcáávemedítyú ú áhdótujkénúhi. Áané boonétúí ú áhdoó tujkénúne úcáávemeke.” 9 Ahdújucóhjáa díbye eené ávyétá nihñéjteré cuuvé pañe úcáávemedítyú áhdótujkénúné tsáápiitsáké 10-haamívá díbye tépallí múnáajpi nehdujúco. 10 Aanéhjáa díitye eené tujkénú cúúvénéturé úcáavémé ííténe íjtsámeí díbye áhdoíñe éhniíñevu pájcoojiré dítye wákimyéíñélliihye. Áronáacáhjáa díityéké téhdunéré 10-haamívá áhdoóbe. 11 Aanéhjáa múhdurá díityéké pájtyénéllii tépallí múnáájpídítyú líhcyámeímye. 12 Áámedítyúhjáa tsaapi néé dííbyeke: “Aca muhdú ívane aatye ícyoocárené cuuvé pañe úcáávemeke ú ahdó íne muha cójíhajchótá állócohíváneri mewákimyéímyeke u áhdodúnére.” 13 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke: “Muúbej, ¿acáne tsá o néétu téhdune 10-haamívá ámuúhake o áhdoíñe tsájcoojí wákiméí? Áánerá tsáháturo ímityúné ámuúhake o dáríívetúne. 14 Ahdícyane wa eene uke o áhdone dékéévéne dípyej. Muurá ihdyu ó imíllé áyánéwu wákimyéiyómema tsaahdúnéhjíre o áhdone pámeekere. 15 ¿Aca tsá u wáájacutú o ímíllédú o áhdóiyóné tadsíídsidívu? Anéjívva oke ú nééiyá múhdurá o dáríívéne. Áhdure tsá u nómitáávályuró pámeemáyé ímiáábé o íjcyáneri.” Ehdúhjáa neebe tépallí múnáajpi dííbyeke. 16 Ahdícyane íne ícyooca iiye íhtsutúme íjcyane ítsúcunúmeíhijcyámé nihñéétsihvu ídátsó waagóojte íjcyáahi. Áané lliíñévú íne

ícyooca ídaatsómé ávyéjúúteéhi. Muurá mítyámeke táavyéjú wákimyéivu o újcúrómedítýú uhjéméré ímí teene úraavyémé ávyéjúúteéhi. Ehdúu Jetsóó úwaabó tsaapi íwákimyéi múnáama diityé wákimyéi ímíbájchónetu.

Ídsíjiveíñe tsiíñe Jetsóó úúballéne
(Mc 10.32-34; Rc 18.31-34)

¹⁷ Átsihdyúu múúhaye 12-meva Jerotsaréevu dííbyema mepéénáa juuvávyú múúhakyé neébe:

—Mepéé íñe Jerotsaréevu.

¹⁸ Ácoomívú muurá Míamúnáájpidívúu o ípívyéévébedívú tsaapi llúúvájte avyéjútémá tauhbájú uwáábojtéké óhdivu ékéévétsoóhi. Aame neé oke ídsíjívétsoíñe. ¹⁹ Áábeke muurá oke íhvétsoímyé jodíómú íjcyátúmé hójtsí pañévu. Aame óhdi iúúhívaténe oke imyéénúúbeke ílluréjuco wátyétyéhcuíñe páwachékevu o dsíjiveki. Ároobe tsiíñe ó bóhí 3 coojívatu. Ehdúu Jetsóó neé múúhakyé.

Jacóóbomútsíj tsiíju Jetsóoma íhjuváne
(Mc 10.35-45)

²⁰ Téjyúu Tsebedéó taaba Jetsóó éllevu itsáane íllímutsi Jacóóboo, Jóááá, íjcyamútsí múúhama íjcyámútsikye ipíúváne dííbyé lliíñévú mí móuuvé píáábó ityáúmeíki. ²¹ Áálleké neébe:

—¿íñetú uke o píáabóné ú imílléhi?

Áánélliihyé neéle:

—Ó imíllé íjtyetsi hájchíwúumútsí úúma pañétúétsihyi íjcyane díavyéjuri u íjcyácoóca.

²² Áronáacáa neebe díílleke:

—Ávyeta tsá u wáájacutú íñá u táúmeíñe. Ehdúu díílleke íñétsihdyu diityétsikye neébe:

—¿Aca ámuhtsi ávyetá íhnáhó méicúbáhrámeíyá muhdú o ícúbáhrámeídyu?

Áánélliihyé neemútsi:

—Ééé, muhtsi méicúbáhrámeíyáhi.

²³ Áánélliihyé neebe diityétsikye:

—Ímiáánéhde ámuhtsi méicúbáhráméíhi. Áronáa ihdyu pañétúétsihyi táavyéjuri o íjcyácooca tsá oore ámuhtsikye táúniúvú o pícyóóityuróne. Muurá ihdyu Llihíyóré pícyoó caatyéké iwábyújtsómeke.

²⁴ Ehdúu Jetsóoma dityétsi íhjuváne múúhakyé diityétsi nahbéjté 10-meva muha meíjcyámeke tsarí pajtyéhi. ²⁵ Áronáacáa múúhakyé ipíúváne neébe:

—Ámuha muurá méwaajácú íñe ííñújiri íjcyané avyéjulte pamévare íhtsutúmé íjcyane ímilléne. ²⁶⁻²⁷ Áánetu ihdyu íñe ámuha tsúúca tahñéjté meíjcyame tsá múu tehdu neétune. Ámúhadítýú tsaapi íboohówaabe íjcyane ímíllebe múu íñahbéjteke íícuvé íñe muhdú Míamúnáájpidívú o ípívyéévebe o méénuhíjcyádu. ²⁸ Tsáháa muurá o tsáátu íhtsútuube avyéjuube o íjcyáábeke míamúnaa oke íícúveki. Muuráhjáa ihdyu o tsáá diityéké o píáabódú íjcyabe diityé wájyuri o dsíjive teene cáhcujtsómé ipájtyeteki.

Hállúvátúmútsikye Jetsóó ímíjpyetésóne
(Mc 10.46-52; Rc 18.35-43)

²⁹ Aaméé Jericóotu muha mepéémeke mítyane míamúnaa úraavyéhi. ³⁰ Ájyúu hállúvátúmútsi juuvá úníuri ácuúacunúhíjcyamútsi tétsihdyu Jetsóoma muha mepájtyene iwáájácúne kéévánécoba neé dííbyeke:

—¿Ávyéjuúbej, Dabíiúvúj tsiíménémúhaabe u íjcyáabej, múhtsidi ihdyu óvíjyuco dídaatsóve!

³¹ Ehdúu dityétsí néénéllii tétsii íjcyame uhbá cúúvéhulléré dityétsí íjcyaki. Árónerí íícúvétumútsí éhniíñevúré tsiíñe nééhií:

—¡Ávyéjuúbej, Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe u íjcyaaábej, múhtsidi ihdyu óvíjyuco dídaatsóve!

³² Áánélliihyée Jetsóó íjyóúúvéne néesé diityétsikye:

—¿Íná ámuhtsi méimílléhi?

³³ Áánélliihyée neemútsi:

—Ávyéjuúbej, muhtsi méimíllé mahálluváne.

³⁴ Ehdúu dityétsí néénéllii mítyane ídaátsóvebe diityétsidi. Áánemáa diityétsikye íhyálluúúné díbye dócárájcónetu tsaímíyé ítájúcoomútsi. Aamútsí dííbyekéréjuco úraavyéne.

21

Jerotsarée pañévú Jetsóó úcaavéne

(Mc 11.1-11; Rc 19.28-40; Ja 12.12-19)

¹ Aamée muha méwajtsí Jerotsarée píihíriyéjuco Bepajée cóomí úníuri Oríivo bájú íjcyátsihvu. Átsihdyúu Jetsóó wallóo mítyétsikye múúhadítýú técoomívu. ² Áámútsikyée neébe:

—Écoomi ípíihíré cóomityu óóma méujcúté íayáne íjju íllíma íjcyaaabe dóhjinúmeííbyeke. Áábeke metsíñaáyóne métsívaco. ³ Aane tsaate ámuhtsikye ‘ívémútsikyé ámuhtsi métsíñaáyó’ néhajchíí méneéco: “Ávyéjuubéne múhtsikye néénélliihye. Ícúiyévané ihdyu óómíchóííbye.” Ehdúu neebe diityétsikye.

⁴ Ehdúu pajtyéné Píívyéébe ihjýú uubálle múnáajpíhjáa íllu néhdújuco:

⁵ Tsióó cóomi múnáake mene: “Ámúha éllevu ámúhá avyéjuube tsaá ídaatsóné íayáne íjju hájchí hallúri.”

Ehdúhjáa neebe Píívyéébe ihjýú uubálle múnáajpi.

⁶ Aamútsí tsúúca újcuje díibye íayáne íjjuke íllíma Jetsóó néhdújuco. ⁷ Áábé hallúu wájyamúúnetu muha meíhbóné hallúvú íñeríívyéne péjúcoóbe. ⁸ Áíjýú mítyane míamúnaa íjcyame íhbó íwajyámuunévú juúva. Tsaatée wájyaúúnevu íhbóhi. ⁹ Aamée dííbyema péé tsuullerí íjcyamee, idyéjuri íjcyamee, ehdu. Aamée wáñécohíjcyá:

—¡Ñóóooj, máávyejújtsó áánu Dabíiúvúj tsiiménémúháábeke! ¡Maímijyu díbye Píívyéébe mémeri tsááneéj! ¡Ñóóooj, máávyejújtsó caame íjcyaaabe Píívyéébeke! Ehdúu iwáñéjcone nehíjcyáme.

¹⁰ Aabée Jerotsaréevu úcaáveneri pámeere técoomí múnáa íbóriíbaavémé nééhií:

—¿Múamí tsáama aátyej?

¹¹ Áánélliihyée tsaate nééhií:

—Áánerá aabye Jetsóó Píívyéébe ihjýú uubálle múnáajpi Gariréa íiñújiri íjcyacóomí Natsarée múnáajpi.

Duurúvájá pañétú náhjíhe múnáake Jetsóó bóayóne

(Mc 11.15-19; Rc 19.45-48; Ja 2.13-22)

¹² Áané boonétúu duurúvájá pañévú náhjíhénújcatsímyeke téjá pañétú boáyoóbe. Wájójcoobée dsíidsike cápáyócohíjcyámé metsáwááne. Áhdurée íjúúmuke náhjíhénuhíjcyámé acúúvéihcyúné wájójcoóbe. ¹³ Áánemáa neebe diityéke:

—Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé: “Íjya tahjya tééj lliíñévú míamúnaa óóma íhjýúvahíjcyájya.” Aaja ¿íveekí ámuha naní múnáa jaríyéjuco medíllone?

14 Ájyúu tééjá pañe hállúvátúméhjima ímí úllehíjcyátuméhjí íjcyame dííbyeke piáábó táumeímyeke ímíjpyetétsoóbe. 15 Ehdúu téjyúu méénuube méénúráityúronéhji. Ájyúu tsime wáñécohíjcyá: “¡Ñóóooj! Átsihdyúu nehíjcyáme: ¡Máávyejújtsó aadi Dabíiúvúj tsiménémúháábeke!” Aanée llúúvájte avyéjútémá taúhbájú uwáábojte tsarí íjtsúcunúne Jetsóoke néehí:

—¿A ú llebo eene aatye nehíjcyáne? 16 Áánélliihyée Jetsóó nées diityéke:

—Éée. ¿Aca tsá mújyú ámuha meéévetú Píivyéébe waajácúháámí téénetu íhjuváne? Íllu muurá nééneé:

Pámeere dííbyeke duurúvahíjcyá tsime ñohñóríyéi íjcyárótsíwuújimájucó.

17 Ehdúu Jetsóó diityéké nééneé boonétú muha mepéé Jerotsaréetu Betáániávuréjucó. Áhullée tépejco muha mécuwáhi.

Higyéerahe Jetsóó pítyuutsóne (Mc 11.12-14, 20-26)

18 Ááné tsitsíívenúu cúúvénétúré muha tsiíñe Jerotsaréevu meóómíñáa Jetsóó aiyáábátéhi. 19 Aabée juuvá úníutu íjcyaha higyéerahe újéjerá ‘néévahéubáhaja’ íñéénema. Áronáacáa tsá tehe néévatúne. Áánélliihyée ílluréjucó díbye teehe pítyúútsoobe nééneé:

—Níhñécunu ílluréjucó u chéméihye ¿íveekí tsá u néévatúne?

Ehdúu díbye néénemáyé tsúúca íjtoíñuhe. 20 Áánéríi muha meúllévenúne menéé dííbyeke:

—¿Aca muhdú eene eehe higyéerahe peecútéré tsúúca cheméhi?

21 Áánélliihyée neebe múúhakey:

—Muurá ímiááné ímíñeúvú ámuha mecáhcújtsoca tsá apááñéré íñe higyéerahe o chémétsónéeméné ámuha meméénúityuróne. Téhdure muurá ámuha menééjuri tsane cámehbáú íñéiyá móóáj piñévu. 22 Ahdícyane muurá páneere íñá Píivyéébeke ámuha metáumeíñe ámúhakey ájcúiibye ímiáánetúré ámuha ímí mecáhcújtsóhajchíjyú.

Jetsóó íhtsútu (Mc 11.27-33; Rc 20.1-8)

23 Átsihdyúu idyé tsiíñe duurúvájá pañevú díbye úwáábónáa páñétúejte llúúvájte avyéjútémá túkevétsojte dííbye éllevu itsááne néehí:

—¿Aca múúbé íhtsúturí u íjcyaaabe eene ehdu nénehji ú méénuhíjcyáhi?

24-25 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

Áhdure ¿acáa múha nééjuri Jóáa tsótsóhíjcyá cáhcújtsómeke? ¿A Píivyéébeé, mityá míamúnaáree nééjuri tééne wákimyéi méénuhíjcyáábej? Áyu cána oke máañújcuj. Ámuha oke maañújcúhajchíi botsíi ámúhakey ó neé múúbé íhtsúturí ténehji o méénuhíjcyáne. Áánélliihyée tsamééré néjcatsíhi:

—Muurá ‘Píivyéébeé nééjuri tsótsóhíjcyáábe’ menéhajchíi meke nééíyoóbe: “¿Áábekéráhjáa íveekí tsá ámuha mecáhcújtsótúne?” 26 Áánetu ‘míamúnaáree nééjuri’ menéhajchíi meke diitye míamúnaa tééne hallútú méénúiyáhi. Muurá pamévare cáhcujtsó ímiáánéjucóo Píivyéébeé íhjuú uubáalle múnáajpi diibye Jóááuvu íjcyane. 27 Ehdúu íñéjatsíñeri íñúhnévéne íllure nééme dííbyeke:

—Maáhuú, tsá muha mewáájácutúne.

Áánélliihyée neebe diityéke:

—Aanéjííva idyé ámúhakey ó neé múúbé íhtsúturí o méénuhíjcyáne.

Tsáápí hájchimútsidítú íjcyáne uwááboju

²⁸ Átsihdyúu tsiíñe Jetsóó diityéké néehí:

—¿Muhdú ámuha méijtsúcunu tsiíñe ámúhakye o úúballeíñe? Tsaapíhjáa íllímútsidítúyú amíáábeke néehí: “Llíhij, cána íhyajchíí méúmihe wákímyeítje.” ²⁹ Áronáacáhjáa neebe: “Tsá o ímíletúne.” Áronemáhjáa bóónétu wákímyeítjeébe. ³⁰ Átsihdyúhjáa bónéébeke neebe téhdure. Áanéllíihyéhjáa neebe: “Juújuj Llíhij, tehdújuco. Óví ó wákímyeítje.” Áronáacáhjáa tsá díbye wákímyeítjetúne. ³¹ Aanée ¿caabyé diityétsidítúyú cáhcujtsó cááníkyeé? Áanéllíihyée néeme díbyeke:

—Tujkénúejpíhjáa cáhcujtsóhi.

Átsihvúu neebe diityéke:

—Ímiááneturé ámúhakye o néé muurá múhdurá ícyahíjcyáné walléémuma méiiñújí avyéjúúbé wáabyuta dsíídsike áhdótsohíjcyámé ímityúmé íjcyarómé ímíjpyéteé ámúhájane Píivyéébé avyéjúejtéréjuco íjcyaki. ³² Muuráhjáa tsojtsó múnáajpi Jóáa ámúhakye úwáábohíjcyará ímityúné ámuha meícyahíjcyáné meíhvéjtsóne Píivyéébé icyánejcúvuréjuco ámuha meíbúwáávéroki. Áronáacáa tsá ámuha mecáhcútsohíjcyatú díbyeke. Áánetúu ihdyu muurá diitye ímiáané ímityúmé íjcyarómé díbyé uwáábó icyáhcújtsóne ímíjpyetéhi. Áanáacáa ¿muhdú íveekí tsá ámuha teene melléébójúcoorómé meímíjpyetétúne?

*Úmihé tehmé múnaa múhdurá dáríívemeíñetu íjcyáné uwááboju
(Mc 12.1-12; Rc 20.9-19)*

³³ Cáhawáá melleebúcunu tsiíñe ámúhakye o úúballéne: Tsaapíhjáa íúmihe óóva íbájtsone mijcónúhi. Áánemáhjáa tsátsii ímbájchoobe téene néevá dótsúhcúmeítsii. Áhduréhjáa jáhwu méénuube cáámé cóhnaúvú téjé pañétú tépalli téhmemeíjya. Ápallívúhjáa tsaatéke ityéhmeétsóne aahívetéébé tsííñe íiñújí. ³⁴ Aabéhjáa tsúúca tene néevane iwáájácútsihvu wallóó íúnú múnáake diityémá díbye iwáallóoro ténetu díbye éhné íjcyadúne. ³⁵ Áronáacáhjáa íllure méénúpejtsómé diityéke. Tsáápiikyéhjáa néwayúúnevu aamúme. Áánetúhjáa tsíjpiikye dsíjívetsóme. ³⁶ Áané boonétúhjáa idyé tsiíñe wáalloobe pívamevákéjuco. Árómekéhjáa idyé méénúpejtsóme.

³⁷ Áané nihñévúréhjáa wáalloobe íllíkyeréjuco ‘íhya hájchíwu íjcyánéllii díbyeke avyéjúúlléiyóme’ íñéénema. ³⁸ Áronáacáhjáa díbyeke íájtyúmíne néjcatsímye: “Aabye muurá íllíyéjuco íñe cááníñúiyóne. Áanéllii metsu díbyeke medsíjívétso mehnéréjuco tene íjcyaki.” ³⁹ Áhdújucohjáa íékéévéébeke díbye tépallítúyú íwávu itsájtyéne dsíjívetsóne.

⁴⁰ Ehdúu íúúbállétsihdyu neebe diityéke:

—¿Aane íñe díbye úmihé aabájaabe itsáácooca muhdú méénuú diityéké eenée tépallívú díbye téhmétsoíñúme ímityúné dáríívemeímye?

⁴¹ Áanéllíihyée néemeé:

—Íhya ihdyu diityéké ídáátsóvétuubéré ídsíjívetsóne tsíjtyekéréjuco téhmétsoíñé tépallívú botsíi teene bajtso kéémévécooca tsáneevu díbyeke ájcúímyeke.

⁴² Ehdúu díbye néerónáa neebe diityéke:

—¿Aca tsá ámuha mújyú meéévetú Píivyéébé waajácúháami? Muurá tsátsihdyu néeneé: Tsaúpe nééwayu jááháñé wákímyeí múnaa íñéhnílléne wáágóórou pícyámeí ímichi tééutu jaa éjkéiu. Muurá ihdyu Píivyéébere ehdu meenu tehdújuco.

Ehdu muurá Píivyéébé waajácúháamitu néeneé. ⁴³ Aane ámúhakye o néé Píivyéébé avyéjú ámúhá wáabyuta íjcyájúcootúne. Muurá ihdyu tsíjtye ímí óóma íjcyámé wáabyutaréjuco teene. ⁴⁴ Muurá teeu nééwayúdú o néébedítúyú íjcyáné uwááboju cáhcújtsotúme mújtaáhi. Áámedívú muurá o cáyobáávatécooca ílluréjuco díbye wágóóóveíñe.

⁴⁵ Ehdúu Jetsóó tsíeménéhjitu úwaabóné llúúvájte avyéjujtémá paritséómú waajácújuccóó diityéké díbye lléboobóne. ⁴⁶ Áánélliihyéé imíllerómé dííbyeke iwáágoóné tétsihdyu. Áronáacáa nuhnévémé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi díbye íjcyane míamúnaa néhíjcyáneri íllityénema.

22

Táábávajcátsí wañéhjitu íjcyané uwááboju (Rc 14.15-24)

¹ Áhdurée tsiíne Jetsóó úúballé muhdú Píívyéébe íavyéjú pámeemáyé ímíbájchoíne.

² Neebépeé:

–Tsáné avyéjuubéhjáa ílli táábáváné wañéhjivu míñutsó mítyane míamúnáake. ³ Ááme éllévúhjáa wálloobe íúníu múnáake dítye íñéete dítye itsájúcoóki. Aaméhjáa úúballéterónáa tsá dítye ímíllétú itsááneé. ⁴ Áánélliihyéhjáa tsíjtyeke tsiíne iwállóomeke neébe: “Méneete táuubámyeke dítye itsááne íñe ocájímú tutácóóné idyóóvaki.” ⁵ Ahdújuccóóhjáa ipyééne dítye úúballerónáa idyé tsá dítye ímíllétú itsááneé. Ícúvetúméhjáa íwákimyéháñevúré péecunúhi. Tsaatéhjáa péé íúmihénevu. Tsiityéhjáa péé nájhíhévu. ⁶ Áánetúhjáa tsijtye íllure diityédí ícúbáhrámeke dsíjívetsóhi. ⁷ Aanéhjáa íllurjúcoo díibye avyéjúúbeke mítyane cáyobáávatétsóne. Áánélliihyéhjáa ítsodáhómuke táúhbaabe dítye diityéké ídsíjívetsóne diityé cóómí icyátsuhjácoki. ⁸ Ááné boonéhjáa idyé tsijtye íúníu múnáake neébe: “Tsúúca íñe hájchíwu táábáváné wañéhji májchoháñé méénúmeíjyúcoorá téénevu tsáámeke memájchótsóiyóne. Ávyeta ímílléítyúmekéhjáa o míñutsójúcoorómé íñe tsá tsáátu meéllu. Árone ihdyu óvi tehjújuco tsá dítye tsáátune, ímiáámejíí tsááiyáhi. ⁹ Ahdícyane cána étsihjívú mepééne ámuha maájtyúmidúmeke méuubállé dítye itsáákíí.” ¹⁰ Ahdújuccóóhjáa dítye pahúllevávú ipyééne pámeekéré íajtyúmidúmeke míñutsóné ímítyúroméhjimáye. Aaméhjáa tsúúca tsáame teeja wahpéhi.

¹¹ Ááme éllévúhjáa díibye avyéjuube ipyééne ájtyumí tsaapi íhdícyájamáyé íwajyámuma díityéj píine íjcyáabeke. ¹² Áábekéhjáa neébe: “Muúbej, ¿acáne íveekí íñe átérééjamáyé u tsáá béhjávu úcáávéne tsáátuúbe?” Ehdúhjáa avyéjuube dííbyeke néénéllii tsá díbye íná néétune. ¹³ Áábedítúhjáa íúníu múnáake neébe: “Áánúke íjtyúháacyuma íhyójsicu mechíjchúne áachívú peete íjcyátúhullévú mépicyóhje téhulle díbye ityáá íhwáñe íhdónema.” ¹⁴ Ehdú neéne muurá íñe ímiááne páme wáabyutárjúcooro Píívyéébé avyéjú íjcyáronévú uhjéméré úcááveéhi.

Ííñújí avyéjúúbe wáabyuta dsíídsike dítye áhdotsóne (Mc 12.13-17; Rc 20.20-26)

¹⁵ Ehdúu Jetsóó úwaabóné paritséómú itsárílléne pítyácójcátsí muhdú dííbyedívú íñéétsóíne. ¹⁶ Áánemáhjáa Heróóde icyánéjcúejtémá tsaatéke íhdityu wallóómé dííbye éllévu dítye íñéete muhdúhjáa dííbyedítú ipítýácójcátsííne. Aamée itsááne dííbyeke nééhií:

–Ávyéjuúbej, muha méwaajácú ímiáábé u íjcyane állíútuúbe. Aabe muurá ú úwáábohíjcyá ímiááne keená Píívyéébe míamúnáadívú tújkevééllejító tsijtye múhdurá úhdivu íjtsúcunúroneri ícúvétuubére. Árómeke muurá pámeekéré tsahdúré ú íjtsúcunú muhdú dítye íjcyane u túhúúllétúnéllííhye. ¹⁷ Aabe ihdyu cána múúhake diíne díicyánécutuj: ¿A tehjújuco avyéjuube romáánómuube íjcyáábé wáabyuta dsíídsike dítye áhdótsóhíjcyané maáhdóiyónej, mítyá tsáhaáj?

¹⁸ Ehdúu íllure dííbyeke imújtátsóro dítye díllone iwáájácúne neebe diityéke:

–Ávyeta mía bañú múnáa ámuha pánehjídú ímiáámeúvúdú meíjcyame ¿íveekí íllure oke ámuha memújtátsóro mémávárijchóhi? ¹⁹ Áyu cána oke méuujétsó dsíídsíjívuj.

Ahdújucóo ditye tsáǰǰvu úújsetsóné dííbyeke. ²⁰ Áájítúu húmi náávee, memee, íjcyane ííténe neebe diityéke:

—¿Aca múhúmi náávé eéne? Áhdure ¿mumémé eene tééjitu?

²¹ Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Tséetsá húmi nááve. Áábe méméré íñe tééjitu.

Áánélliihyée neebe diityéke:

—Ané wa ihdyu diibye Tséetsáke mááhdohíjcyá dííbye éhnéjuco íjcyanévu. Áánetu ihdyu Píívyéébeke máácu híjcyá dííbyé wáábyuta íjcyanévu.

²² Ehdúu Jetsóo diityéké nééneri iúllévenúne ílluréjuco ditye pééne tétsihdyu.

Dsíjívémé muhdú tsiíñe bóhíine tsaate díllone

(Mc 12.18-27; Rc 20.27-40)

²³ Ááné boonée téjcoojíré tsadotséómú tsáá dííbye éllevu medsíjívémé tsiíñe mebohíine cáhcújtsotúme.

²⁴ Aamée néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, Moitséeúvúhjáa muurá néé tsaapi méwadívú tsíímávátuube dsíjívéhajchíí íñahbérejuco díílleke táábávaíñé dííbyeréjuco itsíímáva dííllédívú íñáhbeúvúu tsíímáváiyoéne.

²⁵ Aanée íjcyámé múúhadítúyú 7-meva tsané nahbému. Áámé amíaabée ityáábávárólléjtane dsíjívé tehdu tsíímávátuubére. Áálekée bóneebéréjuco táábaváne. ²⁶ Ároobée idyé dsíjívé téhdure tsíímávátuube díílléjtane. Aanée ehdu pámeere 7-meva tsaapíllekére táábávarómé dsíjívé díílléjtane. ²⁷ Aanée nihñévúre díílleréjuco dsíjívéne. ²⁸ Aane cána múúhakyé díñe ¿cáábyé taabá ímichi dille íjcyaiñé tsiíñe ditye bóhíicoóca?

²⁹ Áánélliihyée neebe diityéke:

—Íllure ámuha mémujtá Píívyéébe íhtsútuube íjcyáábé waajácúháámítu tene úwaabóné ámuha mewáájácútúnéllíhye. ³⁰ Muurá dsíjívémé tsiíñe bóhíijyu páneere cápáyóóveé tsíhdyuréjuco. Tsáhájucó muurá míamúnaa táábávácatsíityúne. Muurá pámeere téijyu íjcyáá níjkyéjǰ múnaaduréjuco. ³¹ ¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú Píívyéébé waajácúháámi? Muurá téhaamítú nééneé: ³² “Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámé Píívyéébé ó íjcyáhi.” Ehdú muurá Píívyéébe néénetu méwaajácú ditye íjcyane. Muurá ditye íjcyátuca tsá díbye nééityuró diityé Píívyéébé íjcyane.

³³ Ehdúu Jetsóo diityéké nééneri ullévenúme muhdú dííbyé tujkéveeju íjcyáneri.

Ímichi páñétúejúúcu taúhbajúúcu

(Mc 12.28-34)

³⁴ Aanée paritséómú iwáájácúne iijéjuco píhcyaavéné dííbyedívu. ³⁵⁻³⁶ Áámedítúyú tsaapi taúhbajú uwááboobe Jetsóoke imújtátsóro nééhií:

—Ávyéjuúbej, ¿aca teene Píívyéébé taúhbajúúnetu keená ímichi páñétúene?

³⁷ Áánélliihyée neébe:

—“Múu wajyú Dípiivyéébé Díavyéjuube íjcyáábeke ávyeta díííbúutúré páneere muhdú u íjcyáneri dííjtsaméiyi.” ³⁸ Eene muurá ímichi páñétúene Píívyéébé taúhbajúúnetu.

³⁹ Áánetu tsiíñe nééhií: “Pamévakéré múu wajyú muhdú u wájyúmeídyu.” ⁴⁰ Éneecu ímichi páñétúeneécú Píívyéébé Moitséeúvuj tééveri pícyóóné taúhbajúúnetu. Áneecu néhdu meíjcyáhajchíí tsúuca méijcyá dííbyé ihjyú uubálle múnaápe úwáábohíjcyádu. Ehdúu Jetsóo néé dííbyeke.

Muubá Críjto íjcyane

(Mc 12.35-37; Rc 20.41-44)

⁴¹⁻⁴² Aamée diitye paritséómú péétúmeke tsiíñe neébe:

—¿Aca mújtsiménémúhaabé Críjto íjcyáiyóné ámuha méijtsúcunúhi?

Áánélliihyéé néémeé:

—Dabíiúvúj tsiménémúhaabéiyo muurá dííbye.

⁴³ Áánélliihyéé neébe:

—¿Aanéé idyé muhdú íivane dííbye Dabíiúvú íjtsiménémúhaabe íjcyáííbyeke dílló íavyéjúúbedi? Muuráhjáa ihdyu Píívyéébé Apííchóré dííbyeke túkévéjtsóneri neebe dííbyedítu:

⁴⁴ Ávyéjuubée néé Táavyéjúúbeke: “Cána táúniúvúí díicya dímunáake o táhjáné hajchóta.”

⁴⁵ Ehdúu muurá Dabíiúvú néé Críjtodítu íavyéjuube díbye íjcyane. Aane muhdú íjcyáíyoobe dííbyeúvúj tsiménémúhaabe.

⁴⁶ Ehdúu Jetsóó díityéké nééne íáñújcútúnéllii tsáhájucó tsiíne dítye díllójúcootúne.

23

Paritséómuma taúhbájú uwáábojtéké Jetsóó núcójpívetsóne (Mc 12.38-40; Rc 11.37-54; 20.45-47)

¹ Áijyúu idyé pámeere tétsii muha méijcyámeke Jetsóó nééhií: ² —Muurá taúhbájú uwáábojtémá paritséómú íjtsúcunúmeí Píívyéébé Moitsééúvuj tééveri méénúné taúhbájú uwáábojte íjcyane. ³ Ímiáánéhde tehdujúco dítye úwáábohíjcyáne. Aane melléébóne mécahcújtso. Árónáa ihdyu eene múhduhjírú dítye ícyahíjcyánetu tsá múu íívatúne. Muurá ímí úwaabójúcoorómé tsá tehdu íjcyatúne. ⁴ Aame míamúnáama tsíñéhjí taúhbajúúné ípívyétsohíjcyá díitye páñetu íjcyarómé teene úráávyénejííva awáá muhdú dítye úráávyeki. ⁵ Muurá páneere íná imyéénune méénuhíjcyámé míamúnáa díityéké imítýajtsokíye. Aame muurá eene Píívyéébé íhju ícyáátúnúné waajácúhaamínevu pícyámeíhíjcyá íñéjuwáánetu ímicóónetu. Áhdure eene tsíjtyé wajyámúúné ehniíñevu íwajyámúúné ícyáméjtsójacobájívu úcámeíhíjcyáme. ⁶ Aame muurá wañéhjíné pañe imíllé íboohówátsíhjívúré imájchone. Áhdure píhcyáávejááné pañe íjcyácooca imíllémé ímítýajtsíjvúré íacuuvéne. ⁷ Téhdure imíllémé míamúnáa díityéké íavyéjúúlléne patsíhjívúré uwáábojtédí díllone.

⁸ Áánetu ámuha tahñéjté méijcyame tsá múu tehdu néétune. Tsá múu íjyácunútú míamúnáa ámúhake uwáábojtédí díllóiyóneri. Muurá ámuha tsahdúré tsané nahbémú méijcyamé uwááboobe apáábyéré oo Críjtoó. ⁹ Áhdícyane tsá ámuha múúbaké mecááníváityú ííñújiri. Muurá níjkyéjiri íjcyaaabe apáábyéré ámúháj Caáni. ¹⁰ Áhdure tsá múu díllótsámeityú ávyéjútédí. Muurá oo apáábyéré ámúhá avyéjuube. ¹¹ Muurá ihdyu tsíjtyeke íicuvémé ímiááné íjcyá íhtsutúme íboohówajte. ¹² Aame ídáátsóméhjíúvú tsaííbuwáre íjcyame ávyéjúúteéhi. Áánetu íiye íhtsutúme ávyéjute íjcyane némeíhíjcyámé íllure núcójpívetsáméíhi.

¹³ Aane máidáátsoju ámúhake tene pájtyeíñé bañú múnáa pánehjídú ímiáámeúvúdú ámuha taúhbájú uwáábojtémá paritséómú méijcyámeke. Muurá níjkyéjiri íjcyaaabe Píívyéébé avyéjuejte íjcyáíyómeke íllure ámuha mémáváríchohíjcyá múhdurá ténejcu ámuha meúráávyénéllííhye. Áánéllii tsá ámuha dííbyé avyéjuejte méijcyáitúne. ¹⁴ Ááneréi íjcyáíyónáa ¿íveekí ámuha pííbájyujte walléémudítu médotuhíjcyá íhjáháñe? Ááne ehdu ámuha meméénuhíjcyánéhjí núcójpí ulléjítóné úniúúnevu ámuha méijcyáne Píívyéébema cááménécobájíúvú méihjývahíjcyá wáájácúratúne. Ehdu ámuha medáríívémeíhíjcyané déjúcotu muurá ávyétá íhnáhó ámuha méícúbáhráméíhi.

¹⁵ Téhdure íveekí ámuha pahúllevá múnáake úwáábomére mépehíjcyá ámúhá uwááboju múhdurá nééne dítye úráávyeki. Muurá imítýumeke ehniíñevúré ámuha métútávátsohíjcyá

múhdurá meúwáábóneri. Áánéllii diityé hallúrí ápíchó cúújúwá pañévu ditye wágóóóveíñé ímichi ámuha lííñé íjcyane.

¹⁶ Máídáátsoju ámuha éhne múúne hállúvatúme tsiéllevu tsátyéjcatsíiyódú menéeme tsá mewáájácúmeityú muhdú Píívyéébeke meúráávyéiyóne. Aame ámuha ménehíjcyá duurúvaja mémerívá tsane ámuha meméenuíñé menéerone ámuha meméénúturóné muhdú néétune. Áánetúvá ihdyu tééja pañéene óórótu méénúmeíñe mémeri tsane ámuha meméenuíñé menéerone ámuha meméénútúhajchíí ímityúné ámúhá hallúrí íjcyane ámuha ménehíjcyáhi. ¹⁷ Aame ímiááné ámuha méijcyá éhne múúne hállúvatúme íjcyadu wáájácúmeityúme. ¿Aca keená ímichi máavyéjúúlléiyáhi? ¿A teene tééja pañéene óórótu méénúmeíñéhjij, mityá teeja duurúvaja ímichi tééja tájpi pañéénéhjí íjcyajaj? ¹⁸ Áhdure ámuha ménehíjcyá Píívyéébe ícúvé cóvájtsómeíñé wáiji mémerívá tsane ámuha meméenuíñé menéerone ámuha meméénúturóné muhdú néétune. Áánetúvá ihdyu dííbyé ícúve mémeri ámuha tsane meméenuíñé menéerone ámuha meméénútúhajchíí ímityúné ámúhá hallúrí íjcyane ámuha ménehíjcyáhi. ¹⁹ Aame ímiááné ámuha méijcyá éhne múúne hállúvatúme íjcyadu wáájácúmeityúme. ¿Aca keená ímichi máavyéjúúlléiyáhi? ¿A teene Píívyéébe ícúve, mityá teene wáiji ímichi téíji hallúvú tene cóvátsómeíhíjcyáijij? ²⁰ Muurá téíji mémeri tsane imyéénuíñé tsaate néene dómajcó páneeréjuco múhduná téijíene íjcyánéhjimájucó. ²¹ Áhdure idyé duurúvaja mémeri tsane imyéénuíñé ditye néene dómajcó páneeréjuco tééjáne íjcyánéhjí Píívyéébe mémemájucó ímichi dííbyé wáábyuta tene íjcyánéllíihye. ²² Áhdure níjkyéji mémeri tsane imyéénuíñé ditye néene dómajcó Píívyéébejúco dííbyé avyéjú tene íjcyánéllíihye.

²³ ¡Ahdícyane máídáátsoju ámúhake tene pájtyeíñej! Muurá tehdújuco ámuha Píívyéébeke meíicúveróné ámuha bájtsori. Árónáa ámuha mécoévahíjcyá teenéjuco awáá taúhbájutu pañétúetsíí íjcyane Píívyéébeke ámuha meúráávyéene tsaímíyé meíjcyame tsíjtyeke mepíáábóiyóne. Ehdu ámuha tsanéhjíjuco meméénúiyóné tsá meméénuhíjcyatúne. ²⁴ Aame muurá ámuha éhne múúne hállúvatúme tsiéllevu tsátyéjcatsíiyódú wáájácúmeityúme. Muurá éetébáwu íjcyáróóbeke ámuha ádó pañétú ámuha mewáágoómé ¿íveekí caméélloke wáágóotúme dííbyemáyé ámuha máádohíjcyáhi?

²⁵ ¡Máídáátsoju ámúhake tene pájtyeíñej! Muurá ámúhá líiyíhllóné, ámúhá bohtámú, ámuha méníyuhíjcyará imíwu. Árónáa ténéhjí pañévu ámuha mépícyohíjcyá ímityúné naníyí ámuha meúcuhíjcyánéhjí. ²⁶ Aame ámuha ímiááné hállúvatúme íjcyadu menéeme tujkénú méímibáávyé ámúhá íbuwááné íjtsaméí ímiáámeréjuco ámuha meíjcyane ámúhadítyú íbóhówaúcunúki.

²⁷ ¡Árónáa ihdyu máídáátsoju ámúhake tene pájtyeíñej! Muurá ámuha pánehjídú ímiáámédú éhne múúne níjkyéné pañe nehníwu néerone pánehjídú hállu imíwu meíítedu. ²⁸ Ehdu ámuha meícyahíjcyá míamúnáama pánehjídú ímiáámeúvúdú tsanééré ímityúné íjtsaméí ámúhá pañe íjcyame.

²⁹ ¡Áameke ámúhake máídáátsoju tene pájtyeíñej! Íveekí ámuha éíjyuúvúu ditye dsíjívétsohíjcyámé Píívyéébe ihjyú uuballe múnáaúvú níjkyéné méícyáávétsohíjcyá ímiáámeváa diityeúvú íjcyánéllíihye. ³⁰ Ááne ámuha ménehíjcyáhi: “Éíjyuúvúu méíhdé múnáaúvú íjcyáijyu meíjcyaca muurá tsá medsíjívétsoítyuró Píívyéébe ihjyú uuballe múnáake.” ³¹ Ehdu ámuha menéeneri muurá ámuháyé méúúbállémeí diityeúvukée dsíjívétsohíjcyámeúvúj tsíménémúhaabe ámuha meíjcyane. ³² Ahdícyane wa ihdyu oke meméénú ámuha meímillédú ámúhá íhdé múnáaúvú méénuhíjcyádú diityéduré ámuha menéemeé.

³³ Ávyeta muurá ámuha ííñimyémúeméjte. ¿Aca ámuha méijtsúcunú cúújúwatu ámuha mepállójcóiyóne? ³⁴ Áánéllii icyooca ó pícyóóroó ámúhama tsíjtyeke Píívyéébé ihjyú uwáábojte pane wáájacúmeke ámuhá uwáábojte íjcyáímyeke. Árómeke muurá ámuha méuráávyehíjcyáá pátsárljcyomére pacóómiváriye. Áámedítýú muurá tsaatéké ámuha méwátsíhcyúú pihcyáávejáané pañévu. Ááne tsááteke ámuha médsíjívétsoó páwachékevu mewátyétyéhcúneri. ³⁵ Ehdu ámuha menéénéllii ámuha pámé hallúríyé teene éjyúúvúú ímiá uwáábojtéké ditye dsíjívétsohíjcyanéhi. Muuráhjáa Abéé ímiáábé íjcyáábéke íñahbére dsíjívetsóhi. Ááne boonée tsijtye Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáake ámuhá ihdeéjte dsíjívetsóhi. Átsihdyúú nihñéré dsíjívetsómé Berekía hajchi Tsacaríake duurúvájama Píívyéébé ícúvé cóvátsómehíjcyané waijí ráhoúcunútsihvu. ³⁶ Aane ímiáané ámuhakye o nées ehdu éjyú múnáavúú dáriívémeíhijcyané muurá ámuhá hallúrí íñe icyooca ámuha meíjcyámé hallúri.

Jerotsarée múnáake Jetsóó kímoovéne
(Rc 13.34-35)

³⁷ Ahdícyane ámuúha Jerotsarée múnáaj, ¿íveekí ámuha mélliihyánúpétsohíjcyá Píívyéébé ihjyú uwáábojtéke? ¿íveekí ámuha diityéké néwayúúnevu mááamuhíjcyáhi? Muurá imílléroobe ámuhakye íujcune éhne múúne cáraca ítsíimeke íhñúwáacyú lliiñévu újcuđu. Áronáa ¿íveekí tsá ámuha meímíllehíjcyatúne? ³⁸ Ááne déjúcotu muurá ámuhá cóómí ápajyuréjuco íjcyáiñe. ³⁹ Ahdícyane ámuhakye o nées téhdure oke ámuha maájtyumíjucóóityúné tsiíñe o tsááiñévújuco. Téijyu muurá ámuha oke maájtyúmíne méneéhi: “Maímijyu áánu Píívyéébe mémeri tsááneéj.”

24

Duurúvaja wágóóovéíñe Jetsóó néénee
(Mc 13.1-2; Rc 21.5-6)

¹ Aabée Jetsóó duurúvájá pañétú muha meíjchívyénáa múúha tsúúlleríjyucó péébeke muha mépíuvá téjahji imíwu méénúmeíñe muha meííteki. ² Aamée muha meííteke neébe:

—¿A ámuha méííte imíwu duurúvaja méénúmeíñe? Muurá ímiáánetúré ámuhakye o nées ehdu néeroja wácávyáhcámeíñe.

Jetsóó tsááiñe ihde pájtyeíñehji
(Mc 13.3-23; Rc 21.7-24; 17.22-24)

³ Átsihdyúú muha oríívó bajúvú mepétsihvu ácúúvéébeke áábánéwu muha menééhií:

—Cána múúhakye duubáalle múijyú tene pájtyeíñe eene múúhakye u nehíjcyanéhi. ¿Aca íínetú muha méwaajacúú ííñuji níjkévaíñeréjuco u tsááiñe píhíjucóóne?

⁴ Áánélliihyée neebe múúhakye:

—Éhdu nééme tsáama wájacútsi méíjcyaco ámuha maállítsámeityu állíu múnáadívu.

⁵ Muurá o tsááiñe tsúúca píhícooca íjcyáímyé mítyame óhdi díllómeímye. Aame nehíjcyáá diibyéjuco Críjto íjcyane. Aane mítyame cáhcújtsoó bañúháñe. ⁶ Áhdure íjcyáiñe méenujcatsí pahúllevare. Áronáa méíllityedíñe. Muurá tsáhái téijyu o bóhówáávéityúne. Áronáa ihdyu ehdu nénehji tujkénú pájtyeéhi. ⁷ Muurá tsáne ííñúji múnáa méénújcatsíí tsiíñe ííñúji múnáama. Áijyu íjcyáiñe ájyabáánema cheméháñe. Áhdure pahúllevaré ííñuji vááúmeííhi. ⁸ Ehdu déjúcóóovéíñe ícúbáhraméí ííñújri.

⁹ Áijyu muurá ámuha tahñéjte meíjcyané hallútú cáhcújtsotúmé ámuhakye itsarílléne ámuhadi ícúbáhraáhi. Aame ámuhadítyú tsaatéké dsíjívétsoóhi. ¹⁰ Áijyu muurá mítyame

amúhadítyú oke cáhcújtsorómé tsáhájuco oke cáhcújtsóityúne. Aame amúhake itsárílléne amúhadívú méénútsoó tsíjtyeke. ¹¹ Áhdure idyé téjyju mítyame állíu múnaa díllóméí Píívyéébe ihjyú uubálle múnáadi. Áamedívú mítyame állítsáméíhi. ¹² Ehdu páhduvére ímityúné íjcyánetu mítyame tsáhájuco wájyúcatsíityúne. ¹³ Áánetu ehdu néérónéhjí pañe Píívyéébeke íhvéjtsotúmé tsaímíyé íjcyame ihdyu pájtyéteéhi. ¹⁴ Muurá teene dílbyé avyéjutu íjcyáné uwááboju ímiáájú pámeekérei ííñújiri íjcyáné míamúanáake waajácútsáméíhi. Ájyju ihdyu botsíi ó tsaá páneere ílluréjuco iníjkévaki.

¹⁵⁻¹⁶ Muurá duurúvájatu tsátsii íné ímityúné úújéítyútsihvu tsane ímityúné úújeténé Píívyéébeke ávyéta tsaríyé pájtyeéhi. Áhdícyane teene ámuha maájtyúmícooca méwáácunúco cámeháúnevu Jodéa ííñúji múnaa ámuha meíjcyame. Ehdúu ímiááné tene pájtyeíñé muurá Daniéré tsúúcajátújuco nééne Píívyéébe ihjyú uubálle múnáajpi íjcyáabe. Aane éévehíjcyámé íhya waajácújucoó íná íjcyáíñe. ¹⁷ Áhdícyane téjyju áachi íjcyame íúcaavéjúcohdí ímíjcohó pañévu tsíeméné íújcuki. ¹⁸ Áhdure íúmihé pañe íjcyame íoomíjyúcohdí íhjávu íwajyámu éllevu. ¹⁹ Máidáátsoju tsáma tene pájtyeíñé téjyju walléemú éévájtema tsíjtye ñohñóríyéi ítsííméwuúmu íjcyámeke! ²⁰ Áánéllii ihdyu Píívyéébema méihjyúvaco wáyeéévejcoójí ehdu tene amúhama ípájtyétuki, áhdure tsúcohíváneri úúníjyáijyju níjyáháñe líine ámuha mewáácunútuki. ²¹ Muurá téjyju íjcyáíñe ávyetá íhnáhó ícúbáhraméi íñe ííñúji ípívyéévétsihdyu mújyú ícyahíjcyatúne. Áané boonétú ihdyu tsáhájuco mújyú tehdu néené ícúbáhraméi íjcyáityúne. ²² Aane muurá Píívyéébe oke wállóótuca pámeere dsíjívéiyáhi. Áánéllii ícúu tsiíne oke wállóóibye íhñéjte wájyuri.

²³ Aane tsúúca tene pííhícooca íjcyáímyé tsaate íllure íállíne ‘tsúúca Críjto tsájucóohí’ nééimye. Áámeke tsáma wajácútsi meíjcyáne mécáhcújtsodíne. ²⁴ Muurá íjcyáímyé állíu múnaa íiye Críjtodi díllómeímye. Áhdure muurá díllómeímye Píívyéébe ihjyú uubálle múnáadi. Aame píivyéteé méénuráítyúronéhjí imyéénune. Ááneri muurá mújtátsoímyé míamúanáake Píívyéébedítyu. Tsáijyju múúne téhdure mújtátsoíyómé ímiááné dílbyeéjtéjuco íjcyárómeke. ²⁵ Aane íne amúhake ó úúballé íhdéjuco ehdu tene pájtyeíñé ámuha metéíbúwááveki. ²⁶ Áhdícyane tsaate amúhake ‘éje, áádi éhllé Críjtoó’ néhajchíí mépehdí téhullévu. Áhdure dítye amúhake ‘áádi éhjá pañe Críjtoó’ néhajchíí mécáhcújtsodí éhduhjí dítye amúhake néérone. ²⁷ Muurá ihdyu éhne múúne chíjchi ááméjutu níjkéniíñévújuco rórihjácodú amúhake ábájínéjcuíñé Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe tsiíne o bóhówááveíne. ²⁸ Áábedívú muurá óhdivu táuráávyé múnaa píhcyááveé éhne múúne tsíeméjpi dsíjívéébedívú áñumu píhcyáavédu.

*Jetsóó tsáácooca pájtyeíñéhjí
(Mc 13.24-37; Rc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)*

²⁹ Ehdu ícúbáhraméi pájtyéné boone cóójíejpi nuhba ílluréjuco áábatéíne. Áhdure péjcoejpi tsáhájuco ájchúityúne. Ájyju míicuru dójcoó cáámetu. Ehdu páneere íévéhóówari íhstútunéhjí íjcyane mujtáraba íjcyáahi. ³⁰ Ájyju tsúúca Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe páneere táihstútú táavyéjuma ojtsó pañétú ó bóhówááveéhi. Ááneri muurá oke cáhcújtsotúmé ííñújiri íjcyame íllityéne taáhi. ³¹ Aabe téjyju níjkyéji múnáake ó táúhbaá dítye kéévánécoba íllíjchu írojróco pámeere múhdumé ííñújiri íjcyáné míamúnaa tahñéjte óhdivu ípíhcyááveki.

³² Cáhawáá méjtsúcunu hígyéerahej. Muurá itsóúúvéne tsiíne tehe béhíjváne netu méwaaajácú píjcyaba pííhíjucóone. ³³ Áhdu nééne íne amúhake o nénehjí pájtyénetu ámuha méwaaajácúu tsiíne o tsááíne éévé tsúúca úújeténe. ³⁴ Muurá ímiááneturé amúhake o

née ehdu nénehji pájtyeíñe íñei ííñújiri míamúnaa íjcyápíñáaaca. ³⁵ Muurá íñe ííñújima páneere íévéhóowari íjcyanéhji wágóóóveéhi. Áánetu íñe ámúhake o néhijcyané tsá múijyu wágóóóvéityúne.

³⁶ Áronáa ihdyu o tsááíñe éévé tsá múha wáájácutúne. Níjkyéji múnaa íjcyarómé tsá wáájácutúne. Téhdure pañetu Píívyéébé Hajchi o íjcyároobe tsá o wáájácutúne. Apáábyéré ihdyu Llihíyó waajácú múijyú tsiíñe oke iwáallooíñe.

³⁷ Muuráhjáa Noéé íjcyáijyu íjcyané míamúnáake tene pájtyedúré pajtyeíñe Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe tsiíñe o tsááíñe. ³⁸ Muuráhjáa téijyu íjcyame ííñuji cáájávéeíñe ihde ‘íinéjuú’ íñéene ícyahíjcyá ímíllédú wañéhjineri táábávajcátsiyi. Ehdúu ícyahíjcyámé tsúúca Píívyéébe ííñuji cáájávetsóíñéllii Noéé íhmíne pañevú úcáávetsihvújuco. ³⁹ Aamée ehdu ícyahíjcyáneriyé túhuuvémé wáájácutúmeityúnáa tsúúca páneere ííñuji cáájávénetu tsáhájucó ditye píívyetétú muhdú ipájtyeténe. Áhdure ívane muurá míamúnaa ímíllénéhjiriyé íjcyánáa Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe tsiíñe o tsááne ábájínéjcuú diityéke. ⁴⁰ Téijyu muurá múityétsi wákímyeíhíjcyámútsidítýú tsáápiikye wáájácutúratúné o újcúnetu tsijpi tétsihvúré coévaáhi. ⁴¹ Áhdure tsaatépi cáátsohíjcyámúpidítýú tsáápílleke o újcúnetu tsíjpílle coévaá tétsihvúre.

⁴² Áánéllii tsáma téííbúwá méíjcyaco tééne íjtsúcunúre. Muurá tsá mewáájácutú múijyú o tsááíñe ámúhá avyéjuube o íjcyáabe. ⁴³ Muurá tsaapi ihjya cúwátuube téhmé péjcovéiyá naní múnaa tépejco dííbye éhnénéhji nánííñe iwáájácutúca. Aabe muurá tsá náníchóityuró íhñénehjívú. ⁴⁴ Ahdu tsáma téííbúwá méíjcyaco naní múnáake tsaapi téhméiyódu. Muurá ámuha meíjtsótúnáa ó tsaá Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe.

Tsaatétsi wákímyeíñetu íjcyané uwááboju
(Rc 12.41-48)

⁴⁵ Muurá tsaapi tsaímíyé íavyéjúúbema wákímyeíbyeke pícyoobe íhyájkímú tehmeébedívú. Aabe diityéké ímí íicuvé téene tájpi ditye íjcyáíñéhjítu. ⁴⁶ Ahdícyané maímijyu díbye íjcyane íwákímyeíyi íjcyáábeke íavyéjuube ájtyumívaábe. ⁴⁷ Aane ímíáané ámúhake o née ímíáábé íjcyáábeke íavyéjuube íhñévú téhmetsóne. ⁴⁸ Áánetu íjcyáabe tsaapi ímítyuube íavyéjuube ‘íicúí óómítyúné’ íñéene íwákímyeí íbúwá íjcyátuube. ⁴⁹ Ehdu néebe muurá íllure íhyájkímúke imyéénúne ímíllédú wañéhjineriyé pehíjcyá tsíjtyéhjima lílyíicyáveebére. ⁵⁰ Aabe ehdu ícyahíjcyánáa muurá íavyéjuube óómiíbye tuvááová dííbyeke díbye íjtsótúnáaaca. ⁵¹ Áábeke muurá ílluréjuco díbye íhnáhó ícúbahráné ímityúmé bañú múnaa pánehjídú ímíáámeúvúdú íjcyámeke imyéénudu díbye ityáá íhwáñe íhdónema. Ahdu muurá pajtyeíñe míamúnáama tsiíñe o tsáácoóca.

25

Bádsíjcadítýú íjcyané uwááboju

¹ Muurá idyé níjkyéjiri íjcyáabe Píívyéébé avyéjú tsaatéhjáa 10-meva bádsíjca tsáápíllé taji íjcyáíbyeke peetéma téhmehíjcyádu. ² Diityédítýúhjáa 5-meva ímuhdúrejte. Áánetúhjáa téhduméré 5-meva ímíájte. ³ Aaméhjáa diitye ímuhdúrejte tsá tsájtyetú ícyuujúwájpacyóné ipyéeté ipañénuíñe. ⁴ Áánetúhjáa ihdyu ímíájte tsajtyé ícyuujúwájpacyóne. ⁵ Aaméhjáa wájtspítýúúbeke tépejco ityéhmehíjcyáróne ícyúwávénéllii ílluréjuco cúwane. ⁶ Áronáacáhjáa tsúúca pécójpíne tsaate kéévánécoba nééhií: “¡Tsúúca tsaabe ámuha metéhmehíjcyáabe! ¡Wa mécáhdahíroj!” ⁷ Ahdújucóhjáa ditye íájkyéne íicúí íjcyátsíivyéjucóóné ipyééteháñema. ⁸ Áánacáhjáa diitye ímuhdúrejte cuujúwájpacyó tsúúca óuuvéhi. Áánélliihyéhjáa diitye ímíájteké neeróme: “Cána óvíjyucó múúhake ámúhá cuujúwájpacyotu tsánéhwuúvú

maájcu. Tsúuca múúhadívú múúhá cuujúwajpácyó óuuvéhi.”⁹ Áronáacáhjáa néeme diityéke: “Tsáhaá. Muurá ehdu meméénúhajchíí méhdivu óúúveíñé tsaméhjidívújuco. Wa ihdyu tsiíñe máahdótej.”¹⁰ Ahdújucóhjáa ditye ahdóvúi péené hallúrí tsúúca wájtssíbema ditye úcaavéné teeja dibye wáñehjívatéjyá pañévu. Áámé hallúvúhjáa ílluréjuco dibye tééjá lleehówá wátajcóné múha iúcaavéjucóótuki.¹¹ Áané boonéréjucóhjáa diitye ímuhdúrejte iwájtssíne lléehowa dibye ipááyúcuuro wátótóhcoméré nééneé: “¡Ávyéjuúbej, Ávyéjuúbej, múúhakyé paayúcu!”¹² Áronáacáhjáa neebe diityéke: “Tsá o wáájacutú ámúhakyé.”

¹³ Ehdúu iúúbálléne múúhakyé Jetsóó néehíí:

—Téhdú ámúhakyé tene ipájtyétu tsáma ímíñeúvú meíjcyátsíívyéne oke méítsohíjcyaco. Tsá muurá mewáájacutú mújyú tsiíñe o tsááiñe Míamúnáájpidívúu o ípívyééveébe.

*Dsíídsítu íjcyané uwááboju
(Rc 19.11-27)*

¹⁴ Téhdure níjkyéjiri íjcyaaabe Píívyéébé avyéjú wákímyeí tsané avyéjuube tsííñe iíñújí iááhíveté íwákímyeí múnáadívú dsíídsíike téhmétsoíñúdu.¹⁵ Tsáápihdívúhjáa pícyoíñuube 5,000-jíva, tsíjpihdívúhjáa 2,000-jíva, tsíjpihdívúhjáa 1,000-jíva. Ehdúhjáa diityéké íjtsúcunúdunehjí iwájtúne peebe diityédítu.¹⁶ Áané hallúríhjáa díibye 5,000-jívámá íjcyaaabe náhjihe meenu téenema. Ááneríhjáa llíyaatétsoobe dííbyema tsiíñe éhnííñevu 5,000-jíva.¹⁷ Áhduréhjáa idyé tsíjpi 2,000-jívámá íjcyaaabe náhjihe imyéénúneri llíyaatétsó tsiíñe éhnííñevu téhdunéré 2,000-jíva.¹⁸ Áánetúhjáa tsíjpi 1,000-jívaré dibye ájcuíñuube íllure cuuú teene dsíídsi wákímyeíchótuúbe.

¹⁹ Áanáacáhjáa diityé avyéjuube tsúuca wajtsí diityédívu. Aabéhjáa ímíbajchóvá díityémá teene diityékée ityéhmétsoíñúne dsíídsi muhdú ditye téhmene.²⁰ Tujkénúhjáa ímíbajchoobe 5,000-jívávúu iájcúúbema. Aabéhjáa néé dííbyeke: “Ávyéjuúbej, okée éhne 5,000-jívávú u ájcune muurá íñeé. Áánetújuco íñe tsiíñe éhnííñevu téhdunéré 5,000-jíva o llíyaatétsóne.”²¹ Áánéllíhyéhjáa neebe íavyéjuube dííbyeke: “Tehdújuco, ávyeta ímiáábé uu ímí tehdújuco u wákímyeíbye. Muurá múhdurá néerone ímí ú tehméhi. Áánéllí ícyooa éhnííñevu íjcyane díhyójtí pañévú ó íhvéjtsoó u téhmeki. Ahdícyane óví ílluréjuco u ávyéjuuténe.”²² Áábé boonétúhjáa tsíjpi 2,000-jívávúu ityéhmétsóóbema idyé ímíbajchoobe. Aabéhjáa idyé néé dííbyeke: “Ávyéjuúbej, okée éhne 2,000-jívávú u téhmétsoíñúné muurá íñeé. Áánetújuco íñe tsiíñe éhnííñevu téhdunéré 2,000-jíva o llíyaatétsóne.”²³ Áánéllíhyéhjáa idyé neebe íavyéjuube dííbyeke: “Tehdújuco, ávyeta ímiáábé uu ímí tehdújuco u wákímyeíbye. Muurá múhdurá néerone ímí ú tehméhi. Áánéllí ícyooa éhnííñevu íjcyane díhyójtí pañévú ó íhvéjtsoó u téhmeki. Ahdícyane óví ílluréjuco u ávyéjuuténe.”

²⁴ Ehdúhjáa tsaatétsima ímíbajchótsihdyu ííneebe ípyée 1,000-jívávúré iájcúúbedívu. Aabéhjáa íllure néé dííbyeke: “Ávyéjuúbej, ópée ó waajacú múhdurá u néébe uure u wákímyeíñé hallúvú dsíídsíjike u ékéévehíjcyatúne. Muuráhjáa íhtsútúnetu o llíyaatétsóne dsíídsíjí ímiátsíí páneere úhdivúré ú újcúyáhi.²⁵ Áánéllíhyée íllure ó cuuú dídíídsíike. Aane íñe dídíídsi.”²⁶ Áánéllíhyéhjáa íavyéjuube néé dííbyeke: “¡Ávyeta ímítyuube uu óvéhe múnáajpi táwákímyeí múnáadítu! ¿A éhdurée ú meenu teene tadsíídsíike ‘o wákímyeítuuroobe dsíídsíjike o ékéévehíjcyané’ u néenema?”²⁷ Aanéhdée ihdyu ditye dsíídsíike téhmehíjcyájáúbá pañévúré ú pícyoóiyá tene oóma íllíyaatéki. Aacáa muurá ícyooa ó wajtsíiyá éhnííñewuúvújuco tene llíyaaténáaaca.”²⁸ Ehdúhjáa dííbyeke íñétsihdyu

neebe tsaatéké tétsihyi íjcyámeke: “Áábyedítýú eene 1,000-jíva íjcyane dsiidsi medójtúcúne maájcú áádíkye eene 10,000-jíva ídsíídsí íjcyáábeke. ²⁹ Muurá múúne ihñe lííyaatétsómeke éhñíñevu tsiíñe máajcú ditye illíyaatétsoki. Áánetu ihñe pevénére pícyohíjcyámedítýú ílluréjuco medójtucúné páneere diityédí íjcyaróne. ³⁰ Ahdícyane áádíkye íñéubará óóma wákímyeítýúúbeke méwaagóote peete íjcyátúhullévú díbye ityáá íhwáñe íhñónema.”

Pámeere míamúnáama ímibájchoju íjcyáíñe

³¹ Muurá Míamúnáájpidívúu o ípívyéévebe múijyú tsiíñe o tsáácooca ó tsaá íhtsútuubéréjuco avyéjuube o íjcyaaabe tahñéjté níjkyéji múnáama. Áijyu táavyéjú ijyáwá hallúrí ó ácuúcúnuúhi. ³² Áábedívú óhdivu páneere íñújíri íjcyáné míamúnáa pícyáávémedítýú ó dówajcároó tsaatéké íhdyúétsihvúré éhne múúne obééjámudítýú cáávarámuke ítyehméébé dówajcáródu. ³³ Aame diitye obééjámudi o díllome óóma íjcyááhi. Áánetu cáávarámudi o díllome tsiélléré íjcyááhi. ³⁴ Áijyu eene óóma íjcyámé avyéjuube o íjcyaaabe diityéké ó neéhi: “Muuráhjáa Líhíyó ámúhakye íñúji ípívyéjtsótúné íhdéjuco ityújkevééllémeke wábyujtsódújuco íñe ámuha óóma táavyéjuri. ³⁵ Muuráhjáa o ájyabáávatéébeke ámuha oke mémáchótsohíjcyáhi. O ádóiyóneríi o íjcyáábeke ámuha oke méíchohíjcyáhi. Wáájácúrátuubéé úlleebéré o péhíjcyáábeke ámuha oke mecúwátsohíjcyá ámúhá jaaháñevu. ³⁶ O wájamúúvátúúbekéé ámuha oke máajcú wájamúvu. O chéméébekéé ámuha oke méúújehíjcyáhi. Cúvéhóójari o íjcyáábeke ámuha oke méúújehíjcyáhi.” ³⁷ Ehdu o néénéllii muurá diitye ímiájté óóma íjcyame oke neéhi: “Ávyéjuúbej, ¿acáa múijyú u ájyabáávatéébeke uke muha mémájchotsóhi? ¿Múijyúhjáa ádópiyi u íjcyáábeke uke muha méjchóhi? ³⁸ ¿Áhdurée múijyú múha uke wáájácútuube u úlléébeke uke muha mecúwátsohíjcyá múúhá jaaháñevu? ¿Múijyúhjáa u wájamúúvátúúbeke uke muha máajcú wájamúvu? ³⁹ ¿Acáa múijyú u chéméébeke uke muha méúújehíjcyáhi? Áhdure ¿acáa múijyú cúvéhóójari u íjcyáábeke uke muha méúújehíjcyáhi?” ⁴⁰ Ehdu muurá oke ditye néénéllii ó neé diityéke: “Muuráhjáa íhdyu ehdu ámuha tahñéjteke ítéccunútúmeré panévaturé mepíáábohíjcyáneri ookéjuco ámuha méíccúvehíjcyáne.” Ehdu ó neé óóma íjcyámeke.

⁴¹ Áánetu óhdityu tsiélléré íjcyámeke ó neéhi: “Méíine óhdityu ámúhá imítýú níjcaúvú ámuha méwágóóóveímye. Muurá ámuha méwágóóóveé íhyájkímuma Naavéné wágóóóvéíñe cuujúwá pañévú múijyú ámuha méjchívyéítýúhullévú. ⁴² Muuráhjáa tsá ámuha oke memáchótsohíjcyatú o ájyabáávatéébeke. Tsáháa ámuha oke méíchohíjcyatú ádópiyi o íjcyáábeke. ⁴³ Áhdurée wáájácúrátuube o úlléébeke tsá ámuha oke mecúwátsohíjcyatú ámúhá jaaháñevu. O wájamúúvátúúbekéé tsá ámuha oke maájcutú wájamúvu. Tsáháa ámuha oke meúújehíjcyatú o chéméébeke. Tsáháa ámuha oke meúújehíjcyatú cúvéhóójari o íjcyáábeke.” ⁴⁴ Ehdu o néénéllii muurá oke neéímye: “Ávyéjuúbej, áronáacáa tsá múijyú uke muha maájtyúmitú u ájyabáávatéébé ádópiyi u íjcyáábeke. Tsáháa múijyú úlleebéré u péhíjcyáábeke uke muha maájtyúmitúne. Áhdurée tsá múijyú muha maájtyúmitú wájamúúvátuube u íjcyáábeke. Áhdurée tsá muha mewáájcutú u chémene. Áhdurée tsá muha mewáájcutú cúvéhóójari u íjcyane. Aanéjívaríi muhdú uke muha mepíááboíyáhi.” ⁴⁵ Ehdu oke ditye néénéllii ó neéhi: “Muuráhjáa tahñéjteke ámuha mepíáábohíjcyátúneri téhdure ookéjuco ámuha mééhñívallehíjcyáne.” Ehdu ó neé óhdityu tsiélléré íjcyámeke. ⁴⁶ Aame ílluréjuco wágóóóveíñe múijyú níjkéváitýúné ícúbáhrámeííhullévú. Áánetu íhdyu ímiáámé pájtyéteé muhdú íjcyáitýumeréjuco íñe ímíjyaú íjcyáki.

26

Jetsóoke iékééveíñé ditye pítyácójcatsíñe
(Mc 14.1-2; Rc 22.1-2; Ja 11.45-53)

¹ Ehdúu Jetsóó iñééne boone tsiíñe múúhake neéhií:

—Muurá míjcyoojícúuturéjuco pajtyété wañéhjí lléévaíñe.

² Áané pañe muurá Míamúnáájpídívúu o ípívyéévéébedívú tsaapi ékéévétsoó tsaatéke. Aame oke dsíjívétsoó páwachékevu iwátyétyéhcúneri.

³ Aanéhjáa ímiááné téjyju teene wañéhjí tujkéveri páñétúejpi llúúvájte avyéjuube Caipáa jávú píhcyaaavémé tsijtye llúúvájte avyéjutee, túkevjtsojtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame.

⁴ Aaméhjáa pítyácójcatsí muhdú dííbye hallúvú iállíñe dííbyeke iékééveíñé ídsíjívétsoki.

⁵ Aaméhjáa néjcatsíhi:

—Tsáhái íñe wañéhjí pañe tehdu meméénúityú míamúnáake meííbórínúiyónéllíhye.

Pácúúcupácýori tsáápille Jetsóoke íhñíwau múríjchóne
(Mc 14.3-9; Ja 12.1-8)

⁶ Áijyúu muha Betáániarí Tsimóó dííbyere ‘Ahlláriho’ némeíbyé jari. ⁷ Áánáacáa tsáápille tsáá Jetsóó éllevu pácúúcupácýo mítyane áhdómeíjpacýoma. Ájpacýoríi múríjcholle íhñíwau majchórí íjcyáábeke. ⁸ Aanée múúhake tsaríwu pájtyénéllii muha menééhií:

—¿Íveekíami aalle ícúbahra pácúúcupácýorij? ⁹ Muurá téjpacýo menáhjíhénúne dsíídsírí mépíáábóiyá ídáátóméhjike.

¹⁰ Ehdúu muha menéjcatsíñe illéébóne múúhake neébe:

—¿Íveekí ámuha méihjyúvá áámyédityu? Muurá ihdyu tehdujuco dille méénune.

¹¹ Muurá diitye ídáátsojte tsá kiávú ámúhadítýú pééityúne. Áánetu tsá múhajchótá ámúhama o íjcyáityúne. ¹² Áánéllii oke téjpacýorí múríjcholle oke ditye cúúúíñe ihde tájpi íímíbjchóne. ¹³ Aane ímiááneturé ámúhake o neé íñe tajtyéeveri míamúnáa pájtyetéíñe uwááboju úwáábohíjcyámé muurá idyé teene úúballéné pámeere ííñújiri íjcyáné míamúnáa waajácuúhi. Ehdúu Jetsóó neé múúhake.

Jóóda Ijcaríóóté Jetsóodívú ékéévétsoíñe
(Mc 14.10-11; Rc 22.3-6)

¹⁴⁻¹⁵ Aanéhjáa téjyju Jóóda Ijcaríóóté tsaapi muuha 12-meva meíjcyáméejpi íjcyároobe múijyúrá llúúvájte avyéjute éllevu ipyééne neeté diityéke:

—¿Aca múhduná íñe oke ámuha mááhdóiyá ámúhake Jetsóodívú o wáájácútsóne?

Ehdúhjáa díbye neénéllii áhdómé 30-jíva. ¹⁶ Aanéhjáa diityémá ípítyácójcatsíñe tsúúca íímíbjchójcatsíñéllii ítsámeíhíjcyaaabe muhdú dííbyedívú iékéévétsoíñe.

Ímamyémuma Jetsóó májchone
(Mc 14.12-25; Rc 22.7-23; Ja 13.21-30; 1Co 11.23-26)

¹⁷ Aanée teene pajtyété wañéhjí óorítýúne pááa májchómeíhíjcyáné wanéhjí tújkévajcójjí muha Jetsóoke menééhií:

—¿Kiávú ú imíllé wañéhjí májchó muha meméénune?

¹⁸ Áánélliihyée neebe múúhake:

—Cáhawáá mepe Jerotsaréevu éhne tsúúca wájácú ámuha menéébe jávu. Áábeke méneeco tsúúca muhdú o íjcyáíñe éévé pííhíjúcóónéllii dííbye jávú ámúhama íñe wañéhjí o pájtyeíñe.

¹⁹ Áhdújucóo tsaate múúhadítýú ipyééne teene majcho dííbye jávú méénune.

²⁰ Áané íijyúnúvúu tsúúca muha mémajchó dííbyema. ²¹ Átsihvúu neebe múúhake:

—Ímiááneturé ámúhake o neé íjcyaaabe tsaapi ámúhadítýú óhdivu méénútsóííbye.

²² Ehdúu dibye múúhakye nééne ávyétá kimóhcó múúhakye pajtyéhi. Áánélliihyée muha pámeere menéé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿aca caabyé íñe ehdu uke muha méméénuúhi, a oó?

²³ Áánélliihyée múúhakye neébe:

—Íñe tsají pañévúré muhtsi dííbyema memájchoobe ehdu oke méénuúhi. ²⁴ Ehdu ímiááné oke pajtyéíñe Míamúnáájpídívúu o ípívyéévéébeke tsúúcajátújucóo Píívyéébe íwaajácúháámitu néhdújuco. Árónáa ihdyu máidáátsoju tene pájtyeíñé ehdu oke méénuúbeke. Tsáháa ihdyu dibye íjcyáítyuróne.

²⁵ Ehdúu dibye néénéllii diibye Jódóa eenéhjáa dííbyedívú méénuútsóiihye neé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿a oo tehdu uke ó méénuúij? Áánélliihyée neebe dííbyeke:

—Éée, uu muurá ehdu oke ú méénuúhi.

²⁶ Ehdúu inétsihdyu pááaho iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Áánemáa idyóhdáhínunévú múúhakye iwájtúne neébe:

—Íñe tájpi náávé íjcyane memájcho.

²⁷ Áhdurée idyé ado iékéévéne téhdújtsoobe. Áánevéu múúhakye iájcúne neébe:

—Íñe tátyujpácyo náávé íjcyane maádo. ²⁸ Aane úúballé íñe muhdú ámuha meícyahíjcyané pityájcoju o dsíjíveneri tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñe. Ahdícyane tátyujpácyó wágóóóveé páme wájuryíyé múhdumé teene cáhcujtsómé imítyú iábájíívemeíki. ²⁹ Aane ámúhakye o neé ícyoocátú tsiíñe ámúhama o ádjóúcoóityúné óóvajpácyó mújyú Llihíyó avyéjuríyéjuco meíjcyácooca tsiíñe maádóíñévújuco. Ehdúu Jetsóó neé múúhakye.

*Jetsóó úúballé Péédoro tóónúmeíñe
(Mc 14.26-31; Rc 22.31-34; Ja 13.36-38)*

³⁰ Aamée teene pajtyété wañéhjí majtsíjyú muha memájtsívátsihdyu mepéé oriívó bajúvu. ³¹ Átsihvúu múúhakye neébe:

—Ípyejco muurá ámuha pámeere ílluréjuco óhdityu metsújááveíñé pahúllevávu. Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé: “Obééjámú tehmeébeke o dsíjívetsóné boone ílluréjuco ditye mújtaiñé pahúllevávu.” Ehdu muurá nééne Píívyéébé waajácúháámitu. ³² Árónáa ihdyu o dsíjíveebe tsiíñe o bóhíine ó peé ámúhá ihde Gariréavu.

³³ Áánélliihyée Péédoro néehíí:

—Íhya ihdyu íjtye uke íhvéjtsóóhi. Áánetu ihdyu tsá uke o íhvéjtsóityúne.

³⁴ Áánélliihyée neebe dííbyeke:

—Árónáa ímiááneturé uke o neé ípyejcójucó oke u uráávyeróné u tóónuíñé cáracái májtsívátúné ihde 3-ijyúva.

³⁵ Áánélliihyée Péédoro néehíí:

—Muurá tsá o tóónúmeítyúne. Óvíjyucó ihdyu néhi oke ditye dsíjívetsóné téené hallútu. Ehdúu pámeere muha méneerá dííbyeke.

*Píívyéébema Jetsóó íhjuvávane
(Mc 14.32-42; Rc 22.39-46)*

³⁶ Aamée tétsihdyu muha mepééme méúújeté ‘Getsemaní’ némeítsihvu. Átsihvúu Jetsóó neé múúhakye:

—Íchiíyéi meíjcyá Píívyéébema o íhjuvátéki.

³⁷ Aabée múúhadítyú tsajtyé Péédorómá Tsebedéó hájchimútsikye. ³⁸ Áámedívúhjáa ávyétá íhnáhóré kímóóvémeíbyé neé diityéke:

—Muhdú íhya o dsíjívéiúvúduréjuco oke táííbuwa. Ahdícyane cána íchihdyúréi oke metéhmej. Árónáa ihdyu mecúwadíñe.

³⁹ Ehdúhjáa iñéene peebe diityédityú éhniíñéwuúvu. Átsihvúhjáa imímóúúvéne Píivyéébema íhjúvaabe nééhií:

—Ayúju Táacáaniij, muhdú u néhajchíí óvíjyacóóné o ícúbáhrámeíñe. Áronáa idyé tsá o ímillédú u méénúityúne. Wa ihdyu muhdú u ímillédú óoma meénuj.

⁴⁰ Ehdúhjáa íhjúvátshidyu oómiibye wajtsí cuwáarí íjcyámedívu. Aabéhjáa néé Péedoróke: —¿Aca tsá eene ámuha cuwa maáábúcutú oke metéhmeke? ⁴¹ Imíchi bo meíjcyáne cúwávetúme Píivyéébema méihjúvahíjcyá ámúhakye díbye ipíáábo ímítyunévú ámuha metáhjátsámeityuki. Muurá ímiáané ámuha meímíllerá tsaímíyé meíjcyane. Áronáa tsá ámuha meíhnahootú tehdu meíjcyáiyóne.

⁴² Ehdúhjáa diityéké iñéene tsiíñe oómiibye bîwáhullévúre. Áanemáhjáa idyé tsiíñe Píivyéébema íhjúvaabe nééhií:

—Ayúju Táacáaniij, muhdú u néhajchíí óvíjyacóóné o ícúbáhrámeíñe. Áronáa ihdyu óví muhdú u ímillédú óoma ú meenúhi.

⁴³ Átsihdyúhjáa idyé tsiíñe tsáábe wajtsí bîwáhdúre cuwáarí íjcyámedívu. Ávyetáhjáa tsá cuwa ditye áábúcutúne. ⁴⁴ Áamedíhjáa ícúvétuube tsiíñe oomí bîwáhullévúre. Áanemáhjáa idyé tsiíñe Píivyéébema íhjúvaabe piéhdúre tujkénúu íhjúvadu. ⁴⁵ Átsihdyúhjáa tsiíñe diityé éllevu itsáane neebe diityéke:

—Áyu ícyooca ihdyu ílluréjuco mecúwáiyóne. Áronáa Míamúnáájpidívúu o ípívyéévébedívú tsaapi ímítyúmeke ékéévetsóíñe éévé tsúuca úújetéhi. ⁴⁶ Ahdícyane ílluréjuco metsu. Muurá tsúuca tsaabe óhdivu méénútsóíbye.

Jetsóoke ditye ékeevéne

(Mc 14.43-50; Rc 22.47-53; Ja 18.2-11)

⁴⁷ Ehdúhjáa Jetsóo néenáa tsúuca tsaatémá Jóoda wajtsí tétsihvu llúúvájte avyéjútémá túkevétsojte wállóónéllii tsáameé. Aamée tsáá ímyéénujcátsiháñe nñitsúmuma cávaájcoháñema. ⁴⁸ Ácoocáhjáa íhdéjuco Jóoda néene diityéke:

—Cáábyeké o chóhchócuube díibyéjúcoói.

Áábeke meékéévéne métsajtyéco. ⁴⁹ Ehdúhjáa diityéké ipítyajcódújuco díbye Jetsóo éllevu itsáane dííbyeke nééneé:

—Ávyéjuúbej, ¿a áanu uúj? Ehdúu néébere chohchócu dííbyeke. ⁵⁰ Áánélliihyée Jetsóo néé dííbyeke:

—Muúbej, ¿aca íveekí ehdu oke ú meenúhi? Áronáacáa tsúuca dííbyeke íékéévéébe tsajtyéme.

⁵¹ Ááneréjucóo tsaapi múúhadítyú íniñtsúwari wállórihjúcúné llúúvájte avyéjúúbé únú múnáájpi núúmího. ⁵² Áánélliihyée dííbyeke Jetsóo nééhií:

—Pícyo téhbabyá pañévú díniñtsúwa. Muurá nñitsúmuri méénújcatsímíyé téwáhjiríyé dsíjiveéhi. ⁵³ ¿Aca tsá u wáájacutú o ímílleca ícyoocaré Llihíyoke o táúmeíyóné níjkyéji múnáa oke ipájtyetetsoki? ⁵⁴ Muurá íllu oke ditye méénútúhajchíí ¿muhdúikyé pajtyéiyóné tsúúcajátújuco Píivyéébe néhijcyané dííbyé waajácúháámitu cáátuváne?

⁵⁵ Ehdúu dííbyeke iñétsihdyu neebe dííbyeke ékéévemeke:

—¿Aca muhdú éhne múúne ímityúné méénuhíjcyáábe éllevu ditye tsáhdú ámuha metsáa taéllevu nñitsúmuma cávaájcoháñema? Áánerá íhyajchótá ámúháj pñine o íjcyaaabe duurúvájá pañévú ámúhakye ó úwáábohíjcyáhi. Áróóbeke keená ámuha oke meékéévehíjcyáne.

⁵⁶ Áronáa ihdyu tehjújuco ámuha meméénune Píivyéébé íhjúu uubálle múnáape tsúúcajátújuco néhijcyané dííbyé waajácúháámitu néhdújuco tene ipájtyeki. Ehdúu Jetsóo néenáa ílluréjuco muha mewááne tétsihdyu dííbyéjtane.

*Túkevjtsojité úmíwari Jetsóó íjcyane**(Mc 14.53-65; Rc 22.54-55, 63-71; Ja 18.12-14, 19-24)*

⁵⁷ Aamée awáá tsajtyéjucóó dííbyeke llúúvájte avyéjuube Caipáa jávú tééjari páñétúejte avyéjunte íjcyáme éllevu. ⁵⁸ Áanáacáhjáa Pééodoro dííbyeke úráávyebe pehíjcyá diityé kemúellére. Aabéhjáa úújeté páñétúejpi llúúvájte avyéjúúbé já llahájtsivújuco. Aabéhjáa tétsihyi tééjá tehme múnááj pínévú úújeté tétsihdyu ííte muhdú ditye Jetsóoke méénuíñe.

⁵⁹ Áanáacáhjáa diitye avyéjunte íjtsámeí muhdú dííbyé hallúvú iállíñe dííbyeke ídsíjívétsoíñe. ⁶⁰ Áronáacáhjáa tsá ditye píívyetétú muhdú dííbyé hallúvú iállíyóne. Mítyaméróhjáa diitye dííbyé hallúvú állihíjcyáme. ⁶¹ Áánéj pínévúhjáa tsaatétsí úúballé dííbyé hallúvú íllúu dibye nééneé:

“Muurá Píívyéébé duurúvaja o wácávyáhcoja ó piivyété tsiíñe 3 coojívatúré o pánéévetsóne.”

⁶² Ehdúhjáa dityétsí úúballénelíi llúúvájte avyéjuube néé Jetsóoke:

—¿Aca íveekí tsá íná u néétu aatyétsí díhyallúvú úúballénetu?

⁶³ Áronáacáhjáa cúúvéhulléré dííbye. Áanéllihyéhjáa tsiíñe neebe dííbyeke:

—Ímiá Piivyéébe mémeri uke o néé ímiáánetúré múúhake u úúballéki: ¿A ímiááné diibyéjuco uu Críjto Píívyéébé Hajchij?

⁶⁴ Áanéllihyéhjáa neébe:

—Éée, diibyéjuco oó. Aane cáhawáá óvíi ámuha méwaajácú Míamúnáájpídívúu o ípívyéévebe íhtsútuube Píívyéébé úníuri o íjcyane. Aabe muurá tsiíñe o tsáácooca ó bóhówááveé ojtsó pañétu.

⁶⁵ Ehdúhjáa Jetsóó néénelíi diibye llúúvájte avyéjuube íwajyámú dówaríjcyámeíbyéré nééhií:

—Áánu ¿íveekí Píívyéébedi uuhívatéhi? Ahdícyane ínéllihyécó tsijtye éhnííñevu dííbyé hallúvú úúballéiyáhi. Muurá íñe ámuha melléébóneriyé uuhívatéébé Píívyéébedi.

⁶⁶ ¿Áábeke muhdú ámuha méjtsúcunúhi?

Áanéllihyéhjáa néémeé:

—Muurá ímiááné ímityúné ihjyúvaábe. Áanéllíi ílluréjuco dibye dsíjíveíñe.

⁶⁷ Ehdúhjáa íñéene dííbyeke méénuméré íhyúmi úníchihcyúhi. ⁶⁸ Aanéhjáa tsaate dííbyeke imyéénúne nééhií:

—Ehdu idyé Críjto u íjcyaaabe cána waajácú caabyé uke méénume.

*Pééodoro tóónúmeíñe**(Mc 14.66-72; Rc 22.56-62; Ja 18.15-18, 25-27)*

⁶⁹ Áanáacáhjáa Pééodoro lláhájtsiri ácuúcunúhíjcyáábe éllevu tsáápille tééja múnáá únú múnáalle ipyéene néé dííbyeke:

—Úpée idyé éhne Jetsóoma ú ícyahíjcyá Gariréa múnáájpíima.

⁷⁰ Áronáacáhjáa pámeere tétsihyi íjcyame lléébónáa íllure ityóónúne neébe:

—Tehdu o wáájácúúbedíjíí óóma ú ihjyúváhi.

⁷¹ Ehdúhjáa ityóónútsihdyu lláhájtsí lleehówá ijcyáhullévú péébeke idyé tsíjpille íajtyúmíne tétsihyi íjcyámeke nééhií:

—Áánúu muurá idyé ícyahíjcyá Natsarée múnáajpi Jetsóoma.

⁷² Áanéllihyéhjáa idyé tsiíñe tóónuube nééhií:

—Éje, tsá o wáájácúú dííbyeke. Muurá Píívyéébe waajácú o állityúne.

⁷³ Áané íllúhwuúréhjáa tsijtye dííbyeke nééhií:

—Áánerá ímiááné diibyéjuco uu Jetsóó mamyémúejpi. Muurá díhgyúture muha méwaajácú diibyéjuco u íjcyane.

⁷⁴ Ehdúhjáa ditye nénéllii tsiíñe ityóónúne llíhcyámeíbyéré nééhií:

—¡ímiááneturé tsá o wáájacutú muubá Jetsóó íjcyáábeke! ¡Muurá Píívyéébe waajácú o állityúne!

Ehdúhjáa dibye néerónáa tsúuca cáraca májtsiváhi. ⁷⁵ Áánetúhjáa botsíi ítsááveebe Jetsóópe dííbyeke nééne ímiááné dííbyé uráávyé múnáajpi íjcyaróné dibye tóónuñé cáracámúí májtsivatúné ihde 3-ijyúva. Aabéhjáa áachívú icyájtúcuíñúne íllurjúco tááne ávyétá ihnáhó ímiááné ityóónune ítsááveneri.

27

Pirááto éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene
(Mc 15.1; Rc 23.1-2; Ja 18.28-32)

¹ Áané tsitsíívevúhjáa pámeere llúúvájte avyéjútémá túkevjtsojte pítyácójcatsí ímíñeúvú muhdú Jetsóoke idsíjívétsoíñe. ² Áábekéhjáa idyóhjinúúbeke tsajtyémé téené íiñújí ávyéjuube Pirááto éllevu dibye muhdú íñéé dííbyedítu.

Jóóda Ijcaríóóté dsíjivéne

³ Áánetúhjáa diibye Jóóda tsúuca dííbyedívú imyéénutsójúcóónéllii botsíi ítsaavé íveekí ímityúné imyéénune. Áánemáhhjaa diitye llúúvájte avyéjútémá túkevjtsojte íjcyáme éllevu peebe dityéé áhdone dsíidsi 30-jíva íjcyane íóómíchoki. ⁴ Aabéhjáa neeté diityéke:

—Íveekí ímityúné ó meenú íñé ímityúné méénútúúbedívú o llíhyanútsóíñeri.

Árónáacáhjáa néeme dííbyeke:

—Máhdúníhyaáj, muhdú idyé muha méméénuú ihdyu díhyallúrí íjcyane.

⁵ Ehdúhjáa dííbyeke ditye néénéllii teene dsíidsi íllurjúco dibye duurúvájáj píñévévú wácháacárone. Átsihdyúhjáa tsátsihvu ípyééne íllurjúco dibye íkyéjtúhityu íóhbáyúmeíñeri dsíjivéne.

⁶ Aanéhjáa teene dsíidsi llúúvájte avyéjúté iújcúne nééhií:

—Tsá íñe dsíidsi Píívyéébé wáábyuta mepícyohíjcyáné pañévévú mepícyóóityú dsíjívétso áhdó tene íjcyánéllíhye.

⁷ Áánemáhhjaa bóónétu íjtsámeímyé téénema íáhdóíñé tsátsii íiñújí ‘Llíyhllóné nijcyó múnáajpí íiñújí’ némeítsíí tétsihdyu tsííñé íiñújí múnáa dsíjívémeke icyúúuhíjcyaki.

⁸ Téénéllii muurá ícyoocápí tétsíí mémé ‘Tújpácyo hájtsi’. ⁹⁻¹⁰ Ehdúu pajtyéné Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáajpíhjáa Jeremía íllu néhdújuco: “Ujcúmé íjraéémú dsíidsi dííbyeke idsíjívétsóne áhdó 30-jíva. Áánema áhdómé tsátsii íiñújí ‘Llíyhllóné nijcyó múnáajpí íiñújí’ némeítsíí.” Ehdúhjáa muurá íhdétújuco Jeremía téénetu nééneé.

Pirááto úmíwari Jetsóó íjcyane
(Mc 15.2-5; Rc 23.3-5; Ja 18.33-38)

¹¹ Aanéhjáa tsúuca Jetsóoke tsajtyéjucóómé téené íiñújí ávyéjuube Pirááto éllevu. Aabéhjáa népejtsó dííbyeke:

—¿A uu jodíómú avyéjuúbe? Áánéllíihyéhjáa neébe:

—Ééé, diibyéjuco oó.

¹² Aanéhjáa tétsihvu idyé diitye llúúvájte avyéjútémá túkevjtsojte tsiíñe állíjyucóó dííbyé hallúvu. Árónáacáhjáa tsá dibye íñeúbá néétu diityéke. ¹³ Áánéllíihyéhjáa Pirááto néé dííbyeke:

—¿A ú lléébora aatye ímityúné úhdityu íhjuváne?

¹⁴ Árónáacáhjáa tsá dibye áñújcutúne. Áijyúhjáa diibye ávyéjuube Pirááto dííbyeke íñá néétuube íllurjúco úllévenúne.

Jetsóoke ditye dsíjívétsoíñe
(Mc 15.6-20; Rc 23.13-25; Ja 18.39-19.16)

15 Aabéhjáa diibye Piráátó paíjyuva teene pajtyété wañéhjí pañe ichívyétsohíjcyá cúvéhóójari íjcyámedítýú tsáápí hallúvú ditye íhgyúváábekéjucu. 16 Aanéhjáa téijyu ‘Barabáa’ némeíbyé cúvéhóójari ávyeta ímítýuube íjcyáábeke pámeere wáájácuúbe. 17 Aanéhjáa tétsihvu dóbéévemeke diibye Piráátó néehí:

—¿Cáábyeké o ácádsíjcaáyóné ámuha méimílléhi? ¿A Barabáake, mityá Jetsóoke díbyere ‘Críjtoó’ némeíbyekej?

18 Ehdúhjáa diityéké dílloobe íllure Jetsóodi iñómítúááváne ditye ehdu díbyeke dáriivéné iwáájácúnema.

19 Aabéhjáa íavyéjú ijyáwá hallúrí íjcyáábeke tsaate úúballé mewa íllu nééneé: “Állíuube ihdyu tsáma Jetsóoke ímítýúné méénudí íiné imítýú méénúúbekéjívva díbyé hallúrí tene íjcyátuki. Ípyejcóné ávyétá apííchó ó tuwá díbyé íhdéhacáneecu.” Ehdúhjáa mewa nééne úúballémé díbyeke.

20 Áronáacáhjáa llúúvájte avyéjútémá túkevítsojte pámeere tétsihvu píhcyáávemeke néé ditye Barabáa hallúvúré íhgyúva díbye íjchívyeki. Áánetúhjáa néeme Jetsóó hallúvú ditye iñéé díbye dsíjívéiñe. 21 Áámekéjhjáa tsiíñe neebe Piráátó:

—¿Aanéhaca ímiááné cáábyeké o ácádsíjcaáyóné ámuha méimílléhi?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Muha méimíllé Barabáakéré u íjchívyetsóne.

22 Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Ácooca muhdú ó méénuú Jetsóoke Críjto íjcyáábeke?

Áánélliihyéhjáa pámeere néehí:

—¿Díbyedívu ihdyu wátyétyehcútsó páwachékevu!

23 Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Aca íiná ímítýúné méénuúbe?

Áronáacáhjáa tsiíñe éhniíñevúré kéévánécoba néémeé:

—¿Muúbe wátyétyehcútsó díbyedívu!

24 Ehdúhjáa ditye nééneéllii tsáhájucu díbye ímíbájchotú Jetsóó icyánéjcu. Aabéhjáa apííchówuúréjucu ditye íbóribáávénéllii nújpacyo ityáúmeíjpacyori pámeere íténáa íhyótsicu níjtyámeíbyéré néehí:

—Árone néhi tsá táhallúrí tene íjcyáitýú eene íiné imítýú méénútúúbeke ámuha medsíjívétsoíñe. Ámúhá hallúríyei teéne.

25 Áánélliihyéhjáa nééme díbyeke:

—¿Óvi néhi ihdyu pámeere múúháj tsiiménémúháábemájucu múúhá hallúrí teene díbyeke muha medsíjívetsóne!

26 Ehdúhjáa ditye nééneéllii tsúúca íjchívyétsoobe Piráátó Barabáakére. Áánemájhjáa Jetsóodívu iwátsíhcyútsóne diityédívréjucu díbye íhvejtsóné diityéréjucu iwátyétyéhcú páwachékevu.

27 Áábekéjhjáa díbyé já pañévú tsodáhomú íááhívétsoóbedívu píhcyaavéhi. 28 Aaméhjáa díbyé wajyámúúné ityácóríjcone uacó tújpájacoba nééneé wajyámuvu. 29 Áhduréhjáa tsuhjíuuhónetu imyéénúné cháhíwavu íávohjácóóbeke éjejcállómé úméheívu. Áánemájhjáa díbyé lliíñévú imíhmóúbáne iúúhívaténemáyé wáñejcóme:

—¿Nóóooj! Átsihdyúhjáa nehíjcyáme: Áánu muurá jodíómú avyéjuúbe.

³⁰ Áhduréhjáa dííbyé hallúvú iúnityójcóne dííbyedi íjcyai úméhéiyi íllaáyohíjcyámé íhñíwáutu. ³¹ Ehdúhjáa dííbyedi iúúhívaténé níjcautu teeja wájjámúcoba dííbyedítýú ityácóriúúne páñétúeja íwajjámuvúréjuco ditye úacóne. Áánemáhjáa tsajtyémé páwachékevu iwátyétyéhccúíhullévuréjuco.

Páwachékevu ditye Jetsóoke wátyétyehcúne
(Mc 15.21-32; Rc 23.26-43; Ja 19.17-27)

³² Aaméhjáa péeme cábuuvé Tsiréene múnáajpi Tsimóodívu. Áábekéhjáa íhbutómé Jetsóoke iwátyétyéhccúíwachékevu.

³³ Aaméhjáa úújeté tsátsihvu heeberéomú ihjýurí 'Niwáupáájí' nééiyóné 'Góógota' némeítsihvu. ³⁴ Átsihvúhjáa Jetsóoke íjchoromé bíinojpácýó paapáwu néénetu iúménújpácýotu. Aanéhjáa ípíhjáccúróne tsá díbye ádotúne.

³⁵ Áábekéhjáa tsúúca wátyétyehcúmé téwachékevu. Áánemáhjáa tsodáhómú néhcójcatsí caatyé éhjáhí dííbyé wajjámúúné íjcyaiñé iwátújcatsíki. Ehdúu pajtyéné tsaapíhjáa Píívyéébé ihjýú uubálle múnáajpi íllu néhdújuco: "Táwajjámúúné caatyé éhjáhí íjcyaiñé íñéhcójcatsíñe wátújcatsímeye." Ehdúhjáa muurá neebe Píívyéébé ihjýú uubálle múnáajpi.

³⁶ Aaméhjáa tétsihvuré díitye tsodáhómú íahcúbáne téhmehíjcyá dííbyeke. ³⁷ Áábé níwáú caamééhullétúhjáa téwachéketu picyóómé tsíeménetu icyáátunúné íllu nééneé: "Áánu Jetsóó jodíómú avyéjuube."

³⁸ Téhduréhjáa téijyu tsaatétsí ímítyúmútsikye wátyétyehcúmé dííbyé úníutu panéjcuvatú íjcyáwachékeécutu. ³⁹ Aanéhjáa dííbyeke úújejmé dííbyedi iúúhívaténe 'wamiwami' nehíjcyáhi. ⁴⁰ Áábekéhjáa néémeé:

—Ehdíívaabée eene ú nehíjcyá duurúvaja u wácávyáhcoja 3 coojívatúré tsiíñe u pájáávétsoíñe. Áyu cána bo pájtyetétsaméi eene éwachékevu uke ditye wátyétyéhccúnetu ímiáané díibyéjuco Píívyéébé Hajchi u íjcyáhajchííjyu.

⁴¹ Téhduréhjáa idyé llúúvájte avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, túkevjtsojtee, íjcyame iúúhívaténemáyé néjcatsíhi:

—Tsjtyekée ímiáané pátyetétsohíjcyaaábe. Árónáa tsáháhaca díbye píívyetétú iíye ípájtyetétsoámeíñe.

⁴² Aabe cána bo óví ímiáané mee íjraéemú avyéjuube íjcyáhajchíí éwachéketu ditye wátyétyehcúné ityábáhcyúmeíñe pájtyeté botsíi dííbyeke mecáhccútsóne dííbyeéjteréjuco meíjcyaki. ⁴³ Muurá Píívyéébedívú cátsípáávehíjcyaaábe. Aabe cána bo óví dííbyeke pájtyetétso ímiáané díbye némeíhijcyádú dííbyé Hajchi díbye íjcyáhajchííjyu.

⁴⁴ Áhduréhjáa dííbyé úníutu ditye wátyétyéhccumútsí uuhívaté dííbyedi.

Jetsóó dsíjívéne

(Mc 15.33-41; Rc 23.44-49; Ja 19.28-30)

⁴⁵ Téijyúhjáa cójípínétú íjyunúné cuuvé tujkévevújuco. ⁴⁶ Áijyúhjáa Jetsóó ávyetá íhnáhó wáníjcyámeíbyé néehíi:

—Eriíj, Eriíj, ¿rama tsabataáni? —Tápiivyéébej, Tápiivyéébej, ¿íveekíami oke ú íhvejtsoj? Ehdúhjáa nééiyóné ehdu neébe.

⁴⁷ Aanéhjáa tsaate tétsihyi íjcyame ehdu díbye wáníjcyámeíñé illéébóne néehíi:

—Éje, aadi Eriadi wáníjcyámeí Píívyéébé ihjýú uubálle múnáajpiúvudi.

⁴⁸ Áánéllíihyéhjáa tsaapi íccúí ídsííneíñúne wájjámubádú nééne bíínójpácýó kiwátyetu íeéníyojéné úméhéi níjcautu ípícyoonévú cújuuvé díbye ííhároki. ⁴⁹ Árónáacáhjáa tsijtye néé dííbyeke:

—Óvíjyacóone, dáácudíñe. Bo óví Eriá pájtyetétsová dííbyeke.

⁵⁰ Áanáacáhjáa tsiíne ávyetá ihnáhó iwáníjcyámeítshdyu ílluréjuco díbye dsíjivéne. ⁵¹ Áané tujkéverihjyáa duurúvájá pañétú pañétúetsíí watájcó wájjámúwácoba dóchéreevé cáámetu baavújuco panéjcuávú wajítahnécú. Áhduréhjáa téjyju ííñuji vááúmeíñeri néwáyúcobané wáhcabáhi. ⁵² Áhduréhjáa níjkyene wáhcábánetu cahcújtso múnáape dsíjívehíjcyámé tsiíne bóhíime ijchívyécunúhi. ⁵³ Aaméhjáa Jetsóó bóhííne boone Píívyéébe cóómí Jerotsaréevu péémeke mítyame ájtyumíhi.

⁵⁴ Áánetúhjáa eene dílbyeke téhmehíjcyáné tsodáhómú íavyéjúúbemáyé ávyetá mityané íllityé téjyju ííñuji vááúmeíñema tsíñehji pájtyene iájtyúmíneri. Áánemáhjáa néémeé:

—¡A ihdyúha ímíáané Píívyéébe Hajchi áánuú!

⁵⁵ Áíjyúhjáa tsaate walléemú kémuélléturé íítehíjcyá dílbyeke ditye dsíjívetsóné dílbyemáa Gariréa ííñújitu tsáame dílbyeke íícúvehíjcyáme. ⁵⁶ Áámemáhjáa íjcyámé Maaría Madarénaa, Jacóóboma Jotsémútsí tsíjju Maaríaa, Tsebedéó hájchimútsíj tsíjjuu, éhdume.

Jetsóó ítémeho ditye cúúne
(Mc 15.42-47; Rc 23.50-56; Ja 19.38-42)

⁵⁷ Áané íjyúnúvúhjáa Jotséé Arimatéa cóómí múnáajpi íhtsútuube íjcyabe Jetsóoke úráávvehíjcyabe péé Pirááto élleu. ⁵⁸ Aabéhjáa táumeí dílbyeke dílbyeúvú ítémeho icyúúuki. Áánéllíhyéhjáa neebe ítsodáhómuke ditye iájcuiki. ⁵⁹⁻⁶⁰ Aabéhjáa tééhouvuke íbíjínúne cuuú behéjuréhjáa íhllíi néewájitu íbóhdótsóhéjú pañévu. Áánemáhjáa néewáyúcobávú téheju iwátájcóíñúne péjúcoóbe. ⁶¹ Áané boonéhjáa tétsíiyé téhejú úníuri Maaría Madarénamúpi tsíjpille Maaríama ácuúcunúhijcyáhi.

Jetsóó níjkye ditye téhmene

⁶² Áané tsíjcyóóíhjáa teene pajtyeté wañéhjí lléevá tujkénujcoójí diitye llúúvájte avyéjujtémá parítséomú péé Pirááto élleu. ⁶³ Aaméhjáa néé dílbyeke:

—Ávyéjuúbej, muha méítsaavé téallíújaúpe 3 coojívatu tsiíne íbóhííñé nééneé. ⁶⁴ Áánéllíi cána cólhejtsótsó ímíñeúvú dílbyé níjkyévuj. Ááne ímíñeúvú tehmétsó téhajchótá 3 coojívá dílbyé mamýmú pejco íllure íñáníjyéne míamúnáake ‘tsúúca muurá Jetsóó éhnée ditye dsíjívétsoobe tsiíne bohííhí’ íñéeneri éhnííñevu meke íalliúúnútki.

⁶⁵ Áánéllíhyéhjáa Piráátó néé diityéke:

—Aané wa ihdyu aatye tsodáhómuma mepéene mécohpejtsó ámuha meímillédu.

⁶⁶ Áhdújucóhjáa ditye tsaatémá ípyéene teeu néewayu icyóhpéjtsóutu cáátunúne múha teene idyómájcótki. Áánemáhjáa diitye tsodáhómuke téhmétsoíñúme.

28

Jetsóó dsíjíveebe tsiíne bóhíine
(Mc 16.1-8; Rc 24.1-12; Ja 20.1-10)

¹ Aanéhjáa wáyeéévéjcoójí tsíjyú tsiíñé tsemáánaréjuco déjúcoóvejcoójí cúúvéneturé Maaría Madarénamúpi tsíjpille Maaríama úújeté teene níjkyeé. ² Áanáacáhjáa ííñuji íhnáhó vááúmeí níjkyéji múnáajpi nítyéné tujkéveri. Aabéhjáa teene níjkyé watájcó néewáyúcoba icyávihiyícyúne tééú hallúvú ácuuvéhi. ³ Áábé wájjámúhjáa ávyeta tsítsíwu néébe ámítsaráhcó éhne múúne chijchi rórihcyódu. ⁴ Áábedíhjáa diitye tsodáhómú téníjkye téhmehíjcyarómé ávyetá íhnáhó íllityéne íjcyáíñú múu dsíjívédu. ⁵ Aabéhjáa néé diityépi Maaríamúpike:

—Méíllityédíñe. Muurá ó waajácú ámuhpí meúújévaróné Jetsóoke éhnée páwachékevu ditye wátyetyéhcúneri dsíjívéébeke. ⁶ Áronáa tsáhájucó díbye níkyéhéjú pañe íjcyájúcootúne.

Tsúúca tsiíne bohíjúcoobe ípyée iñehijcyádújuco. Cáhawáá idyé méuujévá íñe dityée dííbyeke pícyohéjú íévehéjuréjuco íjcyane. ⁷ Ahdícyane íícúí mepééne méuubállé dííbyé mamýmuke tsúúca díbye tsiíne íbohííne diityé ihde péjucóóné Gariréavu téhullévú diityémá íájtýúmíjcatsíki. Ééneréne ihdyu ó imíllé ámúhpíke o úúballéne.

⁸ Ahdújucóhjáa íícúí dityépí dsínéríyé pééne múúha éllevu múúhake iúúbálleki. Aamúpíhjáa íllityéróne mítyane ímíjyuuvéhi. ⁹ Áámúpídívúhjáa Jetsóó íbohówáávéne diityépíke díllóhi. Áánéllíhyéhjáa íícúí dííbyéj tuháácyuvu waamúpí dííbyeke idyúúruváne. ¹⁰ Áámúpíkéhjáa neébe:

—Méíllityédíñe. Wa ihdyu íícúí mepééne méúúballété tsijtye tahñéjteke ditye ipyéé Gariréavu téhullévú muha maájtýúmíjcatsíki.

Múhdurá tsodáhómú úúballéne

¹¹ Aamúpíhjáa pééne tujkéveri tsodáhómú dííbyé níjkye téhmehíjcyámedítýú tsaate péé ímunáá coomívu. Aaméhjáa úúballété llúúvájte avyéjútéké muhdú tene pájtyene.

¹² Ááné lliíñétúhjáa túkevétsojtémá iúcújcatsíñe pítyácójcatsímýé muhdú iñééíñe Jetsóópe bóhíjúcóóityúné iñehíjcyáneri iñéétsámeítýuki. ¹³ Aaméhjáa mítyane diitye tsodáhómuke íáhdóne nééhi:

—Tsáma ménéhíjcyaco “pejcohjané muha mecúwáíñúné hallúrí ímamyémúré újcujé Jetsóó ítémeho.” ¹⁴ Aane néhi méííñújí avyéjuube iwáájácúne ámúhadívú cáyobáávatéhajchíí muha ámúhá hallúvú méihjyúvaá díbye muhdú ámúhake imyéénútuki.

¹⁵ Ahdújucóhjáa diitye tsodáhómú ditye áhdónéllí íllure íállíñe néhíjcyané ímamyémúré Jetsóó ítémeho újcujéne. Aane muurá ícyocápí ehdu tsaate tamúnaa jodíómú úúballéhíjcyáhi.

Muhdú ditye wákímyeíñe ímamyémuke Jetsóó nééneé
(Mc 16.14-18; Rc 24.36-49; Ja 20.19-23)

¹⁶ Aanée muha 11-mevaréjuco dííbyé mamýmú meíjcyame mepéé Gariréá ííñújí caméhbaúvú múúhakeyé díbye néhbaúvu. ¹⁷ Aamée muha tétsihvu dííbyedívú meúújetémé méduurúvú dííbyeke tsaate múúhadítýú díbye bóhííne cáhcújtsótúrónááca. ¹⁸ Áronáacáa múúhake neébe:

—Muurá Píívyéébe oke pícyóó páneere ííñují, níjkyejí, íjcyané avyéjuube o íjcyaki. ¹⁹ Ahdícyane óví ámuha pahúllevá íñújííne múnáadívú métsújaúcú táuwaáboju. Aane cáhcujtsómeke téené uubállé métsótsohíjcyaco Méécááni mémerii, Íapíícho mémerii, tamyémeri, íjcyane. ²⁰ Áámeke ihdyu ímíñeúvú méúwááboco tátýaúhbaju néhdu ditye íjcyaki. Aabe muurá ámúhamáyé ó íjcyáa pájyuvaré ííñují níjkévanévújuco. Áyu tehdújuco.

MÁÁCOÓ

Mááco Jetsóodítýú cáátúnuháámi

Tsojtsó múnáajpi Jóáa úwaabóne
(Mt 3.1-12; Rc 3.1-9, 15-17; Ja 1.19-28)

¹ Íllúu tujkéváné Píívyéébé Hajchi Jetsocríjtó mepájtyetéiñe méénúné uwááboju.

² Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíhjáa Itsaiaúvú caatúnú íwaajácúháámitu tsúúcajátújuco tsojtsó múnáajpi Jóáádityu íllúu:

Ó pícyoó díihde tsáápiikye dibye iúúbálle míamúnáake ditye ímíbáávyéne ímí uke iwáátsúcúpéjtsoki. ³ Aane méllééboó ínéubará píívyétúné iíñújiri íjcyaaabe keeváwu íllu úwaabóne: “Méímibáávyé ímítýú ámuha meícyahíjcyánetu tsaímiyéjuco ámuha meíjcyámeke Ávyéjuube íajtyumívaki.”

Ehdúhjáa Itsaia íwaajácúháámitu caatúnú Jóáádityu.

⁴ Ahdújucóhjáa dibye ínéubará píívyétúné iíñújiri úwáábohíjcyané míamúnáake ditye ímítýúné íjcyahíjcyané íhvéjtsóne ímiánejcúveréjuco íbúwááve díityé ímítýú íábájívémeíki, áané uubállé ditye itsójtótsámeíki. ⁵ Pahúllevátúhjáa Jodéa iíñúji múnáadítýú píhcyáávehíjcyámé dííbyedívú dííbyé uwáábó illéébúacunúki. Téhduréhjáa Jerotsarée múnáadítýú mítyame píhcyáávehíjcyáhi. Áamedítýúhjáa ímítýúné imyéénuhíjcyané úúbállémeke tsótsóhíjcyaaabe Joodáatu.

⁶ Aanéhjáa díibye Jóáa camééllómú íhjínetu méénúmeíñe wajyámúúnema íjcyáábéj píínetú ócájmííhé chiúcunúhi. Aabéhjáa tséréémuke dohíjcyáhi. Téhduréhjáa ímúhojpácýó ádohíjcyaaabe. ⁷ Aabéhjáa úwááboobe nehíjcyáhi:

—Muurá íjcyaaabe tsijpi táhboone úwáábóibye táehnííñevu íhtsútuube íjcyáábeke íjtyúhápáájíubaré o tácoriúcu dííbyedívú o pííhívéítýúroóbe. ⁸ Muurá ámúhake núpácýori ó tsótsóhíjcyáhi. Áánetu ihdyu díibye ámúhá pañevú pícyoó Píívyéébé Apíícho.

Jóáádivu Jetsóó tsójtótsámeíñe
(Mt 3.13-17; Rc 3.21-22)

⁹ Téijyúhjáa Jetsóó péé Gariréa iíñújiri íjcyacóómí Natsarétu díibye Jóáa éllevu Joodáatu dííbyeke dibye itsójtótsoki. ¹⁰ Aabéhjáa tsúuca dibye tsójtótsihdyu íjchívyeebe íténáa cáámetu Píívyéébé Apíícho níityé dííbyedívú íjuuúdu nééneé. ¹¹ Áanáacáhjáa idyé cáámetu Píívyéébe néehíí:

—Uu Hájchíwúuke o wájyúúbedi mítyane ó imíjyúúhíí.

Jetsóoke Naavéné máváríjchóne
(Mt 4.1-11; Rc 4.1-13)

¹² Ehdúhjáa dibye tsójtótsámeíñe boonétú Píívyéébé Apíícho dííbyeke tsajtyé ínéubá píívyétúné iíñújivu. ¹³ Áhulléhjáa íjcyaaabe 40 coojívá apáámyéré iyámé íjcyáhulle. Áábekéhjáa téhullévú Naavéné máváríjchóóbeke níjkyéji múnaa píáábohíjcyáhi.

Jetsóó úwáábótújkenúne
(Mc 4.12-17; Rc 4.14-15)

¹⁴⁻¹⁵ Aanéhjáa téijyu tsojtsó múnáajpi Jóáake ditye cúvéhojánúné boonétú Jetsóó péé Gariréavu. Áhullé múnáakéhjáa Píívyéébé avyéjuvu muhdú meúcaávéíñe úwááboobe néehíí:

—Tsúuca Píivyéébe íavyéjújte íjcyáímyeke újcúíñe éévé úújetéhi. Ahdícyane ílluréjuco meíhvéjtsó ímityúné ámuha meícyahíjcyáne. Ááne ámuhá íjtsaméí ímiánejcúvuréjuco mecápáyóóvéne mécahcújtsó íñe mepájtyetéíñe uwaáboju. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

4-meva ímamyémú íjcyáímyeke Jetsóó újcune
(Mt 4.18-22; Rc 5.1-11)

¹⁶ Aabéhjáa Gariréa unéú úníuri péébe úújeté Tsimóomútsí íñahbe Aderéema amómeke tsínuhíjcyámútsidívu. ¹⁷ Áámútsikyéhjáa neébe:

—Ámuhtsij, ookéréjuco méuráávye. Muurá íñe amomé lliiñája múnáajtétsí ámuhtsi meíjcyámútsikye ó pícyoó míamúnáakeréjuco Píivyéébedívu ámuhtsi meíbúwáávetsóíñe wákimyéivu.

¹⁸ Ehdúhjáa Jetsóó néenélii teenémáyé íjtsínuuháñe íhvéjtsóne peemútsí dííbyemáyéjuco.

¹⁹ Áámútsimáhjáa péébe éhnííñewuúvú úújeté Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboo, Jóááá, íjcyamútsí íhmííne pañe íjtsínuuháñe pájáábohíjcyamútsidívu. ²⁰ Áámútsikyéhjáa idyé díbye píúvánélii íhmííne pañe cááni Tsebedéoma ípiáábojte íjcyamedítýú peemútsí dííbyemáyéjuco.

Tsáápi pañétú naavéneke Jetsóó wáágoóne
(Rc 4.31-37)

²¹ Éhdúmekéhjáa íújcúmema Jetsóó úújeté Capenaóovu. Aabéhjáa téhulle wáyeéévejcóójí pihcyáávéjá pañévú úwaabóhi. ²² Ááneríhjáa mítyane ullévenúme ávyetá tujkévé ávyéjuube múúne íhjúvájító díbye íhjúvánéri. Tsáháhjáa díbye íhjúvatú taúhbájú uwaábojte íhjúvahíjcyádu. ²³⁻²⁴ Áíjyúhjáa tééjá pañe tsaapi naavéné ípañe íjcyaaabe kévádijcyó íllu dííbyeke:

—íJetso Jetsóoj, Natsarée múnáajpi u íjcyaaabej! ¿íveekí múúhake u pátsárijcyóváhi? ¿Mítýa múúhake u waagóovaj? Muurá uke ó waajácú ímiáábé Píivyéébé Hajchi u íjcyane.

²⁵ Áánéliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—íCúúvéhulléré díícyal íDíjchivye áadí pañétu!

²⁶ Ááneréjucóhjáa naavéné wáníjcyámeíbyéré íjchivyéné dííbye pañétú ávyetá íhnáhó dííbyeke íáméjcatsíchónema. ²⁷ Ehdúhjáa Jetsóó méénúneri pámeere íllityéne néehíí:

—¿Múhdutúami aabye ehdu meénuj? Ávyetáha ímiááne tsíhdyure dííbye uwaáboju. Muhdú naavémú íjcyarómé íjchívyé díbye néénetu.

²⁸ Ehdúhjáa díbye méénúné uubállé tsújaavé pámeere Gariréa íiñújiri.

Tsimóo Péédoró báábeke Jetsóó bóhítsóne
(Mt 8.14-15; Rc 4.38-39)

²⁹ Átsihdyúhjáa pihcyáávéjá pañétú péeme tsaméhjí Jacóóboo, Jóááá, íjcyame Tsimóoma Aderéemútsi jávu. ³⁰ Áíjyúhjáa Tsimóo baabe áíivyeri chémene úúballémé Jetsóoke.

³¹ Áánéliihyéhjáa díílle éllevu ípyééne íhyójtsitu díbye íjyócujárólle tsúúca íbóhííne díityéké májchotsóhi.

Mítýameke Jetsóó bóhítsóne
(Mt 8.16-17; Rc 4.40-41)

³² Aanéhjáa tsúúca meíjyunúrónáa tsívahíjcyámé dííbye éllevu naavémú ípañe íjcyáméhjima tsíñéhjiri chéméméhjike díbye íbóhítsoki. ³³⁻³⁴ Mítýaméhjáa técoomí múnáa tééjavu tsáamedítýú páhduváré nénéhji chémeri íjcyámeke bóhíitsohíjcyaaabe. Áhduréhjáa tsaaté pañe naavémú íjcyámeke waagóohíjcyaaabe. Aaméhjáa díitye naavémú muubá

dibye íjcyane nééíyónáa tsá dibye diityéké íhvéjtsotú ditye íhhyúvaki. Waajácúméhjáa dííbyeke.

Jetsóó úwaabó pahúllevaré Gariréa iinúji pañe
(Rc 4.42-44)

³⁵ Áané tsitsíívenúhjáa pejcójuco técoomíyú dibye péene tsátsihvu Píivyéébema íhhyúvaki.
³⁶ Áábekéhjáa Tsimóó íñahbéjtema néhcotéhi. ³⁷ Aaméhjáa íajtyúmííbeke néehíi:

—Míamúnaa uke néhcohíjcyáhi.

³⁸ Áánéliihyéhjáa neebe diityéke:

—Áronáa metsu éhcóomijívú mepéé técoomíji múnáake idyé o úwááboki. Muuráhjáa ímichi téenélii o tsááhíi.

³⁹ Aabéhjáa pihcyáávejáané pañevú pahúllevá múnáa Gariréa iinújiri íjcyámeke úwáábohíjcyá tsaate pañe naavémú íjcyámeke wáágóobére.

Íjpi chájáávéébeke Jetsóó bóhítsóne
(Mt 8.1-4; Rc 5.12-16)

⁴⁰ Áábé lliiñévúhjáa íjpi chájááveebe imímóúúveténe néé dííbyeke:

—¿Aca muhdúiyó teene oke u bóhítsóne?

⁴¹ Áánéliihyéhjáa dííbyeke idyócáraucunúne dííbyedi ídáátsóvéne neébe:

—Mu ihdyu tehdújucoj.

⁴² Ehdúhjáa dibye néenemáyé tsúuca bóhííbe. ⁴³ Áábekéhjáa neébe:

—Dúúballedí tsaate juuváyí uke pájtyémeke íñe muhdú u bóhííne.

⁴⁴ Tsapéhdúré llúúváabe éllevu péene dííbyedívú dúhjétsámeityeco. Ááne Moitséeúvúu néhdu íñe u ímíjpyeténe hallúvú Píivyéébeke tsíeméneri ú ícúveé téenetu míamúnaa iwáájácu tsúuca u bóhíjucóone.

⁴⁵ Ehdúhjáa dibye bóíjcyúrónáa pámeekéré juuváyí ipájtyedúmeke úúbáleebe muhdú íbóhííne. Aaméhjáa mítyane Jetsóodívú pihcyáávehíjcyánélii tsáhájucó dibye píivyetéú múhdutú cóomí pañevú iúcaávéiyóne. Áánéliihyéhjáa pehíjcyaaabe imíchi ditye íjcyátútsihjírye. Ároné pañéhjáa pahúllevátú dííbyedívú pihcyáávehíjcyáme.

2

Íjpi vááúmeityúúbeke Jetsóó bóhítsóne
(Mt 9.1-8; Rc 5.17-26)

¹ Ehdúhjáa tsúcájá tsiéllé íjcyátsihdyu tsiíñe óomiibye Capenaóovu. Áané uubálléhjáa idyé ícúíwuúré tsúuca waajácúmé técoomí múnáa. ² Aaméhjáa dííbyedívú pihcyaaavémé dibye íjcyaja wáhpécunúmeke úwááboóbe. ³ Áanáacáhjáa 4-meva tsivá íjpi vááúmeityúúbeke dííbye éllevu. ⁴ Áronáacáhjáa tsá ditye píivyetéú iúújetétsóné mítyane míamúnaa íjcyánéliihye. Áánéliihyéhjáa cáámetu dibye íjcyátsíi tujkévetu idyóhejúróné botsíi dííbyeke níityétsóme. ⁵ Aaméhjáa ímí cáhcujtsóné iwáájácúne neebe Jetsóó dííbyeke:

—Líhij, tsúuca úhdi o ídáátsóvéne díimítyú ó ábájíwéjucóóhíi.

⁶⁻⁷ Ehdúhjáa dibye néenetu tétsihyi íjcyame taúhbájú uwáábojte néjcatsíhi:

—¿Aca íveekí aabye ehdu ihjyúvá Píivyéébe ímí dííbyedívú íjtsúcunúnejíivari? Muurá ihdyu apáabyéré Píivyéébe piivyeté míamúnáadítú ímítyú iwáágoóné diityedí ídáátsóvéne. ⁸ Ehdúhjáa Jetsóodítú ditye néjcatsíñe iwáájácúne neebe diityéke:

—¿Íveekí ímityúné óhdityu ámuha méjtsámeíhi? ⁹ ¿Aca muhdú ámuha oke méjtsúcunúhi? Áánerá ó piivyeté míamúnáadi o ídáátsóvéne diityé ímityuháñe diityémá o ímíbajchóne. Áánélii ó piivyeté ánúke o nééneé: “Úhdi o ídáátsóvéne díimítyú úúma o ímíbajchóhi.”

Áhdure ó piivyeté o nééneé: “Dímíjpyeténe díhbotámá dipye dihjyávu.” ¹⁰ Ahdícyane cáhawaá óví ámuha máájtyumí Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe muhdú o méénune.

¹¹ Ehdúhjáa iñétsihdyu neebe dííbyeke: Llíhij, dímíjpyeténe eene díhbotámá dipye dihjyávu.

¹² Ehdúhjáa dííbyeke Jetsóó néénemáyé tsúúca ímíjpyeténe íhbotámá péjúcoobe pámeere íiténáaaca. Ááneríhjáa mítyane iúllévenúne Píívyéébeke idyúúrúváne néémeé:

—Ávyeta tsá múijyú ehdíívane maájtyúmitúne.

Revíkye Jetsóó újcune
(Mt 9.9-13; Rc 5.27-32)

¹³ Áané boonétúhjáa tsiíne Jetsóó péé únéú úniúvú ímamyémuma. Áhullévúhjáa idyé dííbyedívú píhcyáávemeke úwááboóbe. ¹⁴ Átsihdyúhjáa péébe úújeté Apéó hajchi Revíí ííñújí avyéjúúbé wáábyuta dsíísike íáhdótsohíjcyátsihyi ácuúacunúúbedívu. Áábekéhjáa neébe:

—Muúbej, ookéréjuco duráávyej.

Ahdújucóhjáa díbye péene dííbyemáyéjuco.

¹⁵ Áábe jávúhjáa Jetsóó téijyu majchó ímamyémuma. Áámemáhjáa téhdure tsijtye majchó téenere ávyéjúúbé wáábyuta íjcyáne dsíísí ahdótso múnaa. Áhduréhjáa íjcyámé tsijtye ímityúmé díityéma. Mítyaméhjáa dííbyema pehíjcyáhi. ¹⁶ Ehdúhjáa díbye díityémá májchone ííténe taúhbájú uwáábojtémá paritséómú néé dííbyé mamyémuke:

—¿Aca íveekí eene ámuhá uwááboobe majchó aatye ímityúméhjíma?

¹⁷ Aanéhjáa Jetsóó illéébóne néé díityéke:

—Tsá muurá taabóóbé bóhíime tsaímíyé íjcyámeke táábotúne. Muurá ihdyu chéméméhjíkére tááboóbe. Ahdícyane tsáháa ímíáámé wáábyú o tsáátune. Muuráhjáa ihdyu ímityúme wáábyú o tsáá díityéké o ímíbaávýétso Píívyéébé icyánejcúvuréjuco dítye ííbúwááveki. Ehdúhjáa Jetsóó néé paritséómuke.

Jetsóó mamyému majcho áwatyúne
(Mt 9.14-17; Rc 5.33-39)

¹⁸ Tsáijyúhjáa tsojtsó múnáajpi Jóáá mamyému díitye paritséómú mamyému Píívyéébema íhhyúva majcho áwahíjcyáhi. Aanéhjáa Jetsóó éllevu ipyéene tsaate dííbyeke néehíí:

—¿Aca íveekí dímamyému majcho áwátúnáa Jóáá mamyému paritséómú mamyému tsáijyu áwahíjcyáhi?

¹⁹ Áánéllíhyéhjáa díityéké neébe:

—¿Aca tsaapi táábáváné wañéhjívu tsáame ikímóóvéne majcho áwáiyáhi? Muurá teene wañéhjí aabájaabe díityémá íjcyánáa tsá dítye áwáítyuró majcho. Ehdu néene támamyémú tsá majcho áwáítyuró díityémá o íjcyané hajchóta. ²⁰ Muurá ihdyu íjcyaiñé díityédítýú o pééíne. Áijyu ihdyu óví muhdú íñéhajchíí tsáijyu awámye.

²¹ Tsá muurá tene ímityú tsúúcáaja wájamu béhbátu mepájaabóne. Muurá teeja meníjtyúcooca éhníínevu íllure táváajcároba. ²² Áhdure idyé tsá tene ímityú béjpácyo bíínojpácyó mepícyoone tsúúcáau mííhénevu cahpáyú pañévu. Muurá béjpácyo íuhtsaráúúvéhulle táváajcá tsúúcáau. Áijyu wágóoóvéne tsanéécújuco bíínojpácyoma cahpáyu. Áánéllí béjpácyo mépañénú bééú pañévúre muhdú tsanéécú íjcyátuki. Ehdu néene tsá tene ímityú íhdéené uwááboju béhné uwáábójú pañévú meúacóne. Ehdúhjáa Jetsóó néehíí.

Wáyeévejcóójí Jetsóó mamyému méénune
(Mt 12.1-8; Rc 6.1-5)

²³ Aabéhjáa tsáijyu ímamyémuma pajtyé úmihéj p̄inétú wáyeéévejcóóji. Áijyúhjáa ímamyémú bajtsóháñetu ujcú imájchoki. ²⁴ Áánéllihyéhjáa paritséómú néé dííbyeke:

—¿Aca íveekí aatye dímamyémú meenú íjcyooji wáyeéévejcóójí meméénúityuróne?

²⁵ Áronáacáhjáa neébe:

—¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú tsáijyúu íajyabáávaténéllii íñahbéjtema Dabíúvú téeméné méénune Píívyéébé waajácuháámitu cáátuváne? ²⁶ Muuráhjáa Abiatáá llúúvájte avyéjuube íjcyáijyu duurúvájá pañévú iúcaávéne imájchóityuróné Píívyéébé ñcúvé páaa tééjá pañévú pícyámelhijcyáné majchómé apáámyéree llúúvájte máchohíjcyáne.

²⁷ Áhduréhjáa neébe:

—Muurá wáyeéévejcóójí ijcyá míamúnaa ímí téjcooji íjcyaki. ²⁸ Áánéllii Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébé wáábyuta téhdure téjcoóji.

3

Tsáapi hójtsi Jetsóó ímíjpyetésóne (Mt 12.9-14; Rc 6.6-11)

¹ Átsihdyúhjáa Jetsóó ímamyémuma tsiíñe úcaavé pihcyáávéjé pañévu. Áájá pañéhjáa tsaapi múhdurá íhyójtsi néébeé. ² Aanéhjáa téijyu wáyeéévejcóójí íjcyánéllii tsaate dííbyedívuré íítehíjcyá ‘áádíkye éhne ímíjpyetésóííbye’ íñéene téenej téeveri dííbyedívú íñéetsóroki. ³ Áánáacáhjáa dííbyeke neébe:

—Muúbej, cána dichaj.

⁴ Ahdújucóhjáa díbye pééneé. Áábedítyúhjáa neebe pámeere tétsii íjcyámeke:

—Ámuúhaj, ¿a tehdújuco tsaatéké mepíáábóiyóné íjcyooji wáyeéévejcóójj, mityá tsáhaáj? ¿A mepájtyetésóiyá tsaate dsijíveri íjcyámeke téjcooji íjcyaróne, mityá méíhvéjtsóiyá ditye idsíjívé wáyeéévejcóójí íjcyánélliihyej?

Ehdúhjáa Jetsóó díllone tsá ditye añújcutúne. ⁵ Aanéhjáa dííbyeke tsaríwu pajtyeráhi. Áronáacáhjáa idyé idátsó íjtsúcunúúbé ditye dííbyeke cáhcújtsotúne. Átsihdyúhjáa neebe dííbye múhdurá íhyójtsi néébeke:

—Muúbej, cána íllevu cujúúvé díhyójtsíí.

Ahdújucóhjáa díbye cujúúvénemáyé téhojtsi ímíjpyeténe. ⁶ Ehdúhjáa Jetsóó méénune paritséómú ííténe tétsihdyu pééme Heróóde hájkímuma pítyácójcatsí muhdú dííbyeke idsíjívétsoíñe.

Mítyane míamúnaa Jetsóodívú pihcyaaavéne

⁷ Áronáacáhjáa tétsihdyu ímamyémuma peebe únéú úníúvu. Áábekéhjáa mítyane míamúnaa úraavyé Gariréá íñújí múnaa. ⁸ Aabéhjáa méénuráítyúronéhjí mítyane méénúné uubállé tsújaavé pahúllevávu. Áánéllihyéhjáa mítyame tsáácunú pahúllevátú Jodéa íñújíituu, téené íñújíiri íjcyacóómí Jerotsaréetuu, Idoméa íñújíituu, Joodáa tsiñéjcutuu, Tííroó, Tsidóoo, íjcyané íñújíícutuu, íjcyane dííbyeke íajtyúmiki. ⁹ Ehdúhjáa mítyane míamúnaa Jetsóodívú pihcyaaavéjucóónéllii neebe ímamyémuke ditye m̄ine ímíbájcho témí pañévú iúcaáveki. ¹⁰ Mítyanéhjáa díbye chéméméhjike bóhíitsohíjcyánéllii ávyetáréjuco ditye dííbyedívú pihcyáávehíjcyáne. Aaméhjáa imíllehíjcyá dííbyeke idyómajcóné íbóhííki.

¹¹ Áijyúhjáa tsaaté pañe naavémú íjcyame dííbyé lliíñévú mímóúúvéme pañétú kéévánécoba néemeé:

—¿Uu muurá Píívyéébé Hajchi!

¹² Áánéllihyéhjáa dítyéké neebe ditye tsiíñe tehdú íhhyúvátuki.

12-meváké Jetsóó meménú ímamyémú ditye íjcyaki
(Mt 10.1-4; Rc 6.12-16)

¹³ Átsihdyúhjáa peebe caméhbaúvú íjtsúcunúdúmema. ¹⁴ Áamedítýúhjáa meménuube 12-meváké dííbyé uwááboju úwááboméré péhíjcyáímyeke. ¹⁵ Áamekéhjáa ájcuube íhnáhootu ditye chéméméhjike íbóhítsohíjcyaki, naavémú tsaaté pañe íjcyámeke ditye iwáágóohíjcyaki. ¹⁶⁻¹⁹ Aaméhjáa ílluúme: diibyéhjáa Jetsóó Tsimóoke Péedoródívú méménuúbee, Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboma Jóámútsikyéhjáa dííbyere chíjchí hájchimútsídívú méménumútsii, Aderéee, Perípee, Batoroméee, Matéoo, Tomáaa, Apéó hajchi Jacóóboo, Tadéoo, cananíjtámúejpi Tsimóoo, diibyéhjáa Jetsóodívú méénútsíiibe Jóoda Ijcyarióótee, éhdume.

Jetsóoke Naavéné píáábohíjcyané tsaate nééneé
(Mt 12.22-32; Rc 11.14-23; 12.10)

²⁰ Áamemáhjáa Jetsóó tsúúca oomí ípyée íjcyahíjcyajávu. Áanáacáhjáa tsúúca mítyane míamúnaa píhcyaaavé tétsihvu. Áamedítýjucóhjáa túhuuvémé tsá imájchóiyónéhji éllevu íjcyatúne. ²¹ Aanéhjáa iwáájácúne dííbye hájkímú tsáa dííbyeke tétsihdyu itsájtyérokí. Íjtsúcunúméhjáa díbye méívaténe.

²² Téhduréhjáa mítyame tétsihyi taúhbájú uwáábojte Jerotsarétu tsáame néé dííbyedítýu:
—Áadí pañe mía naavémú avyéjuube Betsebóo. Téénéllíi muurá eene díbye píáábóneri tsaaté pañétú naavémuke waagóohíjcyaaábe.

²³ Áanéllíihyéhjáa Jetsóó diityéké nééhií:

—¿Aca múhdutú díbye Naavéné iye waagóoméiyáhi? ²⁴ Muurá tsané avyéjupte tsajíjtóré íjtsámeítýúmé páhdváré idyáíívéjcatsíhajchíí íllure wáchájánújcatsí íavyéjutu. ²⁵ Áhdure tsáa múnaa tsajíjtóré íjtsámeítýúmé páhdváré idyáíívéjcatsíhajchíí ílluréjuco ihjyátú wáchájánújcatsíñe. ²⁶ Ahdu ííwane muurá Naavéné íhyájkímukéré iwáágóoca íllure pírujtsóiyá diityéjúcoolyó íavyéjúepte íjcyáíyómeke. Tehdu imyéenuca íllure íavyéjú újówéjtsóiyóobe.

²⁷ Tsá muurá tsaapi íhtsútúúbé tsíeméné dííbyé já pañétú múha tsájtyéítýuró dííbyeke tétsihdyu bóáyotúmére. Muurá ihdyu dííbyeke tujkénú íbóáyoca botsíi tsajtyéiyómé dííbyé tsíeméne. Áronáa tsáhábá muurá díbye íhñe múhdivú íhvéjtsóítýuróne. Ahdu ííwane tsá Naavéné oke píáábóítýuró dííbye hájkímuke o wáámíuki.

²⁸ Ímiááneturé ámúhakye o néé panévare ímityúné míamúnaa méénuhíjcyáronéhjí Píívyéébe abájííveíñe diityedí ídáátsóvéneema. Áhdure ímityúné óhdítýu ditye íhjúvahíjcyáronéhjí abájííveííbye. ²⁹ Áanetu ihdyu dííbyé Apííchotu ímityúné íhjúvahíjcyámedi tsá díbye mújyú ídáátsóvéítýúne. Aane tsá mújyú diityémá ímíbaávyéítýúne. ³⁰ Ehdúhjáa diityéké neebe dííbyé pañe naavéné íjcyane ditye néénéllíihye.

Jetsóoke tsíju dííbyé nahbémuma újcutéróne
(Mt 12.46-50; Rc 8.19-21)

³¹ Áanáacáhjáa tétsihvu tsíju dííbyé nahbémuma wajtsí áachí éhnejcúvu. Aaméhjáa tsaatéké néé ditye dííbyeke íñéé díbye íúújéva diityéke. ³² Ahdújucohjáa tsaate dííbyé úníuri íjcyame nééne dííbyeke:

—Díítsííju díñahbémuma ukévá néhcome éhtsíhyi áachi.

³³ Áronáacáhjáa neebe diityéke:

—¿Aca caatyé tátsííjuú, táñahbémuu, táñaallémuu, íjcyame?

³⁴ Ehdúhjáa íñééne úníuri ájújcatýémeke ííténe neébe:

—Áánerá téhdure ámuha waháromú táñahbémú táñaallémú méijcyá íñe múhdumé tahñéjté ámuha méijcyame. ³⁵ Muurá Píivýéébeke cáhcujtsómé díbye ímillédú íjcyame ímiááné tahñéjté táñahbémú, táñaallémú, waháromu. Ehdúhjáa Jetsóo diityéke néehíi.

4

Tsaapi bájtsónetu íjcyáné uwááboju (Mt 13.1-9; Rc 8.4-8)

¹ Aabéhjáa tsiíñe únéú úníúvú úwáábóóbedívú idyé mítyane míamúnaa píhcyáávénéllíi mííne pañévú iúcaávéne téemí pañéturéjuco díbye úwaabóné diityéke. ²⁻³ Átsihvúhjáa mítyane tsíeménéhjitu úwááboobe néehíi:

—Ámuúhaj, cáhawáá mélleebúcunuj:

Tsaapíhjýáa íwajcyóhá trígoúúhá bájtsóobe íllure wávarajcóhi. ⁴ Aanéhjáa díbye wávarajcónetu tsáuhji juuváj pñnévú dójcóne coomímú méhdojéhi. ⁵ Áané tsiúhjýhjáa dójcó néwayúúné raahóvú íñu ímíchi íjcyátútsihvu. Áuhjýhjáa ícúíwuúré íñe tétsii íñu mítyane íjcyátúnéllíihye. ⁶ Áróhiibájýhjáa chemé núhbá allóócori hállúháñeríyé tébajkyéjý íjcyánéllíihye. ⁷ Áané tsiúhjýhjáa dójcó tsuhjý pañévu. Áané hallúvúhjáa teene tsuhjý wááménéneri íñneróné dúhcúvaténé tsáhájucó néévatúne. ⁸ Áánetúhjáa ihdyu tsáuhji dójcó tsátsii ímíwu íñujý nétsihvu. Aanéhjáa tsaímíyé píivýene ímíwu neeváhi. Tsáhiibájýhjáa uhjénéré neeváhi. Áánetúhjáa tsíhiibájý kémú neeváhi. Áané tsíhúíbájýhjáa éhnííñevu mítyane neeváhi.

⁹ Ehdúhjáa tsaapi bájtsone iúúbállétsihdyu neebe diityéke:

—Ehdu teéne. Aane ihdyu óví llééboome icyáhcújtsóne tehdu íjcyáhi.

Jetsóo úwáábó túhujtsóne (Mt 13.10-17; Rc 8.9-10)

¹⁰ Aanéhjáa bóónétu íiye íjcyátsihvu ímamyémuma tsijtye tétsii íjcyame dílló muhdú nééiyóné teene tsaapi bájtsónetu díbye úwaabóne. ¹¹ Áánéllíihyéhjáa neebe diityéke:

—Muurá ihdyu ámuhadívú Píivýéébe bóhówátsohíjcyá ámuha mewáájácu muhdú dííbyé avyéjý íjcyane. Áánetu eene tsíeménéhjitu ó úwáábohíjcyá oke cáhcújtsotúmedívú tene íbóhówáávétuki. ¹² Muurá o úwaabóné lléébójúcoorómé ícyahíjcyá lléébótúmeúvúdu. Áhdure teene ájtyumíjýcoorómé ícyahíjcyá ájtyúmítúmeúvúdu. Áámé ímítyuháñé muurá tsá ímíbáavyéityúne. Ehdu néénéllíi ó úwáábohíjcyá tsíeménéhjitu.

Tsaapi bájtsónetu iúwaabóné Jetsóo bóhówajtsóne (Mt 13.18-23; Rc 8.11-15)

¹³ Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—¿Aca ihdyu tsá ámuha mewáájácutú tsaapi bájtsónetu o úwaabóné íñá nééiyóne? ¿Aca múhdutúrá ámuha méwaajácuú tsiíñe téhdure nénéhjitú ámuúhakye o úwaabóne?

¹⁴ Muurá eene tsaapíhjýáa trígoúúhá wávarajcódú néene íñe tsaapi ímiáájú úwááboobéré pehíjcyáhi. ¹⁵ Aane tsaate ímí lléébójúcoorómeke Naavéné téénetu mútátsohíjcyáhi. Aane muurá nééiyóné eene juuváj pñnévúhjáa dójcoúhjý coomímú méhdojéne. ¹⁶⁻¹⁷ Áánetu teene illéébone tsúúca ímí úraavyéjýcoorómé páhduváre néené mávaríjchojúúné íjcyanéhjý íáábucújcoótúnetu ílluréjuco teene íhvejtsóne. Aane nééiyóné eene néwayúúnéhjáa íjcyátsihvu dójcoúhjý ímíwu íñneróné núhbá allóócori chémene. Ehdu muurá patyéhíjcyáné ímí cáhcújtsótúmema. ¹⁸⁻¹⁹ Áánetu ímiá uwááboju tsúúca ímí llééborómé mítyane íjý avyéjuriyé itsúúrámeíñéllíi ílluréjuco ténejcu ábájýívehíjcyáne. Aane nééiyóné muurá eene tsuhjý pañévúhjáa dójcoúhjý íñneróné íllure dúhcúvaténé néévájúcootúne. ²⁰ Áánetu ihdyu íjcyámé tsaate téené uwááboju illéébone cáhcujtsómé ímí tehdújuco úráavyehíjcyáme.

Aame muurá eene imíwuúhjáa ííñuji nétsihvu dójcouhjí ííñedu. Áamedítýú muurá ijcyámé tsaate eenéhjáa uhjénéré nééváhiibájídú néemeé. Áánetu ijcyámé tsijtye eenéhjáa kéémú nééváhiibájídú néemeé. Áánetu ijcyámé tsaate eenéhjáa ávyétá mityáné nééváhiibájídú néeme ímiáánéjuco ímiáájú icyáhcujsóné ímí úráávyehíjcyáme. Ehdúhjáa Jetsóó néé diityéke.

*Peetétú íjcyáné uwááboju
(Rc 8.16-18)*

²¹ Áhduréhjáa neebe diityéke:

—¿A múúne peete mepéététsóne mépicýóó tsíeméné lliíñevu? Tsáhaá. Muurá ihdyu mepéététsóne cáamevu mépicýóó tene íájchúcunúki. ²² Ehdu nééne muurá Píívyéébé uwááboju bóhówajtsó páneere muhdú meícyahíjcyáne. Muurá íñe teevétari meméénuhíjcyaróné tsá wáájácúratúné íjcyáityúne. Muurá páneere waajácúmeííhi. ²³ Aane ihdyu óví lléébome icyáhcujsóné tehdu ijcyáhi.

²⁴ Téhduréhjáa tsiiñe neébe:

—Ímíñeúvú tsáma méjtsoco íñe ímiá uwááboju tsúúca ámuha mewáájacújucóóne. Muurá teene ámuha mewáájacújúcoorómé múhdurá medáríívemelhajchíí Píívyéébe tsáhájucó amúhadi íícúvetyúne. Áánetu tsúúca iwáájacúné ímí úráávyémeke éhnííñevu waajácútsóíibye. ²⁵ Muurá ímiáájú ímíllémedívú bóhówajtsóíibye éhnííñevu ditye ímíñeúvú iwáájacúki. Áánetu teene ímíllétúmedívú tsá dibye bóhówajtsóityúne. Ááne tsáijyu múu áyánéwu ditye wáájacuróné dojtúcúíibye diityédityu.

Tríigo bájtsómeíñetu íjcyáné uwááboju

²⁶ Téhduréhjáa neebe diityéke:

—Muurá tsaapi bajtsó tríígoúúhá íwajcyóha. ²⁷ Aane íbúwajíí dibye íjcyánáa keemévehíjcyá pajcóójívaré dibye wáájacútúné hallúri. ²⁸ Ehdu muurá ííñújiri ímí bajtsóháñe píívyene íkyéémévéne tsúúca wajcó íñeévá ípívyééveíñéjuco. Aane tsúúca neeváhi. ²⁹ Aane kéémécooca ílluréjuco áábájaabe újcune. Ehdu muurá pajtyéíñe Píívyéébé avyéjúejtéma. Muurá diityéké dibye újcúíñe éévé úújetécooca újcúíibye diityéke.

*Mojtáátsá neeváúwúutu íjcyáné uwááboju
(Mt 13.31-32; Rc 13.18-19)*

³⁰ Téhduréhjáa tsiiñe neebe Jetsóó diityéke:

—¿Aca íínetú íñe tsiiñe amúhake ó úwááboó Píívyéébé avyéju? ³¹ Muurá dííbyé avyéjú éhne múúne ‘mojtáátsa’ némeíñe uméhé neeváú kémúútúróúwu mebájtso mityáhécoba kéémévédu. Muurá pahévá neváúúné lliíñévúré tééhé neeváú ávyétá ayáúwu. ³² Áróúwu muurá mebájtso ííñene keemévé mityáhécoba pahévare bajtsóhééné éhnííñevu. Ááhé wájcáváné hallúvú muurá wahpéjté píhtobáhi. Ahdu muurá teene Píívyéébé avyéju.

*Jetsóó íúwaabóné tsíeménéhjítu úúballéne
(Mt 13.34-35)*

³³ Ehdúhjáa Jetsóó míamúnáake íúwaabóné tsíeménéhjítu úúballéhíjcyá muhdú ditye lléébóiyódu. ³⁴ Tsáháhjáa dibye pevénéré úwáábohíjcyatúne. Áronáacáhjáa ihdyu ímamyémuke ímíñeúvú waajácútsóhíjcyaaabe íñá tene nééiyóne.

*Kííjyébama nohji Jetsóó íhvetétsóne
(Mt 8.23-27; Rc 8.22-25)*

³⁵ Ááne íijyúnúvúhjáa neebe ímamyémuke:

—Métsu éhnécúeúvú mepéékíí.

³⁶ Ahdújucóhjáa tétsihíyé tsijtye íjcyánáa ditye péene tsíñejcúeúvú mǎneri. Áamemájucóhjáa idyé tsaate ihmíneneri péeneé. ³⁷⁻³⁸ Aaméhjáa pǎnééuri íjcyánáa ávyétá ihnáhó kíjyébári mítyane nújpacyo nóhjine úcaavé diityé mǎné pañévu. Aanéhjáa ípamáávéiyóneri íllityéne diitye ímamyémú idyéjuri cúwahíjcyáábeke iákyéjtsóne néehí:

—ǎÁvyéjuúbej, tsúuca mémájcanuúhi! ¿A tsá íñe meke u pájtyetétsoityúne?

³⁹ Áánélliihyéhjáa iájkyéne úhbaabe kíjyébama nohji íjcyane. Neebéhjápeé:

—ǎIijyévéne, dihvéte!

Ahdújucóhjáa tene íhveténé dáilhañéréjuco. ⁴⁰ Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—ǎÍveekí ayájú ihnáhorá ámuha meíllityéne? Tsáháhaca bo ámuha Píívyéébeke ímí mecáhcújtsotúne.

⁴¹ Ehdúhjáa diityéké dibye néérónáa íllure íllityémé néjcatsíhi:

—ǎMuubáami aabye íjcyáábeke muhdú kíjyébama nújpacyo lleéboj?

5

Tsáápi pañe naavéné íjcyane (Mt 8.28-34; Rc 8.26-39)

¹ Aaméhjáa tsúuca úújeté tsíñejcúeúvú Gadáará iíñújivu. ² Aanéhjáa ditye cátsúúvénemáyé Jetsóo íjchívyéhi. Áábe éllévúhjáa tsaapi níjkyénéj pǎine ícyahíjcyaaabe tsáá ípañe naavéné íjcyaaabe. ³ Aabéhjáa ávyéta tsíjpa néébeke tsá múha píívyetétú íekeevéne. Úwááñehíhjáa íjcyáróneri tsá múha dííbyeke chíjchúíturóne. ⁴ Tsáijyúhjáa tsúuca dííbyeke chíjchújúcohíjcyarómé íjtyúháácýuma íhyójtsicu. Áronéhjáa távúdócohíjcyaaabe. Tsáháhjáa múha dííbyeke muhdú méenúíturóne. ⁵ Aabéhjáa cójihajchótá pécohajchótá íhjúcunúúbéré pehíjcyá níjkyénéj pǎine. Ááné tsaíjyúhjáa cámevájuneru pehíjcyaaabe néwayúúnetu wápújúhcámeíbyére. ⁶ Aabéhjáa tsíhyulléturé Jetsóoke iájtyúmííbe éllévu dsíneríyé ipyééne mímóúúveté dííbyé lliíñévu. ⁷ Áánemáhjáa kéevánécoba neebe dííbyeke:

—ǎÍná óhdityu ú imíllé íhtsútuube Píívyéébe Hajchi Jetsóo u íjcyaaabe? Uke Píívyéébe mémeri o néé óhdi u ícúbáhrátuki.

⁸ Ehdúhjáa naavéné dííbyé pañétú néé Jetsóoke dibyéhjáa dííbyeke ‘díjchivye áadí pañétu’ néenéllííhye.

⁹ Áábekéhjáa Jetsóo néehí:

—ǎAca muubá dimyéme? Áánélliihyéhjáa neébe:

Tamyémé Píváánéepi mítyame muha meíjcyanéllííhye.

¹⁰ Aanéhjáa diitye naavémú néé Jetsóoke dibye diityéké iwáágóotu tsíhyullévú téené iíñújitu. ¹¹ Áihjúhjáa tétsihyi jéemú meenímú majchóri. ¹² Áánélliihyéhjáa dííbyeke néémeé:

—Múúhake ihdyu wallo aatye méenímú pañévuréjuco.

¹³ Ahdújucóhjáa dibye wállóonéllii dííbyé pañétú íjchívyéne méenímú pañévuréjuco ditye újcámeíñe. Aaméhjáa ditye méivatétsómé 2,000-meváubáhjáa íjcyame cámevájutu únéu pañévu cáhtsíñibámé májcanúhi.

¹⁴ Ááneríhjáa diityé tehméjté íllityéne íícúu tétsí múnáake úúballéhi. Áánélliihyéhjáa téhullévú péecunúmé iájtyúmi muhdú tene pájtyene. ¹⁵ Aaméhjáa úújeté dííbye eenéé ípañe naavémú ícyahíjcyaaabe tsúuca íwajyámúúnema íjcyaaabe pevétsihjiduréjuco ácuúcunúúbedívu. Ááneríhjáa íllityéme. ¹⁶ Aanéhjáa tétsihyi íjcyame úúballé diityéké muhdú tene pájtyene. ¹⁷ Aanéhjáa múhdurá íjtsúcunúnéllii nééme Jetsóoke dibye téené iíñújitu ipyéé tsíéllévuréjuco.

18 Áanélliihyéhjáa Jetsóó ipyéé mǎné pañévú úcáávéebeke diibye eenée ípañe naavémú ícyahíjcyaaabe néé díbyemáyéjuco ipyéékií. 19 Áronáacáhjáa neebe díbyeke:

—Tsá u pééityú óomaá. Dihyájkímú pañévúré péene duubállé diityéké muhdú Píívyéébe úhdi ídáátsóvéne uke ímíjpyetétsóne.

20 Ahdújucóhjáa dibye ihyájkímú pañévú ipyééne úúballéné páneere muhdú Jetsóó díbyeke bóhítsóné Decááporí iññújiri íjcyácoomíji múnáake. Ááneríhjáa ávyetáre ulléventúme.

Tsaatépíke Jetsóó bóhítsóne
(Mt 9.18-26; Rc 8.40-50)

21 Aanéhjáa Jetsóó ímamyémuma biwánejcúvúré úújetenáa idyé tsúúca míamúnaa píhcyaaavé díbyedívú únéú úníúvu. 22 Átsihvúhjáa 'Jáiro' némeíbyé wajtsí píhcyáávéjé avyéjuube íjcyaaabe. 23 Aabéhjáa díbyé lliñévú ícyánoovévane nééhií:

—Ájyúwa ávyeta dsíjiveríjyuco íjcyánélli uke o néé u dócárájcoté dille óoma íbóhíki.

24 Ahdújucóhjáa Jetsóó díbyema péébeke mítyane míamúnaa úraavyé ávyeta rááutúne.

25 Áámé pañéhjáa tsáápille 12 pijcyábájuco díílleke ichémé tujpácýó íhvetépityúneri ícúbáhrámeíhíjcyalle. 26 Aalléhjáa bañúháñé taabójtédívú ityáábótsámeíñé áhdohíjcyá íhñénehjívú 'pírúhpírújuco'. Ároné pañéhjáa íllure ávyetélle. 27 Aalléhjáa muubá Jetsóó íjcyane iwáájácúne míamúnáa raahótú díbye éllevu ipyééne díbyé wajyámú dómajcó 'muurá díbyé wajyámú íjcyaróné o dómájcóhajchíí ó bóhíhi' iñéénema. 28 Ehdúhjáa íjtsámeíñe dómájcólle díbyé wajyámu. 29 Áánetúhjáa ímiááné tsúúca bóhílle tsaímíyéjuco líñémuúacunúmeíñe. 30 Aanéhjáa Jetsóó waajácú tsaate bóhíne díbyé wajyámú idyómájcóneri. Áanélliihyéhjáa iyévóóvéne néébe diityéke:

—¿Caatyé ámuha táwajyámutu oke médómajcóhi?

31 Áanélliihyéhjáa ímamyémú nééhií:

—¿Aca muhdú míamúnaa wahdyúré néétúnáa ú dilló múha uke dómajcóne?

32 Ehdúhjáa ditye néérónáa pahúlleva ííteebe íajtyúmi caatyé díbyeke dómajcóne.

33 Áanélliihyéhjáa eenée díbyeke dómájcólle íllityéneri úúvéacunúlléré díbyé lliñévú ímímóúúveténe úúballé díbyé wajyámú idyómajcóne. 34 Áanélliihyéhjáa neebe díílleke:

—Wáhaj, ímí Píívyéébeke u cáhcujtsódú íjcyalle tsúúca ú bohíhií. Ahdícyane wa dipye tsaímíyéjucoj.

35 Ehdúhjáa Jetsóó díílleke néénáa tsaate píhcyáávéjé avyéjuube Jáiro jatu tsáame úúballévá díbyeke ídsíwu dsíjivéjucoóne. Nééméhjáa díbyeke:

—Tsúúca dáájyüwa dsíjivéhi. Aane ínélliihyécó ú tsájtyeé aabye uwáábóóbeke.

36 Ehdúhjáa ditye nééneri íícúvétuube Jetsóó néé Jáiroke:

—Kímóóvedíñe. Píívyéébeke cáhcújtso.

37 Ehdúhjáa iñééne tsá dibye ímíletú pámeere díbyema pééneé. Apáámyéréhjáa péé díbyema Péédooro, Jacóóboo, díbyé nahbe Jóááa, éhdume. 38 Aaméhjáa pééme úújeté mítyane míamúnaa tééjé pañe táhíjcyámedívú. 39 Áámekéhjáa Jetsóó neetéhi:

—¿ííneríami ámuha metaj? Áánerá tsá dille dsíjivetúne. Muurá íllure cúwalle.

40 Ehdúhjáa dibye nééneri íllure goocóme. Áámekéhjáa tééjé pañétú íjchívyétsóne íiyéjuco dibye úcaavéné díílléwúúvúj caanímútsii, diitye 3-meva ímamyémú, íjcyámema.

41 Aanéhjáa díílléwúúvúke íhyójttsitu íékéévéne neébe:

—Taríta cómi, 'Wáhaj, dájkyeé' nééiyóne.

⁴² Ehdúhjáa dibye néénemáyé ehne múu cuwátú maájkyevádú ibóhíine tsúuca úlille 12 pijcyábáhhjáa íjcyalle. Ááneríhjáa míamúnaa ávyetaré ullévenúhi. ⁴³ Áámekéhhjáa Jetsóó bóijcyú muucá ditye teene iúúbállétuki. Átsihdyúhjáa neebe ditye imájchótso díílleke.

6

Jetsóó Natsaréeri úwaabóne (Mt 13.53-58; Rc 4.16-30)

¹ Átsihdyúhjáa ímamyémuma óomiibye ípyée ipíívyéné iíñújivu. ² Aabéhhjáa wáyeéévejcóójí pihcyáávéjá pañévu úwaabóné mítyame illéébóneri dííbyedi iúllévenúne néehíí:

—¿Kíatúami aabye ehdíívaíñé panévare wáájacúnej? ¿Aca múhdutú piivyéteebe méénuráítyúronéhhí imyéénune? ³ Áánerá úmehewááné wákimyéi múnáajpi diibye Maaríá hajchi. Áábé nahbémújuco muurá Jacóóboo, Jotséee, Jóódaá, Tsimóoo, éhdume. Téhdure muurá íñaallémú íjcyá íchihyi méjpiíne. Ehdúhjáa dííbyedítyú íñééne tsá ditye áveyjúúllétú dííbyeke. ⁴ Áánéllihyéhhjáa neebe diityéke:

—Íhdyújuco tsáma Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáajpi íjcyaróóbeke dííbyé iíñúji múnáa íhyájkímú íjcyarómé tsá áveyjúúllétú tsíjtye múnáa íjcyarómé áveyjúúlléébeke.

⁵ Ehdúhjáa tétsíi múnáa dííbyeke cáhcújtsótúnéllii tsá dibye tétsihvu mítyane méénuráítyúronéhhí méénutúne. Apááñéréhhjáa chéméméhhjike idyócarájcóneri bóhíitsohhjicyaábe. ⁶ Ílluréhhjáa ullévenúúbé ditye dííbyeke cáhcújtsótúneri. Áánéllihyéhhjáa técoomí úníuri íjcyájáhhji múnáakéréjuco dibye úwááboobéré péhhjicyáne.

Ímamyémuke uwáábovu Jetsóó wállóone (Mt 10.5-15; Rc 9.1-6)

⁷ Aabéhhjáa tsáijyu ímamyémú 12-meva íjcyámeke uwáábovu wallóo míityétsícyutsáké pahúllevávu. Áámé pañévúhhjáa pícyoobe itsíjpa dííbye mémeri tsaaté pañe naavémú íjcyámeke ditye iwáágoóhhjicyaki. ⁸⁻⁹ Áámekéhhjáa neebe ditye itsájtyétu ícyahpáyuu, imájchoo, idsíídsii, íjcyane. Apááñéréhhjáa neebe ditye ipyée íhyallúejáhhji íwajyámúnee, íjtyúhápaajínee, ícyuujúii, íjcyánema. ¹⁰ Áámekéhhjáa neébe:

—Tsátsihvu ámuha tsaaté javu meúújetéjaríyé méjicyaco tsiéllevu ámuha mepéétúné hajchóta. ¹¹ Aane tsátsíi múnáa ámuhá uwáábó cátuhtsóhajchíi múu ámuháj tuhááñeri íjcyáne ííñú píchóujcámei diityédívu, ‘tsá múuhá hallúri tene íjcyatú ámuhakye muha meúwáábóiyóné ámuha mecátuhtsóné’ nééiyóne. Ááne múu péé tsiéllevúréjuco. Muurá múhdumé ámuhá uwáábó cátuhtsómé ávyetá íhnáhó ícúbáhráméii muhdú míamúnaa ícyahíjcyáne ímíbájjhómeícyooca éhnée Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnáa ícúbáhrámeíñé ehniíñevu.

¹² Ehdúhjáa ímamyémuke tébúwájtsoobe uwáábovu iwállóomeke. Aaméhhjáa úwáábohíjcyá míamúnáake ditye ímityúné ícyahíjcyáne íhvéjtsóne íjtsaméi icyápáyóóve ímiánejcúvuréjuco. ¹³ Téhduréhhjáa tsaaté pañe naavémú íjcyámeke waagóohíjcyáme. Chéméméhhjikehhjáa dúúrúbájjpácýori íhñíwaúúné ditye píjchóneri bóhhíjcyáme.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa dsíjívéne (Mt 14.1-12; Rc 9.7-9)

¹⁴ Ehdúhjáa Jetsóó méénuhíjcyáne uubáalle ávyéjuube Heróódé iwáájacúne néehíí:

—Tsojtsó múnáajpi Jóáa éhnée dsíjívéebeubá tsiíñe bohííhi. Muurá téénéllii piivyéteebe méénuráítyúronéhhí imyéénune.

¹⁵ Áánetúhhjáa tsíjtye néehíí:

—Tsáhaá, muurá íhdyu Eriá diibye Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáajpi éjyúuvú ícyahíjcyáabe.

Áánetúhjáa tsijtye néehí:

—Áánerá ihdyu béébére diibye Píivyéébé ihjúu uubáalle múnáajpi éíjyuúvúu ícyahíjcyáméejpi.

¹⁶ Ehdúhjáa ditye néenélii tsiíne Heróóde néehí:

—Tsáha bóhoj, muurá ihdyu diibyējuco tsojtsó múnáajpi Jóáa éhnée ihñíwaúvú o kípíyuúcutsoobéha tsiíne bóhíibe.

¹⁷⁻¹⁸ Diibyéhjáa muurá Heróóde táábavá ítyónüllekéré íñahbe Perípe taaba Herodíake. Aanéhjáa ímityúne íjcyane Jóáávu díbyeke néhíjcyáne hallútú cuvéhoojánútsoobe úwáñehííñeri íhíjchútsóóbedívu.

¹⁹ Téhduréhjáa diille Herodía díbyeúvuke téene hallútú íñehnílléne imíllé idsíjívetsóne.

²⁰ Áronáacáhjáa tsá dille píivyetétú muhdú díbyeke idsíjívetsóiyóné diibyéhjáa Heróóde Píivyéébeéjpi díbye íjcyáne íllityéne dílleke téhmehíjcyáneíllíhye. Áanéllíhyéhjáa díbyeúvú ihjúvanéhjí tsáryóné pañe lleebúacunúhíjcyaaabe. ²¹ Áronáacáhjáa diille Herodía tsúuca díbyedívú líihyanútsoóhi. Diibyéhjáa Heróóde ítsímávajcójí úújeténe wáñehjínúhi. Ááne éllevúhjáa pihjúcuube ípiáábojtee, ítsodáhómú avyéjutee, Gariréa íñújí íhtsútujtee, éhdúmeke. ²² Ááméj pínévúhjáa díllé ajuúwá bádsíjcaja wáhtsine imíwu íjtsúcunúúbé diibye Heróóde. Áhduréhjáa díbyeke náhbénúne avyéjute ímí íjtsúcunúhi. Áanéllíhyéhjáa dílleke neébe:

—Íná u ímílléne oke táuméí ávyeta ímiááne állítyuube uke o ájcuki.

²³ Ehdúhjáa Heróóde néé dílleke ímiáánetúre íná dille táumeíñevu íajcuíñe. Neebéhjáa ávyeta íavyéjú íjcyáronetu tsahtúnéécú dílleke íajcuíñé teene dille táumeíhajchíjyu.

²⁴ Áanéllíhyéhjáa tsíjju éllevu ipyééne neetélle:

—¿Aca Wa íná íñe ó táumeíyáhi?

Áanéllíhyéhjáa neelle dílleke:

—Táuméí tsojtsó múnáajpi Jóáa níwau ikípíyuúcuúvú uke díbye íajcuki.

²⁵ Áhdújucóhjáa dille díbye éllevu ipyééne neétene:

—Ó imíllé bohtájiri oke u ájcune tsojtsó múnáajpi Jóáa níwauvu.

²⁶ Ehdúhjáa dille néene díbyeke kímóhcó pajtyeráhi. Áronáacáhjáa eene díbyeke náhbénúne avyéjute lléebónaa dílleke íállítyúne íñeenélii tsá díbye ‘tsáhaa’ neétune.

²⁷ Áanéllíhyéhjáa ícúí ítsodáhómudítýú tsáápiikye wálloobe cuvéhoojá pañe íjcyáabeke íhñíwau ikípíyuúcuúne díbye ítsívaki. ²⁸ Áhdújucóhjáa díbye ipyééne ikípíyuúcuúne bohtájiri ítsívaúvú ájcuvané dílleke. Aaúhjáa tsajtyéllé tsíjju éllevu. ²⁹ Ehdúhjáa tsojtsó múnáajpi Jóáávu dsíjívéhi. Ááne uubálléhjáa ímamyémú illéébóne újcuje díbyeúvuke icyúúki.

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne

(Mt 14.13-21; Rc 9.10-17; Ja 6.1-14)

³⁰ Áanáacáhjáa Jetsóó mamýémú úwáábomére ípyéhíjcyátsihdyu tsúuca óómimye tsiíne píhcyaaavé díbyedívu. Aaméhjáa úúballé díbyeke páneere muhdú téhulle imyéenuhíjcyanéhi. ³¹ Áámekéhjáa neébe:

—Cána metsu múha íjcyátúhullévú mepéé mewáyééveki. Ehdúhjáa neebe ímamyémuke ‘rááho neétune’ míamúnaa tsaate péenetu tsíjtyerējuco díbyedívú píhcyáavehíjcyáneíllíhye. Áámedíyhjáa íjcyame tsá ímájchóiyónéhji éllevu íjcyatúne. ³² Áanéllíhyéhjáa péeme mñneri múha íjcyátútsí tujkévetu. ³³ Árómekéhjáa mítyame ájtyumí kiávú ditye péeneé. Áhullévújucóhjáa ícúí ditye pacóómivátúre péecunúne íjchityu. Aaméhjáa diityé íhdéré úújeté kiávú ditye pétsihvu. ³⁴ Aaméhjáa tétsihíjyuco íjcyámedívú Jetsóó úújeténe. Áámedíyhjáa ídáátsóveebe éhne múúne ítyehméebema íjcyatúme obééjámú íjcyadu ídátsó

diityéké ííténéllíihye. Áámekéhjáa imyéenuhíjcyádú úwaabójúcoobe mítyane panévatúre.
³⁵ Aanéhjáa cúvéhréjucó neénéllíi ímamyémú nées dííbyeke:

—Muhdú cúvéhréjucó teene íchii múubará íjcyátútsihyi meíjcyánaáaca. ³⁶ Ílluréjucó wallo aatyéké íchííj píihírí íjcyájáhji múnáadítyú tsíeménéuba iújcune ditye imájchoki.

³⁷ Áánéllíihyéhjáa neébe:

—Ámuháyé bo mémajchótsó diityékej.

Árónáacáhjáa neémeé:

—¿Aca íhya tsiiñe maáhdone pámehdívúré úújetéiyáhi?

³⁸ Áánéllíihyéhjáa neébe:

—¿Aca múhduná majcho méhdií? Cána méuvánuj.

Áánéllíihyéhjáa neémeé:

—Íjcyánéha 5-hova páahóónema míityétsi amóóbemútsi.

³⁹ Áánéllíihyéhjáa neebe míamúnáake ditye iáhcúba páhadsíji. ⁴⁰ Ahdújucóhjáa ditye áhcubáne. Tsáhadsíji múnááhjáa 100-mevátsa. Áánetúhjáa tsíhyadsíji múnáa 50-mevátsa. ⁴¹ Aanéhjáa páahóónema amóóbemútsikye iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke cáamevu icyárúúvénema. Ááne boonétúhjáa idyóhdáhínúne neebe ímamyémuke ditye iwájtú pámeekére. ⁴² Aanéhjáa imájchónetu pámeere oové tsaímíye. ⁴³ Áánetúhjáa cóevané 12-rujtsívá úvérujtsíñe wáhpe. ⁴⁴ Aaméhjáa diitye eenée tétsihvu májchome 5,000-meva.

Nújpácýó hallúrí Jetsóó úllene
(Mt 14.22-27; Ja 6.16-21)

⁴⁵ Átsihdyúhjáa Jetsóó nées ímamyémuke ditye dííbyé ihde únéú tsiñéjcvu miiñeri ipyéene iúújeté Betsáidávú díbye míamúnáake pityájcóné hajchóta. ⁴⁶ Aanéhjáa dityéké ipityájcóne peebe caméhbaúvú Píívyéébema íhhyúvaki. ⁴⁷ Áánaacáhjáa diitye ímamyémú péeme píñeéúvújucó íjyunúne. ⁴⁸ Áámekéhjáa díbye ííténáa kííjyeba nóhjí wájojcómé íhtsútúnetu bóhdámeíhijcyáhi. Ááme déjutúhjáa pejcójuco díbye pééne nújpácýó hallúrí úlleebéré diityéké pájtyeíñúíbyédu. ⁴⁹ Áábekéhjáa iájtyúmíne íllityémé wáníjcyámeí naavénekéré iwáábyúnema. ⁵⁰ Árónáacáhjáa neebe diityéke:

—¡Méíllityédíñe, oórel!

⁵¹ Aabéhjáa diityé pañévú úcáávénemáyé kííjyeba íhveténeri ullévenúme.

⁵² Tsáháikyéhjáa ditye ímí dííbyeke cáhcújtsotú díbyéé ihde majcho mítyámedívú úújetétsórónáaáca.

Chéméméhjike Jetsóó bóhútsóné Genetsarée íiñújiri
(Mt 14.34-36)

⁵³⁻⁵⁴ Aaméhjáa tsíñejcúeúvú Genetsarée íiñújivu úújetémeke tétsíi múnáa iájtyúmíne waajácú diityémá Jetsóó íjcyane. ⁵⁵ Áánemáhjáa úbálléjcatsímýé tsúúca díbye téené íiñújivu wájtsine. Áánéllíihyéhjáa pahúllevátú chéméméhjike tsivámé dííbye éllevu. ⁵⁶ Aabéhjáa patsíhjívaríyé íjcyámeke úwááboobéré pehíjcyá cómíñeri íjcyámeke, ííyéétsihjíri íjcyájáhji múnáake, íúmíhénéri íjcyámeke. Átsíhji múnááhjáa idyé chéméméhjike pícyohíjcyá díbye pájtyeítsihjívu. Áánemáhjáa nehíjcyámé dííbyeke díbye diityéké íwajyámúubávúré idyómájcótso ditye íbóhíki. Ahdújucóhjáa dííbyeke íwajyámú dómajcóméjucó bóhíhíjcyáne.

7

Ímichi íñá míamúnáake tútávajtsóne
(Mt 15.1-20)

¹ Aanéhjáa Jetsóodívú tsáijyu paritséómuma taúhbájú uwáábojte Jerotsaréetu tsááme pihcyaavéhi. ² Aaméhjáa iténáa dííbyé mamýémudítýú tsaate íhyójsine níjtyámeítýúmé majchóhi. Aanéhjáa múhdurá ijtsúcunúmé íhdé múnáaúvú méénuhíjcyádú ditye méénutúne. ³ Diityéhjáa Píívyéébedívú íímíbájchómeíñéjuco imájchóíñé ihde íhyójsine nítyámeíhijcyáne. Tsáháhjáa ditye májchóítýuró níjtyámeítýúmé téené uwááboju iúráavyénélliíhye. ⁴ Tsíeménéhjáa íñáhjíhénújétsihdyu wájtsime íñíjtyámeítýúhájchíí tsá máchohíjcyatúne. Imájchoháñé imyéénuhíjcyanéhjáhjáa nítyuhíjcyáme. Áhduréhjáa icyúwaháñé nítyuhíjcyáme. Áánetúhjáa ijcyané mítyane tsíñehji ditye méénuhíjcyané ityútávájtsámeíñé íímíjpyetéki. ⁵ Aanéhjáa iúraavyépiñélli diitye paritséómuma taúhbájú uwáábojte néé Jetsóoke:

—¿Aca íveekí dímamýémú tsá nítyámeíhíjcyatú imájchóíñé ihde íhdé múnáaúvú uwááboju néhduú?

⁶ Áánélliíhyéhjáa neebe diityéke:

—Ámuha pánehjídú ímiáámeúvúdu bañú múnáa ámuha meíjcyame. Ímiáánéhacáa Itsaíaúvú Píívyéébe íhjúu uubáalle múnáajpi ámuhadítýú nééhií:

Íjtye oke ávyéjútsohíjcyará hállúejuríye. Tsá ávyeta íííbúuri oke ditye ávyéjútsohíjcyatúne.

⁷ Íllure íállíñe oke duurúvahíjcyáme. Aame iiye ípívyéjtsóné uwáábojúúné úráavyehíjcyá pánehjídú tátyaúhbajúúné iúráavyeúvúdu.

Ehdúu muurá Itsaíaúvú caatúnú ámuhadítýu. ⁸ Aame ámuha tsá meíícúvehíjcyatú ímichi keená Píívyéébe taúhbaju íjcyáneri eene íhdityuré iújcúné íjtsaméi míamúnáa úwáábohíjcyáneríyé ámuha meíícúvehíjcyánélliíhye. Muurá eene líiyihllóne níjtyú álliúré íjcyane ditye úwaabóné ámuha méúráavyehíjcyáhi. Téhdure tsíñehji álliúré ditye méénune ámuha méúráavyehíjcyáhi.

⁹ Téhduréhjáa tsiíñe neebe Jetsóo diityéke:

—Ámuha míamúnáadítýuré tsáané uwáábó meúráavyéne ¿íveekí tsá Píívyéébe taúhbájuri meíícúvehíjcyatúne? ¹⁰ Íllúu muurá Píívyéébe néé Moitséeúvuj tééveri: “Ámúháj caanímuke múu iwájýúne avyéjuulléhi. Áánetu cáanímuke tútávátsohíjcyámé ihdyu óvi dsíjívéhi.” ¹¹ Ehdu dííbyé taúhbaju néérónáa muurá ámuha méúwáábócatsíhijcyá tsaatévá cáanímútsikye nééiyóne: “Tsá o píívyetétú ámuhtsikye o píaabóne. Ámuhtsikye o píaabóiyódú íivane Píívyéébekéréjuco o íícúvehíjcyáne.” ¹² Aanéva ehdu íhjúvvaróóbé hallurí tsá íñá íjcyatú diityétsikye díbye píaabótúrónáaaca. ¹³ Ehdu muurá ámúhá íjtsaméítýuré tsáané uwáábó ámuha méúráavyéne tsá Píívyéébe taúhbájuri meíícúvehíjcyatúne. Áánetu íjcyané mítyane tsiíñe állíunéhjí ámuha meméénuhíjcyáne.

¹⁴ Ehdúhjáa íñétsihdyu tsiíñe neebe diityéke:

—Ímíñeúvú mélleebúcunu ámúhake íñá o nééne ámuha mewáájácuki. ¹⁵ Muurá panévaré míamúnáa májchoróné tsá diityé íííbúwá íjtsaméi tútávájtsotúne. Áánetu ihdyu diityé íbuwáané déjúcotúré néhniyyu tsááne diityéké tútávájtsóhi. ¹⁶ Aane ihdyu óvi lléébome icyáhjújtsóne tehdu íjcyáhi.

¹⁷ Ehdúhjáa diityéké íñééne peebe ímamýémuma tsájaávu. Átsihvúhjáa dííbyeke dillómé íñá nééiyóné ehdu díbye úwaabóne. ¹⁸ Áánélliíhyéhjáa neebe diityéke:

—¿Aca ihdyu ámuha meíjcyarómé tsá mewáájácúú íñá tene nééiyóne? Muurá panévaré memáchohíjcyanéhjí tsá meke tútávájtsotúne. ¹⁹ Tehdu teene majchótú ímítýúné íjtsaméi tsááneíívari. Muurá pevénéré méjpiítýu pajtyéne. Ehdúhjáa Jetsóo úwaabó panévaré majchoháñé dooháñema ímí nééne maáwáítýuróne. ²⁰⁻²² Átsihdyúhjáa idyé tsiíñe neebe:

—Muurá ihdyu míamúnáá ííbúwá déjúcotu illuune ímítyúné íjtsaméí tsááne diityéké tútávajtsóhi: ihdícyáméhjimáyé ditye dómácócatsíhijcyáne, ditye dsíjívétsócatsíhijcyáne, ditye nánihijcyáne, tsíjtye éhneri ditye úmúúpívyehíjcyane, ditye állícyatsíhijcyáne, panévá oove íjcyatúné ditye óóvehíjcyáne, ditye nómiútáávahíjcyáne, ditye tsíjtyedi íhjúvuhíjcyáne, ditye mítyákímyeíhijcyáne, ditye múhdurá ítsámeíhijcyáne. ²³ Énehji ihdyu míamúnáá ííbúwá déjúcotu tsááne diityéké tútávajtsóhi. Ehdúhjáa neebe Jetsóó ímamyémuke.

Tsúñé iñúji múnáalle Jetsóoke cáhcujtsóne
(Mt 15.21-28)

²⁴ Átsihdyúhjáa idyé peebe diityémá Tííroó, Tsidóoo, íjcyácoomícyú íjcyáne iñújivu. Aaméhjáa tsáaavu úújetenáa tsá dibye ímílléturó múha wáájacúné kiá dibye íjcyane. Áronáacáhjáa tsá dibye téévehíjcyatúne. ²⁵ Áánélliihyéhjáa íícúiyé waajácúmé tétsihvu dibye wájtsine. Aanéhjáa tsúúca tsáápille tsáa dííbye éllevu ídsí pañe naavéné íjcyalle. ²⁶ Aalléhjáa mímóuuuvévá dííbyé lliñévú Tsiropenítsiá iñúji múnáalle tsíjtye múnáalléré íjcyárolle. Áánemáhjáa Jetsóoke nelle dibye iwáágóo naavéneke ídsí pañetu. ²⁷ Áronáacáhjáa neebe díílleke:

—Tujkénúí tahájkímuke ó piááboóhi. Tsá muurá tsaapi ítsíímedítyú majcho idyójtúcúne oohímyeke ájcúityuróne.

²⁸ Áánélliihyéhjáa nelle dííbyeke:

—Ihdyúhde tehdújúcoóro, Ávyéjuúbej. Áronáa muurá múúne oohímyé íjcyarómé majchó tsime imájchotu dójcoótsówaahyéji.

²⁹ Áánélliihyéhjáa neebe díílleke:

—Tehdújuco, muúllej. Ahdícyane wa dipye dihjyávu. Tsúúca muurá ícyooca dáájyuwa bohíjucóó. Tsáhájucó díílle pañe naavéné íjcyatúne.

³⁰ Ahdújucóhjáa péelle úújeténé ídsídivu pevétsihjiduréjuco icyúwá pañe tódsíucunúllédívu. Tsáhájucóhjáa naavéné díílle pañe íjcyájucóotúne.

Lléébótuube ihjúvátúúbeke Jetsóó ímíjpyetétsóne

³¹ Aanéhjáa tétsihdyu Tíírótu Jetsóó ímamyémuma péé Tsidóovu. Átsihdyúhjáa Gariréa unéuvuréjuco péeme pajtyé Decááporí iñújitu. ³² Aaméhjáa tsúúca tétsihyíjyuco íjcyánáa tsaate tsivá dííbye éllevu lléébótuube ihjúvátúúbeke dibye ímíbájchoki. ³³ Áábekéhjáa diityédítyú tsátsihvu ítsájtyéébeke íhyójtsíwari íñúhejúúcu íbóríjcyóne iúúniyi dííbyé nííjwa pípájchoóbe. ³⁴ Áánemáhjáa cáámevu icyárúúvéne tsíjpanécoba íállíjchúne dííbyeke neébe:

—¡Epááta! ‘Díñúhejúúcu díímíbaávyéne lleébo’ neéíyóne.

³⁵ Ahdújucóhjáa dibye tsúúca llééboobe tsaímíyéjuco íhjuváne. ³⁶ Aanéhjáa ájtyúmímeke bóíjcyuube ditye tsíjtyeke iúúbállétuki. Áronáacáhjáa úúballéme. ³⁷ Ááneríhjáa ávyetá íhnáhó iúúllévenúne neémeé:

—Panévárehaca ihdyu ímíáané piivyéteebe. Íñúhejúúné lléébótúmekéha piivyéteebe ílléébótsóne. Áhduréha íhjúvátúmeke piivyéteebe íhjúvatsóne.

8

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mt 15.32-39)

¹ Aanéhjáa idyé mítyane míamúnáa Jetsóodívú píhcyáávemedi tsá íiná íjcyatú ditye májchóiyóne.

² Áánélliihyéhjáa neebe ímamyémuke:

—Mítiane ó ídáátsové íjtye míamúnaa tsúúca 3 coojívájucó meéema íjcyame imájchoma íjcyájúcóótúneri. ³ Muurá májchótúmeke ihjyáhañevú o wállóhajchíí juuvávyuré cheméiyomé ájyáhañeri. Muurá tsaatétsáhjí tsihyullé múnaa.

⁴ Ehdúhjáa díbye néenélii ímamyémú nées dííbyeke:

—Áronáa ¿kiátú meújcúnetu diityéké mémájchótsóiyá múubará íjcyátútsihyi meíjcyame?

⁵ Áanélliihyéhjáa neebe diityéke:

—¿Aca múhduná méhdi majcho?

Áanélliihyéhjáa néemeé:

—Íjcyané 7-hova páahóone.

⁶ Áanélliihyéhjáa neebe míamúnaa íahcúbaki. Áánemájhjáa teene páahóóné iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Átsihdyúhjáa idyóhdáhínunévú ájcuube ímamyémuke ditye iwájtu diityéke. ⁷ Téhduréhjáa amómé íjcyá áyanéwu diityédi. Áané hallúvúhjáa téhdure ityéhdújtsóne neebe ditye iwájtuki. ⁸ Áánetúhjáa pámeere óóvénetu cóevané 7-rujtsívá úvérujtsííne wáhpé. ⁹⁻¹⁰ Aanéhjáa diitye 4,000-meváubájhjáa íjcyámeke imájchótsóné boone diityéké ipítájcoíñúne péjucóomé mñneri ímamyémuma Damanóótá iññújívurájucó.

Jetsóoke paritséomú nées díbye méénúráityuróné imyéénuki
(Mt 16.1-4; Rc 12.54-56)

¹¹ Áijyúhjáa idyé paritséomú péé Jetsóo éllewu dííbyema ityájhájcatsíki. Aaméhjáa dííbyeke imújtátsóro nées íévéhoowávú méénúráityuróné díbye imyéénuki. ¹² Aanéhjáa múhdurá dííbyeke pájtyénélii neébe:

—¿Íveekí ámuha méimíllé méénúráityuróné o méénune? Tehdu oke ámuha menéénélii o méénúíyónejíivari.

¹³ Ehdúhjáa diityéké iñéene tsiííne ímamyémuma péjúcoobe únéú tsiñéjcuvu.

Paritséomú uwáábójutu Jetsóo ímamyémuke téíbúwajtsóne
(Mt 16.5-12)

¹⁴ Téijyúhjáa ímamyémú ábájíivé majcho itsájtyeiyóne. Áámedíhjáa tsáhoore ípaaáho.

¹⁵ Áánaacáhjáa Jetsóo diityéké néehíi:

—Téííbúwá tsáma méíjcyaco. Méíícúvedí eene pááá ooríchó Heróódema paritséomu éhne íjcyáneri.

¹⁶ Ehdúhjáa díbye néenélii ímamyémú néjcatsíhi:

—Majchóne metsívátúnéliihyéubá ehdu meke neébe.

¹⁷ Ehdúhjáa majchóré ditye íjtsúcunúne iwáájácúne neébe:

—¿Aca muhdú ííivane majcho meéema íjcyatúné ámuha ménéjcatsíhi? Ihdyúubá ávyetá muhdurá ámúhá íbuúúné néeme íhyajchótá tsá ámuha mewáájacúpityú táuwáábo.

¹⁸ Áánerá ámúhá hálluúnema ámúhá núhejúúnema ámuha meíjcyaróméubá tsá maátyúmihíjcyatú ínehjí o méénuhíjcyáne. ¿Íveekí tsá ámuha melléébohíjcyatú o úwaabóne? ¿Mityá tsá ámuha meítsaavéjúcootú majchóo muhdú o méénune? ¹⁹ Muurájhjáa 5-hovaré páahóóné íjcyaróné ó úújetétsó 5,000-meva íjcyarómedívu. Áánetúu cóevané ¿múhdúrujtsívá wáhpé éhne mépihjúcúhi?

Áanélliihyéhjáa néemeé:

—12-rujtsívá wáhpée muurá mépihjúcúhi.

²⁰ Áhduréhjáa neébe:

—Ácooca éhnee 7-hova páahóóné íjcyaróné 4,000-mevádívú o úújetétsóijyu ¿múhdúrujtsívá téene pájtyé mépihjúcúhi?

Áanélliihyéhjáa idyé néemeé:

—Téhdunéré 7-rujtsíva wáhpé mépihjuúcuhi.

²¹ Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu neébe:

—¿A ícyooca tsúuca ámuha méwaajácú ñná nééiyóne pááá ooríochotu o íhjuváne?

Hállúvátúúbeke Jetsóó ímíjpyetése

²² Átsihdyúhjáa úújetémé Betsáidávu. Áanáacáhjáa dííbye élleву tsaate hállúvátúúbeke itsíváne neé díbye ímíbájcho dííbyeke. ²³ Áanélliihyéhjáa dííbyeke íhyójsitu iékéévéne técoomítyú tsátsihvu itsájtyéébeke íhyálluúúcu iúúniyi pípájchoóbe. Áánemáhjáa idyócarájcóne díllóobe dííbyeke muhdújucó díbye íitene. ²⁴ Áanélliihyéhjáa neébe:

—Muhdú ó íté míamúnaa úllécunúne úmehéénédu.

²⁵ Áanélliihyéhjáa tsiíñe Jetsóó dííbye hálluúúcu dócarájcónetu botsíi tsaímíyjuco díbye íitene. ²⁶ Áábekéhjáa íhjavú iwállóone neebe técoomí múnáake díbye iúúbállétuki.

Péédoro neé mépájtyetése Jetsóó íjcyane

(Mt 16.13-20; Rc 9.18-21)

²⁷ Áhduréhjáa tsáijyu Jetsóó ímamyémuma péé ‘Tsetsaréa Pirípo’ némeí cóomí úniúúcuri íjcyáme wáábyu. Áijyúhjáa juuvávyú diityéké díllóobe muubá díbye íjcyane dííbyedítyú míamúnaa néhijcyáne.

²⁸ Áanélliihyéhjáa neémeé:

—Tsaate nehíjcyá tsojtsó múnáajpi Jóáa tsiíñe bóhíibe u íjcyane. Áánetu tsijtye nehíjcyá éíjyuúvúu ícyahíjcyámé Píívyéébe íhjuú uubáalle múnáadítyú Eriá tsiíñe bóhíibe u íjcyane.

²⁹ Ehdúhjáa dítye neénéllii diityékeréjuco díbye díllone:

—¿Ácooca ámuha muubá o íjcyane menéehí?

Áanélliihyéhjáa Péédoro neéhií:

—Muurá uu Críjto míamúnáake u pájtyetéseóbe.

³⁰ Ehdúhjáa Péédoro dííbyeke neénetu bóíjcyuube dítye muucá iúúbállétuki.

Ídsííveíñe Jetsóó úúballéne

(Mt 16.21-28; Rc 9.21-27)

³¹ Téijyúhjáa ímamyémuke úúbáleebe Jetsóó Míamúnáájpídívúu ípívyéévebe muhdú íícúbáhrámeííñe. Úúbáleebéhjáa muhdú túkevétsojtee, llúúvájte avyéjutee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame dííbyeke íavyejúúllétúne dsííívétsoobe 3 coojívatu tsiíñe íbóhííñe.

³² Ehdúhjáa díbye neénéllii Péédoro dííbyeke íhdyúétsihvu idyówajcaróóbeke neé ehdu díbye ííhjuvátuki. ³³ Áanélliihyéhjáa dííbyedítyú iyévóóvéne tsijtye ímamyémuke íiteebéré dííbyeke uhbáhi. Neebéhjapéé:

—Ídíhne óhdityu Náve Naavénej! Muurá tsá u wáájacutú muhdú óhdityu Píívyéébe íjtsámeííñe. Míamúnáá íjtsaméiyé dípañe.

³⁴ Ehdúhjáa dííbyeke iñéené boonétú pámeere tétsihyi íjcyámeke neébe:

—Tsaate oke iúraavyéné ímillémé múu ímillédú ícyahíjcyánetu ííhveténe oke úraavyé wájyúmeítyúmé téené déjúcotu íícúbáhrámeiyóné pañe. ³⁵ Muurá ímilléduré ícyahíjcyámé tsá pájtyetétyúne. Áánetu íhdyu ímillédú ícyahíjcyané ííhvétsoone ookerejuco úraavyémé pájtyetéehi. ³⁶ ¿Aca íínetú meke píáábóiyóné tsáijyu múu mewágóóóvénáa mítyane meéhneváne? ³⁷ ¿Mityá íjcyané tsane mépájtyetéiyóné ehniíñevu tsaímíyé meíjcyáiyóne?

³⁸ Muurá oke iúraavyéné núcojípíllémeke téhdure ó nucójpíllé Míamúnáájpídívúu o ípívyéévebe. Áhdure táuwááboju tsijtyeke iúúbálléiyóné núcojípíllémeke téhdure ó núcojípíllé níjkyéji múnáama tahñéjté ujcúvavu o tsáácoóca.

9

¹ Têhdurêhjâa tsiîñe neebe diityéke:

Muurá ímiááné ámuhadítú tsáhái tsaate dsíjívéityú Píivyéébé avyéjú ihsútú ájtyúmitúme.

Jetsóó tsíhdyúreevéne
(Mt 17.1-13; Rc 9.28-36)

² Átsihdyúhjâa 6 coojívatu peebe caméhbaúvú apáámyemáyé Péédooroo, Jacóóboo, Jóááá, éhdúmema. Áámedívúhjâa tsíhdyúreevébe. ³ Íwajyámúhjâa ávyeta tsítsíj íjcyaja ajchúcunúhi. Tsáhábá múha téhdu ímí nítúyútyuró wáyyamu. ⁴ Áánacáhjáa Eriama Moitséemútsí tétsihvu diityédívú bóhówáávémútsima Jetsóó ihjyúváhi. ⁵ Ááneríhjáa Pééodoro iúllévenúne néé dííbyeke:

—ÍÁvyéjuúbej, maímijyu ihdyu mee íchihyij! Ahdícyané métsu méméénu 3-wava nújuwááné ámuhá aha dihñéwaa, Moitsée éhwaa, Eriá éhwaa, éhdune.

⁶ Ehdúhjâa iíllityéné pañe iñééne tsá Pééodoro wájácúcutúne. Áhdurêhjâa íñahbéjtétsí íllityéhi. ⁷ Áánacáhjáa ojtso diityédívú níityéné pañétú Píivyéébe néehíi:

—Áánu Hájchíwu mítyane o wájyúúbeke tsáma méllééboco. ⁸ Áánéllihyéhjáa íiteromé íinéubará íjcyatúne. Têhdurêhjâa Moitséemútsí Eriama tsáhájucó íjcyatúne. Apáábyeréjucóhjâa Jetsóó tétsihyi.

⁹ Átsihdyúhjâa ditye oómíñáa Jetsóó bóijcyú ditye muucá teene iúúbállétu Míamúnáajpidívúu ípívyéévebe ídsíjívétsihdyu tsiîñe bóhítúné hajchóta. ¹⁰ Ahdújucóhjâa tsá ditye muucá úúbállétú teéne. Aaméhjáa ihdyu tsamééré díllócatsíhijcyá muhdú dsíjívéebe tsiîñe bóhííñe. ¹¹ Átsihdyúhjâa nééme dííbyeke:

—¿Ácooca muhdú ívane taúhbájú uwáábojte nehíjcyá Eriá tsiîñe íjcyaiñé míamúnáake pájtyetétsóiibye bóhówáávéíñe íhdéwu?

¹² Áánéllihyéhjáa neébe:

—Ééé, ímiáánéjucóhdée tene némeíñe Eriá bóhówáávéíñe míamúnáake pájtyetétsóííbyé úmíwari díbye diityéké íhdénu dííbyema. ¿Muhdútá nééne óhdityu Míamúnáajpidívúu o ípívyéévébedítú Píivyéébé waajácúháámituj? Muurá nééne míamúnáa oke íavyéjúúllétúne óhdi ícúbáhraíñe. ¹³ Aanée muurá ímiááné íjcyájucóóroobe tsojtsó múnáajpi Jóáa eenée Eriá díbye íjcyane ditye nehíjcyáabe. Áróóbekée míamúnáa íéhdíiválléne íllure ícúbáhrahíjcyáhi. Áánemáa díbye néérone tsá ditye cáhcútsohíjcyatúne. Ehdúu Píivyéébé waajácúháámitu tene néhdújucó dííbyeke tene pájtyene. Ehdúhjâa neebe Jetsóó 3-meva ímamyémuke.

Tsáápíwúú pañétú naavéneke Jetsóó wáágoóne
(Mt 17.14-21; Rc 9.37-43)

¹⁴ Aaméhjáa tsúuca ímunáajtemá tsijtye mítyame íjcyámedívú wajtsíhi. Áánacáhjáa taúhbájú uwáábojtémá diitye ímamyémú táhjácatsíhijcyáhi. ¹⁵ Aaméhjáa dííbyeke íajtyúmíne ícúu dííbye éllevu ipyééne dííbyeke duurúváhi. ¹⁶ Áámekéhjáa neébe:

—¿Íínerí ámuha métáhjácatsíhijcyá támamyémuma?

¹⁷ Ehdúhjâa díbye neerónáa tsaapi néé diityéj pñétú dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, áánu hájchíwúú pañe naavéné íjcyáabe íhjúvátúúbeke ó tsivá díllevu óóma u ímíbájchoki. ¹⁸ Muhdú íhya dííbyeke díbye méénúcooca baavu áákityéébé íhjúvátú uráhtsaba íjchívyécooca íhwáñe íhdóne cópenúhíjcyáabe. Áánéllii íñe íjtye dímamyémuke ó neerá dityévá óóma dííbyé pañétú iwáágoóroki. Árónáa tsá ditye píivyététúne.

¹⁹ Áánéllihyéhjáa Jetsóó néé ímamyémuke:

—¡Juhúú, múhduré míamúnaáami ámuuha Píivyéébeke cáhcujtsópityúme! Aane iñe ¿múhajchótá amúhá muhduré o áábúcuéne amúhake o úwáábohíjcyáá ámuha mecáhcújtsoki?

Ehdúhjáa diityéké iñéérone neébe:

—Áyu cána bo íllevu metsívá dííbyekej.

²⁰ Ahdújucóhjáa dííbyéwúuke ditye tsájtyene dííbye éllevu. Áanáacáhjáa naavéné Jetsóoke íajtyúmíne dííbyeke ávyeta wáírohjácoobe áákityé baavújuco. Aabéhjáa baari cávíhyíñúmeíbyeke íhjuútu uráhtsaba íjchívyéhi. ²¹ Aanéhjáa Jetsóó néé cááníkyéé:

—¿Aca múhajchótájucó íllu díbye íjcyane?

Áanéllíihyéhjáa neébe:

—Tsííménédítyuré ehdu dííbye. ²² Tsájyju muurá cúújúwá pañévu díbye íjcaáyoobe tsúuca dsíjivehíjcyáiyáhi. Áané tsaíjyú téhi pañévu dííbyeke wááohíjcyáábe. Aane cána ihdyu u píivyetéhajchíí múúhadi dídáátsóvéne múúhake piááboj.

²³ Áanéllíihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—¿A o píivyetéhajchííjyú? Ú eene ihdyu ímiáané oke u cáhcújtsóhajchíí tehdújuco uke o piááboíñe. Tehdu iná óhdivu túhúúnejívari.

²⁴ Áanéllíihyéhjáa neébe:

—Uke muurá o cáhcujtsóhi. Áanéllíi oke piáábó éhníñevu uke o cáhcújtsoki.

²⁵ Aanéhjáa mítyane míamúnaa píhcyáávénaa Jetsóó naavéneke úhbaabe néehíí:

—¡Nave Naavénej, eene muhdú áadíwúuke u dárííveebe íhjuvátuube lléébótúúbé pañétú uke o néé u íjchívyeki! ¡Aabe dohmíjyúcohí dííbyé pañévu!

²⁶ Áanéllíihyéhjáa naavéné wáníjcyámeíbyéré dííbyeke tsiíñe ávyetá íhnáho iwáíróhcóne íjchívyéhi. Áané boonéhjáa coévaabe dsíjiveebédu. Aanéhjáa mítyame íjtsúcunú tsúuca díbye dsíjivéjucóóne. ²⁷ Áronáacáhjáa Jetsóó íhyójsitu íjyóujcároobe tsaímíyéjuco.

²⁸ Áané boonéhjáa tsájaavu aahíveebe ímamyémuma. Átsihvúhjáa tsamééré íjcyátsihvu néé dííbyeke:

—¿Aca íveekí muhdú nétsihdyu tsá muha mepíivyetéú meíjchívyetsóné naavéneke eene u íjchívyetsódu?

²⁹ Áanéllíihyéhjáa neébe:

—Muurá ihdyu téeméjpiikye mewáágóo májchotúme Píivyéébeke piáábó métáúmeíhi. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Ídsíjiveíñe tsiíñe Jetsóó úúballéne

(Mt 17.22-23; Rc 9.43-45)

³⁰ Átsihdyúhjáa péeme pajtyé Gariréa íñújitu. Áíjyúhjáa tsá Jetsóó ímíletú múha wáájacúné ditye téeneri pájtyene. ³¹ Imíllebéhjáa apáámyekérei ímamyémuke íúwaabóne. Téíjyúhjáa úúballébe Míamúnaájpídívúu ípívyéévéébedívú tsaapi ímítyúmeke ekéévetsóóbeke ditye dsíjivétsoobe 3 coojívatú tsiíñe íbóhííñe.

³² Ehdúhjáa díbye diityéké úúballéne tsá ditye wáájacutú muhdú nééíñe ehdu díbye nééneé. Aanéhjáa dííbyeke ímíñeúvú idíllóiyóné nuhnévehíjcyáme.

Jetsóoke ímamyémú dilló caabyé íhtsútuube diityédítýú íjcyáiyóne

(Mt 18.1-5; Rc 9.46-48)

³³ Átsihdyúhjáa Capenaóovu péeme úújeté tsájaávu. Átsihvúhjáa Jetsóó diityéké néehíí:

—¿Íñerí éhne ámuha táhjájcatsímyéré métsahíjcyá juuváyi?

³⁴ Áronáacáhjáa tsá ditye áñújcutú caabyé diityédítýú íhtsútuube íjcyáiyóneríhjáa ítyáhájcatsíñéllíihye. ³⁵ Áanéllíihyéhjáa íacúúvéne neebe diityéke:

—Ámúhadítýú ìh̄tsútuube ìjcyane ìm̄llebe óví ts̄jtyeke ì̄cuvéhi.

³⁶ Ehdúhjáa diityéké ìñéene ts̄m̄énéwúuke icyáaabúcúne neébe:

—Éje, áánu muurá ts̄m̄ene ìd̄átsóh̄re.

³⁷ Ahdu muurá táuráávyé múnáa ìd̄átsó néémeke ì̄cúveh̄jcyámé ookéjuco ì̄cuvéne. Aane tsá idyé ookére. Téhdure okée wállóóbekéjuco ditye ì̄cuvéne. Ehdúhjáa Jetsóó néé ìmamyémuke.

Meke tútávajtsotúme meke píaabóne

(Mt 10.42; Rc 9.49-50)

³⁸ Áhduréhjáa ts̄ajyu Jóáa néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ts̄áápiikye muha máájtyumí tsaaté pañe naavémú ìjcyámeke dimyémeri wáágóoh̄jcyáábeke. Áábeke muha mébóijcyuñú ts̄jpiiyé ìjcyaaabe ìveekí tehdu méénúnéllih̄ye.

³⁹ Áronáacáhjáa Jetsóó nééhií:

—¿ìveekí ámuha mébóijcyúhi? Muurá eene tamyémeri méénúráityúronéh̄jì méénuh̄jcyáméubá tsá óhdityu ìmityúné ìh̄jyúváityuróne. ⁴⁰ Muurá meke píaabómé tsá meke tútávajtsotúne. ⁴¹ Ahdícyane tsaate ámuha tahñéjté meijcyámeke nújpácyo díívanévu tamyémeri ìjchome muurá téene áhdó ìñé ìm̄jyaú ìjcyááhi.

Tsaatéké ìm̄ityunévu méibúwajtsóné ápíchó nééneé

(Mt 18.6-9; Rc 17.1-2)

⁴² Áánetu botsíi oke cáhcujtsómé ìd̄átsó ts̄m̄éwuúmúduréi néémedítýú tsaatéké ìm̄ityunévu ìbúwátsoh̄jcyámekéubá múu apáhajchíí ìjkyééh̄añetu néwayúcobáné ióhb̄añúmeke wájojcó móóá pañévu ditye ìcúbáhrámeíyóné ìhdétu. ⁴³⁻⁴⁴ Ahdícyane ámúhá hojtsineri ìmityúné ámuha meméénuh̄jcyáhajchíí múu kípyújcúmeí téhojtsíjì. Muurá ìm̄i ámuha méijcyáá ts̄ánejcúéh̄ojtsima ìjcyájúcóóturómé ámuha mepájtyetéhajchííjyu. Áánetu ìd̄átsó ámuha méijcyáá tsahójtsícuma ámuha méijcyarómé mújyú áabatéityúnéj cuujúwá pañévu mewágóóóvéhajchííjyu. Áronáa ih̄dyu téewá pañe ìjcyame tsá muhdú ìjcyáityúne. ⁴⁵⁻⁴⁶ Téhdure ámúháj tuháañeri ìmityúne éllevu ámuha mepéh̄jcyáhajchíí múu kípyújcúmeí téjtuh̄jì. Muurá ìm̄i ámuha méijcyáá tsajtúháácuma ìjcyájúcóóturómé ámuha mepájtyetéhajchííjyu. Áánetu ìd̄átsó ámuha méijcyáá tsajtúháácuma ámuha méijcyarómé mújyú áabatéityúnéj cuujúwá pañévu mewágóóóvéhajchííjyu. Áronáa ih̄dyu téewá pañe ìjcyame tsá muhdú ìjcyáityúne. ⁴⁷⁻⁴⁸ Áhdure idyé ámúhá hálluúúneri ámuha maájtyumíné ìmityúné meméénuh̄jcyáhajchíí méwaagóoméí téuh̄jì. Muurá ìm̄i ámuha méijcyáá tsánejcúéuma ìjcyájúcóóturómé Píivyéébé avyéjuri ámuha méijcyáhajchííjyu. Áánetu ìd̄átsó ámuha méijcyáá tsauúcuma ámuha méijcyarómé mújyú áabatéityúnéj cuujúwá pañévu mewágóóóvéhajchííjyu. Áronáa ih̄dyu téewá pañe ìjcyame tsá muhdú ìjcyáityúne.

⁴⁹ Muurá pámeere téewá pañe ìjcyámedi téewaj cúvá búúúveéhi. Áánetu Píivyéébeke ì̄cúveh̄jcyámeke ìm̄jpyetétsóibye éh̄ne múúne cánáama heeco ìm̄jpyetétsódu. ⁵⁰ Muurá cánáama ìim̄únéllii meke píaabóhi. Áánetu ìim̄útuca tsá ì̄netú tene píáábóityuróne. Ahdu teene Píivyéébé uwááboju cánáamadu. Aane ih̄dyu óví ámúhá pañévu ámuha méujcú tsaimíyé ámuha menáhbévajcatsíki. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabó ìmamyémuke.

10

Táábávajcatsímyé wáágóójcatsíityuróné Jetsóó úwaabóne

(Mt 19.1-12; Rc 16.18)

¹ Aabéhjáa Jetsóó Capenaóotu péé diitye ímamyémuma Jodéa iĩñújivu Joodáa tsiñéjcvu. Áhullévúhjáa idyé míamúnaa dííbyedívú píhcyáávémeke imyéenuhíjcyádú úwááboóbe. ² Ájyúhjáa paritséomú dííbye éllevu itsááne dííbyeke imújtátsóro dilló tsáápilleke ihdícyané hallútúré ájyu wáágoóné tehdújuco néhajchíjyu. ³ Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Muhdútáájá Moitséeúvú nehíjcyá téénetuj?

⁴ Áánélliihyéhjáa neémeé:

—Muuráájá nehíjcyáábeúvú dííllekévá téené waajácúhaamívú maájcvúne meíhvéjtsóiyóne.

⁵ Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muuráájá ihdyu eene ámuha meíjcyadu ditye cáhcujtsópityúnéllii ehdu nehíjcyaaabe tehdure ípívyejtsó wajpii, wallee, íjcyane muhdú tene íjcyáidyújuco. ⁷⁻⁸ Áánélliihyéé muurá neebe wajpi ityáábávácooca ííneíñé cáánímútsidítú díílle máyējuco íjcyá tsaheécoréjuco tsáápiye íjcyáiyódu. ⁹ Aamútsí míityétsi íjcyáromútsí tsaheécoréjuco íjcyáíñé Píívyéébéé ípívyejtsódújuco. Áánéllii tsá tsaate ityáábávájcatsícyooca dówáávéítyuróne.

¹⁰ Ehdúhjáa iñéené boonétú tsáaavu ímamyémuma úújetéébeke tsiíñe dillómé teéne.

¹¹ Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muurá tsaapi méwakyé ííhvéjtsóne tsíjpiíllekééréjuco ityáábáváhajchíí ímityúné meenú mewa ímíubááne íjcyánaa tsíjpiílle máyējuco íjcyáneri. ¹² Áhdure idyé walle ájyúke ííhvéjtsóne tsíjpiikyéréjuco ityáájváhajchíí ímityúné meenú ájyu ímíubááne íjcyánaa tsíjpiimáyéjuco íjcyáneri.

Tsíméké Jetsóó llúúvanúne (Mt 19.13-15; Rc 18.15-17)

¹³ Téijyúhjáa tsaate íítsíimeke tsivá dííbye éllevu díbye diityé hallúvú piááboju Píívyéébeke ityáúmeíki. Áronáacáhjáa ímamyémú néé íínevú ditye íítsíimeke tsívane.

¹⁴ Ehdúhjáa ímamyémú nééne tsári íjtsúcunúne neebe diityéke:

—Óvi ihdyu tsívame. ¿íveekí ámuha mécátuhtsóhi? Muurá diitye tsíime íjcyadu néémé wáábyuta Píívyéébé avyéju. ¹⁵ Aane ímiáánetúré ámúhakyé o néé ehne múúne teetsi tsíimene ímí meke cáhcujtsódú Píívyéébeke cáhcújtsotúmé tsá dííbyé avyéjúeje íjcyatúne.

¹⁶ Ehdúhjáa iñééne tsíméké cájáábíñuubéré piáábó táúmeí diityé hallúvu.

Ováhtsá Jetsóoma íhjuváne (Mt 19.16-30; Rc 18.18-30)

¹⁷ Átsihdyúhjáa díbye pééiyónáa tsaapi dííbye éllevu dsíneríyé itsááne dííbyé lliíñévú ímímóúúvéne néé dííbyeke:

—Uwááboóbej, ímiáábé u íjcyaaabe cána oke díñe muhdú ó íjcyáiyóné múijyú o dsíjívéjúcúoóítyúne bóhí o újcuki.

¹⁸ Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Aca íveekí ímiáábedi oke ú dillóhi? Muurá ihdyu apáábyéré Píívyéébe ímiáábe.

¹⁹ Aane muurá tsúúca ú waajácú dííbyé taúhbajúúné illu nééneé: Tsá múu ihdícyámema dómácójcatsítyúne. Tsá múu míamúnáake dsíjívétsotúne. Tsá múu nánívatúne. Tsá múu állíuutúne. Múu avyéjuullé díícyáánímútsikyé.

²⁰ Ehdúhjáa Jetsóó nééneéllii neébe:

—Uwááboóbej, tehdújuco muurá ihdyu o ícyahíjcyané táayáábedítúre.

²¹ Ehdúhjáa díbye nééne Jetsóó ímí íjtsúcunúne néé dííbyeke:

—Árónáa ijcyánéi tsane. Dítsieméné náhjihénúne piáábó ídáátsóméhjike. Áijyu ihdyu ú ávyéjúúteé níjkyéjiri íjcyaaabe Píívyéébé avyéjuvu. Aane cáhawáá ehdu méénúne ookéréjuco duráávyej.

²² Ehdúhjáa Jetsóó nééne kimóhcó pajtyé dííbyeke mítyane díbye éhnévánéllíihye.

²³ Aabéhjáa kímóóveebéré pééneri Jetsóó iúllévenúne néé ímamyémuke:

—Muurá mítyane éhnevámé íhtsútúnetu Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyáhi.

²⁴ Ehdúhjáa díbye nééneri ímamyémú úllévenúnéllii tsiíñe neébe:

—Ámuúha Llihíúmuj, íhnáhóóné ímiááné ehnéva múnaa Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyóné dítye téeneriyé tsúúrámehíjcyánéllíihye. ²⁵ ¿Aca muhdú caméélló ánéétóhéjutu pajtyéiyáhi? Áhdure ¿aca muhdú díitye ehnéva múnaa Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyáhi?

²⁶ Ehdúhjáa díbye nééneri iúllévenúne tsamééré néjcatsíhi:

—¿Aca ihdyu múhdutúra pájtyetéiyóme?

²⁷ Áánéllíihyéhjáa neébe:

—Ímiáánéjucóhde míamúnaa tsá píívyetétú iye ipájtyetétsámeíñe. Árónáa Píívyéébe píivyeté díityéké ipájtyetétsóné íná dííbyedívú túhúútúnéllíihye.

²⁸ Áánéllíihyéhjáa Péédoro néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, muuráhjáa páneere muha meíhvéjtsóne ukéréjuco meúraavyéne.

²⁹⁻³⁰ Áánéllíihyéhjáa neébe:

—Tehdújuco. Muurá ímiáánéturé ámúhake o néé tsaate íjcyátsíhji, íñahbémuu, íñaallémuu, cáánímutsii, méwamyuu, ítsíimee, íjcyámeke tsánejcúvú íhvéjtsóne Píívyéébé wákiméi méénume íné ímíjyaú íjcyaiñe íñe íñújiri. Aame muurá ájtyúmíí tsíjtyeke díityémá íñahbéváimeye íñahbé múdú íñaallémúdú cáánímutsídyú ítsímédú nééme téhdure ookéréjuco úráávyémeke. Aame téené déjúcotu ícúbáhrámehíjcyáahi. Árónáa ihdyu nihnévúré újcuímyé mújyú ídsíjívécóóítyúne bóhí tsíjiréjuco íñúji Píívyéébe ípívyéjtsójí hallúri íjcyaki. ³¹ Muurá íñe ícyooca íhtsútúme íjcyame ídátsó téijyu waagóojte íjcyáahi. Ááné lliíñévú íñe ícyooca ídaatsómé ávyéjúúteéhi. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Ídsíjívéíñe tsiíñe Jetsóó úúballéne
(Mt 20.17-18; Rc 18.31-34)

³² Aaméhjáa Jerotsarévu pééme dííbye déjuri pehíjcyá íllityécunúmére. Áámekéhjáa tsátsihvu ímíjyojcaróne tsiíñe úúballébe muhdú técoomívú dííbyeke tene pájtyeíñe.

³³ Neebéhjáa díityéke:

—Mepéé íñe Jerotsarévu. Ácoomívú muurá Míamúnáájpidívú o ípívyéévéébedívú tsaapi llúúvájte avyéjútémá taúhbájú uwáábojtéké óhdivu ékéévétsoóhi. Aame oke íékéévéébeke jodíómú íjcyátúme hójtsí pañévú íhvéjtsó oke dítye ídsíjívétsoki. ³⁴ Aame óhdi iúúhívaténe oke úníchíhcyuméré iwápáájcoóbeke dsíjívétsoóhi. Ároobe tsiíñe ó bóhí 3 coojívatu.

Jacóóbomútsí Jóááma Jetsóoke táúmeíñe
(Mt 20.20-28)

³⁵ Áábekéhjáa tsáijyu Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboma Jóáámutsi néehíi:

—Uwááboóbej, muhcsi méimíllé tsane uke metáúmeíñe.

³⁶ Áánéllíihyéhjáa neébe:

—¿Íná ámuhcsi méimílléhi?

³⁷ Áánéllíihyéhjáa neemútsi:

—Muhcsi méimíllé u ávyéjuutécooca díúniúvú múhtsikye u ácujcároné úúma muhcsi maávyéjuutéki.

³⁸ Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ávyeta tsá ámuhtsi mewáájácutú ñná metáúmeíñe. ¿Aca ámuhtsi méicúbáhrámeíyá muhdú o ícúbáhrámeídyu?

³⁹ Áánélliihyéhjáa neemútsi:

—Éée, muhtsi méicúbáhrámeíyáhi.

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ímiáánéhde ámuhtsi méicúbáhráméíhi. ⁴⁰ Árónáa tsá ámuhtsikye táúniúvú oore o pícyoóíturóne. Muurá ihdyu Llihíyóre táúniúvú pícyoó caatyéké iwábyújtsómeke. Éhduréhjáa añújuube Jetsóo diityétsikye.

⁴¹ Aanéhjáa íñahbéjté 10-meva íjcyame illéébóne cayóbáávaté diityétsidívu.

⁴² Árónáacáhjáa Jetsóo diityéké néehí:

Ámuha muurá méwaajácú íñújiri íjcyané avyéjujte íhnáhó ityáúhbájcatsíñe táhjácatsíhijcyáne. ⁴³⁻⁴⁴ Áánetu ihdyu ámuha tahñéjté meíjcyame tsá múu tehdu néétune. Ámúhadítýú íhtsútuube íjcyane ímíllebe múu pamévakéré píaabóhi. ⁴⁵ Muuráhjáa íñe Míamúnáájpidívu o ípívyévebe tsá o tsáátu íhtsútuube ávyéjuube o íjcyáábeke míamúnaa oke íícúveki. Ópée o tsáa diityéké o píaabóné diityé wájuuri o dsíjive múhdumé teene cáhcujtsómé ipájtyeteki.

Hállúvátúúbeke Jetsóo ímíjpyetétsóne

(Mt 20.29-34; Rc 18.35-43)

⁴⁶ Aabéhjáa Jericóori íjcyátsihdyu diitye ímamyémuma tsiéllévúréjuco péémema mítyame péehí. Áánáacáhjáa ditye pééjú úníuri Timéó hajchi Batiméó hállúvátuube ácuúcunúúbé táúmeíhijcyá píáábo. ⁴⁷ Aabéhjáa tétsihvu diibye Natsarée múnáajpi Jetsóo pííhine iwáájácúne kéévánécoba néehí:

—¡Jetsóo Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe u íjcyaaabe óvíjyuco ihdyu óhdi dídaatsóve!

⁴⁸ Ehdúhjáa dibye néénéllii tsaate néé cúuvéhulléré dibye íjcyaki. Árónáacáhjáa éhniíñevúré tsiíñe neébe:

—¡Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe u íjcyaaabe óvíjyuco ihdyu óhdi dídaatsóve!

⁴⁹ Áánélliihyéhjáa Jetsóo tétsihvu íjyócúúvéne néehí:

—Méne dibye itsáa taéllévu.

Ahdújucóhjáa dííbyeke ditye nééneé:

—Uke píúvaábe. Wa dichaj.

⁵⁰ Ahdújucóhjáa íícúí iwajyámú hállújeja ityácóríívéne dibye cátsíñiivyéne dííbye éllévu.

⁵¹ Áábekéhjáa neébe:

¿Íñá ú imílléhi?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ávyéjuúbej, ó imíllé o hállúváne.

⁵² Áánélliihyéhjáa Jetsóo néé dííbyeke:

—Tehdújuco. Oke u cáhcujtsódú íjcyaaabe tsúúca ú hallúváhi.

Ahdícyane wa ílluréjuco dipyej. Ehdúhjáa Jetsóo dííbyeke néénemáyé íitéjúcoóbe. Aabéhjáa dííbyemájucó pééneé.

11

Jerotsarée pañévú Jetsóo úcaavéne

(Mt 21.1-11; Rc 19.28-40; Ja 12.12-19)

¹ Aaméhjáa úújeté Jerotsaréej piihíri Bepajéema Betáaniá coomícyú úníuri oríivo bájú íjcyátsihvu. ² Átsihdyúhjáa Jetsóó mítyétsikye ímamyémudítýú ípiihié coomívú iwállóómútsikye nééhií:

—Écoomi ípiihié cóomityu óóma méujcúté íayáne íjúwuúke. Múikyé dííbyedi úllétuube dóhjíváábeke metsíñaáyóne métsívaco. ³ Aane tsaate ámútsikye ‘ívéébeke ámuhtsi métsíñaáyó’ néhajchíí méneéco: “Ávyéjuubéne néénéllii muhtsi méujcúváhi. Ícúiyévané ihdyu óómíchóííbye.”

⁴ Ahdújucóhjáa péémutsi úújeténé dííbyedívú juuvá úníutu tsaaté já llahájtí míjco lleehówa úmíwatu dóhjíváábedívu.

⁵ Áábekéhjáa dityétsi tsíñaáyórónáa tsaate néjucóó:

—¿Aca ívéébeke ámuhtsi métsíñaáyó kiávú metsájtyeki?

⁶ Áánélliihyéhjáa neemútsi dibyée úwaabódu. Áánélliihyéhjáa íhvejtsómé dityétsi itsájtyeki. ⁷ Áábekéhjáa dityétsi úújetétsóóbé hallu wájamúúnevu ditye íhbóné hallúvú Jetsóó íñeríívyéne péehíí. ⁸ Áábé úmíwáhjáa mítyame míamúnaa juuva íhbó wájamúúnema wájuhóónevu. ⁹ Aaméhjáa dííbyema péeme tsuullerii, idyéjurii, íjcyame wáñécohíjcyá:

—¡Ñóóooj, maímijyu áánu Píívyéébe mémeri tsááneej! ¹⁰ ¡Ñóóooj, máávyejújtso áánúke Dabííúvúj tsííménémúhaabe ímíá ávyéjuube íjcyáábeke! ¡Maímijyu Píívyéébe mééma íjcyanej! Ehdúhjáa iwáñéjcoéne nehíjcyáme.

¹¹ Aanéhjáa Jetsóó Jerotsaréevu úcááveebe duurúvájávú íááhívéne tééj páñe panévare íítéíñúne péjucóó Betáaniávú cuvéhréjuco tene néénéllííhye.

Higyéerahe Jetsóó pítyuutsóne (Mt 21.18-19)

¹² Ááné tsiíyúhjáa Betáaniátú ditye óómíñaá Jetsóó ajoyááavatéhi. ¹³ Aabéhjáa tsíhyullétúré ájtyumí higyéerahe juuvá úníutu íjcyahé ímíwu háámívahe. Ááhe éllévúhjáa míjyóóveebe ‘néévahéubáhaja’ íñéénema. Áronáacáhjáa tsá téijyu tehe néevatú íñéeváiyó rááhori íjcyátúnéllííhye. ¹⁴ Ááné hallútúhjáa ílluréjuco dibye teehe pítyúútsoobe nééneé:

—Óvíárohe tsáma tsííñe u néévahíjcyádú ú neevá níhñécunu ílluréjuco u chéméihye. Ehdúhjáa dibye néene ímamyémú lleebóhi.

Duurúvájá pañétú náhjíhe múnáake Jetsóó bóayóne (Mt 21.12-17; Rc 19.45-48; Ja 2.13-22)

¹⁵ Átsihdyúhjáa úújetémé Jerotsaréevu. Áijyúhjáa Jetsóó duurúvájá pañétú boáyó tééj páñévú náhjihénújcatsímyeke. Dsíídsikéhjáa cápáyócohíjcyámé metsáwáané wájójcoóbe. Áhduréhjáa íjúúmuke náhjihénuhíjcyámé acúvewáané wájójcoóbe. ¹⁶ Áánemáhjáa neebe múha tééj páñévú íñáhjihénújcoótuki. ¹⁷ Átsihdyúhjáa neebe díityéke:

—Muurá Píívyéébe waajácúháamítu nééneé: “Íjya tahjya tééj lííñévú míamúnaa óóma íhjyúvahíjcyáíjya.” Aaja ¿íveekí ámuha naní múnáa jaríyéjuco medíllone? ¹⁸ Ehdúhjáa Jetsóó méénúné uubállé llúúvájte avyéjujtémá taúhbájú uwáábójte iwáájácúne ímíllerá dííbyeke ídsíjívetsóne. Áronáacáhjáa nuhnévémé míamúnáadi ditye ímí dííbyé uwáábó íjtsúcunúnéllííhye. ¹⁹ Ááné íjyúnúvúhjáa tépejcojuco Jetsóó péene técoomítyú ímamyémuma tsíéllévúréjuco.

Higyéerahe chémene (Mt 21.20-22)

²⁰ Aaméhjáa tsíjyu cúúvénetúré díbyée pítyúútsohe higyéerahe íjcyátsihdyu pájtyénáa ímamyémú ájtyumí tehe tsucájaaháñé tébajkyéjímájuco chémene. ²¹ Átsihvúhjáa Péédooro ítsaavé tétsihdyúu dítye pájtyénáa Jetsóo teehe úhbane. Áánemáhhjáa neébe:

—Éje Uwááboóbej, éhnée u pítyúútsohéha íhye tsúúca cheméhi.

²² Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Ehdu ámuha meméénuhíjcyá ímíñéúvú mécahcújtsó Píívyéébeke. ²³ Muurá amúhadítýú tsaate ímiááné ímí cáhcujtsómé éhbau cámehbáú neéiyá téhbau ííne móóáj pñnévu. Ahdújuco muurá téhbau ííneiyóne. ²⁴ Ahdícýane muurá páneere Píívyéébeke ámuha metáúmeíñé piáábojúvú amúhake ájcúibye ímiááné ámuha mecáhcújtsóhajchííjyu. ²⁵ Áronáa ihdyu múu tujkénú ímíbáchójcatsí tsaatémá ímítýú ámuha medáríívécatsíhajchííjyu. Ájyu ihdyu amúháj Caani níjkyéjiri íjcyaaabe amúhadi ídáátsóvéne ílluréjuco ábájííveíñé ámuha ímityúné meméénune. ²⁶ Áánetu ímityúné amúhake meénúmedi ámuha meídáátsóvétúhajchíí téhdure tsá díbye amúhadi ídáátsóvéityúne. Ehdúhjáa Jetsóo neé ímamyémuke.

Jetsóo íhtsútu

(Mt 21.23-27; Rc 20.1-8)

²⁷ Aaméhjáa Jerotsaréeri íjcyánáa duurúvájá pañe íjcyáábedívú llúúvájte avyéjutee, taúhbájú uwáábojtee, túkevjtsojtee, íjcyame píhcyaaavéhi. ²⁸ Aaméhjáa neé dííbyeke:

—¿Aca múúbé íhtsúturí u íjcyaaabe eene ehdu nénehji ú meénuhíjcyáhi?

²⁹⁻³⁰ Áánélliihyéhjáa neebe díítyéke:

—Áhdure ¿acáa múha neéjuri Jóaa tsótsohíjcyá cáhcújtsómeke? ¿A Píívyéébeé, mityá míamúnaáree neéjuri téené wákimyéi meénuhíjcyaaabe? Áyu cána oke máañújcuj. Ámuha oke máañújcúhajchíí botsíi amúhake ó neé múúbé íhtsúturí o meénuhíjcyáne.

³¹ Áánélliihyéhjáa tsamééré néjcatsíhi:

—Muurá ‘Píívyéébeé neéjuri tsótsohíjcyaaabe’ menéhajchíí meke neéíyoóbe: “Áábekéráhhjáa ¿íveekí tsá ámuha mecáhcújtsotúne?” ³² Áánetu ‘míamúnaáree neéjuri’ menéhajchíí meke míamúnaa téené hallútú meénúiyáhi. Muurá pamévaré cáhcujtsó ímiáánéjucóo Píívyéébe íhnyú uuballe múnáajpi Jóaa íjcyane. ³³ Ehdúhjáa neéneri íñúhnévéne neémeé:

—Maáhuúj, tsá muha mewáájácutúne.

Áánélliihyéhjáa Jetsóo neéhií:

—Aanéjííva idyé amúhake ó neé múúbé íhtsúturí o meénuhíjcyáne.

12

Úmihé tehme múnaa múhdurá dáríívemeíñetu íjcyáne uwááboju

(Mt 21.33-46; Rc 20.9-19)

¹ Ájyúhjáa Jetsóo tsíeménéhjítu úwááboobe neéhií:

—Tsaapíhnyáa íumíhe tsanééré óova íbájtsoné mójcónúhi. Áánemáhhjáa tsátsii ímíbájchoobe téene neévá dótsúhcúmeítsíi. Áhduréhhjáa tépallíj pñnévú meénuube jáhwu cáámé cóhnaúvú tééj páñétú tépalli téhmemeíjya. Ehdúhjáa ímyéénúne tsaatéké tépallívú ityéhmétsoíñúne aahívetéébe tsííñé íñúji. ² Aanéhjáa tsúúca tépalli neévane iwáájácutsihvu wáloobe íúnú múnáájpiikye dííbyema dítye iwállóoro dííbye éhné íjcyadúne. ³ Ahdújucóhhjáa péeróobeke dítye íllure meénúpéjtsónetu díbye óómiñe íeveébe. ⁴ Áánélliihyéhjáa tsíjpiikyéréjucó díbye wálloróobeke téhdure néwayúúneri íhñíwáutu ityúúvátsoóbedi íllure uuhívatéme. ⁵ Ároné pañéhjáa tsíjpiikye díbye wállóobeke ílluréjucó dítye dsíjívétsópejtsóne. Áronáacáhhjáa tsííñe wáloobe pívámevákéjucó. Áámekéhhjáa idyé ímyéénúpéjtsóne tsaatéké dsíjívétsóme.

⁶ Áané boonéhjáa illi apáábyeréjuco cóevané mítyane díbye wáyyuúbe. Áábekéréjucóhjáa díbye wálloone 'íhya hájchíwu íjcyánéllii díbyeke avyējuúlléiyóme' iñéénema. ⁷ Aabéhjáa bóhditéébeke íajtyúmíne néjcatsímye: "Aabye muurá illíyējuco íñe cááníñúiyóne. Áánéllii metsu díbyeke medsíjívétso mehnéréjuco tene íjcyaki." ⁸ Ehdúhjáa iñéjcatsíñe idsíjívétsóobeke waagóomé íhyóvé pañévu.

⁹ Ehdúhjáa Jetsóo diityéké iúúbállétsihdyu néehíí:

—¿Aane íñe diibye úmihé aabájaabe itsáacooca muhdú méénuú eenée tépallívú díbye téhmétsoíñúme ímityú dáríívemeímye? Muurá diityéké dsíjívétsóoibye téené hallútu. Ááne tsíjtyekéréjuco díbye téhmétsoíñé tépallívu.

¹⁰⁻¹¹ ¿A tsá ámuha mújyú meévetú Píivyéébe waajácúháami? Muurá téhaamítú nééneé: Tsaúu nééwayu jááháñe wákimyéi múnaa iñéhnílléne wáágóórou pícyámeí ímichi tééutu jaa éjkéiu. Muurá ihdyu Píivyéébere ehdu meenuú tehdujuco.

¹² Ehdújáa diitye llúúvájte avyējuutee, taúhbájú uwáábojtee, túkevétsojtee, íjcyámeke Jetsóo llébóóbóné hallútú imíllerómé díbyeke tétsihdyu iwáágoóne. Árónaacáhjáa nuhnévémé Píivyéébe ihjyú uuballe múnáajpi díbye íjcyane míamúnaa néhíjcyámedi iúllityénema. Aaméhjáa íllurējuco pééneé.

Íñújí avyējuúbe wáabyuta dsíidsike ditye áhdotsóne
(Mt 22.15-22; Rc 20.20-26)

¹³ Áané boonétúhjáa paritséomú wallójcatsí Heróodé icyánéjcuéjtemá díbye éllevu ditye iñééte muhdú díbyedítú ipítýácócatsíhijcyáne. Ehdúhjáa íjtsámeímyé díbye muhdú áñújcúnetu díbyedívú iñéétsóroki. ¹⁴ Aaméhjáa neeté díbyeke:

—Uwááboóbej, muha muurá méwaajácú ímiáábé u íjcyane állíútuúbe. Aabe ú uwáábohíjcyá kéjijtó Píivyéébe míamúnáadívú ímí íjtsúcunújijtó tsijtye múhdurá úhdivu íjtsúcunúróneri ícúvétuubére. Árómeke muurá pámeekéré tsahdúré ú íjtsúcunú muhdú ditye íjcyane u túhúúllétúnéllíhye. Aabe cána múúhakye díñe dícyánéjcutuj. ¿A tehdujuco avyējuube romáánómuube íjcyáábé wáabyuta dsíidsike ditye áhdótsóhíjcyané maáhdóiyóne, mítyá tsáhaáj?

¹⁵ Ehdúhjáa díbyeke dillómé íllure imújtátsóroki. Aanéhjáa iwáájácúne neebe diityéke:

—¿íveekí íllure oke ámuha memújtátsóro mémávárijchóhi? Áyu cána oke méuujétsó dsíidsíjívuj.

¹⁶ Ahdújucóhjáa ditye tsájíhcobávú ájcune díbyeke. Áájitúhjáa húmi náávee, memee, íjcyane ííténe neebe diityéke:

—¿Aca múhúmi náávé íñeé? Áhdure ¿mumémé íñe tééjitu?

Áánéllíhyéhjáa néémeé:

—Ávyējuube Tséétsá húmi nááve. Áábe méméré eene tééjitu.

¹⁷ Áánéllíhyéhjáa neebe diityéke:

—Ané wa ihdyu diibye Tséétsáke mááhdohíjcyá díbye éhnéjuco íjcyanévu. Áánetu ihdyu Píivyéébeke máácuhíjcyá díbyé wáabyuta íjcyanévu.

Ehdúhjáa Jetsóo diityéké nééneri íllure ullévenúme.

Dsíjívémé muhdú tsiíñe bóhíne tsaate díllone
(Mt 22.23-33; Rc 20.27-40)

¹⁸ Téjyúréhjáa idyé tsadotséomú péé díbye éllevu medsíjívémé tsiíñe mebóhíne cáhcújtsotúme.

¹⁹ Aaméhjáa néé díbyeke:

—Ávyéjuubej, Moitséeúvúhjáa muurá nées tsaapi méwadívú tsíímávátuube dsíjívéhajchíí ññahbérejuco díílleke táábávaíñé dííbyeréjuco itsíímáva dííledívú ññahbeúvúu tsíímávaíyóne. ²⁰ Aanée ijcyámé 7-meva tsané nahbému. Áámé amíaabée ityáábávárólléjtane dsíjívé tsíímávátuubére. ²¹ Ááné boonée bóneebe díílleke táábávároobe idyé dsíjívé dííledívú téhdure tsíímávátuubére. Áábé bonéebekée idyé téhdure pajtyéne. ²² Ehdúu pámeere tsané nahbému 7-meva íjcyame díílleke ityáábáválledívú tsíímávátúmé dsíjívéhíjcyáhi. Aanée ññéhévúre díílleréjuco dsíjívéne. ²³ Aane cána múúhake diñe ímichi ¿cáábyé taaba dille íjcyáiñé tsííñe ditye bóhícooca?

²⁴ Ehdúhjáa ditye néenélii Jetsóo néehí:

—Íllure ámuha mémujtá Píívyéébe íhtsútuube íjcyáábé waajácúháámitu muhdú tene úwaabóné ámuha mewáájácútúnéllíhye. ²⁵ Muurá dsíjívémé tsííñe bóhícooca páneere tsíhduréjuco cápáyóóveíñe. Tsáhájucó téjyú míamúnaa táábávácatsíhíjcyáné íjcyáityúne. Muurá téjyú pámeere íjcyáa níjkyéji múnaáduréjuco. ²⁶ ¿Aca tsá mújyú ámuha meéévetú Píívyéébe waajácuháámi? Íllúu muurá Píívyéébe Moitséeke nées úméhéwu péétécunúne pañétú dííbyema íhíjyúvácooca: “Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámé Píívyéébe ó íjcyáhi.” ²⁷ Ehdúu Píívyéébe néenetu muurá méwaajácú ditye íjcyane. Muurá ditye íjcyátuca tsá díbye nééítyuró díityé Píívyéébe íjcyane. Aanéjííva íllure ámuha mémujtáhi.

Páñétúejúúcu taúhbajúúcu

(Mt 22.34-40)

²⁸ Ehdúhjáa Jetsóo tsadotséómuma táhjájcatsíñé tsaapi taúhbájú uwááboobe leebúcunúhi. Aabéhjáa ímí díityéké Jetsóo añúcu híjcyánélii nées dííbyeke:

—¿Aca teene Píívyéébe taúhbajúúnetu keená ímichi páñétúene?

²⁹ Áánéliihyéhjáa neébe:

—Ímichi muurá páñétúene taúhbajúúnetu néehí: “Ámuúha íjraéémuj, muurá Máavyéjuube Mépiivyéébe apáábyéré íhtsútuube íjcyáhi. ³⁰ Áánélii múu dííbyeke Dípiivyéébe Díavyéjuube íjcyáábeke wajyú ávyeta díííbúutúre páneere muhdú u íjcyáneri dííjtsaméiyi.” Ehdú neéne ímichi páñétúene teene taúhbajúúnetu. ³¹ Áánetu tsííñe néehí: “Pamévakéré múu wajyú muhdú u wájyúmeídyu.” Íñecu muurá ímichi páñétúenécú taúhbajúúnetu.

³² Ehdúhjáa Jetsóo néenélii díibye taúhbájú uwááboobe nées dííbyeke:

—Ávyéjuubej, tehdújuco u neéne ímíáané tsáápiye Píívyéébe íjcyane apáábyéré íhtsútuube íjcyáabe. ³³ Áábeke ímíáané mewájyúiyá ávyeta méííbúutúre páneere muhdú meíjcyáneri méíjtsaméiyi. Áhdure tsíjtyeke mewájyúiyá muhdú mewájyúmeídyu. Ehdú muurá meíjcyane ímí íjtsúcunúúbé íñe dííbyeke meíicuvéné panévare dííbyé úmíwávú mecóvátsohíjcyáné ehnííñevu.

³⁴ Ehdúhjáa díbye tsáímíyé añújcúnélii Jetsóo nées dííbyeke:

—Tsúuca muurá Píívyéébe avyéjuejpíjyúcooíyó uú.

Ehdúhjáa dííbyeke Jetsóo néené Boone tsáhájucó múha dííbyeke tsííñe díllotúne.

Muubá Críjto íjcyane

(Mt 22.41-46; Rc 20.41-44)

³⁵ Téjyúhjáa duurúvájá pañe íjcyámeke úwááboobe íhdityuré néehí:

—¿Aca íveekí taúhbájú uwáábojte nehíjcyá Dabíúvúj tsííménémúhaabe Críjto íjcyáiñe?

³⁶ Ááneráhjáa Píívyéébe Apííchóré dííbyeúvuke túkévéjtsóneri neébe:

Ávyéjuube nées Táavyéjúúbeke: “Cána táúniúvúu díicya dímunáake o táhjáné hajchóta.”

³⁷ Ehdúhjáa muurá neebe Dabíiúvú Críjtodítýú Íavyéjuube dibye íjcyane. Aanéjii ¿muhdú íivane Dabíiúvúj tsíiménémúhaabe íjcyáiyooobe Críjtoó?

Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóné ímí diityéké pájtyénéllii lleebúcunúme.

Taúhbájú uwáábojtéké Jetsóó núcójpívetsóne

(Mt 23.1-36; Rc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Téhduréhjáa tsiiñe úwááboobe neéhií:

—Ámuúhaj, téibúwá tsáma méijcyaco. Tsá múu íivatú eene aatye taúhbájú uwáábojte míamúnaa diityéké íavyejúúllekíyé cááméjacobájí úcámeíhíjcyánetu. ³⁹ Muurá pihcyáávejáané pañevú iúcaávécooca imíllémé íboohówátsihjívuré íacuuvéne. Áhdure teene pihcyááveháñe májchó májchómeícyooca imíllémé ímítsihjívuré imájchone.

⁴⁰ Aame pílbájyujte walléemudítýú dótu híjcyá diityé jaaháñe. Ehdu muurá imyéénúné núcójpí cááménécóbaúvú ihjývahíjcyarómé Píívyéébema. Árome muurá téené déjúcotu ícúbáhráméíhi. Ehdúhjáa Jetsóó neéhií.

Ídátso neéle pílbájyulle dsíídsike pícyóone

(Rc 21.1-4)

⁴¹ Téjyúhjáa duurúvájá pañe Píívyéébé wáábyuta dsíídsike ditye pícyohíjcyábá úníuri dibye ácuúcunúnáa téhbá pañevú picyóomé teene dsíídsi. Dsíídsiváméhjáa mítyanéhjí pícyóohí. ⁴² Áanáacáhjáa pílbájyulle ídátso pícyóo mjíhwuúcúre. ⁴³ Aanéhjáa ííténe ímamyémuke neébe:

—Áámye muurá pílbájyulle ídátso neérolle pícyóo pámé ehniíñevúre. ⁴⁴ Muurá aatye pícyóo mítyane idsíídsivánetu áyanéwuúji. Áánetu pícyoolle páneere téene tájpi íjcyáiyóne.

13

Duurúvaja wágóóveíñe Jetsóó neéneé

(Mt 24.1-2; Rc 21.5-6)

¹ Aaméhjáa duurúvájá pañetú íjchívyénáa Jetsóoke ímamyémudítýú tsaapi neéhií:

—Uwááboobej, aca ííne imíjyaú eene duurúvaja néwayúúnetu méénúmeíhi.

² Áanélliihyéhjáa neébe:

—¿A imíwu ú ítéhí? Ároja muurá wácávyáhcáméíhi.

Jetsóó tsááiñe ihde pájtyeíñehji

(Mt 24.3-28; Rc 21.7-24; 17.22-24)

³ Átsihdyúhjáa péeme tééjáj píihírí oríívo bájú íjcyátsihvu. ⁴ Átsihvúhjáa Jetsóó ácuúcunúúbeke Péédooroo, Jacóóboo, Jóááá, Aderéee, íjcyame neéhií:

—Cána múúhake duubállé mújyú tene pájtyeíñe eene múúhake u nehíjcyanéhji. ¿Aca íínetú muha méwaajácuú tsúúca tehdu tene pájtyeíñe?

⁵ Áanélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Ehdu neéme tsáma wajácútsi méijcyaco ámuha állíu múnáadívú maállítsámeítyuki.

⁶ Muurá o tsááiñe tsúúca píihícooca íjcyáímyé mítyame óhdi díllómeímye. Aame neé diibyéjuco Críjto íjcyane. Aane mítyame cáhcújtsoó bañúháñe.

⁷ Áhdure téjyú íjcyáiñe méénujcátsí pahúlleváre. Ááneri méíllityedíñe. Ehdu pájtyeíñe páneere ílluréjuco níjkéváiñe ihde. ⁸ Muurá tsané íiñúji múnáa méénujcátsí tsííñe íiñúji múnáama. Ájyú íiñúji vááúméí pahúlleváre. Áhdure ájyaba íjcyáahi. Ehdu déjúcóóveíñe ícúbáhráméí íiñújiri.

⁹ Áanéllii téibúwá méijcyaco. Muurá oke ámuha mecáhcújtsóné hallútú pihcyáávejáané pañevú ámúhake imyéénúmeke tsajtyeímye ávyéjúté éllevu. Aame muurá ámuha

méúwááboó diityéke. ¹⁰ Muurá íñe pajtyéteju pámeekérei íñújiri íjcyané míamúnáake úwáábóméíhi. Ájyju ihdyu ó tsaá páneere ílluréjuco iníjkévaki. ¹¹ Ahdícyane ávyéjyjté éllevu ditye ámúhakye icyúvéhoojánu tsájtýécooca tsá múu íjtsámeítýú muhdú íhhyúváiñeri. Muurá ihdyu Píivyéébere Íapííchoj téeveri ámúhakye túkévéjtsóneri ámuha méihjyúváahi. ¹² Áhdure téjyju tsané nahbémú íjcyarómé ímityúné dáríívécátsíhi. Aame tsamééré tsíjtyedívú táúhbájcátsíhi. Muurá ítsiime íjcyarómedívú cáánimu táúhbaá tsijtye dityéke idsíjívétsoki. Áhdure idyé ítsiime íjcyarómé cáánimudívú táúhbaáhi. ¹³ Áhdure cáhcújtsotúmé ámúhakye tsarílléé tahñéjté ámuha meíjcyámeke. Aane ehdu néerónéhjí pañe Píivyéébeke íhvéjtsotúmé tsaimíyé nihñéétsihvuré íjcyame ihdyu pájtyéteéhi.

¹⁴ Áhdure muurá duurúvájatu tsátsii íñé imítyúné úújétyútsihvu ímityúné úújeténé Píivyéébeke ávyéta tsarí pájtyeéhi. Aane ihdyu ámuha maájtyúmícooca méwáácunúco cámehábuñevu Jodéa íñúji múnaa ámuha meíjcyame. Ehdúu muurá tene pájtyeíñé tsúúcajatújuco Píivyéébe ihjyú uubálle múnáajpi Daniéré néeneé. Aane éevéhíjcyámé íhya ihdyu waajácújucoó íná íjcyaiñe. ¹⁵ Ahdícyane téjyju áachi íjcyame íucaavéjúcohdí ímíjcohó pañévú tsíeméné iújcuki. ¹⁶ Áhdure íumihé pañe íjcyame íoomíjyúcohdí ihjyávú íwajyámu éllevu. ¹⁷ ¡Máidáátsoju tsáma tene pájtyeíñé téjyju walléemú éevájtema tsijtye ñohñójtérei ítsíméwuúmú íjcyámeke! ¹⁸ Áánéllii Píivyéébema méihjyúvaco tsúcohíváneri úúníjyáijyju tene ipájtyétu níjyáháñé lliiñe ámuha mewáácunútuki. ¹⁹ Muurá téjyju íjcyaiñé ávyetá íhnáhó ícúbáhraméi íñe íñúji ípívyéévétsihdyu mújyú ícyahíjcyatúne. Áané boonétú ihdyu tsáhájucó mújyú téhdu néené ícúbáhraméi íjcyáityúne. ²⁰ Aane muurá Píivyéébe oke wállóótuca pámeere dsíjívéiyáhi. Áánéllii ícúu tsiíñe oke wállóóibye íhñéjte wájyuri.

²¹ Aane tsúuca tene píhícooca íjcyaimíyé tsaate íllure íállíñe ‘tsúuca Críjto tsájucóóhií’ nééimye. Áámeke wajácútsi meíjcyáne mécáhcújtsodíñe. ²² Muurá íjcyaimíyé állíu múnaa iiye Críjtodi díllóméimye. Áhdure díllóméimye Píivyéébe ihjyú uubálle múnáadi. Aame piivyéteé méénuráityúronéhjí imyéénune. Ááneri muurá míamúnáake mújtátsoimíyé Píivyéébedítyu. Tsáijyju múúne téhdure mújtátsoiyómé ímiáané dílbyeéjtéjuco íjcyarómeke. ²³ Aane íñe tsúuca ámúhakye ó úúballé íhdétújuco ámuha metéíbúwááveki.

Jetsóó tsáácooca pájtyeíñéhjí
(Mt 24.29-35, 42-44; Rc 21.25-36)

²⁴ Ehdu ícúbáhraméi pájtyéné boone cóójiejpi nuhba ílluréjuco áabatéiñe. Áhdure péjcoejpi tsáhájucó ajchúityúne. ²⁵ Ájyju míicuru dójcoó cáámetu. Ehdu páneere íévéhóowari íhtsútunéhjí íjcyane mujtáraba íjcyáahi. ²⁶ Ájyju tsúuca Míamúnáajpidívúu o ípívyéévebe páneere táihstútú táavyéjuma ojtsó pañétú ó bóhówááveéhi. ²⁷ Aabe ó táúhbaá níjkyéji múnáake ditye ípíhjúcu óhdivu tahñéjteke pahúllevaré íñújiri, níjkyéjiri, íjcyámeke.

²⁸ Cáhawáá méjtsúcunu higyéerahej. Muurá itsóúúvéne tsiíñe tehe béhjívánetu méwaajácú píjcyaba píhíjucóone. ²⁹ Ahdu néene íñe ícyooca ámúhakye o nénehjí pájtyénetu tsúuca ámuha méwaajácúu tsiíñe o tsááiñe éévé úújetéjucóone. ³⁰ Aane ímiáané ámúhakye o néé ehdu nénehjí pájtyeíñé íñújiri míamúnáa íjcyapíñáaáca. ³¹ Muurá íñe íñújima páneere íévéhóowari íjcyanéhjí wágóóóveéhi. Áánetu íñe ámúhakye o néhíjcyané tsá mújyú wágóóóvéityúne.

³² Áronáa ihdyu tsiíñe o tsááiñe éévé tsá múha wáájácútu. Níjkyéji múnaa íjcyarómé tsá wáájácútu. Téhdure pañetu Píivyéébe Hajchi o íjcyaróobe tsá o wáájácútu. Apáábyéré ihdyu Llihíyó waajácú mújyú tsiíñe oke iwállóoíñe.

³³ Ahdícyane tsáma téibúwá téené íjtsúcunúre meíjcyáne méihjyúvahíjcyaco Píivyéébema. Muurá tsá mewáájácútu mújyú tsiíñe o tsááiñe. ³⁴ Muurá tsaapi tsiíñe íñúji íááhíveté

íuníu múnáake pícyoíñú ihjávú tsáné wákimyéivu ditye téeneri íjcyá dibye téhulle íjcyané hajchóta. Áamedívú muurá tsáápiikye ityéhmétsoíñúróobeke tsá dibye néetu mújyú itsááiñe. Ahdu tsá ámúhake o néetu mújyú tsiíñe o tsááiñe. ³⁵ Ahdícyane téibúwá meíjcyáne téene íjtsóré meíjcyaco. Muurá ávyeta tsá mewáájacutú mújyú ámúhá avyéjuube o íjcyabe o tsááiñe. Tsáijyu múúne tsájcoojí o tsáá cuuvé pañe, mityá cúúvénetúrej, mityá pécójpínej, mityá cóojí pañévuj. Ávyeta tsá mewáájacutúne. ³⁶ Áánéllii múu téibúwá téene íjtsóré íjcyá ámúhake o túvaaóvátu pevétaré ñná méénutúme cuwáriyé ámuha meíjcyámeke. ³⁷ Ehdu íñe ámúhake o nées pámeere tahñéjté ámuha íjcyámeke. Ahdícyane tsáma téene íjtsóré meíjcyaco. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

14

Jetsóoke íekééveíñé ditye pítyácócatsíñe
(Mt 26.1-5; Rc 22.1-2; Ja 11.45-53)

¹ Áijyúhjáa pajtyété wañéhjí óorítýúne pááá máchoméihíjcyané wañéhjí míjcyoojícúturéjuco lléeváiñáa llúúvájte avyéjútémá taúhbájú uwáábojte íjtsámeí muhdú íállíñe Jetsóoke íekééveíñe idsíjívetsoki. ² Áronemáhjáa néjcatsímýe teene wañéhjí pañéi tehdu imyéénútu míamúnáake ííborínúíyónéllííhýe.

Pacúúcújpácyori tsáápille Jetsóoke íhñíwau múrijchóne
(Mt 26.6-13; Ja 12.1-8)

³ Áijyúhjáa Jetsóó ímamyémuma Betáaniári Tsimóó dííbyere ‘Ahlláriho’ némeíbyé jari. Aaméhjáa téējari majchóri íjcyánáa tsáápille tsáá mityane áhdoméíñé pacúúcújpácyoma. Aalléhjáa téjpacyóri dííbyé nííwau múrijchóhi. ⁴ Aanéhjáa ímamyémuke tsaríwu pájtyénéllii néjcatsímýe:

—¿íveekíami aalle ícúbahra pacúúcújpácyori tsáné pijcyábá mewákímýeíñe áhdodúné áhdoméíjpácyorij? ⁵ Muurá téjpacyo menáhjihénúne dsíídsiri mépíaabóiyá ídáátsóméhjike.

⁶ Ehdúhjáa dííledítýú ditye néérónáa Jetsóó nées díityéke:

—Óvi íjcyalle. ¿íveekí ehdu ámuha méihjýúváhi? Muurá tehdujuco dille méénune. ⁷ Muurá díitye ídáátsojte tsá kiávú ámúhadítýú pééityúne. Áánetu tsá múhajchótá ámúhama o íjcyáityúne. ⁸ Áánéllii muurá oke téjpacyóri múrijcholle oke ditye cúúúíñé ihde tájpi íímíbjachóne. ⁹ Aane ímiááné ámúhake o nées íñe tajtyéeveri míamúnaa pájtyetéíñé uwááboju úwáábohíjcyámé muurá idýe teene úúballéné pámeere ííñújiri íjcyané míamúnaa waajácuúhi. Ehdúhjáa Jetsóó nées ímamyémuke.

Jóoda Ijcaríóoté Jetsóodívú ékéévetsóíñe
(Mt 26.14-16; Rc 22.3-6)

¹⁰ Áijyúhjáa Jóoda Ijcaríóoté dííbyé mamyémú 12-meva íjcyáméejpi íjcyároobe mújyúrá llúúvájte avyéjúté éllevu ipyééne díityéké neeté dííbyedívú íekéévétsoíñe. ¹¹ Ááneríhýáa mityane íímíjyúúvéne imíllémé dííbyeke íáhdone. Ehdúhjáa tsúuca díityémá ípítyácócatsíñe ílluréjuco dibye íjtsámeíñe muhdú dííbyedívú íekéévétsoíñe.

Ímamyémuma Jetsóó májchone
(Mt 26.17-29; Rc 22.7-23; Ja 13.21-30; 1Co 11.23-25)

¹² Aanéhjáa teene pajtyété wañéhjí óorítýúne pááá ditye máchohíjcyané wañéhjí obééjáuúmuke tsájaatsá múnaa dsíjívétsohíjcyané wañéhjí tújkévajcójí Jetsóoke ímamyémú néehíí:

—¿Aca kiávú ú imíllé wañéhjí májchó muha meméénune?

¹³ Áánéllíihýhjáa tsaatésikye neébe:

—Cáhawáá Jerotsaréevu mepej. Ácoomíyí ámuhtsi tsaapi líyííhyori nújpañújéébeke maájtyúmíibema mépeéhi. ¹⁴ Aabe tsájá pañévú úcáávéébe déjutu meúcáávéne tééja múnáájpikye méneéco: “Uwááboobéne múhtsikye néé kiáváhjané íchii mójchoho íjcyane tééhó pañévú dibye múúhama pajtyété wañéhji májchó májchóihyo.” ¹⁵ Ájyu ámuhtsikye úújétsóiibe tsaho imíwu córííhócoba néeho cáámééíjiri íjcyahóvu. Ááhó pañévú méméenuco mééma majcho. Ehdúhjáa neebe diityétsikye.

¹⁶ Ahdújucóhjáa dityétsí péene técoomívu. Aamútsíhjáa ímiáané muhdú dibye néhdújuco iúújeténe tééhó pañévú méénune teene majcho.

¹⁷ Áané iijyúnúvúhjáa Jetsóó tétsihyíjyuco pámeemáyé ímamyémuma. ¹⁸ Aanéhjáa tsúuca imájchótsihvu neebe diityéke:

—Ímiááneturé ámuhtsikye o néé íjcyabe tsaapi ámuhtsíyú óhdivu méénútsóiibe.

¹⁹ Aanéhjáa kímóhcó diityéké pájtyénéllii pámeere néé díbyeke:

—¿Aca caabyé ehdu uke muha méméenuúhi, a oó?

²⁰ Áanéllihyéhjáa neébe:

—Íñe tsájí pañévuré muhtsi díbyema memájchoobe ehdu oke méenuúhi. ²¹ Ehdu ímiáané oke pajtyéíñe Míamúnáájpídívú o ípívyéévéébeke tsúucajátújucoo Píívyéébe waajácúháámitu tene néhdújuco. Áronáa ihdyu máidáátsoju tene pájtyéíñe ehdu oke méenuúbeke. Tsáháa ihdyu dibye íjcyáítyuróne.

²² Ehdúhjáa diityéké íñétsihdyu pááaho iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Áánemáhjáa idyóhdáhínunévú diityéké iwájtúne neébe:

—Íñe tájpi náávé íjcyane memájcho.

²³ Ahduréhjáa ado iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Áánevúhjáa dibye ájcune adóme.

²⁴ Áámekéhjáa neébe:

—Íñe tátyujpácyo náávé íjcyane úúballé muhdú míamúnaa ícyahíjcyané pítýájcoju o dsíjíveneri tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñe múhdumé oke cáhcujtsómé ípájtyeteki. ²⁵ Aane ímiááneturé ámuhtsikye o néé ícyocátú tsííñe ámuhtsi májchó íjcyaróné o adójúcóóityúne Píívyéébe avyéjuri meíjcyácooca tsííñe maadóíñévújuco.

*Péédoro tóónúmeíñe Jetsóó úúballéne
(Mt 26.30-35; Rc 22.31-34; Ja 13.36-38)*

²⁶ Aaméhjáa teene pajtyété wañéhjí majtsíjyú imájtsívátsihdyu péé oríívó bajúvu.

²⁷ Átsihvúhjáa Jetsóó néé diitye ímamyémuke:

—Ípyejco muurá ámuhtsi pámeere ílluréjuco óhdivu metsújááveíñe pahúllevávu. Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé: “Obéjámú tehmeébeke o dsíjívetsóné boone ílluréjuco ditye mújtaíñe pahúllevávu.” Ehdu muurá néene Píívyéébe waajácúháámitu. ²⁸ Áronáa ihdyu o dsíjívéebe tsííñe o bóhííne ó péé ámuhtsi ihde Gariréavu.

²⁹ Ehdúhjáa Jetsóó ímamyémuke néénéllii Péédoro néehíí:

—Íhya ihdyu íjtye uke íhvéjtsóohi. Áánetu ihdyu tsá uke o íhvéjtsóityúne.

³⁰ Áanéllihyéhjáa neebe díbyeke:

—Ímiááneturé uke o néé muurá ípyejcójuco tahñéébe u íjcyaróné u tóónúíñe 3-ijyúvá cáracái míjyúcú májtsívátúné ihde.

³¹ Áronáacáhjáa Péédoro néehíí:

—Muurá tsá o tóónúmeíityúne. Óvíjyuco néhi ihdyu oke ditye dsíjívetsóné téené hallútu. Ehdúhjáa pámeere neerá díbyeke.

*Píívyéébema Jetsóó íhgyuváne
(Mt 26.36-46; Rc 22.39-46)*

³² Aaméhjáa úujeté 'Getsemaní' némeítsihvu. Átsihvúhjáa Jetsóó nées diityéke:

—Íchiyéi meíjcyá Píivyéébema o ihjyúvatéki.

³³ Áanemáhjáa tsajtyéébé Péédooroo, Jacóóboo, Jóááá, éhdúmekére. Áamedívúhjáa ávyetá ihnáhó kímóóvémeíbye. ³⁴ Áanemáhjáa neébe:

—Muhdú íhya o dsíjívéiúvúduréjuco oke táíbuwa. Ahdícyane cána íchihdyúréi oke metéhmej. Áronáa ihdyu mécúwadíne.

³⁵ Ehdúhjáa iñéene peebe éhniíñéwuúvu. Átsihvúhjáa imímóúúvéne Píivyéébema ihjyúvaabe muhdú tene néhajchíí ícúbáhrámeityuki. ³⁶ Íllúhjáa ihjyúvaábe:

—Ayúju Táácáaniíj, tsá muurá íná u túhúúllétúne. Ahdícyane muhdú u néhajchíí óvjiyacóóné o ícúbáhrámeíne. Áronáa idyé tsá o ímillédú u méénúityúne. Óví ihdyu muhdú u ímillédú óoma ú meenúhi.

³⁷ Ehdúhjáa Píivyéébema íhhyúvátsihdyu óomiibye cuwáí íjcyámedívú iwájtsíne nées Péédooróke:

—¿Aca eene ú cuwáhi, Tsímoj? ¿íveekí tsá cuwa u áábúcutú oke u téhmeki?

³⁸ Imíchi bo meíjcyáne cúwávetúmé Píivyéébema méihhyúvahíjcyá ímityunévú ámuha metáhjátsámeityuki. Muurá ímiáané ámuha méimíllerá tsaímíyé meíjcyane. Áronáa tsá ámuha meíhnháhootú tehdu meíjcyáiyóne.

³⁹ Ehdúhjáa diityéké iñéene bíwáhullévúré ipyééne tsiiñe Píivyéébema ihjyúvaabe piéhdúré tujkénúu íhhyuvádúre. ⁴⁰ Átsihdyúhjáa tsiiñe péébe úujeté téhdure cuwáí íjcyámedívú. Ávyetáhjáa mítyane cuwa diityéké íjcyame tsá dííbyema íhhyúváiyónéhji éllevu íjcyatúne. ⁴¹ Aabéhjáa diityédí íulléjérone tsiiñe Píivyéébema ihjyúvatéhi. Átsihdyúhjáa ihdyu óomiibye diityéké néehíí:

—Áyu, icyooca ihdyu ílluréjuco mecúwáiyóne. Áronáa Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívú tsaapi ímityúmeke ékéévetsóíne éévé tsúúca úujetéhi. ⁴² Ahdícyane ílluréjuco metsu mepéekí. Muurá tsúúca tsaabe óhdivu méénútsóíbye.

Jetsóoke ditye ékeevéne

(Mt 26.47-56; Rc 22.47-53; Ja 18.2-11)

⁴³ Ehdúhjáa Jetsóó néenaa tsúúca tsaatémá Jóoda wajtsí tétsihvu llúúvájte avyéjutee, taúhbájú uwáábojtee, túkevétsojtee, íjcyame wállóónéllíi tsáámeé. Aaméhjáa tsáá ímyéénujcátsiháñe nítsúmuma, cávaájcoháñema. ⁴⁴ Ácoocáhjáa íhdéjuco diityéké Jóoda néeneé:

—Cáábyeké o chóhchócuube díibyéjúcoói. Áábeke meékéévéne métsajtyéco. ⁴⁵ Ehdúhjáa diityéké ípityajcódújuco Jetsóo éllevu ipyééne díbye néetene:

—'Uwááboóbej, ¿a áanu úuj?' nééberéhjáa chohchócú dííbyeke. ⁴⁶ Ááneréjucóhjáa ditye íékéévéébeke tsájtyene.

⁴⁷ Áronáacáhjáa tsaapi dííbyé mamýmudítýú ínítsúwari wállóríhjúcú llúúvájte avyéjutee únú múnáájpi núúmiho. ⁴⁸ Áámekéhjáa Jetsóó néehíí:

—¿Aca muhdú íhvane éhne múúne ímityúné méénuhíjcyáábe éllevu ditye tsáhdu ámuha metsáa taéllevu nítsúmuma cávaájcoháñema? ⁴⁹ Áánerá íhyajchótá ámúháj pñe o íjcyaaabe duurúvájá pañe o úwáábohíjcyáábeke keená ámuha oke meékéévehíjcyáne. Áronáa ihdyu tehdujuco ámuha meméénune Píivyéébé ihjyú uubáalle múnáápe tsúúcajátújuco néhijcyané dííbyé waajácúháámitu néhdújuco tene ípájtyeki.

⁵⁰ Ehdúhjáa Jetsóó néenaa ímamyémú ílluréjuco wurúvájá pañe o úwáábohíjcyáábeke keená ámuha oke meékéévehíjcyáne. Áronáa ihdyu tehdujuco ámuha meméénune Píivyééáane dííbyéjtane.

Tsáápiikye ditye ékéévéroobe pállójcóne

51 Áanáacáhjáa tsaapi ováhtsá íeveho íjcyabe wájyamubávú idyóvíívyéne pehíjcyá diityé déjutu. 52 Áábekéjháa ditye ékévéronáa tehba diityé hójtsí pañévú iwááoíñúne waabe pevéhoréjuco.

Túkevjtsojté úmíwari Jetsóó íjcyane
(Mt 26.57-68; Rc 22.66-71; Ja 18.12-14, 19-24)

53 Aanéjháa tsúuca Jetsóoke tsajtyémé llúuvájté avyéjúube éllevu. Áanáacáhjáa tsijtye llúuvájté avyéjutee, túkevjtsojtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame píhcyaaavéjucóó tétsihvu.

54 Áijyúhjáa Pééodoro dííbyeke úráávyebe pehíjcyá diityé kemúellére. Aabéjháa úújeté lláhajtsívúré tétsihyi tééjá tehméjté íjcyuujúwatu píhmiíhíjcyáme életu ipíhmiki.

55 Áanáacáhjáa avyéjute ítsámeíhíjcyá muhdú Jetsóó hallúvú iállíñe dííbyeke ídsíjívétsoíñe. Áronáacáhjáa tsá ditye píivyetétú muhdú dííbyé hallúvú iállííyóne.

56 Ávyetáhjáa mítyame dííbyé hallúvú páhduváré álliyómé báñúmeíhíjcyáhi.

57-58 Áronáacáhjáa tsaate téhdure dííbyé hallúvú iállíñe néehíí:

—Áánu muurá nehíjcyá míamúnaáváa méénuja duurúvaja iwácávyáhóne tsíjyaréjuco imyéenuíñe míamúnaa méénútuja. Aajává pánéévétsóoibye 3 coojívatúre. Ehdu ihjyúvahíjcyáabe.

59 Ehdúhjáa ditye néérone tsá cáhcújtsómeítyúne.

60 Áronáacáhjáa llúuvájté avyéjuube diityéj píinétú íjyócuúvéne néé Jetsóoke:

—¿íveekí tsá u áñújcutú aatye díhyallúvú ímítyunéhjí úúballéne?

61 Áronáacáhjáa tsá ñná díibye neétune. Áanéllíhyéhjáa tsiíñe neebe dííbyeke:

—¿A ímiáané díibyéjuco uu Críjto ímiáábé Píívyéébé Hajchí?

62 Áanéllíhyéhjáa neébe:

—Éée, díibyéjuco oó. Aane méwaajácú íñe Míamúnáájpidívúu o ípívyéévebe íhtsútuube Píívyéébé úníuri o íjcyane. Aabe muurá tsiíñe o tsáácooca o bóhówááveé ojsó pañe.

63 Ehdúhjáa Jetsóó néene avyéta tsarí pajtyé díibye llúuvájté avyéjúubeke. Áanéllíhyéhjáa íwajyamúúné dówaríjcyámeíbyéré néehíí:

—Ávyeta tsáhájuco meímíletú tsijtye éhnííñevu dííbyé hallúvú tsiíñe úúballéne. 64 Muurá íñe ámuha melléébóneríyé ¿íveekí uuhívatéébé Píívyéébedi? Aane ¿muhdú ámuha méjtsúcunúhi?

Áanéllíhyéhjáa pámeere néé ílluréjuco díbye dsíjíveíñe.

65 Ehdúhjáa ditye néenélii tsaate dííbyé hallúvú úníchíhcyuméré íhyúmi íbíjínúúbeke imyéénúne néehíí:

—Áyu cána waajácú caabyé uke méénune.

Téhduréhjáa duurúvájá tehméjté dííbyeke wábáajcóhi.

Pééodoro tóónúmeíñe
(Mt 26.69-75; Rc 22.56-62; Ja 18.15-18, 25-29)

66 Aanéjháa Pééodoro lláhajtsírí íjcyánáa llúuvájté avyéjúúbé úníu múnáadítyú tsáápille tsááhií. 67 Aalléhjáa dííbyeke píhmírí íjcyáábeke íítehíjcyáróne néehíí:

—Úpée idyé éhne ú ícyahíjcyá Jetsóoma Natsarée múnáájpiíma.

68 Áronáacáhjáa íllure ityóónúne neébe:

—Tehdu o wáájácúúbedíjíí óóma ú ihjyúváhi. Ehdúhjáa íñéene lláhajtsí mójcó lleehówavu íjyócuúvetéébe.

Áanáacáhjáa tsúuca cáraca májtsiváhi. 69 Aabéjháa tétsihvu úújetéébeke tsiíñe ííténe tétsihyi íjcyámeke neéle:

—Áánu muurá idyé tsaapi Jetsóó mamyémúejpi.

⁷⁰ Áronáacáhjáa idyé tsiíñe tóonuúbe. Áané illúhwuúréhjáa idyé tsíjtyeréjuco nééne dííbyeke:

—Áánerá ímiáané diibyéjuco uu Jetsóó mamýmúejpi. Muurá eene Gariréa múnaa íhjuvádú u íhjuvánéturé méwaajácú diibyéjuco u íjcyane.

⁷¹ Ehdúhjáa ditye néénelii tsiíñe ityóónúne líhcyámeíbyéré nééhií:

—Éje, ímiááneturé tsá o wáájacutú dííbyeke eene ámuha óóma dííbyedi meíhjuváváabeke.

⁷² Ehdúhjáa díbye néénaa tsiíñe cáraca májtsivá míjyúcújuco. Áánetúhjáa ítsááveebe Jetsóópe dííbyeke illu nééneé: “Muurá 3-íjyúvá ú tóónúméí tahñéébé u íjcyaróné cáracáí míjyúcú májtsívátúné ihde.” Ehdúhjáa Jetsóó nééne ítsáávéne ílluréjuco díbye tááne ávyetá íhnáho.

15

Pirááto éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene

(Mt 27.1-2, 11-14; Rc 23.1-5; Ja 18.28-38)

¹ Áané tsítsíínevúhjáa llúúválté avyéjutee, túkevjtsojtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame tsiíñe dóbeevéhi. Aaméhjáa Jetsóoke dóhjíuri tsajtyé ávyéjuube Pirááto éllevu. ² Aabéhjáa díllópejtsó dííbyeke:

—¿A ímiáané uu jodíómú avyéjuúbe?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ééé, diibyéjuco oó.

³ Áánáacáhjáa llúúválté avyéjute dííbyé hallúvú mítyane ímityúné úúballéhi.

⁴ Áánélliihyéhjáa Piráátó tsiíñe dííbyeke nééhií:

—¿Aca íveekí eene tsá u añújcutú aatyé díhyallúvú ímityunéhjí úúballéne?

⁵ Ehdúhjáa díbye Jetsóoke néérónáa tsá díbye añújcutúne. Ááneríhjáa iúlléventúne tsáhájucó díbye íná néétune.

Jetsóoke ditye dsíjívétsoíñe

(Mt 27.15-31; Rc 23.13-25; Ja 18.38-19.16)

⁶ Teenéhjáa pajtyeté wañéhjí pañe paíjyuvaré ávyéjuube Piráátó tsáápiikye ichívyétsohíjcyá cívéhóójari íjcyamedítýú dííbyé hallúvú míamúnaa íhjuvávábekéjuco.

⁷ Aanéhjáa téijyu íjcyabe dsíjívétso múnáajpi ‘Barabáa’ némeíbyé cívéhóójá pañe tsíjtye dsíjívétso múnáama. ⁸ Áánáacáhjáa tsúúca tétsihvu míamúnaa píhcyavémé ímyéenuhíjcyádú táúmeíjyucóó Piráátóke díbye íjchívyétso tsáápiikye diityédítýu.

⁹ Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Íhya ámuha méimíllé ámuha jodíómú avyéjuúbeke o ácádsíjcaáyóne.

¹⁰ Ehdúhjáa neebe diityéké íllure íñómíutááváne llúúválté avyéjute ehdu dííbyeke dáriivéné iwáájácúnema. ¹¹ Áronáacáhjáa diitye llúúválté avyéjute néé tétsihyi íjcyámeke ditye Barabáa hallúvúré íhjuvúva dííbyekéré díbye íjchívyétso cívéhóójatu.

¹² Áánélliihyéhjáa diibyey Piráátó néé diityéke:

—¿Ácooca eene jodíómú avyéjuube díbye íjcyane ámuha menéhíjcyáabeke muhdú méméenuúhi?

¹³ Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Dííbyedívú ihdyu páwachékevu wátyétyehcútso.

¹⁴ Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Aca íná ímityúné méénuúbe?

Áronáacáhjáa tsiíñe kéévánécoba néémeé:

—¡Muúbe, wátyétyehcútsó dííbyedívu!

15 Áanélliihyéhjáa awáá ijchívyétsoobe cúvéhóójatu Barabáakéré diityémá ímí iijcyane ímíllénema. Áánemáhjáa Jetsóodívú iwápáájcótsóne íhvéjtsoobe diityédívú diityéréjuco iwátyétyéhcu páwachékevu.

16 Áábekéhjáa tsodáhómú dííbyé já llahájtsívu itsájtyéébedívú píhcyaavéhi. 17 Aaméhjáa dííbyeke uácó wáyyamu duujínuúdú nééjavu. Áhduréhjáa tsuhjúuuhónetu imyéénúné chahíiwavu ávohjácómé dííbyeke. 18 Áánemáhjáa wáñejcóme:

—¡Nóóooj, áánu jodíómú avyéjuúbe!

19 Ehdúhjáa íñééne dííbyeke úníchíhcyuméré illaáyohíjcyá úméhéiyi íhñíwáutu. Áánemáhjáa dííbyé lliñévéú ímíhmóúbáne ávyéjútsohíjcyámé illure dííbyedi iúúhívaténema. 20 Ehdúhjáa dííbyedi iúúhívaténé boone tácoríúcúmé teeja duujínuúdú nééjaá. Áánemáhjáa uácómé páñétúeja dííbyé wajyámuvúréjuco. Átsihdyúhjáa tsajtyémé dííbyeke páwachékevu iwátyétyéhcúíhullévu.

Páwachékevu ditye Jetsóoke wátyétyehcúne
(Mt 27.32-44; Rc 23.26-43; Ja 19.17-27)

21 Aanéhjáa téhullévu péeme cábuuvé tsirééne múnáajpi Arejááadorómá Róópómútsíj caani Tsimóó íúmihétú tsáábedívu. Áábekéhjáa íhbutsóme Jetsóoke iwátyétyéhcúíwachékevu.

22 Aaméhjáa úújeté tsátsii ‘Niwáupáájí’ nééiyóné ‘Góógota’ némeítsihvu. 23 Átsihvúhjáa Jetsóoke íjchorómé ‘mííraá’ némeíñé duurúbájpácýoma bíínojpácýó iúménúnetu. Áronéhjáa tsá díbye ádotúne.

24-25 Áábekéhjáa tsúúca wátyétyehcúmé páwachékevu ááméjutúréi nuhba íjcyánaáaca. Áané boonéhjáa tsodáhómú nehócýatsí caatyé dííbyé wajyámúúné újcuíñe. 26 Aanéhjáa dííbyé nííwáú caamééhullétú téwachéketu pícyóómé tsíeménetu icyáátunúné illu nééneé: “Áánu jodíómú avyéjuúbe.” 27 Téhduréhjáa téijyu tsaatétsí ímítyúmútsikye wátyétyehcúmé dííbyé úníutu panéjcvátú íjcyáwachékéécutu. 28 Ehdúhjáa ímítyúmútsima dííbyeke wátyétyehcúmé Píívyéébe íwaajácúháámitu illu néhdújuco: “Ímítyúmé raahóri dsíjívéiíbye ímítyúúbedi ditye dílloóbe.”

29 Aanéhjáa dííbyeke úújejemé dííbyedi iúúhívaténemáyé ‘wamíwamí’ nehíjcyáhi. Áánemáhjáa néémeé:

—Ehdíívaabéváa eene duurúvaja u wácávyáhcoja 3 coojívatúré tsiíñe ú pájáávétsóiyáhi.

30 Áyu cána bo pájtyetétsaméij.

31 Téhduréhjáa llúúvájte avyéjútémá taúhbájú uwáábojte dííbyedi iúúhívaténe néjcatsíhi:

—Tsíjtyekée muurá ímiááné pátyetétsohíjcyáabe. Áronáacáha tsá díbye pívyetétú iíye ípájtyetétsámeíñe. 32 Aabe cána óví ímiááné diíbyéjuco Críjto mee íjraéémú avyéjuube íjcyáhajchíí eene éwachékevúne ditye wátyétyehcúné ityábáhcyúmeíñe pájtyeté botsíi dííbyeke mecáhcújtsoki.

Téhduréhjáa dííbyé úníutu ditye wátyétyéhcumútsí uuhívaté dííbyedi.

Jetsóo dsíjívéne
(Mt 27.45-56; Rc 23.44-49; Ja 19.28-30)

33 Téijyúhjáa cójípínétú íjyunúné cuuvé tujkévevújuco. 34 Áánáacáhjáa Jetsóo ávyétá íhnáhó illu wáníjcyámeíhi:

—Eróij, Eróij, ¿rama tsabataáni? Tápiivyéébej, Tápiivyéébej, ¿íveekíami oke ú íhvejtsoj? Ehdúhjáa nééiyóné ehdu neébe.

35 Aanéhjáa tétsihyi íjcyámedítýú tsaate illéébóne néehíí:

—Éje, aadi Eríadi wáníjcyámeí Píívyéébe íhju yú uuballe múnáajpiúvudi.

³⁶ Áánelliihyéhjáa tsaapi íicúí wájýámubádú nééne bíínójpácýó kiwátyetu iééníyojéné úméhéí níjcautu ipícyoonévú cújuuvé díbye ííhároki. Áánemáhjáa neébe:

—Bo óví Eriá niityétsová díbyeke.

³⁷ Áánacáhjáa tsiine ávyétá ihnáho iwáníjcyámeísihdyu ílluréjuco díbye dsíjivéne. ³⁸ Áané tujkéverihjáa duurúvájá pañétú pañétúétsíí watájcó wájýámúwácoba dóchéreev é cáámetu baavu panéjcuavú wájítahnécu. ³⁹ Aanéhjáa tsodáhómú avyéjuube tétsihyi íjcyaaabe ájtyumí muhdú díbye iwáníjcyámeíne dsíjivéne. Áánetúhjáa neébe:

—Á ihdyúha ímiáané áánu Píívyéébé Hajchi.

⁴⁰ Aanéhjáa tsaate walléemú díbyeke ditye dsíjivetsóné tsíhyulléturé íítehíjcyáhi. Áámemáhjáa ijcyámé Maaría Madarénaa, tsííne Maaría Jacóóboma Jotséemútsíj tsííjuu, Tsaroméee, éhdume. ⁴¹ Diityéhjáa muurá Gariréari díbye íjcyácooca díbyeke píáábohíjcyámé téhullétú díbyema tsáá Jerotsaréevu. Áámemáhjáa téhdure ijcyámé tsijtye walléemú díbyemáa tsáameé.

Jetsóó íitémeho ditye cúúune

(Mt 27.57-61; Rc 23.50-56; Ja 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Aanéhjáa wáyeéévejcóójí ditye ímíbájkímyeíhíjcyajcóójí pejco íhtsútuube Jotséé Arimatéa cóomi múnáajpi péé Pirááto élleu, téhdure Jetsóoke cáhcújtsoobe Píívyéébé avyéjú ítsohíjcyaaabe. Aabéhjáa diibye Piráátóke táumeí díbyeúvú íitémeho icyúúuki.

⁴⁴ Ááneríhjáa íllure Piráátó ullévenú ‘a ímiáané íhya dsíjivéjúcoóbe’ íñéénema. Áánemáhjáa tsodáhómú avyéjúúbeke ipíúváne díllóobe ímiáané díbye dsíjivéjúcójí íwáájácuki.

⁴⁵ Aabéhjáa úúballé ímiáané tsúuca díbye dsíjivéne. Áánelliihyéhjáa Piráátó néé diibye Jotsééke díbye íjcyúne icyúúuki. ⁴⁶ Ahdújucóhjáa díbye téwachéketu tééhoúvuke íñítyétsóne bííjinúne ímíwu néené wájýámuba íáhdóbari. Áánemáhjáa nééwájítu bóhdómeíne níkyéhéjú pañévú icyúúune wátájcoobe nééwayúvu. ⁴⁷ Aanéhjáa Maaría Madarénamúpi tsíjpille Maaría Jotséemútsíj tsíjímá ájtyumí díbye cúúune.

16

Jetsóó dsíjiveebe tsiine bóhíne

(Mt 28.1-10; Rc 24.1-12; Ja 20.1-10)

¹ Aaméhjáa wáyeéévejcóójí pejco diille Maaría Madarénaa, Jacóóbój tsíju Maaríaa, Tsaroméee, éhdume ahdó pácúúcjpcyóné Jetsóó íitémeho itsójtsoóteki. ² Áánemáhjáa tsíijyu tsííne tsemáánaréjuco tujkévajcóójí pejcojúco díbye níjkyévú pééme úújeté tétsihvu tsúuca nuhba ájchúnáaaca. ³ Aaméhjáa néjcatsíhi:

—¿Aca múha íne mééma téhejú watájcó nééwayu íñétsóóhi?

⁴ Áronáacáhjáa ítéecunúme téhejú úmíwari teu íjcyájúcootúne. ⁵ Aaméhjáa téhejú pañévú úcaavémé ájtyumí tsaapi ováhtsá ímiánéjcuri ácuúcunúúbeke. Áábé wájýámúhjáa cááméjacoba nééja ávyéta tsítsi. Áábedíhjáa íllityéme. ⁶ Áronáacáhjáa neebe diityéke:

—Méíllityéíne. Muurá ó waajácú ámuha menéhcone Natsarée múnáajpi Jetsóoke éhné páwachékevu ditye wátyétyéhcuúbeke. Áronáa tsá díbye íchii íjcyájúcootúne. Tsúuca bohíjúcoóbe. Cáhawáá méuujévá íchii díbye íjcyatsíí pevétsíiyéjuco íjcyane. ⁷ Ahdícyane méúúballété Péedorómá tsijtye díbye mámyémuke tsúuca tsiine díbye bóhíjucóone. Méneeco díbye péjucóóné Gariréavu diityé ihde téhullévú diityémá íátyúmíjcatsí diityékée íñéhíjcyádújuco.

⁸ Ehdúhjáa díbye néénemáyé wájucóomé íllityéneri úúvéecunúmére. Aaméhjáa tsá muuca úúballéto mítyane íllityénelíhye.

*Maaríá Madarénadívú Jetsóó bóhówaavéne
(Ja 20.11-18)*

⁹ Aanéhjáa ibóhijcójí cúúvénetúré Jetsóó bóhówaavé Maaríá Madarénadívú dííllé pañétúu 7-meváké naavémuke iwáágóóllédívu. ¹⁰ Aalléhjáa úúbáalleté dííbyé mamyémú dííbyeke kímóóvehíjcyámeke. ¹¹ Áronáacáhjáa tsá díílleke ditye cáhcújtsotúne.

*Ímamyémudítýú mútyétsidívú Jetsóó bóhówaavéne
(Rc 24.13-35)*

¹² Aanéhjáa dííllédívú ibóhówáávéne boonétú tsiíñe bóhówááveebe tsíhdyuréjuco mútyétsi ímamyémudítýú juuváyí péhíjcyámútsidívu. ¹³ Aamútsíhjáa idyé tsíjtye íñahbéjteke úúbálleroné tsá ditye cáhcújtsotúne.

*Muhdú ditye wákímyeíñe ímamyémuke Jetsóó nééneé
(Mt 28.16-20; Rc 24.36-49; Ja 20.19-23)*

¹⁴ Átsihdyúhjáa bóhówááveebe pámehdívuréjuco ímamyémudívú 11-meváréjuco íjcyame majchorí íjcyamedívu. Áamekéhjáa uhbáichoobe ímiááné bóhííbeke iájtyumíné tsíjtye úúbálleroné ditye cáhcútsohíjcyátúné hallútu. ¹⁵ Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—Ahdícyane óvíi ámuha pámeekéré ííñújiri íjcyané míamúnáake méúwaabó ditye pájtyetéíñe uwááboju. ¹⁶ Aane lléébome ímiááné icyáhcújtsóné uubállé tsójtsótsámeímyé ihdyu pájtyéteéhi. Áánetu cáhcújtsotúmé wágóóóveéhi. ¹⁷ Aane oke cáhcujtsómé tamyémeri waagóó tsaaté pañe naavémú íjcyámeke. Téhdure tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri ihjyúvaímye. ¹⁸ Téhdure ííñimyéemuke ditye ékééverómé tsá íiná méénúityú diityéke. Téhdure námijtya ádorómé tsá dsíjívéityúne. Aame chéméméhjike bóhíítsohíjcyááhi.

*Níjkyejívú Jetsóó pééneé
(Rc 24.50-53)*

¹⁹ Ehdúhjáa Jetsóó ímamyémuke nééneé boonétú tsúúca Píívyéébe dííbyeke ujcú níjkyejívú díbye iávyéjuuté dííbyema. ²⁰ Áábe déjuvúhjáa ímamyémú úwáábohíjcyá pahúllevaré teene dííbyé uwááboju. Aaméhjáa dííbyere píáábóneri méénúráityúronéhjí méénuhíjcyá dííbyé uwááboju iwáájácúmeíki. Áyu tehdujuco

RÓOCAÁ

Róoca Jetsóodítýú cáátúnuháami

Íhju tújkeváne

1-2 Tsúuca muurá tsaate uwáábojte muhdúhjáa Jetsóó méjpiine úllejéné páñetu ájtyumímé tééné uubállé caatúnuhíjcyá ímí tehdújuco. 3 Aane ícyooca ó imíllé ooréjuco tééné uubállé o cáátunúné uke o wájuube Téóópiró éllewu, diityékée o díllóhíjcyánéj piínévú téhdure páneere ímí ídyjúcotu tsúuca o wáájácúnélliíhye. 4 Aane ó imíllé tééné uubállée ditye méénune u lléébohíjcyáné ímíñeúvú u wáájacúne.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa tsíímáváméiñe

5 Jodéa iññújí avyéjuubéhjáa Heróódé íjcyáijyu íjcyaaabe tsaapi llúúváabe Tsacariá Abiámuúbe. Áábé táába méméhjáa Eritsabéé Aróój tsíiménémúháábéelle íjcyalle. 6 Áamútsikyéhjáa Píívyéébe ímí íjtsúcunú dííbyé taúhbaju néhdújuco dityétsí íjcyánélliíhye. Aamútsíhjáa tsá íñnetú néétsámeítýú míamúnáadívu. 7 Áronáacáhjáa ihdyu tsá dityétsí tsíímávatú mewa Eritsabéé ajchíba íjcyánélliíhye. Áané pañévúhjáa idyé tsúuca kéémemútsíjyuco diityétsi.

8 Aanéhjáa tsáijyu diibye Tsacariá íjcyáaha múnáake dómajcóné llúúvájte Píívyéébe úmíwávú pácúucu péététsohíjcyáne. 9 Aanéhjáa imyéenuhíjcyádú nehcomé caabyé diitye llúúvájtedítýú páñétúétsihvu úcááveíñe. Aanéhjáa diibye Tsacariáake dómajcóné dibye úcááveíñe páñétúétsihvu duurúvájá pañévú teene imyéwu cúvaane dibye ipyéétetsoki. 10 Aanéhjáa dibye péététsóné tujkéveri tsaate áachi íjcyame Píívyéébema ihjyúváhi. 11 Áanáacáhjáa dííbyedívú níjkyéji múnáajpi bóhówaavé teene ditye péététsohíjcyáné waíjí íjcyátsihvu. 12 Áábekéhjáa íajtyúmíne mítyane íllityéébe. 13 Áronáacáhjáa neebe diibye Tsacariáake:

—Díhllityédíñe. Tsúuca muurá Píívyéébe uke lleebó dííbyema u íhjuúvahíjcyáne. Áhdícyane muurá dítyáaba Eritsabéé tsíímávaá wájpííkye. Áábeke ú meménuú Jóáadivu. 14 Ááneri muurá mítyane ú ímíjyúúveéhi. Áhdure tsijtye ímíjyúúveéhi. 15 Aabe daachi Píívyéébedívú íhtsútuube íjcyaaabe tsá bíínojpácýó áadóityúne. Áhdure tsííñe avyéjpacýóné tsá dibye áadóityúne. Muurá tsííjú íbúwá pañérei íjcyáróóbé pañe tsúuca Píívyéébe Apííchó íjcyáahi. 16 Aabe mítyámeke íjraéemudítýú Ávyéjuube Píívyéébe icyánejcúvú íbúwáávétsoóhi. 17 Muurá tsaatéke ítsíímemáyé cáánímuke dibye ímíbaávyetsómé tsáimiyéjuco íjcyáiñe. Áhdure lléébohíjcyátúrómeke ímíbaávyétsóííbye. Ehdu muurá Ávyéjuube Jetsóó ihde míamúnáake ímíbájchóíiibye ditye ímí dííbyeke iwáátsúcúpéjtso Eriáúvumáa ícyahíjcyáné Píívyéébe Apííchóré dííbyeke túkévéjtsóneri.

18 Ehdúhjáa níjkyéji múnáajpi néénéllíi diibye Tsacariá néé dííbyeke:

—¿Aca múhdutú tehdú óoma íjcyáiñe? Muurá tsúuca kéémemútsíjyuco muhtsi átyáábama.

19 Áanélliíhyéhjáa neebe dííbyeke:

—Muurá Píívyéébe oke wallóó íúníu múnáajpi Gaabriéé o íjcyáábeke díllewu uke ímiá uubállé o méénuki. 20 Áhdícyane ícyoocátú tsáhájucó u píívyetéítýú u íhjuváne dááchikye tsíjju tsíímávanévújuco íveeki uke o úúballéné u cáhcújtsótúnélliíhye. Ehdu úuma pajtyéiñe íéévé úújetéijyu.

21 Ehdúhjáa néeneri Tsacariá duurúvájá pañe íjcyáábeke míamúnaa áachítýú ityéhmérone múhduréjucó íjtsámeíñe ícúí dibye tsáátúnélliíhye. 22 Aabéhjáa íjchivyédú ímiáané tsáhájucó píívyetétú íhjuváne. Íhyótsiríyéjucóhjáa dibye úbáhcýohíjcyáné

diityémá íhhyúvaróne. Aanéhjáa íjtsúcunúmé tsíeméné dííbyedívú bóhówaavéné tééjá pañévu.

²³ Aabéhjáa dííbyeke tene dómájcodújcoojívá tééjá pañe iwákímyeíñe péjucóó ihjyávu.

²⁴ Áané boonétúhjáa ímiáané tsúuca mewa Eritsabéé eeváhi. Aalléhjáa ihjyátú tsá úlléjúcootú tsáhojtsí nuhbáva. ²⁵ Aalléhjáa nehíjcyáhi:

—Íhya óhdi míamúnaa íhhyúvahíjcyánetu íhveté íñe íllu óóma Píívyéébe meenúhi.

Jetsóó tsíímáváméíñe níjkyéji múnáajpi úúballéne

²⁶ Aanéhjáa tsúuca 6 nuhbávájucó dílle íjcyánáa idyé Píívyéébe tsiíñe wallóó níjkyéji múnáajpi Gaabriéke Gariréari íjcyacóómí Natsaréevu díbye iúújeté wájpiikyéi úújéttulle Maariáke. ²⁷ Dííllekéhjáa Jotséé áábajáa ityáábáva Dabííúvúj tsííménémúhaabe íjcyaaabe.

²⁸ Aabéhjáa níjkyéji múnáajpi díílle éllevu ípyééne néé díílleke:

—Maímijyu ihdyu u íjcyanej. Muurá Píívyéébe uke tujkéveellé tsijtye walléémú ehniíñevu.

²⁹ Ehdúhjáa díbye nééneri íllure iúllévenúne íjtsámeíllé ñná nééiyóné ehdu díbye nééneri.

³⁰ Áronáacáhjáa neebe díílleke:

—Dííllityedííñe. Muurá Píívyéébe uke tujkéveelléhi. ³¹ Ahdícyane ú éévaáhi. Aane u tsíímáváabeke ú meménuú Jetsóodívu. ³² Aabe íhtsútuube íjcyaa Páñétúejpi Píívyéébé Hajchí íjcyaaabe. Áabeke Píívyéébe ávyéjútsoó dííbyé íhdé múnáajpi Dabííúvuke íávyéjujtsódu.

³³ Aabe íjraéémú avyéjuube íjcyaa múijyú cápáyóóvéítyuúbe.

³⁴ Ehdúhjáa díbye néénelii díille Maariá néé dííbyeke:

—¿Aca muhdú ó éévaá wájpiima o íjcyáallejñívari?

³⁵ Áánéllihyéhjáa neébe:

—Muurá ihdyu íhtsútuube Píívyéébere Íapííchoj tééveri ehdu úuma méénuúhi. Áánéllii dííbye u tsíímávaabe dííbyé Hajchíyé íjcyaaáhi. ³⁶ Téhdure muurá díílle Eritsabéé tsíímávaá tsáápiikye tsúuca kéémelléjucó íjcyárolle. Tsúuca muurá 6 nuhbávájucó dílle éévane ajchíba íjcyárolle. ³⁷ Tsá muurá ñná Píívyéébedívú túhuutúne. Páneere piivyéteébe.

³⁸ Áánéllihyéhjáa Maariá néehíí:

—Muurá dííbyeke ó íícúvehíjcyáhi. Aabe ihdyu óví eene oke u néhdu óóma meenúhi. Ehdúhjáa dílle nétsihdyu ílluréjucó níjkyéji múnáajpi pééneé.

Maariá Eritsabééke ááhívéne

³⁹ Átsihdyúhjáa íícúiyé múhdúj coojívatúra díille Maariá péé Jodéa íiñújiri íjcyané caméhbáuri íjcyacoomívu. ⁴⁰ Aalléhjáa Tsacariáke íááhívéne dííbyé taaba Eritsabééke duurúváhi. ⁴¹ Áané tujkéveríhjáa díille Eritsabééke íjtsííméné vááúmeí íhbáú pañe. Áanáacáhjáa Píívyéébé Apííchó tsúuca dííllé pañe. ⁴² Aalléhjáa kéévánécoba néé Maariáke:

—Muurá tsijtye walléémú ehniíñevu uke Píívyéébe tujkéveelléhi. Aabe u tsíímáváabeke ímí pícyoó panévaturé. ⁴³ Aalle ¿muhdú ídátsohívalleke oke ú aahívevá Táavyéjuube Táapájtyetéébé íjcyáííbyéj tsíijju u íjcyalle? ⁴⁴ Muurá oke u dúúruváváné tujkéveri tápañe tsíímene vááúmeí ímíjyúúvénej pééve. ⁴⁵ Ahdícyane ihdyu maímijyu u íjcyane eene uke Píívyéébe tújkevéléné u cáhcujtsódú íjcyalle. Muurá ímiáané méénúíbye úuma muhdú uke íñéhdú.

⁴⁶ Ehdúhjáa Eritsabéé néénelii Maariá néehíí:

Ávyetaré táííbúuri ó duurúvá Píívyéébeke. ⁴⁷ Aabe Táapájtyetétsoobe mítyane oke ímíjyúúvetsó táííbuu. ⁴⁸ Muurá íñe dííbyé íícúve múnáalle ídátso o néérólleke oke ítsááveébe. Ahdícyane ícyoocátú pámeere míamúnaa óhdi ímíjyuuvéhi. ⁴⁹ Muurá Píívyéébe ímiáábé íhtsútuube íjcyaaabe tajtyééveri meenú ímí tehdújucó. ⁵⁰ Aabe

pámeere míamúnáadítú múhdumé dííbyeke ávyejúúllémeke píaabó diityédí ìdáátsóvéne. ⁵¹ Muurá ávyétá íhtsútú nénehji imyéénúneri mítyájkímyeímyeke núcójpívétsoobe. ⁵² Áhdure íhtsútujte ávyéjútédítú íavyéjú idyójtúne ávyéjuutésoobe ídáátsóméhjikéréjuco. ⁵³ Muurá ímiááneriyé tsúúrameíhijcyámedívú éhnííñevu bóhówájtssoobe teéne. Áanetu íhtsutúme éhnéva múnáa téeneriyé tsúúrameíhijcyámeke tsá díbye ímiáánevu ájcutúne. ⁵⁴⁻⁵⁵ Muurá ihñéjté ijraémú meíjcyámeke ìdaatsólléne íhvéjtsótuubéré meke píáábohíjcyá mújyú níjkéváityúne éhnéhjáa méidé múnáajpi Aavaráaúvuke pámeere íjtsíménémúháábema íñéhdújuco. Ehdúhjáa neelle Maaría.

⁵⁶ Aalléhjáa pápíhchúú nuhbává Eritsabéema íjcyátsihdyu oomí ihjyávu.

Tsojtsó múnáajpi Jóááke tsíju tsímaváne.

⁵⁷ Aanéhjáa Eritsabéé tsúuca ítsímaváíñe éévé úújetédú tsímavá wájpííkye. ⁵⁸ Áijyúhjáa díílle hájkímuma tsijtye téeneri ímíjyúúvéne duurúvá dille tsímaváne Píívyéébere díílleke píaabóné iwáájácúnema. ⁵⁹ Aaméhjáa tsúuca íhyojtsítú pápíhchúúj coojívájucó íjcyáábéwúuke íñaméhó níjcáúemíñhé kíhdyahíróhi. Áánemáhjáa imíllerómé dííbyéwúuke imyémenúne cááni Tsacaría déjuri. ⁶⁰ Áronáacáhjáa tsíju néehíí:

—Tsáhaá, Jóáa dííbye méme.

⁶¹ Áánéllihyéhjáa néeme díílleke:

—Áronáa tsá teene dídyohjíba múnáa mémé íjcyatúne.

⁶² Ehdúhjáa íñééne cááníkye úbahcyómé díbye imyémenú keená ímíllenévu.

⁶³ Áánéllihyéhjáa cááni Tsacaría tsíeméné ityáúmeíñetu caatúnú 'Jóáa dííbye mémé íjcyááhi' íñééneé. Ááneríhjáa pámeere ullévenúhi. ⁶⁴ Áijyúhjáa tsúuca íhjúvaabe Píívyéébeke duurúváhi. ⁶⁵ Ááneríhjáa teene Jodéa íñújí caméhbaúne múnáa iúllévenúne úbálléjcatsíhi. ⁶⁶ Áánemáhjáa Jóáadítu néemeé:

—¿Aca íhya íñé íhtsútuubéí dííbyéwu? Muurá Píívyéébe ímí dííbyeke íjtsúcunúhi.

Píívyéébeke Tsacaría dúúruváne

⁶⁷ Aanéhjáa téjyú dííbye cááni Tsacaría Píívyéébé Apííchó ípañe íjcyáabe dííbyeke dúúruvaabe néehíí:

⁶⁸ Maímijyú ihdyu mee ijraémú ávyéjuube Píívyéébe íjcyanej. Muurá meke píááboobe mepájtyetéki. ⁶⁹⁻⁷⁰ Muurá íicúve múnáajpi Dabííúvúj tsíménémúháábedítú pícyóiibye tsaapi íhtsútuube meke pájtyetétsóííbyeke tsúúcajátújucóo íhjú uubálle múnáaj téeveri íñéhdú. ⁷¹ Aabe meke pájtyetétsoó mémunáadítu. ⁷² Muuráhjáa méíhdé múnáaúvudi ìdáátsóvéne diityéké íhvéjtsótuube píaabó muhdú diityéké íñéhdújuco. ⁷³⁻⁷⁵ Muuráhjáa téhdure méíhdé múnáajpi Aavaráaúvuke ímiáánetúré neebe meke mémunáadítú ipájtyetétsoííñe íñerí íllityétúme dííbyekéréjuco meíicúve mújyú níjkéváityúne.

⁷⁶⁻⁷⁷ Ehdúhjáa íhjúvátshdyu dííbye íllíwúuke neébe:

Ahdícyané uu hájchíwu ú íjcyáa íhtsútuube Píívyéébé íhjú uubálle múnáajpi. Aabe dííbyééjteke ú ímíbaávyétsoó Ávyéjúúbé ihde dítye iwáájácu tsúuca diityé ímítyuháñe Píívyéébe diityédí ìdáátsóvéne ábájíveíñe dítye ipájtyetéki. ⁷⁸ Muurá meke ìdaatsólléne cáámetu wállóóiibye tsáápiikye meéllevu mepájtyetéíñe mééma méénúííbyeke. ⁷⁹ Aabe muurá waajácútsoó ímiájíjtóvú eene iwágóóóvéíyojítóré úráavyehíjcyámé ídátsó cúúvétsii múu íjcyadu wáájácúratúme ícyahíjcyámeke. Ehdú muurá ímiájíjtóvú meke waajácútsóiibye tsaímíyé meíjcyaki.

Ehdúhjáa neebe Tsacaríá.

⁸⁰ Aanéhjáa diibye tsíimene tsaimíyé píivyebe ijcyá Píivyéébe ímillédu. Aabéhjáa icyahíjcyá íinéubará píivvétúné iíñújiri imúnaa ijraéémú díibyeke ímíñéúvú wáájácútsihvújuco.

2

Jetsóoke Maariá tsíimaváne (Mt 1.18-25)

¹ Áánetúhjáa Maariá tsúuca tsíimávaiñé píhínáa páñétúejpi ávyéjuube Tséétsa Aogójtó táuhbá pámeere imyémeháñé icyáátúnútsámeiki. ² Téjyúhjáa Tsíiríá iíñújí avyéjuube Tsiréénio íjcyánáa méénútujkénúme teene páme méméré cáátúnúmeíñé. ³ Áánéllihyéhjáa pámeere pehíjcyá ímichi íiñújí comíñevu imyémeháñé icyáátúnútsoki.

⁴⁻⁵ Aanéhjáa Jotséé diille mewa Maariá éévállema péé Gariréa iíñújí Natsaréetu Jodéa iíñújiri íjcyacóomí Beréevu Dabíiúvúu tsíimávámeítsihvu imyéme icyáátúnútsó díibyeúvúj tsíiménémúhaabe íjcyánéllíhye. ⁶ Aanéhjáa tétsii dítyétsí íjcyánáa tsúuca Maariá tsíimávaiñé éévé úújetéhi. ⁷ Aalléhjáa tujkénúejpi íjcyáábeke ítsíimáváne wájyámubááneri íbíjínúúbeke tódsijcaró jéémú éébutáwá pañévú kiá dítyétsí íjcyáíyotsíí íjcyátúnéllíhye.

Jéémú tehme múnaa Jetsóoke ááhivéne

⁸⁻⁹ Áánáacáhjáa técoomí úníuri tsaate obééjámuke téhmehíjcyámedívú tépejco níjkyéji múnáajpi bóhówáávébedítýú Píivyéébé ámítsaráhcó díityéké ájchúacunúneri mítyane íllityéme. ¹⁰ Áronáacáhjáa neebe díityéke:

—Méíllityédiñé. Muurá ímiá uubállema o tsáá ámuha éllevu pámeere mítyane ímíjyúúvéíñé uubállema. ¹¹ Muurá tsúuca ámuhá avyéjuube ámuhákye pájtyetétsóííbyeke tsáápille tsíimavá Dabíiúvú coomívu. ¹² Aabe wájyámubááneri bíjínúmeíbyé jéémú éébutáwá pañé íjcyáábeke ámuha maájtyúmínetúré méwajácuú díibyejúco íjcyane.

¹³ Áánáacáhjáa diibye níjkyéji múnáajpi úníúvú tsijtye mítyame dííbyé nahbéjté bóhówaavéhi. Aaméhjáa Píivyéébeke dúúruvámé néehíí:

¹⁴ Maímijyu Píivyéébe níjkyéjiri íjcyáábej. Muurá íiñújiri íjcyáné míamúnaa díibye ímillédu íjcyame tsaimiyéjuco íjcyaiñé íná díityé hallurí íjcyájúcootúme.

¹⁵ Aaméhjáa níjkyéji múnaa tsúuca péené boone díitye jéémú tehméjté néjcatsíhi:

—Cána bo metsu mepéé Beréevu Píivyéébe meke úúballéné maájtyúmiki.

¹⁶ Ehdúhjáa íñéene íicúí téhullévú pééme ímiááné ájtyúmíté diille Maariáa, Jotséee, diibye tsíiménéwu jéémú éébutáwá pañé íjcyáábee, íjcyámeke. ¹⁷ Aaméhjáa díibyeke íajtyúmíne úúballé níjkyéji múnáajpi dííbyéwúudítýú nééneé. ¹⁸ Ááneríhjáa ullévenúme. ¹⁹ Aanéhjáa Maariáke íñé imíjyaú pájtyelle téneri ítsámeíhijcyáhi. ²⁰ Átsihdyúhjáa díitye jéémú tehméjté oomí Píivyéébeke ávyéjújtsomére díityéké tene némeídyújuco tene íjcyánéllíhye.

Jetsóoke dítye mémenúne

²¹ Aanéhjáa 8 coojívá íjcyáábéwúuke íñaméhó níjcaúemííhé kíhdyahíróme. Átsihvúhjáa díibyeke meménúme Jetsóodívú níjkyéji múnáajpíhjáa Maariáke dílléi éévátúné íhdéjuco néhduú.

²² Téjyúhjáa diille Maariá ímíbájchoméíñé éévé úújeténéllíi pééme Jerotsaréevu Moitsééúvuj téeveríhjáa Píivyéébe néené táuhbaju néhdu imyéénuki. Áhduréhjáa téijyu Jetsóoke Píivyéébé hójtsí pañévú pícyoomútsi. ²³ Ehdúhjáa meenúme Píivyéébé táuhbaju íllu néhdújuco: “Tujkénú pamévare wájpiikye tsíimávaabe Píivyéébé wáabyutáábé íjcyááhi.”

²⁴ Aamútsíhjáa tsajtyé Maariá ímíbájchoméíñé hallúvú Píivyéébeke íicúvéíñé míityétsi

wahpéjtétsikye dííbyé taúhbaju íllu néhdújuco: “Múu toómehémútsíúbake íjúúumútsíúbake tsivá íimíbájchómeíñé íicúve.”

²⁵ Téijyúhjáa Jerotsaréeri ímiáábé íjcyaa Tsimeóó tsaímíyé Píívyéébe ímillédú ícyahíjcyaa ítsohíjcyá íjraéémuke ímíbaávyétsóíbye tsááiñe. ²⁶ Áábé pañéhjáa Píívyéébe Apííchó íjcyane úúballé dííbyeke díbyéi dsíjívétúnáa Píívyéébe wáallooíñé meke pájtyetétsóííbyeke. ²⁷ Aabéhjáa Píívyéébe Apííchóré tükévéjtsóneri péé duurúvájávu. Áánacáhjáa Jetsóówúuma tsííjsumútsí úcaavé tééj pañévú Píívyéébe taúhbaju néhdújuco dííbyéwúuke imyéénuki. ²⁸ Áhullévúhjáa dííbye Tsimeóó dííbyéwúuke ííhbúcúne Píívyéébeke dúúrúvaabe néehí:

²⁹ Ayúju Píívyéébeéj, tsúuca íñe oke ú ájtyúmitsó okée u néénevu dííicúve múnáajpi o íjcyáábeke. Áhdícyane óví ílluréjuco o dsíjívéne. ³⁰⁻³¹ Tsúuca ó ájtyumí múúhakyé pájtyetétsóííbyeke pámeere míamúnáadvú u bóhówáávétsóóbeke. ³² Aabe peetédu néébe téhdure íjraéémú íjcyátúróné míamúnáake ímiájíjtóvú waajácútsoóhi. Áhdure íhñéjté íjraéémuke ávyéjújtsóííbye.

³³ Ehdúhjáa Tsimeóó íhgyúváneri tsííjsumútsí ullévenúhi. ³⁴ Téhduréhjáa díityétsí hallúvú piáábó táúmeííbyé ímí díityétsí íjcyaki. Átsihdyúhjáa neebe Maaríake:

—Áánúdityu íjcyane muurá mítyame memúnaa íjraéémudítýú éhniíñevu tútáváaveéhi. Aame íllure dííbyeke ehdíívalleé ávyéjúúllétúme. Áronáa íjcyaimyé tsaate dííbyeke cáhcujtsóme. ³⁵ Ehdú dííbyeke tene pájtyécooca waajácúmeííñe muhdú míamúnaa tsáápiitsá íjtsaméi íjcyane. Áijyu teene páneere u íítene uke tsííjjuke ávyétá kimóhcó pájtyeé díííbúutu. Ehdúhjáa neebe Tsimeóó Maaríake.

³⁶⁻³⁷ Áhduréhjáa íjcyalle tsáápille kéémelle Atsée dohjíba múnáajpi Panoéeúvú ajoyúwá Áánaá. Aalléhjáa bádsíjcaja íjcyácooca ityájíváábema íjcyá 7 pijcyábáre. Aanéhjáa tsúuca 84 pijcyábájucó ipíibajyúúvatétsihdyu íjcyalle tsá íínehíjcyatú duurúvájatu. Paíjyuvárehjáa Píívyéébeke dúúrúvalléré íhgyúvahíjcyá dííbyema. Tsáijyúhjáa áwahíjcyalle majcho dííbyema íhgyúvácoóca. Aalléhjáa Píívyéébere tükévéjtsóneri íhdéjuco íiná pájtyeíñé úúballéhíjcyalle tétsihvu itsáane duurúvá Píívyéébeke. ³⁸ Ááné boonéhjáa úúballéle Jetsóó Mepájtyetétsoobe íjcyájucóóné pámeere Jerotsaréé múnáa ípájtyetéíñe ítsohíjcyámeke.

Natsaréevu dítye óómiñe

³⁹ Ehdúhjáa Píívyéébe taúhbaju néhdu Jetsóój tsííjsumútsí imyéénúné boone oomí Gariréa ííñújivu íhcyóómi Natsaréevu. ⁴⁰ Aanéhjáa Jetsóó Píívyéébe piáábójú pañe tsaímíyé píívyeebe panévaré waajácúhi.

Duurúvájá pañe Jetsóó íjcyane

⁴¹⁻⁴² Aabéhjáa tsúuca 12 pijcyábá íjcyáábema tsííjsumútsí péé Jerotsaréevu pájtyeté wáñéhjivu ténevá pijcyábádú ipyéhíjcyádújuco. ⁴³ Aanéhjáa téené pájtyétavu díityétsídítýú coévaabe Jerotsaréevu díityétsí wáájácútúné hallúri. ⁴⁴ Íjtsúcunúmútsíhgyáa díbye péjucóóné tsaatéma. Áánemáhjáa tsájcoojíjuco ipyéérone néhcóromútsí dííbyeke imúnáa pañe. Téhduréhjáa tsíjtye iwáájácúmé pañe néhcóromútsi. ⁴⁵ Áronemáhjáa tsííñe óómimútsí Jerotsaréevu dííbye néhcovu.

⁴⁶ Aamútsíhgyáa ájtyumí 3 coojívatu duurúvájá pañe taúhbájú uwáábojtéj píine ácuúcunúúbé dítye íhgyúvájcatsíñe lléebúcunúhíjcyáábeke. Aabéhjáa téhdure díllóhíjcyá ícyánéjcutu díityéke. ⁴⁷ Ááneríhgyáa ávyeta ullévenúmé muhdú kémúúbejívva wáájácúneri. Téhduréhjáa dííbyeke dítye díllone díbye áñúcu híjcyáneri ullévenúme. ⁴⁸ Áhduréhjáa tsííjsumútsí dííbyeke íájtyúmíne ullévenúhi. Áábekéhjáa tsíjju néehí:

—Llíhij, ¿aca íveeki ehdu múhtsikye ú dáriivéhi? Muurá muhtsi díícyáánidyu néébema uke ménéhcohíjcyá tsíñehjírjúco íjtsámeímútsíye.

⁴⁹ Áanélliihyéhjáa neebe diityétsikye:

—¿Aca muhdú ívane oke ámuhtsi ménéhcohíjcyáhi? ¿Aca tsá ámuhtsi mewáájacutú Llihíyó wákimyéiyi o íjcyáidyújuco o íjcyane?

⁵⁰ Ehdúhjáa diityétsikye dibye nééne tsá dityétsí wáájacutú ñná iñééiyóné ehdu dibye nééneé.

⁵¹ Aabéhjáa botsíi diityétsima oomí Natsaréevu. Aabéhjáa ícyahíjcyá tsaímíyé diityétsima muhdú dityétsí ímillédu. Aanéhjáa imíwu tsíju íjtsúcunúneri ítsámeíhíjcyáhi.

⁵² Aabéhjáa tsúuca kéémévebe mítyanéjuco wáájacutúbeke ímí Píívyéébe íjtsúcunúbeke téhdure míamúnaa ímí íjtsúcunúhi.

3

*Tsojtsó múnáajpi Jóaa úwaabóne
(Mt 3.1-12; Mc 1.1-8; Ja 1.19-28)*

¹ Téijyúhjáa 15 pijcyábájuco Tibéerio páñétúejpi ávyéjuube íjcyánáa Póótsio Piráátó Jodéa iññújí avyéjuúbe. Áánetúhjáa Heróodé Gariréa iññújí avyéjuúbe. Áánetúhjáa iñahbe Perípe Itoréaa, Taraconíte, íjcyané iññújícú avyéjuúbe. Áánetúhjáa Ritsaníá Abiríiniá iññújí avyéjuúbe. ² Áánetúhjáa Anáama Caipáamútsí páñétúejtetsí llúuvájté avyéjuúbe. Téijyúhjáa Tsacaría hajchi Jóaa íñéubará píívyétúné iññújiri íjcyáabeke Píívyéébe néé dibye úwááboki. ³ Ahdújucóhjáa dibye úwááboobéré péhíjcyané patsíhíwá múnáakéré Joodáa úníuri íjcyané iññújine múnáake. Nehíjcyaabéhjáa ditye ímítyuháñé íhvéjtsóne Píívyéébe icyánejcúvuréjuco íbúwáávéne itsójtsótsámei Píívyéébe diityédí ídáátsóvéne diityé ímítyú ílluréjuco íábájíveki. ⁴ Ehdúhjáa Jóaa úwáábohíjcyá Píívyéébe ihjúu uuballe múnáajpi Itsaíaúvú íllu néhdújuco:

Mélléboó íñéubará píívyétúné iññújiri íjcyaa keeváwu íllu úwaabóne: “Méímibáavyé ímítyú ámuha meícyahíjcyánetu tsaímíyéjuco ámuha meíjcyámeke Ávyéjuube íájtyumíwaki. ⁵ Méímibáavyé ámuhá íjtsaméi éhne múúne juuva nehníwu nénéhjiri pééroju meímíbájchoju ímí tsatújkevérejuco íjcyadu. ⁶ Muurá Píívyéébe wáalloo meke pájtyetetsííbyeke pámeere míamúnaa íájtyumíki.”

⁷ Ehdúhjáa Jóaa úwáábohíjcyánéllii tsaate peecutére dííbyedívú itsójtsótsámei tsáameke neébe:

—Íavyeta mía ííñimíyémúeméjté ámuúha! ¿Múha ámúhake néé peecutére ámuha metsójtsótsámeíñeri mepállójcóiýóné Píívyéébe meke méímítyuháñé hallútú ícúbáhraíñé méúmíwari íjcyánetu? ⁸ Tujkénúí méuujétsó ímiáané Píívyéébe icyánejcúvuréjuco ámuha meíbúwaavéné mewáájacu ímiáané téhdújuco ámuha meíjcyane. Tsá ámuha menémeítyuró Aavaráúvúj tsíménémúhaabe ámuha meíjcyánéllii ñná ámúhake pájtyéityúne. Muurá íñe néwayúúné íjcyáronetu Píívyéébe ípívyéjtsóiyá tsijtye Aavaráúvúj tsíménémúháabe. ⁹ Aabe muurá téhmehíjcyá ímítyúmeke iwáágooíñé éhne múúne tsaapi íbájtsotu ímiñe néévátuhéjji úwáájiri íllóne cóvajtsódu.

¹⁰ Ehdúhjáa dibye nééneíllii tsaate néé dííbyeke:

—¿Aanéhaca muhdú muha méíjcyáiyáhi?

¹¹ Áanélliihyéhjáa neébe:

—Wájyamúúvámé ájcúiyá tsájaavu tsaate wájyamúúvátúmeke. Áhdure majchómá íjcyame ájcúiyá ímájchoma íjcyátúmeke. Ehdúhjáa neebe diityéke.

¹² Téhduréhjáa tsaate ávyéjúúbé wáábyuta dsíídsike áhdótsohíjcyámé itsójtsoítsámeí dííbye éllevu ipyééne néé dííbyeke:

—Uwááboóbej, ¿aca muhdú muha méjcyáiyá ímí Píívyéébema meíjcyaki?

¹³ Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tsá ííñújí avyéjúúbé taúhbaju néené ehnííñevu ámuha maáhdótsohíjcyáítyuró míamúnáake.

¹⁴ Áhduréhjáa tsaate tsodáhómú néé dííbyeke:

—¿Ácooca muha muhdú méjcyáiyáhi?

Áánélliihyéhjáa idyé neébe:

—Tsá tsaaté éhne peecúteré ámuha medótúcu híjcyáítyuróne. Áhdure tsá tsaaté hallúvú ámuha maállítyuróne. Áhdure ámúhake múhduná ditye ámúhá wákimyéí áhdone múu ímí íjtsúcunú tehdújuco.

¹⁵ Ehdúhjáa diityéké Jóáa nénéllii dííbyedítýú míamúnáa íjtsámeí tsáijyu múu diibyéjuco míamúnáake pájtyetétsóiibye díbye íjcyane. ¹⁶ Áronáacáhjáa neebe diityéke:

—Muurá ihdyu ámúhake ó tsótsohíjcyá nújpanyori. Áánetu íjcyabe tsijpi táhboone úwáábóiibye táehnííñevu íhtsútuube íjcyáabeke íjtyúhápáájíubaré o tácoriúcu dííbyedívú o pííhívéítýuroóbe. Diibye ihdyu ímiáané cáhcújtsómé pañévú pícyoó Píívyéébe Apíícho. Áánetu cáhcújtsótúmeke cújúwá pañévú waagóóiibye. ¹⁷ Muurá dówajcárováiibye ímityúmedítýú ímiáámeke éhne múúne bñvá pañétú tríigo meújcune maááhívetsoódu. Muurá ímiáámeke iújcúne ímityúmeke waagóóiibye cúujuwa múijyú áabatéítýúwá pañévú éhne múúne tríigo néevá meújcúné boone téhiibáji bñvámá mecóvajtsódu.

¹⁸ Ehdúhjáa Jóáa ímiáájú úwáábohíjcyá míamúnáake. ¹⁹ Aabéhjáa ávyéjuube Heróódeke néé íveekí ímíñejí íñahbe Perípé táábake díbye táábaváne. Téhduréhjáa neebe díbye tsíñehjí ímityúné méénuhíjcyáne. ²⁰ Ehdúhjáa Jóáa úwaabóné illéébóiyótsihvu íllure dííbyedívú téené hallútú cuvéhoojánútsoóbe. Ááneríhjáa éhniíñevúré ímityúné méénuúbe.

Jetsóó tsójtsoítsámeíñe
(Mt 3.13-17; Mc 1.9-11)

²¹ Aanéhjáa Jóáa míamúnáake tsótsohíjcyáábedívú téhdure Jetsóó tsójtsoítsámeíhi. Aabéhjáa Jetsóó Píívyéébema íhjúvánána cáámetu dííbyé Apííchó íjuuúdu bóhówaavéné niityé dííbyedívú. ²² Áánaacáhjáa Píívyéébe néé cáámetu:

—Uu Hájchíwúuke o wájuúúbedi mítyane ó imíjyúúhií.

Jetsóó íhdé múnáaúvu
(Mt 1.1-17)

²³ Aanéhjáa Jetsóó 30 pijcyábá íjcyabe botsíi tujkénú íwákimyéi. Aabéhjáa tene némeíhijcyádú Jotséé hajchi. Áánetúhjáa Jotséé Eríi hajchi. ²⁴ Áánetúhjáa Eríi Matáa hajchi. Áánetúhjáa Matáa Revíi hajchi. Áánetúhjáa Revíi Méekí hajchi. Áánetúhjáa Méekí Jáána hajchi. Áánetúhjáa Jáána tsijpi Jotséé hajchi. ²⁵ Áánetúhjáa Jotséé Matatía hajchi. Áánetúhjáa Matatía Amóó hajchi. Áánetúhjáa Amóó Naóó hajchi. Áánetúhjáa Naóó Éerí hajchi. Áánetúhjáa Éerí Nagái hajchi. ²⁶ Áánetúhjáa Nagái Máa hajchi. Áánetúhjáa Máa tsijpi Matatía hajchi. Áánetúhjáa Matatía Tsemeíi hajchi. Áánetúhjáa Tsemeíi Jotséé hajchi. Áánetúhjáa Jotséé Jodáa hajchi. ²⁷ Áánetúhjáa Jodáa Joanáa hajchi. Áánetúhjáa Joanáa Réetsá hajchi. Áánetúhjáa Réetsa Tsorobabéé hajchi. Áánetúhjáa Tsorobabéé Tsaratiéé hajchi. Áánetúhjáa Tsaratiéé Néerí hajchi. ²⁸ Áánetúhjáa Néerí Méekí hajchi. Áánetúhjáa Méekí Áadí hajchi. Áánetúhjáa Áadí Cotsáa hajchi. Áánetúhjáa Cotsáa Emodáa

hajchi. Áánetúhjáa Emodáá Ééré hajchi. ²⁹ Áánetúhjáa Éére Jotsoéé hajchi. Áánetúhjáa Jotsoéé Erietséé hajchi. Áánetúhjáa Erietséé Joríí hajchi. Áánetúhjáa Joríí Matáá hajchi. Áánetúhjáa Matáá Revíí hajchi. ³⁰ Áánetúhjáa Revíí Tsimeóó hajchi. Áánetúhjáa Tsimeóó Jodáá hajchi. Áánetúhjáa Jodáá Jotséé hajchi. Áánetúhjáa Jotséé Jonáá hajchi. Áánetúhjáa Jonáá Eriakíí hajchi. ³¹ Áánetúhjáa Eriakíí Meréá hajchi. Áánetúhjáa Meréá Maináá hajchi. Áánetúhjáa Maináá Matátá hajchi. Áánetúhjáa Matátá Natáá hajchi. ³² Áánetúhjáa Natáá Dabíí hajchi. Áánetúhjáa Dabíí Itsaíí hajchi. Áánetúhjáa Itsaíí Obéé hajchi. Áánetúhjáa Obéé Bóó hajchi. Áánetúhjáa Bóó Tsamóó hajchi. Áánetúhjáa Tsamóó Naatsóó hajchi. ³³ Áánetúhjáa Naatsóó Aminadáá hajchi. Áánetúhjáa Aminadáá Aráá hajchi. Áánetúhjáa Aráá Ejróó hajchi. Áánetúhjáa Ejróó Páaré hajchi. Áánetúhjáa Pááre Jodáá hajchi. ³⁴ Áánetúhjáa Jodáá Jacóóbó hajchi. Áánetúhjáa Jacóóbó Itsáá hajchi. Áánetúhjáa Itsáá Aavaráá hajchi. Áánetúhjáa Aavaráá Taréé hajchi. Áánetúhjáa Taréé Nacóó hajchi. ³⁵ Áánetúhjáa Nacóó Tseróó hajchi. Áánetúhjáa Tseróó Ragáó hajchi. Áánetúhjáa Ragáó Perééké hajchi. Áánetúhjáa Perééké Hebéé hajchi. Áánetúhjáa Hebéé Tsáará hajchi. ³⁶ Áánetúhjáa Tsáára Caináá hajchi. Áánetúhjáa Caináá Apatsáá hajchi. Áánetúhjáa Apatsáá Tséé hajchi. Áánetúhjáa Tséé Noéé hajchi. Áánetúhjáa Noéé Raméé hajchi. ³⁷ Áánetúhjáa Raméé Matotsaréé hajchi. Áánetúhjáa Matotsaréé Enóó hajchi. Áánetúhjáa Enóó Jaréé hajchi. Áánetúhjáa Jaréé Mararéé hajchi. Áánetúhjáa Mararéé Caináá hajchi. ³⁸ Áánetúhjáa Caináá Enóó hajchi. Áánetúhjáa Enóó Tséété hajchi. Áánetúhjáa Tsééte Adáá hajchi. Aabéhjáa diibye Adáake Píívyéébe ípívyéjtsó tujkénú ííñúbatúre.

4

Jetsóoke Naavéné mávárijchóne (Mt 4.1-11; Mc 1.12-13)

¹ Aanéhjáa Jetsóó pañe Píívyéébe Apííchó íjcyabe Joodáatu óómííbyeke téenere tsajtyé ííñéubá píívyétúné ííñújvu. ² Áhullévúhjáa Naavéné mávárijchó dííbyeke. Áijyúhjáa 40 coojívájucu májchótuube téhulle íjcyabe ajyábáávatéhi. ³ Áábekéhjáa diibye Naavéné nééhií:

—Bo ímiááné Píívyéébe Hajchi u íjcyáhajchíí íu nééwáyutu pááaho dípívyéjtsóne majchoj.

⁴ Áánéllíihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé: “Tsá apááñéré majchó tájpi meíjcyatúne.”

⁵ Ehdúhjáa Jetsóó néené boonétú dííbyeke tsajtyéébe cáméhbaúvu. Átsihdyúhjáa úújétsóobe páneere ííñújí avyéjuvu. ⁶⁻⁷ Áánemáhjáa neebe dííbyeke:

—Íñe páneevúré uke ó ájcuú u mímóúúvéne oke u dúúrúvájhajchííjyu. Muurá tahñe páneere íñe ímíwu nééne íhtsútunéhjí íjcyane. Áánevu muurá o ímíllémeke ó ájcúiyáhi.

⁸ Áánéllíihyéhjáa idyé neebe Jetsóó dííbyeke:

—Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé: “Máavyéjuube Mépiivyéébekéré medúúrúváábeke méíícúvéiyáhi.”

⁹ Ááne boonétúhjáa idyé dííbyeke tsajtyéébe Jerotsaréevu. Áánemáhjáa duurúvájá hallúvú cáamevu itsájtyéébeke neébe:

—Áyu cána ímiááné Píívyéébe Hajchi u íjcyáhajchíí íchihdyu cátsiñíívyé baavújuco.

¹⁰⁻¹¹ Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

Píívyéébe wálloó níjkyéji múnáake uke ditye ityéhme íñá uke ipájtyétuki. Aabe tsá ííñéúbatú u wápújúúvéityúne.

¹² Ehdúhjáa Naavéné Jetsóoke nééneéllíi neébe:

—Téhdure muurá Píivýéébé waajácúháámitu nééneé: “Tsá Máavyéjuube Píivýéébeke memávárijchóityúne.”

¹³ Aanéhjáa tsiine imávárijchóiyóné ipíivýetéjúcóótúnéllii ílluréjuco dibye íhvéjtsóíñúné dííbyeke.

Jetsóó úwáábótujkénúné Gariréá iiñúji múnáadítu
(Mt 4.12-17; Mc 1.14-15)

¹⁴ Átsihdyúhjáa óómiibye Jetsóó Gariréá iiñújivu Píivýéébé Apííchó dííbyé pañe íjcyaaabe. Áijyúhjáa dibye méénúné uubállé tsújaavé páneere tééné iiñújiri. ¹⁵ Aabéhjáa tééné iiñújiri íjcyáné pihcyáávejááneri úwááboobéré péhíjcyáábeke duurúvahíjcyáme.

Jetsóó Natsaréri úwaabóne
(Mt 13.53-58; Mc 6.1-6)

¹⁶⁻¹⁷ Átsihdyúhjáa peebe Natsaréevu ípyéé ipíivýécoomívu. Aabéhjáa imyéénuhíjcyádú wáyeéévejcóójí pihcyáávéjá pañevú eevé Píivýéébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíaúvú waajácúhaamívú ditye ájcuháámi. Íllúhjáa dibye éévetsíi nééhií:

¹⁸ Píivýéébé Apííchó óóma íjcyáhi. Aabe oke picyóó ímiájíjtó wáájácútúmeke o úúbálleki. Muurá ídátsó ícyahíjcyámé ímityúnéhjí pañe éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu ícubáhrajte. Áánetu diityéké ó íjchívyétsoóhi. ¹⁹ Áámeke ó úúbálleé Píivýéébe diityémá ditye pájtyetéiñe méénune.

²⁰ Ehdúhjáa nétsii íéévéne boone téhaamívú tééjá wákimyéi múnáájpikye íajcúne ácúúveébe. Áábedívúhjáa pámeere tééjá pañe íjcyame ullévenúhi. ²¹ Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—Ehdúu Píivýéébe íwaajácúháámitu nééne éévé tsúúca úújetéhi. Aane muurá tsúúca ámuha mélleebó o éévene.

²² Ehdúhjáa Jetsóó diityéké nééne pámeere ímí íjtsúcunúhi. Aaméhjáa iúllévenúne néjcatsíhi:

—¿Aca tsá éhne áánu Jotséé hajchi íjcyatúne?

²³ Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—Behtyu ámuha oke méneéhi: “Taabóobé u íjcyaaabe bo uure tááboméj.” Ehdu muurá ámuha méneé íllu ámuha oke menééiyóne: “Capenaóó cóómiyíi méénúráityúronéhjí u méénuhíjcyádú cána meenu ícyoomíyí awáá úpée u píivýécóómiyí.”

²⁴ Átsihdyúhjáa tsiine neébe:

—Cáhawáá ímiááneturé ámúhakye o néékií: Tsá muurá cáábyekéikyé Píivýéébé ihjyú uubálle múnáadítuú íiñúji múnaa ávyejúúllétyuróne. ²⁵ Muuráhjáa íjraéémú pañe mítyame píibájyujte walléémú íjcyará Eriáúvú Píivýéébé ihjyú uubálle múnáajpi íjcyácoóca. Téijyúu ájyaba tééné iiñújiri 3 pijcyábáj píinévú daari íjcyánaaáca. ²⁶ Áronáacáa tsá Píivýéébe wállóotú Eriáúvuke diityé éllévu dibyée diityéké nééne ditye lléébóityuróné iwáájácúnema. Áánemáa wállóobe Tsidóó iiñújiri íjcyacóómí Tsaréétari íjcyáné píibájyúlle éllévuré dííbyeke. ²⁷ Téhdurée íjcyámé mítyame íjpí chajááveri chémeme Eritséóúvú Píivýéébé ihjyú uubálle múnáajpi íjcyáijyu. Árómedítuú tsá tsáápíuba bóhítsámeityúne. Apáábyéree Tsíiriá iiñúji múnáajpi Naamáa bóhítsámeí Eritséodívú ípyéé ícyáhcujsódújuco íjcyaaabe.

²⁸ Ehdúhjáa Jetsóó néénetu cayóbaávatémé pámeere pihcyáávéjá pañe íjcyame.

²⁹ Áánemáhjáa dííbyeke íjchívyetsómé técoomi íjcyáné caméhbáutu dííbyeke iwááóroki.

³⁰ Áronáacáhjáa múijyúrá péjúcoóbe.

Tsáapí pañétú naavéneke Jetsóó wáágoóne
(Mc 1.21-28)

³¹ Aabéhjáa péé Gariréa iññújiri íjcyacóomí Capenaóovu. Átsíi múnáakéhjáa úwááboobe wáyeévejcóoji. ³² Aaméhjáa ullévenúhijcyá muhdícyánéjcurí tujkéwéwu díbye úwáábóneri.

³³ Áijyúhjáa íjcyaaabe tsaapi tétsihyi pihcyáávéjá pañe naavéné ípañe íjcyaaabe.

³⁴ Aabéhjáa kéévánécoba néehíi:

—¡Jetso Jetsóoj, Natsarée múnáajpi u íjcyaaabej! ¿íveekí múúhakye ú pátsárijcyóváhi? ¿Mityá múúhakye ú waagóovaj? Muurá uke ó waajácú ímiáábé Píivyéébé Hajchi u íjcyane.

³⁵ Ehdúhjáa naavéné dííbyé pañétú íhjuvánéllii Jetsóo nées dííbyeke:

—¡Cúúvéhulléré díícyal ¡Díjchivye áadí pañétu!

Ahdújucóhjáa díbye íjchivyéne díiityéj pñnévú íjcaáyóóbedítýú dííbyeke tútávájsótuubére. ³⁶ Ááneríhjáa pámeere iúllévenúne néjcatsíhi:

—¿Aca múhdutú díbye néhdújuco naavémú íchívyehíjcyané tsaaté pañétu?

³⁷ Ehdúhjáa díbye méenuhíjcyané uubállé tsújaavé pámeere téené iññúji múnáadívu.

Péedoró báábeke Jetsóo bóhñtsóne

(Mt 8.14-15; Mc 1.29-31)

³⁸ Aanéhjáa pihcyáávéjá pañétú íjchivyédu Jetsóo péé ímamyémuma Tsimóo jávu. Áanáacáhjáa dííbyé baabe áíivyeri chéménéllii dííbyeke néeme díbye íbóhñtsoki.

³⁹ Ahdújucóhjáa díbye teene cheme úhbánetu díílleke tene pájtyene. Aalléhjáa íbóhñne díiityéké májchotsóhi.

Mityámeke Jetsóo bóhñtsóne

(Mt 8.16-17; Mc 1.32-34)

⁴⁰ Áijyúhjáa meíjyunúrónaa tsívahíjcyámé páhduváré nééne chémeri chéméméjhike dííbye éllevu. Áámekéhjáa idyócarájcóneri bóhñtsohíjcyaaabe. ⁴¹ Aanéhjáa tsaaté pañétú díbye naavémuke íjchívyetsómé nehíjcyáhi:

—Uu muurá Píivyéébé Hajchi.

Waajácúmehjáa ímiáané díiibyéjuco Pájtyetétsoobe díbye íjcyane. Áámekéhjáa neebe tsiíñe dítye tehdu íhjuvájúcóótuki.

Jetsóo úwaabóné pahúllévare Gariréa iññúji pañe

(Mc 1.35-39)

⁴² Aanéhjáa tsitsíivevu Jetsóo péé técoomítýú tsiéllevu múubará íjcyátúhullévu. Áronáacáhjáa míamúnaa néhcoméré pééme úújeté dííbyedívu. Aaméhjáa wájjurá dííbyeke díbyéi ipyéétu díiityédítýu. ⁴³ Áronáacáhjáa neebe díiityéke:

—Áronáa ó imíllé téhdure tsícyoomíji múnáake o úúballéné Píivyéébé avyéjutu íjcyané úwááboju. Muuráhjáa téenéllii Píivyéébe oke wallóohíi.

⁴⁴ Ahdújucóhjáa díbye úwááboobéré péhijcyané Gariréa iññújiri pihcyáávejáané pañe.

5

Mityane amómeke dítye újcune

(Mt 4.18-22; Mc 1.16-20)

¹ Tsáijyúhjáa Jetsóo Genetsarée unéú úníuri íjcyánáa mítyane míamúnaa dííbyedívú píhcyaaavé Píivyéébé úwááboju illéébúacunúné ímíllénema. ² Áanáacáhjáa ájtyúmíibe míneecu íevemíicú tééú úníuri cátsuhjúacunúmíicú témíicú aabájajtéhjáa ítsínúcoohóné íñjtyu íjchívyéné boonéemíicu. ³⁻⁴ Aanéhjáa Tsimóo éhmí pañévú iúcaávéne neebe dítye áyanéwu dííbyeke pñnéhívú icyátújcaáyoki. Aabéhjáa téémí pañétú díiityéké iúwáábótsihdyu nées Tsimóoke:

—Áyu cána ílluréjuco ípañétsíi métsínúútej.

⁵ Áanélliihýchjáa Tsimóo nées dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ávyetáne pécóhajchótá muha metsínuurómé tsá meújcutú tsáápíúbake. Áronáa ihdyu u neénélli tsiíñe muha métsínuúhi.

⁶ Ahdújucóhjáa tsínuume mítyane újcune amómeke. Ávyetáhjáa tsínucóóhó illuréjuco móhtobáné diityé padúúcuri. ⁷ Áanéllihyéhjáa íhyójsíneri bómihcómé íñahbéjté íhdyúemiri íjcyámeke ditye ipiáábotéki. Ahdújucóhjáa péemema ditye íjchívyetsóne. Aanéhjáa ávyeta ihmínéécú buúúvetu. ⁸ Ááneríhjáa diibye Tsimóo Péédoro iúllévenúne Jetsóo lliíñévú imímóúúvéne néehíi:

—Ávyéjuúbej, ímityuube o íjcyaaabe tsá díúníuri o íjcyáítyuróne.

⁹ Ehdúhjáa neebe ávyetá mítyané amómeke iújcúneri iúllévenúnema. ¹⁰ Téhduréhjáa íñahbéjtétsi Tsebedéó hájchimútsi Jacóóboma Jóáámutsi ullévenú téeneri. Áronáacáhjáa Jetsóo néé Tsimóoke:

—Tsájúréévedíñe. Muurá íñe amómé lliíñája múnáajpi u ícyahíjcyaaabe ícyoocátú míamúnáakeréjuco Píívyéébé icyánejcúvú u íbúwáávétsóíñe.

¹¹ Áanéllihyéhjáa icyátsúúvétsihvúré páneere íhvéjtsóne Jetsóomáyéjuco ditye péeneé.

Íjpi chájáávéébeke Jetsóo bóhítsóne

(Mt 8.1-4; Mc 1.40-45)

¹² Aabéhjáa Jetsóo tsácoomíyí íjcyánáa tsaapi íjpi chájááveebe tsáábe dííbyeke íájtyúmííbé lliíñévú imímóúúvéne néehíi:

—Ávyéjuúbej, ¿aca muhdúiyó teene oke u bóhítsóne?

¹³ Áanéllihyéhjáa Jetsóo dííbyeke dócárájcoobéré néehíi:

—Mu ihdyu tehdújucoj.

Ehdúhjáa dibye néénemáyé tsúúca bóhííbe. ¹⁴ Áábekéhjáa boíjcyuube dibye muuca iúúbállétu muhdú íbóhííne. Neebéhjáa dííbyeke:

Tsapéhduré llúúváabe éllevu péene dííbyedívú dúhjétsámeityeco. Áane Moitséeúvúu néhdu Píívyéébeke tsíeméneri ú íícúvéé téenetu míamúnáa iwáájácu u bóhíjucóóne.

¹⁵ Ehdúhjáa dibye néérónáa tsúúca pámeere téené uubállé waajácúhi. Áanéllihyéhjáa mítyane míamúnáa píhcyáávehíjcyá dííbyé uwáábovu dibye diityéké íbóhíítsó ditye chéménéhjítu. ¹⁶ Áronáacáhjáa diityédítúyú múha íjcyátúhullévú péhíjcyaaabe Píívyéébema íhjíyúvaki.

Íjpi vááúmeítyúúbeke Jetsóo bóhítsóne

(Mt 9.1-8; Mc 2.1-12)

¹⁷ Aabéhjáa Jetsóo tsájyju úwáábohíjcyánáa íjcyámé tétsihyi paritséómuma taúhbájú uwáábojte Gariréaa, Jodéaa, íjcyané íñújícútu pahúllevátú tsáámeé. Áhduréhjáa íjcyámé tsaate Jerotsaréetu tsáámeé. Aaméhjáa ííténáa Jetsóo Píívyéébé íhnáhoori bóhíítsóhíjcyá chéméméhjíke. ¹⁸ Áanáacáhjáa tsaate tsivá ííbotarí íjpi vááúmeítyúúbeke. Áábekéhjáa imíllerómé Jetsóo tsájá pañe íjcyáábe éllevu itsájtyene. ¹⁹ Áronáacáhjáa tsá ditye píívyetétú múhdutú iúcaávéiyóné mítyane míamúnáa íjcyánéllíhíye. Áanéllihyéhjáa cáamevu íñeríívyéne dííbyé tujkévetu idyóhejúróhéjutu niityétsómé dííbyeke míamúnááj píínévu. ²⁰ Aaméhjáa ímí cáhcujtsóné iwáájácúne neebe Jetsóo dííbyeke:

—Muúbej, tsúúca úhdi o ídáátsóvéne díímítúyú o ábájíivéhi.

²¹ Ehdúhjáa Jetsóo néene taúhbájú uwáábojtémá paritséómú illéébóne néjcatsíhi:

—¿Muubáami aabye íveekí ímityúné íhjíyúvá Píívyéébe ímí íjtsúcunúnejíivari? Tsá muurá míamúnáa ímityuháñé mewáágóóítyuróne. Apáábyéré ihdyu Píívyéébe píivyeté teene iwáágoóne.

²² Ehdúhjáa ditye néjcatsíñe Jetsóo iwáájácúne néé diityéke.

—¿Aca íveekí ehdu ámuha méíjtsámeíhi? ²³ Áánerá ó piivyété míamúnáadi o ídáátsóvéne diityé imítyuháñé diityémá o ímíbajchóne. Áánéllí ó piivyété áánúke o nééneé: “Úhdi o ídáátsóvéne díimítyú úuma ó ímíbajchóhi.” Áhdure ó piivyété o nééneé: “Dímíjpyeténe dipye.” ²⁴ Ahdícyane cáhawáá óví ámuha máájtyumí Míamúnáájpidívúu o ípívyéévebe muhdú o méénune.

Ehdúhjáa íñéene diibye íjpi vááúmeítyúúbeke neébe:

—Dímíjpyeténe eene dííhbotámá dipye dihjávu.

²⁵ Ehdúhjáa Jetsóó néénemáyé diityéj pínétú íjyócuúvéne péjúcoobe ihjávu Píívyéébeke dúúruvaabére. ²⁶ Ááneríhjáa pámeere tétsihyi íjcyame iúllévenúne téhdure duurúvá Píívyéébeke. Aaméhjáa itsájúréévéne nééhií:

—¿Aca muhdú aabye meke ullévenútsóhi?

*Revíikye Jetsóó újcune
(Mt 9.9-13; Mc 2.13-17)*

²⁷ Átsihdyúhjáa péébe Jetsóó ájtyúmité Revíikye ííñújí avyéjúúbé wáábyuta dsíídsike íáhdótsohíjcyátsihyi ácuúcunúúbeke. Áábekéhjáa neébe:

—Muúbej, ookéréjjuco duráávye.

²⁸ Ahdújucóhjáa dibye páneere imyéenuhíjcyané ííhvéjtsóne dííbyemáyéjuco pééneé.

²⁹ Aabéhjáa Jetsóoma wáñehjívaté ihjávu. Áánevéhjáa dibye míñutsómé mítyame tsáá tsijtye ííñújí avyéjúúbé wáábyuta íjcyáne dsíídsí ahdótso múnaa. Áhduréhjáa tsíjtyehjí íjcyá tétsihyi diityéma. ³⁰ Áánéllíhyéhjáa paritséómú taúhbájú uwáábojtémá néé dííbye mamyémuke:

—¿Aca íveekí ámuha ménahbévá aatye ímiáámemájíívari?

³¹ Áánéllíhyéhjáa Jetsóó nééhií:

—Tsá muurá taabóóbé bóhíime tsaímíyé néémeke táábotúne. Muurá ihdyu chémémekéré tááboóbe. ³² Ahdícyane tsáháa ímiááme wáábyú o tsáátune. Muuráhjáa ímítyúme wáábyú o tsáá diityéké o ímíbáávyétso Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ditye ííbúwááveki.

*Jetsóó mamyémú majcho áwatyúne
(Mt 9.14-17; Mc 2.18-22)*

³³ Ehdúhjáa Jetsóó néénéllí nééme dííbyeke:

—¿Aca íveekí Jóáá mamyémuu, paritséómú mamyémuu, íjcyame tsáijyu majcho áwahíjcyá Píívyéébema ííhjúvácoóca? Árónáa muurá díimamyémú tsá tehdu méénuhíjcyatúne.

³⁴ Áánéllíhyéhjáa neebe diityéke:

—¿Aca tsaatétsí táábávájcatsíñé wañéhjívu tsáámeke ámuha majchótú mááwáchóiyáhi? Ehdu néene támamyémú tsá majcho áwáítyuró diityémá o íjcyané hajchóta. ³⁵ Muurá ihdyu íjcyaiñé diityédítyú o pééiñe. Áijyu ihdyu óví muhdú íñéhajchíí awámye.

³⁶ Ehdúhjáa íñéne boone diityéké úwááboobe nééhií:

—Tsá muurá tene ímityú béhbátu tsúúcáaja wájyamu mepájaabóne. Muurá íllure éhniíñevu táváajcároba. ³⁷ Áhdure tsá tene ímityú béjpácyo bíínojpácyó mepícyoone tsúúcáau mííhéneu cahpáyú pañévu. Muurá béjpácyo iúhtsaráúúvéneri táváajcó tsúúcáau. Áijyu muurá wágóoovéné tsanéécújuco bíínojpácyoo, cahpáyuu, íjcyane. ³⁸ Áánéllí béjpácyo mépañénú bééú pañévúre. ³⁹ Muurá tsúúcáajpácyóré íadone ímillémé tsá áadóítyuró béjpácyo bíínojpácyo tsúúcáajpácyóré ímí diityédívú néénéllíhye. Ehdúhjáa neebe Jetsóó dityéke.

6

Wáyeévejcóóji Jetsóó mamýmú majcho újcune (Mt 12.1-8; Mc 2.23-28)

¹ Aabéhjáa tsáijyu wáyeévejcóóji ímamyémuma úmihéj pínétú pájtyénáa bajtsóháñetu ujcúmé imájchoki. ² Aanéhjáa paritséómú ííténe néesé diityéke:

—¿Aca íveeki ehdu ámuha mémeenú íjcyooji wáyeévejcóóji meméénúityuróne?

³ Áanéllihyéhjáa Jetsóó néesé diityéke:

—¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú tsáijyúu íájyabáávaténéllii íñahbéjtema Dabíúvú téeméné méénune Píívyéébé waajácúháámitu cáátuváne? ⁴ Muuráhjáa duurúvájá pañévú úcáávéne imájchóityuróné Píívyéébé ícúvé pááa majchómé apáámyéré llúúvájte máchohíjcyáne.

⁵ Áhduréhjáa neebe diityéke:

—Muurá íñe Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébé wáábyuta téhdure téjcooji wáyeévejcóóji.

Tsáapi hójtsi Jetsóó ímíjpyetésoe (Mt 12.9-14; Mc 3.1-6)

⁶ Tsáijyúhjáa téenere wáyeévejcóóji pihcyáávéj páñévú Jetsóó úwaabóhi. Áanáacáhjáa tsaapi tsánejcúehójtsi íhyójtsi múhdurá néesé tétsihyi. ⁷ Áanéllihyéhjáa taúhbájú uwáábojtémá paritséómú Jetsóodívuré íítehíjcyá dííbyeke téjcooji díbye bóhítsóhajchíí téenej téeveri ímítyuube díbye íjcyane íñéeroke. ⁸ Ehdúhjáa dítye íjtsámeíñe iwáájácúne Jetsóó néesé díbye múhdurá íhyójtsi néesébeke:

—Muúbej, cána dichaj.

Ahdújucóhjáa díbye péene dííbye éllevu. ⁹ Áábedítýúhjáa neebe diityéke:

—Ámúhake ó díllóo tsane: ¿Aca tsá íjcyooji wáyeévejcóóji mepíáábóityuró tsaatéke tsíeméné pájtyémeke, mityá méihvéjtsóiyá dítye idsíjívekij?

¹⁰ Ehdúhjáa íñéene diityéké ííteebéré néesé dííbyeke:

—Muúbej, cána íllevu cujúúvé díhyótsíj.

Ahdújucóhjáa díbye cujúúvénemáyé téhojtsi ímíjpyeténe. ¹¹ Ehdúhjáa Jetsóó méénune dííbyeke múnáátsohíjcyámé ííténe ávyétá íhnáhó cayóbáávatéhi. Áánemáhjáa pítýácójcatsímýe muhdú dííbyeke imyéénuíñe.

12-meváké Jetsóó meménú ímamyémú dítye újcyaki (Mt 10.1-4; Mc 3.13-19)

¹² Téijyúhjáa Jetsóó cámebháuvú péébe Píívyéébema ihjyúvápéjcovéhi. ¹³ Áané tsítsíívenúhjáa pihjyúcuube dííbyema péhíjcyámeke. Áámedítýúhjáa újcuube 12-meváké páñétúejte ímamyémú íjcyame úwáábóméré péhíjcyáímyeke. ¹⁴⁻¹⁶ Aaméhjáa ílluúme: Tsimóóhjáa íjcyáábeke téhdure Pééedoródívú díbye méménuúbee, íñahbe Aderéee, Jacóóboo, Jóááá, Perípee, Batoroméee, Matéoo, Tomáaa, tsijpi Jacóóbó Apéó hajchii, cananíjtámúejpi Tsimóoo, Jacóóbó nahbe Jóódaá, tsijpi Jóóda íjcarióóté bóónétúhjáa dííbyedívú méénútsóííbyee, éhdume.

Jetsóó mityámeke úwaabóne (Mt 4.23-25)

¹⁷ Aaméhjáa teene cámebháutu tsááme wajtsi ítyujkévétsihvu. Áijyúhjáa mityane míamúnaa Jetsóó uwáábó illéébúacunú tsáácunú pahúllevátú teene Jodéa íñújitu Jerot-saréetuu, Tíírótuú, Tsidóotuu, íjcyane. Aaméhjáa tsivá chéméméhjike díbye íbóhítsoki.

¹⁸ Áámedítýúhjáa tsaaté pañe naavémú íjcyámeke díbye wáágóóné boone tsáimiyéjuco

ditye ícyahíjcyáne. ¹⁹ Pamévárehjáa chémeméhjí imíllehíjcyará dííbyeke idyómajcóné tsaatéhjáa dííbyeke idyómajcóneriyé bóhíhíjcyáné iájtyúmínéllíhíhíe.

Muhdú nééné míamúnaa ímí íjcyane
(Mt 5.1-12)

²⁰ Aanéhjáa Jetsóo ímamyémuke ííténe nééhíi:

—Maímijyu ihdyu ámuha idáátsóméhjíúvú menééme meíjcyanej. Muurá tehdu néémé wáábyuta Píívyéébe avyēju.

²¹ Maímijyu ámuha meíjcyane díbye ímillédú ámuha meíjcyáíyóneri metsúúrámeíhíjcyáme. Muurá ámuhákye píááboobe tehdu ámuha meíjcyaki. Maímijyu ámuha meíjcyane kímóhcó nénehjí ámuhákye pátyehíjcyáme. Píívyéébe muurá ámuhákye ímíjyúúvetsóhi.

²² Muurá íñe Míamúnáájpídívúu o ípívyéévéébeéjté ámuha meíjcyáné déjúcotu oke cáhcújtsotúme ámuhákye tsarílleéhi. Aame tsá ámuhákye lléébóityúne. Ámuhákye átérééjtédí idíllóne nehníwu ihjyúvahíjcyáímyé ámuhádítyu. Árome ihdyu maímijyu ámuha meíjcyanej. ²³ Muuráhjáa téhdure éjyúúvú díityé ihdé múnáaúvú Píívyéébe íhjúu uubálle múnáadi ícúbáhráhíjcyáhi. Ahdu ámuhákye ditye dáríívéróné pañe óvíi ámuha íllure méimíjyúúhíi. Muurá ámuha meícúbáhrámeíñe áhdó íñe ímíjyaú Píívyéébe ámuhákye pícyóóhi.

²⁴ Áánetu ihdyu íhtsutúme ehnéva múnáa tééneriyé tsúúrámeíhíjcyámeke máidáátsoju tene pájtyeíñej. Muurá tééneri ditye ímíjyúúveróné níjkévaá díityéma.

²⁵ Ehdú íñe ímíjyaú panévaturé ícyahíjcyámeke máidáátsoju tene pájtyeíñej. Muurá ídátso díityémá níjkévaíñe íñe ímíjyaú ditye ícyahíjcyaróne. Muurá ímíjyuuri íjcyárómema níjkévaíñe kímóóvevúréjuco.

²⁶ Áhdure ditye ávyejúúllehíjcyámeke máidáátsoju tene pájtyeíñej. Ehdúu muurá díityé ihdé múnáaúvú iye Píívyéébe íhjúu uubálle múnáadi díllómeímyeke tsaate ávyéjútsohíjcyáhi.

Meke múnáájtsórómeke mewájyune Jetsóo úwaabóne
(Mt 5.38-48; 7.12)

²⁷ Áhdícyane ámuha oke melléébúacunúmeke o néé ámuha mewájyu ámuhákye múnáájtsórómeke. Áhdure ámuhákye tsaríllérómeke múu píaabóhi. ²⁸ Téhdure múu ámuhádítyú ímityúne íhjúvvarómema tsáímíyé íhjúvváhi. Téhdure ámuhákye áábohíjcyárómé hallúvú múu táúmeí píáábó Píívyéébeke. ²⁹ Áhdure tsaate ámuhákye méénúhajchíi tsá múu píámeítyúne. Téhdure ámuhá wajyámú díívane ditye ámuhádítyú újcúhajchíi múu íhvejtsó tsíijya ditye itsájtyeki. ³⁰ Áhdure ámuhákye tsíeméné táúmeímyeke múu ajcúhi. Áhdure tsaate ámuhá éhné náníhajchíi tsá múu díllotúne. ³¹ Áhdure pamévamáyé ámuha ímí meíjcyane meímílléhajchíi múu ícyánéjcutu ímíááméré íjcyáhi.

³² Muurá ámuhákye wájyúmekéré ámuha mewájyúhajchíi tsá ímíá wájyú tene íjcyatúne. Muurá ímityúne míamúnaa íjcyarómé téhdure díityéké wájyúmemáyé wájyújcatsíhi.

³³ Téhdure ámuháma ímíáámé íjcyámemáyé ámuha ímíáámé meíjcyáhajchíi tsá tene ímityúne. Muurá ímityúme íjcyarómé tehdu meenúhi. ³⁴ Áhdure ámuhákye tsíeménevu ajcúmekéré téené cápáyóóveré ámuha maájchíi tsá tene ímityúne. Muurá ímityúme íjcyarómé tsaatéke tsíeménevu ajcú ditye ípíámeíkiye. Ahdu tsá múu néétune. ³⁵ Ámuhákye múu néhníllérómeke iwájyúne panévaturé ditye píhtónéhjitu píaabó ditye ámuhákye píámeítyúrónáaaca. Ehdú ámuha mepíáábóhajchíi íhtsútuube Píívyéébej tsíímé ámuha meíjcyane íñe ímíjyaú méíjcyáhi. Muurá Píívyéébe ímityúme íjcyarómeke ídaatsólléne

píáábohíjcyáhi. ³⁶ Ahdícyane óví ámuha pamévakeré meídaatsólléne mépíáábohíjcyá Méécááni Píívyéébe méénuhíjcyádu.

*Tsijtye múhdurá íjcyáneri meíhjuváturóne
(Mt 7.1-5)*

³⁷ Tsá múu íhjuvatú tsijtye múhdurá néémedi Píívyéébe ámúhakye íñéetu téhdure ímityúmé ámuha meíjcyane. Tsá múu tsijtyedi ícúbáhratú Píívyéébe ámúhadi ícúbáhrátuki. Téhdure ámúhakye ímityúné tsaate méénuróné múu íhvejtsó ñná díityéké méénutúmeré téhdure Píívyéébe ámúhakye ñná imyéénútuki. ³⁸ Múu píaabó múhdurá nééromeke téhdure Píívyéébe ámúhakye ipíááboki. Muurá ímiáámeke píááboobe. Aabe muurá ámuha muhdú tsijtyeke mepíáábohíjcyádúré ámúhakye píááboóhi.

³⁹ Téhduréhjáa tsiiñe Jetsóó úwááboobe nééhií:

—¿Aca tsaapi hállúvátuube tsijpi téhdure néébeke tsajtyéiyá tsiéllevu? ¿Aca tsá tsamútsíyé áákityéítyuró wáhyéju dííváné pañévu? ⁴⁰ Tsá muurá tsaapi mamye dííbyeke úwáábohíjcyáábé ehniñevu wáájácutúne. Muurá ihdyu páneeréi ñíjkévacooca botsíi díbye wáájacúdú wáájacuúbe.

⁴¹ ¿Aca íveekí ámuha méijyácunúhijcyá ámúhá nahbémú hálluúné pañe wááhyéwuúné íjcyáneri ámúhá hálluúné pañe úménebááné íjcyane wáájacúmeítyúme? ⁴² Muurá úménebááné ámúhá hálluúné pañe íjcyame tsá ámúhá nahbémuke ámuha menééítyuróne: “Cána muha ámúhakye mebohdo eene wááhyene ámúhá hálluúné pañe íjcyane.” ¿Ávyeta bañú múnaa ámuha meíjcyame pánehjídú ímiáámeúvúdú ámuúha! Tujkénú méwaagóoméi eene úménebááné ámúhá hálluúné pañe íjcyane botsíi ímí ámuha maájtyumímé mebohdo teene wááhyene ámúhá nahbémú hálluúné pañe íjcyane. Ehdu néene tsá múu tsaate wahdííváné ímityúwu méénúneri íjyácunútú tsáijyu múu ehniñevu ímityúné ámuha meméénuhíjcyáme.

*Muhdú meíjcyánetu méwaajácúmeí muhdíívame meíjcyane
(Mt 7.17-20; 12.34-35)*

⁴³ Tsá muurá oove néévahíjcyáné uméhé nééváítyuró átéréene oove íjcyatúne. Áhdure oove íjcyatúné néévahíjcyáné uméhé tsá múijyú nééváítyuró oove íjcyane. ⁴⁴ Muurá íñéevatúré méwaajácú uméhéené kéeméhéhjí íjcyane. Tsá muurá múijyú tsúhjívahe nééváítyuró híigoó. Áhdure tsá múijyú wacyónejke nééváítyuró baáco. ⁴⁵ Ahdu íívane muurá ímiáámé ííbúwá pañe ímiá íjtsaméi íjcyanéjuco dítye íhjuváne. Áánetu ímityúmé íhjuvá ííbúwá pañe ímityúné íjtsaméi íjcyanéjuco. Muurá muhdú íibuúné íjtsaméi íjcyadújuco dítye íhjuváne.

*Míityétsi ánúmeíñetu íjcyáné uwááboju
(Mt 7.24-27)*

⁴⁶ ¿íveekí ámuha oke Ávyéjúúbedi médíllóhíjcyá ámúhakye o néene ámuha mel-
léébóne tehdu meíjcyámejívare? ⁴⁷ Cáhawáá ámúhakye o úúballe muhdú tahñéjté oke lléébome íjcyane. ⁴⁸ Muurá tsaapi ánúmeíbyé cóhpéj nétsihdyu ávyéta pañe itséhdíhyejújiri íapíhájúné wáduhcúhi. Aaja tsá nújpabya wááoítyuró ávyéta cóhpé teja méénúmeíñéllíhye. Ehdu muurá tahñéjté oke lléébome íjcyáhi. ⁴⁹ Áánetu o néene cáhcújtsotúme íjcyá éhne múúne tsaapi ímíñeúvú íhjuvá apíhájúné wádúhcútuja dííbyedívú nújpabya wááóné Boone díbye ídátso íjcyadu.

7

Tsodáhómú avyéjúúbé únú múnáájpike Jetsóó bóhítsóne
(Mt 8.5-13)

¹ Ehdúhjáa míamúnáama Jetsóó íhhyúvátsihdyu péé ímamyémuma Capenaóovu. ² Ácoomíyíhjáa romáánómú tsodáhómú avyéjúúbé únú múnáajpi díbye wájýú néébe ávyeta chémeebe dsijíveríjyucu. ³ Áanáacáhjáa diibye íavyéjuube tsúuca waajácú Jetsóó técoomíyí íjcyane. Áanéllihyéhjáa tsaatéké túkevétsojtédítýú wálloobe dííbye éllevu díbye íbóhíitso íúnú múnáájpiíkye. ⁴ Ahdújucóhjáa ditye ipyééne néétene:

Ímiáábé diibye tsodáhómú avyéjuube. Áábeke íhya ihdyu tehdújuco u píááboíñe. ⁵ Muurá ímí meke wájýuube íjraéémú meíjcyámeke. Muuráhjáa díbye nééjuri mépíhcyááveja méénúmeíhi.

⁶ Ehdúhjáa ditye néénéllíi Jetsóó péé diityémá téhullévu. Aaméhjáa pííhíjúcóónáa tsiíñe tsodáhómú avyéjuube wallóó tsíjtyekéréjuco íñahbévajtédítýú ditye íñééte dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, tsáhaváne ávyeta dííbye jávú u úújetétyú ídátso díbye néénéllíihye.

⁷ Téénéllíihyévané tsá díbye páñetu úúma íhhyúvatétúne. Áanéllíihyévané ihdyu íchihdyuré ú neé dííbyé únú múnáajpi íbóhíiki. ⁸ Muurévá téhdure tsijtye íavyéjute dííbyeke nééne méénuhíjcyáabe. Áhdurévá ítsodáhómuke díbye táuhbánéjuco ditye méénuhíjcyáne. Téhdurévá íúnú múnáajpi díbye néhdújuco méénuhíjcyáne.

⁹ Ehdúhjáa diibye tsodáhómú avyéjuube nééne ditye úúbálléneri Jetsóó ullévenúhi. Áánemáájáa pámeekéré tétsihyi íjcyámeke ííténe neébe:

—Muurá tamúnaa íjraéémú íjcyáromedítýú tsá tsáápíuba ehdu oke cáhcújtsotú eene romáánómuube íjcyároobe cáhcújtsódu. Ehdúhjáa neebe Jetsóó.

¹⁰ Aanéhjáa diibye tsodáhómú avyéjuube wálloome téhullétú wájtsime ájtyumívá tsúuca diibye íúnú múnáajpi bóhíibeke.

Dsijívéébeke Jetsóó bóhítsóne

¹¹ Átsihdyúhjáa Jetsóó ímamyémuma Naíivu péébema tsijtye mítyame péehíi. ¹² Aaméhjáa técoomívú úújetémé ájtyumí tsáápille pííbájýúllé hajchi apáábyéré íjcyaaabe dsijívéébeke cúúutémeke. ¹³ Áámedíhjáa Jetsóó ídáátsóvéne díílleke néehíi:

—Kímóóvedíñe.

¹⁴ Ehdúhjáa íñééne teene íítémeho díbye ékééveténéllíi teehe íhbumé íjyócuuvéhi. Aabéhjáa néé tééhoúvuke:

—Líhi, dácuúve.

¹⁵ Ehdúhjáa díbye néénemáyé tsúuca íácúúvéne ihhyúvaabe diityéma. Aanéhjáa Jetsóó tsííjuke néé dille ítsájtye dííbyeke ihjyávu. ¹⁶ Ááneríhjáa pámeere tétsihyi íjcyame ítsájuréévéne Píívyéébeke dúúruvámé néehíi:

—Ícyooca ihdyu Píívyéébe íhhyú uubáalle múnáajpi íhtsútuube mééma íjcyáhi. Téhduréhjáa néémeé:

—Muurá íñe Píívyéébe píaabó íhñéjteke.

¹⁷ Áané uubálléhjáa páneere Jodéa ííñúji múnáadi tsújaavéhi. Aanéhjáa téhdure tsííñé íñújíine múnáa waajácúhi.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa Jetsóó éllevu wálloomútsi
(Mt 11.2-19)

¹⁸ Ehdúhjáa díbye méénuhíjcyáné tsojtsó múnáajpi Jóáake ímamyémú úúballéhi. ¹⁹ Áanéllíihyéhjáa diityédítýú mítyétsikye wálloobe dityétsí idílloté dííbyeke diibyéjuco éhneváa míamúnáake pájtyetétsóibye tsááibye íjcyáhajchíi iwáájácuki, áánetu diibyéjuco íjcyátúhajchíi tsíjpiikyéi ityéhmeki. ²⁰⁻²¹ Aamútsíhjáa Jetsóodívú úújeténáa

bóhíitsohíjcyaaabe mítyámeke páhduváre néene chémeháñeri chéméméhjike. Naavémúhjáa tsaaté pañe íjcyámeke waagóohíjcyaaabe. Áhduréhjáa hállúvátuméhjike ímípyetétsohíjcyaaabe. Áábekéhjáa neemútsi:

—Tsojtsó múnáajpi Jóáa múhtsikye wallóo diéllevu uke muhtsi medílo ¿ava di-ibyéjuco uu Pájtyetétsoobe éhneváa ííñujívú tsááiíbye? ¿Mityá tsáhái diibye u íjcyatúne? ²² Áánéliihyéhjáa Jetsóo néé diityétsikye:

—Wa meóomíñe méuubállé dííbyeke muhdú o úwááboobe méénúráityúronéhjí o méénune ámuhtsi maájtyumíne. Páneere méúúballeco hállúvátuméhjí hálluvájucóone, úllétuméhjí úlléjucóone, íjpi chájááveméhjí bóhíine, lléébótuméhjí tsúúca lléébone, dsíjívémé tsiíñe bóhíine. Áhdure méúúballeco ídáátsóméhjike pajtyéteju tsúúca úwááboméñe. ²³ Maímijyu ihdyu oke cáhcujtsómé íjcyanej.

²⁴ Ehdúhjáa Jetsóo néé Jóáa wállóómútsikye. Aamútsíhjyáa óomíñé boone diibye Jóáadityu neébe:

—¿Acáa Jóáa ííneúbará píívyétúné ííñújiri íjcyáábedívú ámuha mepíhcyáávehíjcyácooca muhdú ámuha méjtsúcunú dííbyeke? ¿A ámuháa méjtsúcunú éhne múúne úmehe kíjyébari vááúmeídyú páhduváre dííbyé íjtsaméi nééneé? ²⁵ ¿A tsaímíyée úcámeíhíjcyaaabe? Muuráhjáa tehdu íjycámeícyá tsá íhdícyátsihyi díbye íjcyáítyuróne. Muuráhjáa ávyéjúté jaaháñe pañeíyo dííbye. ¿Aanee muubá ímiááné dííbye? ²⁶ ¿Mityá Píívyéébe ihjyú uuballe múnáajpí dííbyej? Ímiááné dííbyéjuco. Áronáacáa tsíjtyé ehniíñevu dííbye. ²⁷ Dííbyedítyú muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé:

Ó pícyoó díihde tsáápiikye díbye íúúballe míamúnáake ditye ímíbbáavyéne ímí uke íwáátsúcúpéjtsoki.

²⁸ Aane ímiááneturé tsá dííbyedu tsijtye néétune. Áronáa níjkyéjiri íjcyaaabe Píívyéébe avyéjútédítyú ídáátsoobe íjcyároobe avyéjúúlléméí dííbye Jóáa ehniíñevu.

²⁹ Ehdúhjáa Jetsóo néénetu ávyéjúúbé wáábyuta íjcyáne dsíídsí ahdótso múnáama tsijtye múhdumé Jóáádivu tsójtsótsámeímyé waajácú ímiáábé Píívyéébe íjcyaaabe tehdujuco méénune. ³⁰ Áánetúhjáa paritséomuma taúhbájú uwáábojte Jóáádivu tsótsójtsámeítyúmé íllure ehdííwállehíjcyá téhdure Píívyéébe diityémá méénúiyóne.

³¹ Áámekéhjáa Jetsóo néehí:

—¿Aca muutédivú íñe ícyoocá múnáake ó meménúiyáhi? Íhya tsíime divuj. ³² Muurá múúne lláhájtsiri ícume úhbácatsíhijcyádú ámuha páhduváre médáríívémeíhijcyáhi. Muurá múúne íllu úhbácatsíhijcyáme: “Chíyóroó mellíjchúrónáa tsá ámuha meímíletú mewáhtsine téeneri. Áhdure máátyóba májtsí memájtsivárónáa tsá ámuha meímíletú mekímoovéne.” Ehdu múúne tsíime úhbácatsíhijcyámé íjcyadu muurá ámuúha. ³³ Muuráhjáa tsojtsó múnáajpi Jóáa tsá májchópityúne. Áhdurée tsá díbye bíínoj pácyó ádohíjcyatúne. Áábedítyú ámuha ménehíjcyá mééííbye íjcyáábé pañe naavéné íjcyánélii ehdu díbye nééneé. ³⁴ Áábé boonétúu ó bóhówaavé Míamúnáajpidívú o ípívyééveébe. Aabe panévare o májchoobe téhdure ó adó bíínoj pácyo. Áánetu idyé ílluréjuco óhdityu ámuha menéhijcyané oova majchópíwu adópíwu o nééneé. Áhdure ámuha óhdityu ménehíjcyá oova ávyéjúúbé wáábyuta íjcyáne dsíídsí ahdótso múnáa ímityúmé íjcyámedívú o náhbévahíjcyáne. ³⁵ Áronáa muurá Píívyéébeéjté íjcyámedítyú bóhówaavéné díbye diityémá méénuhíjcyáne. Ehdúhjáa Jetsóo néé paritséomuma taúhbájú uwáábojteke.

Jetsóo paritséomúúbema májchone

³⁶ Aanéhjáa tsaapi paritséoméjpi Tsimóo Jetsóoke míñutsó díbye ihjyávú dííbyema ímájchoki. Áhdújucóhjáa péébema dityétsí májchone. ³⁷ Áánacáhjáa tsáápille

téoomíyí ímítyulle íjcyalle Jetsóó tééjari íjcyane iwáájácúne péé tééjavu imyéwu cúvááne pacúúcújpácyoma. ³⁸ Aalléhjáa dííbyé lliñévu icyánoovéváne tááhií. Aanéhjáa imáátyori dííbyéj tuháácúyú ipípajchóné íhñiwácoríyé ipáácúúné boone téjtuhácyú ichóhchóne teene pacúúcújpácyoríyéjuco dille múrijchóne. ³⁹ Ehdúhjáa dille Jetsóoke méénune diibye eené dííbyeke ihjyávu tsájtyeebe ííténe íllu íjtsámeíhi: “Muurá ímiááne Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáajpi áánu íjcyaca waajácúiyá aalle muhdíívallé íjcyalle dííbyeke ehdu méénune. Muurá ávyeta múhdurá díílle.” ⁴⁰ Ehdúhjáa díbye íjtsámeíñé iwáájácúne Jetsóó néé dííbyeke:

—Tsímo uke ó neé tsane.

Áanéllíhyéhjáa neébe:

—Bo ihdyu oke díñe, Ávyéjuúbej.

⁴¹ Áanéllíhyéhjáa neébe:

—Tsaatésíhjáa dsídsi táúmeí tsáapííkye. Áámútsidítúhjáa tsaapi ujcú 500-jíva. Áánetúhjáa tsijpi ujcú 50-jíváre. ⁴² Aanéhjáa íáhdóiyóné dítyétsí píívyetétúnéllí ílluréjuco díbye íhvejtsóné teene dítyétsídsi ídáátsóvéne. ¿Aane caabyé dítyétsidítúyú éhñííñevu dííbyeke wáyyune ú íjtsúcunúhi?

⁴³ Áanéllíhyéhjáa neébe Tsimóo:

—Íhya diibye eenéhjáa éhñííñevu dsídsíke táúmeiibyej.

Áanéllíhyéhjáa Jetsóó nééhií:

—Tehdújuco.

⁴⁴ Ehdúhjáa neébere díílleke ííténe néé Tsimóoke:

—Éje, muurá íñe uke o ááhíwévaróóbema tsá nújpacúyóubaré u pícyootú tájtyúhaacyu o níjtyámeíki. Áánáa muurá íñe áámye oke tájtyúhaacyu imáátyori ipípajchóné paacyú íhñiwácori. ⁴⁵ Áhdure keená oke u dúúruváné u chóhchone. Áánáa muurá áámye oke idyúúruváné chóhchohíjcyá tájtyúhaacyu.

⁴⁶ Áhdure tsá oke táhñiwau dúúrúbájpácúyóubari u múrijchotúne. Áánáa muurá oke múrijcholle pacúúcújpácyori tájtyúhaacyu. ⁴⁷ Aane uke o néé mítyane dííllé ímítyú íjcyaróné dííllé hallúrí íjcyájúcootúné mítyane oke iwáyyune dille úújétsónéllííhye. Muurá wahdííwáné ímítyú tsaaté hallúrí íjcyane dítyédí meídáátsóvéne meíhvéjtsóneri tsá mítyane dítye ímíjyúúvétyuróne. Áánetu ávyetá íhstútú néené ímítyú dítyé hallúrí íjcyaróné dítyédí meídáátsóvéne meíhvéjtsóneri muurá mítyane ímíjyuuvéme. Aame meke wáyyú mítyane.

⁴⁸ Ehdúhjáa íñétsihdyu neébe díílleke:

—Ímítyúné u méénuhíjcyanéhjí tsáhájucó díhyallúrí íjcyájúcootúne.

⁴⁹ Ehdúhjáa Jetsóó néénéllí tétsihyi tsijtye diibye Tsimóo miñútso múnaa íjcyame nééhií:

—¿Aca muubá aabye íjcyaaabe píivyeté míamúnáadítúyú ímítyuháñé iwáágoóne?

⁵⁰ Áronáacáhjáa tsiíñe neébe díílleke:

—Oke u cáhcujtsódú íjcyalle tsúúca u pájtyetéllé hallúrí tsáhájucó íñá íjcyatúne. Áhdícyane wa dípye tsáimiyéjucoj.

8

Jetsóoke píáábóné walléemu

¹ Ehdúhjáa imyéénúné boonétú idyé pehíjcyaaabe Jetsóó ímamyémuma tsícyoomíjiri patsíhjívárí íjcyájáhjí múnáake íúwáábo muhdú Píívyéébé avyéjú íjcyane. ² Áábekéhjáa téhdure tsaate walléemú nahbénú panévari chémehíjcyámeke díbye bóhítsóme. Áámemáhjáa Maaría Madaréná dííllé pañétúu 7-meváké naavémuke díbye wáágoolle.

³ Téhduréhjáa diityé pañe Heróóde piááboobe Chóótsá taaba Jóáánaá, Tsotsáánaa, Ijcyamúpi. Téhduréhjáa ijcyámé tsíjtyehji panévatu majchó díívanetu dííbyeke piáábohíjcyáme.

Tsaapi bájtsónetu ijcyáne uwááboju
(Mt 13.1-9; Mc 4.1-9)

⁴ Áhduréhjáa mítyane míamúnaa tétsihyi Ijcyácoomíjitu Jetsóodívú píhcyáávemeke tsaapi bájtsónetu uwááboobe illu úúballéhi: ⁵ –Tsaapíhjáa íwajcyóhá tríigóúhá bájtsóobe illure wávarajcóhi. Aanéhjáa díbye wávarajcónetu tsáuhji dojcó juuváj pñénu. Áuhjéhjáa míamúnaa tádiríhcoíñuhíjcyauhí coomímú méhdojéhi. ⁶ Áané tsiúhjíhjáa néwayúúné raahóvú dójcoúhí íñeróné chemé tétsii pípátúnéllíhí. ⁷ Áané tsiúhjíhjáa tsuhji Ijcyátsihvu dójcoúhí hallúvú tene wáaménéneri íñeróné duhcúvatéhi. ⁸ Áánetúhjáa ihdyu tsáuhji dojcó imíwu íñuji nétsihvu. Aanéhjáa imíwu píivyene neevá mítyane. Ehdúhjáa iúúballétsihdyu kéévánécoba neebe diityéke:

–Aane ihdyu óví lléébone icyáhcuíjtsóne tehdu ijcyáhi.

Jetsóo íuwáábó túhútsóhíjcyáne
(Mt 13.10-17; Mc 4.10-12)

⁹ Aanéhjáa ímamyémú dilló dííbyeke muhdú nééiyóné ehdu díbye úúballéne. ¹⁰ Áanéllíhíhjáa neebe diityéke:

–Ehdu ó úúballéhíjcyá Píívyéébe ámúhakye iwáájácútsó muhdú íavyéjú Ijcyanénu. Aane oke cáhcújtsótúmedívú tsá bóhówáávetúne. Muurá o úwaabóné lléébójúcoorómé icyahíjcyá teene lléébótúmeúvúdu. Áhdure teene ájtyumíjúcoorómé icyahíjcyá ájtyúmítúmeúvúdu.

Tsaapi bájtsónetu iúwaabóné Jetsóo bóhówajtsóne
(Mt 13.18-23; Mc 4.13-20)

¹¹⁻¹² Aane illu nééiyóné ehdu ó úwáábohíjcyáhi: Muurá tríigóuhádú nééne Píívyéébe uwááboju tsaate ímí lléébone diityé íbuúúné pañévú úcáávéiyóné Naavéné ditye ípájtyetétu diityédívú mútátsohíjcyáhi. Aane nééiyóné eene juuváj pñénuhjáa dójcoúhí coomímú méhdone. ¹³ Áánetu tsijtye teene uwááboju illéébone ímí íjtsúcunújúcoorómé páhduváré nééne mávaríjchojúúné íábucújúcótúne ílluréjuco téénetu íhveténé ímí icyáhcuíjtsótúnéllíhí. Aane nééiyóné eene néwayúúné pñénuhjáa dójcoúhí. ¹⁴ Áánetu tsijtye uwáábó lléébójúcoorómé muhdú íjcyáneríyé itsúúrámehíjcyánéllí teene ábájívehíjcyáhi. Aame mítyane íéhnéváiyóneríyé Ijcyame tsá úraavyéjúcootú tééne uwááboju illéébójúcooróne. Aane nééiyóné eene tsuhji Ijcyátsihvúhjáa dójcoúhí. ¹⁵ Áánetu ijcyámé tsijtye teene uwáábó illéébone ímí tehdujúco ííbúuri íjtsúcunúné tsáímíyé úraavyéme. Aane nééiyóné eene imíwuúhjáa íñuji nétsihvu dójcoúhí.

Peetétú ijcyáne uwááboju
(Mc 4.21-25)

¹⁶ Átsihdyúhjáa tsiíne neebe diityéke:

–Tsá muurá peete mepéétetsóné tsíeménevu maávohjácóityuróne. Tsá cuwáíhcyú lliínevú mepícyóóityuróne. Muurá ihdyu cáámevu mepícyóó tene íájchúcnú já pañe téénej téeveri meíjcyaki. ¹⁷ Ahdu muurá Píívyéébe uwááboju bóhówajtsó páneere muhdú meíjcyane. Muurá páneere téévéneúvú méénúmeíhíjcyaróné tsá wáájácúratúné Ijcyáityúne. Muurá páneere waajácúmííhi.

¹⁸ Áhdícyane ímíñeúvú méíjtsoco íñe ímíá uwááboju ámuha tsúúca mewáájacúne. Muurá teene ímíllémedívú éhníñevu bóhówajtsóíibye ditye ímíñeúvú iwáájacuki. Áánetu teene ímíllétúmedívú tsá díbye bóhówajtsóityúne. Muurá áyanéwu ditye wáájácúroné illure dojtúcuíibye diityédítyu. Ehdúhjáa Jetsóo úwaabóhi.

Jetsóoke tsíju dííbyé nahbémuma újcutéróne
(Mt 12.46-50; Mc 3.31-35)

¹⁹ Téijyúhjáa dííbyé nahbémuma tsíju wajtsí tétsihvu. Aaméhjáa tsá píívyetétú dííbyedívú iúújeténé mítyane míamúnaa íjcyánéllíihye. ²⁰ Aanéhjáa tsaate dííbyeke nééhií:

—Éhtsíhyi áachi díítsíijuma díñahbémú íjcyame imíllé uke íájtyumíne.

²¹ Áanéllíihyéhjáa neebe diityéke:

—Muurá téhdure íñe Píívyéébé uwááboju illéébone ímí tehdújuco úraavyémé waháromú, táñahbémú, táñaallému.

Kííjyébama nohji Jetsóó íhvetétsóne
(Mt 8.23-27; Mc 4.35-41)

²² Tsáijyúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke:

—Métsu mepájtye éhnéjcuéúvu.

Ahdújucóhjáa ditye míñneri pééneé. ²³ Aaméhjáa péhíjcyánaa cúwaábe. Áanáacáhjáa kííjyébári mítyane nújpacyo nóhjiñe úcaavé diityé míñné pañévu ápiíchówu diityéké pámaúcuíñédu. ²⁴ Áanéllíihyéhjáa dííbyeke íákyéjtsóne néémeé:

—ÍÁvyéjuúbej, Ávyéjuúbej! Éje, tsúúca mémájcánuúhi. Áanéllíihyéhjáa íacúúvéne teene kííjyébama nohji íjcyane úhbaabe tene íhvetéki.

Ahdújucóhjáa tene íhveténé dáíhañéréjuco. ²⁵ Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—¿Aca íhdyu tsáhái eene ámuha Píívyéébeke ímí mecáhcuíjtsotúne?

Ehdúhjáa díbye nééneri iúllévenúne néémeé:

—¿Muubáami áánu íjcyáábeke kííjyébama nohji lleéboj?

Tsáapí pañe naavémú íjcyane
(Mt 8.23-34; Mc 5.1-20)

²⁶ Aaméhjáa Gariréa iiñújitu pééme úújeté Gadáará iiñújivu. ²⁷ Átsihvúhjáa Jetsóó íjchívyénáa tsaapí dííbye éllevu tsáá técoomí múnáajpi naavémú ípañe íjcyáábe. Dííbyéhjáa íévebe wájyamúúvátuube ícyahíjcyá níjkyénéj pñnére. ²⁸ Aabéhjáa Jetsóó lliíñévu ímímóúúvéne dííbyeke néé kéévánécoba:

—Jétso Jetsóoj, ¿aca íñná ú imíllé óhdityu íhtsútuube Píívyéébé Hajchi u íjcyáábe? Uke o néé óhdi u ícúbáhrátuki.

²⁹ Ehdúhjáa naavéné néé míamúnáájpi pañétú Jetsóoke díbyéhjáa dííbyeke ‘díjchivye áadí pañétu’ néénéllíihye. Ávyetáhjáa tsáijyu meívatétsohíjcyaaabe naavéné dííbyeke. Áábekéhjáa tsaate íhyójtscuma íjtyúhaacyu úwáñehííñeri chíjchuróné távárícyohíjcyaaabe. Áábekéhjáa díbye naavéné úúpíyíñuube pehíjcyá íñéubará píívyétúné iiñújiri. ³⁰ Aanéhjáa Jetsóó néé naavéneke:

—¿Aca muubá dimyéme?

Áanéllíihyéhjáa neébe:

—Tamyémé Píváánéjpi.

Ehdúhjáa neebe mítyame dííbyé pañe íjcyánéllíihye. ³¹ Aaméhjáa diitye naavémú néé Jetsóoke díbye iwáágóótu ditye ícúbáhrámeíyóhullévu. ³²⁻³³ Áijyúhjáa tétsihyi jéemú meenímú majchóri. Áanéllíihyéhjáa naavémú néé Jetsóó iwáallo diityéké diityé pañévuréjuco. Ahdújucóhjáa díbye wáloome díbye míamúnáájpi pañétú íjchívyéne újcámeíñé méenímú pañévuréjuco. Ááneríhjáa úúpíyivyémé téwajútú únéu pañévu cáhpíyubámé májcanúhi.

³⁴ Ááneríhjáa diityé tehméjté íllityéne wáame úúbáalleté técoomí múnáake. Áhduréhjáa técoomítyú kémuéllé íjcyájáhji múnáake úúballéme. ³⁵ Áanéllíihyéhjáa míamúnaa téhullévu péécunú íájtyúmi muhdú tene pájtyene. Aaméhjáa úújetémé ájtyumí dííbyeke eené

naavémú dííbye pañétú íjchívyéébeke íwajyámúúnemájucó íjcyabe tsaímíyējuco Jetsóó lliñe ácuúcunúúbeke. Ááneríhjáa íllityéme. ³⁶ Áámekéhjáa tsaate tétsihyi íjcyame úúballépejtsó muhdú tene pájtyene. ³⁷ Ááneríhjáa íllityéne néeme Jetsóoke díbye ipyéé tétsihdyu diityé iññújitu. Ahdújucóhjáa díbye ímamyémuma óómiñe bñwánejcúvúre. ³⁸ Áábekéhjáa diibye eenéé dííbye pañétú naavémú íjchívyeebe néé dííbyema ipyéékií.

³⁹ Áronáacáhjáa neebe dííbyeke:

—Tsáhaá, dihjávré péene duubállé páneere muhdú Píívyéébe uke bóhiitsóne.

Ahdújucóhjáa péébe úúballéné íhcyóómi múnáake páneere muhdú Jetsóó dííbyeke bóhiitsóne.

Tsaatépíke Jetsóó bóhiitsóne
(Mt 9.18-26; Mc 5.21-43)

⁴⁰ Aanéhjáa Jetsóó tsíñejcúéuri ímamyémuma iúlléjétsihdyu wájtsííbeke tsaímíyé miamúnaa waatsúcúpejtsó dííbyeke témehíjcyadúme. ⁴¹ Áanáacáhjáa ‘Jáiro’ némeíbyé tsáá tétsihvu pihcyáávéjá avyéjuube íjcyáabe. Aabéhjáa imímóúúvéne néé Jetsóoke díbye ipyéé dííbye jávú apáálléré ídsi 12 pijcyábá íjcyalle dsíjiveríjyucó íjcyánélliíhye. ⁴² Aanéhjáa téhullévú péébeke mítyane miamúnaa úraavyé ávyeta rááutúne. ⁴³ Áámécóbá pañéhjáa tsáápille péé 12 pijcyábájucó ichémé tujpácýó íhvetépitýúneri ícúbáhrámeíhíjcyalle. Aalléhjáa ihñénéhjí pírujtsójucóó bañúháñé taabójteke íáhdohíjcyáneri. ⁴⁴ Aalléhjáa idyéju éhñejcutu Jetsóodívú ipííhívéne dííbye wajyámú dómajcóhi. Áané tujkéveríhjáa tsúúca ichémé díílleke íhvetéhi. ⁴⁵ Aanéhjáa Jetsóó iwáájácúne néehíi:

—¿Múha ámuha oke médómajcóhi?

Áronáacáhjáa néeme dííbyeke idyómájcotúne. Aanéhjáa Péédorómá tsijtye íñahbéjté néé dííbyeke:

—Uwááboóbej, ¿aca muhdú wahdyuré miamúnaa néétúnáa ú dilló múha uke dómajcóne?

⁴⁶ Áanélliíhyéhjáa neebe diityéke:

—Muurá ó waajácú tsaate bóhiine íllure oke idyómajcóneri.

⁴⁷ Aanéhjáa Jetsóó wáájacújucóónélli íllityécunúlléré dííbyé lliñévú mímóúúvetéllé pámeere lléébónáa úúballé muhdú néénélli dííbyé wajyámú idyómajcóne tsúúca íbóhiíne.

⁴⁸ Áanélliíhyéhjáa neebe díílleke:

—Árone Wa ímí Píívyéébeke u cáhcujtsódújuco íjcyalle íñe tsúúca u bóhiíne. Ahdícyane wa dipye tsaímíyējucoj.

⁴⁹ Ehdúhjáa díbye díílleke néénáa tsaate diibye pihcyáávéjá avyéjuube Jáiro jatú tsááme dííbyeke neeváhi:

—Tsúúca dáájyuwa dsíjívéhi. Aane ínélliíhyécó bañú ú tsájtyeé aabye uwáábóóbeke.

⁵⁰ Aanéhjáa Jetsóó illéébóne néé Jáiroke:

—Kímóóvedíñe. Cáhawáá ihdyu Píívyéébeke cahcújtsó dáájyuwa úúma íbóhiíki.

⁵¹ Aanéhjáa tsúúca dííbye jávú ditye úújeténáa Jetsóó tsá ímíllétú mítyame úcaavéné dííbyema tééjá pañévu. Apáámyéréhjáa Péédoroo, Jóááá, Jacóóboo, diityétsí díílléwúúvúj caanímútsii, éhdume úcaavéné ímíllébe. ⁵² Áanáacáhjáa pámeere tétsihyi íjcyame tahíjcyá díílléúvuke. Áámekéhjáa neébe:

—Métahdí dsíjívéllekéjívári. Muurá ihdyu íllure cúwalle.

⁵³ Ehdúhjáa Jetsóó néeneri uuhívatémé dííbyedi tsúúca ímiáané dille dsíjívénélliíhye.

⁵⁴ Áronáacáhjáa díílléúvú hójtsitu íékéévéne kéévánécoba neébe:

—Wáhaj, dájkyeé.

⁵⁵ Ahdújucóhjáa ibóhíine dille ácuuvéne. Átsihdyúhjáa neebe ditye imájchótso dílleke.
⁵⁶ Ááneríhjáa diityétsí cáánímutsi mítyane úllévenúmútsikye neebe dityétsí muucá iúúbállétu teéne.

9

Ímamyémuke uwáábovu Jetsóó wállóone
(Mt 10.5-15; Mc 6.7-13)

¹ Áhduréhjáa tsáijyu Jetsóó pihjyúcú ímamyémú 12-meva íjcyámeke. Áámé pañévúhjáa pícyoobe itsíjpá dílbye mémeri tsaaté pañétú páhduvaré néeme naavémuke ditye iwáágóohíjcyaki, chéméméhjike ditye ibóhíitsohíjcyaki. ² Áánemáhjáa wallójúcoobe muhdú Píívyéébé avyéjú íjcyane úwáábotémé téhdure chéméméhjike ibóhíitsohíjcyaki. ³ Áámekéhjáa neébe:

—Métsajtyedí ámúhá cuujúii, ámúhá cahpáyuu, ámúhá májchoo, ámúhá dsíídsíi, éhdune. Tsájaare ámúhá hallúejamáyé mépeeco. ⁴ Aame tsaaté javu meúújetéjaríyé méíjcyaco tétsihyi ámuha meíjcyané hajchóta. ⁵ Aane tsátsíi múnaa ámúhadi íícúvétúhajchíi diityedí íícúvetúmé ámúháj tuháañeri íjcyané ííñú mepíchóújcámeícyó ‘tsá múúhá hallurí tene íjcyatú ámúhake muha meúwáábóiyóné ámuha meéhdíwállehíjcyané’ nééiyóne. Ááne ílluréjuco mépeeco tétsihdyu.

⁶ Ehdúhjáa úwááboobe ímamyémuke. Ahdújucóhjáa ipyééne ditye ímiáájú úwaabóné patsíhjíwá múnáake. Aaméhjáa bóhíitsohíjcyá chéméméhjike.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa dsíjívéne
(Mt 14.1-12; Mc 6.14-29)

⁷ Ehdúhjáa Jetsóó méénuhíjcyané avyéjuube Heróódé iwáájácúne páhduvaré íjtsámeí dílbyedítýú ‘tsojtsó múnáajpi Jóáa tsiíne bóhíibe’ tsaate nehíjcyanéllíihye. ⁸ Áánetúhjáa tsijtye nehíjcyá éíjyuúvúu íjcyame Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa dsíjívemedítýú tsaapi bóhíibe díbye íjcyane. Tsaatéhjáa íjtsúcunú Eriá díbye íjcyane. ⁹ Áánetúhjáa Heróódé néehíi:

—Ááneráhjáa Jóáádivu ó táuhbá ditye íhñíwau ikípíyuúcuki. Aanéjii ¿muubáami tsáma díbye eene ehdu méénuhíjcyaaábej?

Ehdúhjáa íñééne Heróódé imíllé Jetsóoke íajtyúmíiyóne.

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mt 14.13-21; Mc 6.30-44; Ja 6.1-14)

¹⁰ Aanéhjáa ímamyémú Jetsóodívú iwáajtsíne úúballé páneere muhdú téhulle imyéénuhíjcyanéhji. Átsihdyúhjáa Jetsóó péé diityémá múha íjcyatútsihvu Betsáidáj píhívu. ¹¹ Aanéhjáa kiávú ditye pééne iwáájácúne tsijtye úraavyé diityéke. Áámekéhjáa úwááboobe Píívyéébé avyéjutu. Áámedítýúhjáa bóhíitsoobe chéméméhjike.

¹² Aanéhjáa tsúuca meíjyunúnéllii ímamyémú néé dílbyeke:

—Ílluréjuco walló íjtyéke íchíj píhírí íjcyájáhji múnáadítýú tsíeménéuba ditye íñéhcone imájchóne iwáyéééveki. Muurá íñe íñéubará íjcyatútsihyi meé.

¹³ Áronáacáhjáa Jetsóó néé diityéke:

—Ámuháyé bo mémajchótsó diityékej.

Áánéllíihyéhjáa néeme dílbyeke:

—Áronáa méhdi 5-hovaré páahóónema mítyétsiye amóóbemútsi. Íhya ihdyu tsiíne kémúúneúvú maáhdoca úújetéiyóné pámehdívúre.

¹⁴ Ehdúhjáa ditye néerónáa neébe:

—Méne ditye páhadsíjí íáhcúba 50-mevátsa. Áijyúhjáa diitye 5,000-meváubáhhjáa wa-
jpíímúré íjcyaróme.

¹⁵ Áámekéhhjáa ditye néhdújuco ditye áhcubáné páhadsíjí. ¹⁶ Áánáacáhhjáa Jetsóó teene
páahóónema amóóbemútsikye iékéévéne téhdújsó Píívyéébeke cáámevu icyárúúvénema.
Átsihdyúhjáa idyóhdáhhínunévú ájcuube ímamyémuke ditye iwájtu pámeekére. ¹⁷ Aanéhhjáa
pámeere ímájchónetu oovéhi. Áánetúhhjáa cóeváné ujcúmé 12-rujtsívá úvérujtsíñe wáhppe.

Péédoro néé mépájtyetéébé Jetsóó íjcyane
(Mt 16.13-19; Mc 8.27-29)

¹⁸ Áhduréhhjáa tsáijyu Jetsóó ímamyémudítýú tsátsihvu ipyééne Píívyéébema íhgyúváhi.
Áijyúhjáa neebe diityéke:

—¿Aca muubá o íjcyane míamúnaa óhdityu nehíjcyáhi?

¹⁹ Áánéllíihyéhjáa nééme dííbyeke:

—Tsaate nehíjcyá tsojtsó múnáajpi Jóáa u íjcyane. Áánetu tsijtye nehíjcyá éíjyuúvúu
íjcyame Píívyéébé íhgyú uubáalle múnáaúvudítýú Eriá tsiíñe bóhhíbe u íjcyane.

²⁰ Átsihdyúhjáa diityékeréjuco díbye nééneé:

—¿Ácooca ámuha muubá o íjcyane menééhií?

Áánéllíihyéhjáa Péédoro nééhií:

—Muurá, uu, Crijto Píívyéébe uke wáalloobe míamúnáake u pájtyetétsóobe.

Ídsíjívéíñe Jetsóó úúballéne
(Mt 16.21-28; Mc 8.31-9.1)

²¹ Ehdúhhjáa Péédoro néénetu bóíjcyuube ditye muucá iúúbállétuki. ²² Átsihdyúhjáa
ídsíjívéíñe úúballébe nééhií:

—Míamúnáájpídívúu o ípívyééveebe muurá ó ícúbáhráméíí mítyane. Muurá
túkevétsojtee, llúúvájte avyéjutee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame oke ehdiíváallehi. Aame
muurá oke dsíjívétsóroobe 3 coojívatu tsiíñe ó bóhhíhi.

²³ Ehdúhhjáa ímamyémuke íñéené boonétú neebe pámeekére:

—Áhdícyane tsaate oke iúraavyéné ímillémé óvíí ímillédú íicyahíjcyánetu íhveténe
oke úraavyé wájyúmeítýúmé tééné déjúcotu ícúbáhrámeíyóné pañe. ²⁴ Muurá ííñújiri
ímillédú íjcyáneríyé tsúúrameímyé tsá pájtyetétyúne. Áánetu ihdyu teene íhvéjtsóne oke
iúráavyéíñeríyéjuco tsúúrameímyé pájtyetééhi. ²⁵ ¿Aca íínetú meke píáábóiyóné tsáijyu múu
mewágóóóvénáa mítyane meéhneváne? ²⁶ Muurá oke iúraavyéné núcojpillémeke téhdure ó
núcojpilléé Míamúnáájpídívúu o ípívyééveébe. Áhdure táuwááboju tsíjtyeke iúwáábóiyóné
núcojpillémeke téhdure ó núcojpilléé Llihíyó avyéjuri níjkyéji múnáama tahñéjte éllevu
o tsáácooca. ²⁷ Muurá ímiáané ámúhadítýú tsáhái tsaate dsíjívétyú Píívyéébé avyéjú
bóhówaavéné ájtyumítúme.

Jetsóó tsíhdyúreevéne
(Mt 17.1-8; Mc 9.2-8)

²⁸ Átsihdyúhjáa 8 coojívatu Jetsóó péé caméhhbaúvú Píívyéébema íhgyúvaki. Aabéhhjáa
nahbévá Péédoro, Jacóóboo, Jóáaá, éhdúmedívu. ²⁹ Aabéhhjáa Píívyéébema íhgyúvánáa
dííbye húmí tsíhdyúreevéhi. Áhduréhhjáa íwajyámú tsítsínújá ajchúcunúhi. ³⁰ Áánáacáhhjáa
Moitséemútsí Eriáma bóhówáávemútsí íhgyúvá dííbyema. ³¹ Aamútsíhhjáa téhdure
cádiúcunúmútsí íhgyúvá dííbyema muhdú Jerotsaréevu ícúbáhrámeíñe díbye dsíjívéíñeri.
³² Aanéhhjáa Péédoro íñahbéjtsíma íhtsútúnetu cuwáháñema íjcyame ájtyumíhi. ³³ Aanéhhjáa

tsúuca Jetsóodítú kiávú diityétsí Moitséemútsí Eríama péíñúné boone Péédoro néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, maímijyu ihdyu mee íchii. Ahdícyane métsu meméenu 3-wava nújuwáané dihñéwaa, Moitsée éhwaa, Ería éhwaa, éhdune.

Ehdúhjáa Péédoro iñéene tsá wáájacutú íveekí ehdu iñéeneé. ³⁴ Áanáacáhjáa ojtso diityédívú nútyéné pañe íjcyáneri ílityéme. ³⁵ Aaméhjáa téené pañe íjcyánáa Píívyéébe néehíí:

—Áánu muurá Hájchíwu mítyane o wájuuúbe. Áábeke ihdyu tsáma méllééboco.

³⁶ Ehdúhjáa Píívyéébe íhjúvánáa ìtécunúme Jetsóo iiyéjuco íjcyáabeke. Aaméhjáa tsá muucá úúbáletú teéne.

Tsáápíwúú pañétú naavéneke Jetsóo wáágoóne
(Mt 17.14-21; Mc 9.14-29)

³⁷ Áané boonéhjáa tsíjcyooji téhbaútú ditye óómíñáa téhbaú déjúcotu mítyane míamúnaa Jetsóoke téhmehíjcyámé dííbyeke waatsúcúpejtsóhi. ³⁸ Áamedítúhjáa tsaapi néé kéévánécoba dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, cána ihdyu óvíjyucó áánu hájchíwu apáábyéré íjcyáabeke duhjévaj. ³⁹ Muhdú íhya naavéné dííbyé pañe íjcyaaabe dííbyedi ícúbáhráhíjcyáhi. Idáátsówu tsáijyu díbye wákyééhcoobe íhjúcunúcooca íhjútu uráhtsaba íchívyehíjcyáhi. ⁴⁰ Áánéllii dímamyémuke ó neerá ditye óoma dííbyé pañétú iwáágoó dííbyeke. Áronáa tsá ditye píívyetétú iwáágoóne.

⁴¹ Áánélliihyéhjáa Jetsóo néé diitye ímamyémuke:

—íjuhúú, muutéráhana ihdyu ámuuha Píívyéébeke cáhcujtsópityúme! Aane íñe ¿múhájchótá ámúhá muhdúra o áábúcúne ámúhake o úwááboóhi? Ehdúhjáa diityéké iñéérone neebe dííbyeke:

—Áyu cána íllevu tsiva dááchikyej.

⁴² Ahdújucóhjáa dííbye élleву díbye tsájtyéébeke tsiíñe naavéné wákyéehcóne. Áánélliihyéhjáa Jetsóo néé díbye íjchívyé dííbyé pañétu. Ahdújucóhjáa díbye íjchívyéné boone tsúuca ímíjpyetéébe cááníma péé pevétsihjíduréjuco. ⁴³ Áijyúhjáa pámeere tétsihyi íjcyame ullévenú Píívyéébe íhtsútú íájtyúmíneri.

Ídsíjveíñe tsiíñe Jetsóo úúballéne
(Mt 17.22-23; Mc 9.30-32)

⁴⁴ Áanáacáhjáa Jetsóo tsiíñe néé ímamyémuke:

—Ímíñeúvú mélleebúcunúco ámúhake o nééneé. Muurá Míamúnáájpidívúu o ípívyéevéebédívú tsaapi óhdivu ékéévétsoó ímítyúmeke.

⁴⁵ Ehdúhjáa díbye nééne ímamyémú tsá wáájacutú íná nééiyóné ehdu díbye nééneé. Tsáháhjáa tene ímíllémeítú ditye wáájacúiyóne. Aaméhjáa nuhnévehíjcyá teene dííbyeke idíllóiyóne.

Jetsóoke ímamyémú dilló caabyé ìhtsútuube diityédítú íjcyáiyóne
(Mt 18.1-5; Mc 9.33-37)

⁴⁶ Téijyúhjáa táhjácatsímýe caabyé diityédítú íhtsútuube íjcyáiyóneri. ⁴⁷⁻⁴⁸ Aanéhjáa iwáájacúne Jetsóo tsíiménéwúuke íjucúne diityéké néehíí:

—Muurá íjtye tsíiméwuúmú ídátso néémeke íícuvémé ookéjuco íícuvéne. Téhdure okée wállóobekéjuco ditye íícuvéne. Ahdícyane caabyé ámúhadítú idáátsóóbeúvú néébe muurá íhtsútuúbe. Ehdúhjáa Jetsóo néé ímamyémuke.

*Meke tútávájtótúmé meke píaabóne
(Mc 9.38-41)*

⁴⁹ Áhduréhjáa tsáijyu Jóáa néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, muha máájtyumí tsaapi dimyémeri naavémuke wáágóohíjcyáné tsaaté pañétu. Áábeke muha menéé díbye tehdu imyéénújúcoótu íveekí tsíjpiye íjcyaaabe tehdu méénúnéllíihye.

⁵⁰ Áronáacáhjáa Jetsóó nééhií:

—¿íveekí ámuha mébóijcyúhi? Muurá meke píaabómé tsá meke tútávájtótúne.

Jacóóbomútsikye Jóáama Jetsóó úwaabóne

⁵¹ Aanéhjáa tsúuca níjkyejívú díbye pééíñe éévé píhíjúcoónáa peebe ímamyémuma Jerotsaréevu. ⁵² Áijyúhjáa tsaatéké wálloobe íumíwari dítye íñéhco tsátsii dítye cúwatéitsii. Áhdújúcoóhjáa pééme Tsamáaría íñújiri íjcyáné jaaháñe néhcoróne. ⁵³ Áronáacáhjáa tétsii múnaa tsá ímíletú dítye tétsii cúwane Jerotsaréevu dítye péénéllíihye. ⁵⁴ Áánéllíihyéhjáa Jacóóbomútsi Jóáama Jetsóoke nééhií:

—Ávyéjuúbej, éhnéhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Eriáúvú cúújuwa táúmeídyú metsu metáúmeí Píívyéébeke díbye cúújuwa díityé hallúvú híjcaáyo cáámetu dítye íáíivyeki.

⁵⁵ Áánéllíihyéhjáa díityétsidívú ííténe neébe:

—¿Aca íveekí eene ámuhtsi múhdurá méjíttsámeíhi? ⁵⁶ Tsáháa Míamúnáájpídívú o ípívyééveebe o tsáátu míamúnáake o tútávájtóki. Ópée o tsáá díityéké o pájtyetétsoki. Ehdúhjáa díityéké íñétsihdyu pééme tsícyoomíwuúvu.

*Jetsóoke úraavyéne ímílleróme
(Mt 8.19-22)*

⁵⁷ Aaméhjáa péhíjcyánáa tsaapi juuvávyú Jetsóoke nééhií:

—Ávyéjuubej, ó imíllé úumaye o péhíjcyáné kiávú u péhullévújuco. ⁵⁸ Áánéllíihyéhjáa neébe:

—Muurá iyámé íjcyarómé oówamu íhyéjúnema téhejújí pañe icyúwaki. Áhdure wahpéjte íjcyá icyúwáítsíhjíma. Áánetu íñe Míamúnáájpídívúu o ípívyééveebe tsá tahjyáúbamáyé o íjcyatúne.

⁵⁹ Ehdúhjáa íñétsihdyu neebe tsáápiíkye:

—Muúbej, oókéréjuco duráávyé.

Áánéllíihyéhjáa neébe:

—Ávyéjuúbej, óví ihdyu mújyú líhíyó óhdivu dsíjívé botsii uukéréjuco o úráávyeki.

⁶⁰ Áánéllíihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Óvi ihdyu tsamééré ímiájító wáájácutúmé cúúújcatsí ídsíjívécoóca. Áánetu ú úwááboó Píívyéébé avyéjutu íjcyáné uwáábojúréjuco.

⁶¹ Áánetúhjáa idyé tsijpi néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, téhdure ó imíllé uukéréjuco o úraavyéne. Áánéllíi tujkénú tahájkímuke ó pítyájcóteéhi.

⁶² Áánéllíihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Muurá múúne caajáíhcyú túkévjtsoobe tsá kiá íítetú caajáhó tsatújkeve pééiyóné ityútávájtóiyónéllíihye. Ehdú neéne tsúuca Píívyéébé avyéjúejte íjcyarómé tsíñéhjiríyé íjcyame tsá dííbyé avyéjúejte íjcyatúne. Ehdúhjáa díityéké Jetsóó úwaabóhi.

10

70-meváké uwáábovu Jetsóó wálloóne

1 Áané boonétúhjáa 70-meváké iújcúmeke wálloobe mítyétsícyutsáké pacóómivávú dííbye ihde ditye iúwáábo míamúnáake.

2 Áamekéhjáa neébe:

—Ímiáanéjuco ávyétá mityámé míamúnaa Píívyéébé avyéjúeje ditye íjcyáiyóné uwááboju úwááboméiyóme. Áronáa téené wákimyéi múnaa uwáábojte áyáhreé. Áanéllii ihdyu múu táúmei páné aabájaabéré íjcyaaabe Píívyéébeke díbye mítyámeke uwáábojtéké ipícyo ditye iúwáábo míamúnáake dííbye avyéjúeje ditye íjcyáíñé uwááboju. 3 Ahdícyane íñe ámúhake ó wallóo oohímye éllevu obééjáuúumuke mewállóoyódú muhdú ámúhake dáríívéímye éllevu. 4 Aame tsá ámuha metsájtyéityú ámúhá cahpámyuu, ámuha dsíídsii, ámúhá túhápaajínee, éhdune. Áhdure tsá ámuha juuvávú tsaatémá tsíñéhjiri meíhjúváiityúne. Tsapéhdúré méúlleco. 5 Aame ámuha tsájaavu meúújetécococa múu tééja múnáake néehii: “A ámuha méijcyaraj. Óvíi Píívyéébe ámúhake píaabó ímí ámuha méijcyaki.” 6 Aane tééja múnaa ámúhake ímí wáátsúcúpéjtsóhajchíi Píívyéébe ímí píááboó diityéke. Áanetu ditye ámúhake cátúhtsópéjtsóhajchíi múu ihvejtsó diityéké ñná néetumére. 7 Áanetu ámúhake ímí wáátsúcúpéjtsómé jari múu íjcyáhi. Tsá múu tsííjyatuu, tsííjyatuu, péétúne. Aane óvíi diityéké ámuha me píááábóne áhdó diityéré ámúhake ájcúne tájpi ámuha méijcyáhi. Muurá wákimyéi múnáajpi íwákimyéi áhdó ujcúhi. 8 Aane ámuha tsácoomívú meúújetécóomi múnaa ímí ámúhake iwáátsúcúne májchotsóné mémájchoco panévare ámúhake ditye ájcune. 9 Aame mébóhítsoco técoomí múnáadityú chéméméhjike. Áhdure méúúballeco tsúuca Píívyéébe avyéjúeje ditye íjcyáiyóne. 10 Áanetu tsácoomí múnaa ámúhake wáátsúcútúhajchíi múu ulléjjítónéj píñévu íjcyáne néehii: “Íñe ámúhá cóomi ííñú múúháj tuhááñeri íjcyane ámúhadívú muha mépíchóújcámei ámúhá hallúri ímityúné íjcyané uuballe. 11 Aame ihdyu óvíi muhdú ámuha méijcyáhi. Muurá Píívyéébé avyéjúeje ámúhá méijcyájúcóoyáhi.” Ehdú méneeco diityéke. 12 Aane ámúhake o néé ehdu ámúhake dáríívémeke muurá Píívyéébe ávyétá íhnáhó ícúbáhraá muhdú míamúnaa ícyahíjcyané íimíbájchócooca Tsodóoma múnáadi ícúbáhráíñe ehnííñevu.

Lléébópityúné míamúnaa (Mt 11.20-24)

13 ¡Máidáátsoju tsáma tene pájtyeíñe Coratsíi, Betsáidaa, íjcyácoomícyu múnáake! Muurá íñe méénuráityúronéhjí o méénuhíjcyánée Tííroó, Tsidóoo, íjcyácoomícyuvu o méénuca tsúuca ímityú íhvéjtsóne ímiánejcúvuréjuco ditye íbúwáávéiyóne. Áánemáa muurá íatérééhajívu iújcámeíñe ballíjyuri ávúhcúiyómé teene íhvéjtsóné uuballe. 14 Áanéllii muurá ditye ícúbáhrámeíñe ehnííñevu ícúbáhrámeímye diitye Coratsíi, Betsáidaa, íjcyácoomícyu múnaa muhdú míamúnaa ícyahíjcyané Píívyéébe nihñéétsihvúré ímíbájchócooca. 15 Ahdu muurá téhdure Capenaóo múnáake pajtyeíñe múhdumé ‘mityámityá’ tsíñáávehíjcyámeke. ¿jtsúcunúmeubá íhtsútúúvéiyóne? Áánerá íllure wágóóveímye.

16 Ahdícyane múhdumé ámúhake lléébome muurá ookéjuco lléébone. Áanetu ámúhake lléébotúmé téhdure oke tsá lléébotúne. Aane oke illéébotúneri téhdure okée wállóóbeke tsá ditye lléébotúne. Ehdúhjáa Jetsóo diityéké túkévejtsóhi.

70-meva iúwáábójétsihdyu óómiñe

17 Aanéhjáa diitye 70-meváké díbye uwáábovu wálloome mítyane imíjyúú iúwáábójétsihdyu iwájtsíneri. Aaméhjáa díbyeke néehii:

—Ávyéjuúbej, muurá naavémú múúhake lléébohíjcyá tsaaté pañe íjcyámeke dímyémeri muha meíjchívyétsócooca.

18 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Éée, tehdújuco teene tsúuca pañétúejpi Naavéné íjcyároobe táhjátsámeíñélliihye. Muurá ó ájtyumí éhne múúne chijchi rórihcyódú díbye íévéhóowatu áákityéne. 19 Muurá ámuhá pañévú ó picyóó tatsíjpa tamyémeri ámuha diibye mémunáajpi Naavéneke metáhjaki. Áánéllii tsá ñná ámuhákye tútávájtsóityúne. Téhdure íñimiyémuma óóvimu íjcyarómé tsá ámuhákye tútávájtsóityúne. 20 Árónáa ihdyu mémítýájkímeyéidí tééneri eene naavémú ámuhákye ávyejúúlléneri. Múu imítýájkímeyéiyódú íivane Píivýéébekeeré mítýajtsó tsúuca ámuhá mémeháñé dííbyé waajácúháámitu cáátúvánélliihye. Ehdúhjáa diityéké neébe.

Jetsóó Cáánikye dúúruváne
(Mt 11.25-27; 13.16-17)

21 Aanéhjáa Cááni Píivýéébé Apííchó Jetsóoke ímíjyuuvu ájcuube dííbyeke dúúruváabe neéhií:

—Ayúju Táacááni Píivýéébeéj, níjkyejii, íñujii, íjcyáné aabájaabe u íjcyáabej, uke téhdújtsoobéré ó duurúvá ímiáájú ídáátsojtédívú u bóhówátsohíjcyáné hallúvu. Áánetu tehdújuco tsá waajácu múnaa íjcyane ítsúcunúmeíhíjcyámedívú u bóhówájtsotú teéne. Áhdícyane ihdyu, Lli, óví ehdu teene muhdú u tújkevéléllu.

22 Ehdúhjáa Cáánikye idyúúruvátsihdyu neébe:

—Muurá ihdyu Llihíyó oke picyóó tajtyéeveri míamúnáake iwáájácútso muhdú diityédítýú íjtsámeíñe. Tsá muurá múha wáájácútú dííbyé Hajchi o íjcyáábé íjtsaméi. Apáábyéré diibye Llihíyó waajácú muhdú o íjcyane. Áhdure idyé apáábyéré ó waajácú muhdú díbye íjcyane. Áhdure teene tsaatédívú o bóhówájtsóméré waajácúhi.

23 Ehdúhjáa íñétsihdyu ímamyémuke ííténe neébe:

—Maímijyu ihdyu ámuha meíjcyane o méénuhíjcyáné ámuha maájtyumíme. 24 Muuráhjáa éíjyuúvú Píivýéébé ihjýú uubáalle múnáama íhtsutúme avyéjujte oke ítsohíjcyará íñe ícyooca muhdú o méénuhíjcyáné ámuha maájtyumídú íájtyúmíroki. Áhduréhjáa imíllerómé o íhjúváne illéébone. Árónáacáa tsáhái téijyu o bóhówáávetúne. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Tsamáaría múnáajpi píáábóné uwááboju

25 Tsáijyúhjáa tsaapi taúhbájú uwááboobe dííbyeke imújtátsóro neéhií:

—Uwááboóbej, ¿aca muhdú ó íjcyáiyá múijyú o dsíjivéjúcúóóityúne bóhí o újcuki?

26 Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Muhdútá nééne taúhbajuj?

27 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muurá nééneé: “Múu wajyú Dípiivýéébé Díavyéjuube íjcyáabeke ávyeta díííbúuturé páneere muhdú u íjcyáneri dííjtsaméiyi. Áhdure múu pamévakeré wajyú muhdú u wájýúmeídyu.”

28 Ehdúhjáa díbye néénéllii Jetsóó néé dííbyeke:

—Éée, tehdújuco. Áhdícyane óví ehdu u íjcyá múijyú u dsíjivéjúcúóóityúne bóhí u újcuki.

29 Áánélliihyéhjáa ityáhjátsámeítýu tsiíñe neebe dííbyeke:

—¿Aanéhaca caatyéké ó wájýúiyáhi?

30 Áánélliihyéhjáa idyé Jetsóó néé dííbyeke:

—Tsaapíi Jerotsaréetu Jericóovu péébeke naní múnaa imyéénúne dííbye éhnénéhjí dojtú pírunne íwajyámúúnemájuco. Áánemáa péjucúómé díbye tétsiíyé dsíjiveri íjcyánaáaca.

31 Áanáacáa llúuváabe tééjuri péébe úújeté dííbyedívu. Áróóbedí íícúvétuube pajtyeíñúhi. 32 Áhdurée duurúvájá pañe wákímyeíhíjyaabe péébe dííbyeke ájtyúmíroobe pajtye tsapéhdure dííbyedi íícúvétuube. 33 Áánetúu Tsamáaría múnáajpi péébe dííbyeke íájtyúmíbedi mítyane ídáátsovéhi. 34 Aabée ihdyu dííbyeke ditye túúvátsonéhjí ityáábóne bííjinúhi. Áábekée ííjudi tsajtyeébe tsaaté javu tépejco ityéhmeke. 35 Ááné tsitsíívenúu tééja múnáajpikye íáhdóne neébe: Áánúke téhmeco. Aane néhi tsííñe tsíeméné dííbyema u áhdóhajchíí o óómídyu uke o óómíchoóhi. Ehdúu méénuube Tsamáaría múnáajpi. 36 ¿Aané caabyé diityédítúú tsíjpiye íjcyároobe naní múnáa ícúbáhraíñúúbeke wajyúhi?

37 Áánéllíhyéhjáa neebe Jetsóoke:

—Íhya eené dííbyedi ídáátsovéne píááboóbe.

Áánéllíhyéhjáa neebe dííbyeke:

—Tehdújuco. Áhdícyane óvíi tehdu ú meenúhi.

Máátámúpike Jetsóo ááhívéne

38 Ááné boonétúhjáa idyé Jetsóo ímamyémuma péébe úújeté tsácoomíwuúvu. Átsihyíhjáa íjcyalle Mááta tsaímíyé diityéké ihjyávú waatsúcúpejtsóhi. 39 Ájyúhjáa dííllé naalle Maaría Jetsóo lííñévu ácuuvé díbye úwaabóné illéébúacunúki. 40 Áanáacáhjáa díille Mááta tsíñehjí imyéenúneri íjcyalle Jetsóoke neéhií:

—Ávyéjuúbej, ¿íveekí aalle táñaalle íñe o méénúnéhjitu tsá oke píáábotúne? Díñe bo okéi dílle píáábokij.

41 Áánéllíhyéhjáa Jetsóo néé díílleke:

—¿Aca íveekí eene tsíñehjí u méénúneríyé ú íjyáacunú táuwaábori íícúvétulle? 42 Muurá ihdyu tehdujuco Maaría méénune tsá múha dííllédívu cátúhtsóítyuróne. Ehdúhjáa Jetsóo néé Máátákeé.

11

Píívyéébema meíhjuváné Jetsóo úwaabóne

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

1 Aabéhjáa tsáijyu Píívyéébema íhjuvánetu níjkévánáa tsaapi ímamyémudítúú néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, cána múúhake duwaábó muhdú múúne Píívyéébema meíhjuváné éhnehjáa Jóáa ímamyémuke úwaabódu.

2 Áánéllíhyéhjáa neébe:

—Íllu múu íhjuváhi:

Múúháj Caáni níjkyéjiri u íjcyáabej, uke muha máavyéjujtsó dúúrúvamére. Aabe ihdyu díavyéjuvu múúhake dúúcúne u ímíllédú múúhake túkevjtso ííñújiri muha meíjcyámeke muhdú níjkyéjiri u méénuhíjcyádu. 3 Aabe óvíi múúhake majchóvú ú ácuhíjcyá páijyuvaré téene tájpi muha meíjcyaki. 4 Áhdure muha ímityúné meméénuhíjcyáné múúhadi dídáátsovéne dáabajíívé múúhake ímityúné méénuhíjcyámedi muha meídáátsovéne teene maábájíívéhíjcyádu. Áhdure múúhake íhvéjtsótuubéré píáábohíjcyá mávaríjchojúúnevu muha metáhjátsámeítuyuki.

5-6 Ehdúhjáa diityéké íñétsihdyu tsííñe neébe:

—Muurá tsaapi ámuha menáhbévahíjyaabe tsáijyu pécójpíne ámuhadítúú tsáápiikye neetéiyáhi: “Muúbej, cána okéi óvi daacu ámuha májchotu táñahbévaabe tahjyávú wájtssíbeke o májchótsoki. Ávyeta tsá íñéúbamá o íjcyatúne.” 7 Ehdú díbye nééllíi ícyuwájá pañétú neéíyoobe dííbyeke: “Tsáhájuco o píívyetétú uke o ájcune. Tsúúca

muha mécuwáhi. Tsúúcajáne llééhowa wátájcámeíhi.”⁸ Ehdu muurá ámúhadítú tsaapi íñahbéváábeke íñéérone ájcúiyá dibye táúmeíñevu éhniíñevúré dibye ipátsárijcyótuki.⁹ Ahdícyane ihdyu múu táúmeí Píívyéébeke téene tájpi ámuha meijcyane ámúhake dibye iájcuki. Métsúúraméí ímí ámuha meijcyáiyóneri ámúhake dibye ipíááboki. Áhdure métauméí ámúhake dibye ityúkévétsoke.¹⁰ Muurá téene tájpi iijcyane táúmeímyeke ájcuúbe. Ímí iijcyáiyóneri tsúúrameímyeke píááboobe. Dííbyeke túkevétsoju táúmeímyeke túkevétsoobe.

¹¹ ¿Aca iijcyámé tsaate ámúhadítú íjtsiiméné majcho táúmeícyooca nééwayúvúré ájcúiyóme? ¿A amóobeke tetsi táúmeíñáa ájcúiyómé íñiimyédivúre? ¹² Áhdure ¿aca íhyúu táúmeítsike ájcúiyómé óóvihódívúre? ¹³ Muurá ámuha míamúnaa ímityúmé meijcyarómé méimíllé ámúháj tsíimeke ímiáánevúré maájcune. Aanéjii awáa muurá ámúháj Caani níjkyéjiri íjcyaaabe Ípííhó picyóó dííbyeke teene táúmeímyé pañévu. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabó ímamyémuke.

Jetsóoke Naavéné píaabóné tsaate nééneé
(Mt 12.22-30; Mc 3.20-27)

¹⁴ Íjcyaabéhjáa tsaapi naavéné ípañe íjcyaaabe íhjuvátuúbe. Aanéhjáa naavéneke dííbyé pañétú Jetsóó wáagóóné boone tsúúca íhjuváabe. Áaneríhjáa míamúnaa ullévenúhi.¹⁵ Áronáacáhjáa Jetsóodítú tsaate néehíi:

—Aadi muurá naavémuke waagóohíjcyá tsaate pañétú diitye naavémú avyéjuube Betsebóó píáábóneríye.

¹⁶ Áhduréhjáa tsijtye dííbyeke íllure mávárijchómé nehíjcyá dibye méénuráítyuróné íévéhoowávú imyéénuki.¹⁷ Áronáacáhjáa diityé íjtsaméi iwáájácúne neébe:

—Muurá tsané avyéjujete tsajíjtóré íjtsámeítyúmé ímityúné idyáíívéjcatsíñe ílluréjuco íhvejtsóné íavyéju. Áhdure muurá tsája múnaa ímityú idyáíívéjcatsíñe ílluréjuco wáchájánújcatsíñe.¹⁸ Ahdu ívane muurá Naavéné íhyájkímukéré íwáágóoca íllure íavyéjú újónévtsóiyáhi. Ehdu íñe ámúhake o néé naavémú avyéjuubévá Betsebóó oke píáábóneríyé diityéké o wáagóohíjcyáné ámuha óhdityu menéénéllííhye.¹⁹ Áánetúhaca ¿múúbé píááborí ámúhá mamýmú waagóohíjcyá diitye naavémuke? Áyu cána oke menej. Tsá muurá ámuha menééítyuró Betsebóó píáábori ditye wáagóohíjcyáne. Íllure ámuha mémujtá ehdu meíhjuváneeri.²⁰ Muurá ihdyu Píívyéébe oke píáábóneri ó waagóohíjcyá naavémuke tsaate pañétú téenetu ámuha méwáájácu tsúúca dííbyé avyéjú íñíjiri ámúhama íjcyájúcooróne.

²¹ Muurá íhtsútúúbé jatu tsá íiná múha tsájtyéítyuróne.²² Áronáa dííbyé ehniíñevu íjcyaaabe dííbyedítú dójtúiyá páneere dííbyé méénujcátsiháñe. Ááne dííbyé tsíeméné íimíllédú méénúíyoobe.

²³ Ehdu nééne muurá oke ipíaabóné ímíletúmé táwákimyéí íllure imíllé óhdivu ityútávajtsóne. Aame tahñéjté íjcyáiyómeke íllure óhdityu mútátsohíjcyáhi.

Ípyé íjchívyémé pañévu tsiíñe naavéné óómiñe
(Mt 12.43-45)

²⁴ Átsihdyúhjáa idyé tsiíñe Jetsóó néehíi: Muurá múúne naavéné míamúnáájpi pañétú íjchívyeebe pehíjcyá íjcyáítsíí nehcoobére. Aabe íjcyáiyotsíí íájtyúmítúnéllíí íllu íjtsámeíhi: “Tsiíñe ó óómíí bíwáábé pañévúré ópée o íjchívyéébe pañévu.”²⁵ Ahdújuco muurá óómííbye ájtyumíváné diibye ípyé íjchívyéébeke imíwu peevéébé éhne múu jaa líjyahdu néébeke.²⁶ Áánéllíí múúne nahbévaabe tsijtye 7-meváké ehniíñevu ímityúmeke diityémá tsiíñe iúcaáve dííbyé pañévu. Áábeke muurá íhdée ícúbáhráné ehniíñevu ícúbáhraabe.

Ínerí meímíjuuvéne

²⁷ Ehdúhjáa Jetsóó néénáa tsáápille míamúnááj píinétú kéévánécoba nééhií:

—¡Maímijyu ihdyu diille ukée itsíimáváábeke píívyétsolle íjcyanej!

²⁸ Áánélliihyéhjáa neébe:

—Éée, tehdújuco. Áhdure ¡maímijyu Píívyéébé uwááboju cáhcujtsómé íjcyanej!

Míamúnaa Jetsóoke néé dibye méénúráityuróné imyéénuki.

(Mt 12.38-42; Mc 8.12)

²⁹ Téijyúhjáa mítyane míamúnaa píhcyaavé Jetsóodívu. Áamekéhjáa úwááboobe nééhií:

—Ámuha muurá icyooca íjcyané míamúnaa ímityúme. Aame ¿íveekí ámuha méimíllé méénúráityuróné o méénune ámuha oke mecáhcújtsómejjívari? Óví ihdyu Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáajpíi Jonáake pájtyedu néene oke pájtyénetu ámuha méwaajácú díibyjuco míamúnáake o pájtyetétsoobe o íjcyane. ³⁰ Muuráhjáa dííbyeke muhdú tene pájtyénetu Níinibé múnáa waajácú ímiáánéjuco Píívyéébe dííbyeke wáalloóne. Ahdu muurá Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke tene pájtyénetu míamúnaa waajácúú dityée ímíjpyeténe ípájtyeté Píívyéébe oke wáalloóne. ³¹ Aane muurá Píívyéébe míamúnaa muhdú ícyahíjcyané ímíbájhócooca tsáápille tsííñé íiñúji múnáalle ámúhadívú néétsoó ámuha mecáhcútsohíjcyátunévu. Muuráhjáa tsíhyullétú tsaalle Tsaromóó uwáábó illééboki. Aallée muurá ímí cáhcujtsóhi. Áánáa ¿íveekí dííbyeúvú ehniíñevu o íjcyaaabe o úwaabóné tsá ámuha mecáhcútsohíjcyatúne? ³² Téhdure muurá Níinibé múnáaúvú ámúhadívú néétsoóhi. Muuráhjáa Jonáa diityéké úwaabóné icyáhcújtsóne ímíjpyetéme. Áánáa ¿íveekí dííbyeúvú ehniíñevu o íjcyaaabe o úwaabóné tsá ámuha mecáhcútsohíjcyatúne?

Méhálluúúcu peetédu nééneé

(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ Tsá muurá peete tsíeménevu maávohjácóityuróne. Muurá ihdyu cáamevu íboohówátsihvu mépicyóó tene íájchúcunúki. ³⁴ Ahdu muurá ámúhá hálluúúné peetédu nééneri ímiáánéré ámuha meííteneri metsúúrameíhajchíí tééneturé ámuha mébóhówaúcúnuúhi. Áánetu ímityúnéré ámuha meííteneri metsúúrameíhajchíí téhdure tééneturé ámuha mébóhówaúcúnuúhi. ³⁵ Áánéllii téíibúwá méíjcyaco ímiáájú ámuha tsúúca mewáájacúné múhdurá meúráávyétuki. ³⁶ Muurá ténejcu wáájacúmé ímityúné méénújúcootúmé ííne ímíjyaúréjucó íjcyane éhne múúne peete ájchúcunúnej tééveri meíjcyadu.

Paritséomuma taúhbájú uwáábojtéké Jetsóó núcójpívetsóne

(Mt 23.1-36; Mc 12.38-40; Rc 20.45-47)

³⁷ Ehdúhjáa Jetsóó úwáabóné boone paritséomuube dííbyeke tsajtyé ihjávú ímájchótsoki. ³⁸ Aabéhjáa íhyójsi níjtyámeityuube májchóneri díibye paritséomuube ullévenúhi. ³⁹ Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Ámuha muurá ámúhaj pí hállúre méímíbáchómeíhijcyáhi. Árónáa ámúhá íjtsaméí ímityúne. ⁴⁰ ¡Tsá muurá ámuha mewáájacúmeityúne! ¿Aca tsá ámuha mewáájacutú téhdure méíjtsaméí metéhmémeíyóné méjpi menítyámeíhijcyádúre? Muuráhjáa ímiáámé meíjcyá Píívyéébe meke ípívyejtsóhi. ⁴¹ Áánéllii múu íjpií, íjtsaméii, íjcyane tehmé ímí íjcyaki.

⁴² ¡Máidáátsoju ámuha paritséomuke tene pájtyeíñej! Muurá tehdújúcooro Píívyéébeke ámuha meíícúvehíjcyané ámúha bájtsoháñeri. Árónáa ¿íveekí tsá ámuha meíjtsámeityú dííbyeke mewájyúíyóneri? Áhdure ¿íveekí tsá ámuha míamúnáama ímíñeúvú meíjcyatúne? Tsá muurá tsáneeríyé dííbyeke meúráávyéne tsííñe meíhvéjtsóityuróne.

⁴³ ¡Ahdícyane máidáátsoju ámúhake tene pájtyeíñej! Muurá ámuha méimíllé pi-hcyáávejáané pañe íboohówátsihjíríyé mejjcyane. Áhdure ámuha méimíllé míamúnaa ámúhake ávyejúúlléne.

⁴⁴ ¡Áameke ámúhake taúhbájú uwáábojtémá máidáátsoju tene pájtyeíñej! Muurá ímityúmé ámuha mejjcyarómeke míamúnaa íítehíjcyá pánehjídú ímiáámeúvúdú éhne múúne níjkyéné pañe nehníwu néerone pánehjídú hallu imíwu meíitedu.

⁴⁵ Ehdúhjáa Jetsóó néénéllí taúhbájú uwáábojtédítýú tsaapi néé dííbyeke:

—Uwááboóbej, ehdu aatyéké u nééneri múúhadívú ú wáájatsóhi.

⁴⁶ Áánéllíhyéhjáa neébe:

—¡Téhdure ámúhake idátsó pajtyeíñej! Muurá ámuha íllure métúhútsohíjcyá míamúnáake ámúhá íjtsaméityuré ámuha meújcúné uwáábori. Muurá ámuha mejjcyarómé tsá tehdu mejjcyatú eene ámuha meúwáábohíjcyádu.

⁴⁷ ¡Ahdícyane máidáátsoju ámúhake tene pájtyeíñej! ¿íveeki ámuha éíjyuúvúu Píívyéébe ihjyú uubálle múnáake ámúhá íhdé múnáaúvú dsíjívétsohíjcyámé níjkyénetu díityéúvu náávé ménícyohíjcyáhi? ⁴⁸ Ehdu ámuha meméénúnetu muurá méwaajácú ámúhá íhdé múnáaúvú ícyahíjcyajjítóré ámuha meúraavyéne.

⁴⁹ Muurá Píívyéébe néehí: “Ó pícyoó o túkévéjtsóneri íhdétújuco iwáájacúné úúbálléímyeke. Téhdure ó pícyoó uwáábojtéke. Áamedítýú muurá tsaatédí ícúbáhraímye. Tsíjtyeke dsíjívétsoímye.” Ehdúu Píívyéébe néehí. ⁵⁰ Aane muurá téhdure ícyooca íjcyané míamúnáake dómájcoó ííñují ípívyéévétsihdyu ícyoocávú Píívyéébe ihjyú uubálle múnáake tsaate dsíjívétsohíjcyané díbye díityémá ímíbájchoíñe. ⁵¹ Muuráhjáa Abéeke íñahbére dsíjívétsoné boone tsíjtyeke ámúhá íhdé múnáaúvú dsíjívetsóhi. Muuráhjáa Tsacaríake dsíjívetsómé duurúvájama Píívyéébe ícúvé cóvátsoméíhíjcyané waijí ráhoúcunútsihvu. Aane ámúhake o néé íñe ícyooca íjcyané míamúnáake téhdure téené ímíbájchó dómájcoíñe.

⁵² ¡Ahdícyane máidáátsoju ámúhake tene pájtyeíñej! Muurá ímiáájú míamúnaa wáájácúiyóné ¿íveeki ámuha métúhútsohíjcyá tsíhdyuréjuco meúwáábóneri? Dítye teene ícyáhjútsóne úráavyéiyóné ámuha métúhútsohíjcyáhi. Aane muurá ámuha mejjcyarómé tsá ímíñeúvú teene meúraavyetúne.

⁵³⁻⁵⁴ Ehdúhjáa Jetsóó íhjyuvané taúhbájú uwáábojtémá paritséómuke tsaríwu pajtyéhi. Aaméhjáa dííbyeke panévatu dílló tsane díbye múhdurá áñújcúhahjí dííbyedítýú ímityúné íhjyúvároki.

12

Ímamyémuke Jetsóó téíbúwajtsóne

¹ Téíjyúhjáa ávyetá mityané míamúnaa píhcyavémé wájóócjcatsíñáa Jetsóó néé ímamyémuke:

—Téíbúwá méíjcyaco aatye paritséómú bañú múnáa ímiáámeúvúdú íjcyámeke.

² Muurá téévéneúvú méénúmeíyóné tsá tétsihvúré níjkéváityúne. Muurá pámeere íiná méénuhíjcyané bóhówááveéhi. ³ Múha wáájácútúnáa ámuha míjcohó pañévú meíhjyúvaróné waajácúméíhi.

Píívyéébedi múu íllityéhi (Mt 10.26-31)

⁴ Ámuúha táñahbému, tsá múu íllityétú míamúnáadi apáañéré méjpi dsíjívetsóiyómedi.

⁵ Áánetu íhdyu múu íllityé Píívyéébedi múijyú ámuha mejjchívyéítyuwa cúújúwá pañévú ámúhake wáágóóiyóóbedi.

⁶ Muurá 5-meva coomímú mǐjǐhwuúcúré áhdómeíyómeke téhmeébe. ⁷ Aabe muurá téhdure waajácú ámuhá níwáujǐné múhdújivá íjcyane. Áánélli tsá múu ǐ́nerí ǐllityétúne. Muurá diitye coomímú ehniíñevu ámuha méwajyúmeíhi.

Jetsóoke meúraavyéné metóónútyuróne
(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Muurá Míamúnáájpidívúu o ǐpívyéévéébeke iúraavyéné tóónútúmeke ó bóhówájtsoó níjkyéji múnáadívu. ⁹ Áánetu ǐllure tóónuhíjcyámeke tsá o bóhówájtsoóityúne.

¹⁰ Muurá ǐ́ne Míamúnáájpidívúu o ǐpívyéévéébedityú ǐmityúné ǐhjúvárómedi Píívyéébe ǐdáátsóvéne teene ábájǐvéhi. Áánetu ihdyu dííbyé Apííchotu ǐmityúné ǐhjúvámémedi tsá díbye mújyú ǐdáátsóvéityúne.

¹¹ Ehdúhjáa ǐ́nétsihdyu neébe:

—Tsaate ámuhákye pihcyáávejáané tehmejtéma ámuhá ǐ́ñúǐ avyéjúté éllevu tsájtyécooca tsá múu ǐjyácunútú muhdú ǐhjúváiñeri. ¹² Muurá ihdyu Píívyéébe Apííchoré ámuhákye tükévjtsoó ámuha meihjúvaki. Ehdúhjáa Jetsóó neé ǐmamyémuke.

Tsá múu ǐjyácunútú mityane ǐéhnéváyóneri

¹³ Téjyúhjáa tsaapi míamúnááj pǐ́névú neé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, táñáhbeke diñe díbye oke idyówajcáro múhtsí wáabyuta múhtsǐj caani pícyohíjcyánetu.

¹⁴ Áronáacáhjáa Jetsóó neé dííbyeke:

—¿Aca múha oke pícyóó téeméné ǐmibájchoobe o ǐjcyaaabe ámuhtsikye o dówajcároki?

¹⁵ Tsá múu mityane ǐéhnéváyóneri úmúǐpívyetúne. Tsá muurá mityane meéhnéváne tájpi tsaímíyé meíjcyátyuróne.

¹⁶ Ehdúhjáa dííbyeke ǐ́nééné boonétú pámeekéré iúwaabóné úúbáleebe ehnéva múnáájpidítyu. ǐllúhjáa neébe:

—ǐjcyaabée tsaapi ehnéva múnáajpi. ¹⁷ Áábe bájtsoháñée mityane neévánetu ǐllu ǐjtsámeííbye: “¿Aca kíávú ǐ́ne ó aahívétsoó tabájtsó áyáneǐ́vari?” ¹⁸ Áronemáa neébe: “Óubá éhne teene ááhívétsámeííjcyaja o wácávyáhcóne ehniíñevu mityájácoba o áméjtsójá pañévú ó pícyoóhi. ¹⁹ Ááne ǐllu ó ǐjtsámeííhi: ǐcyooca ihdyu tsá ǐ́ná óhdityu píhtotúne. Áánélli pevétaréjuco ǐbúwajǐ o ǐjcyáiñé óhdityu o májchoíñé, o ádoíñé, píhtójúcóótúnéllíihye.”

²⁰ Ehdúu díbye ǐtsámeííjcyarónáa Píívyéébe neé dííbyeke: “Tsá mía u wáájácúmeítyúne. Muurá ǐpyejco tsúuca ú dsíjǐveéhi. ¿Ácooca eene u éhnévahíjcyánécoba muhdúíhyaja?”

²¹ Ehdú muurá pajtyeíñe ihdyunéré éhnévahíjcyámema. Aame Píívyéébedívú ǐdátsóhree.

Ihñéjteke Píívyéébe téhmene
(Mt 6.25-34)

²² Ehdúhjáa diityéké ǐ́nétsihdyu Jetsóó neé ǐmamyémuke:

—Tsá múu apááñeríyé ǐjtsámeítyú ǐ́ne tájpi ǐjcyáneri. ²³ Tsá apááñéré majchoo, wájyamuu, ǐjcyáne tájpi meíjcyatúne. ²⁴ Cáhawáá méjtsúcunu muhdú wahpéjté ǐjcyane. Tsá muurá dítye mújyú wákímyeítyú téene tájpi ǐjcyaki. Pane tsá dítye ǐmájchó pícyootúne. Árome ǐjcyá Píívyéébe tájpi. Aanéǐ́ muurá diityé ehniíñevu ámuha míamúnáa méwajyúmeíhi. Áámeke tsá ámuhákye díbye ǐ́netú píhtótsóityúne. ²⁵ ¿Aca ǐjcyaaabe tsaapi ámuhadítyú ehniíñevu ǐcyáámenúné ǐmíllebe iiye cáámenútsámeííyoóbe? Tsáhaá. ²⁶ Muurá tsane túhúúturóné tsá ámuha meméénútyuróne. Aanéǐ́ tsá múu ǐjtsámeítyú tsane ǐmyéénúiyóné ámuháyé mepíívyetéiyónejǐ́vari.

²⁷ Téhdure cáhawáá méjtsúcunu wajcóháñé múhdutú iiye tsaímíyé píívyehíjcyané pevétaré ǐjcyaróne. Muuráhjáa ávyéjuube Tsaromóóuvú tsijtye avyéjúté ehniíñevu

Íjcyaróóbé avyéjú wajyámu ímí tsá úújetétú teene wajcóháñe ímivu. ²⁸ Ehdu muurá Píívyéébe tsaímíyé téhmehíjcyá wajcóháñe wahájchotaré ímí íjcyane íllúhwuúré tsúúca chémené. Aabéjii awáá muurá ámúhakyé éhniíñevu tsaímíyé téhmehíjcyáhi. Ehdu teéne, ámuúha cáhcujtsópítyúné míamúnaaj. ²⁹ Ehdu nééne tsá múu áábímyeítyú tééne tájpi ámuha meíjcyane tsáijyu ámúhadítyú píhtórónáaaca. ³⁰ Muurá ihdyu Píívyéébeke cáhcújtsotúme áábímyeí ípíhtócooca. Áronáa muurá ámúháj Caani Píívyéébe waajácú ñná ámúhadítyú píhtone. ³¹ Áanéllii múu ámuha mepíhtóróneri íícúvetúme tsúúráméí múhdutú tsaímíyé Píívyéébeke iúráavyéne díbyé avyéjuvu iúcaávéiyóneri. Áijyu ihdyu tsá ámúhakyé dibye íinetú píhtótsóityúne.

*Ímí nýkyéjiri meíjcyane Jetsóó úwaabóne
(Mt 6.19-21)*

³² Muurá ámuha tahñéjté ídátsó éhne múúne obééjámú áyáméwu íjcyadu. Árome tsá múu ííneri áábímyeítyúne. Muurá ámúháj Caani Píívyéébe imíllé ámúhakyé iújcune íavyéjuvu. ³³ Áanéllii múu ámúhá tsíeméné íñáhíhénúne píaabó ídáátsóméhjike. Muurá íñe ííñújiri múhájchótá íjcyáityúné ámuha meéhnéváne tsaímíyé meícyahíjcyádú nééne íjcyá nýkyéjiri múijyú muhdú íjcyáityúme ámuha meíjcyaiñe. Téhulle muurá meíjcyane tsá tútáváávéityúne. Muurá ííñújiri naní múnaa ámúhakyé tútávátsohíjcyádú nééne tsáhájucu téhulle íjcyáityúne. ³⁴ Muurá kénejcú éhniíñevu ímí ámúhakyé pájtyénéjcuriyéjuco ámuha meííjiveíñe.

Jetsóó tsááiñe metéhmene

³⁵ Ahdícyane ímíñeúvú meíjcyátsíívyéne oke météhmeco éhne múúne ávyéjuube tsaatétsí táábávájcatsíñe wañéhjiri íjcyáábeke iúnú múnaa téhmehíjcyádu. ³⁶ Muurá múúne téhmehíjcyámé dibye llééhówatu díllóvácooca íícúí ipááyúcúki. ³⁷ Ehdu muurá íavyéjúube íjtsoré íjcyámedívú dibye wájtsime ííne ímíjyaú íjcyá díbyema. Muurá iwájtsidu tsaímíyé díityéké ímájchótsómema nahbévájcatsíbye. ³⁸ Maímijyu ihdyu ditye íjcyane tsáijyu múu pécójpíñéuba mityá cóójíháñe pañevú tsáároobe tsaímíyé díbyeke téhmehíjcyámeke dibye ájtyumíváme. ³⁹ Muurá tsája múnáajpi múijyú naní múnáajpi tsááiñe iwáájácuca cúwátuube ihjya téhméjá pañevú tsá díbye úcaávéityuró íñániki. ⁴⁰ Ahdícyane meíjcyátsíívyéne méítsohíjcyaco o tsááiñe. Muurá ámuha meíjtsámeítyúnáa Míamúnáajpidívú o ípívyééveebe tsiíñe ó tsaáhi.

*Tsaatétsí wákímyeíñetu íjcyáné uwááboju
(Mt 24.45-51)*

⁴¹ Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii Péédoro néé díbye:

—Ávyéjuubej, ¿a múúhakyéré ú úwáábohíjcyaj, mityá pámeekerej?

⁴² Áronáacáhjáa tsiíñe neébe:

—Muurá tsaapi tsaímíyé íavyéjúúbema wákímyeíbyeke pícyoobe íhyájkímú tehmeébedívu. Aabe muurá díityéké ímí íícuvé ííne tájpi ditye íjcyáíñéhjitu. ⁴³ Ahdícyane maímijyu dibye íjcyane íwákímyeíyi íjcyáábeke íavyéjuube ájtyumívaábe. ⁴⁴ Muurá ímíááné ámúhakyé o néé ímíáábé íjcyáábeke íavyéjuube íhñevú téhmetsóne. ⁴⁵ Áánetu íjcyaaabe tsaapi ímítyuube íavyéjuube ‘íícúí oómíityúné’ íñééne íwákímyeí íbúwá íjcyátuúbe. Ehdu néébe muurá íllure íhyájkímuke imyéénúne ímíllédú wañéhjineriyé pehíjcyá lílyícyáveebére. ⁴⁶ Aabe muurá ehdu ícyahíjcyánáa íavyéjuube oómíbye tuvááová díbyeke dibye íjtsótúnáaaca. Áabeke ílluréjuco dibye ícúbahráné tsaate íwákímyeí múnaa ímítyúmeke imyéénudu.

⁴⁷ Ehdu muurá íavyéjuube íúnú múnáake ícúbahrá dibye ímillédú dííbyé wákimyéí imyéénúiyóné wáájácúromé tehdu méénútúhajchííjyu. ⁴⁸ Áánetu iwáájácútúné hallúríyé ímityúné méénúmeke ihtsútáre ícúbáhraabe. Muurá mepíáábómedi méijyácunú ímí ditye íjcyáíyóneri. Áhdure tsíeménevu meníwáávémedi méijyácunú ímí ditye téhméíyóneri.

Jetsóó hallútú míamúnaa tsarílléjcatsíñe
(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Muuráhjáa ííñujívú o tsáa táhallútú míamúnaa itsarílléjcatsíki. Aane ihdyu múhdutúiyó téené pañéjuco meé. ⁵⁰ Muurá o ícúbáhrámeíñé nájcautu ó dsíjívéeíhi. Aane ávyeta múhduúvúrá ó íjtsúcunúhi. ⁵¹ ¿Aca ámuha méijtsúcunú tsaímíyé míamúnaa íjcyá o tsááne ííñujívu? Muuráhjáa ihdyu o tsáa míamúnaa tsajíjtóré íjtsámeítyúmé táhallútú itsarílléjcatsíki. ⁵² Aane muurá icyoocátú tsané múnáa íjcyarómé tsarílléjcatsíí táhallútu. Muurá tsaatédítýú ímunáajte oke cáhcújtsóhajchíí tsaatésí cáhcújtsótumútsí tsarílléé díityéke. Áánetu díityétsíyé cáhcújtsóhajchíí ímunáajte tsarílléé díityétsíkye. ⁵³ Muurá cááni tsarílléé íllíkye oke dibye cáhcújtsóné hallútu. Áhdure ílli tsarílléé cááníkyeé. Áhdure ídsi tsarílléé tsííjyuke. Áhdure tsáápille íaajáké tsaríllééhi. Ehdu muurá panéjcuávú míamúnaa tsarílléjcatsíí táhallútu.

Íná pájtyeíñé úúbállenéhji
(Mt 16.1-4; Mc 8.11-13)

⁵⁴ Téhduréhjáa tsiíñe Jetsóó néé díityéke:

—Muurá ámuha nuha áabatéhíjcyánéjcutu ojtso bóhówáávécocáa menéé maálléíñe. Áhdújuco tene állene. ⁵⁵ Áhdure tsíñejcútú kííjyeba tsáácooca ámuha menéé píjcyaba íjcyáíñe. Áhdújuco tene íjcyane. ⁵⁶ Ehdu muurá ímíáámeúvúdú ámuha méwaaajácú muhdú néijyu muhdíívané cóójí íjcyáíñe. Árome ¿íveekí tsá ámuha mewáájácútu okée iwáalloone Píívyéébe páhduvaré nénehji imyéénúneri ámúhake úúballéjúcohíjcyaróne?

Meke múnáájtsórómeke mewájyune
(Mt 5.25-26)

⁵⁷ ¿íveekí tsá ámuha méijtsámeítyú ímíáámé ámuha méijcyáíyóneri? ⁵⁸ Tsaate múu ámúhadítýú ímítyunéhjí ditye ímíbájchóhullévú tsíjtyeke tsájtyéhajchíí ímíñeúvú cánaájánújcatsí téhullévúí íúújetétúné ihde ávyéjujtédívú ámuha mecúvéhoojánútsójcatsítýuki. ⁵⁹ Tsá muurá cúvéhóójatu ámuha méíjchívyéítyuró páneere ámuha maáhdótúhajchííjyu.

13

Ímityúné méicyahíjcyané méihvejtsóne

¹ Téijyúhjáa tsaate Jetsóó éllevu ipyééne úúballé Píívyéébeke íícúvéné iyámeke ditye dsíjívétsohíjcyáhajtsívú Piráátó tsaate Gariréa múnáadívú llííhyanútsómé tujpácýó iyámé tujpácýoma mújtane.

² Áámekehjáa neébe:

—¿Aca ámuha méijtsúcunú ehdu díityéké tene pájtyene tsíjtyé ehnííñevu ímityúmé ditye íjcyánéllííhye? ³ Muurá téhdure ámuha pámeere méícúbáhráméíí díityédúré ímityúné ámuha méicyahíjcyané méihvejtsóne Píívyéébe icyánejcúvú méíbúwáávétúhajchííjyu. ⁴ Ácooca ¿muhdú ámuha méijtsúcunú Jerotsarée múnáadítýúu 18-meváké ‘Tsiroée’ némeíñe nupáhyéjú úníuri íjcyaja cáámé cóhnaúvú nééja áámune? ¿A dítyéé éhnííñevu ímityúmé íjcyánéllíí aamúné díityéke? ⁵ Muurá téhdure ámuha pámeere méícúbáhráméíí

diityédúré ímityúné ámuha meícyahíjcyáné meíhvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvú meíbúwáávétúhajchíjyu.

Higyéerahe néévátúnetu Jetsóó úwaabóne

⁶ Ehdúhjáa Jetsóó iñétsihdyu tsiíne diityéké úwááboobe nééhií:

—Tsaapíhjáa íumihé pañétú higyéerahe ibájtsöhe néévápítyuhe úújéjehíjcyaráhi.

⁷ Áronemáhjáa téené tehmeébeke neébe: “Tsúuca 3 pijcyábájuco íhye tsá néévápityúne. Áanéllii íllurjúco dihlo. Báñú úmihé pañétú teéhe.” ⁸ Áronáacáhjáa tépallí tehmeébé néé dííbyeke: “Ávyéjuúbej, cána óvíi iñé pijcyábá méjtsoráhi. Óvíi ó wápíjcoó tehe iñéévaki.” ⁹ Tsáijyu múu tehdu meméénúneri néévahe. Tehe néévátúhajchíi botsíi íllurjúco meíllóíne.”

Wáyeévejcóójí tsáápilleke Jetsóó bóhítsóne

¹⁰ Áhduréhjáa tsáijyu wáyeévejcóójí úwááboobe pihcyáávéjá pañe íjcyámeke.

¹¹ Áanáacáhjáa tétsihyi tsáápille naavéné ípañe íjcyalle 18 píjcyájuco íbájui ipátúúvétúneri chémehíjcyalle. ¹² Áállekehjáa Jetsóó ipíúváne nééhií:

—Tsúuca ú bohíjucóóhi, muúllej.

¹³ Ehdúhjáa néébere díílleke dócárájcónetu ímiáané tsúuca íbájui pátúúvelle íjyócuuvé tsatújkevéjuco. Aalléhjáa duurúvá Píívyéébeke. ¹⁴ Aanéhjáa pihcyáávéjá tehmeébeke tsarí pajtyé íveekí wáyeévejcóójí dibye díílleke bóhítsóne. Aabéhjáa tétsii íjcyámeke nééhií:

—Muurá íjcyáné 6 coojívá wákimyéíjcyoojíj. Ájcoojíj ámuha métsááiyá dííbye éllevu dibye ámúhake íbóhítsoki. Tsá wáyeévejcóójí ámuha dííbye éllevu metsááityuróne.

¹⁵ Ehdúhjáa dibye néénéllii Jetsóó néé dííbyeke:

—Bañú múnáajpi u íjcyaaabe pánehjídú ímiáábeúvúdú uú. ¿Aca tsá wáyeévejcóójí íjcyaróne ámuha jéemú dóhjívámeke ámuha meíjchotéityuró téhi pañétu? ¹⁶ Ehdu nééne muurá áámye téhdure Aavaráaúvúj tsiiménémúháábéelle íjcyalle ídátso chémehíjcyá 18 píjcyájuco naavéné ípañe íjcyaabéré díílleke tehdu méénúneri. Áálleke ¿aca tsá mepiáábóityuró wáyeévejcóójí íjcyaróne?

¹⁷ Ehdúhjáa dibye néeneri pámeere dííbyeke múnáátsohíjcyámé núcójpívéhi. Áánetúhjáa ihdyu tsijtye mítyane ímíjyuuvé dibye díílleke píáábóneri.

Mojtáátsá neeváúwúutu íjcyáné uwááboju

(Mt 13.31-32; Mc 4.30-32)

¹⁸ Téhduréhjáa Jetsóó néé diityéke:

—¿Aca íínetú íne tsiíne ámúhake ó úwááboó Píívyéébé avyéju? ¹⁹ Muurá dííbyé avyéjú éhne múúne mojtáátsá neeváú kémúútúróúwu mebájtsou mítyáhécoba kéémevédu. Aahe muurá wájcáváné hallúvú wahpéjité píhtobáhi. Ahdu muurá teene Píívyéébé avyéju.

Pááá ooríchetu íjcyáné uwááboju

(Mt 13.33)

²⁰ Téhduréhjáa neébe:

—¿Aca íínetú íne tsiíne Píívyéébé avyéjú ó úwáábóiyáhi? ²¹ Muurá tsáápille haríínállíjyutu pááa imyéénúcooca áyánéwu téené ooríchetu pícyooróne páneerjúco óórichódú teene Píívyéébé avyéju.

Imiájito

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Aanéhjáa Jetsóó Jerotsaréevu péébe juuváyí íjcyácoomíj múnáake úwááboobéré pehíjcyáhi. Áhduréhjáa patsíhjívarí íjcyájáhjí múnáake úwááboobe. ²³ Áábekéhjáa tsaate nééhií:

—Ávyéjuubej, ¿a uhjéméré pájtyéteéhi?

²⁴ Áánélliihyéhjáa neébe:

—Íhnáhó íuráavyé néerojító múu úraavyé Píívyéébé avyéjuvu ámuha meúújetéíjito. Muurá mítyame imíllera íucaavéné téenevu. Árome tsá úcáavéityúne. ²⁵ Muurá téibúwájí neétume áachi íimillédú íjcyámé hallúvú ávyéjuube ihjyá lleehówá wátaahácoóhi. Áané boone llééhowa wátótóhcoméré neéhi: “Ávyéjuubej, múúhakye paayúcu.” Áronáa neéíbye: “Tsá ámúhakye o wáájácutúne.” ²⁶ Áánéllii neeímyé dííbyeke: “Áánerá úuma tsaméhjí mémáchohíjcyáhi. Áhdure muurá múúhá comíñeri úwááboobéré ú pehíjcyáhi.” ²⁷ Ehdú ditye néeronáa neéíbye: “Muuráhjané ámúhakye o néé ámúhakye o wáájácutúne. Áhdícyane méíne óhdityu ímityúmé ámuha meíjcyame.” ²⁸ Ehdú Píívyéébe waagóó dííbyeke cáhcújtsótúmeke. Aame kémuélléturé ííteé Píívyéébé avyéjuri dííbye ihjyú uubálla múnaa Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámeke. Áijyu ílluréjuco ditye tááiñe íhwáñe íhdónema. ²⁹ Ehdú waagóojtéréjuco íjcyánáa pahúllevátú tsijtye ímí Píívyéébeke cáhcujtsómé dííbyedívú píhcyááveé dííbyema íjcyá íavyéjuri. ³⁰ Áijyu muurá íñe ícyooca idáátsóméhjíúvú neéme ávyéjúúteéhi. Áánetu íhtsutúmé ícyooca íjcyarómé téijyu idáátsónuúhi. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

*Jerotsarée múnáake Jetsóó kímoovéne
(Mt 23.37-39)*

³¹ Téijyúhjáa paritséómú tétsihvu wájtsime néé dííbyeke:

—Dípye íchihdyu tsiéllévu. Muurá Heróódé imíllé uke ídsíjívetsóne.

³² Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Mepééne dííbyeke ávyetá muubérá íjcyáábeke mene: “Óvíikyévá ihdyu nijkévaabe naavémuke tsaaté pañétú iwáágóóne chéméméhjike íbóhíitsohíjcyánetu.” ³³ Tsá muurá Píívyéébé ihjyú uubálla múnáajpi dsíjívéityuró Jerotsarée tsiéllévu. Óvíi ihdyu múhajchótá ó íjcyáhi.

³⁴ Ámuúha Jerotsarée múnáaj, ihdyújuco tsáma ¿íveekí ámuha íllure mel-líhyánúpétsohíjcyané íhjú uubálla múnáake Píívyéébe ámuha éllevu wállóórómeke? Úwáábojtéké díbye ámuha éllevu wállóórómedi ¿íveekí íllure ámuha méícúbáhráhíjcyá néwayúúnevu maámúneri? Muurá ó imíllera ámúhakye o újcune éhne múúne cáraca ítsííméwuúmuke íhñúwáacyú lliñévú újcuđu. Áronáa ¿íveekí tsá ámuha meímíllehíjcyatúne? ³⁵ Áané déjúcotu muurá ámuha cóómí ápajyuréjuco cóevaiñe. Áhdure ámúhakye o néé oke ámuha maájtyumíjucóóityúné múijyú tsiíñe o tsááiñévújuco. Téijyu muurá ámuha oke maájtyúmíne méneéhi: “Maímijyu áanu Píívyéébe mémeri tsááneéj.”

14

Íjpi óorííbyeke wáyeévejcóójí Jetsóó bóhíitsóne

¹ Tsáijyúhjáa idyé wáyeévejcóójí Jetsóó péé paritséómú avyéjuube jávú dííbyema ímájchoki. ² Áábekéhjáa diitye paritséómú hállúváábohíjcyá tétsihyi íjpi óoríñeri chémeebe íjcyánéllii ‘áádikye éhne íjcyoojii bóhíitsóííbye’ íñéénema. ³ Aaméhjáa taúhbájú uwáábojtémá íjcyámeke neébe:

—¿A wáyeévejcóójí tsaapi chémeébeke mébóhíitsóiyáhi, mityá tsáhaáj?

⁴ Ehdúhjáa díbye néeronáa tsá ditye íná neétune. Aanéhjáa awáá tsúúca díbye íjpi óorííbyeke íbóhíitsóne neebe ílluréjuco díbye ípyéekí. ⁵ Átsihdyúhjáa neebe diitye paritséómuke:

—¿Aca ámúhá ocájí ámúha íjújúba wáyeévejcóójí wáhyéjú pañévu áákityéébeke tsá ámuha meújcúityuróne?

⁶ Ehdúhjáa dibye nééne tsá ditye píívyetétú muhdú iáñujcúne.

Táábávajcátsí wañéhjivu ditye míñutsóne

⁷ Áhduréhjáa tsáijyu wañéhjivu tsaate míñutsómé imíllé íboohówátsihjívúré iácuuvéne. Aanéhjáa Jetsóó múhdurá íjtsúcunúne diityéké úwááboobe nééhií:

⁸⁻⁹ —Tsaate múu ámúhake ityáábávajcátsíñé wañéhjivu míñútsócooca tsá íhdére ácuúvetú íboohówátsihvu tsáijyu múúne tsijtye ámúhá ehniíñevu ávyejúúmé wájtsímekéréjuco ditye tétsihvu ácuúvcóné boone íatéréétsihvúréjuco ámuha maácúúvéneri menúcójpívétuki. ¹⁰ Áánéllii múu tsaate íwañéhjivu ámúhake míñútsócooca úújeté íhdícyátsihvúré diitye wañéhji múnaa ámúhake íájtyúmícooca íboohówátsihvu iácuvcároki. Áijyu ihdyu tsá íñerí ámuha menúcójpívétsámeítyúne. ¹¹ Muurá iiye íhtsutúmé ávyéjute íjcyane némeíhijyamé núcójpívétsáméíhi. Áanetu ídáátsóméhjívúvú tsaíñbuwáre íjcyame ávyéjúúteéhi.

¹² Ehdúhjáa diityéké íúwáábótsihdyu neebe dííbyeké íwañéhjivu míñútsóóbeke:

—Tsá múu majchóvú míñútsotú íhtsutúméhjikéré uke ditye píámeíñe u ímíllénélliihyére. Téhdure tsá múu míñútsotú dihyákímudúnéré múhdumé tsijtye úúma náhbévahíjcyámekére.

¹³⁻¹⁴ Múu téhdure míñútsó ídáátsóméhjike íjpíityu tsátsihji íjcyátúróméhjima hállúvátúméhjike ámúhake ditye píámeíyóné íjtsámeítyúmére. Muurá Píívyéébere ámúhake áhdoó dibye ímillédú ámuha meíjcyame medsíjívémé tsiíñe mebóhícooca.

Wañéhjitu íjcyané úwááboju
(Mt 22.1-10)

¹⁵ Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii tsaapi néé dííbyeke:

—Maímijyu ihdyu diitye Píívyéébé avyéjuvu úcaavémé íjcyanej.

¹⁶ Ehdúhjáa dibye néénéllii Jetsóó tsaapi wáñéhjíváténetu úwááboobe nééhií:

—Tsaapíhjáa íwañéhjíváténevu míñútsó mítyámeke. ¹⁷ Ááme éllévúhjáa íúníu múnáájpijye dibye wálloobe neeté diityéke: “Tsúúcajavané majcho baabáhi. Waávané mepééne mémajchótej.” ¹⁸ Áronáacáhjáa tsá ditye ímíllétú ípyééneé. Tsaapíhjáa íllure néé dííbyeke: “Ohné tsaatédítýú ííiñújí o áhdone ó imíllé o úújeténe. Áánéllii tsá oke dibye téhméityúne.” ¹⁹ Áánetúhjáa tsijpi nééhií: “10-meváké ocájímuke o áhdómeke ícyooca ó imíllé o wáájaculléné muhdú ditye wákímyeíñe. Áánéllii tsá oke dibye íjtsójúcoóityúne.”

²⁰ Áánetúhjáa tsijpi nééhií. “Botsíi o táábávaabe muhdú ó peéhi. Tsáhái o péétune.”

²¹ Éhduréhjáa ditye népejtsóné íóómíñe úúbáleebe íavyéjúúbeke. Aanéhjáa dííbyeke tsarí pájtyeebe néé diilbye íúníu múnáájpiíkye: “Ané cána míñútsóté ídáátsóméhjikéréjuco íjpi ímítyuméhjí ímíñeúvú íúllene píívyetétúméhjima hállúvátúméhjike.” ²² Áhdújucóhjáa ímíñútsójétsihdyu tsáábe nééne dííbyeke: “Ayúju ávyéjuúbej, tsúúca ó míñútsójéhi. Áronáa íñe jaa tsáhái wáhpétune.” ²³ Áánélliihyéhjáa íavyéjuube nééhií: “Ané cána tsíjtyekéi míñútsótej. ²⁴ Tsáhájucó tujkénúu o míñútsorómé májchováityúne.” Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

Íhtsutúróné pañe Jetsóoke meúraavyéne
(Mt 10.37-38)

²⁵⁻²⁶ Aanéhjáa mítyane míamúnáa dííbyeke úráávyehíjcyámeke neébe:

—Muurá oke úráávyerómé oke iwájýúné ehniíñevu méwámyuma íhyájkímukéré wájýúhajchíí tsá ditye ímiáané tahñéjté íjcyatúne. Áhdure iiye ehniíñevu iwájýúmeíhajchíí tsá ditye tahñéjté íjcyatúne. ²⁷ Áhdure oke íúráávýéné déjúcotu ícúbáhrámeíyóné

ímíllétumé tsá tahñéjté íjcyatúne. ²⁸ ¿Aca ámuha jaa meméenu tsá tujkénú meéévéityuró múhduná ámuha dsíidsí íjcyane tene úújetéhajchíí botsíi ámuha meméénuki? ²⁹ Muurá dsíidsí úújetétúnáa ámuha meméénuróné meníjkévátúneri tsijtye uuhívatéiyá ámúhadi. ³⁰ Muurá nééiyóme: “Éje, íjtyéméhjyáa íñe ánúmeiyómé tsá pánéévétstóúne.” ³¹ Áhdure ¿aca tsáné avyéjúúbé tsodáhómú 10,000-mevaré íjcyame tsíjpi tsodáhómú 20,000-meva íjcyámema imyéénújcatsí tsá tujkénú íjtsámeíityuró téhdúmema diityéké ityáhjáityuróne? ³² Muurá téhdúmema íhñáhóóityurónéllii tsíhyullérei ditye íjcyánáa wállójcatsíiyómé diityé éllevu ditye íñéete imyéénújcatsíjyúcóótuki. ³³ Ehdu néene muurá tsaate ímillédú ícyahíjcyané íhvéjtsótumé tsá tahñéjté íjcyatúne.

Cánaámatu íjcyáné uwááboju
(Mt 5.13; Mc 9.50)

³⁴ Muurá cánáama íímuma íjcyánéllii meke píaabóhi. Áanetu íímútuca tsá íñetu tene meke píaabóityuróne. ³⁵ Pane mebájtso ííñuji meúménúiyónéúbatu tsá meke tene píaabóityuróne. Áanéllii tehdu néene ílluréjuco mewáágóone. Aane ihdyu óví ámúhadítyú lléébome icyáhjújtsóne tehdu íjcyáhi. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

15

Obééjá mújtánetu íjcyáné uwááboju
(Mt 18.10-14)

¹ Téijyúhjáa ííñují avyéjúúbé wáabyuta dsíidsike áhdótsohíjcyámema tsijtye ímityúmé píhcyaavé dííbyedívú dííbyé uwáábó illéébúccunúki. ² Áamedítyúhjáa paritséómuma taúhbájú uwáábojte néehíi:

—¿Aca íveekí aadi ímityúmedívú nahbéváhi?

³⁻⁴ Ehdúhjáa dííbyedítyú ditye íhjyúvanelíi obééjá mújtánetu íúwaabóné neébe:

—¿Aca ámuha jéemú obééjámú 100-meva íjcyámedítyú tsaapi mújtaca tsá ámuha 99-mevaréjuco íjcyámeke íúmihéj píñévé mepícyóóne dííbyeke menéhcóítyuróne? Muurá ámuha menéhcóiyáhi. ⁵⁻⁶ Áabeke muurá ámuha maájtyúmícooca mítyane meímíjyúúvéne ááhívu ámuha mewájtídu mépihjyúccúiyá ámuha menáhbévahíjcyámeke ditye téhdure ímíjyúúve mújtároóbeke ámuha maájtyúmíneri. ⁷ Ahdu muurá Píívyéébe níjkyéjiri íjcyaaabe mítyane ímíjyúúve tsaapi ímityúné pañévé mújtároobe tsííñe ímíjpyetéébedi. Muurá ímí íjcyámedi ímíjyúúne ehnííñevu ímíjyúúvebe mújtároobe tsííñe ímíjpyetéébedi.

Dsíidsíjí wágóóóvenetu íjcyáné uwááboju

⁸ Téhduréhjáa dsíidsíjítu diityéké íúwaabóné neébe:

—¿Aca tsáápíllédi 10-jíva dsíidsí íjcyánetu tsaji wágóóóveca tsá dille choocówu peetéj tééveri llíjyaalléré néhcóítyuróne? Muurá néhcóíyolle. ⁹ Aají muurá íájtyúmíneri ímíjyúúvéne íñáállévahíjcyámeke píhjyúccúyolle ditye téhdure ímíjyúúveki. ¹⁰ Ehdu muurá ímityúné ícyahíjcyaaabe teene íhvéjtsóne Píívyéébe ícyánejcúvuréjuco íbúwáávéébedi níjkyéjii múnaa mítyane ímíjyúúvéhi.

Tsaapi cáánídityu mújtáné uwááboju

¹¹ Téhduréhjáa tsííñe úwááboobe néehíi:

—Íjcyamútsíhjyáa míityétsi tsáapí hájchimútsi. ¹² Áamútsídityúhjáa bóneebe néé cááníkyeé: “Llíhij, u dsíjívéné boone métsíméné múhtsídívuréjuco cóéváiñetu ó imíllé apáhajchíí ícyoocájuco oke tsáneevu u ájcune.” Ahdújucóhjáa díbye íñá néétuubéré ájcune diityétsikye tsahdúnéecu. ¹³ Átsihdyúhjáa wahájchotaré tétsii díbye bóneebe íjcyároné páneere íhñe nahjíhenúhi. Ááne dsíidsímáhjáa peebe cáánídityu tsíhyullévú

tsííne iinújuvu. Áhullévuhjáa teene idsíídsí illure ícúbáhraabe ímityúne ícyahíjcyáni.
 14 Aanéhjáa tsúuca páneere idsíídsí átéréénéhjari díbye pírujtsónáa téene iinújari tsá majcho íjcyatúne. Ájyúhjáa ídátso pevéeberéjuco ícyahíjcyáne ííne tájpi íjcyájucóótuube.
 15 Áanéllihyéhjáa téene iinúji múnáajpikye táumeíbyé wákiméi. Aabéhjáa díbyeke téhmetsó ímyeenímudívu. 16 Aabéhjáa diityéké téhmehíjcyáabeke múha majchóvú ájcutuube ájyaba wájyújúcótúnéllii imíllerá diityé éébuta imájchone. 17 Átsihvúhjáa ikímóóvémeííne íllu íjtsámeíbye: “Ehdíívajúné tsáma áyáturómé llihíyo wákimyéi múnáadítú majcho píhtótúnáa íveekí íchihvu ó dsíjiveehíubá ájyabari? 18 Tsáhaá, oo éhne llihíyo éllevu o oómiíne díbyeke ó neéhí: Llíhij, íveekíhyana ihdyu Píivyéébe ímíllénejíí ímityúne ó meenúhi, áhdure u íjcyáróóbedívú ímínejjívari? 19 Ahdícyane tsáhájucó díjtsíméné o íjcyáitúne. Díwákimyéi múnáajpíyéjuco o íjcyáííne.” 20 Ehdúhjáa íjtsámeídyújuco díbye oómiíne cááni éllevu. Aabéhjáa téhullévú péébeke tsíhyullétúré cááni íajtyúmíbedi mítyane ídáátsóvéne íicúí icyáhdahíróne ámabúcutéhi. 21 Átsihvúhjáa ípyéé íjtsámeídyújuco díbye cááníkye nééneé:

“Llíhij, íveekíhyana ihdyu Píivyéébe ímíllénejíí ímityúne ó meenúhi, áhdure u íjcyáróóbedívú ímínejjívari? Ahdícyane tsáhájucó díjtsíméné o íjcyáitúne.” 22 Ehdúhjáa díbye néerónáa cááni néé íúnú múnáake: “Íicúí áánúke íwajyámúúnema ítyúhápaajívú meújcóne hójtsíwápaajívú maájcu díbye ípícyámeíki. 23 Átsihdyu íujcávaabe ócájíwúuke médsíjivétsó díbyeke mewáñehjínuki. 24 Muurá ííne ‘tsúúcajáubáhjáa dsíjiveébe’ o néhíjcyánáa ídátso kíatú bóhdívaabe méhdivu.” Ahdújucóhjáa dítye wáñehjíváténe.

25 Ájyúhjáa íñahbe ámíaaabe úmíhé pañétú oómiíbye lleebúacunúvá wáñehjí ihjyári íjcyane. 26 Áanérlíhjáa íúllévenúne kémuéllétúré íúnú múnáajpikye ípíuváne dílloobe íveekí dítye wáñehjíváténe. 27 Áanéllihyéhjáa neébe: “Muurá díñahbe wajtsíhi. Áanéllihyéne díícyááni líihyánutsó íujcávaabe ócájíwúudívú díbyevané íiná pájtyétuube kíatú bóhdívánéllii díbyeke íwáñehjínuki.” 28 Aanéhjáa ávyéta tsári pajtyé díbyeke. Aabéhjáa íhnáhó cáyobáávatéébe tsá áyánéwu ímíllétú íááhívéne íhjávu. Áanéllihyéhjáa cááni díbye éllevu ípyééne cánáájanú díbye íááhíveki. 29 Áronáacáhjáa neébe cááníkyeé: “Llíhij, muurá ííne múhdúné píjcyábá úuma ó wákimyéi uke táhjállétuubére. Áróóbeke tsá mújyú oke u ájcutú obééjá hájchíubadívré ehdu o wáñehjíváté o náhbévahíjcyámema. 30 Aabe eene dááchikye ímíáábekéjíí ú wáñehjínú íujcáváabeke jeemúdítú u dsíjivétsóóbé hallúrí ímityúne wal- léemudi didsíídsí pírujtsójeébeke.”

31 Áanéllihyéhjáa cááni néehíí: “Ímíáánéjuco, Lli, oóma tsatsííyé u ícyahíjcyáne. Aane muurá páneere tátsíméné díhne. 32 Áánetu ihdyu tehdújuco mewáñehjínúné díñahbeke ídátso kíahjí múhduháñé ícyahíjcyátsihdyu ‘tsúúcajáubá dsíjiveébe’ o néhíjcyánáa méhdivu bóhdíváabeke.” Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

16

Íavyéjúúbema tsaapi ímityúne wákimyéíínetu íjcyáne uwááboju

1 Téhduréhjáa ímamyémuke úwááboobe néehíí:

—Íjcyaabéhjáa íhtsútuube ehnéva múnáajpi. Áábé únú múnáajpíhjáa ímityuube íjcyáábé hallúvú tsaate úúballé díbye íavyéjúúbeke díbye ímityú téhmehíjcyáne díbyé tsíméne.

2 Áanéllihyéhjáa íavyéjuube ípíuváabeke néehíí: “Íveekí ímityúne míamúnaa díhyallúvú úúballéhi? Ahdícyane oke ímíneúvú duubállé muhdú tátsíméné u téhmehíjcyáne. Átsihdyu tsáhájucó oóma u wákimyéíitúne.” 3 Ehdúhjáa íavyéjuube néénetu íllu íjtsámeíbye: “Aane

¿muhdú íñe ó íjcyaa oke táavyéjuube wáágóoobe? Tsá muurá o píívyetétú tsííñe wákimyéí o méénune. Pane núcójpítso teene tsíjtyeke piáábó o táumeíñe tájpi o íjcyáiyóne.”
⁴ Ehdúhjáa íjtsámeiyóne neébe: “Tsúúca ó waajácú muhdú o méenuíñe. Oo éhne ó piááboó táavyéjúúbedítúu íñáhjíhenúné áhdohíjcyátúmeke néhi dibye oke wáágóocooca diityéréjuco oke ipiááboki.”
⁵ Ehdúhjáa íjtsámeíñe píúvaabe tsáápiitsadí diityéké eenée íavyéjúúbedítúu íñáhjíhenúné áhdohíjcyátúmeke. Áanemáhjáa o méenuíñe. Oo éhne ó piááboó táavyéjúúbedítúu íñ tujkénú tsáabeke neébe: “¿Acáa múhduná táavyéjúúbedítúu u náhjíhenúné tsáhái u áhdotúne?”
⁶ Áanéllihyéhjáa neébe: “100-hoojáváa oriívó duurúbájpacyóné ó ujcúhi.” Áanéllihyéhjáa neébe: “Éée, íñe muurá u cáátunúné téhdunéjuco. Áronáa cána íícúí béháámitúrjúco picyo 50-hoojavaréjuco u áhdotúne.”
⁷ Áané boonétúhjáa idyé tsijpi tsáabeke neébe: “¿Ácooca uu múhduná tsáhái u áhdotú ávyéjúúbeke?” Áanéllihyéhjáa neébe: “100-babyáváa tríigo ó ujcúhi.” Áanéllihyéhjáa neébe: “Éée, íñe muurá u cáátunúné téhdunéjuco. Áronáa cána íícúí béháámitúrjúco caatúnú 80-babyavaréjuco u áhdotúne.”
⁸ Ehdúhjáa ávyéjúúbé únú múnáajpi ímityúné meenúhi. Aanéhjáa bóónétu íavyéjuube iwáájácúneri ullévenú dííbyedi ayájú tujkévé ehdu imyéenuíñe dibye íjtsámeíñeri. Ehdu muurá íñe ímiájíjtó úráávyémé ehniíñevu tenejcu wáájácútmé tujkévééné íjtsámeíñe tsíjtyema íñáhbévájcatsíki.

⁹ Aane ihdyu ámúhake o née íñe ííñújiri ámuha meéhnevámé tsíjtyeke mepiáábo néhi ámuha medsíjívécooca Píívyéébe ámúhake iúcúpéjtso múijyú muhdú íjcyáityúmé dííbyema ámuha meíjcyáíhullévu.

¹⁰ Muurá wahdííváné wákimyéivu tsaatéke mepícyoome ímí wákímyeíhajchíí méwaajácú téhdure éhniíñevu íjcyané wákimyéí ímí ditye méénúiyóne. Áanetu teene átérééné wákimyéí múhdurá méénuhíjcyámé muurá éhniíñevu íjcyane téhdure dáriívéiyáhi.
¹¹ Aane muurá íñe ííñújiri ámuha meéhneváneri ímiáánéré ámuha meméénútúhajchíí téhdure Píívyéébe wákimyéí múhdurá ámuha médáriívéhi.
¹² Téhdure tsíjtye éhne ímíñeúvú ámuha metéhmétúhajchíí muurá ámúhá wáábyuta íjcyaróné tsá múhá ámúhadívú íhvéjtsóítyuróne.

¹³ Muurá tsá mítyétsima tsaapi ímí wákímyeítyuróne. Muurá tsáápiikye éhniíñevu iwájyúúbediyé íícúvéne tsá tsíjpihdi dibye íícúvéítyuróne. Áanéllii tsá tene ímityú Píívyéébeke meúraavyémé metsúúrameíñe medsíídsíváyóneri.

¹⁴ Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóné paritséomú illéébóne íllure uuhívaté dííbyedi téeneri itsúúrameíhíjcyanéllihye.
¹⁵ Áamekéhjáa neébe:

—Bañú múnáa ámuha meíjcyámeke míamúnáa itsúcunúhijcyá ímiáámédu. Áronáa Píívyéébe waajácú ámúhá íjtsaméi. Muurá míamúnáa mítyájkímyeíñe tsarílleébe.

Píívyéébe taúhbaju wáágóóovéityúne

¹⁶ Muuráhjáa Jóaa bóhówáávétúné hajchótá Píívyéébe taúhbaju íhjúu uubálle múnáaúvú úwáábohíjcyánéréi míamúnáa úráávyehíjcyáhi. Áané boonétúu ihdyu diibye Jóááuvúréjuco úwaabóné ímiáájú Píívyéébe míamúnáake íavyéjuvu újcúné uwááboju. Áanéllihyée mítyame tsúúrameíhíjcyá téenevu iúcáávéíñeri.

¹⁷ Muurá ííñújima páneere íévéhóowari íjcyanéhjí wáágóóovéehi. Áanetu Píívyéébe uwááboju tsá múijyú wáágóóovéityúne. Muurá muhdú tene néhdújuco tene pájtyeíñe.

*Táábávájcatsímyé wáágóójcatsítyuróne Jetsóó úwaabóne
 (Mt 19.1-12; Mc 10.1-12)*

18 Muurá tsaapi méwakyé ìhvéjtsóne tsíjpíllekéréjuco táábávaabe ímityúné meenú íveekí mewa ímíubááné íjcyánáa tsíjpílle máyéjuco íjcyáneri. Áhdure tsaapi wáágóolleke táábávaabe ímityúné meenú íveekí ájyu ímíubááné íjcyánáa dííllema íjcyáneri.

Ehnéva múnáajpi ìtérónáa Ráátsaro ícúbáhrámeíñe

19 Téhduréhjáa tsiíñe Jetsóó úwááboobe néehíí:

—Íjcyabéhjáa tsaapi ìhtsútuube ehnéva múnáajpi tsanééré ímiá wajyámuunévú úcámeíhíjcyaaabe. Áábekéhjáa ìná píhtótuube paíjyuvaré wáñehjívatéhíjcyáhi.

20 Áánáacáhjáa Ráátsaro áhllávatéébé ácuúcunúhíjcyá dííbyé já lleehówá úmíwari.

21 Aabéhjáa ídátso úmúúpívyehíjcyá díbye májchónetu baavu dójcwáahyéjé ímájchóiyóneri.

Áábedívúhjáa oohímé ipíhcyáávéne píhjahíjcyá dííbye áhllaháñe. 22 Aabéhjáa ílluréjuco dsíjívéne. Áábe íbúúhjáa níjkyéji múnáa tsajtyé Píívyéébe éllevu Aavaráa íjcyáhullévu. Ááné boonétúhjáa dííbyeréjuco ìhtsútuube ehnéva múnáajpi dsíjívéébeke tsaimíyé cuuúme.

23 Áábe íbúúhjáa úújeté Píívyéébeke cáhcújtsotúme ícúbáhrámeíhullévú cúújúwá pañévu. Áhulléhjáa ícúbáhrámeíbyé ájtyumí Aavaráake Ráátsaro dííbyemájucó íjcyáábeke.

24 Áábedíhjáa wáníjcyámeíbyé néehíí: “Múúhá íhdé múnáajpi Aavaráaj, óhdi ihdyu dídáátsóvéne aabye Ráátsaróké díñe oke díbye íhyójtswáubaré nújpacýotu imúriúcúneri táhníjwa ipípajchóvaki. Ávyeta íñe cúújúwá allóócó tsáhájucó o áábúcutúne.”

25 Áánéllíhyéhjáa Aavaráa néé dííbyeke: “Cáhawáá, Lli, dítsáávé íñé imíjyaúhjáa u íjcyane u dsíjívétúné íhde. Áánetúu muurá áánu Ráátsaro ídátso ícúbáhrámeíhíjcyaaabe íñe ícyooca íñé imíjyaúrójucó íjcyane. Áánetu ihdyu ú ícúbáhrámeíhi. 26 Aabe piáábó u táúmeiyónáa íjcyané íñe múúhadítýú ámuha meráhoúcunútsihdyu íéverááhó ápíchó nééne kiátú mepájtyéne meúújéjcatsííyónejíivari. Muurá íñejcúrí íjcyame tsá píívyetétú énejcúvú ipájtyene. Áhdure énejcúrí íjcyame tsá píívyetétú íñejcúvú ipájtyene.”

27 Ehdúhjáa Aavaráa néénéllíi neébe: “Uu muurá Aavaráa múúhá íhdé múnáajpi u íjcyaaabe ihdyu óvíjyucó aabye Ráátsaróké wallo ííñújívú llihíyoke pámeere tahájkímuma díbye íúwáábotéki. 28 Íjcyámé 5-meva táñahbému. Áámeke ó imíllé díbye wáájácútsoténe íllúhaca ícúbáhrámeí íjcyánáa íveekí ímityúné o ícyahíjcyané níjcaúvú o úújetéébé o ícúbáhrámeídyú dítye ícúbáhrámeítýuki.”

29 Ehdúhjáa díbye néérónáa Aavaráa néé dííbyeke: “Árónáa muurá íjcyané díityédí Píívyéébé waajácúháámí íñe ícúbáhrámeítýu úúbálleháámí dííbyé ihjyú uubálle múnáape Moitséémú cáátúnuháámí. Téhaami óví íéévéne cáhcújtsómé ipájtyetéki.”

30 Ehdúhjáa Aavaráa néérónáa neébe: “Ihdyúhde ímiááné íjcyájúcooróné díityémá uwááboju. Árónáa ihdyu mee dsíjívé múnáadítýu tsiíñe bóhíbe díityéké úwáábotéébeke botsí cáhcújtsóiyóme. Aaca ihdyu ímiááné ímityúné íjcyahíjcyané ìhvéjtsóne íbúwáávéiyómé ímiánejcúvuréjuco.”

31 Áánéllíhyéhjáa Aavaráa néehíí: “Árónáa muurá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáape Moitséémú cáátúnúné uwááboju ícyáhújtsótúhajchíí téhdure tsá dítye cáhcújtsóítýuró dsíjívémedítýu tsaapi tsiíñe íbóhówáávéne úwááboróne.”

17

Tsaatéké ímityunévú meíbúwajtsóné ápíchó nééneé
(Mt 18.6-7, 21-22; Mc 9.42)

1 Áhduréhjáa tsiíñe ímamyémuke neébe:

—Tsá ííñújiri mávaríjchojúúné píhtóityú míamúnáake tútávájtsóíñe. Árónáa ihdyu máidáátsoju tene pájtyeíñé ímichi ténehjívú díityéké íbúwátsohíjcyámeke.

2 Muurá botsíi oke cáhcujtsómé ídátsó tsíimédúréi néemedítýú tsaatéké ímityunévú íbúwátsohíjcyámekéubá múu íjkyééháñetu nEWáyúcobáné íóhbáñúmeke wájocó móóá pañévú ápíchó díityé úmíwa néené íhdétu. 3 Áánéllii téíibúwá meíjcyáne ámúhá nahbe ímityúné méénúúbeke mébóíjcyuco. Aabe teene íhvéjtsóne ímíánejcúvú tsiíñe íbúwáávéhajchíí ílluréjuco máábájííveco ímityúnéé díbye méénune dííbyedi meídaátsóvéne. 4 Tsáijyu múúne 7-íjyúvá tsájcooji méénúíyoobe ímityúne. Áhdúijyúvá díbye ámúhadívú ídátsójkímeyéhajchíí múu ídáátsové dííbyedi.

Píivyéébeke mecáhcújtsóneri páneere meméénune

5 Áábekéhjáa ímamyémú néehíí:

—Múúhake piáábó éhniíñevu muha mecáhcújtso Píivyéébeke.

6 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muurá mojtáátsá neeváúwúudúné áyánéwu ímí Píivyéébeke ámuha mecáhcújtsoca eehe úmehe ámuha ménééiyá étsihdyu tehe ityábáavyéne móóáj píinétú íjyócuúvetéki. Áhdújuco muurá tehe íjyócuúvetéiyóné tétsihdyu.

Muhdú tsaaté wákímyéi múnaa íjcyane

7 ¿Aca ámúhá únú múnáajpi úmíhé pañe caajári tsáijyu ócájimu téhméúbari íjcyátsihdyu ááhívéébeke ámuha mémáchótsópéjtsóiyáhi? Tsáhaá. 8 Muurá íllure ámuha ménépéjtsóiyá dííbyeke: “Majchóréjuco meénu. Aane u níjkevádú ú pícyoó tujkénú muha memájchoki. Áané boonétúí ú májchoóhi.” Éhdure muurá ámuha ménééiyáhi. 9 Áhdure ¿aca ámuha dííbyeke météhdújtsóiyá ámuha metáuhbánéré díbye méénúné hallúvu? Tsáhaá. 10 Ehdú téhdure Píivyéébe ámúhake pícyóóné wákímyéi ámuha meníjkévácooca tsá múu íjyáacunútú díbye ámúhake téhdújtsóiyóneri. Íllure múu néehíí: “Tsá muurá ímíá íicúve múnaa muha méíjcyatú múúhake díbye táuhbánéré muha meméénúnéllíihye.” Éhdure múu néehíí. Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

Íjpi chájáávémeke Jetsóo bóhítsóne

11 Aabéhjáa Jerotsaréevu péébe pajtyé Tsamááriámá Gariréa íñújícutu. 12-13 Aabéhjáa tsácoomíwuúvú úújetenáa dííbye éllevu 10-meva tsáá íjpi chájaavéme. Ároméhjáa kémuéllévuré iwájtsíne dííbyedi wáníjcyámeímyé kéévánécoba néehíí:

—Íjésoj, Jetsóoj, múúhadi dídaatsóve!

14 Áánélliihyéhjáa díityéké ííteebéré néehíí:

—Tsúúca muurá ámuha mébohíjucóohíí.

Aame cáhawáá llúúvájtedívú méúújétsámeítyej. Áhdújucóhjáa dítye péene tsáimiyéjuco néemeé. 15-16 Áámedítýúhjáa Tsamáaría íñújí múnáajpi oomí Píivyéébeke dúúrúvaabére. Aabéhjáa Jetsóo líiñévú ímímóúúvéne dííbyeke téhdújtsóhi. 17-18 Áábekéhjáa Jetsóo néehíí:

—¿Aca tsá pámeere ámuha mebohíitúne? Muurá íñe tsííñé íñújí múnáajpi u íjcyároobe ú oomí Píivyéébeke u téhdújtsoki. Áánetu ¿kiá tsijtye?

19 Ehdúhjáa íñétsihdyu neebe dííbyeke:

—Wa díjyócuúvéne dípyej. Tsúúca ú bohíí Píivyéébeke u cáhcujtsódú íjcyáabe.

Píivyéébe avyéjú bóhówáaveíñe

(Mt 24.23-28, 36-41)

20 Aanéhjáa Jetsóoke paritséomú dílló múijyú Píivyéébe avyéjú bóhówáaveíñe. Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tehdu Píivyéébe avyéjú bóhówááveróné ámuha maájtyúmíyónejíivari. 21 Áánéllii tsá múha nééítýuróne: “Íñe Píivyéébe avyéju.” Muurá íhdyu íjcyájúcooróné ámúhama.

²² Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu neebe ímamyémuke:

—Muurá ámuha méjyácúnuú Míamúnáájpídívúu o ípívyéévéébeke ámuha maájtyumíjúcóóiyóneri. Ehdu ámuha meíjtsámeiyónáa tsáhái ámúhadívú o bóhówáávéityúne. ²³ Muurá ámúhakye tsaate neéhi: “Tsúúca Mepájtyetétsoobe tsájucóóhií.” Áronáa tsá múu cáhcújtsotúne. ²⁴ Muurá chijchi rórihcyóné maájtyumídú pámeere ájtyúmíí Míamúnáájpídívúu o ípívyééveebe o tsáábeke. ²⁵ Áronáa ihdyu ihnáhoóiñé icyooca íjcyáné míamúnaa óhdi ícúbahráne. Tsá oke ditye cáhcújtsóityúne. ²⁶ Muuráhjáa Noéé íjcyáijyu íjcyáné míamúnaa íjcyaduré íjcyáimyé o tsááiñe íjtsotúme. Ánána tsúúca ó tsaá Míamúnáájpídívúu o ípívyééveebe. ²⁷ Muuráhjáa téjyju íjcyáné míamúnaa íimilléduré ícyahíjcyá majchóháñeri, adóháñeri, táábávajcátsiyi. Áanáacáa ihdyu Noéé tsúúca ihmííne pañévú úcáávénaa ííñuji páneere caajávájucóóhií. Áánerí pámeere cáhcújtsotúmé óuuvé ímájanúneri. ²⁸ Áhdurée muurá pajtyéné Róo íjcyáijyu íjcyámeke Tsodóóma múnáake. Muuráhjáa téhdure íimillédú ícyahíjcyámé majchóháñeri, adóháñeri, náhjíheri, úmihéneri, ánuméiyi. ²⁹ Áanéllihyée muurá Píívyéébe dííbyeke néé dibye íjchívyé técoomítyu. Áhdújucóo díbye íjchíívyéné boone Píívyéébe cúújuwa íjcaáyóneri técoomi áiivyéne. ³⁰ Ahdu muurá Míamúnáájpídívúu o ípívyééveebe ó tuvááóvaá míamúnáake íimilléduré íjcyámeke tsiíne o tsáijyu.

³¹ Áijyu ihjyátú tsiéllé íjcyame tsá ihñénéhji éllevu péjúcóóityúne. Áhdure íumihéerí íjcyame tsá ihjyávú péjúcóóityúne. ³² Cáhawáa méjtsúcunu muhdúhjáa diibye Róo táábake tene pájtyene idyájú dille révoúcunúné déjúcotu. ³³ Muurá ííñújiri íimillédú íjcyáneriyé tsúúrámehíjcyámé tsá pájtyetéityúne. Áánetu ihdyu teene íhvéjtsóne ookéréjuco úraavyémé pájtyéteéhi.

³⁴ Muurá tsiíne o tsáácooca míityétsi cúwámútsidítýú tsáápiikye o újcúnetu tsijpi coévaáhi. ³⁵ Áhdure tsaatépí cáátsómúpidítýú tsáápílleke o újcúnetu tsíjpille coévaáhi. ³⁶ Téhdure tsaatétsi íumihé pañe íjcyámútsidítýú tsáápiikye o újcúnetu tsijpi tétsihvúré coévaáhi.

³⁷ Ehdúhjáa Jetsóo néenélii ímamyémú néehíi:

—¿Aame kiávú úújéteéhi?

Áanéllihyéhjáa neébe:

—Muurá éhne múúne tsíeméjpi dsíjívéébedívú áñumu píhcyaavédú tahñéjté óhdivu píhcyááveéhi.

18

Ímityúnéhjí ímibájcho múnáájpídítýú íjcyáné uwááboju

¹ Áhduréhjáa Jetsóo tsiíne ímamyémuke úwááboobe úúballé ímityúnéhjí ímibájchoobe ímityuube íjcyáábedítýú téeneri diityéké itsápíjtsó Píívyéébema íhjúvahíjcyánetu ditye íóochévétuki. ² Íllúhjáa neébe:

—Íjcyaabée tsácoomíyí ímityúnéhjí ímibájchoobe ímityuube Píívyéébeke áveyejuúllétuúbe. Aabéhjáa tsá ímí píáábohíjcyatú míamúnáake. ³ Áábekée técoomíyí íjcyalle pííbájyulle néé tsaatémá ímityúné dille dááríívéjcatsíñé dibye íimíbájcho dííllema. ⁴ Ehdúu múhajchótájucó dille dííbyeke píáábó táúmeiyóneri tsá dibye íícúvehíjcyatúne. Áánéj píinévúhjáa íllu íjtsámeíbye: “Píívyéébeke o áveyejuúllétúnélii tsáháturo míamúnáake o píáábóiyóné oke ávyetúne. ⁵ Áronáa aalle pííbájyulle íjyévé éhniíñevúré oke pátsárijcyónélii óvíjyuco díílleke o píááboíñé oke dille ipátsárijcyójúcóótuki.”

⁶ Ehdúhjáa íúúballéne neébe:

—Ehdúu pínévúí piááboobe ímítyúnéhjí ímibájchoobe ímítyuube íjcyároóbe. ⁷ Aanéjii ¿aca tsá ámuha mewáájacutú Píívyéébe ihñéjeteke piááboíñé dííbyeke piáábó táúmeíhíjcyámeke? ¿Mityá ámuha méijtsúcunú ditye piáábó táúmeíñeri díbye íícúvetúne? ⁸ Tsáhaá. Muurá piáábóiibye diityéké teenémáye. ¿Aca íhya míamúnaa ímí cáhcújtsómedívú ó wájtssi Míamúnáájpidívúu o ípívyéévebe tsiíñe ííñujívú o tsáácoóca? Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

Tsaatétsi Píívyéébema íhjuúvānetu íjcyāné uwāáboju

⁹⁻¹⁰ Téhduréhjáa tsaate ímiáámedi idíllómeíñe tsíjtyeke éhdiivállehíjcyámeke úwāáboobe úúballé tsaatétsi Píívyéébema íhjuúvānetu. Íllúhjáa neébe:

—Tsáijyúu míityétsi péé duurúvajávú píívyéébema íhjuúvaki. Tsaapíi paritseómuúbe. Áánetúu tsijpi ííñújí avyējúúbé wāábyuta dsíídsike áhdótsohíjcyaaébe. ¹¹ Aanée paritseómuube Píívyéébema íhjuúvaabe néehíi: “Ayúju Tápiivyéébej, uke ó téhdujtsó ímiáábé o íjcyāné hallúvu. Tsá muurá tsíjtyedu ímítyuube o íjcyatú naní múnáajpi. Tsá múijyú ihdícyámema o dómácójcatsítúne. Pane tsá aabye ííñújí avyējúúbé wāábyuta dsíídsike áhdótsohíjcyaaébe ímítyuube íjcyadu o néétune. ¹² Muurá tsané tsemáánari míjcyoojícú májchótuube úuma ó íhjuúvahíjcyáhi. Téhdure muurá 10-jíva o dsíídsívānetu tsájíhcoba ó dówacárohíjcyá uke o íícuvéne.” Ehdúu Píívyéébema íhjuúvaabe paritseómuúbe. ¹³ Áánetúu díbye ííñújí avyējúúbé wāábyuta dsíídsike áhdótsohíjcyaaébe tsá cáamevu icyárúuvéne Píívyéébema íhjuúvatúne. Íllurée kímóóvémeííbyé íjpiújitu íllaáyómeíñe néehíi: “Ayúju Tápiivyéébej, óhdi ihdyu dídáátsóvéne dáabajívé táimítyu. Muurá ímítyuube ó íjcyáhi.” Ehdúu íhjuúvaabe Píívyéébema ííñújí avyējúúbé wāábyuta dsíídsike áhdótsohíjcyaaébe. ¹⁴ Aane muurá dííbyeke tsúuca Píívyéébe ímibájchóóbé hallúrí tsáhájucó ímítyú íjcyatúne. Áánetu tsíjpiikye tsá díbye ímibájchotúne. Ehdú muurá iíye íhtsutúmé íjcyane némeíhíjcyámé núcójpívétsáméííhi. Áánetu ihdyu ídáátsóméhjíúvú néeme ávyējúúteéhi. Ehdúhjáa Jetsóo úwaabóhi.

Tsiíméké Jetsóo llúúvānūne (Mt 19.13-15; Mc 10.13-16)

¹⁵ Aanéhjáa dííbye éllevu ítsíimeke tsivámé díbye Píívyéébeke piáábó ityáúmeí díityé hallúvu. Áronáacáhjáa ímamyémú diityéké néé íínevú ditye ítsíimeke tsívane. ¹⁶ Áronáacáhjáa Jetsóo diitye tsiíméké ípíúvāne néé ímamyémuke:

—Óvi ihdyu tsiváme. ¿íveekí ámuha mécātuhtsóhi? Muurá diitye tsiime íjcyadu néémé wāábyuta Píívyéébe avyēju. ¹⁷ Aane ímiááneturé ámúhake o néé ehne múúne teetsi tsiímene meke cáhcujtsódú Píívyéébeke cáhcújtsotúmé tsá dííbyé avyējuéjete íjcyatúne.

Ováhtsá Jetsóoma íhjuvāne (Mt 19.16-20; Mc 10.17-31)

¹⁸ Aanéhjáa tsáijyú tsané avyējuube Jetsóoke néehíi:

—Uwāáboóbej, ímiáábé ú íjcyaaé cána oke díñe ¿muhdú ó íjcyáiyóné múijyú o dsíjívéjúcóóítúne bóhí o újcuki?

¹⁹ Áánéllíihyéhjáa neébe:

—¿Aca íveekí eene oke ú dílló ímiáábedi? Muurá ihdyu apáábyéré Píívyéébe ímiáábe. ²⁰ Muurá ú waajacú dííbyé taúhbajúúné nééneé: “Tsá múu ihdícyámema dómácójcatsítúne. Tsá múu míamúnáake dsíjívétsotúne. Tsá múu nánívatúne. Tsá múu állíuutúne. Múu avyējuullé díícyáánimútsikye.”

²¹ Ehdúhjáa Jetsóo néénéllíi neébe:

—Muuráhjáa ihdyu táayáábedítúré tehdújucó o ícyahíjcyāne.

²² Áanéllihyéhjáa Jetsóó néehíi:

—Áronáa ijcyanéi tsane u méénúiyóne. Cáhawáá dítsieméné náhjihénúne piáábó ídáátsóméhjikej. Ájyu ihdyu ú avyéjúúteé níjkyéjiri íjcyaaabe Píívyéébé avyéjuvu. Aane cáhawáá ehdu méénúne ookéréjuco duráávyej.

²³ Ehdúhjáa Jetsóó néene kimóhcó pajtyé dííbyeke mítyane dibye éhnévánéllíihye.

²⁴ Áábekéhjáa ííténe Jetsóó néehíi:

—Muurá mítyane éhnevámé íhtsútúnetu Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyáhi. ²⁵ ¿Aca muhdú caméélló anéetóhéjutu pajtyéiyáhi? Áhdure ¿aca muhdú diitye éhnéva múnaa Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyáhi?

²⁶ Ehdúhjáa dibye néénéllii tétsihyi íjcyame néehíi:

—¿Aca ihdyu múhdutúrá pájtyetéiyóme?

²⁷ Áanéllihyéhjáa neébe:

—Ímiáánéjucóhde míamúnaa tsá píívyetétú iiye ipájtyetétsámeíñe. Áronáa Píívyéébe piivyeté diityéké ipájtyetétsóné íiná dííbyedívú túhúútúnéllíihye.

²⁸ Áanéllihyéhjáa Péédoro néehíi:

—Ávyéjuubej, muuráhjáa páneere muha meíhvéjtsóne ukéréjuco méúraavyéne.

²⁹⁻³⁰ Áanéllihyéhjáa Jetsóó néehíi:

—Ímiááneturé ámúhakye o néé páneere íjcyátsíhjíma imúnáake cáánimuu, íñahbémuu, méwamyuu, ítsíimee, íjcyámeke tsánejcúvú íhvéjtsóne Píívyéébé wákiméi méénume muurá íiné imíjyaú íjcyaa ííñújiri. Aame újcuú mújyú ídsíjívéjucóóityúne bóhí tsiíjiréjuco ííñuji Píívyéébe ípívyéjtsójí hallúrí íjcyaki.

Ídsíjívéíñe tsiíñe Jetsóó úúballéne

(Mt 20.17-19; Mc 10.32-34)

³¹ Ehdúhjáa íñétsihdyu Jetsóó ímamyémuke ihdyúétsihvu idyóbeúcémeke néehíi:

—Mepéé íñe Jerotsarévu. Ácoomívú muurá Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébedítýú tsúúcajátújuco Píívyéébé ihjyú uuballe múnaa néhijcyané oke pájtyeéhi. ³²⁻³³ Muurá oke llúúvájte avyéjútémá taúhbájú uwáábojte íhvéjtsóo jodíómú íjcyátúmé hójtsí pañévu. Aame óhdi iúúhívaténe oke úníchíhcyuméré iwápáájcoóbeke ílluréjuco dsíjívétsoíñe. Ároobe tsiíñe ó bóhí 3 coojívatu.

³⁴ Ehdúhjáa Jetsóó ímamyémuke néene tsá ditye áyánéwu wáájacutú íínerí dibye íhjyuváne.

Hállúvátúúbeke Jetsóó ímíbajchóne

(Mt 20.29-34; Mc 10.46-52)

³⁵ Aabéhjáa ímamyémuma péébe Jericóój píhíríjyuco íjcyánáa juuvá úníuri hállúvátuube ácuúacunúúbe táúmeí piáábo. ³⁶ Aabéhjáa mítyane téeneri míamúnaa pájtyénéllii dilló íínerí ditye úllene. ³⁷ Áanéllihyéhjáa úúballémé Natsarée múnáajpi Jetsóoma ipyééneé.

³⁸ Áanéllihyéhjáa dííbyedi wáníjcyámeíbye néehíi:

—jÉtsoj, Jetsóoj, Dabííúvúj tsiíménémúhaabe u íjcyaaabej, óvíjyuco ihdyu óhdi dídaatsóve!

³⁹ Ehdúhjáa dibye néénéllii tsuulléri pééme dííbyeke uhbá cúúvéhulléré dibye íjcyaki. Áronáacáhjáa éhníínevúré tsiíñe neébe:

—jDabííúvúj tsiíménémúhaabe u íjcyaaabe óvíjyuco ihdyu óhdi dídaatsóve!

⁴⁰ Áanéllihyéhjáa Jetsóó íjyócuúvéne néé ditye itsíva dííbyeke. Áhdújucóhjáa ditye tsívaábeke dibye nééneé:

—¿íiná ú imílléhi?

⁴¹ Áanéllihyéhjáa neébe:

—Ávyéjuúbej, ó imíllé o hálluváne.

⁴² Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tehdújuco. Oke u cáhcujtsódú íjcyaaabe tsúúca ú hallúváhi.

⁴³ Ehdúhjáa Jetsóó néénemáyé itéjúcoóbe. Aabéhjáa dííbyemáyéjuco pééne Píívyéébeke dúúrúvaabére. Aanéhjáa tsijtye íájtýúmíne téhdure duurúvá Píívyéébeke.

19

Tsakyéoke Jetsóó ááhivéne

¹ Aanéhjáa Jetsóó ímamyémuma úújeté Jericóovu. ² Ácoomíyíhjáa ehnéva múnáajpi Tsakyéó ííñújí avyéjúúbé wáábyuta dsíídsike áhdótsohíjcyámé avyéjuube íjcyaaabe. ³ Aabéhjáa imíllerá Jetsóoke íájtýúmíne. Áronáacáhjáa tsá díbye píívyetétú dííbyeke íájtýúmíne míamúnááj píine íjcyaaabeke báhrí íñéénéllíihye. ⁴ Áánélliihyéhjáa íícúí díbye pééíhullévú dsínériyé ipyééne néríívyeebe uméheri dííbyeke íájtýúmíki. ⁵ Áánáacáhjáa Jetsóó tétsihdyu pájtýeebe tééhé níjcáuri íjcyaaabeke íájtýúmíne nééhií:

—Tsákej, Tsakyéoj, íícúí niitye úúma o péékií. Muurá ó imíllé dihjárá o cúwane.

⁶ Áánélliihyéhjáa íícúí íñítyéne tsajtyéébé ihjávu dííbyeke. ⁷ Ááneríhjáa míamúnáa ihjávu Jetsóodi íveekí ímítyuube íjcyaaabe jávu díbye pééneri. ⁸ Áánélliihyéhjáa dííbye Tsakyéó íjyóócuúvéne néé Jetsóoke:

—Ávyéjuúbej, tátsíeménetu tsahtúnéécú ó dówajcároó ídáátsóméhjike. Áánetu tsaatékée o állíne pevetsíiyé o áhdótsohíjcyané ó oómichoó éhniínevújuco.

⁹ Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Tehdújuco, muurá Aavaráaúvúj tsíiménémúhaabe u íjcyaaabedívú tsúúca uwááboju wajtsíhi. ¹⁰ Muuráhjáa Míamúnáájpidívú o ípívyéévebe o tsáá ímítyúné pañévú mújtámeke o pájtyetétsoki.

Dsíídsitu íjcyané uwááboju (Mt 25.14-30)

¹¹ Ehdúhjáa Jetsóó úwaabó míamúnáake. Aaméhjáa Jerotsaréevu pííhínáa míamúnáa íjtsámeí tsúúca Píívyéébé avyéjú bóhówáaveíne.

¹²⁻¹³ Áámekéhjáa úwááboobe nééhií:

—Tsaapíhjáa íhtsútúméejpi íjcyaaabe tsícyoomívú ipyééíñé ihde 10-meváké íúníu múnáadítýú ipíhjávcúmeke dsíídsidívú iwájtúne nééhií: “Ééneri méwákímyeícyó téhulle o íjcyané hajchóta.” Ehdúhjáa díityéké ipítýájcoíñúne técoomívú memévateébé íhcyóómí avyéjuube íjcyaki. ¹⁴ Áronáacáhjáa dííbyé cóomi múnáa tsá ímíllétú díityé avyéjuube díbye íjcyane. Áánélliihyéhjáa tsaatéké wallóomé dííbye déjutu dítye íñéé íhcyóómí avyéjuube díbye íjcyane múha ímíllétúne.

¹⁵ Áronáacáhjáa tsúúca meménúmé pañétúejpi íhcyóómí avyéjuube díbye íjcyaki. Átsihdyúhjáa oómiihbye teene íhcyóómívu. Aabéhjáa iwájtúdu píhjávcú íúníu múnáake dsíídsidívú iwájtúíñúmeke múhduná dítye lííyaatétsóné iwáájácuki. ¹⁶ Áábekéhjáa ímí wákímyeíbyé nétujkénúhi: “Ávyéjuúbej, éhnée óhdivu u pícyoíñúne dsíídsí ó lííyaatétsóhi.”

¹⁷ Áánélliihyéhjáa íavyéjuube néé dííbyeke: “Tehdújuco. Muurá eene múhdurá néérone ímí ú tehméhi. Áánéllii uke ó pícyoó 10 coomívá avyéjuube u íjcyá ímiáábé u íjcyanéllíihye.”

¹⁸ Áhduréhjáa tsijpi nééhií: “Ávyéjuúbej, éhnée óhdivu u pícyoíñúne dsíídsí téhdure ó lííyaatétsóhi.” ¹⁹ Áánélliihyéhjáa idyé neebe dííbyeke: “Tehdújuco. Áánéllii téhdure ímiáábé u íjcyaaabeke ó pícyoó 5 coomívá avyéjuube u íjcyaki.”

20 Áánetúhjáa tsijpi néehí: “Ávyéjuúbej, iñe didsídsí éhnée óhdivu u pícyoíñúne o pícyohíjcyáne. 21 Ópée ó waajácú ímítyuube u íjcyaaabe díwákímyeí hallúvujíí dsíídsíjike ú ékéévehíjcyáne. Muuráhjáa íhtsútúnetu o líyaatétsóné ímíátsíí ú újcuíyáhi. Aanée o wáajácúne íllure ó pícyóó didsíídsike.” 22-23 Áánéllíihyéhjáa íavyéjuube néé dííbyeke: “Aanée idyé ímítyuube o íjcyane wájácú u néébe ¿íveekí tsá u pícyootú dsíídsi téhmémeíhíjcyájá pañévú tétsihvu ditye wákímyeíhóné óóma líyaatéíyoki? ¿íveekí ímítyuube uú?” 24 Ehdúhjáa dííbyeke íñétsihdyu tétsihyi íjcyámeke neébe: “Áánúdityu eene dsíídsi medójtúcúne maájcu eeneé ihñe páme ehniíñevúré líyaatétsóóbeke.” 25 Áánéllíihyéhjáa nééme dííbyeke: “Ávyéjuúbej, áronáa tsúuca mítyanéjuco dííbye dsíídsi.” 26 Áánéllíihyéhjáa neébe: “Ehdu múúne mémeenúhi. Muurá ihñe líyaatétsómeke éhniíñevu tsiíñe máajcu ditye illíyaatétsoki. Áánetu pevénéré pícyohíjcyámedítýú médojtúcúhi. 27 Téhdure eene avyéjuube o íjcyane íimíllétúne oke múnáátsohíjcyámeke íllevu metsíváne o ííténáa médsíjívétso.”

Jerotsarée pañévú Jetsóó úcaavéne
(Mt 21.1-11; Mc 11.1-11; Ja 12.12-19)

28 Ehdúhjáa diityéké iúwáábóné boone Jetsóó péé ímamyémuma Jerotsaréevu. 29-30 Aaméhjáa úújeté Bepajéema Betáaniá coomícyú úníuri oríívo bájú íjcyátsihvu. Átsihdyúhjáa mítyétsikye ímamyémudítýú ípíhíré coomívú iwáállóómútsikye neébe:

—Cána écoomi ípíhíré cóomityu óóma méujcúté íayáne íjjuwúukej. Múikyé dííbyedi úllétuube dóhjíváábeke metsíñaáyóne métsívaco. 31 Aane tsaate ámuhtsikye ‘ívéébeke ámuhtsi métsíñaáyó’ néhajchíí méneéco: “Ávyéjuubéne múhtsikye néénéllíihye.”

32 Ahdújucóhjáa péémutsi díbye néhdújuco úújeténé dííbyedívu. 33 Áábekéhjáa dityétsi tsíñaáyórónáa áábájajte néehí:

—¿ívéébeke ámuhtsi métsíñaáyóhi?

34 Áánéllíihyéhjáa neemútsi:

—Ávyéjuubéne múhtsikye néénéllíihye.

35 Aamútsíhjáa tsajtyéjucóó dííbyeke. Áábé hallúhjáa wájamúúnevu íhíbóne Jetsóoke néríjcyárome. 36 Áijyúhjáa díbye péijyu juuva míamúnaa íhbó íwajyámuunévu. 37-38 Aaméhjáa dííbyeke úraavyémé tsúuca oríívo bájúvú pííhíime méénúrítýuróné díbye méénuhíjcyáne hallúvú Píívyéébeke dúúruvámé kéévánécoba wáñécohíjcyá:

—¡Ñóóooj! Átsihdyúhjáa nehíjcyáme:

—¡Maímijyu áánu Píívyéébe mémeri tsááneéj! ¡Ahdícyane metsu ímíjyuuri Píívyéébeke maávyéjúttsoki!

39 Ehdúhjáa ditye néénáa tsaate paritséómú diityé pañe íjcyame néé Jetsóoke:

—Ávyéjuúbej, aatye díuráávye múnáake duhba ditye cúúvéhulléré íjcyaki.

40 Áronáacáhjáa neébe:

—Muurá ditye dáíívyérónáa néwayúúneréjuco íhjúcunúiyóne.

41 Aabéhjáa tsúuca Jerotsaréej píhívú ímamyémuma úújetéébé tétsihdyu técoomi ííténe kímoovéhi. 42 Áánemáhjáa neébe:

—Múhdutú ihdyu ámuha Jerotsarée múnaa méwaajácúiyá Píívyéébema ámuha tsaímíyé meíjcyáiyóné íjcyájúcooróne. Áronáa tsá tene ámuhadívú bóhówáávéityú ámuha mecáhcújtsótúnéllíihye. 43 Muurá ámuhakye ímityúné pájtyeéhi. Ámúhá munáa ámuha cóomí ímícaávéne ámuhakye méenuúhi. 44 Aame ámuhakye ídsíjívétsóne páneere ámuhá jaaháñe wácávyáhcoó Píívyéébe ámuhakye píaabójúcooróné ámuha metáhjállehíjcyáne déjúcotu. Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

*Duurúvájá pañétú náhjíhe múnáake Jetsóó bóayóne
(Mt 21.12-17; Mc 11.15-19; Ja 2.13-22)*

⁴⁵⁻⁴⁶ Aabéhjáa duurúvájá pañévu iúcaávéne náhjihénújcatsímyeke téj páñétu ibóayóne néehí:

—Muurá Píivyéébé waajácúháámitu nééneé: “Íjya tahjya tééj lliñévu míamúnaa óoma íhjuvájycyáijya.” Aaja ¿íveekí ámuha naní múnáa jaríyjuco medíllone?

⁴⁷ Aanéhjáa paíjyuvaré tééj páñévu díbye úwaabóné tsaríllehíjycámé llúuvájté avyéjutee, taúhbájú uwáábojtee, tsijtye avyéjutee, íjcyame. Aaméhjáa ítsámeíhijcyá íiné hallútú díbyeke ídsíjívetsóiyóne. ⁴⁸ Áronáacáhjáa tsá íiné hallútú díbyeke méénúityuro mítyaméhjáa ímí díbye uwáábó íjtsúcunúnéllíhye.

20

Jetsóó íhtsútu

(Mt 21.23-27; Mc 11.27-33)

¹⁻² Aabéhjáa Jetsóó duurúvájá pañévu pajtyéteju úwaabónáa llúuvájté avyéjutee, taúhbájú uwáábojtee, túkevétsojtee, íjcyame ítsááne díbyeke néehí:

—¿Aca múúbé íhtsúturí u íjcyaaabe eene ehdu nénehjí ú méénuhíjycyáhi? Cána múúhake duubállej.

³ Áanéllíhyéhjáa neebe dítyéke:

—Áyu cána téhdure ámuúhake ó díllone oke máañújcuj. ⁴ ¿Acáa múha nééjuri Jóááuvu tsótsóhíjycyá cáhcújtsómeke? ¿A Píivyéébépeé, mítyá míamúnaárée nééjuri?

⁵ Áanéllíhyéhjáa tsamééré néjcatsíhi:

—Muurá ‘Píivyéébé nééjuri tsótsóhíjycyáabe’ menéhajchí meke nééíyoóbe: “Áábekéráhjáa ¿íveekí tsá ámuha mecáhcújtsotúne?” ⁶ Áánetu ‘míamúnaárée nééjuri’ menéhajchí meke dítye míamúnaa téené hallútú dsíjívetsóiyá néwayúúnevu íáámúneri. Muurá pamévaré cáhcujtsó ímiáánéjucóo Píivyéébé íhjuvú uubálle múnáajpi díbye Jóáa íjcyane. ⁷ Ehdúhjáa nééneri íñúhnévéne nééme iwáájacutúne. ⁸ Áanéllíhyéhjáa Jetsóó néé dítyéke:

—Aanéjííva idyé ámuúhake ó úubálleé múúbé íhtsúturí o méénuhíjycyáne.

Úmíhé tehmé múnaa múhdurá dáíívémeíñetu íjcyáne uwáábo

(Mt 21.33-44; Mc 12.1-11)

⁹ Téhduréhjáa tsííñe úwááboobe néehí:

—Tsaapíhjáa íúmíhe bajtsó tsanééré óovaá. Ápallívuhjáa tsaatéke ítyéhmétsoíñúne peebe tsíllevu tsúúca téhulle íjcyáíhullévu. ¹⁰ Áhullétúhjáa tsúúca tépalli néévane iwáájacútsíhvu wáalloobe íúnú múnáajpikye díbyema dítye iwáallóoro téénetu díbye éhné íjcyadúne. Ahdújucóhjáa péeróobeke dítye méénúpéjtsónetu díbye óómiñe íéveébe. ¹¹ Áanéllíhyéhjáa tsíjpiikye díbye wállóoróobeke téhdure íúhbáne méénúpejtsóme. Aabéhjáa idyé oomí íéveebére. ¹² Ároné pañéhjáa tsíjpiikye díbye wállóobeke téhdure dítye túúvátsónetu ílluréjuco díbye wááneé.

¹³ Áanéhjáa díbye úmíhé aabájaabe néehí: “¿Aane muhdú íñe téene? Áyu cána hájchíwu mítyane o wájúróobekéréjuco o wállóokij. Díbyeke íhya avyéjúúlléiyóme.” ¹⁴ Ehdúhjáa íñéne íllíkyeréjuco díbye wállóobeke íajtyúmíne néjcatsímye: “Aabye muurá íllíjycyá íñe cááníñúiyóne. Áanéllí metsu díbyekéréjuco medsíjívétso mehnéréjuco tene íjcyaki.”

¹⁵ Ahdújucóhjáa tétsíhdyu kémuéllévu ítsájtyéébeke dítye dsíjívetsóne. Ehdúhjáa Jetsóó íúubálletsíhdyu néehí:

—¿Aane íñe diibye tépallí aabájaabe itsáácooca muhdú méenuú diityéké eenée íumihévú dibye téhmétsoíñúmé ímityúné dáríívémeímyeke? ¹⁶ Muurá diityéké téené hallútú idsíjívétsóne tsíjtyekéréjuco dibye téhmétsoíñé tépallívu.

Ehdúhjáa Jetsóó néenéllíi tétsihyi íjcyame nééhií:

—Óvíi ihdyu Píívyéébe múúhakyé tehme tehdu muha meíjcyátuki.

¹⁷ Áanéllíihyéhjáa Jetsóó diityédívú ííténe nééhií:

—¿Aca muhdú nééiyóné Píívyéébe waajácúháámitu illu nééhií:

Tsaúpe nééwayu jááháñé wákimyéi múnaa íñéhnílléne waagóórou pícyámeí ímichi tééutu jaa éjkéiu?

¹⁸ Aane muurá teeu nééwayúdú o néébé uwááboju cáhcújtsotúmé mújtaáhi. Áámedívú o cáyobáávatécooca ílluréjuco ditye wágóóóveíñe.

Íñújí avyéjúúbe wáabyuta dsíídsike ditye áhdotsóne

(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mc 12.12-17)

¹⁹ Ehdúhjáa Jetsóó taúhbájú uwáábojtémá llúúvájte avyéjútéké múu lléboobódú úwaabóné iwáájácúne imílleromé téjyuré dííbyeke íekeeve. Áronáacáhjáa íllityémé míamúnáadi.

²⁰ Aaméhjáa ímiáámédú tsaatéké dííbye éllewu wallóo ditye dííbyeke ávyéjúúbedítýú díllone dibye múhdurá áñújcúhajchíí téené hallútú dííbye éllewu itsájtyéroki. ²¹ Aaméhjáa neeté dííbyeke:

—Uwááboóbej, muha muurá méwaajácú tehdújuco u úwáábohíjcyané keená Píívyéébe míamúnáadívú tújkevéllejító tsijtye múhdurá úhdivu íjtsúcunúroneri íícúvétuubére.

²² Aabe cána múúhakyé diñe díicyánécutuj: ¿A tehdújuco ávyéjuube romáánómuube íjcyáábé wáabyuta dsíídsike ditye áhdótsohíjcyané maáhdóiyóne, mityá tsáhaáj?

²³⁻²⁴ Ehdúhjáa ímityúné íjtsámeíñemáyé ditye nééne Jetsóó iwáájácúne néé diityéke:

—¿íveekí ehdu ámuha oke médáriívéhi? Áyu cána oke méuujétsó dsíídsíjívuj. Áhdújucóhjáa ditye úújétsoji ííténe neébe: ¿Aca múhúmi náávé eéne? Áhdure ¿mumémé eene tééjitu? Áanéllíihyéhjáa néémeé:

—Tséetsá húmi nááve. Áábe méméré íñe tééjitu. ²⁵ Áanéllíihyéhjáa Jetsóó néé diityéke:

—Ané wa ihdyu diibye Tséetsáke mááhdohíjcyá dííbye éhnéjuco íjcyanévu. Áánetu ihdyu Píívyéébeke máácu híjcyá dííbyé wáabyuta íjcyanévu.

²⁶ Ehdúhjáa dííbyeke dárííverómé tsá píívyetétú dííbyedívú íñéétsóiyóne. Aaméhjáa ehdu dibye nééneri iúllévenúne tsá íñá íhjuvájúcootúne.

Dsíjívémé muhdú tsiíñe bóhíine tsaate díllone

(Mt 22.23-33; Mc 12.18-27)

²⁷ Áané boonéhjáa tsadotséomudítýú tsaate péé dííbye éllewu medsíjívémé tsiíñe mebóhíine cáhcújtsotúme.

²⁸ Aaméhjáa néé dííbyeke:

—Uwááboóbej, Moitséeúvúhjáa muurá néé tsaapi méwadívú tsíímávátuube dsíjívéhajchíí íñahbérejuco díílleke táábávaíñe dííbyerejuco itsíímáva dííllédívú íñáhbeúvúu tsíímáváyóne.

²⁹ Aanée íjcyámé 7-meva tsané nahbému. Áámedítýúu ámíaaabe ityáábávárólléjtane dsíjívé tehdu tsíímávátuúbe. ³⁰ Áané boonée bóneebe díílleke táábávároobe téhdure dsíjívé tsíímávátuubére. ³¹ Áané boonée tsijtye bónejte díílleke táábávároomé téhdure dsíjívé tsíímávátúme. ³² Ááne nihñévúrée díílleréjuco dsíjívéne. ³³ Aane cána múúhakyé diñe ¿cáabyé taabá ímichi dille íjcyaiñe tsiíñe ditye bóhíícoóca?

³⁴ Áanéllíihyéhjáa Jetsóó néé diityéke:

—Muurá ihdyu ííñújiri íjcyame táábávácatsíhi. ³⁵ Áanetu ímiáámé dsíjívémé tsiíñe bóhiime níjkyéjiri íjcyácooca tsáhájuco táábávájcatsítýúne. Tsihdyuréjuco ditye íjcyaiñe. ³⁶ Aame tsáhájuco dsíjívéityú Píivyéébej tsíímé íjcyame níjkyéji múnááduréjuco néémeé. ³⁷ Muurá ímiááné dsíjívémé tsiíñe bóhiíhi. Muuráhjáa Moitséeúvú teene úúballé úméhéwu péétécunúné pañétú Píivyéébe dííbyeke íllu nééneé: “Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámé Píivyéébé ó íjcyáhi.” ³⁸ Ehdúu Píivyéébe néénetu méwaajácú ditye íjcyane. Muurá ditye íjcyátuca tsá díbye nééítýuró díityé Píivyéébé íjcyane. Muurá dííbyedívú tsá múha dsíjívétú tétsíhí dáilhañe.

³⁹ Ehdúhjáa díityéké díbye néénélli tsaate taúhbájú uwáábojtédítýú nééhií:

—Uwááboóbej, tehdújuco u nééneé.

⁴⁰ Aaméhjáa tsáhájuco dííbyeke tsiíñe díllotúne.

Muubá Críjto íjcyane
(Mt 22.41-46; Mc 12.35-37)

⁴¹ Áijyúhjáa idyé Jetsóó néé díityéke:

—¿Aca muhdú íívane ámuha ménehíjcyá Críjto Dabííúvúj tsííménémúhaabe íjcyaiñe?

⁴²⁻⁴³ Áaneráhjáa dííbyeúvú íjcyároobe dííbyedítýú néé íwaajácuháámítu:

Ávyéjuubée néé Táavyéjúúbeke: “Cána táúniúvúi díicya dímunáake o táhjáné hajchóta.”

⁴⁴ Ehdúhjáa muurá Dabííúvú dííbyeke Ávyéjúúbedi díllóhi. Aane ¿muhdú dííbyeúvúj tsííménémúhaabe íjcyáíibe Críjtoó? Ehdúhjáa Jetsóó nééhií.

Taúhbájú uwáábojtéké Jetsóó núcójpívetsóne
(Mt 23.1-36; Mc 12.38-40; Rc 11.37-54)

⁴⁵ Aabéhjáa pámeere lléébónáa néé ímamyémuke:

—Téííbúwá tsáma méíjcyaco. ⁴⁶ Tsá múu íívatú eene aatye taúhbájú uwáábojte míamúnáa díityéké íavyejúúllékíyé cááméjácobájívu úcámeíhíjcyánetu. Muurá pihcyáávejááné pañe imíllémé íboohówátsihíjívuré íacuuvéne. Áhdure wañéhji pañe imíllémé ímítsihíjívuré imájchone. ⁴⁷ Aame pííbájyujte walléémudítýú dótuíhíjcyá díityé jaaháñe. Ááné núcójpí muurá cááménécóbaúvú ihjyúvahíjcyarómé Píivyéébema. Ehdu muurá dáríívémeímyeke Píivyéébe ícúbáhraáhi. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

21

Pííbájyulle dsíídsíike pícyóone
(Mc 12.41-44)

¹ Aabéhjáa duurúvájá pañe íjcyánáa míamúnáa pícyóócunú dsíídsíike Píivyéébé wáábyuta. Ehnéva múnááhjáa mítyanéjhi pícyóóhií. ² Áanáacáhjáa pííbájyulle ídátso pícyóó míjíhwuúcúre. ³ Aanéhjáa ííténe neébe:

—Ámuúhaj, muurá áámye pííbájyulle ídátso néérolle pícyóó páme ehniíñevúre. ⁴ Muurá tsijtye dsíídsívarómé pícyóó uhjénéhjire. Áanetu pícyoolle páneere téene tájpi íjcyáiyóne.

Duurúvaja wágóóóveíñé Jetsóó nééneé
(Mt 24.1-2; Mc 13.1-2)

⁵ Téijyúhjáa tsaate ímamyémudítýú ihjyúvá duurúvaja imíwu néwayúúnetu méénúmeíñeri, ditye bóhbánuhíjcyánéhjitu imíwu teja ícyáávétsámeíñéhjiri.

⁶ Áánéllihyéhjáa Jetsóó nééhií:

—Ároja muurá wácávyáhcáméíhi.

Jetsóó tsááíñé ihde pájtyeíñéhji
(Mt 24.3-28; Mc 13.3-23)

⁷ Ehdúhjáa dibye néénéllii dílbyeke néémeé:

—Uwááboóbej, ¿aca mújyú pájtyeíñe eene múúhake u néhíjcyanéjhi? ¿Aca íñnetú muha méwaajácuú tsúúca tehdu tene pájtyeíñe?

⁸ Áanélliihyéhjáa neébe:

—Ehdu neéme tsáma wajácútsi méjcyaco ámuha maállítsámeityuki. Muurá o tsááiñe tsúúca píhícooca íjcyaimyé mítyame óhdi díllómeímye. Aame nehíjcyaa díibyējuco Críjto íjcyane. Árómeke mecáhcújtsodíñe. ⁹ Téhdure pahúllevaré méenujcatsí íjcyané uubállé ámuha mellééboóhi. Áróneri méíllityedíñe. Pane méjtsúcunúdí téjyú tsúúca o bóhówáaveíñe. Tsáhái téjyú o bóhówáaveítyúne. Árónáa ihdyu ehdu nénehji tujkénú pájtyeéhi.

¹⁰ Muurá tsané iñúji múnaa tsííñe iñúji múnáama méenujcatsíhi. ¹¹ Áhdure ávyetá íhnáhó íñúji vááúméíhi. Ájyú íjcyaiñe ájyabáne, cheméháñe, pahúllevare. Áhdure íévéhóowávú apííchó nénehji bóhówáaveéhi.

¹² Ehdu nénehji pájtyeíñe ihde cáhcújtsotúme ámúhake ícúbáhrámeke tsájtyeé píhcyáavejááne pañevú muhdú ámuha meícyahíjcyané ámúhake idíllóki. Áhdure ámúhake íñúji avyéjuté élleu itsájtye meke cuvéhóojánuímye. Ehdu muurá ámúhake míamúnaa dáríveé oke ámuha meuráavyéné déjúcotu. ¹³ Áané hóowari ámuha táuwaáboju díityéké méúwááboóhi. ¹⁴ Árónáa ihdyu tsá ámuha méjyácunúityú muhdú ámuha díityemá meíhjúváiñeri. ¹⁵ Muurá ihdyu ámúhake ó ájcuú muhdú ámuha díityéké meúwáábóíñe tujkévéjvu. Ájyú ámúhake múnáatsohíjcyámé íllure ámuha maállíñe néhíjcyámé ámúhadívú táhjátsáméíhi. ¹⁶ Muurá ámúháj caanímú, ámúhá nahbémú, ámúhá hájkímú, tsijtye ámuha menáhbévahíjcyároméhjí ámúhake téjyú ímityúné dáríveéhi. Muurá tsaatéké ámúhadítyú dsíjívétsoímye. ¹⁷ Ehdu muurá oke cáhcújtsotúme ámúhake tsaríllé oke ámuha mecáhcújtsóné hallútu. ¹⁸ Árónáa tsá ámúhá níwáujíñe íjcyáronetu tsájíubaré wágóóovéityúne. ¹⁹ Áhdícyane ihdyu ámuha panévaré maábúcuéhajchí mépájtyeéhi.

²⁰ Áhdure tsííñe iñújine múnaa Jerotsaréé mícaavéné ámuha mewáajácúcooca múu neé tsúúca técoomi wágóóovéíñe. ²¹ Ájyú méwáacunúco cámeéhbaúnevu Jodéa iñúji múnaa ámuha méjcyame. Áhdure técoomí múnaa óví néhi wáacunú tsiéllevu. Aane íumíhé pañe íjcyame íoomíjyúcohdí técoomívu. ²² Ehdu íjcyaiñe ícúbáhrameí míamúnáama dítye ímityúné dárívémeíhíjcyané déjúcotu Píivyéébe waajácuháámitu tene némeídyújuco. ²³ ¡Máidáátsoju tsáma tene pájtyeíñe téjyú walléemú éevájtema tsijtye ñohñójtéréi ítsíméwuúmú íjcyámeke! Muurá ávyetá kimóhcó néené ícúbáhrameí pájtyeé téjyú íñújiri íjcyané míamúnáadívú Píivyéébe cáyobáavatécooca. ²⁴ Tsaatéké muurá dsíjívétsoímyé méenujcatsí pañe. Áanetu tsíjtyeke tsájtyeímye tsíñéhjí iñújinevu. Áané boone jodíomú íjcyátúné míamúnaárējuco teene Jerotsaréé cáavácuíñe Píivyéébe díityedívú técoomi íhvéjtsóné hajchótá tétsihyi íjcyaki.

Jetsó tsáacooca pájtyeíñehji

(Mt 24.29-35, 42-44; Mc 13.24-37)

²⁵ Aane ehdu nénehji pájtyené boone nuhba cóójéjpii, péjcojpii, míicuruu, íjcyane múhduréjucó íjcyaiñe. Téhdure ávyetá íhnáhó móañe nóhjíneri cáhcújtsotúme íllítyeéhi.

²⁶ Éhdúcóbaúvú nénehji íñújiri íjcyácooca muurá míamúnaa íllityéneri ílluréjuco wájácúrátuúveíñe. Ehdu páneere íévéhóowari íhtsútunéhjí íjcyane mujtárama íjcyáahi.

²⁷ Ájyú ihdyu Míamúnáájpidívú o ípívyéévebe páneere táíhtsútú táavyéjuma ojtsó pañétú ó bóhówáaveéhi. ²⁸ Ehdu tene pájtyeícooca múu íllure ímíjyuvéhi. Muurá téené boone

tsúuca ámuha máállíjchuú múhdurá ámuha meícyahíjcyánetu. Áijyu ihdyu tsaímiyéjuco ámuha meíjcyaiñe.

²⁹ Téhduréhjáa tsiíñe diityéké neébe:

—Cáhawáá méijtsúcunu higyééráhema tsiíñe uméhééné muhdú íjcyane. ³⁰ Muurá téhehji béhjívácooca tsúuca méwaajácú píjcyaba pííhine. ³¹ Ahdu ííñújiri tenehji íjcyácooca méwaajácucu tsúuca Píívyéébé avyējú bóhówáávéíñe éévé úújeténe.

³² Aane ímiáané ámúhake o néé ehdu nénehji pájtyeíñe íñeí ííñújiri páhdure míamúnaa íjcyápíñáaaca. ³³ Muurá ííñújima páneere íévéhóowari íjcyanéhjí wágóóóveéhi. Áanetu íñe ámúhake o néhijcyané tsá mújyú wágóóóvéityúne.

³⁴ Áánellii tsáma téíñbúwá méíjcyaco tsiíñe o tsáábe ámúhake o túvaaóvátu líiyiicyáveháñeri, tsiíñéhjiri, ámuha meíjcyámeke. ³⁵ Muurá íimillédúré íjcyámeke ó ábájínéjcuú éhne múúne iyáábeke dahpe ábájinejcuú. ³⁶ Áánellii múu téíñbúwá íjcyáne Píívyéébema pájyuvaré ihjyúvá tenehji ámúhake imújtátsótuki. Áijyu ihdyu ámuha méúújéteé óhdivu Míamúnáájpidívú o ípívyéévéébedívú íínerí núcójpívetúme.

³⁷ Ehdúhjáa Jerotsaréeri íjcyaae Jetsóó duurúvájá pañévú úwáábohíjcyáhi. Aabéhjáa meíjyunúdu pehíjcyá oríivo bájú íjcyátsihvu tétsii icyúwaki. ³⁸ Aanéhjáa pájyuvaré cúúvéneturé míamúnaa pehíjcyá duurúvájávú dííbyé uwáábó illéébúacunúki.

22

Jetsóoke íékééveíñe ditye pítyácójcatsíñe
(Mt 26.1-5, 14-16; Mc 14.1-2, 10-11; Ja 11.45-53)

¹⁻² Téijyúhjáa pajtyeté wañéhjí óórityúne pááá máchómeíhíjcyané wañéhjí lleevárijyucu íjcyánaa llúúvájte avyējujtémá taúhbájú uwáábojte íjtsámeí muhdú Jetsóoke idsíjívétsoíñe. Áronáacáhjáa íllityémé míamúnáadi.

³ Áánaacáhjáa Jóoda Ijcarióóte pañévú tsúuca Naavéné úcaavé tsaapi Jetsóó mamýmúejpi íjcyáábé pañévu. ⁴ Aabéhjáa péé diitye llúúvájte avyējujtémá duurúvájá tehméjte éllevu diityémá ipítyácójcatsí muhdú dííbyedívú íékéévéetsoíñe. ⁵ Ááneríhjáa íimíjyúúvéne imíllémé dííbyeke íáhdone. ⁶ Áánelliihyéhjáa íjtsámeíjyúcoobe mítyane míamúnaa íjcyátútsihvu dííbyedívú íékéévéetsoíñe.

Ímamyémuma Jetsóó májchone
(Mt 26.17-29; Mc 14.12-25; Ja 13.21-30; 1Co 11.23-26)

⁷ Aanéhjáa tsúuca teene pajtyeté wañéhjí óórityúne pááá máchómeíhíjcyané wañéhjí pañe tsájaatsá múnaa obééjake dsíjívétsohíjcyané wañéhjí lleevájucóóhí. ⁸ Áijyúhjáa Péédorómá Jóáámútsikye Jetsóó néehí:

—Mééma mémeenuté wañéhji májchó memájchoki.

⁹ Áánelliihyéhjáa neemútsí dííbyeke:

—¿Aane kiávú ú imíllé muhcsi meméénune?

¹⁰⁻¹¹ Áánelliihyéhjáa neébe:

—Ámuhcsi Jerotsaréevu mepéémutsi tsaapi líiyíihyori nújpáñújéébedívú meúújetéébema mepééne tééja múnáájpike méneéhi: “Múúhá uwááboobéne múhcsikye néé kiává íchii tsaho májcho íjcyane tééhó pañévú díbye múúhama pajtyeté wañéhji májchó májchóihyo.” ¹² Áánellii ámútsikye úújétsóoíbye córííhócoba néého tsúuca ímíbájchómeíhyó cáámééjiri íjcyahóvu. Ááhó pañévú méméénuco.

¹³ Ahdújucóhjáa péémutsi díbye néhdújuco íúújeténe tééhó pañévú méénune majcho.

¹⁴ Aanéhjáa tsúuca ditye májchóíñe éévé úújetédú majchójúcoobe ímamyémuma.

¹⁵ Átsihvúhjáa diityéké neébe:

—Ímí ó ijtsúcunú íñe pajtyeté wañéhji májchó ámúhama o májchone nihñéréjuco. Tsúúca muurá ámúhadívú ó dsíjiveéhi. ¹⁶ Aane tsáhájucó tsiíñe ámúhama o wañéhjívátéityú íñe pajtyeté wañéhji. Áronáa ihdyu páneere muhdú óhdityu úúballémeihijcyané oke pájtyéné boone tsaméhjí Píívyéébé avyéjuriyéjuco meíjcyame mewañéhjívátéíñe.

¹⁷ Ehdúhjáa íñétsihdyu ado iékéévène téhdújtsoobe Píívyéébeke. Áánemáhhjáa neébe:

—Áju, íñe pámeere maádo. ¹⁸ Muurá tsáhájucó tsiíñe ámúhama o áadóityú íñe óóvajpácýó Píívyéébé avyéjuri tsaméhjí meíjcyáiñévújuco.

¹⁹ Átsihdyúhjáa idyé pááaho iékéévène téhdújtsoobe Píívyéébeke. Áánemáhhjáa idyóhdáhnunévú diityéké iwájtúne neébe:

—Íñe tájpi náávé íjcyane memájcho. Ehdu paíjyuvaré méméénuhíjcyaco ámuha mepájtyeté o ícúbáhrámeíñe ámuha meítsaavéne.

²⁰ Téhduréhjáa teene adóvú diityéké iájcúne neébe:

—Íñe tátyujpácýo náávé íjcyane úúballé muhdú ámuha meícyahíjcyané pítýájcoju tádsíjiveri tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñe ámuha mepájtyetéki. ²¹ Aane muurá íchihyi mééma majchóri diibye óhdivu méénútsóííbye. ²² Muuráhhjáa ihdyu tsúúcajátújuco óhdityu tene némeídyújuco oke tene pájtyeíñe Míamúnáájpídívúu o ípívyéévéébeke. Áronáa ihdyu máidáátsoju tene pájtyeíñe eene óhdivu méénútsóóbeke.

²³ Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii díllójcatsímýe caabyé diityédítýú dííbyedívú méénútsóíñe.

Jetsóó mamyémú táhhájcatsí caabyé diityédítýú íhtsútuube íjcyáiyóneri

²⁴ Átsihdyúhjáa táhhájcatsímýe caabyé diityédítýú íhtsútuube íjcyáiyóneri.

²⁵ Áronáacáhhjáa Jetsóó néé diityéke:

—Muurá ííñújiri ávyéjute imíllé ityáuhbané téénetu diityéké míamúnaa íhtsútujtédí idíllóki. Ááne itsúcunúhijcyámé téhdújuco imyéénune. ²⁶ Tsá múu tehdu néétune. Muurá ihdyu idáátsóóbeévú neébe tsaímíyé tsíjtyeke íícúvehíjcyaaabe íhtsútuube íjcyá pámé túkevjtsoóbe. ²⁷ ¿Aca caabyé íhtsútuube ávyéjuúbe? ¿A eene tsaímíyé ácuúacunúúbeke tsaapi majchótú íícúveébe? ¿Mityá eene dííbyeke íícúveébej? Muurá míamúnaa ijtsúcunú eene tsaímíyé ácuúacunúúbeke tsijtye íícúveébe íhtsútuube íjcyane. Áánetu ihdyu eene íícúvehíjcyaabédú o neébe ámúhama o íjcyá ámúhake o píááboki.

²⁸ Muurá ávyetá imítýú nénehji oke pátyehíjcyárónáa ímí ámuha óóma méijcyá oke íhvéjtsótúme. ²⁹ Áánéllii ámúhake o pícyóó Llihíyóo oke pícyohdu avyéjute ámuha meíjcyaki. ³⁰ Áámema muurá ííne imíjyaú ámúhama ménahbévjácatsíí táavyéjuri. Aame ámuha íjraéémú 12-hava íjcyámedítýú cáhcújtsótúmema méímíbjáchoó muhdú ditye ícyahíjcyáne.

Jetsóó úúballé Péédoro tóónúmeíñe

(Mt 26.31-35; Mc 14.27-31; Ja 13.36-38)

³¹ Ehdúhjáa íñétsihdyu Jetsóó Tsimóoke nééhií:

—Tsímoj, Naavéné Píívyéébeke táúmeí ámúhadítýú íñéhco caabyé ímíáábé íjcyáábeke éhne múúne tríígotu íímí menéhcodu. ³² Áronáa tsúúca díhyallúvú o táúmeí píáábó oke u íhvéjtsótuki. Aabe ihdyu óvíi díñahbémuke ú píáabó téhdure ditye ímí oke íúráávyeki.

³³ Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Téhdújuco, Ávyéjuúbej, ímíááné tsá uke o íhvéjtsóityúne. Muura uke ditye cúvéhoojánúcooca óómájucó ditye meke cúvéhoojánúíñe. Áhdure uke ditye dsíjívétsoócooca óómájucó ditye meke dsíjívétsoíñe.

³⁴ Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Árónáa muurá, Tsimó, ípyejcójucó oke u úráávyeróné u tóónuíné cáracái májtsívátúné ihde 3-ijyúva.

Jetsóó ícúbáhrámeíñe p'íhijucóone

³⁵ Átsihdyúhjáa tsiíñe neebe diityéke:

—Éíjyúu muurá ámúhake uwáábovu o wállóócooca o néé ámúha dsíídsíma tsípaajííí ámúháj túhápaajíné ámuha metsájtýétuki. ¿A téijyúu tsáneetu ámuha méviióhi?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Tsáháa muha íínetú mevííotúne.

³⁶ Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Árónáa ícyooca métsajtyécó ámúha dsíídsíi, ámúhá níitsúmuu, íjcyane. Áánetu nítsuwáávatúme óví hállúeja íwajyámú íñáhjíhénúne íníitsúwá ujcúhi.

³⁷⁻³⁸ Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Ávyéjuúbej, íjcyawáácú míwáácú múúhadi. Áánélliihyéhjáa neébe: Íhya téhdúwáácújuco. Muurá tsúúca oke pajtyeíñe tsúúcajátújucoo Píívyéébe waajácúháámítu íllu óhdityu tene néhdújuco: “Muurá ímítýúmé raahórí itsájtýéébeke téhdure ímítýúúbedi díllóímye.” Ehdúhjáa óhdityu tene némeídyújuco muurá oke tene pájtyeíñe.

Píívyéébema Jetsóó íhjuváne

(Mt 26.36-46; Mc 14.32-42)

³⁹ Ehdúhjáa ímamyémuke íñétsihdyu ípyéhijcyádú oríívo bájú íjcyátsihvu péébema téhdure péémeé. ⁴⁰ Átsihvúhjáa íúújetédú neebe diityéke:

—Píívyéébema méihjyúvaco ámuha mávaríjchojúúnevu metáhjátsámeítýuki.

⁴¹⁻⁴² Ehdúhjáa íñéene ííneebe diityédítýú éhne múúne nééwayu maáámune úújeténé hajchóta. Átsihvúhjáa ímímóúúvene Píívyéébema íhjuváne neéhií:

—Ayúju Táácááníj, muhdú u néhajchíí óvíjyacóóné o ícúbáhrámeíñe. Árónáa idyé tsá o ímillédú u méénútyúne. Wa ihdyu muhdú u ímillédú óoma meénuj.

⁴³ Áábedívúhjáa níjkyéji múnáajpi bóhówaavé dííbyeke ípíááboki. ⁴⁴ Aabéhjáa íhnáhó téeneri ávyevécunúúbé Píívyéébema íhjuváne tówaane waapé tújpácyoma.

⁴⁵ Átsihdyúhjáa ímamyému éllevu péébe úújeté dííbyeke íkímóóvéne pávyeenúme cuwárí íjcyámedívu. ⁴⁶ Áámekéhjáa neébe:

—¿Muhdúami ííwane ámuha mécuwaj? Maájkyéne méihjyúvá Píívyéébema mávaríjchojúúnevu ámuha metáhjátsámeítýuki.

Jetsóoke dítye ékevéne

(Mt 26.47-56; Mc 14.43-50; Ja 18.2-11)

⁴⁷ Ehdúhjáa díbye néénáa tsúúca mítyame míamúnáa wajtsí tétsihvu. Áámekéhjáa Jóoda tsuullé tsaapi dííbyé mamýémúejpi íjcyáabe. Aabéhjáa dííbyedívú iwájtsíne chohchócú dííbyeke. ⁴⁸ Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Aca muhdú eene, Joda, oke u chóhchóneri óhdivu ú méénutsó Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívu?

⁴⁹ Aanéhjáa ííténe ímamyémú néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, métsu aatyéké meméénu méníitsúmuri.

⁵⁰ Árónáacáhjáa tsúúca tsaapi diityédítýú llúúvájte avyéjuúbé únú múnáájpi núúmiho ímiánéjcuého wállóríhjúcúhi. ⁵¹ Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Óvi íjcyáabe. Óvi ihdyu muhdú oke meenúme.

Ehdúhjáa néébere cámahjácó dííbyé núúmiho. ⁵² Átsihdyúhjáa llúúvájte avyéjujtee, duurúvájá tehmejttee, túkevjtsojtee, íjcyámeke neébe:

—¿Aca muhdú éhne múúne ímityúné méénuhíjcyáábe éllevu ditye tsáhdu ámuha metsáa taéllevu nñitsúmuma, cávaájcoháñema? ⁵³ Áánerá íhyajchótá ámúhama duurúvájá pañe o íjcyáábeke keená muhdú ámuha oke meméénuhíjcyáne. Áronáa ihdyu ícyooca tsúúca ámúhaj téeveri Naavéné kyéhéjkímeyéhi. Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

Péédoro tóónúmeñe

(Mt 26.57-58, 69-75; Mc 14.53-54, 66-72; Ja 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Áábekéhjáa tsúúca iékéévéébeke llúúvájte avyéjúube jávú ditye tsájtyéébeke Péédoro úráávyebe pehíjcyá diityé kemúellére. ⁵⁵ Áijyúhjáa lláhajtsívú tsaate icyújuwááñúnetu píhmiíhíjcyáme életu téhdure píhmiíbe. ⁵⁶ Áánácáhjáa tétsí wákimyéi múnáalle píhmírí íjcyáábedítú néehíi:

—Áánúu muurá téhdure Jetsóoma ícyahíjcyáhi.

⁵⁷ Áronácáhjáa íllure ityóónúne neébe:

—Tehdu, muulle, o wáájácúnejíí dííbyeke.

⁵⁸ Ááné boonéwuúréhjáa idyé tsijpi dííbyeke néehíi:

—Uu éhne téhdure diityéejpi.

Áronácáhjáa neébe.

—Tsáha muúbej, tehdu diityéejpi o íjcyáábejjívari.

⁵⁹ Ááné boonéhjáa idyé tsíjpiiyéjucó nééneé:

—Ímiááné muurá áanu diibyéjucó Jetsóomáa ícyahíjcyaaabe Gariréa múnájpi.

⁶⁰ Áánéllihyéhjáa idyé neébe:

—Tehdu, muube, o wáájácúúbedíjíí óoma ú ihjyúváhi.

Ehdúhjáa díbye néénáa tsúúca cáraca májtsiváhi. ⁶¹ Áánéllihyéhjáa Jetsóo dííbyeke révoúcunúhi. Áánetúhjáa ítsááveebe díbyé nééneé: “¿Muurá ípyejco cáracái májtsívátúné ihde 3-ijyúvá ú tóónuú oke u úráávyeróne?” ⁶² Aabéhjáa tétsihdyu áachívú ipyééne ávyétá íhnáhó tááhií.

Jetsóodi ditye úúhívaténe

(Mt 26.67-68; Mc 14.65)

⁶³ Áánácáhjáa Jetsóoke téhmeme dííbyedi iúúhívaténe meenúhi. ⁶⁴ Dííbye hálluúúcúhjáa iwátájcoóbeke iwábáájcoóne néémeé:

—¿Cána waajácú múha uke méénuney?

⁶⁵ Áánemáhjáa éhniíñevúré uuhívatémé dííbyedi.

Túkevjtsojté úmíwari Jetsóo íjcyane

(Mt 26.59-66; Mc 14.53-65; Ja 18.19-24)

⁶⁶⁻⁶⁷ Ááné tsítsívevúhjáa túkevjtsojtee, llúúvájte avyéjutee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame ípityácócatsíhíjcyátsihvu dííbyeke itsájtyéébeke néehíi:

—¿A ímiááné diibyéjucó uu míamúnáake pájtyetétsoóbe? Cáná múúhakye duubállej.

Áánéllihyéhjáa neébe:

—Muurá diibyéjucó o íjcyane ámúhakye o néérone tsá ámuha mecáhcújtsóityúne. ⁶⁸ Pane ámúhakye o díllone ámuha maáñújcúne oke maácádsíjcaáyokíjíva oke médillóhi. ⁶⁹ Aane cáhawáá óvíi ícyoocátú Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe íhstútuube Píívyéébé úníuri o íjcyáhi.

⁷⁰ Ehdúhjáa díbye néénéllii nééme dííbyeke:

—¿Áánéllihyéhaca ihdyu ímiááné Píívyéébé Hajchi uú?

Áánéllihyéhjáa neébe:

—Ééé, diibyéjucó oó.

⁷¹ Ehdúhjáa díbye néénéllii néjcatsímye:

—Íinélliihyécó tsijtye éhniíñevu dííbyé hallúvú úúbálléiyáhi. Muurá íñe melléébóneriyé imityúné ihjyúvaábe.

23

Pirááto éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene
(Mt 27.1-2, 11-14; Mc 15.1-5; Ja 18.28-38)

¹ Aanéhjáa páméhcobaré Jetsóoke tsajtyé tééné iíñújí ávyéjuube Pirááto éllevu.

² Átsihvúhjáa dííbyé úmíwávú dííbyedívú iñéétsóro néémeé:

—Áánu míamúnáake íbórínubéré pehíjcyáhi. Nehíjcyaaabe meeva íveekí ávyéjuube Tséétsa romáánómuubéré íjcyáábé wáabyuta dsíídsike ditye áhdotsóné maáhdohíjcyáne. Téhdure nehíjcyaaabe míamúnáakévá ipájtyetétsoíñe. Áhdure nehíjcyaaabe muuhává jodíómú avyéjuube íjcyane.

³ Áánélliihyéhjáa Piráátó néé dííbyeke:

—¿Ava ímiáané uu jodíómú avyéjuúbej?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ééé, diibyéjuco oó.

⁴ Áánélliihyéhjáa Piráátó néé llúúvájte avyéjujtemá pámeere tétsii tsijtye íjcyámeke:

—Áánerá tsá díbye íñé imityúné méénúturóne.

⁵ Árónáacáhjáa tsíjpánécoba néémeé:

—Áánerá pámeere Jodéa iíñújí múnáake íbórínubéré pehíjcyá múhdurá iúwáábóneri. Muuráhjáa Gariréa iíñújí múnáadítú tujkenuube íñe téénema ílléjuco tsááneé.

Heróode éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene

⁶ Ehdúhjáa ditye néénéllii Piráátó dilló diityéké ímiáané Gariréa múnáajpi díbye íjcyáhajchíi iwáájacuki. ⁷ Aanéhjáa téhulle múnáajpíjuco díbye íjcyane ditye néénéllii wálloobe dííbyeke tééné iíñújí avyéjuube Heróode éllevu. Téijyúhjáa téhulle Jerotsaréeri dííbye. ⁸ Aabéhjáa mítyane ímíjyuuvé Jetsóoke íájtyumíneri. Tsúúcajájucóhjáa díbye ímílleróné dííbyeke íájtyumíne dííbyedítú ditye íhjúvahíjcyáne illéébónema. Imílléroobéhjáa íájtyumíne díbye méénúraíturóné méénune. ⁹ Áánemáhjáa mítyane panévare díllóobe dííbyeke. Árónáacáhjáa tsá díbye añújcutúne. ¹⁰ Áijyúhjáa idyé tétsihyi llúúvájte avyéjujtemá taúhbájú uwáábojte íjcyame imityúné dííbyé hallúvú úúbálléhi. ¹¹ Áábedíhjáa diíbye Heróodé ítsodáhómuma iúúhívaténemáyé ujcó ávyéta ímí nééné wajyámuunévú avyéjuube múúne úcáávéne wajyámuunévú. Áábekéhjáa tsiíñe wálloobe Pirááto éllevu. ¹² Téijyúhjáa diíbye Piráátoma Heróodemútsí wajyújcatsí íhdée néhíllécatsíhíjcyáromútsi.

Jetsóoke ditye dsíjívétsoíñe
(Mt 27.15-26; Mc 15.6-15; Ja 18.39-19.16)

¹³ Aanéhjáa Piráátó pihjúcú pámeere míamúnáake llúúvájte avyéjujtemá tsijtye avyéjujteke. ¹⁴ Áámekéhjáa neébe:

—Ámuha íñe áánúke taéllevu métsivá díbyevá míamúnáake ímityú dáríívehíjcyáne ámuha menéénema. Áábeke muurá íñe ámuha meíténeriyé ó dílloráhi. Árónáa tsá díbye ímityuube íjcyatúne. ¹⁵ Muurá Heróodé íjcyároobe tsá wáájacutú íñé imityú díbye méénune. Áánéllii muurá íñe óómíchoobe tsiíñe meéllevu dííbyeke. Aabe íñé hallútú dsíjívéiyónejíivari. ¹⁶ Áánéllii íllure dííbyedívú o méénútsóne ó ácádsíjcaáyoóhi.

17 Ehdúhjáa Piráátó néé paíjyuvaré tsáápiikye cúvéhóójari íjcyámedítýú pajtyété wañéhjí pañe íichívyétsohíjcyánéllíhýe.

18 Áronáacáhjáa pámeere néé kéévánécoba:

—¡Tsá muha meímíletú Jetsóoke maácádsíjcaáyóne! ¡Barabáakéré muha méimíllé meíjchívyetsóne!

19 Ácoocáhjáa diibye Barabáake cuvéhoojánúmé ávyéjuktéké díbye ímityúné dáríívehíjcyáné hallútu, téhdure díbye míamúnáake dsíjívétsohíjcyáné hallútu.
20-21 Aanéhjáa Piráátó Jetsóoke iácádsíjcaáyóne ímílléne tsiíñe diityémá íhýuvárónáa éhniíñevúré néémeé:

—¡Wa ihdyu wátyétyehcútsó páwachékevu díbyeke!

22 Áanéllíhýéhjáa tsiíñe neébe:

—¿Aca ííne ímityúné méénuúbe? Keenéiyó o wáájacúné díbye ímityúné méénune téené hallútú ídsíjívéiyóne. Áanéllí ihdyu íllure díbyedívú o méénútsóne ó ácádsíjcaáyoóhi.

23 Áronáacáhjáa mítyane imíllémé díbyedívú díbye wátyétyéhcútsóne.
24-25 Áanéllíhýéhjáa awáá diibye Piráátó ílluréjuco díbyeke íhvejtsóné diityé hójtsí pañévú dítye ímíllédú imyéénuki. Áánemáhjáa Barabáakéréjuco díbye íjchívyetsóné ímityuube íjcyánéllí dítye cuvéhoojánúróobeke.

*Páwachékevu dítye Jetsóoke wátyétyehcúne
(Mt 27.32-44; Mc 15.21-32; Ja 19.17-27)*

26 Aaméhjáa Jetsóoke páwachékevu iwátyétyéhcúíhullévú tsájtyeme cábuuvé Tsiréene múnáajpi Tsimóó íúmíhétú óómíbyedívu. Áábekéhjáa íhbutómé Jetsóoke iwátyétyéhcúíwachékevu.

27 Áijyúhjáa mítyane míamúnáa Jetsóoke úraavyéhi. Mítyaméhjáa walléemú díbyeke táamere péehí. 28 Áamekéhjáa ííténe neébe:

—Ámuúha Jerotsarée walléemuj, oke mékímóóvedíñe. Ámuháyé ihdyu mékímóóveméi. Pane ámuháj tsíimekére ihdyu mékimóóve. 29 Muurá ícúbáhraméi íjcyácooca ajchímú íjcyáné walléemú ímíjyúúveé ítsíímávátúneri. 30 Muurá teene ícúbáhraméi íjcyácooca muhdú imyéénu míamúnáa neé muhdícyanéjcuri diityé hallúvú cáméhbaúné úhnóbáiyóné apáhajchíí ídsíjíve apíchó diityéké tene pájtyéiyóné íhdétu. 31 Muurá íñe ííne ímityú o méénútúróóbedi óhdi ícúbahráme. Aaméjíí mityáubá ámúhake dítye méénuíñe awáá múhdurá ámuha menéémeke.

32 Téhduréhjáa téjyú mítyétsi ímityúmútsikye tsajtyémé tsájyú díbyema ídsíjívétsoki.
33 Aanéhjáa tsúuca ‘Níwáupááji’ némeítsihvu íúújetétsóóbeke wátyétyehcúmé páwachékevu. Áábé úníutúhjáa panéjcuvatú íjcyáwachékéécutu wátyétyehcúmé diityétsi ímityúmútsikye.

34 Áijyúhjáa neebe Jetsóo:

—Íjtyédi, Lli, dídaatsóve. Muurá tsá dítye wáájacutú íná imyéénune. Áanáacáhjáa tsodáhómú néhcójcatsi caatyé díbyé wajyámúúné újcuíñe. 35 Aanéhjáa mítyane míamúnáa íítehíjcyánáa ávyéjute díbyedi íúúhívaténe néjcatsíhi:

—Tsíjtyeke muurá pátyetétsohíjcyáabe. Aabe cána óví pájtyetétsámei ímíááné diibyéjuco Críjto míamúnáake pájtyetétsóíbyeke Píivyéébe pícyoobe íjcyáhajchííjyú.

36 Áhduréhjáa idyé tsodáhómú díbyedi íúúhívaténemáyé bíínójpácýó kiwátyetu díbyeke íjchoráhi. 37 Aaméhjáa néé díbyeke:

—Áyu cána bo pájtyetétsámei ímíááné diibyéjuco jodíómú avyéjuube u íjcyáhajchííjyú.

38 Áánemáhjáa díbyé níwáú caamééhullétú téwachéketu pícyóomé gríéégomuu, romáánómuu, jodíómuu, éhdúmé íhýurí íllu icyáátunúne: “Áánu jodíómú avyéjuúbe.”

³⁹ Áhduréhjáa dííbyé úníutu ímítumútsí íjcyámútsidítú tsaapi iúúhívaténemáyé néé dííbyeke:

—Áyu cána bo ímiáané diibyéjuco míamúnáake u pájtyetétsóiiibye u íjcyáhajchíí meke pájtyetétsoj.

⁴⁰ Áánélliihyéhjáa íñahbéébé néé dííbyeke:

—¿Aca tsá eene u ílityú Píívyéébeke? ¿A tsá u wáájacutú máhallúrí ímityúné íjcyane?

⁴¹ Muurá ihdyu tehdújuco meícúbáhrámeíñé ímityúné meméénuhíjcyané déjúcotu. Áánetu muurá áánú hallúrí tsá íñé imítú íjcyatúne.

⁴² Ehdúhjáa íñahbéébeke íñétsihdyu neebe Jetsóoke:

—Oke ihdyu dítsááveco díavyéjuri u íjcyácoóca.

⁴³ Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Tehdújuco. Muurá ímiáané uke o néé óóma u íjcyáiñé táavyéjuri.

Jetsóó dsíjívéne

(Mt 27.45-56; Mc 15.33-41; Ja 19.28-30)

⁴⁴ Téijyúhjáa cójípñétú íñúji íjyunú cuuvé tujkévevújuco. ⁴⁵ Tsáhájucóhjáa nuhba ájchutúne. Áijyúhjáa duurúvájá pañétú pañétúétsíí watájcó wájamúwácoba dóchéreevé tsahdúnéécú apáhajchíí wajítahnécú. ⁴⁶ Áánáacáhjáa Jetsóó ávyétá íhnáhó íllu wáníjcyáméhi:

—Líhij, Líhíyoj, oke duúcu. Ehdúhjáa íñééne dsíjívéébe.

⁴⁷ Aanéhjáa tétsihvu ditye téhmétsoobe tsodáhómú avyéjuube teene íájtyúmíne Píívyéébeke dúúrúvaabe néehíí:

—Ímiáánéjucóha ihdyu áánu tsá íñé imítú méénuhíjcyatúne.

⁴⁸ Téhduréhjáa tsijtye tétsihyi íjcyame téneri itsájuréévéne ílluréjuco pééneé.

⁴⁹ Áánetúhjáa dííbyeke náhbévahíjcyámema Gariréatúu dííbyema tsááme walléémú kémuélléturé íítehíjcyáhi.

Jetsóó ítémeho ditye cúúune

(Mt 27.57-61; Mc 15.42-47; Ja 19.38-42)

⁵⁰ Téijyúhjáa íjcyaaabe ímiáábé Jodéa íñújiri íjcyacóomí Arimatéa múnáajpi Jotséé pítyácojcatsi múnááejpi íjcyaaabe. ⁵¹ Aabéhjáa ítsohíjcyá Píívyéébé avyéjuri íjcyáiñe. Áánélliihyéhjáa tsá díbye úcáávetú íñahbéjté pítyácojcatsi múnáa Jetsóoke dsíjívétsóné pañévu. ⁵² Aabéhjáa Piráátoke táúmeí dííbyéúvú ítémeho icyúúuki. ⁵³ Aabéhjáa téwachéketu íñítyétsóné wájamúbari íbíjínúne cuúú nééwájitú béhéjure bóhdómeíhyéjú pañévu tsaatékei ditye cúúútúhéjú pañévu. ⁵⁴ Dityéhjáa wáyeéévéjcoójí ihde ímíbájkímeíhíjcyajcoójí cúúuúbe.

⁵⁵ Aanéhjáa diitye Gariréatúu dííbyema tsááne walléémú íténáa cúúuúbe. ⁵⁶ Aaméhjáa ihjyáhañévu ípyééne pácúúcújpacyóné iújcúne wáyeéevéhí teene wáyeéévejcoójí Píívyéébé taúhbaju néhdújuco.

24

Jetsóó dsíjívébe tsiíñe bóhúne.

(Mt 28.1-10; Mc 16.1-8; Ja 20.1-10)

¹⁻² Aanéhjáa tsíijyu cúúvéneturé tsiíñe tsemáánaréjuco déjúcoóvejcoójí tsiíñe pééme ítéacunú níkyéhéjú watájcó nééwayu tsítsíyéjuco íjcyane. ³ Aaméhjáa téhejú pañévu íucáávéne ííterá pevétsíyéjuco Jetsóó ítémeho íjcyájúcootúne. ⁴ Ááneríhjáa íllityéne

wájácúráúuuvémé ájtyumí míityétsi tsitsíwu íwajyámúúné néémutsi íjyócuuvévámútsikye.
⁵ Áámútsidíhgyáa iíllityéne cáhnóbámeke neemútsi:

—¿Aca ìiná ámuha níkyehéjú ménéhcó tehdu íchii íjcyácoóbekéjǵívari? ⁶ Tsúúca bóhííbe. Cahawáá méitsáávé Gariréaríi ámuháma íjcyácooca muhdú ámuhákye díbye néhijcyáne.

⁷ Muuráhjáa nehíjcyaaabe Míamúnaájpídívú ípívyéévéébedívú tsaapi ímityúmeke ájcume díbyeke páwachékevu dsíjívétsóroobe 3 coojívatu tsiíne íbóhííne.

⁸ Ehdúhjáa dítyétsí néenetu ítsaavémé ímiáánéé tehdu díbye néhijcyáne. ⁹ Aaméhjáa íóomiíne úúbáletté 11-meváréjuco dílbyé mamýmú íjcyámeke. Áhduréhjáa tsíjtyéhjike dílbyekée náhbévahíjcyámeke úúballéme.

¹⁰⁻¹² Aanéhjáa tsá dílbyé mamýmú cáhcújtsoótúne. Íjtsúcunúméhjáa íllure dítye állíne. Áánetúhjáa Pééodoro dsíneríyé níkyehéjúvú ipyééne téhejú pañévú iúcaávéne íté ímiááné dílbyekée dítye bíjínúné wajyámubááneréjuco téhejú pañe íjcyane. Ááneríhgyáa iúllévenúne ílluréjuco díbye óómiíne. Ílluméhjáa dítyéké úúballé díbye tsúúca bóhííne: Maaría Madarénaa, Jóáánaá, tsííne Maaría Jacóóbój tsíjjuu, tsíjtyehjii, éhdume.

*Ímamyémudítýú tsaatétsidívú Jetsóó bóhówaavéne
 (Mc 16.12-13)*

¹³ Aanéhjáa téijyuré Jetsóó bóhijcoójí dílbyemáa ícyahíjcyámedítýú tsaatétsí péé Jerotsaréetu Emaóovu 11 kiróómetro técoomítýú íjcyácoomívu. ¹⁴ Aamútsíhgyáa juuváyí íhgyúvamútsíyé pehíjcyá muhdú dílbyeke tene pájtyéneri. ¹⁵ Áánaacáhjáa dítyétsidívú bóhówááveebe dítyétsimájucó pééneé. ¹⁶ Aanéhjáa Píívyéébe dítyétsikye íhyálluúúné pívyééjtsomútsí tsá wáájacutú dílbyeke. ¹⁷ Áámútsikyéhjáa neébe:

—¿Aca íínerí íhgyúvamútsíyé ámuhtsi metsáhíjcyamútsí muhdú kehdóvémutsiúvu?
¹⁸ Áánéllíhyéhjáa ‘Créopa’ némeílbyé néé dílbyeke:

—Áánerá pámeere waajácú ìiná Jerotsaréri pájtyene. Aane muhdú úhduubéréjuco tsá u wáájacutúne.

¹⁹ Áánéllíhyéhjáa Jetsóó néé dítyétsikye:

—¿Aca ìiná pájtyéhi?

Áánéllíhyéhjáa neemútsí:

—Muurá dsíjívetsómé Natsarée múnáájpi Jetsóoke íhtsútuube Píívyéébé íhgyú uubálle múnáájpi íjcyaaabe panévare méénuhíjcyáábeke. Áábekée Píívyéébe wájyúúbeke téhdure tsaate míamúnaa ímí íjtsúcunúhi. ²⁰ Áábekée llúúvájte avyéjútémá tsííne avyéjute íhvejtsó dítye ídsíjívétso páwachékevu iwátyétyéhcúneri. ²¹ Muháa méijtsúcunúrá dílbyéjuco muha íjraéémuke pájtyetétsóíbye íjcyane. Aane íne tsúúca 3 coojívájucó mee díbyé dsíjívétsihdyu. ²²⁻²³ Áronáacáne walléémú cúúvénetúré níkyehéjú úújejemé múúhakyé néé dílbyé ítémehóvané téhejú pañe íjcyájúcootúne. Áámedívuváne níjkyéji múnáajtétsí bóhówáávemútsí dítyéké néé tsúúca díbye bóhííne. Áánerííne muha méullévenúhi. ²⁴ Ááné boonétuné idyé tsijtye téheju úújéjerómeváne ímiááné tsá ájtyúmitúne.

²⁵ Áánéllíhyéhjáa neebe dítyétsikye:

—¿Aca íhdyu eene tsá ámuhtsi mewáájacúpityúne! ¿Aca muhdúikyé ámuhtsi mécáhcújtsoó muhdúhjáa tene pájtyeííne íhdéjuco iwáájacúné Píívyéébé íhgyú uubálle múnáa néhijcyáne? ²⁶ ¿Aca ámuha méijtsúcunú míamúnaáake pájtyetétsóíbye ícúbáhrámeítyuubéré ávyéjuutéiyóne?

²⁷ Ehdúhjáa dítyétsikye ínééne úúbáleebe ímííneúvú páneere muhdúhjáa dílbyeke tene pájtyeííne tsúúcajátújuco Píívyéébé waajácúháámitu dílbyé íhgyú uubálle

múnaa cáatúnuhíjcyáne. Moitsééhjáa cáatúnúhaamíjí pañétú muhdú tene néene úúbállétujkénuube diityétsikye.

²⁸ Áanáacáhjáa tsúúca úújetémé Emaóovu ípyée ipyécoomívu. Átsihvúhjáa Jetsóó pítyajcú diityétsikye pééiibyédu. ²⁹ Áronáacáhjáa dííbyeke neemútsi:

—Múhtsimáyéi cuwa ípyejcoj. Muurá cúvéhréjuco teéne. Áhdújucóhjáa díbye cóevané diityétsima. ³⁰ Aabéhjáa diityétsima májchoobe pááaho iékéévéne téhdujtsó Píívyéébeke. Áánemáhjáa tsahtúnéécú idyóhdahíróne ájcuube diityétsikye. ³¹ Áánetúhjáa botsíi wájácúméíívyemútsi éhne múu cuwátú ájkyevádu. Aamútsíhjáa bótsíi dííbyeke wáájácúrónáa tsúúca kiávú peíñuube diityétsidítyu. ³² Áané boonéhjáa néjcatsímútsi:

—¡Áyúú, ehdúhacáne ííivane juuváyí díbye meke Píívyéébé waajácúháámitu íjcyanéhíjí úúballéné ííiné imíjyaú méííbúutu meke pajtyéhi!

³³ Aamútsíhjáa teenémáyé tsiíne oomí Jerotsaréevu páñétúejte dííbyé mamýmuma tsijtye íjcyáme éllevu. ³⁴ Áámútsikyéhjáa népejtsóme:

—Ávyéjuubéha Jetsóó ímíáané tsúúca bohíjucóóhíí. Tsimóodívuvu bóhówaáveébe.

³⁵ Áánéllíihyéhjáa úúbállemútsi muhdú téhdure diityétsidívú díbye bóhówaavéné juuvávyu. Áhduréhjáa úúbállemútsi díbye pááaho idyóhdahíróne diityétsikye ájcúnetu botsíi dííbyeke iwáájacúne.

*Ímamyémudívú Jetsóó bóhówaavéne
(Mt 28.16-20; Mc 16.14-18; Ja 20.19-23)*

³⁶ Aaméhjáa téené úbállejcátsiyi íjcyánáa Jetsóó tsiíne diityédívú íbóhówaávéne néé diityéke:

—Ámuúhaj, o tsájucóóhíí. Maímijyu ihdyu ámuha meíjcyanej.

³⁷ Ááneríhjáa itsájuréévéne íllityémé naavénekéré iwáábyúnema. ³⁸ Áronáacáhjáa neebe diityéke:

—¿Íveekí ámuha múhdurá meíjtsámeííne méíllityé oke cáhcújtsotúme?. ³⁹ Éje, cáhawáá oke meííte táhójtsícuma tájtyúhaácyuj. Muurá díibyéjuco oo Jetsóó. Cáhawáá oke médomájcoj. Muurá naavéné tsá íjpiíma íjcyatúne.

⁴⁰ Ehdúhjáa íñéene úújétsóobe diityéké dityée dííbyeke wátyétyéhcunéhíjí íhyójtsícutu, íjtyúháácyutu, íjcyanévu. ⁴¹ Ááneríhjáa ímíjyúúverómé tsá cáhcújtsotúne. Áámekéhjáa neébe.

—¿A íjcyané majcho amúhadi o májchokij?.

⁴² Áánéllíihyéhjáa ajcúmé amóóbevííú wáhjámeíñema ímúhójpacyóvu. ⁴³ Aanéhjáa ditye ííteneríyé idyóóné hallúvú ádoobe teene ímúhójpacyo. ⁴⁴ Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—Éhnée amúhake o néhijcyané muurá ííne tsúúca oke pajtyéhi. Ehdúu oke tene pájtyeííne muurá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Moitséé caatúnúhi. Áhduréhjáa tsijtye dííbyé ihjyú uubálle múnaa caatúnúhi. Áhdure Tsááamóháámitu caatúvane.

⁴⁵ Ehdúhjáa díbye néénetu botsíi waajácúmé ímíáané téhdújuco Píívyéébé waajácúháámitu tene néeneé. ⁴⁶⁻⁴⁷ Átsihdyúhjáa idyé neébe:

—Muuráhjáa óhdityu néene míamúnáake o pájtyetétsoobe o ícúbáhrámeííne o dsíjíveebe 3 coojívatu tsiíne o bóhííbe mémeri táuwaáboju Jerotsaréetu tújkevane páné ínújííne múnáake úwááboméííne, ditye ímítyú ííhvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ííbúwááve ditye ímítyú íábájíívémeíki. ⁴⁸ Áané uwááboju pahúllevávú ámuha métsújaúcuúhi. ⁴⁹ Áánéllíi amúha éllevu ó wálloó Llihíyóo Íapííchovu amúhake íájcuííne néeneé. Aane íchihdyu Jerotsaréeturéi météhmeco amúhá pañévú tene íúcááveki.

Jetsóó níjkyejíwú pééneé
(Mc 16.19-20)

⁵⁰⁻⁵¹ Ehdúhjáa diityéké ipítýájcótsihdyu técoomítýú diityémá peebe Betáániávu. Átsihvúhjáa íhyójtsicu ííhbúcúne diityé hallúvú piáábo ityáúmeíñe diityédítýú péjúcoobe níjkyejívu. ⁵² Áané boonéhjáa tsiíñe Jerotsaréevu oomímyé ímíjyuuri dííbyeke dúúrúvamére. ⁵³ Aaméhjáa pájyuvaré duurúvájá pañévú duurúvahíjcyá Píívyéébeke. Áyu tehdújuco.

JÓÁÁÁ

Jóaa Jetsóodítýú cáátúnuháámi

Míamúnáájpídívú Píivyéébe ípívyeevéne

¹ Íjcyadúréhjáa ihdyu Críjto ícyahíjcyá ipíivyema íjcyátuube muhdú Píivyéébe íjcyane bóhówájtsoóbe. ² Aabéhjáa dííbyere Píivyéébe íjcyaaabe ícyahíjcyá páné ihdeéne íjcyaiñéi íjcyátúnáaáca. ³ Aabéhjáa ípívyejtsó páneere íñe múhduná íjcyane. Tsáháhjáa iná iiye ípívyéévetúne. ⁴ Áánéllii dííbyedi íjcyané mújyú dsíjívéityúne bóhi. Áhdure íjcyané ímiá uwááboju dííbyedi pámeere míamúnaa téene tájpi íjcyáiyóne. ⁵ Aane peetédu néene muurá bóhówaúcunú íñúji hallúri míamúnaa teene wáájácútúme éhne múúne cúúvétsii íjcyadu néemedívu. Aame tsá píivyetéttú teene íhvetétsóiyóne.

⁶⁻⁷ Aanée íjcyaaabe tsaapi 'Jóaaá' némeíbye. Áábekéhjáa Píivyéébe picyóo Jetsocríjtó uwááboju peetéttú néene díbye míamúnáake iúúballe dítye icyáhjútsoki. ⁸ Áronáacáa tsá díbye Jóaa Jetsocríjtó íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu dííbye uuballe múnáajpíyé dííbye. ⁹ Aane Jetsocríjtodi ímiáájú íjcyane tsá álliu íjcyatúne. Áánevéú míamúnáake iwáájácútsó tsaabe íñújívú.

¹⁰ Aamée míamúnaa íñújiri íjcyame díbye páneere ípívyéjtsóóbeke tsá wáájácútúne. ¹¹ Aabée imúnáállii tsáároóbeke tsá dítye wáátsúcúpéjtsotúne. ¹² Áronáacáa íjcyámé tsaate ímí dííbyeke iwáátsúcúpéjtsóóbeke cáhcujtsóme. Aame ihdyu ímiááné Píivyéébej tsíime. ¹³ Áronáa tsá íñe míamúnaa metsímávahíjcyádú meke díbye tsímávátúne. Muurá ihdyu meke díbye ímíbajchómé méijcyá dííbyej tsíime.

¹⁴ Muuráhjáa Críjto apáábyéré Píivyéébe Hajchi ímiáábé íjcyaaabe Míamúnáájpídívú ípíivyéévéne méjpiine úlléjeebe míamúnáake wajyúhi. Áábé ámítsaráhcóo muurá máájtyumíhi. ¹⁵ Aabée bóhówáávéébedítýú tsojtsó múnáajpi Jóaa néehíi:

—Áánúdityu éhne ámúhakye ó nehíjcyá táehníñevu íhtsútuube íjcyaaabe íjcyaiñe. Muuráhjáa ihdyu íjcyadúré ícyahíjcyaaabe ipíivyema íjcyátuube ói o íjcyátúné ihdejúco.

¹⁶ Áábej téeveri Píivyéébe meke píáábohíjcyáhi. ¹⁷ Muuráhjáa Moitséeúvuj téeveri méénuube ítyaúhbaju téénetu míamúnaa iwáájácu muhdú dííbyema íjcyáiyóne. Áánetú Jetsocríjtoj téeveri meke iwáájýúne ímiáájuvu ájcuúbe. ¹⁸ Aane muurá tsá múha ájtyúmitú Píivyéébeke. Apáábyéré Ílli ájtyumí dííbyeke. Aabée múúhakye waajácútsó dííbyedívu. Ehdúu Jóaa Jetsóodítýú néehíi.

Jetsocríjtoke tsojtsó múnáajpi Jóaa bóhówajtsóne (Mt 3.11-12; Mc 1.7-8; Rc 3.15-17)

¹⁹ Téijyúhjáa avyéjute Jerotsaréetu wallóo llúúvájtema ípiáábojtéké tsojtsó múnáajpi Jóaa éllevu dítye idílló dííbyeke muubá díbye íjcyane. ²⁰ Áánélliihyée úúballeebe muubá íjcyane. Neebépeé:

—Tsá Críjto o íjcyatúne.

²¹ Áánélliihyée néemeé:

—¿Aca ihdyu múúberá uú, mityá Eriá uu Píivyéébe ihjyú uuballe múnáajpíi u íjcyaaábej?

Áánélliihyée neébe:

—Tsáhaá.

Áánélliihyée tsíiñe néemeé:

—Áánéllii dííbyejúco uu éhneváa Píivyéébe ihjyú uuballe múnáajpi tsááiíbye.

Áánélliihyée neébe:

—Tsá diibye o íjcyatúne.

²² Áánélliihyée néémeé:

—¿Aca ihdyu múúberá uú? Muurá muha méimíllé meúúballéné múúhakyéne wállóomeke muubá u íjcyane. Bo ihdyu múúhake duubálle muubá u íjcyane.

²³ Áánélliihyée botsíi Jóaa nééhií:

—Oo muurá éhne íinéubará píívyétúné iínújiri kéévánécóbaúvú o úwááboobe ó nehíjcyáhi: “Méimibáávyé ímityúné ámuha meícyahíjcyánetu tsaímíyējuco ámuha meíjcyámeke Ávyējuube íájtyumívakí.” Ehdúhjáa o úwááboíñé muurá tsúúcajátújuco Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaía úúballéne.

²⁴⁻²⁵ Ehdúu díbye néénéllii diitye eenée paritséómú dííbye élleву wállóome néé dííbyeke:

—Aanéhaca ¿múha nééjuri íveekí ú tsótsohíjcyá idyé Críjto u íjcyáábejǰíva, pane Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadítýú Eriáuba u íjcyáábejǰívari?

²⁶⁻²⁷ Áánélliihyée Jóaa nééhií:

—Muurá ihdyu ímiááné nújpacýori ó tsótsohíjcyá míamúnáake. Áánetu táehníñevu íhtsútuube íjcyaaabe tsúúca ámúhama íjcyáróóbeke ámuha mewáájácútuube óhdítýu cáamááveé éhníñevu iúwááboki. Áábeke muurá tsá íjtyúhápáájǰíubaré o tácoríúúútyuróne.

²⁸ Ehdúu pajtyéné Betáábarávú Joodáá ehnejcuvu diibye Jóaa tsótsohíjcyáhullévu.

Jetsóo obééjádú néébeé

²⁹ Áané tsijcyóóǰíi diibye tsojtsó múnáajpi Jóaa Jetsóo dííbye élleву péébeke íájtyúmíne nééhií:

—Éje ámuúhaj, áánu muurá obééjádú néébe Jetsóoke Píívyéébe wallóo díbye míamúnáá ímityuháñé íímíbjchoki. ³⁰ Áánúdítyúu muurá éhne ámúhake ó nehíjcyáhi: “Táhboone íjcyáiibye táehníñevu íhtsútuube íjcyaaabe óikyée o íjcyatúné íhdéjuco ícyahíjcyaaabe.”

³¹ Téhdurée idyé tujkénú tsá o wáájácúú diibyējuco meítsohíjcyaaabe díbye íjcyane. Aanée ihdyu ímiááné dííbyé ihde ó tsótsohíjcyá mee íjraéémudítýú cáhcújtsómeke.

³² Ehdúu íñétsihdyu neébe:

—Téhdurée dííbyeke o tsójtsóijyu ó ájtyumí Píívyéébé Apííchó íjuuúúú cáámetu dííbyedívú níityene. ³³ Aanée téhdure tsá o wáájácúútyuró diibyējuco meítsohíjcyaaabe íjcyane. Áronáacáa ihdyu Píívyéébe o tsótsohíjcyáiñévú oke pícyoobe oke nééhií: “Tsáápiikye u tsójtsóóbedívú níjkyéjitu Táapííchó níityene u ájtyúmínetu ú waajácúú diibyējuco míamúnáá pañévú Táapííchó pícyóóiibye íjcyane.” ³⁴ Ahdújucóo ímiááné dííbyeke o tsójtsóijyu o ájtyumíne. Áánéllii o néé diibyējuco Píívyéébé Hajchi díbye íjcyane. Ehdúu neebe tsojtsó múnáajpi Jóaaá.

Jetsóo úúútyukénú ímamyémú íjcyáímyeke

³⁵ Áané tsijcyóóǰíi tétsihyíyé muhtsi ímamyemútsima díbye íjcyánáa téeneri Jetsóo tsiíñe pajtyéhi. ³⁶ Áánélliihyée tsiíñe neébe:

—Éje, aadi muurá obééjádú néébe Jetsóoke Píívyéébe wállóobe.

³⁷ Ehdúu Jóaa dííbyedítýú néénéllii muhtsi dííbyemáyējuco mepééneé. ³⁸ Áanáacáa idyėjú révoúcunúúbé múhtsikye nééhií:

—¿íñá ámuhtsi ménehcóhi?

Áánélliihyée muhtsi menééhií:

—Uwááboóbej, ¿aca kiá ú ícyahíjcyáhi?

³⁹ Áánélliihyée neebe múhtsikye:

—Cáhawáá óoma mepe ámuhtsi mewáájácú kiá o ícyahíjcyáne.

Ahdújucóo muhtsi cúvéhréjucó neénáa dííbyema mepéémutsi téhullévú méííjyunúhi.

⁴⁰ Muhtsii Jóáádityu Jetsóomáyéjucó mepééne Tsimóo Péédoró nahbe Aderéema.

⁴¹ Aanée diibye Aderée íñahbe Tsimóoke neetéhi:

—Muúbe muhtsi máájtyumíjucóó Crijóto míamúnáake pájtyetésóóbeke.

⁴² Ehdúu íñééne tsajtyéébé dííbyeke Jetsóo éllevu. Áábekée Jetsóo népejtsóhi:

—Uu éhne Tsimóo Jonáa hajchi. Áronáa téhdure dimyémé íjcyaa Péédoro ‘nééwayu’ nééiyóne. Ehdúu neebe Jetsóo Tsimóoke.

Tsjtyétsikye Jetsóo újuncu

⁴³ Áané tsijcyóójí Jetsóo imíllé ipyééne Gariréa íñújívu. Aabée téhullévú péébe Betsáidá múnáajpi Perípeke íajtyúmííbeke néehíi:

—Muúbe ookéréjucó duráávye.

⁴⁴ Téhdurée diityétsí Aderéema Péédorómútsí técoomí múnáajtési. ⁴⁵ Áijyúree idyé diibye Perípe Natanaée éllevu ipyééne neetéhi:

—Muúbej, muha muurá máájtyumíjucóó éhnéhjáa Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáajpi Moitséeúvú dííbyé taúhbaju icyáátúnuhíjcyáhaamíjitu dííbyedítýú cáátúnuhíjcyáábeke. Téhduréhjáa muurá tsíjtyehjí Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáa caatúnú dííbyedítýu. Aabe Jetsóo Natsarée múnáajpi íjcyaaabe Jotsée hajchi.

⁴⁶ Ehdúhjáa Perípe Natanaéeke neénéllii neébe:

—¿A ímiááne? ¿Aca íhya Natsaréri íjcyámé tsaate ímiááme?

Áánélliihyéhjáa Perípe néehíi:

—Cáhawáá majo u ájtyúmi dííbyeke.

⁴⁷ Aamútsí péémutsi úújeténáa Natanaéeke Jetsóo íajtyúmíne néehíi:

—Áánújucó páñétúejpi ijraéemuube ímiáábé íjcyaaabe.

⁴⁸ Áánélliihyée Natanaée néé dííbyeke:

—¿Aca kiátú eene oke ú waajácúhi?

Áánélliihyée Jetsóo néehíi:

—Muuráhjané ihdyu úhdivu Perípe úújetétúné ihdéjucó uke o ájtyumíne higyéeráhé déjúcori u íjcyáábeke.

⁴⁹ Áánélliihyée Natanaée néehíi:

—Uwááboóbej, uu éhne Píívyéébé Hajchi muuha ijraéémú avyéjuube u íjcyaaabe.

⁵⁰ Áánélliihyée neebe dííbyeke:

—Higyéeráhé déjúcoríñe u íjcyane uke o neénélliihyéré oke ú cáhcujtsóhi. Mityái éhnííñevu uke o úllévenútsoíñej.

⁵¹ Ehdúu íñétsihdyu neebe dííbyeke:

—Muurá ímiááne ámúhakye o néé Míamúnáajpidívúu o ípívyéévéébe éllevu cáámetu níjkyéji múnáa íñítyéne tsiíñe néríívyémeke ámuha maájtyúmííñe. Ehdúu Jetsóo néehíi.

2

Canáa cóomiya taabává wañéhjí íjcyane

¹ Áané boonée 3 coojívatu Gariréa íñújíri íjcyacóomí Canáa múnáajpi ityáábáváné wañéhjí meenu técoomívu. Áánevhjáa Jetsóoj tsíjjúké ditye míñútsolle tétsihyi. ² Áhdurée Jetsóoke míñútsómé muuha ímamyémuma. ³ Áijyúu teene wañéhjí ádo bíinojpácýó óúúvénéllii Jetsóoke tsíju néehíi:

—Éje, tsúuca bíinojpácýó diityédívú óuuvéhi.

⁴ Áronáacáa neebe díílleke:

—¿Aanéha, Wa, muhdú íivane oke ú úúballéhi? Tsáhái muurá ñná o méénúíñe éévé úújetétúne.

⁵ Áároneríi íícúvétulle tétsíi wákimyéi múnáake nééhií:

—Ámúhake dibye néhdu méméénuco.

⁶ Áijyúu ijcyané tétsihyi 6-hova néwayúúnetu méénúmeíñe lliyíhyóóné téhóji pañévúu tamúnaa íímíbájchómeíñe nujpácyóóné pícyohíjcyahóhji. ⁷ Áánáacáa tsúúca neebe tétsíi wákimyéi múnáake:

—Cána eene lliyíhyóóné nújpatyu méwahpétsoj.

Ahdújucóo ditye wáhpetsóne. ⁸ Átsihdyúu neebe diityéke:

—Áyu cána áyánéwu meújcúne bañéjúúbeke meíjchoj.

Ahdújucóo iújcúne ditye íjchone. ⁹ Aanée adúcuube imyéwu nújpacyóo íjcyaróné bíínójpacyóvú díbye ípívyéévetsojpácyo. Aanée tsá díbye wáájacutú kiátú ditye téjpacyo újcune. Apáámyéree tétsíi wákimyéi múnáa waajácú ípyée íñújpáñújénéllíihye. ¹⁰ Aanée bañéjuube wañéhji múnáájpkíye ípíúváne nééhií:

—¿Acáne, muube, muhdú íivane ímiájpácyóhacáne íjcyánaa peiyé átérééjpacyotu meke ú íjchóhi? Áánerá múúne tujkénú ímiájpácyó meíjchone óuuvédú botsíi íhdícyájpacyotúrējuco meíjchone. Ehdúu neebe íbañéjuube wañéhji múnáájpiíkíye.

¹¹ Ehdúu Jetsóo méénúráityuróné méénútujkénú Gariréari íjcyacóomí Canáavu. Ááneríi waajácútsoobe íavyéjú íhtsutúné íjcyane. Áánetúu muha ímamyémú mécáhcujsó ímiááné diíbyējuco Críjto míamúnáake pájtyetétsoobe íjcyane.

¹² Ááné pajtyétavúu Capenaóovu muha dííbyema mepéémema téhdure pééme tsíjjuu, íñahbémuu, íjcyame. Ácoomíyíi tsúcájá muha méíjcyáhi.

*Duurúvájá pañétú náhjíhe múnáake Jetsóo íjchívyetsóne
(Mt 21.12-13; Mc 11.15-18; Rc 19.45-46)*

¹³ Aanée pajtyeté wañéhjí lléeváíñéllíi muha mepéé dííbyema Jerotsaréevu. ¹⁴ Áijyúu duurúvájá pañévú míamúnaa nahjíhénuhíjcyá ócájímuke, obééjámuke, íjúúmuke. Áánetúu tsíjtye dsíídsike cápáyócócatsíhíjcyáhi. ¹⁵ Aanée Jetsóo múhdurá íjtsúcunúne watsíhcyuúúhó imyéénúneri diityéké boáyó tééjá pañétú páneere íñahjíhemájuco. Dsíídsikéé cápáyócócatsíhíjcyámedívú teene wácháájcoóbe. Áánemáa diityé metsáwááné wájójcoóbe. ¹⁶ Áánetúu íjúúmú nahjíhe múnáake neébe:

—Íméíjchívyetso íñe páneere íjyá pañétu! ¿Íveekí Táacááni ja ámuha méípívyetso náhjíhejavurējuco?

¹⁷ Ehdúu díbye néénetu muha méítsaavé Píívyéébé waajácúháámitu tene tsátsihdyu nééneé: “Díhja o wájýúneri ó dsíjívéiyáhi.”

¹⁸ Ááné boonétúu tsaate néé dííbyeke:

—¿Aca múha nééjuri ehdu ú meenúhi? Cáná méénúráityuróné meenu muha mewáájácu múíhtsúturi u íjcyabe ehdu u méénuhíjcyáne.

¹⁹ Áánéllíihyée neébe.

—Cáhawáá íjya duurúvaja méwácavyáhó 3 coojívatúré tsiíñe o pánéévétsoki.

²⁰ Áánéllíihyée nééme dííbyeke:

—¿Aca muhdú 46 píjcyábáa ditye wákímyeíjyá ú pánéévétsoó 3 coojívatu? Tsáháubá éhajchótatu u pánéévétsoítyuróne.

²¹ Áronáacáa íhdyu Jetsóo íhjúvúvú dííbyeke ditye dsíjívétsoíñéré íñééiyóne. Íjpíyée meménuube duurúvájávu. ²² Ehdúu díbye nééne muha méítsaavé ídsíjívétsihdyu díbye

bóhícoóca. Áijyúu muha mecáhcujsó ehdúhjáa dííbyema tene pájtyeíñé tsúúcajátújuco Píívyéébé waajácúháámitu cáátúnúmeíñé ímiáánéjuco díbye múúhake néhijcyáne.

Míamúnáa íjtsaméi tsá Jetsóo túhúúllétúne

²³ Aabée Jerotsaréeri pajtyété wañéhjí pañe méénúráityúronéhjí méénúnetu mítyame cáhcujsó ímiáané díibyéjuco Crijóto íjcyane. ²⁴ Áronáacáa waajácuube ímiááneturé dííbyeke dítye cáhcujsotúné díityé íjtsaméi ityúhúúllétúnéllíhye. ²⁵ Tsáháa múha dííbyeke muhdú míamúnáa íjtsameíñé úúbálléityuróne.

3

Jetsóoma Nicodéémó íhjuváne

¹ Íjcyaabée tsaapi paritséomuube Nicodéémó íhtsútuube íjcyáabe. ² Aabée tsápejco Jetsóo éllevu itsááne néé dííbyeke:

—Uwááboóbej, muha méwaajácú múúhá uwáábovúu Píívyéébe uke wáalloóne. Aabe úúma íjcyánéllii muurá ú méénuhíjcyá méénúráityúronéhjí múha méénúityuróne.

³ Áanéllíihyée Jetsóo néehí:

—Ímiááneturé uke o néé béhnétu u tsíímávámeityúhajchíí tsá Píívyéébé avyéjújepi u íjcyáityúne.

⁴ Áanéllíihyée neebe dííbyeke: ¿Aca múhdutú keeméjuco meíjcyaaabe tsiíñe méétsííjú ííbúwá pañévú méúcaávéiyá dille meke itsíímáva bíwáhdúré tsíímene meíjcyaki?

⁵ Áanéllíihyée Jetsóo néehí:

—Ímiááne uke o néé Píívyéébé Apííchoj téeveri ímíbaavyémé béhnétu tsíímávámeityúmé tsá dííbyé avyéjújete íjcyáityúne. ⁶ Muurá míamúnáa tsíímávámé pañe díityé íjtsaméiyé íjcyáhi. Áanetu Píívyéébé Apííchó íjtsaméi cápáyoácómé tenejcuriyéjuco íjtsameíñe. ⁷ Ahdícyane tsájúrévedí tsiíñe metsíímávámeíñé uke o néeneri. ⁸ Muurá íñe uke o nééne kíjyebádu. Tsá muurá ámuha mewáájacutú kiátú kíjyeba tsááne kiávú péhijcyáne. Tehdu muurá Píívyéébé Apííchó maájtyúmituróné meke ímíbjachóhi.

⁹ Áanéllíihyée Nicodéémó néehí:

—¿Muhdúami íhya tsáma teénej?

¹⁰ Áanéllíihyée Jetsóo néé dííbyeke:

—¿Aca muhdú íjraémú uwááboobe u íjcyaaabe tsá u wáájacutú uke o nééneé? ¹¹ Muurá ímiááne o ájtyumíne ímí o wáájacúné íñe ámúhake ó úúbálléhi. Árone ¿íveekí tsá ámuha mecáhcujsotúne? ¹² Muurá ííñújiri íjcyánéhjitu ámúhake ó uwáábohíjcyá ámuha ímíñeúvú mewáájacúroki. Áronáa íllure ámúhake túhútsohíjcyáne. Aanéjíí awáá muhdú ámuha méwaajacúu Píívyéébé icyánéjcutu ámúhama o íhjuváne.

¹³ Tsá muurá múha úújetú díbye íjcyáhulle. Apáábyéré ihdyu Míamúnáájpidívúu o ípívyéévebe téhulle múnáájpi o íjcyánéllii ó waajácú téhulle. ¹⁴⁻¹⁵ Muuráhjáa íñeubará píívyétúné ííñújiri íjcyácooca Moitséeúvú pícyóó úméhéi níjcautu ííñimyéke úwááñeityu íñíjcyóóbeke pañétúejpi íhdome dííbyeke ííténe ídsíjívétuki. Ahdu muurá oke Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke páwachéketu pícyooímyé oke cáhcujsómé mújyú ídsíjívéjúcoóityúne bóhí íújcuki.

Míamúnáake mítyane Píívyéébe wájyune

¹⁶ Muuráhjáa Píívyéébe mítyane míamúnáake iwájyúnéllii Ílli apáábyéré íjcyáabeke walóo ííñújívú díbye ídsíjíve díityé wájyuri dítye iwágóóóvétu teene cáhcujsómé mújyú

idsíjivéjúcóóityúne bóhí iújcuki. ¹⁷ Tsáháa Píivýéébe oke wáallootú míamúnáake ícúbáhraki. Muuráhjáa ihdyu oke wáalloobe tajtyéeveri diityéké ipájtyetetsoki.

¹⁸ Aane oke Píivýéébe Hájchikye cáhcújtsómé hallurí tsá iná íjcyatúne. Áanetu apáábyéré dííbyé Hajchi o íjcyáábeke cáhcújtsótúmeke ícúbáhráíbye. ¹⁹ Ehdú pajtyéíñe peetedúu o néébe ííñujívú o tsááne cáhcújtsótúme ímityúne méénuhíjcyámeke. ²⁰ Muurá ímityúne méénuhíjcyámé íllure oke tsaríllé ímiáájuvu diityéké o wáájácútsóiyónáaaca. Aame tsá ímíllétú óhdivu ipííhíne diityé ímityú o bóhówajcáróné ímíllétúnema. ²¹ Áanetu ihdyu ímí íjcyane ímílléméjucu taéllevu tsááne téenetu tsijtye iwáájácu ímiááne Píivýéébe ímíllédú ditye íjcyane.

Tsojtsó múnáajpi Jóaa Jetsóo íjcyatúne tsiíñe nééneé

²² Ehdúu Jetsóo nééneé boonétú muha mepéé Jodéa ííñujívu. Áhullée muha meíjcyánáa díbye úwaabóné cáhcujtsóméjucu tsójtsómeíhijcyáne. ²³ Áané tujkéveríhjáa idyé tsojtsó múnáajpi Jóaa téhdure uwáábohíjcyá Enóori Tsaríí cóómíj píihírí íjcyácóómiyi. Áábedívúhjáa míamúnaa píhcyáávemedítyú dííbyé uwáábó cáhcújtsómeke tsótsohíjcyaaabe tétsihdyu íjcyáhityu. ²⁴ Téijyúu tsáhái dííbye ditye cuvéhoojánutúne.

²⁵ Aanéhjáa tsáijyu dííbyé mamýémudítyú tsaate tsíjtyema táhjácatsíhijcyá muhdú meímíjpyeténeri. ²⁶ Áanáacáhjáa dííbye Jóááke ímamýémú nééhií:

—Uwááboóbej, éhnée Joodáa ehnejcuri maájtyúmíbedítyú múúhake u úúbállehíjcyaaabéha téhdure tsótsohíjcyáabe éllevu mítyame pehíjcyáhi.

²⁷ Áanéllíihyéhjáa neebe diityéke:

—Muurá ihdyu Píivýéébe dííbye pícyóóné wákimyéíjyucu díbye méénune. ²⁸ Áanetúu oke pícyoobe dííbyé ihde míamúnáake o úwáábohíjcyaki. Áanéllíihyé muurá ámúhake ó nehíjcyá Críjto o íjcyatúne. ²⁹ Muurá múúne taabává wañéhjí pañe dííbye taabáva múnáajpi méwama íñé ímíjyaú íjcyáhi. Áaneri muurá diityétsikye náhbenúme ímíjyuuvéhi. Ahdu ó ímíjyuuvé mítyane tsúuca Críjto míamúnáake pájtyetétsoobe íjcyáneri. ³⁰ Dííbye ihdyu táehnííñevu ávyéjúúteéhi. Áanetu ihdyu ídáátsoobéré ó íjcyáhi.

Píivýéébedítyú tsáábeé

³¹ Muuráhjáa Píivýéébedítyú díbye tsáanéllíi tsá múha dííbyé íhtsútuvu úújetétúne. Áanetu ihdyu íjéjpiyé o íjcyánéllíi ó ihjyúvahíjcyá míamúnaa íhjuvádúre. ³² Áanetu ihdyu dííbye Píivýéébeke iwáájácúnéllíi dííbyé uwááboju míamúnáake úúbálleroné tsá ditye cahcútsohíjcyatúne. ³³ Áronáa íjcyámé tsaate dííbye cáhcujtsóme. Aame bóhówátsohíjcyá ímiááne dííbyé ihju állíu íjcyatúne. ³⁴ Muuráhjáa Píivýéébe wáalloobe úúbállehíjcyá dííbyé uwááboju dííbyé pañe Íapííchó íjcyánéllíihye. ³⁵ Aabée dííbye Ílíkye iwájyúnéllíi dííbyé hójtsí pañevú íhvejtsó páneere íñe múhdúné tsíeméné íjcyane. ³⁶ Aabe Píivýéébe Hájchikye cáhcujtsómé újcuú múijyú idsíjivéjúcóóityúne bóhi. Áanetu dííbye cáhcújtsótúmeke Píivýéébe ícúbahrámé tsá téene bóhí újcúityúne. Ehdúhjáa neebe tsojtsó múnáajpi Jóáa.

4

Tsamáaría múnáállema Jetsóo íhjuváne

¹ Aanée dííbye Jóáa ehniíñevu Jetsóoke míamúnaa úráavyehíjcyámedítyú cáhcujtsómé tsójtsótsámeíhijcyáhi. ² Áronáacáa ihdyu tsá díbye pañetu tsótsohíjcyatúne. Múúhayée ímamýémú métsótsohíjcyáhi. Aanéhjáa tsúuca parítséómú waajácúhi. ³ Áanetúu muha méoomí Jodéa ííñujítu bíwáhullévúre Gariréa ííñujívu.

4-5 Aamée muha Tsamááriá iinújitu mepájtyeme méúújeté téené iinújiri ijcyacóomí Tsiacáá úniúvú Jacóoboúvúhjáa illi Jotséeke ájcútsihvu. ⁶ Átsihyíi núpahyéjú 'Jacóóbó nupáhyéju' némeihyéjú úniúvú Jetsóó wáyéeevé juuváyí muha metsááneri pávyeenúúbe. Téijyúu tsúuca cójijpiinéélléjuco meé. ⁷⁻⁸ Áanáacáa muha mepéé técoomívú majchó áhdovu. Áané hallúríhjyáa teene Tsamááriá múnáalle téhejútú núpajñúvállekévaa Jetsóó néehí:

—Muúlle, oke dijcho.

⁹ Áanélliihyévaa neéle:

—¿Aca muhdú íivane oke núpacyo ú táumeí Tsamááriá múnáalle o íjcyáalleke jodíomuube u íjcyáabe? Muurá jodíomú tsá íhjúvatú Tsamááriá múnáama.

¹⁰ Áanélliihyévaa neebe dílleke:

—Muurá Píivyéebema múhtsikye u wáájacuca téhdure oke ú táumeíyá piáábó íñe uke núpacyo o táumeídyu. Aaca uke ó ájcúiyá bohí nupácýovu.

¹¹ Áanélliihyévaa neelle díbyeke:

—¿Aca kiátú u úcújpacýovú oke ú ájcúiyá teene bohí nupácýovu wáabyáúúbamáyé u íjcyáabejívári? ¹² Muurá íñe núpahyéjú pañéwu méíhdé múnáajpi Jacóoboúvú méhdivu pícyoiñuhéju. Téhejútúhjáa muurá ítsímema iádóhéjutu téhdure íjyéémuke íchohíjcyáabe. Aane ¿aca díbyeúvú ehnííñevu uú?

¹³ Áanélliihyévaa neébe:

—Áronáa téhejútú ádoromé tsiíñe adópívyenuhi. ¹⁴ Áanetu óhdi íjcyané nupácýó ádome tsá múijyú adópívyenuityúne. Muurá o ájcúné nupácýó ouuvératu díityé pañe íjcyajpácýó díityéké ímíjpyetétsómé újcuú múijyú ídsíjivéjúcúóóityúne bóhi.

¹⁵ Áanélliihyévaa neelle díbyeke:

—Ávyéjuúbej, ané cána oke daacu téjpacýótú múijyú o adópívyenujúcúóótuki, pane íñe núpahyéjívú tsiíñe o tsájúcúóótuki.

¹⁶ Áanélliihyévaa neébe:

—Ané dítyájikéi duucúte.

¹⁷ Áanélliihyévaa neéle:

—Tehdu o tájívállejí kiá íjcyáabeke ó újcúteéhi.

Áanélliihyévaa idyé neebe dílleke:

—Tehdújuco u néerone. ¹⁸ Áronáa muurá 5-mevákéjuco u tájíváne. Muurá ícyooca tsíjpiimáyéjuco u íjcyáabe idyé tsá ímiá taji íjcyatúne. Áanéllii ímiáané u néé u tájívátúne.

¹⁹ Ehdúvaa Jetsóó dílleke néenélii neelle díbyeke:

—Ávyéjuúbej, úubá mía Píivyéébé ihjúu uubáalle múnáajpi. ²⁰ Muuráhjáa múúha íhdé múnáaúvú éhbáu cámehbáutu Píivyéébeke dúúrúvahíjcyátsihdyu muha téhdure méduurúvahíjcyá díbyeke. Aane ámuha jodíomú ¿íveekí ménehíjcyá apááñéveva Jerotsarétu díbyeke medúúrúváyóne?

²¹ Áanélliihyévaa neebe dílleke:

—Muurá íhdícyátsihdyúrjúco ámuha díbyeke medúúrúváiñe éévé tsúuca úújetéhi. Áanéllii tsáhájucó ámuha apátsihdyuré eene u nétsihdyuu, Jerotsarétuu, íjcyane Méécááni Píivyéébeke medúúrúváyityúne. Aane cáhawáa oke cahcújtsoj. ²² Muurá ámuha Tsamááriá múnáa ímíñeúvú mewáájácútuúbeke méduurúvahíjcyáhi. Áanetu ihdyu muuha jodíomú ímí mewáájácútuúbeke méduurúvahíjcyá ímiáané múúhaj tééveri míamúnáa pájtyetéíñe muha mewáájácúnéliíhye. ²³ Aane muurá ímiáané Méécááni Píivyéébeke dúúrúvahíjcyámé ícyooca díbyeke duurúvái ííbúuri. Tehdu díbyeke medúúrúvái

imílleébe. ²⁴ Tsá muurá dibye íjpiíma íjcyatúne. Áábeke ihdyu óvíi múhdumé dúúruvámé duurúvahíjcyá íííbúuri.

²⁵ Ehdúvaa Jetsóó néénéllii neéle:

—Tehdújuco, muurá ímiááné ó waajácú Críjto tsááiñe míamúnáake ipájtyetésoki. Aabe ihdyu óvíi itsáácooca múúhake ímíñeúvú waajácutsóhi.

²⁶ Áánélliihyée neebe dílleke:

—Muurá diibyējuco Críjto o íjcyabe íñe úuma o íhjuváne.

²⁷ Ehdúu dílleke dibye néénáa tsúuca muha méwajtsíhi. Aamée muha méullévenú dibye díllema íhjuváne. Aanée tsá muha tsáápiiba medíllotú íñerí dityétsí íhjuvájcatsíñe. ²⁸⁻²⁹ Átsihdyúu dílle Tsamáaría múnáalle tétsihvúré íliyíhyó iwááoíñúne dsíinériyé ímunáácoomívú ipyéénemáhjáa neetéhi:

—Ámuúhaj, éhtsíhyi muubáhjáubá íjcyabe oke néé páneere muhdú o ícyahíjcyané kiátúhjáubá iwáájacúne. Tsáijyu múu Críjto díbye. ¡Cáhawáá metsu meúújetékij!

³⁰ Áánélliihyéhjáa tsáácunúme múúha élleu. ³¹ Áijyúu díbyeke muha méneerá dibyéi imájchoki.

³² Áronáacáa neébe:

—Tsáhái o májchotúne. Íjcyané muurá ihdyu tamájchó ámuha mewáájacutúne.

³³ Áánélliihyée muha ménéjcatsíhi:

—Tsaatéubáhané tsúuca díbyeke májchotsóhi.

³⁴ Áánélliihyée neebe múúhake:

—Muurá ihdyu teenējuco tamájchodú néene okée wálloobe Píivyéébé wákimyéi o méénune muhdú dibye ímillédú tene óoma ínjkévaki. ³⁵ Áánáa muhdú ámuha ménehíjcyá 4 nuhbávatúu bajtsóháñe maááhívétsoíñe. Cáhawáá meíté teene bajtsóháñe múúne kéémedu néeme míamúnaa ídátso wágóóóvéiyóné ímiájjtó diityéké pájtyetésóiyóné meúúbállétuca. ³⁶ Muurá teene bajtsóháñe ááhívétsohíjcyamédú néeme úwááboméré péhijcyámé újcuú téene áhdo. Áhdure ditye úwaabóné cáhcujtsómé újcuú téene áhdó múijyú idsíjívéjúcúóítyúne bóhi. Ááneri bajtsó múnáama íñéevá ááhívétsohíjcyamédú néeme uwáábojte tsaméhjí ímíjyúúveéhi. ³⁷ Muurá tsaate néehí: “Tsaate bájtsóne néevá múúne tsíjtyerējuco ááhívetsóne.” ³⁸ Aanée muurá ámuúhake ó wallóó tehdu éhne múúne tsaate bájtsóne néevá tsíjtyerējuco ááhívétsonédú néeme élleu, tsúúcajáa tsaate úwaabójúcooróné cáhcújtsótúme élleu ámuha tsíñe meúwaabóné botsíi tsaímíyējuco ditye icyáhcújtsoki. Ehdúu Jetsóó néé múúhake.

³⁹ Mítyamée téijyu teene Tsamáariátú tsááme cáhcujtsó Jetsóoke eenéhjáa dílle ‘páneere muhdú o ícyahíjcyané oke neébe’ néénélliihye. ⁴⁰ Aamée néé díbyeke diityémái dibye íjcyaki. Áánélliihyée muha técoomíyí méijcyá míjcyoojícú. ⁴¹ Áijyúu éhniíñevu mítyame cáhcujtsó díbyeke dibye úwaabóné illéébónema. ⁴² Aamée néé dílle imúnáalleke:

—Tsá apááñeré múúhake u néenetu muha mecáhcújtsotúne. Muurá tsúuca muha páñetu mélleebó dibye úwaabóne. Áánetu ímiááné muha mecáhcujtsó diibyējuco Críjto íjcyane míamúnáake Pájtyetétsoóbe.

Tsáne ávyéjúúbé hájchikye Jetsóó bóhíitsóne

⁴³ Átsihdyúu téhdune míjcyoojícútu muha mepéé Tsamáaría íñújitu Gariréa íñújivu. ⁴⁴ Aanée muha mepéhíjcyánáa Jetsóó néé Píivyéébé íhjuú uuballe múnáájpikiye imúnaa ávyéjúúlléityúne. ⁴⁵ Áronáacáa Gariréa íñúji múnáa ímí díbyeke waatsúcúpejtsó Jerotsaréeríi pájtyeté wañéhjiri ditye úlléjénáa dibye méénuráítyúronéhjí méénune íájtyúmínélliihye.

⁴⁶ Átsihdyúu muha tsiine méoomí Canáavu tétsihvúu nújpacyo bíinójpacyóvú dibye ípíivyéévetsóoomívu. Áanáacáhjáa tsaapi ávyéjúúbé hajchi Capenaóori íjcyaaabe cheméhi. ⁴⁷ Aanéhjáa tsúuca Jodéa iinújitu muha metsáame teene Gariréa iinújiríjyucó meíjcyane diibye ávyéjuube iwáájácúne tsáa Jetsóo éllevu. Aabée neé díbyeke díbyema ihjyávu ipyééne dibye íllíkye íbóhítso ávyeta dsíjiveríjyucó íjcyáábeke. ⁴⁸ Áanélliihyée neebe díbyeke:

—Ámuha muurá tsá oke mecáhcújtsóíturó méénúráíturónéhjí o méénuhíjcyátuca.

⁴⁹ Áronáacáa neébe:

—Ávyéjúubej, áronáa ihdyu hájchíwu dsíjívétúné hajchótá ícúí óoma tahjyávu péene bohítso.

⁵⁰ Áanélliihyée neebe díbyeke:

—Tehdújucó, tsúuca muurá ícyooca bohíjúcoobe daáchi.

Ahdícyane wa dipyej. Ahdújucóo dibye óomiñe díbyeke icyáhcújtsónema. ⁵¹ Aabéhjáa ihjyávu úújetéébeke íúníu múnaa népejtsóhi:

—Tsúuca daachi bohíjucóohí.

⁵² Áanélliihyéhjáa díloobe mújyú dibye bóhiine. Áanélliihyéhjáa neémeé:

—Íjyújyú révoóvéébedi díbyeke pajtyéné áíivyeé.

⁵³ Ehdúhjáa ditye úúbállénetu ítsááveebe ávyetáa téene éeveri Jetsóo díbyeke néene tsúuca ílli bóhíjucóone. Áanélliihyée téhdure pámeere ihyájkímú cáhcujtsó Jetsóoke.

⁵⁴ Ehdúu Jetsóo méénúráíturóné meenú Jodéa iinújitu muha Gariréa iinújivu meóomimye tétsihyi meíjcyánaacáa. Téenemáa botsíi tétsihvu míjyúcúréi méénuube méénúráíturóne.

5

Íjpi vááúmeítyúúbeke Jetsóo bóhítso

¹ Áané boonétúu muha tsiine díbyema Jerotsaréevu méuubámyenú wañéhjivu.

² Áanáacáa técoomíyí tsátsii ‘Obééjámú lleehówa’ némeítsíi úníuri nújpacyo páábáwu heeberéomú ihjyúrí ‘Betéjda’ némeííba. ³ Áábá hallúrí 5-wava nújúwáwuúné íjcyáwáhjí pañétú hállúvátuméhjí, úllétuméhjí, íjpi vááúmeítyuméhjí, téhmehíjcyá teeba nóhjííñe.

⁴ Tsáijyúhjáa níjkyéji múnáajpi iñítyéne téébáwu nóhjihíjcyáhi. Aanéhjáa dibye nóhjiné boone tujkénuré éniivyémejúco ímípyetéhíjcyáne. ⁵ Téjyúu íjcyaaabe díityé pañe ávyetáhjáa 38 pijcyábájucó chémehíjcyáabe. ⁶ Aabée tódsiúcunúúbeke Jetsóo ííténe waajácú téhajchótájucó dibye chémehíjcyáne. Áábekée neébe:

—Muúbe ¿muhdúami ú íjcyaj? ¿A ú imíllé u bóhiine?

⁷ Áanélliihyée neébe:

Ééero Ávyéjúubej, áronáa tsá o píivyetéhíjcyatú nújpacyo nóhjícooca ícúí tujkénú o éníivyéiyóne. Íhya ihdyu tsaate oke píááboca o éníivyéne ó bohíjúcúooyáhi. Tehdu o méénúyónáa tsíjtye táihdéré éníivyhíjcyáhi.

⁸ Áanélliihyée Jetsóo neé díbyeke:

—Ané wa ílluréjucó eene díhbotámá dipye dihjyávu.

⁹ Ehdúu díbyeke dibye néenemáyé tsúuca íbóhíine íhbotámá péjúcoóbe. ¹⁰ Téjyúu wáyeéévejcóójí íjcyánaa dibye íhbotámá péene ávyéjyete ííténe neé díbyeke:

—Muúbe, tsá eene díhbotá íjcyooji wáyeéévejcóójí u tsájtyéíturóne.

¹¹ Áanélliihyée neébe:

—Áronáacáne oke bóhítsoobe neé téenema o péekíi.

12 Áánéllihyée néémeé:

—¿Aca muubá íjcyabe íveekí wáyeéévejcóójí uke táuhbáhi?

13 Árónáacáa tsá dibye wáájacújúcootú caabyé dííbyeke bóhiitsóné mítyanéé míamúnaa íjcyámé pañe Jetsóo íjcyanéllihye. 14 Áané boonétúu Jetsóo dííbyeke duurúvájá pañe íájtyúmíibeke néehí:

—Muúbej, tsúuca muurá ú bohíjucóohí. Aabe ímiááberéjuco díícyaco. Tsiiñe ímityúné meenújúcohdí éhniññevu íjcyane uke ipájtyétuki.

15 Ehdúu Jetsóo dííbyeke nétsihdyu péébéhjáa botsíi úúballé ímíñeúvú avyéjuktéké Jetsóo dííbyeke bóhiitsóné. 16 Áané hallútúu imíllerómé téjyúré Jetsóoke idsíjívetsóné íveekíváhjáa wáyeéévejcóójí dííbyeke dibye bóhiitsóné hallútu. 17 Árónáacáa neebe diityéke:

—Muurá Llihíyó pajyuvaré meke píáábohíjcyádújuco o píaabóné ihdícyáiyúre.

18 Ehdúu dibye néene éhniññevu diityéké tsárívyetsómé imíllerá dííbyeke idsíjívetsóné. Tsáháa apáañé ré taúhbaju néhdu wáyeéévejcóójí dibye íjcyátúné hallútú ditye dííbyeke dsíjívetsóityuróne. Téhdurée Píívyéébeke icyáání vahíjcyáábé tujkévevu íjcyane dibye néhíjcyané hallútú imíllémé dííbyeke idsíjívetsóné.

Iye íjtsámeídyú Jetsóo méénutúne

19 Ehdúu éhniññevúré ditye Jetsóoke pátsárijcyónéllii neebe diityéke:

—Muurá ímiáané tsá Píívyéébé Hajchi o íjcyabe íiná o méénúityuró oore o íjtsámeídyu. Muurá ihdyu Llihíyó méénúiyónéjuco o méénuhíjcyáne. 20 Aabe oke iwájyúnéllii waajácútsóhíjcyá páneevúré muhdú imyéénúññevu. Muurá tajtyééveri éhniññevu tsíñehji dibye méénúneri ámuha méullévénúññevu. 21 Muurá Llihíyó dsíjívemeke bóhiitsódú o imíllémeke o bóhiitsoóhi. 22-23 Tsá muurá Llihíyó míamúnaa muhdú icyahíjcyané diityémá ímíbájchóityúne. Muuráhjáa oke neebe teene o méénu pámeere oke íavyéjútso dííbyeke íavyéjútsoódure. Aane oke ávyéjútsoótumé téhdure tsá diibye okée wállóóbeke ávyéjútsoótúne.

24 Muurá ímiááneturé ámúhake o néé íñe o néhíjcyané lléébome okée wállóóbeke cáhcujtsómé mújyú idsíjívéjucóóityúne bóhi újcuíñe. Áámé hallurí tsáhájucóo íná íjcyáityúne. Muurá iwágóóóvéiyónetu tsúuca pajtyémé ímí Píívyéébema íicyáíñejcúvu. 25 Ahdícyane ímiáané ámúhake o néé wágóóóvéiyómé Píívyéébé Hajchi o íjcyáábé uwááboju lléébóíñe éévé tsúuca úújeténe. Aane ímiáané cáhcujtsómé tsá wágóóóvéityúne. 26 Muurá Llihíyodítú tsááne mújyú medsíjívéjucóóityúne bóhi. Áánevu oke ájcuube oke cáhcújtsómeke o ájcuki. 27 Muuráhjáa Míamúnáájpidívú o ípívyéévéébeke neebe míamúnaa muhdú icyahíjcyané diityémá o ímíbájchoki. 28-29 Métsájuréévedí ehdu ámúhake o nééneri. Muurá ímiáané íéévé úújetéjy pámeere dsíjívéhíjcyámé íhñijkyénetu íjchívyéé pámeekéré o píúvacoóca. Áamedítú ímiánéjcuú úráávyehíjcyámé tsáhájucóo muhdú íjcyáityúne. Áánetu ímityunéjcurée úráávyehíjcyámé ícúbáhráméíhi.

Ínetú Jetsóoke mewáájacúne

30 Muurá tsá íiná oore táíjtsaméiyi o méénúityuróne. Okée wállóobe Llihíyóré oke néhdújuco míamúnaa muhdú íjcyanéjuco o néhíjcyáne. Tsá oore o ímillédú o méénuhíjcyatúne. 31 Muurá oore muubá o íjcyane o némeícyá tsá múha oke cahcújtsóityuróne. 32 Muuráhjáa tsojtsó múnáajpi Jóaa óhdityu nehíjcyá ímiáánejuco muubá o íjcyane. 33 Áábe éllévúu muurá ámuha tsaatéké méwallóo ditye óhdityu idílló dííbyeke. Áánéllihyée úúbállebe ímiááne muubá o íjcyane. 34 Árónáacáa tsá dibye úúballéneturé o wáájacúmeítú Píívyéébedítú o tsááneé. Árónáa ihdyu o néé

tehdújucóo óhdityu dibye néhijcyáné ámuha mecáhcújtsóne mepájtyeteki. ³⁵ Muuráhjáa ámúhake waajácútsoobe ímiá uwáábojúvú éhne múúne peetěj téeveri tsieméné maájtyumíné mewáájacúdu. Aanée dibye úwáábohíjcyáné muurá wahájchotaré ímí ámuha méjtsúcunúráhi. ³⁶ Áronáa dibyée oke bóhówátsohíjcyáné éhnííñevu páñetu ó bóhówátсамehíjcyá páneere okée Llihíyó níwaavené o méénuhíjcyáneri. Téénetu muurá ámuha méwaajácújúcoorá ímiáánée oke dibye wáalloóne. ³⁷ Aabe ámuha maájtyúmítúroobe óhdityu nehíjcyá ímiáánéjucóo oke iwáalloóne. ³⁸ Áábé uwááboju tsá ámúhake úcáávehíjcyatú dííbyeke ámuha mecáhcújtsótúnéllííhye. ³⁹ Muurá ámuha mééévehíjcyará Píívyéébé waajácuháámí muhdú óhdityu néhijcyáné ámuha mújyú medsíjívéjúcúóítýúne bóhí meújcúroki. ⁴⁰ Áronáa tsá ámuha meímíletú oke mecáhcújtsóne óhdivu meíhvéjtsámeíñé téénevu ámúhake o ájcuki.

⁴¹ Áronáa tsá o íjyácunútú míamúnaa oke ávyéjújtsóiyóneri. ⁴² Muurá ó waajácú múhdurá ámuha menééme Píívyéébeke mewájyutúne. ⁴³ Muuráhjáa diibyéjucó Llihíyó nééjuri ííñujívú o tsáábé uwáábori tsá ámuha meíícúvehíjcyatúne. Ááne eene tsijtye íííbúwaríyé ámuha éllevu itsááne íhdityuré újcune úwáábóneríyé ámuha meíícúvehíjcyáhi. ⁴⁴ ¿Muhdú ámuha oke mecáhcújtsóiyá kiá eene ámuha tsamééré maávyéjújtsócatsíhíjcyáné íjcyánaáaca? Téeneríyé ámuha meíjcyame tsá meíícúvehíjcyatú apáábyéré íjcyaae Píívyéébe ámúhake ávyéjújtsóiyóneri. ⁴⁵ Aane méjtsúcunúdí ámúhá ímítýú ámúhá hallúvú Llihíyoke o úúbáalleíñe. Muuráhjáa ihdyu Moitséeúvúré tsúuca ámúhá hallúvú úúballé dííbye uwááboríi ámuha mepájtyetéíñe meítsúcunúhíjcyároobe. ⁴⁶ Muuráhjáa dibye úwaaabóné ímí ámuha mecáhcújtsoca idyé téhdure ímí oke ámuha mecáhcújtsóiyáhi. Muuráhjáa óhdityu íjcyáné uwááboju caatúnuhíjcyaaabe. ⁴⁷ Ááné uwáábóo ámuha ímí mecáhcújtsómejíí ¿muhdú mecáhcújtsóiyá ámúhake o néhijcyáne? Ehdúu neebe Jetsóo.

6

Majcho mítyámedívú Jetsóo úújetétsóne (Mt 14.13-21; Mc 6.30-44; Rc 9.10-17)

¹ Ááné boonétúu dííbyema muha mepéé Gariréa unéu tsaúuré ‘Tibééria’ némeíú tsiñéjcuvu. ² Áijyúu mítyane míamúnaa múúhake úraavyé méénúraítýuróné chéméméhjike dibye bóhíitsohíjcyáné íájtyúmínéllííhye. ³⁻⁴ Téijyúu pajtyeté wañéhjí tsúuca lléeváíñáa muha caméhbaúvú mepééme téhbaú déjucóvú meúújetétsihvu ácúúveébe. ⁵ Áánemáa diitye míamúnáake íííténe neebe Perípeke:

—¿Aca kiátú íñe majcho meújcuú íjtyéke memájchótsoki?

⁶ Ehdúu neebe muhdú dííbyeke dibye íañújcuki. Waajácúroobée muhdú imájchótsoíñé diityéke. ⁷ Aanée dibye díllónéllíi Perípé nééhií:

—Muurá 200-jívamá majcho meújcuróné tsá úújetéítýuró diityédívú áyánéwuújí maájcurónáaca.

⁸⁻⁹ Áánéllííhyée Tsimóo Péédoró nahbe Aderéé néé Jetsóoke:

—Áánúwúudíhya 5-hova tsebáádatu méénúmeíñé paáhóonema míityétsi amóóbemútsi. Áronáacábá tsá tene úújetéítýuró áyámedívujíívari.

¹⁰ Áronáacáa Jetsóo nééhií:

—Méne pámeere íáhcúbaki.

Ahdújucóo muha menéénéllíi ditye áhcubáné 5,000-meváubáhhjáa íjcyame. ¹¹ Aabée teene páahóóné íékéévéne téhdújtsó Píívyéébeke. Áánemáa múúhake dibye ájcune muha mewájtú pámeekére. Áhdurée amóóbemútsikye muha mewájtune úújeté pámehdívúre.

¹² Aanée pámeere tsaimíyé óóvéne boone múúhake neebe.

—Cóeene mepíhcyú tene iwágóóóvétuki.

¹³ Ahdújucóo pátyeevéne muha mepíhcyucúné 12-rujtsívá úvérujtsíñe wáhpe. ¹⁴ Ehdúu méénúráíturóné Jetsóo méénune iájtyúmíne tsaate néjcatsíhi:

—Ímiáánéha diibyéjuco áánu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi éhneváa ííñujívú tsááiíbye.

¹⁵ Áánemáa imíllerómé peecútéré dííbyeke páñétúejpi ávyéjúúbedívú ipícyoóne. Aanée iwáájácúne múúhadítýú iíye peebe caméhbaúvu.

Nújpácýó hallúrí Jetsóo úllene
(Mt 14.22-27; Mc 6.45-52)

¹⁶⁻¹⁷ Ááné iíjyúnúvúu muha dííbyé mamýémú mepéé mííneri Capenaóovu tsíñejcúéuri íjcyácoomívu. Áijyúu tsúúca péjcohréjuco néénáa tsá Jetsóo múúhama íjcyatúne. ¹⁸ Áánáacáa mítyane nohji ávyétá ihnáhó kíjyeba íjcyáneri. ¹⁹ Aamée muha pííñééuríjyucó meíjcyame máájtyumí díbye tsááne nújpácýó hallúrí úlleebéré múúhá tujkévetu. Ááneríi muha méíllityéhi. ²⁰ Áronáacáa neebe múúhakye:

—Oóre, méíllityédíñe.

²¹ Áánéllihyée muha méujcú dííbyeke mííne pañévu. Aamée tsúúca muha méúújeté muháa mepétsihvu.

Jetsóoke míamúnaa néhcóne

²² Ááné tsijcyóóíjhjáa múúha déjuvu ítsaavémé apáámíree míne íjcyámíri muha mepéémema Jetsóo péétune. ²³ Áánáacáhjáa tsímíhji Tibéeríá cóómityu tsámíhji wájtí díbyeé Píívyéébeke ityéhdújtsóne áyaróné majcho mítyámedívú úújetétsótsíj píihívu. ²⁴ Aanéhjáa tétsihyi dííbyeke iájtyúmítúnéllii témíhji piéeme múúha déjutu Capenaóovu dííbye néhcóvu.

Medsíjívéjúcúóóítyúne bóhívu meke Jetsóo ájcune

²⁵ Aamée tsúúca múúhadívú úújetémé dííbyeke nééhií:

—Uwááboóbej, ¿acáa múijyúrá u tsáa íllevu?

²⁶ Áronáacáa neebe diityéke:

—Ímiááné ámúhakye o néé ámúhakýe o májchótsónéllihyéré oke ámuha menéhcóhíjcyáne. Tsá ámuha oke menéhcóhíjcyatú méénúráítýurónéhi o méénune íná nééiyóné ámuha mewáájácuki. ²⁷ Tsá múu íjyáacunútú majchóri múhajchótá ámuha téene tájpi meíjcyáiñeríjívári. Múu táuwaábori íjyáacunú teene majchódú néene múijyú ámuha medsíjívéjúcúóóítyúne bóhí meújcúíñeri. Áánevuú muurá ámúhakye o ájcu Llihíyó oke meménuube míamúnáájpidívú ó ípívyeevéhi.

²⁸ Áánéllihyée néeme dííbyeke:

—¿Aanéhaca muhdú muha Píívyéébe ímilléné méméénúiyáhi?

²⁹ Áánéllihyée neebe diityéke:

—Muurá imíllebe okée díbye wállóónéllii ííñujívú o tsáábeke ámuha mecáhcujsóne.

³⁰ Áánéllihyée néemeé:

—¿Aca íná díwákimyéi? Ané cána méénúráítýuróné meenu uke muha mecáhcujtso diibyéjuco míamúnáake pájtyetétsóiibye u íjcyane. ³¹ Muuréváhjáa múúhá íhdé múnáaúvú manáa májchóhíjcyá íñeubará píívyétúné ííñujíri íjcyácoóca. Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé: “Píívyéébe diityé éllevu majcho dójcsótsó níjkyéjitu.”

³² Ehdúu Jetsóoke dítye néénéllii neebe:

—Ímiáánéjucóo Moitséeúvú tsá diityéké ácu híjcyatú majchóvú téijyu. Muuráhjáa íhdyu Llihíyóré dócótsohíjcyá diityé éllevu teene ‘manáa’ némeíñe májcho. Aabe muurá imíllé ámúhakye iájcune teene majchódú néene múijyú ámuha medsíjívéjúcúóóítyúne bóhívu.

³³ Muuráhjáa teene majchódú o néébeke níjkyéjitu oke wáalloobe ííñujívú míamúnáake téene bóhívu o ájcuki.

³⁴ Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ané ihdyu múúhakye paíjyuvaré dáácuhíjcyá téeméne májchotu.

³⁵ Áánélliihyée neébe:

—Oo muurá teene majchódú o néébe múijyú medsíjívéjúcóóityúne bóhívu ó ajcúhi. Aane ímiáané oke cáhcujtsómé tsáhájucó muhdú éhnííñevu tsáimíyé íjcyáiyóneri íjtsámeityú ehne múúne memájchóne maádóne tsííñe maájyabáávatémé memájchóiyóneri maádóiyóneri meíjtsámeidy. ³⁶ Árónáa ihdyu íñe ámúhakye o néhíjcyádú jíveekí ámuha tsá oke mecáhcújtsotú ímiáané dííbyéjucó o íjcyáábeke tsúúca ámuha oke maájtyúmíróme? ³⁷ Muurá Llihíyó nééjuri oke cáhcújtsóméke tsá o cátúhtsóityuróne. ³⁸ Tsáháa níjkyéjitu oke díbye wáallootú o ímilléné o méénuki. Muuráhjáa ihdyu o tsáa oke díbye táuhbáné o méénuki. ³⁹ Aabe tsá ímíletú ópée o pájtyetétso óhdivu díbye íhvéjtsómedítyú tsaate wágóoovéne. Imíleebe páneere nihñéétsihvúré tsíhdyuréjucó ímíbbáavyécooca páneere pájtyeténe. ⁴⁰ Muurá ímíleebe okée díbye wállóóbeke cáhcujtsómé múijyú ídsíjívéjúcóóityúne bóhí újcune. Muurá dsíjívémeke ó bóhíitsoó páneere tsíhdyuréjucó ímíbbáavyécooca.

⁴¹⁻⁴² Ehdúu Jetsóó majchódú néébe níjkyéjitu itsááne díityéké néénetu dííbyeke cáhcújtsotúme dííbyedítyú nééhí:

—Áánerá aabye Jotséé hajchi Jetsóó wájácú cáánímútsikye menéébe ¿muhdú íívane néé níjkyéjitu itsááne?

⁴³ Áánélliihyée neebe díityéke:

—Ayécó óhdityu ámuha meíhjuváne. ⁴⁴ Muuráhjáa Llihíyó oke wáalloobe míamúnáake óhdivu íbúwájtsótuca tsá múha pájtyetétyuróne. Aane muurá oke cáhcujtsómé dsíjívémeke ó bóhíitsoó páneere tsíhdyuréjucó ímíbbáavyécooca. ⁴⁵ Muurá Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáájpi waajácúháámitu nééneé: “Píívyéébere díityéké úwaabóhi.” Ehdú díbye úwaabóné lléébome oke úraavyéhi.

⁴⁶ Árónáa tsá múha ájtyúmítú dííbyeke. Apáábyéré ihdyu ó ájtyumí dííbyeke dííbyedítyúu o tsáánéllíhye. ⁴⁷ Aane ímiáané ámúhakye o néé oke cáhcujtsómé tsúúca újcune múijyú ídsíjívéjúcóóityúne bóhí. ⁴⁸ Áánevu majchódú o néébe ó ajcúhi. ⁴⁹ Muuráhjáa ámúhá íhdé múnáaúvú íñéubará píívyétúné ííñujírí íjcyácooca ‘manáa’ némeíñe májchorómé dsíjívéhíjcyáhi. ⁵⁰ Áánetu íñe ícyooca ó ihjyúvahíjcyá tsííñere níjkyéjéne íjcyáne májchori, teene májchome múijyú dsíjívéityúne májchori. ⁵¹ Aabe ó íjcyá teené majchódú o néébe níjkyéjitu o tsáabe míamúnáake bohíívu o ájcuúbe. Aane bohíívu o ájcuube míamúnáa ípájtyeté ó dsíjívééhi. Áánéllí táuwaáboju majchódú nééne cáhcujtsómé tsá múijyú dsíjívéjúcóóityúne.

⁵² Ehdúu Jetsóó néénetu tsaate múhdurá íjtsámeíñe néjcatsíhi:

—Ínáami aabye ehdu meke nehíjcyaj. ¿Aca muhdú meke íhyéécovu dóótsóíyoóbe?

⁵³ Áánélliihyée neebe díityéke:

—Muurá ímiáané Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébe héécó dóótume tsá újcúityú múijyú ídsíjívéjúcóóityúne bóhí. Téhdure tátyujpácýó ádotúme tsá újcúityú téene bóhí. ⁵⁴ Áánetu ihdyu táhyééco dóóme téhdure tátyujpácýó ádome újcuú téene bóhí. Muurá oke cáhcujtsómé dsíjívémeke ó bóhíitsoó páneere tsíhdyuréjucó ímíbbáavyécooca. ⁵⁵ Muurá tájpi ímiá májcho. Áhdure tátyujpácýó ímiá ádo. ⁵⁶ Áánéllí téneecu óóveme ímí óóma nahbévájcatsíhi. ⁵⁷ Muurá Llihíyó okée wáalloobe ímiáané íjcyáhi. Áábe tájpi ó ícyahíjcyáhi. Áánéllí oke cáhcujtsómé

tatyájpí ijcyáhi. ⁵⁸ Ehdú ñe ó nehíjcyá tsííñere májchoma níjkyéjitu o tsááneé. Aane májchome újcuú mújyú idsíjívéjúcóóítyúne bohi. Tsá ‘manáa’ némeíñe májchódú tene neétu éhnee méihde múnáaúvú teene májchoromé dsíjívehíjcyáne májchódu.

⁵⁹ Ehdúu Jetsóó úwaabó Capenaóovu pihcyáávvejá pañévu.

Medsíjívéjúcóóítyúne bóhí meújcúne uwáábo

⁶⁰ Aanée muha meíjcyarómé mewáájácútúnéllii ménéjcatsíhi:

—Tsáháubá múha lléébóítyuró muhdú tuhúwu díbye úwaabóne.

⁶¹ Ehdúu téenetu muha meíhjuváné iwáájácúne neebe múúhakey:

—¿A múhdurá ámúhakey pajtyéné o úwaabóne? ⁶² Awááréjucóbá Míamúnáájpídívú o ípívyéeebe ámuha meíténeriyé cáamevu ópée o tsáhullévú o péeca múhduréjuco ámuha meíjcyáiyóne. ⁶³ Muurá ihdyu Píívyéébé Apííchoj téeveriyé meújcú mújyú medsíjívéjúcóóítyúne bóhi. Tsá meere teene meújcútyuróne. Aane ñe ámúhakey o nehíjcyáne Píívyéébedítýú tsáane ímiáané meke ajcú téene bóhívu. ⁶⁴ Áronáa íjcyámé tsaate ámúhadítýú teene icyáhcújtsóiyóné ímíletúme. Ehdúu neebe Jetsóó íhdéjuco caatyé dííbyeke cáhcújtsóityúne iwáájácúnema. Áhdurée waajácuube íhdéjuco caabyé dííbyedívú meénútsoíñe. ⁶⁵ Áanélliihyée neébe:

—Ehdúu míamúnáa múhdurá neéne o wáájácúne ó nehíjcyá Llihíyó óhdivu íbúwájtsótuca múha pájtyetétyuróne.

⁶⁶ Ehdúu díbye nétsihdyu múúhama péhíjcyámedítýú mítyame ílluréjuco dííbyeke ííhvéjtsóne pééneé. ⁶⁷ Áánetúu múúhakey neébe:

—¿A téhdure idyé ámuha méimíllé oke meíhvéjtsóne óhdityu mepééneé?

⁶⁸ Áanélliihyée Tsimóo Péédro neéhií:

—Ávyéjuubej, ¿aca múhdivú muha mecátsípáávéne uke meíhvéjtsóiyá apáañéré díuwááboju mújyú medsíjívéjúcóóítyúne bóhívu meke ajcúnáaaca? ⁶⁹ Muurá muha tsúuca uke mecáhcujtsóhi. Aame muha méwaajácú ímiáané diibyéjuco Píívyéébé Hajchi míamúnáake u pájtyetétsoobe Críjto u íjcyane.

⁷⁰ Áanélliihyée neebe múúhakey:

—Muuráhjáa ámúhakey ó ujcú ámúhakey o mámyénuki. Áronáa íjcyaaabe tsaapi ámúhadítýú ímítyuube ávyétá naavéné íjcyáabe.

⁷¹ Ehdúu Jetsóó neé Tsimóo hajchi Jóódake íñéérone múúháejpi íjcyároobéhjáa dííbyedívú meénútsoíñe iwáájácúnema.

7

Íñahbémú Jetsóoke cáhcújtsótúne

¹ Áané boonétúu muha Jetsóoma mépehíjcyá pahúllevaré Gariréa íñújiri. Tsáháa díbye ímíletú Jodéa íñújiri íjcyane téhulle ávyéjútée dííbyeke dsíjívétsóllehíjcyánélliihye. ²⁻³ Áronáacáa téijyu ‘nújuwáané wañéhji’ némeíñe lleevárijyuco íjcyánéllii íñahbémú neé dííbyeke:

—Wa bo ihdyu dipye Jodéa íñújivu ukée cáhcujtsómé téhulle íjcyame íájtyúmi meénuráítyúronéhji u meénuhíjcyáne. ⁴ Muurá ehdu nénehji meénuhíjcyaaabe tsá téévéneúvú meénútyuró dííbyeke pame wáájácúne ímílléhajchíjyu. Aanéjiva wa ihdyu meénuhíjcyá uke míamúnáa iwáájácuki.

⁵ Ehdúu íñahbémú Jetsóoke neé dííbyeke téhdure icyáhcújtsótúnélliihye. ⁶ Áanélliihyée neebe diityéke:

—Áronáa téhullévú o pééíñe éévéi tsá úújetétúne. Ámuha ihdyu mépiivyété ihdícyáijyuré téhullévú mepééneé. ⁷ Muurá ámuha tsamééré íji múnaa meíjcyame tsá metsárílléjcatsítýú tsahtúré ámuha menéénellíihye. Áanetu oke tsaríllémé ditye ímityúné ícyahíjcyané dityédívú o bóhówátsohíjcyané hallútu. ⁸ Áánéllí wái ámuháyé méuubámyenuj. Óví ihdyu taéévé úújeté o péékií.

⁹ Ehdúu Jetsóó íñahbémuke íñééne coévá tétsihvúré Gariréá iiñújivu.

Wañéhjiri Jetsóó íjcyane

¹⁰ Aabée bóónétúí íñahbému déjutu teene wañéhjivu péébema muha mepééhií. Áronáacáa tsá boohówáneúvu díbye úújetétúne. Wáájacúratúnée tétsii dííbye. ¹¹ Áijyúu ávyéjute néhcohíjcyá dííbyeke. Díllóhíjcyámée pamévakéré caabyé díbye íjcyane.

¹² Áábedítýúu míamúnaa ihjyúvahíjcyá páhduváre. Tsaatéé nehíjcyá ímiáábé díbye íjcyane. Áronáacáa tsijtye nehíjcyá ímityuube íjcyaaabe íllure míamúnáake állíhíjcyáne.

¹³ Ehdúu dííbyedi téévéneúvúré ihjyúvahíjcyámé ávyéjutedí íllityénema.

¹⁴ Aabée Jetsóó wañéhjí pínéévénáa duurúvájá pañévú úwaabóhi. ¹⁵ Aanée imíwu díbye úwáábóneri díitye ávyéjute iúllévenúne néé dííbyedítýu:

—¿Aca kiátú aadi ehdíivaiñe wáájacúné waajácúháámíubáree íítehíjcyáábejíivari?

¹⁶ Áánéllíihyée neebe díityéke:

—Tsá oore táííbúwá íjtsaméityu o újcune o úwáábotúne. Muurá ihdyu okée wállóobé uwáábóré teéne. ¹⁷ Aane cáhawáá óví díbye ímillédú íjcyame waajácú kiátú tsáané uwáábó o méenuhíjcyáne. ¹⁸ Muurá tsaate íhdityuré iújcune úwaabó díityéké míamúnaa íávyéjútsokiye. Áanetu ihdyu okée wállóobeke íávyéjútsoné ímillémé ímiááné tehdujuco úwáábohíjcyáne.

¹⁹ Muuráhjáa Píívyéébe muhdú ámuha meíjcyáiñe taúhbajúvú ámúhakye ajcú Moitséeúvuj tééveri. Áronáa muurá tsá ámuha tsaatéubáre tene néhdu meíjcyatúne. Aame ¿ííne hallútú ámuha méimíllé oke mellííhyanúne?

²⁰ Áánéllíihyée tétsii íjcyame néé dííbyeke:

—Naavénéhaca dípañe. ¿Aca múha uke imíllé illííhyanúne?

²¹ Áánéllíihyée neebe díityéke:

—Ááneráhjáa tsáneere wáyeéévejcóójí tsáápiikye o bóhítsóné múhdurá ámúhakye pájtyéhi. ²² Áronáacáa muurá Píívyéébe Moitséeúvuj tééveri méénútúróné taúhbaju ámúhá íhdé múnáaúvú méenuhíjcyádújuco wápíj tsíméneke ámuha tsáijyu wáyeéévejcóójí íjcyaróné mekíhdyahírótsohíjcyáne. ²³ Ehdu muurá téhdure ámuha méméenuhíjcyá tsáijyu wáyeéévejcóójí íjcyaróné teene taúhbaju ámuha mewáágóótuki. Aame ¿íveeki muhdú ámuha menééne óhdi méijyácunúhíjcyá tsáápiikyéree téjcooji o bóhítsóné hallútu? ²⁴ Tsá múu peecútéré tsáápiikye ‘íllu uú’ néétune. Ímiááné múu díbye íjcyanéjuco nééneé.

Muubá íjcyane Jetsóó nééneé

²⁵ Ehdúu Jetsóó nééneéllí Jerotsarée múnaa néjcatsíhi:

—¿Aca tsá éhne áábyeke ditye néhcohíjcyatú ídsíjívétsoki? ²⁶ Áróobeke ¿keená tsaatéubáre íiná nééneé? Áánéllíihyébá bo ávyéjute íjcyarómé cáhcujtsó ímiááné díibyéjuco míamúnáake pájtyetétsóiibye Críjto díbye íjcyane. ²⁷ Áronáacáubá tsá díibye íjcyatúne. Muurá méwaajácú kiá múnáajpí díbye íjcyane. Muurá ihdyu míamúnáake pájtyetétsóiibye tsáácooca tsá múha wáájacúityú kiátú díbye tsááneé.

²⁸ Ehdúu Jetsóodítýú ditye íhjuvúné iwáájacúne duurúvájá pañévú iúwáábótsihvu neébe:

—¿A ámuhává éhne méwaajácú kiá múnáajpi o íjcyane? Áronáacáa tsá oore táííbúwaríyé o tsáátune. Muuráhjáa o tsáá ímiáábé íjcyáábeke ámuha mewáájácútuube oke wállóónéllíhíe. ²⁹ Áánetu ihdyu ó waajácú dííbyeke okée wállóóbeke.

³⁰ Ehdúu Jetsóó nééné hallútú imíllerómé dííbyeke íekeevéne. Áronáacáa tsá ditye ékéévetú íéévéi úújetétúnéllíhíe. ³¹ Áróóbekée tsijtye mítyame cáhcujtsómé néjcatsíhi:

—¿Aca íhya tsijpi itsááca áánú ehnúíñevu méénúráítyúronéhjí méénúiyáhi?

Paritséomú Jetsóo éllevu ekééve múnáake wállóone

³² Aanéhjáa díbye méénuhíjcyánéhjiri míamúnaa íhjuvuhíjcyané paritséomú lleebóhi. Aanéhjáa múhdurá llúúvájte avyéjútémá díityéké pájtyénéllíi wallóómé duurúvájá tehmejteke dííbye éllevu ditye íékéévéébeke itsájtyeki. ³³ Aamée dííbyedívú wájtsínáa pámeekéré neébe:

—Tsá ámúhama múhajchótá o íjcyáítyúne. Muurá wahájchotaré o íjcyátsihdyu ó oomíjyúcoó okée wállóóbe éllevu. ³⁴ Áijyu muurá ámuha oke menéhcorómé tsá maájtyúmíityú kiá o íjcyáhullévú ámuha meúújetéítyúronéllíhíe.

³⁵ Áánéllíihyé tsaate néjcatsíhi:

—¿Aca íhya kiávú péébeke maájtyumíjúcóóityúné eene neébe? Íhya mityá íñe kiáhjí tsiíñé íñúji múnáa pañe memúnaa jodíómú mújtáme éllévúréjuco díbye pééíñe. ³⁶ ¿Aca íhya tsáma muhdú nééíñe eene meke neebe dííbyeke menéhcorómé díbye íjcyáhullévú meúújetéítyuróne?

Píívyéébé Apííchó Jetsóoke cáhcújtsómé pañévú úcaavéne

³⁷ Aanée nihñéejcójiréjuco tsúúca teene wañéhjí pájtyéijcyóójí Jetsóó kéévánécoba néehíi:

—Tsaate adópivyémé taéllevu metsa o íjchoki. ³⁸ Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééne oke cáhcújtsómé íbuúúné pañévú téhiñe ípívyééveíñe íñujpácýó bohíívú ájcúnéj tehíñe.

³⁹ Ehdúu nehíjcyaaabe dííbyeke cáhcújtsómé pañévú Píívyéébé Apííchó úcaavéné díityéké tükévétsoíñe íñééiyóne. Áronáacáa tsáhái téijyu tene tsááíñe éévé úújetétú dííbyéé Jetsóó teene wállóóíibe íavyéjuvúi oómítyúnéllíhíe.

Pahdúváré Jetsóodítyú míamúnaa íjtsámeíñe

⁴⁰ Aanée tsaate díbye íhjuvúné illééboéne néehíi:

—Ímiáánéha dííbyéjuco aabye éhneváa Píívyéébé íhjuvú uubáalle múnáajpi tsááííbye.

⁴¹ Téhdurée tsijtye néehíi:

—Dííbyéjuco muurá aabye Críjto éhneváa míamúnáake pájtyetétsóííbye.

Áronáacáa tsijtye néehíi:

—Áronáa Gariréa íñúji múnáajpi tsá Críjto íjcyáítyuróne. ⁴² Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééne Dabííúvúj tsiiménémúhaabe díbye íjcyaiñé dííbyeúvúhjáa ícyahíjcyacóómí Berée múnáajpi.

⁴³ Ehdúu míamúnaa páhdúváré íjtsámeí Jetsóodítyu. ⁴⁴ Áijyúu tsaate imíllerá dííbyeke íekeevéne. Áronáacáa tsá ditye tehdu méénutúne.

Ávyéjute tsá Jetsóoke cáhcújtsotúne

⁴⁵ Aanée díitye duurúvájá tehmejté dííbyeke íékééve tsáárome íevejtéré oomíhi: Aaméhjáa díitye paritséomuma llúúvájte avyéjútédívú úújetémeke népejtsóme:

—¿Kiávújuco dííbyej? ¿Íveekí tsá ámuha metsívatúne?

⁴⁶ Áánéllíihyéhjáa néémeé:

—¿Muhdú íñé hallútú méékééveé túútaváné íhjuvúvábekéjívári? Tsá muurá múha mújijyú tehdu íhjuvúvatúne.

⁴⁷ Áánélliihyéhjáa nééme diityéke:

—Áánélliihyéha illure ámuha dííbyedívú máállítsámeíhi. ⁴⁸ Tsá muurá avyéjute íjcyáromedítýú tsaatéubaré cáhcújtsotú dííbyeke. Téhdure muha meíjcyarómé tsá mecáhcújtsotúne. ⁴⁹ Apáámyéré ihdyu ímityúmé Píívyéébé taúhbaju wáájácutúmé íjtsúcunú diibyējuco Críjto íjcyane.

⁵⁰⁻⁵¹ Ehdúhjáa ditye néénéllii diityéejpi Nicodéémó tsápejcóo Jetsóoke ááhívéjeebe néé diityéke:

—Muurá taúhbaju néé tsá peecúteré tsáápihdívú meícúbáhrátsóityú dibye iná méénune ímíñeúvú mewáájácútúhajchíjyu.

⁵² Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:

—Íúubá bo téhdure Gariréa ííñúji múnáajpi! Cáhawáa Píívyéébé waajácuháámí dehve u wáájácu tsá muurá Gariréa ííñúji múnáadítýú dííbyé ihjýú uuballe múnáajpi íjcyaiñé némeityúne. ⁵³ Ehdúhjáa dííbyeke íñéene ihjýahañévurējuco ditye pééneé.

8

Ihdícýámema ícyahíjcyáne wáalle

¹ Áánetúu Jetsóoma muha mepéé oríívo bájú íjcyátsihvu. ² Aamée idyé tsíjcyooji tsiíñe muha méoomí duurúvajúvu. Átsihvúu míamúnaa dííbyedívú píhcyáávémeke iácúúvéne úwááboóbe.

³ Áánaacáa taúhbájú uwáábojtémá paritséomú tsivá ájyúma íjcyárolle tsíjpiima íjcyáalleke ityúvaaaólleke. ⁴ Áálekée Jetsóo tééjá pañe íjcyáábe éllevu itsájtyéne dííbyeke néémeé:

—Uwááboóbej, áámye ájyúma íjcyárolle tsíjpiima íjcyáalleke muha métuvááóhi. ⁵ Muuráhjáa Moitséeúvú taúhbaju néé ehdu nééne walléémuke medsíjívétsoíñe néwayúúnevu maámúneri. ¿Ácooca muhdú u néé téénetu?

⁶ Áánélliihyéé illure icyánóóvéne íhyójtíwari caatúnuube ííñúji. Ehdúu Jetsóoke nééme muhdú dibye nééne dííbyé hallúvú iúúbálléroki. ⁷ Aanée éhniíñevuré ditye dillónéllii icyánohjúcunútsihdyu neébe:

—Ané óvii ihdyu ámúhadítýú mújyúubá ímityúné méénuhíjcyátuube áámútujkénú díílleke.

⁸ Ehdúu íñéene tsiíñe icyánóóvéne caatúnuube ííñúji. ⁹ Aanée ehdu dibye néérónaa waajácúmé ímityúmé íjcyane. Aamée ílluréjuco tsáápiítsadí péécunúne. Tujkénúu kéémejte péécunúhi. Áané boonée iiyējuco dille cóeváné tétsihvu Jetsóo úniúvu. ¹⁰ Aanée Jetsóo icyánohjúcunútsihdyu itécunú iiyējuco tétsihyi íjcyáalleke. Áálekée neébe.

—¿Aca kiávújuco íñe díhyallúvuné úúballéme? ¿A tsá íñe uke muhdú ditye méénúityúne?

¹¹ Áánélliihyéé neéle:

—Íhya tsáhaj.

Áánélliihyéé idyé Jetsóo nééhií:

—Téhdure o íjcyároobe tsá muhdú uke o méénúityúne. Ahdícýane wa dipyej. Tsiíñe ihdyu ímityúné meenújúcohdíñe.

Ímíáájuvu míamúnáake Jetsóo wáájácutsóne

¹² Áané tsíjyúu tsiíñe míamúnáake úwááboobe nééhií:

—Muurá peetédu o néébe ííñújiri o íjcyáábej téeveri míamúnaa ímíá uwááboju waajácuú peetédu nééne bohíívú diityéké ájcune. Aane oke cáhcujtsómé tsáhájucóo éhne múu cúúvétsihyi íjcyadu ímityúné pañe íjcyatúne.

¹³ Áánélliihyéé paritséomú néé dííbyeke:

—¿Aca íveekí eene ehdu uure ú némeíhi? Tsá muurá múha uke cáhcújtsóityuróne.

14 Áánélliihyée neébe:

—Áánerá ímiááné o neéhií. Muurá ó waajácú kiátúhjáa o tsáhullévú o pééiñe. Aane tsá ámuha mewáájácútué. 15 Muurá míamúnáa íjtsaméiyé ámuhá pañe íjcyánéllii ehdu óhdityu ámuha méíjtsámeíhi. Áánetu ihdyu tsáhái ícyoooca múhdityú o néétu muhdú ditye íjcyane. 16 Muurá muhdú míamúnáa ícyahíjcyané diityémá o ímíbájchoca ó neéiyá ímiáánéjuco muhdú ditye ícyahíjcyáne. Árónáa tsá oore o méénúityuróne. Okée wálloobe Llihíyoma muhcsi méméénúiyáhi. 17 Muurá ámuhá taúhbaju neé míityétsi ñná pájtyene úúbállécooca mecáhcujsóne. 18 Ahdu muurá íñe ó némeíhijcyá ímiááné muubá o íjcyane. Áábeke oke Llihíyó waajácú okée wálloobe.

19 Ehdúu Jetsóó neénéllii néeme dííbyeke:

—¿Aca kiá diibye Díícyáánií?

Áánélliihyée neébe:

—Oke ámuha mewáájácúmejíí méwaajácúiyá Llihíyoke. Muurá oke ámuha mewáájácúca téhdure méwaajácúiyá dííbyeke.

20 Ehdúu Jetsóó úwaabó duurúvájá pañe Píívyéébé ñcúvé dsídsi pícyámeíhíjcyátsihyi íjcyámeke. Áróobekée téijyu tsá múha ékéévetú iéévéi úújetétúnélliihye.

Jetsóoke cáhcújtsotúme tsá úújetétyú dííbyedívu

21 Ááne boonétúu idyé tsiíñe neebe diityéke:

—Tsúuca muurá ámuhadítyú o péjúcoóhi. Áábeke ámuha oke menéhcorómé tsá maájtyúmíityúne. Ámuha médsíjiveé ámuhá imítyuháñe ímíbáávyetúmere. Áánéllii o péhullévú tsá óhdivu ámuha meúújetétyúne.

22 Ehdúu Jetsóó neénéllii tétsihyi íjcyame néjcatsíhi:

—Dsíjívétsámeíiibyébáhaja. Íjcyátúnéllii neebe dííbyedívú meúújetétyúne.

23 Áánélliihyée neebe diityéke:

—Ámuha muurá míamúnáa íji múnáare. Áánetu tsá íji múnáajpi o íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu níjkyéjitu o tsááhií. 24 Áánéllii ámuhakye o neé diibyéjuco míamúnáake o pájtyetétsóóbeke cáhcújtsotúme ímítyú ímíbáávyetúmeré dsíjiveíñe.

25 Áánélliihyée néeme dííbyeke:

—¿Aca muubá uú?

Áánélliihyée neébe:

—Muurá tsúuca ámuhakye ó nehíjcyá muubá o íjcyane. 26 Aane téhdure múhdurá ámuha meícyahíjcyané ámuhakye ó neéiyáhi. Árónáa okée wálloobe ímiáábé íjcyánéllii oke díbye neénere ámuhakye ó nehíjcyáhi.

27 Ehdúu Jetsóó Cááni Píívyéébedítyú diityéké úúbálleroné tsá ditye wáájácútué.

28 Áámekée idyé neébe:

—Muurá Míamúnáájpídívúu o ipívyéévéébeke páwachékevu ámuha mewátyétyéhcúcooca botsíi méwaajácúu muubá o íjcyane. Tsá táíjtsaméityúré o újcune ámuhakye o nehíjcyatúne. Muurá ihdyu Llihíyó oke neénere ó nehíjcyáhi. 29 Muurá diibye okée wálloobe tsá kiá óhdityu íjcyatúne. Aabe tsá oke íhvéjtsotú díbye ímilléné o méénuhíjcyánélliihye.

30 Ehdúu díbye neénetu mítyame cáhcújtsó dííbyeke.

Naavéneéjte

31 Áámekée neébe:

—Muurá íñe ámuhakye o nehíjcyané ámuha mecáhcujsóne tehdu meíjcyáhajchíí ímiááné tahñéjte ámuha méjcyááhi. 32 Aame ámuha ímiá uwááboju tsúuca mewáájácúme múhdurá ámuha meícyahíjcyánetu méímíjpyéteéhi.

³³ Áanélliihyée nééme dííbyeke:

—Áánerá muha Aavaráaúvúj tsiménémúhaabe meíjcyámeke žíveekí u néé íinetú muha meímíjpyetéiñe tehdu múhójsí pañe muha meíjcyámekéjǰvari?

³⁴ Áanélliihyée neébe:

—Muurá ímiááné ímityúné méénuhíjcyámé tsá ímí íjcyatú éhne múúne tsíjtyé hójtsí pañe íjcyame íjcyadu. ³⁵ Muurá tsaaté hójtsiri íjcyaaabe tsá diityéejpi íjcyatúne. Áánetu ihdyu diityé hajchi diityéejpi. ³⁶ Ahdu Píivýéébé Hajchi o íjcyaaabe ámúhake ímityúnetu o ímíjpyetésómé ímiááné ámuha méímíjpyeteéhi. ³⁷ Ímiáánéjucóhde ámuha Aavaráaúvúj tsiménémúhaabe meíjcyarómé méimíllehíjcyá oke medsíjívetsóné íñe ámúhake o úwaabóné ámuha mecáhcujsóiyóné meímíllétúnema. ³⁸ Muurá ihdyu Llihíyó oke tükévjtsóneri ámúhama ó ihjyúvahíjcyáhi. Ahdu muurá ámúháj caani ámúhake tükévejsódújuco ámuha meícyahíjcyáne.

³⁹ Áanélliihyée nééme dííbyeke:

—Áánerá ihdyu múúhá ihde múnáajpi Aavaráaúvú múúháj caani.

Áanélliihyée Jetsóó néé diityéke:

—Muurá ímiááné dííbyeúvúj tsiménémúhaabe ámuha meíjcyaca dííbyeúvúu ícyahíjcyádú ámuha méíjcyáiyáhi. ⁴⁰ Aaca muurá íñe Píivýéébe oke tükévjtsóneri ámúhake o úwáábohíjcyáné hallútú tsá ámuha oke medsíjívetsóityuróne. Tsáháa muurá ehdu Aavaráaúvú néétune. ⁴¹ Áronáa ihdyu ámúháj caani íjcyadújuco ámuúha.

Áanélliihyée nééme dííbyeke:

—Áánerá íjcyaaabe tsáápiye múúháj caani Píivýéébeé. Tsá tsijpi múúháj caani íjcyatúne.

⁴² Áanélliihyée Jetsóó néé diityéke:

—Muurá ímiááné Píivýéébe ámúháj caani íjcyaca oke ámuha méwájyúiyáhi. Muuráhjáa dííbyedítýú o tsáá oke díbye wállóónélliihye. Tsáháa táííbúwaríyé o tsáátune. ⁴³ Aabe ámúhake o úwaabóné žíveekí tsá ámuha melléébohíjcyatúne? ⁴⁴ Muurá ihdyu ámúháj caani Naavéné íjcyánéllii díbye ímillédú ámuha méméénuhíjcyáhi. Muuráhjáa ípívyeevédujuco ímityuube diíbye dsíjívétso múnáajpi. Áábé pañe tsá ímiá íjtsaméí íjcyatúne. Apááñéré álliu dííbyé pañe íjcyáábedítýú ímichi teene tsaíjcyáhi. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ahdu ámuha menéénéllii tsá meímíllétú ímiááné ámúhake o néhíjcyaróné mecáhcujsóne. Áánetu ihdyu tsá múha oke nééítyuró ímityuube o íjcyane. ⁴⁷ Muurá ihdyu ímiááné Píivýéébeéjté íjcyame imíllé dííbyé uwááboju illéébone. Áánetu ámuha dííbyeéjté meíjcyátúnéllii tsá meímíllétú teene melléébone.

Aavaráaúvú íjcyátúnáacájuco Críjto ícyahíjcyáne

⁴⁸ Ehdúu Jetsóó néénéllii nééme dííbyeke:

—Ihdyúha ímiáánéjuco muha menéhíjcyáné Tsamáaría iiñúji múnáajpi u íjcyáábé pañe naavéné íjcyane.

⁴⁹ Áanélliihyée neébe:

—Áánerá tsá tápañe naavéné íjcyatúne. Muurá ihdyu íiná o méénúneri Llihíyoke ó ávyéjútsohíjcyáhi. Áánetu ámuha tsá oke maávyejúúllétúne. ⁵⁰ Aane tsá o íjyácunútú oke ámuha maávyéjútsoiyóneri. Áronáa ihdyu Llihíyó imíllérá oke ámuha maávyéjujtsóne. Aabe ihdyu óví muhdú néé oke ávyejúúllétúmeke. ⁵¹ Aane ímiááné ámúhake o néé o néhíjcyáné cáhcujsómé mújyú dsíjívéjúcóóityúne.

⁵² Áanélliihyée nééme dííbyeke:

—Ímiáánéhaca dípañe naavéne. Muurá eene ínehjírécú o ihjyuváne. Ááneráhjáa Aavaráaúvuma Píivýéébé ihjyú uubáalle múnaa íhtsutúme íjcyároméhjí dsíjívéhíjcyáhi.

Aanaa muhdú íhvane u neé u nehijcyané cáhcújtsómé mújyú dsíjívéityúne. ⁵³ ¿Aca diibye méihdé múnáajpi Aavaráaúvú ehniíñevu uú? Áhdure ¿aca diitye Piívyéébé ihjyú uuballe múnáaúvú ehniíñevu uú? Áaneráhjáa diitye íjcyarómé dsíjívéhi. Aanéjii tehdu múha uke cáhcújtsóiyónejíivari.

⁵⁴ Áanélliihyée neébe:

—Ihdyu tehdújuco ímiáané oore o ávyéjúttsámeihjcyaca tsá múha oke cáhcújtsóityuróne. Aaca idyé tsá tene ímítyuróne. Áronáa ihdyu Llihíyóré oke ávyéjútsohíjcyá eene ámúhá Piivyéébé dibye íjcyane ámuha menéhíjcyaaábe. ⁵⁵ Áróóbeke tsá ímí ámuha mewáájacutúne. O ihdyu ó waajácú dííbyeke. Muurá dííbyeke o wáájacutúné o neéca ámuhaduíyó oo állíu múnáajpi. Áronáa ímiáané dííbyeke o wáájacúnéllii oke dibye neéne ó cáhcútsohíjcyáhi. ⁵⁶ Muuráhjáa diibye méihdé múnáajpi Aavaráaúvú ímí íjtsúcunú o tsááiñe ímiáané iwáájacúnélliihye. Áaneríi mítyane ímíjyúúveébe.

⁵⁷ Ehdúu Jetsóo néenélii néemeé:

—¿Aca muhdú 50 pijcyabá u íjcyáábejii ú waajácú Aavaráaúvuke?

⁵⁸ Áanélliihyée neébe:

—Ímiáánetúré ámúhakye o neé dííbyeúvúikyée íjcyátúnáacájuco o ícyahíjcyáne.

⁵⁹ Ehdúu dibye néenélii néwayúúné éhkebamé dííbyeke iáámúroki. Áronáacáa diityédítyú duurúvájá pañetú mújyúrá wáájacúratúné íjchívyéébe.

9

Hállúvátúúbe tsíju tsíimaváábeke Jetsóo ímíjpyetésóne

¹ Tehdurée tsátsihdyu muha Jetsóoma mepájtyenáa ájtyúmiibe hállúvátúúbekéhjáa tsíju tsíimaváábeke. ² Áábedítyúu muha menéé dííbyeke:

—Uwááboóbej, ¿acáa íveeki áánúke illu tsíju tsíimaváahi? ¿A cáánímútsí imítyú déjúcotu, mítyá dííbyé imítyú déjúcotúrej?

³ Áanélliihyée neebe múúhakye:

—Tsáháa dííbyé imítyú déjúcotu ehdu dibye íjcyatúne. Áhdurée tsá cáánímútsí imítyú déjúcotu tene íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu dííbyeke o íttétsónej tééveri Piívyéébe íhtsútuube íjcyane iwáájacúmei ehdu piívyéébe. ⁴ Aane ó imíllé okée wálloobe níwaavéné o íjcyané hajchótá o méénune. Muurá meíjyunúcooca tsá múha wákímyeíjyúcootúne. ⁵ Muurá peetédu o neébe ííñújiri o íjcyané hajchótá ímiáájú míamúnáadívú ó bóhówátsohíjcyáhi.

⁶ Ehdúu íñéene ííñújí hallúvú iúníñeri ííñuba ityátsájconeri diibye hállúvátúúbeke íhyálluúúcú tááboóbe. ⁷ Áánemáa neebe dííbyeke:

—Díllójcámeítyé éhne ‘dityé wálloóne’ nééiyóné ‘Tsiroée’ némeííbawúutu. Ahdújucóo dibye téébatu íllójcámeíjyéne óómiñe tsaímiyéjuco ííteébe. ⁸ Áábekéhjáa wáájacuhíjcyámé íajtyúmíne néjcatsíhi:

—¿Aca tsá éhne áanu hállúvátuube ácuúcunúúbé piáábó táúmeihíjcyatúne?

⁹ Áanélliihyéhjáa tsaate néehí:

—Diibyéjuco.

Áánetúhjáa tsijtye néehí:

—Diibyéjiiivari. Tsíjpiíye. Áronáa ihdyu paabéjuco diíbye.

Áronáacáhjáa dííbyere pañetu néehí:

—Muurá diibyéjuco oó.

¹⁰ Áanélliihyéhjáa néeme dííbyeke.

—¿Aane múhdutú tsúúca ú ítéhí?

11 Áanélliihyéhjáa neébe:

—Okée Jetsóó iúúniyi ííñuba ityátsájcóneri táhálluúúcú ityáábóne wallóó ‘Tsiroée’ némeíábawúutu o íllójcámeityeki. Ahdújucóo o péébe o íllójcámeíñe tsúúca ó ítéhí.

12 Áanélliihyéhjáa neéme dííbyeke:

—¿Aane kiá dííbye?

Áanélliihyéhjáa neébe:

—Tsá o wáájácutú kiá ícyooca díbye íjcyane.

Paritséomú dilló hállúvátúúbeke múhdutú díbye ítéjucóone

13 Aabéhjáa tsaímijéjuco ítéébeke tsajtyémé paritséomu éllevu. 14 Áijyúu Jetsóó dííbyeke ímíjpyetéstó wáyeéévejcoóji. 15 Áanélliihyéhjáa tsiíñe dillómé dííbyeke múhdutú díbye ítéjucóone. Áanélliihyéhjáa neébe:

—Okée Jetsóó ííñuba iúúrúnúneri táhálluúúcú táábóne o íllójcámeíñe tsúúca ó ítéhí.

16 Áanélliihyéhjáa paritséomudítýú tsaate néehíí:

—Áanélliihyéhaca tsá díbye Píívyéébedítýú tsáátune. Keená díbye wáyeéévejcoójí ávyejúúlléne.

Áánetúhjáa tsijtye néehíí:

—Árónáa ímítýuube tsá méénúítýuró méénúráítýúronéhji.

Ehdúhjáa paritséomú páhduváré Jetsóodítýú íjtsámeíhi. 17 Aaméhjáa dííbye hállúvátuubée ícyahíjcyaaabe tsaímijéjuco ítéébeke tsiíñe néehíí:

—¿Aanéhaca dííbye eene uke ímíjpyetétsoobe muubá íjcyane ú íjtsúcunúhi?

Áanélliihyéhjáa neébe:

—Ihdyu ó íjtsúcunú Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáajpi díbye íjcyane.

18-19 Aanéhjáa tsaate diityédítýú tsá cáhcújtsotú diibyéjuco hállúvátuubée ícyahíjcyaaabe díbye íjcyane. Áánemáhjáa cáánímútsikye ipíúvámútsikye néémeé:

—¿Ava diibyéjuco áánu éhneváa hállúvátúúbeke ámuhtsi metsíímávaabe íñe múhdutú tsaímijéjuco ítene?

20 Áanélliihyéhjáa neemútsi:

—Éée, diibyéjuco. 21 Árónáa ihdyu tsá muhtsi mewáájácutú múha dííbyeke ímíjpyetéstóne. Aane tsíímenécojíí tuhúúlléehi. Cáhawáá ihdyu medílló ámúhakyé díbye iúúbáalle muhdú ímíjpyeténe.

22 Ehdúhjáa cáánímutsi néé diityéké diibyéjuco Jetsóó Críjto íjcyane néémekéhjáa pihcyáávújá pañétú iwáágóoíñe ditye pítyájcámeíñe apííchori. 23 Áanélliihyéhjáa neemútsí dííbyekéré ditye idíllóki.

24 Ehdúhjáa cáánímutsi néénéllii tsiíñe ipíúvábéke néémeé:

—Píívyéébekéré tehdujtso, tsá idyé Jetsóoke. Muurá muha méwajácú ímítýuube díbye íjcyane.

25 Áanélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Árónáa tsáháturo o wáájácutú ímítýuube díbye íjcyane. Apááñéré ó wajácú ímiáánée hállúvátuube o ícyahíjcyáábéke oke díbye ímíjpyetéstóne.

26 Áanélliihyéhjáa tsiíñe neéme dííbyeke:

—¿Acáa muhdú uke ímíjpyetétsoobe?

27 Áanélliihyéhjáa neébe:

—Muuráhané tsúúca ámúhakyé ó úúballéhi. ¿íveekí ámuha méimíllé tsiíñe ámúhakyé o úúballéné ámuha mecáhcújtsokíjívarí? ¿Mityá ámuha méimíllé dííbyeke meúraavyéne?

28 Ehdúhjáa díbye néénéllii ílluréjuco ditye dííbyeke iúúhbáne nééneé:

—Wa ihdyu uure dííbyeke duráávyej. Muurá ihdyu muha Moitséeúvú uwáábóre méúraavyéhi. ²⁹ Muurá muha méwaajácutú dííbyeúvumáa Píívyéébe íhjúvahíjcyáne. Áánetu eene u néébeke tsá muha mewáájácutú kiátúhjáa tsáábe muubá íjcyane.

³⁰ Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—¿Aca muhdú íívane tsá ámuha mewáájácutúyú kiátúhjáa tsáábe oke ímíjpyetétsoóbeke?

³¹ Muurá ímityúmé Píívyéébeke piáábó táumeiyóné tsá díbye lléébóityuróne. Áánetu ihdyu ímiááné dííbyeéjé íjcyame díbye ímillédú ícyahíjcyámej téeveri tehdíívanéhjí méénuúbe.

³² Tsá muurá mújyú mehdu néeme hállúvatúméhjike ímíjpyetétsoné mewáájácutúne.

³³ Aane muurá diibye okée ímíjpyetétsoobe Píívyéébedityú itsáátuca tsá tehdíívanéhjí méénúityuróne.

³⁴ Ehdúhjáa díbye néénéllii néeme dííbyeke:

¿Aca muhdú eene ídaatsónéé ímityuube u píívyeebe ú imíllé múúhakye u úwaabóne? Ehdúhjáa néémere dííbyeméikye íjchívyetsó pihcyáávéjá pañétu.

Píívyéébeke ímí cáhcújtsotúmé íjcyá hállúvatúmé íjcyadu

³⁵ Aanée tsúúca Jetsóo waajácúhi. Áábekée tsáijyu íájtyúmííbe neébe:

—¿Aca ímiááné ú cáhcujtsó Píívyéébe Hájchikye?

³⁶ Áánélliihyéé neébe:

—Ávyéjuúbej, oke duubállé caabyé díbye íjcyane o cáhcújtsó dííbyeke.

³⁷ Áánélliihyéé neébe:

—Diibyéjuco muurá íñe úúma o íhjuváne. Aane tsúúca oke u ájtyumíhi.

³⁸ Áánélliihyéé dííbyé lliñévú ímímóúúvéne neébe:

—Ávyéjuúbej, uke ímiááné ó cáhcujtsóhi.

³⁹ Ááné boonéé Jetsóo néehíí:

—Muuráhjáa ííñujívú o tsáá muhdú míamúnaa ícyahíjcyáné diityéké o wáájácutsoóvaábe. Ópée o tsáá ímiáájú wáájácutúmé éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu néémeke o wáájácutsooki. Áhdurée o tsáá panévare iwáájacúné ítsúcunúhíjcyámeke o néé ímiá uwááboju ditye wáájácutúne.

⁴⁰ Áánélliihyéé paritséomú tétsihyi íjcyame néehíí:

—¿Aca muha tehdu hállúvatúmé íjcyadu?

⁴¹ Áánélliihyéé neebe diityéke:

—Árónáa ámuha diityédú menééca tsá íná ámúhá hallurí íjcyáityuróne. Áánetu ámuha páneere mewáájacúné menémeíhíjcyánéllii ámúhá hallurí íjcyáné ímityúne.

10

Obééjámú mǐjcotu íjcyáne uwááboju

¹ Muurá naní múnaa obééjámú mǐjco pañévú llééhówatu úcaávetúmé ihdícyátsihdyúre úcaavéhi. ²⁻³ Áánetu ihdyu diityé tehmeébé úcaavé lleehówatu tééwá tehmeébé pááyúcucooca. Aabe diityéké píúvácooca íjkyéetu waajácúme. Aamejuco témǐjco pañétú áachívú dííbye déjutu íjchivyécunúne. ⁴ Aabe kiávú diityéké tsúúlléhullévú úraavyémé dííbyeke iwáájacúnema. ⁵ Áánetu tsíjtyere diityéké píúváhajchíí tsá ditye péétune. Íllure wááme ditye píúvárónáa diityéké iwáájacútúnéllíhíhíe.

⁶ Ehdúu Jetsóo diityéké néene tsá ditye wáájácutú íná íñéeyóné obééjámú mǐjcotú díbye íhjuváne.

Jetsóo obééjámú tehmeébédu

⁷ Aanée ditye lléébótúnélli tsiíne neebe íboohówájítori:

—Oo muurá ímiááné teene obééjámú míjco lleehówádu. ⁸ Aabéikyée o tsáátúné ihde naní múnaádú néeme úwáábohíjcyá tsíjítóriye. Áromé uwáábóo tsá míamúnaa obééjámúdú néeme cáhcútsohíjcyatúne. ⁹ Aane ímiááné llééhowádú o néébeke cáhcujtsómé tajtyéeveri pájtyetéhi. Aame ííne ímíjyaú ijcyá éhne múúne obééjámú ítyehméébema íjcyame íjcyadu.

¹⁰ Muurá naní múnáajpi íllure ícúbahrá obééjámuke. Áánetúu tsá o tsáátu tehdu míamúnáake o méénuki. Ópée o tsáá diityéké o pájtyetétso ídsíjívéjúcóóityúne bóhí ditye iújuki. ¹¹ Aabe ímiááné pañétúejpi oo oke cáhcujtsómé obééjámúdú néémé tehmeébe. Muurá obééjámú tehmeébé diityé wájyuri ícúbáhrámeíhi. ¹² Áánetu áhdólliihyéré diityéké téhmehíjcyaaabe tsá ímí téhmetúne. Muurá oohííbyé díívaabe diityéké idyóo tsáábedítýú díbye wááné boone tsáápiikye díbye tábejcáronetu wáchájaavémé ílluréjuco mújtane pahúllevávu. ¹³ Ehdú muurá diityéjtane waabe ditye áhdónélliihyéré téhméroóbe. Aabe tsá diityédí íjyácunútú íhñéjté ditye íjcyátúnélliihye.

¹⁴ Áánetu ihdyu pañétúejpi diityé tehmeébé íjcyadu tahñéjté tehmeébé o íjcyámema muha méwaajácújcatsíhi. ¹⁵ Ahdu téhdure Llihíyoma muhtsi méwaajácújcatsíhi. Aabe tahñéjte wájyuri ó ícúbáhráméí ditye iwágóóóvétuki. ¹⁶ Téhdure íjcyámé tsijtye jodíómú íjcyáturómé tahñéjté íjcyáímye. Áámeke ó pihjyúcuú pámeere oke cáhcujtsómé tsamээрéjuco íjcyámé tehmeébé o íjcyaki.

¹⁷ Muurá Llihíyó oke wájyú diityé wájyuri o dsíjíveebe tsiíne o bóhíííbyeke. ¹⁸ Tsá muurá múha oke dsíjívétsóityuróne. Muurá ihdyu o ímíllélliihyéré o íhvéjtsámeííbyé ó dsíjívéeíhi. Ároobe tsiíne ó bóhííhi. Ehdú táúmwá Llihíyóo néhdújuco.

¹⁹ Ehdúu Jetsóo néénetu páhduváré íjtsámeímyé dííbyedítýu. ²⁰ Tsaatée nééhií:

—Muurá áábyé pañe naavéné íjcyáábé íjtsaméí mújtáabeke ¿íveekí ámuha mecáhcútsohíjcyá állíuuháñé díbye íhjuváne?

²¹ Áronáacáa tsijtye nééhií:

—Tsáháubá ehdu naavéné ípañe íjcyaaabe íhjyúváítýuróne. Pane ¿aca naavéné ípañe íjcyame hállúvátúmeke ímíjpyetétsóiyáhi?

Jodíómú Jetsóoke éhdíívalléne

²² Áhdurée tsáijyu Jerotsaréri muha úúníjyá pañe meíjcyánáa duurúvaja Píívyéébé wáábyuta íjcyaja iwáñehjínuhíjcyajcóójí wáñehjínúme. ²³ Áánáacáa Jetsóo patyéíñuhíjcyá tsátsii tééjá lleehówá úmíwa ‘Tsaromóo’ némeítsihyi. ²⁴ Áábedívúu imícáávéne néémeé: ¿Aanéhaca íñe múhajchótá múúhadívú tsá u wáájácútsámeíityúne? Bo ihdyu apáhajchíí ímiááné diibyéjuco Críjto u íjcyáhajchíí múúhake duubállej.

²⁵ Áánélliihyée neebe diityéke:

—Tsúúca muurá ámúhake ó nehíjcyará diibyéjuco o íjcyane. Árone tsá ámuha oke mecáhcútsohíjcyatúne. Téhdure muurá Llihíyo mémeri méénúráítýuróné o méénúneri ó bóhówátsóméíhíjcyará diibyéjuco o íjcyane. ²⁶ Árone tsá ámuha oke mecáhcútsohíjcyatú táobééjámúdú néeme tahñéjté ámuha meíjcyátúnélliihye. ²⁷ Muurá ihdyu tahñéjté oke waajácú oke icyáhjújtsónélliihye. Áámeke téhdure ó waajácúhi. Aame ímí tehdujuco oke uráávvyehíjcyáne. ²⁸ Áánéllii diityéké ó ájcuú mújyú ditye dsíjívéjúcóóityúne bóhíívu ditye iwágóóóvétuki. Áámeke tsá múha óhdityu dójtúcúityúne. ²⁹ Muurá Llihíyó okée diityédívú téhmétsoobe páme éhniíñevu íhtsútuúbe. Áábedítýú tsá múha diityéké dójtúcúityúne. ³⁰ Muurá muhtsi Llihíyoma tsáápiiyéro.

³¹ Ehdúu Jetsóó néénéllii tsiíñe éhkebamé néwayúúné dííbyeke téúhjiiri idsíjívetsóroki.
³² Áronáacáa neebe diityéke:

—Áánerá Llihíyó oke píáábóneri ámuháma méénúráityuróné o méénuhíjcyáábeke ¿ííne hallútú ámuha méimíllé oke medsíjívetsóne?

³³ Áánélliihyée néeme dííbyeke:

—Tehdu tééné hallútú uke muha medsíjívetsóíñejíivari. Muurá ihdyu íveekí míamúnáajpi u íjcyaae Píívyéébedi u díllómeíñé hallútúré uke muha medsíjívétsoóhi.

³⁴ Áánélliihyée neebe diityéke:

—Áánerá ámuhá taúhbaju íjcyáháámitu Píívyéébe néehíi: “Ámuha méijcyá ohdu.” ³⁵ Aane muurá dííbyé uwáábó icyáhcujsóné úráávyémeke ímiáánéjuco dibye íwaajácúháámitu nééne dííbyedu ditye íjcyane. ³⁶ Aanéjii muhdú dííbyerée oke ííñujívú wálloobe tehdu oore dííbyé Hajchi o íjcyane o néénejíivari. Aane ¿íveekí ámuha méijtsúcunú ímityúné Píívyéébedityú o íhjuváne? ³⁷ Ihdyu méénúráityurónéhjí ámuháma o méénuhíjcyáné dííbyedityú tsáátuca tehdujuco ímiááné ámuha tsá oke mecáhcújtsóityuróne. ³⁸ Aane ihdyu okée dibye wálloone ámuha mecáhcújtsótúrónáa mecáhcújtsó o méénuhíjcyanéhjí dííbyedityú tsááne ámuha mewáájácu Llihíyoma muhtsi tsáápihdyuré meíjcyane.

³⁹ Ehdúu Jetsóó nééné hallútú idyé imíllerómé dííbyeke íekeevéne. Áronáacáa pállójcoobe diityéke.

⁴⁰ Áábemáa tsiíñe muha mepée Joodáa ehnéjcvu tsojtsó múnáajpi Jóááuvu tsótsohíjcyáhullévu. ⁴¹ Áijyúu mítyane míamúnaa dííbyedívú píhcyaaavémé néjcatsíhi:

—Tsáháa muurá áánu méénuhíjcyádú Jóááuvu méénúráityurónéhjí méénuhíjcyatúne. Áronáacáhjáa ihdyu ímiáánéjuco díbyeúvú dííbyedityú úúbállehíjcyáne. Ehdúu néeme Jetsóodityu. ⁴² Áábekée mítyame tétsíi múnaa cáhcujsóhi.

11

Ráátsaro dsíjívéne

¹ Áijyúhjáa ‘Ráátsaro’ némeíbyé Betáániarí íñáállemúpima Maaríaa, Máátaá, íjcyámúpima íjcyaae cheméhi. ² Diillée muurá Maaríaa Ávyéjuube Jetsóój tuháacyú pácúúcújpacyori imúríjchóne paacyú íhñíwácori. ³ Aamúpíhjáa wallóo tsaatéke Jetsóo éllevu dibye náhbévahíjcyaae íhnáhó chéménélliihye.

⁴ Aamée úúballévánetu neébe:

—Árone dibye dsíjívéné tsá íiná íjcyatúne. Ihdyu Píívyéébe íhtsútuube íjcyaae íávyéjújtsámeíkiyé ehdu dííbyeke pajtyéne. Áhdure dííbyé Hajchi o íjcyaae téénej téeveri o ávyéjújtsámeíki. Ehdúu neebe Jetsóo.

⁵ Mítyané ívámeíbyé diityéké Máátaá, Maaríaa, Ráátsaroo, íjcyámeke. ⁶ Aabée Ráátsaro íhnáhó chémene ditye úúbállérónáa míjcyoojícúu íjcyá tétsihyi. ⁷ Átsihdyúu botsíi neebe múúhake:

—Métsu tsiíñe mepée Jodéa ííñujívu.

⁸ Áánélliihyée muha menéé dííbyeke:

—Uwááboóbej, muuráhjáa éjyure téhullé múnaa uke imíllerá idsíjívetsóné néwayúúnevu íámúnéri. Áhullévú muhdú ú imíllé mepééneé.

⁹ Áánélliihyée neébe:

—Muurá cóoji ímí máájtyumíhi. Áánéllii cóoji úllémeke tsá íiná pájtyetúne. ¹⁰ Áánetu pejco úlleme cábóhcámeíhi.

¹¹ Átsihdyúu idyé múúhake neébe:

—Muurá ihdyu ménahbéébé Ráátsaro íllure cuwáhi. Áróóbeke ó ákyéjtsóteé téhullévú meúújetédu.

¹² Áánélliihyée muha menéehíí:

—Ávyéjuúbej, áánélliihyéhaca bóhíiibye ehdu idyé íllure cúwaábe.

¹³ Ehdúu muha menéé ímiá cúwáre díbye nééne meijtsúcunúnema. ¹⁴ Árónáacáa botsíi ímíñeúvú neebe múúhake:

—Muurá ihdyu ímiáané tsúuca Ráátsaro dsíjívéhi. ¹⁵ Árónáa íllure ó ímíjyuuvé díbye dsíjívénáa téhulle o íjcyátúneri éhnííñevu ámuha oke mécáhcújtsoki. Ahdícyane cáhawáá metsu meúújetékij.

¹⁶ Ehdúu Jetsóó múúhake néénéllii Tomáá díbyere ‘Jemééro’ némeííbyé néehíí:

—Ané wa ihdyu metsu pámeere mepéé díbyema téhullévú medsíjíveki.

Dsíjívémeke Jetsóó bóhítsóne

¹⁷ Aanée Betáániávú muha meúújeténáa úballémé Jetsóoke tsúuca 4 coojívájucó pájtyene Ráátsaróúvuke ditye cúúúnetu. ¹⁸ Teenée Betáania Jerotsarétu míñéécú kiróómetrój pínévu. ¹⁹ Aanéhjáa mítyame péé diityepí Máátámúpike iñáhbénuki. ²⁰ Aanéhjáa dílle Mááta tsúuca tétsihyíjyucó muha meijcyane iwáájácúne cáhdahíró Jetsóoke. Áánetúhjáa Maaría ááhívu coéváhi. ²¹ Aallée Mááta nées díbyeke:

—Ávyéjuúbej, úpée u íjcyaca táñahbe dsíjívéityúroobe tsúuca dsíjívéhi. ²² Árónáa ihdyu ó waajácú Píívyéébe uke píááboíñe.

²³ Áánélliihyée neebe dílleke:

—Díñahbe bóhíhi.

²⁴ Áánélliihyée neéle:

—Éée, ímiáané ó waajácú díbye bóhííñe páneere tsíhdyuréjucó ímíbaávyéjyú pámeere dsíjívémé bóhícoóca.

²⁵ Áánélliihyée Jetsóó néehíí:

—Muurá dsíjívémeke ó bóhítsóhi. Áánéllii pámeere oke cáhcujtsómé dsíjíverómé bóhíhi.

²⁶ Aame tsá wágóóóvéityúne. ¿A ú cáhcujtsó uke o nééneé?

²⁷ Áánélliihyée neéle:

—Éée Ávyéjuúbej, ó cáhcujtsó diibyéjucó éhneváa íñe ííñujívú tsááiibye Crijóto Píívyéébé Hajchi u íjcyane.

Ráátsaróúvuke Jetsóó kímoovéne

²⁸ Ehdúu íñééne Mááta íñaalle Maaría éllevu ipyééne áábánéwu neetéhi:

—Muúllej, Uwááboobe éhtsíhyi íjcyaaabe uke píuváhi.

²⁹ Áánélliihyéhjáa íícú peelle díbyeke iúújetéki. ³⁰ Téjyúu tsáhái muha meúújetétú técoomívu. Kémúélléhréikyée muuha Mááta múúhadívú úújetétsihyi. ³¹ Aanéhjáa Maaría diityepike náhbenúmé íténáa íjchívyeíñú peecútére. Aanéhjáa ijtsúcunúmé íñáhbeúvuke íkímóóvéne dílle íjchívyeíñúne. Áánemáhjáa úraavyémé dílleke.

³² Aallée múúhadívú wájsille Jetsóó lliíñévú ímímóúúvéne nées díbyeke:

—Ávyéjuúbej, úpée u íjcyaca táñahbe dsíjívéityúroobe tsúuca dsíjívéhi.

³³ Ehdúu íñééne taále. Téhdurée díllema pééme tááhíí. Aanée Jetsóoke kímoóhcó pajtyéhi.

³⁴ Aabée nées diityéke:

—¿Kíatúhjáa ámuha mécuú díbyeúvuke?

Áánélliihyée néémeé:

—Cáhawáá metsu meúújeté ténijkye.

³⁵⁻³⁶ Ehdúu ditye nétsiu Jetsóó táánéllii néjcatsímye:

—Mítayanée muurá wájuube dííbyeúvuke.

³⁷ Áánetúu tsaate néehíí:

—Áánerá hállúvátúméhjike íttétsohíjcyaabée ¿íveekí tsá múhdúubá méénutú dííbyeúvuke díbye idsíjívétuki?

Ráátsaróké Jetsóó bóhütsóne

³⁸ Aamée dííbyeúvú níjkyé hallúvú muha meúújeténáa tsiiñe Jetsóó kímoovéhi. Áijyúu teene níkyehéjú wátájcámeí mítyau nééwayúvu. ³⁹ Aanée neebe diityéke:

—Cána eeu nééwayu mééñétsoj.

Árónáacáa dííbyeúvú naalle Mááta néehíí:

—Ávyéjuúbej, árónáacáubá tsúúca toocújúcoóbe. Muurá tsúúca 4 coojívájucó mee díbyeúvúu dsíjívétsihdyu.

⁴⁰ Áánélliihyée neébe:

—Muuráhjané idyé uke o néé oke u cáhcújtsóhajchíí Píívyéébé íhtsútú u ájtyúmiíñe.

⁴¹ Ehdúu díbye néénéllii awáá íñnetsómé teeu nééwayu. Áánáacáa cáamevu icyárúúvéne Cááníma íhgyúvaabe néehíí:

—Ayúju Táácáániij, uke ó téhdujtsó páneere uke o nééne oke u lléébohíjcyané hallúvu.

⁴² Muurá ó waajácú oke u lléébohíjcyáne. Ehdú íñe uke o néé íjtye míamúnaa icyáhcújtsó ímiáánée oke u wálloóne.

⁴³ Ehdúu Cááníma íhgyúvátshdyu tsíjipánécoba neébe:

—jRátsa Ráátsaró, díjchivye eene níkyehéjú pañétu!

⁴⁴ Ehdúu díbye néénemáyé íjchívyéjúcoobe dítyéhjáa bíjínúnéhjimáye. Áánélliihyée neebe diityéke:

—Métsiñu eene íbíjínuháñe.

Jetsóoke íékééveíñé dítye pítyácójcatsíñe

(Mt 26.1-5; Mc 14.1-2; Rc 22.1-2)

⁴⁵ Ehdúu díbye méénune íajtyúminéllii Maaríama péémedítýú mítyame cáhcujtsó dííbyeke.

⁴⁶ Áánetúu cáhcújtsotúmé paritséomu éllevu ipyééne úúbálettéhi. ⁴⁷ Ááné lliñétúhjáa píhcyaaavémé pámeere llúúvájte avyéjútémá tsijtye pañétúejte ávyéjute ipítyácójcatsí muhdú dííbyeke imyéénuíñe. Aaméhjáa néjcatsíhi:

—¿Aca muhdú íñe méméénuú dííbyeke? Muurá ímiááné méénuhíjcyaaabe méénuráítyúronéhji. ⁴⁸ Muurá éhdure dííbyeke meíhvéjtsóhajchíí pámeere dííbyekéréjuco ávyéjúúlleíñe. Áijyu muurá romáánómú méhdivu icyáyobáávaténe íñe méduurúvaja iwácávyáhcóne méhdi ícúbáhráiyáhi. Ehdúhjáa néjcatsímye.

⁴⁹ Áijyúu téené pijcyábari diityédítýú tsaapi piañétúejpi llúúvájte avyéjuube íjcyaaabe Caipáá néé diityéke:

—Ávyétá muutérá mía ámuha íñeubará wáájácutúme. ⁵⁰ Muurá ihdyu tehdújuco tsáápiye dsíívéiyóné pámeere meóúúvéiyóné íhdétu.

⁵¹ Ehdúhjáa neebe Caipáá Píívyéébere íjtsámeíchóneri Jetsóó dsíjiveíñé jodíómu wájyuri. Tsáháhjáa íhdityúré iújcune ehdu díbye néétune. ⁵² Árónáacáa tsá apáámye wájyuríyé díbye dsíjívétúne. Téhdurée dsíjiveebe pámeere múhdumé Píívyéébej tsíímé ííñújiri íjcyame dííbyeke cáhcujtsómé ípájtýetéki. ⁵³ Aanée téijyu pítyácójcatsímyé muhdú dííbyeke idsíjívétsoíñe.

⁵⁴ Áánélliihyée tsáhájucó díbye boohówáneúvú péhíjcyatú míamúnááj píñe. Áábemáa muha mepéé Jodéa ííñújitu Eeparaívu íñeubará píívyétúné ííñújij píhírí íjcyácomívu. Ácomíyí muha méícyahíjcyáhi.

⁵⁵ Ájyúu lleevárijyuco pajtyété wañéhjí muháa ténevá pijcyábádú mewáñehjívátéhjycyáne. Áané ihdéjucóo hállúecoomíji múnaa péécunúné Jerotsaréevu muhdú icyahjycyáne íímíbájchoméiki. ⁵⁶ Aaméhjáa duurúvájá pañe íjcyame Jetsóoke íajtyúmíyóneri íjcyame néjcatsíhi:

—¿Muhdú ámuha méjtsúcunúhi? ¿Aca íhya tsááiíbye, mityá tsáhaáj?

⁵⁷ Áanáacáhjáa paritséomú llúúvájte avyéjútémá pámeekéré néé ditye kiá Jetsóo íjcyane iwáájácúcooca íícúí diityéké iúúbálle ditye dííbyeke iékééveki.

12

Tsáápille pacúúcupácyori Jetsóoj tuháácyú tsójtsoné
(Mt 26.6-13; Mc 14.3-9)

¹ Aanée téjyú íhyojtsítú tsájcoojíturéjucó teene pajtyété wañéhjí lléeváíñáa Jetsóoma muha mepéé Betáániávu díbyeé bóhíitsoobe Ráátsaro íjcyácoomívu. ² Ájyúu diitye Ráátsarómú mityane majcho meenú dííbyeke idyúúruváne. Áánevíu Mááta ájcune máchohjycyamútsí dííbye Jetsóoma. ³ Áanáacáa ‘náádoó’ némeíñé pacúúcupácyó mityane áhdótsámejipácyó itsíváne Maaría múrijchó Jetsóoj tuháácyu. Áánemáa páácyulle íhñiwácoriyé dííbyeke. Aanée pájá pañéré imyéwu cuvááhií. ⁴⁻⁵ Ájpacyó hallútú múúhadítú tsaapi Jetsóodívuhacáa méénútsóiibye Tsimóo hajchi Jóoda Ijcarióóte néé múúhake:

—¿Aca íveekí éjpacyo tsá menáhjíhénutú 300-jíva tsané pijcyábá wákimyéi áhdodúné tééne dsíídsiri ídáátsojtéké mepíáábóiyoki?

⁶ Áronáacáa tsá ímiááné ídáátsojtéké ipíáábóiyóneri íjyácunúnéllii ehdu díbye néétune. Ihdyuhacáa múúhama dsíídsike ityéhmehjycyánetu íñánihjycyánélliihyéré imílléroobe téjpacyo náhjíhénúmeíñe. ⁷ Áábekéé Jetsóo néehíí:

—Óvi ihdyu oke téjpacyórí múrijcholle. Muurá ihdyu oke ditye cúúúcooca oke itsójtsóiyónéjucó dille méénune. ⁸ Tsá diitye ídáátsojte kiávú ámúhadítú pééityúne. Áánetu tsá pajyuvaré ámúhama o íjcyáityúne.

Ráátsaróké ídsjívétsóiyóné ditye pítyácócatsíñe

⁹ Aanéhjáa mityame tsúúca waajácú Betáaniári díbye íjcyane. Áanélliihyéé tsáácunúmé dííbye éllevu. Áhduréhjáa imíllémé Ráátsaróké íajtyumíné dsjívéébekeé díbye bóhíitsoóbeke. ¹⁰⁻¹¹ Téjyúhjáa llúúvájte avyéjulte néjcatsí téhdure Ráátsaróké ídsjívétsóiyóné íveekí dííbyeke Jetsóo bóhíitsonéllii mityane míamúnaa dííbyekéréjucó icyáhjútsóne úráavyéné hallútu.

Jerotsaréé coomívú Jetsóo úcaavéne
(Mt 21.1-11; Mc 11.1-11; Rc 19.28-40)

¹²⁻¹³ Áané tsiíjyúu Jerotsaréevu muha mepéénáa técoomíyí mityame pahúllevá múnaa teenéhjáa pajtyété wañéhjívu péémeé. Aaméhjáa Jetsóo tsááne iwáájácúne wájyuhóónema dííbyeke cáhdahíromé íllu wáñécohjycyáhi:

—¡Nóóooj, maímijyu áanu íjraéémú Piivyéébe mémeri tsááneéj! Ehdúhjáa nehjycyámé iwáñéjónema.

¹⁴ Ájyúu bóhdíibe íayáne íjju hallúrí tsúúcajátújucóhjáa Píivyéébere íwaajácúháámítu íllu néhdújucó:

¹⁵ Ámuúha Tsióo cóomi múnaaj, méíllityedíñe. Ámuha éllevu ámúhá avyéjuube tsáá íayáne íjju hájchí hallúri.

16 Ehdúu dííbyedítú nemeíñé tujkénú tsá muha mewáájacutú ñná tene neéiyóne. Áronáacáa bóónétu cáamevu díbye íavyéjuuté péénetu muha méítsaavé teenéhacáa neéiyóné ehdu dííbyedítú tene nehijcyáne.

17 Aanée tétsihyi íjcyame úúbállehíjcyá muhdúhjáa Ráátsaro dsíjívéebeke díbye bóhítsóne.

18 Aanée teene méénúráityuróné díbye méénune iwáájacúnéllii mítyame cáhdahíró dííbyeke. 19 Áamekéé ííténe paritséomú néjcatsíhi:

—Ehdíivane, ámuúhaj. Muurá mítyane míamúnaa dííbyekéréjuco úraavyéne. Aane tsá mepíivyetétú muhdú meméénune.

Griéégomu imíllé Jetsóoke íajtyumíne

20 Áijyúu Jerotsaréeri pajtyété wañéhjiri muha meíjcyámé pañe íjcyámé griéégomu.

21 Aamée Gariréa íñújiri Betsáida íjcyacóomi múnáajpi Perípe élleву itsáane neéhií:

—Muúbej, muha méimíllé Jetsóoke maajtyumíne.

22 Aanée Perípe Aderéke úúballéné tsamútsíjyucó úúballéné Jetsóoke. 23 Áánélliihyée neebe díityétsikye:

—Tsúuca muurá Míamúnáajpidívúu o ípívyééveebe o ávyéjuutéíñe éévé úújetéhi.

24 Muurá ímiáané ámuúhake o neé tríigó neeváú mebájtso dsíjívéeúdu íjcyátsihdyu íñeу mítyanéjuco llíyaaténe. Ahdu o dsíjívée mítyame Píívyéébé avyéjújete íjcyaki. 25 Muurá muhdú íñiri ícyahíjcyajítóré ímillémé wágóóóveéhi. Áánetu ímityúné imyéénuhíjcyané íhvejtsómé újcuú mújyú idsíjívéjúcóóítyúne bóhi. 26 Ahdícyane tsaate tahñéjté íjcyane ímílléhajchíí óví ookéréjuco úraavyéne. Muurá oke ícúvehíjcyámeke Llihíyó avyéjútsoóhi.

Ídsíjívéeíñe Jetsóó úúballéne

27 Ehdúu íñétsihdyu neébe:

—Muhdú íhya múhduúvúra ícyooca táííbuwa. ¿Aane muhdú íñe teéne? Óubá Llihíyoke o táúmeíyá ñná oke pájtyénetu díbye oke ípájtyetétsoki. Tsáhaá. Muuráhjáa ímichi téénéllii oke wáalloóbe. 28 Átsihdyúu neébe:

—Ayúju Llihíyoj, óví ihdyu ú bóhówájtsooméíhi. Áánélliihyée níjkyéjitu Píívyéébe neéhií:

—Tsúuca muurá o bóhówájtsooméíhi. Áronáa éhníínevu tsiíñe o bóhówájtsooméíhi.

29 Aanée tétsihyi íjcyame illéébone neéhií:

—Chijchi ihjyúváhi.

Áánetúu tsijtye neéhií:

—Níjkyéjì múnáajpi dííbyema ihjyúváhi.

30 Áánélliihyée neebe díityéke:

—Áánerá ihdyu ámuúhake íñéérone ookéré neébe. 31 Aane tsúuca míamúnaa ímityúme íjcyanévu neétsámeíñe éévé úújetéhi. Téhdure íñújì avyéjuube Naavéné tsúuca táhjátsáméíhi. 32 Muurá oke cáámetu wátyétyéhcuímyé pámeere óoma íjcyaki.

33 Ehdúu bóhówájtsoobe Jetsóó muhdú ditye dííbyeke dsíjívétsoíñe. 34 Áánélliihyée neéme dííbyeke:

—Áánerá muha mélléébohíjcyá Píívyéébé waajácúháámitu ditye éévehíjcyané míamúnáake pájtyetétsóiibye Críjto muhdú íjcyáityúne. Áánáa muhdú u neé u dsíjívéeíñe Míamúnáajpidívúu u ípívyééveébe. ¿Mityá tsíjpiyéí dííbyej?

35 Áánélliihyée neébe:

—Muurá ihdyu peetédu o neébe wahájchotáwuúré ámuúhama o íjcyáahi. Áánéllii ímiáámeréjuco meíjcyá ámuúhama o íjcyáneј tééveri péjcodu neéne ímityúné ámuúhake idyómájcótuki, ámuha éhne múúne cúúvétsihyi íjcyame wáájacúmeítyúme íjcyadu

meijcyátuki. ³⁶ Ahdícyane peetédu o neébedi ímiá uwááboju ijcyane mécahcújtsó téeneréjuco ámuhadítú íbóhówaúcunúki. Ehdúu Jetsóo diityéké iñétsihdyu péébe tsáhájucó tsiíne diityédívú bóhówáávetúne.

Jetsóoke jodíomudítú tsaate cáhcújtsotúne

³⁷ Mítýáméj piínévú méénúráítúronéhjí díbye méénuhíjcyárónáa tsaate tsá dííbyeke cáhcútsohíjcyatúne. ³⁸ Ehdúhjáa díyte cáhcújtsóítúne Píívyéébe néene dííbyé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaía cáátunúné néehí:

Píívyéébeéj, ¿a ijcyámé tsaate méuwaábori íicuvémej? Muurá tsúuca ú úújetsójúcoorá diityéké dííhtsútuvu.

³⁹ Muuráhjáa ímiáané tsá díyte cáhcútsohíjcyatú dííbyeke. Íllúhjáa idyé tsiíne caatúnuube Itsaía:

⁴⁰ Píívyéébere ihdyu diityéké pívyétejtsó hállúvatúme íjcyadu néeme ííbuúúné wáájácúmeítúme íajtyumíjúcooróné illéébójúcooróné ‘ehdúhaáca’ iñéetuki, aame diibyéjúcooro diityéké ímítúnetu ímíjpyetétsoíyóóbedi ííicúvétuki.

⁴¹ Ehdúhjáa neebe Jetsóodítú Itsaía Píívyéébe ihjyú uubálle múnáajpi tsúúcajátújuco dííbyé íhtsútú íátúmiíhíjcyánéllííhye.

⁴² Ároné pañée mítýame cáhcujtsó tamúnaa jodíomú Jetsóoke ávyéjujte íjcyáróméhjimájucó. Aamée dííbyeke icyáhcújtsoróné tsá pámehdívúré bóhówáávétsotú paritséomú diityéké píhcyáávéjá pañétú wáágóóíyóné apííchori. ⁴³ Imíllerómée ímí Píívyéébema íjcyane. Áronáacáa éhnííñevu imíllémé míamúnáamáyé ímí íjcyane.

Jetsóo uwáábó lléébotúme díllómeí ímítúmedi

⁴⁴ Ájyúu Jetsóo kéévánécoba néehí:

—Muurá oke cáhcujtsómé tsúuca cáhcujtsó Llihíyoke okée wállóóbeke. ⁴⁵ Áhdure oke ájtyumíme tsúuca ájtyumí dííbyeke. ⁴⁶ Muuráhjáa peetédu néene ímiá uwáábójuma o tsáá ííñújívú teene cáhcujtsómé éhne múu cúúvétsii íjcyadu ímítúne pañe íjcyájúcoótuki.

⁴⁷ Aane íñe o úwaabóné illéébójúcooróné cáhcújtsótúmeke tsá o neéítúyuró ímítúme díyte íjcyane. Tsáháa o tsáátu míamúnáadi o ícúbáhraki. Ópée o tsáá diityéké o pájtyetétsoki. ⁴⁸ Áronáa ihdyu muhdú míamúnáa ícyahíjcyané ímíbájchómeícyooca íñe o úwáábohíjcyané íehdúválléne cáhcújtsotúme téené déjúcotu néétsáméííhi. ⁴⁹ Aane íñe ámuhákye o nehíjcyanéjí tsá táíjtsaméítúre o újcune o nehíjcyatúne. Muurá ihdyu Llihíyó okée wállóobe oke néhdújuco ámuhákye o úwáábohíjcyáne. ⁵⁰ Aane ímiáané dííbyé uwááboju lléébome újcuú múijyú ídsíjívéjúcoóítúne bóhi. Ehdú ámuhákye o nehíjcyá Llihíyó oke néhdújuco. Ehdúu neebe Jetsóo.

13

Ímamyémúj tuhááñe Jetsóo níjtyune

¹ Aanée teene pajtyeté wañéhjí lleevárijyucó íjcyánáa tsúuca waajácuube míamúnáama ííñújiri ícyahíjcyátsihdyu Cááni élleu íóomííñe. Aabée mítýane múúhákye iwájyune úújétsohíjcyá múúhadítú ípyétsihvújuco.

² Áanáacáhjáa tsúuca Tsimóo hajchi Jóoda Ijcaríóóté ííbúwá pañévú Naavéné úcaavé díbye dííbyedívú méénútsóíñe íjtsaméima. ³ Aabée Jetsóo waajácú Cááni Píívyéébe élleu tsiíne íóomííñe. Téhdurée waajácuube dííbyeke díbye pícyoone páné avyéjuubéré díbye íjcyaki. ⁴ Aabée majchóri muha meijcyánáa hállújea íwajyámú ityácóríívéne ípáacyuméibávú íjpiínétú chíaaavéhi. ⁵ Áánemáa lííyíhlló pañévú nújpacyo ípícyójpácycori múúháj tuhááñe íñíjtyune páacyuube eenée íjpiínétú íchíáávéhbari.

⁶ Aanée Tsimóo Péedoróké díbye níjtyúyónáa neébe:

—Ávyéjuúbej, ¿aca muhdú ívane oke ú nįtyuú tájtyúhaacyu cáabyekérá uke o nįtyúíyóóbeke?

⁷ Áánélliihyée neébe:

—Tehdújuco. Áronáa tsá u wáájacutú íveekí ehdu o méénune. Aane ihdyu cáhawáá óví ú waajácúhi.

⁸ Áánélliihyée neebe Péédoro:

—Áronáa tsá oke u nįtyúityuróne. Muurá ihdyu uke ó nįtyúiyáhi.

Áronáacáa neebe dííbyeke:

—Muurá uke o nįtyútuca tsá u íjcyáityuró táavyéjújpi.

⁹ Áánélliihyée idyé neebe Péédoro:

—Ávyéjuúbej, aanéjįva tsá apáañéré tájtyúhaacyu u nįtyúityúne. Téhdure oke nįtyu táhníwáuma táhójtšicu.

¹⁰ Áánélliihyée Jetsóó néé dííbyeke:

—Muurá íávúhcútsihdyu íjchivyémé íjtyúhaacyúréjuco nįtyámeíñé íjpi ííñvájúcóótúnélliihye. Ahdu muurá ícyooca ímíhyero ámuúha. Áronáa tsá pámeére.

¹¹ Ehdúu neebe múúhadítyúhacáa tsaapi dííbyedívú méénútsoíñé iwáájácúnema.

¹² Ehdúu múúháj tuháañé íñjtyúne tšiiñe íwajyámuvu iúcaávène ácuúveebe múúháj pñínévú ípyée íacuúacunúhįjcyátšihvu. Áánemáa neebe múúhakye:

—¿A ámuha méwaajácú íveekí ehdu ámuúhakye o méénune? ¹³ Muurá ámuha oke médíllóhįjcyá Uwáábóóbemáyé Ávyéjuube o íjcyane. Aane diibyéjuco o íjcyáabeke ihdyu tehdújuco ámuha oke medíllóhįjcyáne. ¹⁴ Muurá ímiáané Uwáábóóbemáyé Ávyéjuube o íjcyároobe ámuúháj tuháañé ó nįtyúhi. Aane ihdyu óví tehdú ámuha ménítyúcatsíhįjcyáhi.

¹⁵ Muurá ehdu ó meenú tehdú ámuha pamévakeré maávyejúúlleki. ¹⁶ Muurá ímiáané ámuúhakye o néé tsané avyéjújúbé únú múnáajpi tsá diibye íavyéjújúbé ehniíñevu íjcyatúne. Áhdure tsaate tsáapiikye tšíllelevu wállóobe tsá diityé ehniíñevu íjcyatúne. ¹⁷ Ehdú ámuúhakye o néhįjcyané ámuha melléébóne tehdú meícyáhajchíi muurá íñé ímįyaú ámuha meįjcyáhi.

¹⁸ Áronáa tsá pámeere tehdú ámuha meįjcyáityúne. Muurá ó waajácú caatyé ímiáané tahñéjté íjcyane. Áronáa ihdyu tehdújuco tene pájtyeíñé tsúúcajátújucóo Píívyéébe íwaajácúháámitu íllu néhdújuco: “Dííbyema muhcsi memáchohįjcyároobe óhdivu méénútsoóhi.” ¹⁹ Ehdú oke tene pájtyeíñé íhdétújuco ámuúhakye o úúballéné néhi tene pájtyeįyju ámuha oke mecáhcújtso ímiáané diibyéjuco o íjcyane. ²⁰ Aane ímiáané o néé íñe ámuúhakye o wállóómeke ímí iwáátsúcúpéjtsómedi íícuvémé idyé muurá ookéjuco íícuvéne, áhdure Llihíyó okée wállóóbekéjuco dítye íícuvéne.

Jetsóó úúballé dííbyedívú Jóóda méénútsoíñe

(Mt 26.20-25; Mc 14.17-21; Rc 22.21-23)

²¹ Ehdúu Jetsóó múúhakye íñétsihdyu múhduúvúrá illíñémuúacunúmeíñe tšiiñe néehií:

—Muurá ímiáané ámuúhadítyú tsaapi óhdivu méénútsoóhi.

²² Aanée tsá muha mewáájacutú cáabyedítyú díbye nééneé. Áánélliihyée muha íllure méíítéjcatsíhi. ²³ Téįyúu muha memájchónáa mítyane díbye oke ívámeííbyé dííbyé úníuri ó ácuúacunúhi. ²⁴ Áábekée oke Tsimóo Péédoro néé o díllo dííbyeke ímichi cáabyedítyú ehdu díbye nééneé. ²⁵ Ahdújucóo dííbyeke áábánéwu o nééneé:

—Ávyéjuúbej, ¿aca caabyé ímichi úhdivu méénútsoóhi?

²⁶ Áánélliihyée neébe:

—Pááaho o éeníyohóvú o ájcuúbe.

Ehdúu néébere iééníyohóvú ajcú Tsimóó hajchi Jóóda Ijcarióóteke. ²⁷ Áijyúu tsúúca díbyé pañévú Naavéné úcaavéné iwáájácúne Jetsóó néé díbyeke:

—Wa bo íicúí ñná u méénuíñé meénuj.

²⁸ Ehdúu dibye nééne tsá muha díbyema majchorí meíjcyámedítýú tsáápiubaré wáájácútu íveekí ehdu dibye díbyeke nééneé. ²⁹ Tsaatée ijtsúcunú dsíídsí tehmeébé dibye íjcyánéllí ehdu dibye nééne wañéhjí wáábyuta tsíeméné dibye íáhdoki. Áhdurée ijtsúcunúmé ídáátsojtéké dibye dsíídsítu ájcúiyóné ehdu dibye nééneé.

³⁰ Aanée diibye Jóóda Jetsóó pááahóvú ájcune imájchóne múúhadítýú péjucóó tépejco.

Jetsóó tauhubaju

³¹ Áábe déjuvúu Jetsóó nééhií:

—Ícyooca ihdyu Míamúnaájpidívúu o ípívyéévebe ó ávyéjúúteé Píívyéébé avyéjú iwáájácúmeíki. ³² Aane lléváhréjuco muhtsi maávyéjútsójcatsííñe Píívyéébema. ³³ Muurá ámúhakye o pícyoíñúmé oke ámuha menéhcóromé tsá maájtyúmíityú áátsííméjuco ámuha meíjcyaróme. Aane ámúhá avyéjuktéké o néhdu tsá ámuha ícyooca mepééityú o péhullévu. ³⁴ Ahdícyane ámúhakye ó tauhubá muhdú ámúhakye o wájyudu ámuha mewájýújcatsíiki. ³⁵ Muurá ímíááné ámuha mewájýújcatsíihajchíí téénetu pámeere míamúnaa waajácúú ímíááné tahñéjté ámuha meíjcyane.

Jetsóó úúballé Péédoro tóónúmeíñe (Mt 26.31-35; Mc 14.27-31; Rc 22.31-34)

³⁶ Ehdúu Jetsóó nééneíllí Tsimóó Péédoro néé díbyeke:

—Ávyéjúúbej, ¿aca kiávú ú peéhi?

Áánéllíhyée neébe:

—Ícyooca tsáhái óóma u pééityúne. Árónáa bóónétúí oke ú úráávyeehi.

³⁷ Áánéllíhyée Péédoro néé díbyeke:

—Ávyéjúúbej, ¿aca íveekí tsá ícyooca úúma o pééityúne? Muurá téhdure ó dsíjívéiyá diwájyuri.

³⁸ Áánéllíhyée neébe:

—¿aca ímíááné u néé tawájyuri u dsíjívéiyóne? Muurá ímíáánéturé uke o néé ípyejco cáracái májtsívátúnáa oke u úráávyeróóné u tóónúíñé 3-ijyúva.

14

Jetsóój téeveríyé Méécáánidívú meúújeténe

¹ Aane ihdyu íínerí maáábímyeídíñe. Llihíyoma múhtsidívú mécatsípááve. ² Muurá dibye íjcyáhulle íjcyáné meíjcyáiyotsíhji. Muurá tene íjcyátuca idyé ó nééiyá tene íjcyatúne. Árónáa íjcyáne. Áánéllí o péé téhullévú ámúhá ihde o ímíbájchoki. ³ Aane o ímíbáávyetsódú ámuha tahñéjteke ó ujcúvaá tsatsíhyí meíjcyaki. ⁴ Muurá ámuha méwaajácú kiávú o pééíñe. Áhdure ámuha méwaajácú muhdú téhullévú ámuha meúújetéíñe.

⁵ Ehdúu múúhakye Jetsóó nééneíllí Tomáa nééhií:

—Ávyéjúúbej, tsá muha mewáájácútu kiávú u pééíñe. Téhdure tsá muha mewáájácútu muhdú téhullévú meúújetéíñe.

⁶ Áánéllíhyée neébe díbyeke:

—Oo muurá téhullévú úújeténe júúvádú o néébedi ímíá uwááboju íjcyane cáhcujtsómé ujcú múijyú ídsíjívéjúcúoóityúne bóhi. Aame tajtyéeveri úújeté Llihíyodívu. ⁷ Muurá ámuha oke mewáájácúhajchíí tsúúca téhdure méwaajácú Llihíyoke. Tsúúca muurá ámuha máájtyumí díbyeke.

⁸ Áánélliihyée Perípé nééhií:

—Ávyéjuúbej, cána múúhake dájtyumítsó Díicyáánidívú muha téeneri meíjyácunújúcóótuki.

⁹ Áánélliihyée neebe dííbyeke:

—¿Aca muhdú íhyajchótá ámúhama o íjcyáábeke tsá oke u wáájacúpityúne? Muurá oke ájtyumímé tsúúca ájtyumí Llihíyoke. Aanéjii ¿muhdú Llihíyodívú ámúhake o ájtyumítsóiyóné oke u nééhií? ¹⁰ ¿Aca tsá u cáhcújtsotú dííbyema tsáápihdyuré muhtsi meíjcyane? Muurá dííbyere tajtyéeveri ámúhake úwáábohíjcyáhi. Tsá iná óhdityuré o újcune o méénuhíjcyatúne. ¹¹ Aane ihdyu mécahcújtsó tsáápihdyuré muhtsi Llihíyoma meíjcyane. Pane eene méénúraítyúronéhjí ámuha meíténáa o méénuhíjcyánéúbatu bo oke mécahcújtsoj. ¹² Muurá ímiááné ámúhake o néé oke ímí cáhcujtsómé téhdure o méénuhíjcyádú méénúraítyúronéhjí méénuíñe. Muurá Llihíyodívú o úújetéébé téhullétú diityéké o píaabómé éhniíñevu íjcyanéjhjí méénuúhi. ¹³ Aane panévare ámuha dííbyeke tamyémeri metáúmeímyeke ó píááboó téeneri dííbyé ihtsútú o bóhówájtsoki. ¹⁴ Ahdícyane panévare píáábó tamyémeri ámuha metáúmeíñetu ámúhake ó píááboóhi.

Jetsóó néé Píívyéébé Apííchó iwállooíñe

¹⁵ Aane óví ímiááné ámuha oke mewájyúhajchíí melleebó muhdú ámuha meíjcyaiñé ámúhake o nehíjcyáne. ¹⁶ Muurá Llihíyoke ó táúmíí díbye ámuha élleu iwálo Íapííchó ámúhake tene ipíáábohíjcyane panévaturé ímí ámuha meíjcyaki. Aane tsá ámúhadítú kiá íjcyáityúne. ¹⁷ Muurá teene ímiájijtóvú meke waajácútsóhi. Aane tsá úcáávéityú íjje ne uráávyehíjcyámé pañévú teene dítye wáájacútúnéllíihye. Áánetu ihdyu ámuha tsúúca méwaajácú ámúhama tene íjcyanéllíihye. Aane ámúhá pañévú úcááveéhi.

¹⁸ Ahdícyane tsá ámúhake o íhvéjtsóityúne. Muurá tsiíñe ámúhá élleu ó tsaáhi. ¹⁹ Aabe lléváhréjuco íjitu o péébeke tsáhájucó múhá oke ájtyumíityúne. Áronáa ihdyu ámuha oke máájtyumíí o bóhíhdu ámuha mebhóhííñéllíihye. ²⁰ Aane cáhawáá óví ámuha méwaajácú muhdú Llihíyoma muhtsi meíjcyane, téhdure muhdú ámúhama tsame meíjcyane. ²¹ Aane ihdyu óví oke wájyume lleebó muhdú diityéké o nehíjcyáne. Ááneri úújétsóimyé ímiááné oke iwájyune. Áámedívú o wáájacútsámeímyeke muhtsi Llihíyoma méwájyúhi.

²² Ehdúu Jetsóó néénéllíi tsijpi Jóóda Ijcarióóté íjcyátuube néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿aca íveekí múúhadívúré ú waajácútsáméíí tsíjtyedívú wáájacútsámeítyuúbe?

²³ Áánélliihyée neébe:

—Muurá oke wájyume o nééne lléébómedívúré ó waajácútsáméííhi. Áámeke Llihíyó iwájyúne diityé pañévú Íapííchó pícyoó téénej téeveri ímí tsaméhjí diityémá muha menáhbévájcatsíki. ²⁴ Muurá o nééne lléébotúmé tsá oke wájyutúne. Ehdú íñe ámúhake o nehíjcyáne tsá táíjtsaméí íjcyatúne. Muurá ihdyu okée wáalloobe Llihíyóré ehdu ámúhake nehíjcyáhi.

²⁵ Aane íñe ámúhake ó nehíjcyá ámúhama o íjcyané hajchóta. ²⁶ Áronáa bóónétu Llihíyó Íapííchó ámúhá élleu wáloonéréjuco ámúhake píááboíñe panévaturé. Aane ámúhake túkévéjtsó muhdú ámuha meíjcyaiñé ámúhake o úwáábohíjcyánetu. Téhdure tsíñehjívú ámúhake waajácútsóíñe.

²⁷ Aane ámúhake o pícyoíñúmé tadyéjuvu ehdícyaróné pañe ímíñeúvú méíjcyaco ííneri íjtsámeítyúne. Áronáa tsá ámúhake o néétu míamúnaa ímíjyútsócatsíhíjcyádú nééne íjtsaméima ámúhake o pícyoíñuíñe. ²⁸ Aane muurá ámúhake ó nehíjcyá lléváhréjuco ámúhadítú o péébe idyé tsiíñe ámúhá élleu o tsáíñe. Aane ímiááné ámuha oke

mewájuháajchíí méimíjyúúveé Llihíyó táehnííñevu íhtsútuube íjcyáábe éllevu o péeneri. ²⁹ Aane ámúhakye ó úúballé íhdéjucu néhi tehdu tene pájtyéijyu ámuha mecáhcújtso ímiááné o néhijcyáne.

³⁰ Aane íñe nihñéréjucu ámúhama o íhjuváne. Tsúúca muurá ííñújí avyéjuube áteréejpíyé íjcyároobe tawáábyú tsáábe pííhíjucóóhíí. ³¹ Áábedívú ihdyu ó íhvéjtsáméíí Llihíyó ímillédújucu pámeere míamúnaa iwáájácu ímiááné dííbyeke o wájuúnéllii díbye oke néhdújucu o íjcyáiñe.

Ahdícyane ílluréjucu metsu mepéékií. Ehdúu neebe múúhakye Jetsóo.

15

Jetsóo néé óóvahédú íñééneé

¹ Aabée tsiíñe múúhakye úwááboobe nééhií:

—Oo muurá óóvahédu. Áánetu Llihíyó tééhé tehmeébédu. ² Aabe dówacárohíjcyá tahñéjté íjcyájucóórómedítýú táuwaáboju bóhówaúcunútúmeke éhne múúne teehe óóvahetu néevahíjcyátúwajcáji téené tehmeébé wáágóohíjcyádu. Áánetu ihdyu ímiáánéjucu tahñéjté íjcyámedítýú táuwaábó bóhówaúcunúmeke píááboobe éhnííñevu ímí ditye teene iúráavyeki. ³ Muurá tsúúca ámúhakye o úwáábohíjcyáne j téeveri ámuha méimíbaavyéhi. ⁴ Ahdícyane óóma ámuha meíjcyame óhdityu médówáávedíñe. Muurá úméhetu téwajca víúúvwéwájca tsá néevájúcootúne. Ahdu muurá óhdityu ámuha medówáávéhajchíí tsá ímiá úwááboju ámúhadítýú bóhówaúcunújucóóityúne.

⁵ Aane óóvahédú oó. Áánetu ámuha tééhéwajcánédu. Aame óhdityu ámuha medówáávetúhajchíí ímiá úwááboju ámúhadítýú bóhówaúcunúhi. Áánetu óhdityu ámuha medówáávéhajchíí tsá Píívyéébe ímillédú ámuha meíjcyáityúne. ⁶ Aame ílluréjucu ámuha mewágoóóveíñe éhne múúne teene óóvahetu néevahíjcyátúwajcáji mewáhdáhinúné mecóvajtsódu.

⁷ Muurá tahñéjté ámuha meíjcyame óhdityu dówáávetúmeré ímí táuwaáboju meíjtsúcunúhajchíí tehdujucu ámuha meíjcyáiñe. Aame ámuha píáábó metáúmeíñevu ámúhakye ó ájcuúhi. ⁸ Muurá ímiá úwááboju ámúhadítýú bóhówaúcunúhajchíí ímiááné Llihíyoke ámuha máávyéjútsoóhi. Aame ámuha meíjcyáá ímiááné táuráávyé múnáa. ⁹ Muurá ámúhakye mítyane ó wajyú Llihíyó oke wájuudu. Áánéllii oke méíhvéjtsodíñe. ¹⁰ Muurá tátyaúhbajúúné ámuha melléébóne tehdu meícyáhajchíí ámúhakye o píááboó íñe Llihíyó taúhbajúúné o lléébónéllii oke díbye píáábohíjcyádu.

¹¹ Ehdú íñe ámúhakye ó nehíjcyá tsaméhjí téeneri meimíjyúúveki. ¹² Áánéllii ámúhakye ó nehíjcyá ámúhakye o wájuudu ámuha mewájujcatsíki. ¹³ Muurá o dsíjíveneri ámúhakye ó úújétsoó mítyane ámúhakye o wájuune. Tsáhájucu muurá tsiíñe muhdú éhnííñevu mewájuune meúújétsóityuróne. ¹⁴ Aane íñe ámúhakye o néhijcyáne ámuha melléébóne tehdu meícyáhajchíí ímiááné táñahbévajte ámuha meíjcyáhi. ¹⁵ Áámeke tsá ámúhakye o díllotú táwákimyéi múnáadi. Muurá tsáne avyéjúúbé wákimyéi múnáa tsá wáájacutú muhdú íavyéjuube íjtsámeíñe. Áánéllii ihdyu ámúhakye o néé táñahbévajte ámuha meíjcyane íñe páneere muhdú oke Llihíyó úwáábohíjcyáne ámúhakye o úúbállehíjcyanélliihye. ¹⁶ Tsáháa oke ámuha menéhcoobe íñe ámúhama o íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu oore ámúhakye ó ujcú tahñéjté ámuha meíjcyámedítýú ímiá úwááboju íbóhówaúcunú múijyú níjkéváityúne. Aame ámuha Llihíyoke tamyémeri panévá píáábó metáúmeícyooca ámúhakye píáábóíbye. ¹⁷ Áánéllii ámúhakye o néé ámuha mewájujcatsíki.

Jetsóoke cáhcújtsotúme dííbyeéjteke tsáriléne

18 Aane ámuha oke mecáhcújtsóné hallútú tsaate ámúhake tsárílléhajchíí múu ítsaavé okée itsárillédújuco ditye ámúhake tsárilléne. 19 Muurá ditye íjcyadu ámuha meíjcyaca ámúhake wájuúiyóme. Áronáacáa diityédítýú ámúhake o újcúnéllii ámúhake tsarílleímyé diityédú ámuha menéjúcóótúnéllíihye. 20 Aane cáhawáá méjjsúcunu éhnée tsané avyéjúúbé wákimyéi múnáajpi íavyéjúúbé éhnííñevu íjcyáítyuróné ámúhake o nééneé. Aane muurá oke ícúbahrádúré ámúhadi ícúbáhraímye. Muurá táuwaábó illééboca idyé ámuha meúwaabóné lléébóiyóme. 21 Ehdu páhduváré ámúhake dárííveímyé tahñéjté ámuha meíjcyané hallútú okée wálloobe Píívyéébeke iwáájácútúnéllíihye.

22 Muuráhjáa diityé uwáábovu o tsáátuca tsá oke ditye tsárílléítyuróne. Aacáa tsá diityé hallurí ímityúné íjcyáítyuróne. Áronáa ícyooca diityé hallurí teene íveekí oke cáhcújtsotúmé illure oke tsáríllehíjcyanéllíihye. 23 Tsá idyé apáábyekéré oóke, muurá Llihíyomájucó múhtsikye ditye tsárilléne. 24 Muurá diityéj pñévéú méénuráítyurónéhjí o méénuhíjcyátuca tsá diityé hallurí ñná íjcyáítyuróne. Áronáa ténehji múbará méénúítyuróné o méénuhíjcyané ájtyumíjúcoorómé ¿íveekí illure múhtsikye tsaríllehíjcyá Llihíyoma? 25 Áronáa ihdyu tehdujuco oke ditye tsárilléne dííbyé waajácúháámítu illu tene néhdújuco: “Íné ímityú o méénútúróobeke oke tsarílléme.”

26 Árone ihdyu óvíi Píívyéébé Apííchó ámuha éllevu o wálloonéréjuco ámúhake túkévejtsóné táuwaábó ámuha meméénuki. 27 Ahdícyane óvíi ámuha teene méméénuhíjcyá íñée táwákimyéi o tújkénútsihdyu oómaye ámuha meícyahíjcyádú íjcyame.

16

1 Ehdu íñe ámúhake ó nehíjcyá ámuha meíjcyátsíívyéne oke meíhvéjtsótuki. 2 Muurá ámúhake waagóómyé pihcyáávejááné pañétu. Áhdure tsaatéké ámúhadítýú idsíjívétsone íjtsúcunúimye tehdujuco Píívyéébe ímillédú imyéénune. 3 Ehdu muurá dáríívémeímye Llihíyoma múhtsikye iwáájácútúnéllíihye. 4 Aane íñe ámúhake ó úúballé néhi tene pájtyéijyu ámuha meítsááveki. Tsáháa éijyu ámúhake teene o úúballétú ámúhamáyéikyée o íjcyanéllíihye.

Píívyéébé Apííchó meke píaabóne

5 Aabe ícyooca tsúúca ámúhadítýú o péjúcoó okée wálloóbe éllevu. Áronáa tsá tsáápíuba ámúhadítýú oke díllotú kiávú o pééíñe. 6 ¿Muhdú ámuha kehdóvémejhíúvú ámúhake o úúballéneíllíihye? 7 Áronáa ihdyu tehdujuco ámúhadítýú o pééíñe. Muurá o péétuca tsá Píívyéébé Apííchó ámuha éllevu tsááítyuró ámúhake ipíááboki. Áanéllii ó peé ámuha éllevu teene o wálloóki. 8 Muurá ténej tééveri míamúnaa waajácúú ímityúmé íjcyane. Téhdure waajácúúmyé ímiájíjtó cáhcújtsómé ímíjpyetéíñe. Téhdure waajácúúmyé teene cáhcújtsótúmema Llihíyó muhdú ditye ícyahíjcyané ímíbájchoíñe. 9 Muurá ímityúmé tsá oke cáhcújtsotúne. Aame wágóóóveé téené déjúcotu. 10 Aame idyé waajácúú Llihíyó éllevu o péénetu ímiááné apááñéré táuwaáboju icyáhújtsóneri míamúnaa dííbyedívú úújetéiyóne. Aabe ámúhadítýú o péébeke tsáhájucó oke ámuha maájtyúmíityúne. 11 Téhdure waajácúúmyé Píívyéébe míamúnaa muhdú ícyahíjcyané diityémá ímíbájchóijyu dííbyeke cáhcújtsómé pájtyetéíñe tsúúca ííñújí avyéjuube Naavéneke o táhjáneíllíihye.

12 Aane íjcyaróné mítyane ámúhake o nééiyóne. Áronáa tsá ámuha mewáájácúítyuróne. 13 Muurá ihdyu Píívyéébé Apííchó ímiááné ámuha éllevu itsáácooca ámúhake waajácútsóó keená ímiááné íjcyanévu. Tsá íhdityuré íujcune tene ámúhake úwáábóityúne. Muurá ihdyu Píívyéébere nééne ámúhadívú bóhówájtsóíñe panévaré muhdú pájtyeíñe. 14 Aane

táuwáábojúvú ámúhakye iwáájácútsónej téeveri oke ávyéjútsoóhi. ¹⁵ Muurá Llihíyóroero oó. Áánéllii ó nehíjcyá tahñévúré dííbyé Apííchó ámúhakye wáájácútsóíñe.

Kímóóve ímíjyuuvu ñjkeváne

¹⁶ Aabe muurá lléváhréjuco ámúhadítýú o péébeke tsáhájucó oke ámuha maájtyúmíityúne. Áronáa idyé llévá ámuha oke tsiíñe máájtyúmíi Llihíyo éllevu o pééíñe ihde.

¹⁷ Ehdúu Jetsóó néénéllii múúhadítýú tsaate néjcatsíhi:

—¿Aca íhya muhdú íñééiyóné ehdu meke neébe? ¹⁸ Tétsii tsá mewáájácútyúne.

¹⁹ Aanée dííbyeke muha medíllóiyóné iwáájácúne neebe múúhakye:

—Éhnené ámúhakye ‘lléváhréjuco ámúhadítýú o pééíñe, áronáa idyé llévá ámuha oke máájtyúmíi’ o néene muurá ámuha medíllójcatsíhi. ²⁰ Muurá ímiáané ámúhakye o néé ávyétá ihnáhó ámuha oke mekímóóveíñe. Áané tujkéveri muurá oke cáhcújtsótómé íllure ímíjyúúveéhi. Áronáa ihdyu ámuha mekímoovéné ámúhama ñjkévaá ímíjyuuvúréjuco. ²¹ Muurá walle itsímávájyju avyerí ícúbáhrámeíhi. Áronáa tsímene tsúuca íjchívyéné boone tsáhájucó dille ávyevéjucótyúne. Ílluréjuco dille ímíjyuuvéné tsíméneke iújcúneri. ²² Ahdu muurá ámúhadítýú o pééneri ámuha mekímóóveéhi. Áronáa llévá ámuha oke máájtyúmíneri meímíjyuuvéné tsá múha muhdú méénúityúne.

²³ Aane téijyju piáábó tsáhájucó oke ámuha metáúmeíityúne. Llihíyokéréjuco ámuha tamyémeri metáúmeííñe ámúhakye díbye ipiááboki. ²⁴ Aane muurá tsáhái ámuha metáúmeíityúne. Cáhawáá métáuméí ámúhakye díbye piáábóneri ámuha meímíjyúúveki.

Jetsocríjtó íjii ímítyú tsúuca táhjane

²⁵ Áhdurée idyé tsiíñe neebe múúhakye:

—Muurá ámúhakye ó úúbállehíjcyá tsíeménéhjij téeveri. Aane cáhawáá ícyooca ímíñeúvú Llihíyodítýú ámúhakye o úúbálleki. ²⁶ Dííbyekéréjuco ihdyu ámuha metáúmeííñe piáábó tamyémeri. Tsáhájucó ámúhama o táúmeíityúne. ²⁷ Muurá mítyane ámúhakye wájyuube oke iwájyudu dííbyedítýú o tsááne ámuha mecáhcújtsóne téhdure oke mewájyúnéllíihye.

²⁸ Muuráhjáa dííbyedítýú ííñujívú o tsáábe éllevu tsúuca ó oomíjyúcoóhi.

²⁹ Ehdúu Jetsóó néénéllii muha menée dííbyeke:

—Ícyooca ihdyu botsii ímíñeúvú múúhakye ú úúballéhi. Tsáhájucó tsíeménéhjij téeveri múúhakye u úúbálletúne. ³⁰ Aane muha méwaaajácú ímiáané páneere u wáájácúúbeke tsá múha uke úwáábóityuróne. Áánéllii muha mecáhcujtsó ímiáánéjucóhjáa Píívyéébedítýú u tsááneé.

³¹ Áánélliihyée neebe múúhakye:

—¿A ícyooca botsii ámuha mecáhcujtsóhi? ³² Áronáa tsúuca óhdityu ámuha metsújááveéhi. Áané boone ooréjuco o cóevaíñe. Áronáa tsá oore o íjcyatúne. Muurá Llihíyoma ó íjcyáhi. ³³ Ehdu íñe ámúhakye ó nehíjcyá óhdivu ámuha mecátsípáávéne íñnerí maáábímyeítyuki. Ihdyúhde tehjújuco ííñujiri ámuha meícúbáhrámeííñe. Áronéhjívú métáhjátsámeídíñe. Muurá tsúuca tééjii ímítyú ámúhama ó tahjáhi.

17

Jetsóó ímamyémú hallúvú piáábó táúmeíñe

¹ Ehdúu íñétsihdyu Jetsóó cáámevu icyárúúvéne néehíi:

—Ayúju Táácáaniíj, wa ícyooca oke Dááchikye dávyejújtsó díihtsútú óhdityu íbóhówaúcunúki. ² Muuráhjáa oke ú picyóó pámé avyējuubéré o íjcyaaabe múhdúmekéhjáa u újcúmeke o ájcu mújyú ditye dsíjivéjucóóityúne bóhívu. ³ Aane muurá apáábyéré ímiá

Piivyéébé u íjcyáábema oke Dááchikye íñée ííñujívú u wállóóbeke wáájacúmé újcuú tééne bóhi.

⁴ Aabe íñe uke íjitu ó bóhówátsohíjcyá díihtsútú okée u níwaavéné o méénuneri. Aane tsúuca ó nijkéváhi. ⁵ Ahdícyane ihdyu, uu Táácááni, óvíi oke ú ávyéjutsó meíjcyá éhnée ííñujíi íjcyatúnáa meícyahíjcyádu.

⁶ Muurá ííñujíri íjcyámedítýú tahñéjté íjcyáímyeke u újcúmeke tsúuca úhdivu ó waajácutsóhi. Muuráhjáa tsúucajátújuco dihñéjté íjcyame íñe díuwaáboju o úwaabóné tsúuca cáhcujtsóhi. ⁷ Aame tsúuca waajácú páneere o méénuhíjcyáné úhdivyúré tsááneé. ⁸ Muurá okée u níwaavéné o úwaábohíjcyáné imílléme. Aame cáhcujtsó ímiáánée oke u wállóónéllii o tsááneé.

⁹ Ahdícyane uke ó táúmeí piáábó dihñéjtéjuco íjcyame táhójtsiri íjcyámé hallúvu. Áánetu uke cáhcujtsótúmé hallúvú tsá o táúmeítyúne. ¹⁰ Muurá páneere tahñéjté íjcyame téhdure dihñéjté íjcyámedítýú táavyéjú bóhówaúacunúhi.

¹¹ Áámedítýú tsúuca ó peé diéllevu. Áámeke ihdyu, Táácááni ímiáábé u íjcyaaabe, tehme díihtsúturi táhójtsiri íjcyame ímí tsaméhjí tsajjítóré íjtsámeí íñe meíjcyadu. ¹² Muurá ííñujíri diityémá o íjcyaaabe dítsíjpari diityéké ó téhmehíjcyáhi. Aame íjcyá páneere. Áronáa tsáápiye diityédítýú wágóoové tsúucajátújucoo díwaajácúháámitu tene néhdújuco.

¹³ Áámeke ihdyu ííñujíri diityémá o íjcyáné hajchótá ó úwaábohíjcyá ditye ímíjyu íñe o ímijyúdu. Aabe tsúuca diityédítýú ó oomíjyúcoó diéllevu. ¹⁴ Muurá díuwaáboju diityéké o úwaábómeke íjienéré úraavyémé tsaríllé tééneejpi o íjcyátúúbeke ditye úráavyénéllíihye. ¹⁵ Áronáa tsá uke o néétu diityéké diityédítýú u íínétsoki. Íllure uke o néé Naavéné diityéké mújtátsóíyónetu u téhmeki. ¹⁶ Tsá muurá ííñujíeneri o íícúvetú tééneejpi o íjcyátúnéllíihye. Áhdure tsáhájucó ditye téeneri íícúvetú tsúuca oke iúráavyénéllíihye. ¹⁷ Áámeke ihdyu díuwaábójuj téeveri éhnííñevu dímiábáchó tsaímiyé uke ditye iúráavyeki. ¹⁸ Muurá ó wálloó diityéké uwaábovu íjienéré úráavyémé pañévú íñe diityé pañévú oke u wállohdu. ¹⁹ Muuráhjáa diityéké ó ímíbaávyetsó ímiájíjtó icyánejcúvú ávyeta diityédí o íjyácunúnéllíihye.

²⁰ Aane tsá uke piáábó o táúmeítyú apáámyéré óóma íjcyámé hallúvu. Téhdure ó táúmeí ditye táuwaáboju úwaabóné lléébome oke cáhcujtsóímyé hallúvu. ²¹⁻²³ Aame diityémá íñe meíjcyadu tsame íjcyame iwáájácu oke u wájyudu diityéké téhdure u wájyune. Áámema ímí menáhbévájcatsí téénetu íjí icyánéjcu úraavyémé icyáhcújtso ímiáánée oke u wálloóne. Muurá oke u bóhówátsohíjcyádúré idyé diityéké ó bóhówátsohíjcyá ditye ímí tsame íjcyá meíjcyadu.

²⁴ Ahdícyane, Lli, uke ó táúmeí dihñéjté táhójtsiri íjcyame óóma táavyéjuri íjcyaki. Muuráhjáa ííñujíi u ípívyéjtsótúné ihdájucó oke u ávyéjútsohíjcyáné oke u wájyúnéllíihye. ²⁵ Aabe Táácááni ímiáábé u íjcyaaabe muurá íjí icyánéjcu úraavyémé tsá uke wáájacutú íñe uke o wáájacúdu. Áánetu ihdyu íjtye tsúuca ímí uke waajácú okée u wállóóbeke icyáhcújtsónéllíihye. ²⁶ Áámeke tsúuca ó waajácútsó úhdivu. Áánetúréi diityéké éhnííñevu o wáájacútsóíñe páneere pahúllevávú mewájyújcatsíki.

18

Jetsóoke ditye ékeevéne

(Mt 26.47-56; Mc 14.43-50; Rc 22.47-53)

¹ Ehdúu Jetsóo Cááníma íhgyúvátsihdyu muha dííbyema mépajtyé 'Tsedoróo' némeíñé téhiwánijke tsíñejcúvu. Ánejcúríi oríívo bájú íjcyáné lliíñévú muha méúújetéhi.

² Átsípye Jóoda Jetsóodívú méénútsóíibye waajácú pájyuváree tétsihvu muha dííbyema méúújetéhíjcyánéllíihye. ³ Átsihvúu tsívaabe tsodáhómuma duurúvájá tehmejteke llúúvájte

avyéjurtémáhjáa paritséomú wállóomeke. Áámée ímyéenujçátsiháñema, ipyééteháñema, tsááhií. ⁴ Aanée Jetsóo iwáájácúne diityé éllevu ipyééne née diityéke:

—¿Muucá ámuha ménehcóhi?

⁵ Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Muha Natsarée múnáájpi Jetsóoke ménehcóhi.

Áánélliihyée neébe:

—Oo muurá dííbye. Téjyúu diityé pañe diibye Jóoda dííbyedívú méénútsóiíbye. ⁶ Aanée ehdu Jetsóo diityéké néénetu idyéjuéhnejcúvú oómiyómé áákityéhi. ⁷ Áámekée tsiíñe neébe:

—¿ímiááné muucá ámuha ménehcóhi?

Áánélliihyée néémeé:

—Éje, Jetsóoke muha ménehcó Natsarée múnáájpiíkye.

⁸ Áánélliihyée neebe diityéke:

—Tsúúcajáne muurá ámúhakye ó née diibye o íjcyane. Aane ihdyu ámuha oke meméénúhajchíí médómájcodí íjtyékeé.

⁹ Ehdúu pajtyéné dííbyerée íllu néhdújuco: “Úpée, Lli, u újcume táhójtširi íjcyamedítýú tsá tsáápíuba wágóóóvetúne.” ¹⁰ Áánáacáa Tsimóo Péédoro ínñitsúwá iwávítšuuúne wállórihjícú llúúvájte avyéjuúbé únú múnáajpi ‘Máácoó’ némeííbyé núúmiho ímiánéjçúeho. ¹¹ Árónáacáa Jetsóo née dííbyeke:

—Íveekíami ehdu ú meénuj. Pícyo dínñtsúwa. ¿Aca tsá u wáájácútu Llihíyóo néhdújuco o ícúbáhrámeííñe?

Llúúvájte avyéjuúbe éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene
(Mt 26.57-58; Mc 14.53-54; Rc 22.54)

¹² Aamée diitye tsodáhómuu, íavyéjuúbee, duurúvájá tehmejtee, íjcyame tsúúca Jetsóoke iekéévéébeke dohñínúhi. ¹³ Áánemáa tsajtyémé dííbyeke Caipáa baabe Anáa jávu. Téjyúu téené pijcyábari diibye Caipáa pañétúejpi llúúvájte avyéjuúbe. ¹⁴ Diibyeé muurá diityéké nehjçyá pámeere óúúvéyóné íhdétú tehjújuco tsaapi dsíjiveíñe.

Jetsóoke úráávyeróné Péédoro tóónune
(Mt 26.69-70; Mc 14.66-68; Rc 22.55-57)

¹⁵ Aanée Jetsóoke ditye tsájtyéébeke o úráávyéébema idyé Tsimóo Péédoro péé óoma pañétúejpi llúúvájte avyéjuube oke wájácú néébema. Áánélliihyée oke pajtyétsoobe ihjyá llahájtsí míhllémeíñetu pañevu Jetsóoma o úcááveki. ¹⁶ Áánétúu diibye Péédoro coévá llééhowávúré áachí éhnejcúvu. Áánélliihyée ó ihjyúvá llééhowá tehmélléma díbye téhdure íucááveki. Áánélliihyée botsíi pajtyétsolle dííbyeke. ¹⁷ Aallée née dííbyeke:

—¿Aca tsá Jetsóo mamýémúejpi u íjcyatúne?

Áánélliihyée neébe:

—Tsáhaá, tsíjpiye oó.

¹⁸ Téjyúu tsuucówu tene néénéllii llúúvájte avyéjuúbé únú múnáama tehmejté icyújuwááñúwatu píhmíme életu idyé píhmíbe Péédoro.

Llúúvájte avyéjuube Jetsóoke díllone
(Mt 26.59-66; Mc 14.55-64; Rc 22.66-71)

¹⁹ Áánáacáa llúúvájte avyéjuube Anáa dílló Jetsóoke íiná díbye úwáábohíjçyáne. Áhdurée díllóobe ímamyémú íiná méénuhíjçyáne. ²⁰ Áánélliihyée neebe dííbyeke:

—Muurá duurúvájá pañévú téhdure píhçyáávejááné pañévú míamúnááj píñévú ó úwáábohíjçyáhi. Tsá muurá mújyú téévéneúvú o íhçyúvahíjçyatúne. ²¹ Aanéjñí muhdú

oke ú dillóhi. Cáhawáá dillo táuwaáboju lléébúacunúhíjcyámeke ditye uke iñéé ñná o úwáábohíjcyáne. Muurá íchihyi íjcyámé tsaate teene lléébúacunúhíjcyáme.

²² Áánélliihyée duurúvájá tehmeébé nées dííbyeke:

—¿Íveekí ehdu ú añujcú llúúvájte avyéjúúbeke? Ehdúu neébere wábáajcáro dííbyeke.

²³ Áánélliihyée Jetsóó néehíí:

—¿Aca ó allíhi? Cána oke diñej. Muurá ímiáané o néehíí. Aanéjíí ¿íveekí oke ú wábáajcóhi?

²⁴ Átsihdyúu Jetsóoke diibye Anáá wallóó dóhjíuri pañétúejpi llúúvájte avyéjuube Caipáa éllévúréjuco.

Tsiiñe Pééodoro tóónúmeñe

(Mt 26.71-75; Mc 14.69-72; Rc 22.58-62)

²⁵ Áánáacáa tétsihíyái Pééodoro pihmírí diityéj piine íjcyáábeke neémeé:

—¿Aca tsá áadí mamyé múejpi u íjcyatúne?

Áánélliihyée ityóónúne neébe:

—Tsáhaá, tsíjpiye oó.

²⁶ Áánélliihyée llúúvájte avyéjúúbé únú múnáadítyú díbyée iñúúmího wáhdahíróóbé jééeebe néehíí:

—Ááneráhjané diityémá oríívó bájú lliñe u íjcyáábeke ó ájtyumíhi.

²⁷ Árónáacáa tsiiñe íllure tóónuúbe. Áánáacáa tsúúca cáraca májtsiváhi.

Pirááto éllévu Jetsóoke ditye tsájtyene

(Mt 27.1-2, 11-14; Mc 15.1-5; Rc 23.1-5)

²⁸ Aanée tétsihdyu Caipáa jatu tsájtyémé Jetsóoke téené iñújí avyéjuube Pirááto jávu. Áánáacáa tsúúca métsítsiivéhi. Áijyúu dííbyeke tsájtyeme tsá úcáávetú tééj páñévú téeneríváa ímityújtsámeímyé teene wañéhji májchó ímájchójúccóityúrónéllíhye.

²⁹ Áánélliihyée Piráátó diityé éllévu íjchívyéne nées diityéke:

—¿Aca ñná ímityúné áanu méénune ámuha méúúballé dííbyé hallúvu?

³⁰ Áánélliihyée neéme dííbyeke:

—Muurá díbye ímityuube íjcyátuca tsá muha metsíváityuró díéllévu.

³¹ Áánélliihyée neébe:

—Ané wa ihdyu metsájtyéébeke meméénú muhdú ámuha jodíómú taúhbaju néhduú.

Áánélliihyée neéme dííbyeke:

—Árónáa tsá muha metáúhbáityuró tsaaté dsíjívétsovu.

³² Ehdúu pajtyéné dííbyerée Jetsóó muhdú idsíjívéiñe néhdújuco. ³³ Áábekée Piráátó ihjyá pañévú ipíúvábéke néehíí:

—¿A uu jodíómú avyéjuúbe?

³⁴ Áánélliihyée neébe dííbyeke:

—¿A uure ehdu oke u néehíí, mityá tsaate uke néhijcyánéré oke u nées?

³⁵ Áánélliihyée Piráátó néehíí:

—Tsá muurá jodíómuube o íjcyatúne. Muurá ihdyu dimúnaaré llúúvájte avyéjútémá ¿ííne hallútútá uke tsiva taéllévuj? ¿íñétáhjáa ímityúné ú meénuj?

³⁶ Áánélliihyée neébe:

—Tsá ííñújiene táavyéjú íjcyatúne. Muurá ííñújí avyéjúejpi o íjcyaca támamyémú táhallútú méénúiyá oke ditye íékeévétuki.

³⁷ Áánélliihyée Piráátó nées dííbyeke:

—¿Áánélliihyéhaca ihdyu diibyéjuco uu avyéjuúbe?

Áánélliihyée neébe:

—Éée, diibyéjuco oo ímiáájuvúu míamúnáake o wáájácútso íñujívú o tsímávámeíbye. Aane ímilléméjuco táuwááboju illéébóne cáhcujtsóne.

³⁸ Áánélliihyée Piráátó néehí:

—¿Aca iiná teene ímiááju?

Ehdúu díbyeke iñéene ihjyá pañétú ijchívyéne neebe díbyeke tsívameke:

—Áánerá tsá dibye ímítyuube íjcyatúne.

Jetsóoke ditye dsíjívétsoíñe

(Mt 27.15-31; Mc 15.6-20; Rc 23.13-25)

³⁹ Muurá ámuha paíjyuva pajtyeté wañéhjí pañe cúvéhóojari íjcyámedítú tsáápí hallúvú méihjyúváábeke ó ichívyétsohíjcyáhi. Aane ¿íhya ámuha méimíllé díbye ámuhá avyéjúúbeke o ácádsíjcaáyóné téjyju?

⁴⁰ Ehdúu Piráátó néérónáa páméhcobaré néehí:

—¿Tsáhaá, tsá díbyeke u ácádsíjcaáyóityúne! ¿Barabáakéré u íjchívyetsóné muha méimílléhi!

Ácoocáa diibye Barabáa ávyétá ímítyuube íjcyabe cúvéhóojari téjyju.

19

¹ Aanée ehdu ditye néenélii awáá Piráátó ílluréjuco Jetsóodívú táuhbáné ítsodáhómuke ditye díbyeke iwátsíhcyuki. ² Aamée ánetóónetu cháhiwa imyéénuwávú ávohjácó díbyeke. Áánemáa díbyeke uácómé wájyamu duujínuúdú nééjácobávu. ³ Áánemáa díbye úniúvú íjcyáne íllu wañécohíjcyáme:

—¿Nóooj, maímijyu áánu jodíómú avyéjuúbej!

Ehdúu iwáñéjcone néemere wábáácohíjcyá díbyeke.

⁴ Aanée tsiíñe Piráátó díbyekée tsájtyéme éllevu ípyééne néehí:

—Cáhawáá íllevu díbyeke o íjchívyétso ámuha mewáájácu ímiááné dibye ímítyuube íjcyatúne.

⁵ Ehdúu iñéene Jetsóoke dibye píúvaabe úújeté diityé úmíwávú ánetóóné chahíwavu ditye ávohjácónema. Téhdurée wájyamu duujínuúdú nééjavu ditye uácójama díbye. Áábedítúúu neebe Piráátó diityéke:

—Éje, áánu muuráhaja.

⁶ Áábekée llúúvájte avyéjútémá duurúvájá tehméjte íájtyúmíne kéévánécoba néehí:

—¿Áábyedívú wátyetyehcútsó páwachékevu! ¿Tsáma wátyetyéhútsoco!

Áánélliihyée neebe Piráátó diityéke:

—Wa ihdyu metsájtyéébeke ámuháyé mewátyetyéhcu. Tsá muurá ímítyuube dibye íjcyatúne.

⁷ Áánélliihyée néeme díbyeke:

—Árónáa ihdyu múuhá taúhbaju néhdújuco dibye dsíjívéiñe íveekí Píívyéébé Hájchidi dibye díllómeíhíjcyáné déjúcotu.

⁸ Ehdúu ditye néeneri Piráátó mítyane íllityéhi. ⁹ Áánemáa tsiíñe ihjyá pañévú ítsájtyéébeke neebe:

—¿Aca kiá múnáajpí uú? Aanée tsá dibye añújcutúne. ¹⁰ Áánélliihyée neebe díbyeke:

—¿Aca íveekí tsá oke u añújcutúne? ¿Aca tsá u wáájácutú o nééjuri páwachékevu uke ditye wátyetyéhúiyóne? Téhdure ¿a tsá u wáájácutú uke ténetu o pájtyetésóiyóne?

¹¹ Áánélliihyée neebe Jetsóo:

—Ávyeta muurá tsá muhdú oke u méénúityuró Píívyéébe ímíllétuca. Muurá iñe diéllevu oke tsívame díehníñevu ímityúné meenúhi.

¹² Ehdúu Jetsóó néénéllii Piráátó imíllerá dííbyeke iácádsíjcaáyóne. Áronáacáa néeme kéévánécoba dííbyeke:

—Muurá áádikye u ácádsíjcaáyóhajchíí tsá pañétúejpi avyējuube Tséétsáma ímí u íjcyáityúne. Muurá iiye ávyéjúúbedi díllómeímyé íllure ehdíívallé dííbyeke.

¹³ Ehdúu ditye néénéllii ihjyá pañétú íjchívyétsoobe Jetsóoke. Áánemáa ácúúveebe íavyéjú íjyáwá néwayúúnetu níjcyómeíñé hallúvu. Tétsíi mémée heeberéómú ihjyúrí Gabááta.

¹⁴ Téijyúu cójípíne péjcore teene pajtyété wañéhjí lléeváíñáaaca. Áijyúu Piráátó néé diityéke:

—¡Aabye ámuhá avyējuúbe!

¹⁵ Áronáacáa kéévánécoba néemeé:

—¡Wa ihdyu dííbyedívú wátyétyehcútsó páwachékevu díbye ídsíjiveki!

Áronáacáa neebe diityéke:

—Áronáa tsáhábá ámuha jodíómú avyéjúúbedívú o wátyétyécútsóityuró páwachékevu. Ehdúu díbye néérónáa llúúvájte avyéjunte néé dííbyeke:

—¡Áronáa íjcyaaabe apáabyéré pañétúejpi múuhá avyējuube Tséétsá!

¹⁶ Ehdúu éhnííñevúré ditye néénéllii ílluréjuco Piráátó íhvejtsóné diityédívú ditye dííbyeke iwátyétyéhcu páwachékevu. Áábekée tsajtyémé iwátyétyéhcuíhullévu.

*Páwachékevu ditye Jetsóoke wátyétyehcúne
(Mt 27.32-44; Mc 15.21-32; Rc 23.26-43)*

¹⁷ Aabée Jetsóó tsajtye dííbyeke ditye wátyétyéhcuíwachéké ‘Niwaupáaji’ némeítsíi heeberéómú ihjyúrí ‘Góógota’ némeítsihvu. ¹⁸ Áábekée tétsihvu wátyétyehcúmé téwachékevu. Áhdurée téijyu tsaatésikye wátyétyehcúmé dííbyé úníutu panéjcvváacutu. ¹⁹ Áijyúu Piráátó néé ditye téwachéketu ípícyo íllu nééneé: “Jetsóó Natsarée múnáajpi jodíómú avyējuúbe.”

²⁰ Aanée mítyame éévehíjcyá píhíré tétsii Jerotsaréetu íjcyánélliihye. Caatúváneé heeberéómuu, gríéégomuu, romáánómuu, éhdúmé ihjyúri. ²¹ Ehdúhjáa Piráátó cáatúnúnéllii dííbye éllevu llúúvájte avyéjunte ipyééne néé dííbyeke:

—Tsáháa u cáatúnúityuró jodíómú avyējuube díbye íjcyane. Úpée ú caatúnúiyá iiye jodíómú avyéjúúbedi díbye díllómeíhijcyáne.

²² Áronáacáhjáa neébe:

—Áronáacáa tsúúca o cáátunúné óvi éhduréjuco.

²³ Aanée tsodáhómú dííbyeke iwátyétyehcúné iníjkevádú dííbyé wajyámúúné wátújcatsíhi. Áánetúu tsaja cááméjácoba tsá ditye pívyetétú muhdú iácújcatsíñe.

²⁴ Áánélliihyée néjcatsímye:

—Íjyáhacoba tsá medóváájcoityúne. Metsu menéhco muucá tene dómajcómé teeja itsájtyeki. Ehdúu pajtyéné tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébé waajácúháámítu íllu tene néhdújuco: “Táwajyámúúné wátújcatsímye. Áánetu ícyaaaméjácóbá hallúvú nehcomé muhnéjáj teja íjcyaiñe.”

Ahdújucóo ímiááné tsodáhómú méénune.

²⁵ Áijyúu tétsihyi dííbyéj tsííjuu, dííllé naálee, Créopá taaba Maaríaa, Maaría Madarénaa, éhdume. ²⁶ Téhdurée ivámeíwu oke díbye nehíjcyaaabe tsííjú úníuri o íjyócunúúbeke ííténe neebe díílleke:

—Wáhaj, aadi muurá tsaapi daáchi.

²⁷ Átsihdyúu oke neébe:

—Aalle, muube, díítsííjuú.

Áánélliihyée tahjyávuréjuco díílleke o tsájtyene.

*Jetsóó dsíjivéne**(Mt 27.45-56; Mc 15.33-41; Rc 23.44-49)*

²⁸ Aanée téjyju tsúúca páneere pájtyéíñe éévé úújeténé Jetsóó iwáájácúne néehí:

—Ó ádóiyáhi. Ehdúu neebe tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébé waajácúháámitu tene néhdújuco.

²⁹ Áánélliihyée bíinójpácýó kiwátyé lílyíhlló pañe íjcyánetu wáýámúihdsídú néene íéenyóné úméhéí nájcautu ipícýóóne cújuuvémé dííbyeke. ³⁰ Aanée ííhásihdyu neebe:

—Áyu, ícyooca ihdyu páneere nijkéváhi.

Ehdúu íñétsihdyu ílluréjuco díbye dsíjivéne.

Tsodáhó Jetsóoke cáváajcároné

³¹ Áané tsiíjyúu pajtyété wañéhjí lléeváíñéllii tsá ditye ímíletú ítémehoóné téwachékéjíturé íjcyane. Áánélliihyée néeme Piráátóke díbye ityáúhba ítsodáhómuke ditye ítyájkíííñe iwáíhyáñu íícúí ditye idsíjive ditye tétsihdyu íñíityétsómeke tsiéllévúréjuco ipícýoóki. ³² Ahdújucoo díbye néénéllii tsodáhómú péeme wáíhyañúné Jetsóó úníutu panéjcvatú íjcyámútsí tájkiííñe. ³³ Áánetúu Jetsóoke ditye wáíhyañúyónáa tsáhájucó díbye bóhítúne. Áánélliihyée tsáhájucó ditye wáíhyañutú dííbyé tájkiíícyu.

³⁴ Áronáacáa tsodáhó dííbyévuke íáámíhotu cáváajcáro aamúbari. Áhejútúu tújpácýoma nújpacýo ijchívyéhi. ³⁵ Ehdúu ímiááné tene pájtyene o ájtyumíné íñe ó úúballéhi. Aane ihdyu óvíi ámuha mécáhcujtsóhi. ³⁶ Ehdúu Jetsóoke tsodáhómú ítyájkííícyú tsá wáihyáýotú tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébe íwaajácúháámitu íllu néhdújuco: “Tsá dííbyeke tsátsííuba ditye wáihyáýóityúne.” ³⁷ Téhdure téhaamítú nééneé: “Ditye cáváajcáoóbeke ííteímye.”

*Jetsóó ítémeho ditye cúúune**(Mt 27.57-61; Mc 15.42-47; Rc 23.50-56)*

³⁸ Áané boonéhjáa Arimatéa cóomi múnáajpi Jotséé ávyéjuté apííchoríi teevetaríyé Jetsóoke úráávyehíjcyaaabe táúmeí Piráátóke dííbyévú ítémeho icyúúuki. Ahdújucoo díbye ájcune díbye icyúúuki. ³⁹ Téjyúhjáa dííbye élleu Nicodéémó tsáá tsáíjyúu pejco Jetsóoma íhýúvájéébe. Aabéhjáa tsivá míiraá, áároee, íjcyané pacúúcuma úméváné duurúbajpácýó 30-áámú íjcyane. ⁴⁰ Ááneríhýáa wáýámubááné imúríjchóne bííjínúmútsí dííbyévuke dityeé ítémeho icyúúu méénuhíjcyádújuco. ⁴¹ Aanéhjáa dííbyévuke ditye wátyétyéhóúné úníuri bajtsóháñé íjcyátsihdyu níkyehéjú behéjure tsaatékéi ditye pícyóótuhéju. ⁴² Áhejú pañévúhjáa dííbyeke cúúumútsí píhíré tétsihdyu téheju néénéllííhye. Ehdúhjáa meenúme wáyeéévéjcoójí ihde ditye ímíbáchómeíhíjcyajcoójí tsiíjyju téjcooji íjcyáíñéllííhye.

20*Jetsóó dsíjiveebe bóhíne**(Mt 28.1-10; Mc 16.1-8; Rc 24.1-12)*

¹ Aanéhjáa teene wáyeéévéjcoójí boonétú tsiííñe tsemáánaréjuco déjúcoóvejcoójí Maaría Madaréná péé pejcójuco Jetsóó nijkye úújetélle. Aalléhjáa úújeté téhejú watájcó nééwáýúcoba íñétsámeíñevu. ² Áánélliihyéhjáa íícúí dsíínéríyé tsáalle Tsimóo Péédorómá muhsti meíjcyámútsikye neeváhi:

—íÁvyéjúúbeúvú ítémehoáa újcujemé níkyehéjú pañétu! íAane tsá mewáájácútu kíávú ditye tsájtyene! ³ Áánélliihyée muhsti téhullévú mepéé dsíínéríye. ⁴⁻⁵ Aanée íícúí o dsííneebe Péédoró íhdéré o úújetéébé téhejú pañévú úcáávétuube íúmíwatúré ó dújuúcunú íbíjínubááneréjuco téhejú pañe íjcyane. ⁶ Áánáacáa botsíi Péédoro tadyéjutu wájtsíibe tsapéhdú úcaavé pañéehéjúvu. Aabée idyé ájtyumí wáýámubááneréjuco téhejú pañe

íjcyane. ⁷ Íhdyúebárée íhñíwau bííjínúmeíba béwánúmeíba ájtyúmiíbe. ⁸ Áábe déjutúu o úcáavebe teene o ájtyúmíne botsíi ó cáhcujtsó ímiáané Jetsóo bóhiíne. ⁹ Aanée tsáhái tsijtye wáájacutú ehdúhjáa díbye bóhiííne tsúúcajátújuco Píívyéébe néhijcyané dííbye waajácúháámitu cáátuvané iéévehíjcyaróne. ¹⁰ Ehdúu muhtsi teene maájtyúmíne ílluréjuco meóómiíne.

*Maaría Madarénadívú Jetsóo bóhówaavéne
(Mc 16.9-11)*

¹¹ Áánetúu Maaría Madaréná tsiííne níkyéhejúvú pééllévaa táallere téhejú pañe dújúcohíjcyáhi. ¹² Aallévaa ájtyumí míityétsi níjkyéji múnáajtétsi tsítsíj íwajyámúúne néémutsi ácuúacunúne Jetsóo ítéméhó boonééhájtširi panéjcuvaácuri íhñíwáú icyánéjcurii, íjtyúháácýú icyánéjcurii, ehdu. ¹³ Aamútsiváa neé díílleke:

—Muúllej, ¿íínerí ú tahíjcyáhi?

Áánélliihyévaa neelle diityétsikye:

—Ávyéjúúbé ítémehóha kiávú dítye tsájtyéneri ihdyu ó tahíjcyáhi.

¹⁴ Ehdúvaa íñétsihdyu révoúacunúllé ájtyumí tsaapi íjyóacunúúbeke. Áronáacávaa tsá dille wáájacutú Jetsóo díbye íjcyane. ¹⁵ Aabévaa idyé neé díílleke:

—Muúllej, ¿aca muucá u néhcolle eene ú tahíjcyáhi?

Áánélliihyévaa tétsii íjcyane bajtsó tehmeébekéré iwáabyúne neéle:

—Tsáijyúne múu uure ítémeho tsítsihvu u íñétsóhajchíi ihdyu oke duubállé kiávúhjané u pícyoone o tsájtyeki.

¹⁶ Áronáacávaa díllóobe imyémeri díílleke. Áánélliihyévaa dííbyedívú iwááne ‘¡Rabónij!’ neelle muuha heberéomú ihjyúrí ‘Ávyéjúúbej’ neéiyóne.

¹⁷ Áánélliihyévaa neebe díílleke:

—Oke dácádsíjcaáyo. Tsáhái muurá cáamevu Llihíyo éllevu o péétune. Áánéllii tahñéjte éllevu péene duubállé tsúúca o pééííne Mépiivyéébe éllevu.

¹⁸ Ahdújucóhjáa dille múúha éllevu itsááne múúhake úúballéváné dííbyeke íájtyumíne. Áhdurée úúballéle muhdú díbye díílleke nénehji.

*Ímamyémudívú Jetsóo bóhówaavéne
(Mt 28.16-20; Mc 16.14-18; Rc 24.36-49)*

¹⁹ Aanée téjcoojíré tsemáaná tújkévajcójí pejco muha tsatsíhyí tsájá pañe. Aamée cóhpé muha méwátajcó llehówáané tsíjtye apííchori. Áánetúhjáa Jetsóo múhdutú iúcáavéne múúhake neéhií:

—¡Ámuúhaj! ¿A ámuha méíjcyaraj?

²⁰ Ehdúu múúhake íñéene úújétsoobe íhyójtšicutúu dítye wátyétyehcúné añúííhyóhejúcuvu. Téhdurée tsaapi cávájacárohejúvú múúhake úújétsoobe. Áánerí mítyane muha méímíjyuvé Jetsóoke maájtyúmíneri. ²¹ Átsihdyúu neebe múúhake:

—Óví ímí ámuha méíjcyáhi. Ókée ííñujívú ámuha éllevu Llihíyó wáallohdu idyé ámúhake ó wallóo táuwááboju wáájacútúme éllevu.

²² Ehdúu neébere múúhake íbátsúhcúne neéhií:

—Óví ámúhá pañévú Píívyéébe Apííchó úcaavéhi. ²³ Muurá tsaate ímityúné méénune diityémá ámuha meímíbájchómé hallúrí tsáhájucó tene íjcyáityúne. Áánetu diityémá ámuha meímíbájchótúme hallúrí íjcyaiíne diityé ímityu.

Tomáa Jetsóoke íájtyúmínemáyé cáhcujtsóne

²⁴ Ehdúu Jetsóo múúhadívú bóhówáavénáa tsá Tomáa múúhama íjcyatú dííbyere ‘Jeméero’ némeííbye. ²⁵ Áábekée muha meúúballérónáa neebe múúhake:

—Dííbyé hojtsícutu añúííhyóhejúcu íjcyáneri táhójtsiwa o úácótúhajchíí tsá o cáhcújtsóityú dííbyeke. Áhdure dityée cáváájcohéjuri o úácótúhajchíí tsá o cáhcújtsóityúne. Ehdúu neebe Tomáá múúhake.

²⁶ Átsihdyúu 8 coojívatu tsiíne muha tsájá pañe meíjcyánáa tsúúca múúhamájucó dííbye Tomáa. Aanée idyé cóhpé muha lléhowáané mewátájcónáa tsiíne Jetsóó múúha éllevu iúcaávène néé múúhake:

—¡Ámuúhaj! ¿A ámuha meíjcyaraj?

²⁷ Átsihdyúu Tomáake neébe:

—Ayúwa díhyójtsiwa duácó íñe añúííhyóhejúcu táhójtsícutu íjcyánerij. Téhdure ú uacoó íñe oke ditye cáváájcohéjuri. Ááne tsá éhniínevúré cáhcújtsótuube u íjcyáityúne.

²⁸ Áánélliihyée Tomáá botsíi icyáhcújtsóne nééhií:

—¡ímiáánéjuco Tápiivyéébé uu Táavyéjuúbe!

²⁹ Áánélliihyée Jetsóó néé dííbyeke:

—Oke u ájtyúmínemáyé botsíi ú cáhcujtsó o bóhíine. ¡Maímijyu ihdyu ditye íjcyane íajtyúmíturóné cáhcujtsóme! Ehdúu Jetsóó nééhií.

Íhyaamí pañe cáátuvané íñnetú meke píaabóne

³⁰ Aabée mítyane meénúráityúronéhjí muha ímamyémú meííténáa meénuhíjcyáné tsá páneere o cáátúnutúne. ³¹ Áronáa ihdyu téénetu tsáneetsa ó caatúnú ámuha mecáhcújtsó ímiááné dííbyéjuco Críjto Píivyéébé Hajchi míamúnáake pájtyetétsoobe íjcyane. Áánéllii dííbyeke cáhcujtsómé tsá wágóóóvéityúne.

21

Tsiíne ímamyémudívú Jetsóó bóhówaavéne

¹ Áané boonétúu tsiíne Jetsóó bóhówaavé múúhadívú ‘Tibéeria’ némeíñé unéú úníuri muha ílluume meíjcyámedívu: ² Tsimóo Péédooro, Tomáá dííbyere ‘Jeméero’ némeííbyee, Gariréa íñújiri íjcyacóómí Canáa múnáajpi Natanaéee, Tsebedéó hájchimútsí muhtsii, tsíjtyetsíi múúháejtéstii, éhdúmedívu. ³ Áijyúu Tsimóo Péédooro ‘ói ó tsínuutéhi’ néénéllii muha menééhií:

—Métsu bo tsaméhjí mepéékií. Áhdújucóo muha míñneri mepééme tépejco metsínuurómé tsá metaávatúne. ⁴ Aanée tsúúca metsítsíívénáa tééú úníuri íjcyáábeke muha máájtyúmíromé tsá mewáájacutú dííbyeke. ⁵ Aabée múúhake nééhií:

—¿A ámuha métaávaj?

Áánélliihyée muha menééhií:

—Tsáhaá, keenéiyóhaja.

⁶ Áánélliihyée neebe múúhake:

—Cáhawáá tsíñejcu metsínuj. Áhdújucóo ténejcu muha metsínuume meújcune mítyane ámómeke. Aamée ávyétá padúúcu néémeke tsá muha meíhnhóhootú meíjchíivyetsóné míñne pañévu. ⁷ Áánáacáa dííbyeke o wáájacúne Péédooróké o nééhií:

—¡Áánerá Ávyéjuube Jetsóó aábye!

Ehdúu o néénemáyé Péédooro íñcúí íwajyámuvu iúcaávène cátsíñiiivyé tééú pañévú dííbye éllevu ipyéékií. ⁸ Áánétúu ihdyu muha choocói tsínucóóhó líicyúhcoméré mepéé 100 éévetá hajchótáubáhjáa muha íúníutu meíjcyame. ⁹ Aamée muha meíjchivyémé máájtyumí tétsihyi cúújúwatu amóóbé wáhjámeíñé úníuri pááaho íjcyane. ¹⁰ Áánáacáa Jetsóó néé múúhake:

—Ámúhaj táávalu tsaatéké metsíva.

11 Áánélliihyée Pééodoro tsínucóóhó amómema lliúcú íjchivu 153-meva íjcyámema. Árómé padúúcuríi tsá técooho móhtóbatúne. 12 Átsihdyúu neebe múúhakyé:

—Ayúwa mémajchóvaj.

Aané tsá tsáápíuba díllotú dílbyeke múha díbye íjcyane pámeerée dílbyeke muha mewáájácúnélliihye. 13 Áámekée múúhakyé amóóbeke páááhoma wájtúube.

14 Ehdúu Jetsóó tsiíne múúhadívú bóhówaavé tsúuca pápíhchúú íjyúvájuco ípyée idsíjívétsihdyu bóhíibe.

Péedorómá Jetsóó íhjuváne

15 Aanée muha memájchóné nájcautu neebe Tsimóo Péedoróke:

—Tsímoj, Jonáá hajchi u íjcyaaabe, ¿a ímiááné oke ú wajyú íjtye díñahbéjté oke wájyúné ehniíñevu?

Áánélliihyée neébe:

—Éée Ávyéjuúbej, muurá ú waajácú uke o wájyune.

Áánélliihyée Jetsóó néehí:

—Ané óoma táuráavye múnáake téhmeco éhne múúne obééjámuke dítye téhmedu.

16 Átsihdyúu idyé tsiíne neébe:

—Tsímoj, Jonáá hajchi u íjcyaaabe, ¿a ímiááné oke ú wajyúhi?

Áánélliihyée neébe:

—Éée Ávyéjuúbej, muurá ú waajácú uke o wájyune.

Áánélliihyée idyé neébe:

—Ané óoma táuráavye múnáake téhmeco éhne múúne obééjámuke dítye téhmedu.

17 Átsihdyúu tsiíne neébe:

—Tsímoj, Jonáá hajchi u íjcyaaabe, ¿a ímiááné oke ú wajyúhi?

Aané Péedoróké idátsó pajtyé 3-íjyúvájuco bɪwáánéré díbye díllone. Aabée néehí:

—Ávyéjuúbej, muurá tsá iná u túhúllétúne. Aabe muurá ú waajácú ímiááné uke o wájyune.

Áánélliihyée idyé neebe dílbyeke:

—Ané óoma táuráavye múnáake téhmeco éhne múúne obééjámuke dítye téhmedu.

18 Muurá u óváhtsáné hajchótá uure díwajyámuunévú u újcámeíñe ú úllehíjcyá u ímílléhulléhji. Aabe u kéémécooca muurá tsíjtyeréjucu uke díwajyámuunévú iújcóóbeke tsájtyeíñe u ímíllétúróhullévu.

19 Átsihdyúu idyé neebe dílbyeke:

—Aabe wa ihdyu ehdu uke o néérónáa oke duráávyej. Ehdúu Jetsóó néé Péedoróké díbye iwáájácu muhdú dílbyeke iúráávyéné nájcaúvú idsíjívéneri díbye Píívyéébé íhtsútú bóhówájtsoíñe.

Jetsóó ivámeíwu íñéébedítýú úúballéne

20 Aanée tétsihdyu Pééodoro révoúcunú Jetsóo déjutu ivámeíwuúu oke díbye neébe o péébeke. Ópée muurá dílbyé úníuri nihñéré majchóri muha meíjcyánáa o íjcyaaabe ó dílló dílbyeke caabyé múúhadítýú dílbyedívú méénútsoíñe. 21 Áábekée Pééodoro oke ííténe néé Jetsóoke:

—Ávyéjuúbej, ¿ácooca áanu muhdú íjcyááhi?

22 Áánélliihyée neébe:

—Muurá o ímílléhajchíi tsá díbye dsíjívéityú mújyú tsiíne o tsááiñévújucu. Árónáa óvíjyacóóné téeneri u íjtsámeíñe. Wa ihdyu oke duráávyej.

²³ Ehdúu Jetsóó óhdityu nééné uubállé tsújaavé cahcújtso múnáadi mújyúvájháa o dsíjívújúcoóítyúné uubáalle. Áronáacáa ihdyu tsá tehdu dibye néétune. Muuráhjáa ihdyu íllure neebe dibye ímílléhajchíí o íjcyáíñé mújyú dibye tsááiñévújuco. Áánemáa neebe téeneri Pééodoro íjtsámeíjyúcoótuki.

²⁴ Aane íñe tsaapi Jetsóo mámyé o íjcyaaabe íhyaami ó caatúnú muhdúhjáa páneere dibye méénuhíjcyanéhjí o ájtyúmiibe dibye úwáábohíjcyanéhjí o lléébone. Aane méwaajácú íhyaamítú cáátuváné ímiááné íjcyane.

²⁵ Áhdure íjcyaróné mítyane tsíñehji Jetsóope íjiri íjcyácooca méénuhíjcyanéhjí. Aane muurá páneere mecáátúnuca ííñujívú tsá waajácúhaaminé úújetéítyuróne. Áyu tehjújuco.

HÉÉCHOÓ

Uwáábojte méénúnéhjí uubálleháámi

Píivyéébé Apííchó tsááíñe némeíñe

¹ Muúbe Téóopíroj, íhdée diéllevu o cáátúnúháámí pañe ó úúballé páneere muhdúhjáa Cáání élleву níjkyejívu ipyétsihvújuco Jetsóó úwááboobéré méénuhíjcyanehjí. ² Muuráhjáa ímamyémuke iújcúmeke Píivyéébé Apííchoj tééveri níwááveebe ñná ditye méénúíñévu. ³ Áamedívúhjáa muurá ídsijívé boone bóhówáávehíjcyaaabe 40 coojívá hajchótá ímiáánéjuco dibye bóhíine ditye iwáájácuki. Áámekéhjáa Píivyéébé avyéjuto úwáábohíjcyaaabe.

⁴ Aabéhjáa néé diityéke:

—Jerotsarétúí kiávú mépehdíñe. Météhmeçóí tétsihdyu Llihíyóo ámúhakye íájcuíñe néhíjcyáne. ⁵ Ímiáánéjuçóo Jóáa tsótsóhíjcyané nújpacýori. Áánetu ihdyu lléváhréjuco ámúhá pañévu Píivyéébé Apííchó úcááveíñe. Ehdúhjáa neebe Jetsóó ímamyémuke.

Jetsóó níjkyejívu pééneé

⁶ Aaméhjáa tsiíñe dííbyema idyóbéévétsihvu néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿a ícyooca tsiíñe ú ímíbaávyétsoo méiíñújí tsíjtyé hójtsí pañe íjcyájúçóótuki?

⁷ Áánéllíihyéhjáa neébe:

—Tsá ámuha teene mewáájácútyuró múúcoocá Llihíyóo tehdu méénuíñe. Óví ihdyu mújyú íímílléjyу méénuube páneere dííbyé hójtsíri íjcyaaabe. ⁸ Áánetu ihdyu dííbyé Apííchó ámúhadívú níityene ámúhá pañévu úcááveçooca ámuha téené íhnáhoori méúwááboó óhdityu íjcyané uwááboju Jerotsarée múnáakee, Jodéa íiñújí múnáakee, Tsamáaría íiñújí múnáakee, íjcyane. Aane téhdure tsújááveé pahúllevá múnáadívu.

⁹ Ehdúhjáa diityéké íñétsihdyu Jetsóó ditye íiténeríyé tsúúca cáámevu wátyóhívéhi. Aabéhjáa ojtsó pañévu tsúúca tévééveíñúúbeke tsáhájucó ditye ájtyúmitúne. ¹⁰ Aaméhjáa cáámevu dibye péhullévúré íítehíjcyarónáa míityétsi ávyéta tsítsí íwajyámúúçú néémutsi bóhówaavé diityédívu. ¹¹ Aamútsíhjáa néé diityéke:

—Ámuúha Gariréa íiñújí múnaa, ¿aca ñná caame ámuha méíítehíjcyáhi? Muurá ámúhama ícyahíjcyaaabe Jetsóó péjucóo ámúhadítyú níjkyejívu. Aabéjuco idyé tsiíñe tsááíñe muhdúhjané ámuha meííténáa ipyéhduú. Ehdúhjáa neemútsí diityéke.

Matíake ditye újcune Jóódáúvú cápayóóve

¹² Aaméhjáa oríívó bájú íjcyátsihyi íjcyátsihdyu oomí Jerotsaréevu. Píhíréhrée téçoomítyú téhbaju múhajchótá wáyeéévejçóójí meúlléiyóné jodíómú taúhbaju néené hajchóta. ¹³ Aaméhjáa téçoomívú úújeté ípyée ícyahíjcyajávú cáámééjiri íjcyané mójçóhovu. Ílluméhjáa diitye: Pééçoroó, Jacóóboó, Jóááa, Aderéee, Perípee, Tomáaa, Baatoroméee, Matéoo, tsijpi Apéó hajchi Jacóóboó, tsáha múnaa cananíjtámúejpi Tsimóoo, Jacóóbó nahbe Jóódaá, éhdume. ¹⁴ Aaméhjáa pajyuvaré dóbéévehíjcyá tééhó pañévu Píivyéébéma íihjyúvaki. Áámamáhjáa íjcyámé Jetsóó nahbémuu, tsíjjuu, tsijtye walléemu, íjcyame.

¹⁵ Áijyúhjáa Pééçoroó íñahbéjté 120-meva íjcyáméj píñévu íjyóçúúvéne néé diityéke:

—Ámuúha táñahbému, tsúúca pajtyéné éhnéhjáa Píivyéébé waajácúháámitu Jóóda píáábóneri Jetsóoke ditye ékééveíñe cáátúnúmeíñe. ¹⁶ Ehdúhjáa muurá dibye dííbyedívú méénútsóíñe tsúúçajátújuco Píivyéébé Apííchó néhíjcyané Dabííúvuj tééveri. ¹⁷ Dííbyé muurá Jóóda Jetsóó mamýémú meíjcyáméejpi tsaméhjái dííbyema mewákímyeíhíjcyaaabe. ¹⁸ Aabé ímityúné méénune ditye áhdóne dsíídsí dibye wájójçoíñúne iújcúnemma áhdómé

tsátsii ííñuji. Áané boonétúhjáa muurá iiye dsíjívétsómeíbyé áákityé apáhajchíí íhbáu áachívújuco. ¹⁹ Aanéhjáa Jerotsarée múnaa iwáájácúne dityée áhdotsíí meménú Atséédama ‘Tújpácyo Ájtsi’ nééiyóne. ²⁰ Muurá Tsááamóháámitu téénetu nééeneé:

Íavajáréjuco dííbye ja cóévájari tsáhájucó múha íjcyáityúne.

Téhdure idyé tsiíñe nééeneé:

Tsíjpiiyéjuco dííbyé wákimyéivu cápáyóóveíñe.

²¹⁻²² Ahdícyané muurá íjcyámé tsaate éhnée Jóáa Jetsóoke tsójtsoobe cáámevu pétsihvújuco meke náhbenuhíjcyáme. Áamedítýú ihdyu óvíí méujcú tsáápiikye díbyée ímíáané idsíjívétsihdyu bóhíine úúbállehíjcyáííbyeke. Ehdúhjáa neebe Péédoro.

²³ Ahdújucóhjáa míityétsikye ditye pevénérei mémenúné tsáápiikye diityétsidítýú iújcuki. Tsáápihjáa Jotséé dííbyere ‘Batsabáa’ némeíbyé téhdure Jójto imyémé íjcyáabe. Áánetúhjáa tsijpi Matía. ²⁴ Áámútsí hallúvúhjáa illu Píívyéébema ihjyúváme:

—Ayúju Ávyéjuúbe Píívyéébeéj, uu muurá páme íbuwáánéré ú waajácúhi. ²⁵ Aabe ihdyu ú waajácú caabye u tújkevéllebe íjtyétsidítýú úcáaveíñe díhjúú uwááboobe íjcyá Jóódáuvúú ímítýú níjcaúvú úújetéébe cápáyóóve.

²⁶ Ehdúhjáa Píívyéébema íhjúvátshdyu nehcomé diityétsidítýú cáábyeké iújcuíñe. Aanéhjáa úújeté Matíadívu. Aabéjucóhjáa úcaavéné 11-meváréjuco íjcyame Píívyéébe úwááboju úwááboméré péhíjcyáímyé pañévu.

2

Píívyéébe Apííchó níityene

¹ Aaméhjáa pámeere tsijtye cahcújtso múnáama ‘Pejtecojtée’ némeíñe wañéhjij cóójí dóbeevéhi. ² Áanáacáhjáa peecúteré éhne múúne tsíjpané kíjyebá tsááne íhjuvadáú néene tsáá cáámetu. Aanéhjáa ávyeta wádóoové pájá pañere. ³ Áronáacáhjáa tsúúca cúújúwaj péetédu ‘níwáhníwá’ tsáápítsá hallúvú bóhówaavéne. ⁴ Ehdúhjáa diityé pañévu Píívyéébe Apííchó úcaavéné diityéké íhjúvatsó tsíjtyéhjí íhjúháñeri ditye lléébótúrójúhji.

⁵ Téjyúhjáa íjcyámé tsijtye jodíómú tétsihyi Jerotsaréeri Méécáanikye muhdú híjtsúcunúdu úráávvehíjcyámé panévá íñújínetu tsáámeé. ⁶ Aaméhjáa mítyane tétsii íhjuvabá íjcyane illéébóne diityédívú píhcyaavéhi. Aaméhjáa úvánujcátsí tsaatésáhjí ditye íhjúvájúhji íhjuváné illéébónema. ⁷ Ááneríhjáa úváhtúuuvémé néjcatsíhi:

—¿Aca tsá éhne íjtye Gariréa múnaa íjcyatúne? ⁸ ¿Aca muhdú hívane ávyeta meíhjúvájúhji íhjuváme? ⁹⁻¹⁰ Muurá íñe íchii mee panévá íñújíne múnaa Páátiaa, Méédia, Eráaa, Metsopotáámiaa, Jodéaa, Capadótsiaa, Póotoó, Áátsiaa, Píríjiaa, Pajpúriaa, Ejíhtoo, Tsiréené tujkéveri íjcyane Áápirícaa, éhdúné íñújíne múnaa. Áhdure íjcyámé Róómátu tsáamedítýú tsaate pañétúejte jodíómu. Téhdure íjcyámé jodíómú íjcyaturómé diityé uwáábó úráávvehíjcyáme. ¹¹ Áhdure íjcyámé Créétama Aráabíá múnaa. Ílluume íñe mélleebó muhdú Píívyéébe íhtsútú diityéké íhjúvatsóné meíhjúvájúhji.

¹² Aaméhjáa téeneri úllévenúme idyé tsiíñe néjcatsíhi:

—¿Muhdúami íhya tsáama teénej?

¹³ Áronáacáhjáa tsaate diityedí iúúhívaténe néehíí:

—Íllure líyíicyavéme.

Péédoro íhjuváne

¹⁴ Áánéllíihyéhjáa diitye 11-mevadítýú Péédoro íjyócúúvéne kéévánécoba néé diityéke:

—Ámuúha tamúnaa íñe múhdumé Jerotsarée múnáama tsijtye íjcyamej, cáhawáá ámuúhama o íhjuváne ímíñeúvú mélleebúacunuj. ¹⁵ Tsá muha mellíyícyávetú eene ámuha múúhadítýú menéhdú. Muurá líyíicyáve múnaa íjcyarómé tsá ícyooca ááméjutúrei nuhba íjcyánáa

llíyícyávetúne. Aanéjii awáá muhdú muha méllíyícyáveéhi. ¹⁶ Muuráhjáa Píivyéébe ihjyú uubálle múnáajpi Joéé iñe icyooca pájtyénetu néehii:

¹⁷ Muurá nihñéré míamúnáa pañévu Táapíichó ó pícyoóhi. Ááméj tsiménémúháábé íibúwá déjúcotu táuwááboju ijchívyeehi. Ováhtsámú naavédú nénehji íiténé pañe diityémá ó ihjyúvaáhi. Áánetu kéémémuma ó ihjyúvaá ityúwaháñe pañe. ¹⁸ Ehdu ó ájcuú Táapíichotu pámeere múhdumé táicúve múnáa íjcyámeke wajpíimúmayé walléemuke. Aame táuwáábó méenuúhi. ¹⁹ Áijyu caame iévéhoowávú ó úújétsoó páhduváré nénehji meúllévenúnéhji. Áánetu ííñújiri íjcyaiñe téené uubálleháñe mítyane méenujácátsiháñe pañe tújpacyo wágóóovéíñe. Áhdure íjcyaiñe panévaré aáivyéne ójtsó. ²⁰ Muurá cóójiejpi nuha aábáteéhi. Áánetu péjcoejpi íjcyáa tújpacyóduréjuco. Ehdu páhduváré nénehji pájtyeé Ávyéjuube Jetsóó tsááiñe ávyétá ihtsútú nééíñe úmíwari. ²¹ Aane pámeere múhdumé dílbyedi tsúúrameihjycyámé ihdyu pájtyeteéhi.

Ehdúhjáa Joéej téeveri Píivyéébe néehii.

²² Áhdícyane, ámuúha tamúnaa ijraéemuj, cáhawáá melleebúcunu tsiíñe ámúhake o nééíñe: Muurá ámuháyé méwaajácú Jetsóó Natsarée múnáajpi íjcyáábej téeveri Píivyéébe panévaré méénuráityúronéhji méénuhíjycyáné ámúháj piínévu. Téeneri muurá meke úújetsójúcoóroobe ímiáané Píivyéébe dílbyeke wáloóne. ²³ Áróóbedívú ámuha ímityúmeke méméénutsó páwachékevu mewátyétyéhcutsoneri Píivyééberéhjáa ihdyu tsúúcajátújuco néhdújuco. ²⁴ Áróóbekée muurá dílbyere Píivyéébe bóhiítsó tsúúca dsíjívéjúcóóroóbeke. Muuráhjáa tsá muhdú dsíjívé dílbyeke méénúityuróne. ²⁵ Muuráhjáa Dabíiúvú dílbyedítyú néehii:

Paíjyuváree Ávyéjuube óómaye ú ícyahíjcyáhi. Aabe muurá oke ú téhmehíjcyá ííneri o íllityétuki. ²⁶ Ááneri mítyane o ímíjyúúveebe uke ó duurúvahíjcyáhi. Áánellii o dsíjívécooca tsaímíyé úúma ó íjcyáahi. ²⁷ Muurá tsá tabóhi u íhvéjtsóityú tene iwágóóóveki. Áhdure tsá u íhvéjtsóityú díicúve múnáajpikye mítyane u wájyúúbej pi ícúbáhrámeíñe. ²⁸ Muuráhjáa oke ú waajácútsó ímiájijtóvu. Aabe mítyane o ímíjyúuvé óóma u íjcyánéllíihye.

Ehdúhjáa Dabíiúvú nées Jetsóodítyu.

²⁹ Aabéhjáa muurá diibye Dabíiúvú dsíjívéébeke ditye cúúne icyoocápi dílbyeúvú nijkye íjcyáhi, ámuúha táñahbému. ³⁰ Muuráhjáa Píivyéébe ihjyú uubálle múnáajpi íjcyáábeúvú ímiáané waajácú Píivyéébe dílbyeke nehíjycyáné dílbyeúvúj tsiménémúhaabe líyaatémédítyú Críjto ávyéjuutéiñe dílbyeúvú ávyéjuutédu. ³¹ Ehdúhjáa tene pájtyeíñe íhdétújuco iwáajacúdú íjcyáábeúvú nehíjcyá Críjto ídsíjívétsihdyu bóhiibe wágóóóvéityúne. Áhduréhjáa nehíjcyáábeúvú dílbyej pi muhdú íjcyáityúne. ³² Áhdújucóo muurá dílbyeke Píivyéébe bóhiítsóne. Aane muha pámeere méwaajácúhi. ³³ Áábekée Píivyéébe ílluréjuco ávyéjujtsóne. Áábej téeveri muurá iñe icyooca Cáani Íapíichó múuhá pañévu pícyoó dílbyekéhjáa íñéhdújuco. Aane iñe páneere ámuha maájtyumíné, melléébone, Píivyéébedítyuré tsáá Ílli Jetsóoj téeveri díbye méénune. ³⁴⁻³⁵ Íllúhjáa muurá tsiíñe Dabíiúvú néehii:

Ávyéjuubée nées táavyéjyúbeke: Íchihvu táúniúvú diicya dímunáake úúma o táhjáné hajchóta. Ehdúhjáa néébeúvu. Áronáacáhjáa ihdyu tsá díbye íhdityu íhjúvatúne. Muuráhjáa tsá díbye cáamevu níjkyejívú péétu Críjto péhduú.

³⁶ Aane ihdyu ámuha pámeere tamúnaa ijraéemú méwaajácúiyá Píivyéébe Mépájtyetétsoobe Críjtoke pícyoóbeke ámuha páwachékevu medsíjívétsóóbeke.

³⁷ Ehdúhjáa Pééodoro nééne diityéké múhdurá pájtyénellii pámeere diitye uwáábojtéké nééhií:

—¿Aanéhaca iñe muhdúí muúha, ámuúha múúhá nahbému?j?

³⁸ Áanélliihyéhjáa Pééodoro néé diityéke:

—Ímityúné ámuha meícyahíjcyáné meíhvéjtsóne ímiáámeréjuco meíjcyá ámúhá imítyú ámúhá hallúrí íjcyájúcoótuki. Áane métsójsótsaméí Jetsocríjto mémeri Píívyéébe ámúhá pañévú ipícyo Íapíícho. ³⁹ Aane muurá iñe íhdétújucóo úúbállémeíhijcyáné pámeere ámúháj tsiménémúháábema ámúhá wáábyuta. Téhdure pámeere pahúllevá múnáake Méécááni Píívyéébe wábyújtsómé wáábyuta teéne.

⁴⁰ Ehdúhjáa Pééodoro diityéké iúwáábótsihdyu nééhií:

—Ímiánejcúvuréjuco mepájtyé miamúnaa ímityúné ícyahíjcyánetu.

⁴¹ Ahdújucóhjáa múhdumé dííbyé uwáábó cáhcújtsodúmé tsójsótsámeíñe. Áijyúhjáa tsúúca cahcújtso múnaa líyaatémé 3,000-mevájucó. ⁴² Aaméhjáa diityé uwáábó úraavyémé tsaimíyé náhbévájcatsímé tsatsíhvú idyóbéévéne Píívyéébema ihjyúvahíjcyáhi. Téhduréhjáa Jetsóo dsijívé ítsaavéné pááaho iwátújcatsíñe máchohíjcyáhi.

Tujkénújte Jetsóo uráávyé múnaa muhdú ícyahíjcyáne

⁴³ Aanéhjáa ímí íjtsúcunúme. Áamemáhjáa uwáábojte méénúráítyúronéhjí méénuhíjcyáhi.

⁴⁴ Aaméhjáa tsaimíyé iñáhbévájcatsíñe panévatúré piáábócatsíhijcyáhi. ⁴⁵ Ihñénéhjíhjáa iñáhjihénúne piáábohíjcyámé pihtómeke. ⁴⁶ Aaméhjáa paíjyuvaré dóbéévehíjcyá duurúvájávú Píívyéébeke idyúúrúvaki. Tsaimíyéhjáa ihjyáháñeri íjcyame Jetsóo dsijívé ítsaavéné pááaho iwátújcatsíñe máchohíjcyáhi. ⁴⁷ Ehdúhjáa Píívyéébeke ditye dúúrúvahíjcyáné tsijtye ímí íjtsúcunúhi. Aaméhjáa éhniíñevu líyaaté Píívyéébé piáábori tsúúca pájtyetéme.

3

Úllehíjcyátuube úlléjucóóne

¹ Tsájcuuvéhjáa Pééodorómútsí Jóááama péé duurúvájávú Píívyéébema ditye íhjyúvahíjcyáne ééveri. ² Áijyúhjáa tsaapi tsiménédítyújuco úllétúúbeke pícyohíjcyámé tééjá lleehówavu 'Ímíwu' némeítsihvu díbye ityáúmeíhíjcyá dsíídsike tééjá pañévú úcáávéméke. ³ Aabéhjáa diityétsikye táúmeí dsíídsike tééjá pañévú úcáávémútsikye. ⁴ Áanélliihyéhjáa dííbyedívú ííténe neemútsi:

—Éje, cáhawáá múhtsikye díhtej.

⁵ Aanéhjáa íjtsúcunúúbé dityétsí tsiménevu ájcuíñe. ⁶ Áronáacáhjáa Pééodoro néé dííbyeke:

—Tsá muhtsi medsíídsívatúne. Áronáa ihdyu uke muhtsi mépiááboóhi. Ahdícyane Natsarée múnáájpi Jetsocríjto mémeri díjyócuúvéne duhlle.

⁷ Ehdúhjáa néébere ímiánejcúéhójsitu iékéévéébeke íjyócujárónemáyé tsúúca ímíjpyetéébe. ⁸ Aabéhjáa tsaimiyéjuco úllebe cáhtsíñibaabéré diityétsima úcaavé tééjá pañévú Píívyéébeke dúúrúvaabére. ⁹ Aanéhjáa tétsihyí íjcyame ájtyumí ímíhyéjuco úllebe Píívyéébeke dúúrúvane. ¹⁰ Aanéhjáa waajácúmé dííbyéjuco duurúvájá lleehówaríi 'Ímíwu' némeítsihyí ácuúcunúúbé piáábó táúmeíhíjcyaaabe díbye íjcyane. Áaneríhjáa ávyeta ullévenúmé dííbyedi.

Duurúvájatu tsátsii 'Tsaromóo' némeítsihvu Pééodoro íhjyuváne

¹¹ Aabéhjáa tsúúca ímíjpyetéébé tsá íhvéjtsotú diityétsí Pééodorómútsikye. Áaneríhjáa miamúnaa itsájúréévéne dsinécunú diityé éllevu duurúvájatu tsátsii 'Tsaromóo' némeítsihyí íjcyame éllevu. ¹² Áamekéhjáa Pééodoro íájtyúmíne nééhií:

—Ámuúha tamúnaaj, ¿aca muhdú íivane ámuha meúllévenúne múhtsidyívú méiite tehdu múhtsí ihnáhooríyé muhtsi meméénúnerííivari? Áhdure ¿aca ímiájtétsí muhtsi meíjcyánéllii tehdu mémeenúhi? ¹³ Muuráhjáa téhdure méihde múnáaúvú Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, éhdume cáánivahíjcyaaabe Mépiivyéébé Ílli Jetsóoke téeneri ávyéjútsohíjcyá éhnée ámuha ávyéjuté hójtsí pañévú meíhvéjtsóobeke. Muuráhjáa Piráátó díbyeke ácádsíjcaáyóiyónáa tsá ámuha meímíletúne. ¹⁴ Diibyée ímiáábé hallúvú íhjúvátumé ámuha cáabyerá dsíjívétso múnáájpí hallúvúré méihjúvúvá díbye íjchívyeki. ¹⁵ Ehdúu ámuha mélliihyánutsó diibyéjuco meke bohíívú ájcuúbedívu. Áróobekée muurá Píívyéébe bóhiítsóhi. Aane muha méwaajácúhi. ¹⁶ Áábeke muhtsi mecáhcújtsónéllii muurá íñe áanu ímíjpyeté díbye mémeri díbyé ihnáhoori ámuha meíiteneríye.

¹⁷ Ahdícyane, ámuúha tamúnaaj, muurá ó waajácú ímiáánéjucóo ámuha pámeere ámuhá avyéjuté má díbyeke medsíjívetsóné ámuhá íbuúúné aabáte. ¹⁸ Áronáacáa ihdyu tehdujuco díbye ícúbáhrámeíñé tsúúcajátújucóo Píívyéébe íhjúvú uubálle múnáaj téeveri néhdújuco. ¹⁹ Áánéllii ímityúné ámuha meícyahíjcyáné meíhvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvuréjuco méíbuwáávé tenehji ámuháma íábájíívemeí ímí Píívyéébema ámuha meíjcyaki. ²⁰ Muurá meéllevu wállóoiíbye Ílli Jetsocríjtoke tsúúcajátújucóo meke díbye pájtyetétsoíñé íñéébeke meke díbye íjcuúvaki. ²¹ Aabe muurá níjkyéjiri íjcyá páneere muhdúhjáa Píívyéébe íhjúvú uubálle múnáaj téeveri tsúúcajátújuco íñehijcyáné ímíbaávyétsóné hajchóta. ²²⁻²³ Íllúhjáa muurá Moitsééúvú néé méihde múnáaúvuke: “Ávyéjuube Píívyéébe méhdityu pícyoo tsaapi íhjúvú uubálle múnáajpi íjcyáííbyeke íñe oke ipícyohdu. Áábeke ihdyu tsáma méllééboco. Muurá díbyeke cáhcújtsótumé wágóóóveéhi.”

²⁴ Áhduréhjáa tsijpi Píívyéébé íhjúvú uubálle múnáajpi Tsamoééúvú íhjúvuhíjcyá íñe ícyooa muhdú pájtyénéhjitu. Áábeúvú boonéhjáa idyé tsijtye íjcyáméhjúvúvú íhjúvuhíjcyá téenetu. ²⁵ Ehdúhjáa muurá Píívyéébe íhjúvú uubálle múnáaj téeveri nehíjcyá meke pámeekére. Muuráhjáa méihde múnáaúvuma pámeekéré meke ipíááboíñé Aavaráaúvuke íllu neébe: “Pámeere ííñújí cuwáábema íjcyáíñé piáábó díjtsíiménémúháábej téeveri.” ²⁶ Muuráhjáa Píívyéébe Íllíkye wallóo tujkénú mee íjraéémuke díbye ipíáábo méimítyuháñé meíhvéjtsoki. Ehdúhjáa neebe Péédoro.

4

Péedorómútsí Jóáama ávyéjuté úmíwari íjcyane

¹ Aanéhjáa Péedorómútsí Jóáama míamúnáama íhjúvuhíjcyárónáa tsáácunúme llúúvájteé, duurúvájá tehméjté avyéjuúbee, tsadotséómuu, íjcyame. ² Aaméhjáa cayóbáávaté Jetsóope dsíjíveebe bóhiíhdu idyé tsijtye dsíjívémé bóhiííñé dityétsí úwáábónetu. ³ Aaméhjáa íekéévémútsikye cuvéhoojánú cuvéhéréjuco tene néenéliíhye. Aamútsíhjáa téhulléré tsítsíivéhi. ⁴ Áronáacáhjáa diityétsí uwáábó lléébúcnúhíjcyámedítýú mityame cáhcújtsómemaubáhjáa tsúúca úújetémé 5,000-mevájuco tsamééré wajpíímu.

⁵ Aanéhjáa awáá tsíjcyoojé píhcyaaavéjucóomé Jerotsaréevu ávyéjúttee, túkevítsojtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame. ⁶ Áamemáhjáa íjcyámé llúúvájteé avyéjúttee Anáaa, Caipáaa, Jóáaa, Arejáadoroo, éhdume. Téhduréhjáa íjcyámé diityéjééjtee. ⁷ Aaméhjáa diitye ávyéjúttee néé Péedorómútsikye ditye íjchívyétsóne itsíva diityé éllevu. Ahdújucóhjáa ditye tsájtyémútsikye ditye néenéé:

—¿Aca ííñé íhtsúturí ámuhtsi méénúráityuróné méméénuhíjcyáhi, pane mumémeríhyaja?

⁸⁻⁹ Áánélliihyéhjáa Péédoro Píívyéébé Apííchó ípañe íjcyaaabe néé diitye:

—Ámuúha tamúnaa íjraéémú avyéjujtej, ámuha íñe múhtsikye médilló éhnée íyáábedítújuco úllétuube áánu muhdú ímíjpyeténé ámuha mewáájácuki. ¹⁰ Áánéllii ícyooca muhtsi ámuúhake méúúballeé teene. Muurá ihdyu Píívyéébere ímíjpyetésó dííbyeke éhnée ámuha páwachékevu Natsarée múnáajpi Jetsóoke medsíjívetsóóbeke íbóhíitsóóbe mémeri. ¹¹ Muuráhjáa diibyéjuco éhne múúne ímichi nééwáyutu jaa éjke du néébeke ámuha meéhdíiválléroobe ícyooca íjcyá páñetúejpi teene jaa ímichi páñetúétsihdyu éjke du néébeé. ¹² Tsá tsijpi íjcyatú meke pájtyetétsoóbe. Tsáháa muurá tsíjpiikye Píívyéébe méménutú míamúnáake pájtyetétsoóíbyeke.

¹³ Ehdúhjáa dityétsí íhjuvávneri diitye ávyéjujte ullévenúhi. Aaméhjáa waajácú dityétsí ídátsó nééméjétsí íjcyane tsáijyúbaré waajácúhaamíné íítehíjcyátumútsi. Áronáacáhjáa ítsaavémé Jetsóomáa dityétsí ícyahíjcyáne. ¹⁴ Aanéhjáa dityétsí ímíjpyetétsoobe tétsihyi íjcyánéllii tsáhájucó ditye íná néétu diityétsidítu. ¹⁵ Áánélliihyéhjáa ílluréjuco ditye wálloone diityétsikye tétsihdyu. Áané boonéhjáa tsamééréjuco íhjuvávajcatsíñe muhdú diityétsikye imyéénúiyóneri. ¹⁶ Néjcatsímyéhjáapeé:

—¿Aanéhaca íñe muhdú méméénúiyá diityétsikye? Muurá pámeere Jerotsarée múnáa waajácú méénuráítyuróné dityétsí méénune. Aane muhdú metóónúiyónejíivari. ¹⁷ Áronáa ihdyu metsu meíllívyéébo diityétsikye dityétsí éhnííñevu Jetsóodítu íjcyané uwááboju pámehdívúre tsújaúcútúné ihde.

¹⁸ Ahdújucóhjáa tsiíñe ípíúvámútsikye ditye ávyeta bóijcyúné dityétsí íúwaabójucóótuki. ¹⁹ Áronáacáhjáa neemútsí diityéke:

—Cáhawáa méjtsaméi keená ímí Píívyéébe íjtsúcunúne. ¿A ámuúhakeyére muhtsi melléébóne dííbyeke tsá melléébóitúne? ²⁰ Tsáháubá muhtsi meíhvetétyuró Jetsóodítu íjcyané uwááboju meúwáábohíjcyánetu díbyeé íúwáábóne méénuhíjcyanéhjí muhtsi maájtyúmínéllíihye.

²¹ Ehdúhjáa dityétsí néénéllii íbóijcyúróné ílluréjuco ditye íhvejtsóné diityétsikye. Tsáháhjáa ditye píívyetétú muhdú diityétsikye imyéénúiyóné tsáapiikyéhjáa dityétsí ímíjpyetétsonéllii mítyame Píívyéébeke ávyéjútsonéllíihye. ²² Aanéhjáa diíbye dityétsí ímíjpyetétsoobe 40 píjcyábá ehnííñevújuco.

Cahcújtso múnáa píáábó táúmeíñe

²³ Aamútsíhjáa tsúuca ditye ácádsíjcaáyomútsí íñahbéjte éllevu ípyééne úúballé páneere muhdú llúúvájte avyéjujtémá túkevétsojte diityétsikye nééneé. ²⁴ Áánélliihyéhjáa tsaméhjí íllu Píívyéébema íhjuvávahi:

—¿Ayúju múúhá Avyéjuube Píívyéébeéj, uu muurá ú íjcyá páneerée íévéhóowari íjcyánéhjíma ííñuji, nújpacyo, múhdúné tsíeméné íjcyane, u ípívyéjtsóobe! ²⁵ Aabée muurá díicúve múnáajpi Dabííuvudi Díapííchó íjcyáneje tééveri u néehí:

¿Íveekí tsííñe íñújíne múnáa páhduvaré idyáíívéjcatsíñe ítsámeíhijcyá íínetú diityéke píáábóítyúnéhjíri? ²⁶ Muurá avyéjujte pítyácócatsíhijcyá Avyéjuube Críjtoke imyéénuki.

Ehdúhjáa muurá u néé Dabííuvuj tééveri.

²⁷ Aanée muurá téenéllii ícyoomívú píhcyáávehíjcyámé Heróodee, Póótsio Pirááto, tsííñe ííñuji múnáa, muuha íjraéémú avyéjujtee, íjcyame Daachi Jetsóoke imyéénu múúhakeyé pájtyetétsoóíbyeke u wálloóbeke. ²⁸ Áábekée meenúme tsúúcajátújucóhjáa ihdyu u néhdújuco. ²⁹⁻³⁰ Aame muurá u íténáa téhdure múúhakeyé méénúllehíjcyáhi. Áánéllii ihdyu óví múúhakeyé ú túkévejtsó dííhtsútuuri muha meúwáábohíjcyá díuwaáboju íínerí íllityétúme. Áhdure múúhakeyé píáábó muha méénuráítyúronéhjí chéméméhjíke mebohíitsohíjcyá Daachi Jetsóo mémeri.

³¹ Ehdúhjáa Píívyéébema íhhyúvānetu ditye nǎjkévānáa tétsii diityémá uuvécunúhi. Aanéhjáa Píívyéébé Apííchó diityé pañe íjcyame íínerí núhnévetúmé úwáábohíjcyá dííbyé íhju.

Pámé wáábyutáre íjcyane

³² Aaméhjáa pámeere cahcújtso múnáama tsajíjtóré íjtsámeímyé tsá néhíjcyatú ihñénéhjí íhdyúenéhjí íjcyane. Tsáápiitsá éhnéhjáa pámé wáábyutáre íjcyáhi. ³³ Aaméhjáa diitye uwáábojte úúbálléhíjcyá Ávyéjuubée Jetsóó ídsíjívetsihdyu bóhíine. Áamekéhjáa Píívyéébe mítyane píáábohíjcyáhi. ³⁴ Aaméhjáa pámeere cahcújtso múnáama ímí píáábócatsíhíjcyá íínetú píhtótsójcatsítyúme. Tsaatéhjáa ííñújíinema, íhjáháñema, íjcyame ténehjí íñáhjíhénúne dsíídsí pihjyúcu híjcyá uwáábojtédívu. ³⁵ Áánetújucóhjáa ditye ácu híjcyané tsaate diityédítyú píhtómeke. ³⁶ Áíjyúhjáa íjcyabe diityédítyú Revítámuube Jotséé Chííperévúhjáa ditye tsíímávaábe. Áábekéhjáa uwáábojte íúúhínúné meménú Benabédívu ‘ímíjyújtsoóbe’ nééiyóne. ³⁷ Aabéhjáa ííñújí íñáhjíhénúne áhdovu ajcú diitye uwáábojtéke.

5

Ananíamútsí mewa Tsapíírama ímityúné méénune

¹⁻² Áhduréhjáa Ananíamútsí mewa Tsapíírama ííñújí íñáhjíhénúne áhdotu tsane íújcúnéj coéénevu diitye uwáábojtéké ajcú pánéhjíjtaráhdú. Aanéhjáa mewa waajácú díbye muhdú méénune. ³ Áábekéhjáa Ananíake Péédoro néehíí:

—¿Aca íveekí Naavéné uke íbúwájtsonej péévé muhdú ú meenú dííñújí áhdo? ¿Ááne pánéhjídú ú tsivá coééne? Ú imíllé múúhake u állíne tehdújuco Píívyéébé Apííchó ímíllédú u méénune muha meíjtsúcunúroki. ⁴ ¿Aca muhná teene ííñuji? Ááneráa dihñe teene. Ááne áhdóo dihñereíyo. Tsáháa tsane u újcúnéj coééne u tsiváityuró pánéhjíjtaráhdú. Aanéhaca idyé múúhakeré u állíñejívari. Muurá téhdure Píívyéébeke ú allíhi.

⁵ Ehdúhjáa Péédoro néénemáyé Ananíá íllurjúco dsíjíveebe áákityéné baavújuco. Ááne uubálléhjáa lléébome mítyane íllityéhi. ⁶ Ááhoúvukéhjáa ováhtsámú íbííjínúne tsajtye icyúúuki.

⁷ Ááne boonétúhjáa mewa wajtsí íiná ájyúke pájtyene wáájácútulle. ⁸ Áállekehjáa idyé Péédoro népejtsóhi:

—¿A téhdunéjucóo ílluunéré ámuhtsi menáhjíhenúné ámuhtsí ííñújí?

Áánéllíhyéhjáa neéllé:

—Ééé, téhdunéjucópeé.

⁹ Áronáacáhjáa Péédoro néé dílleke:

—¿Íveekíhjáa ehdu ámuhtsi mémeenúhi? ¿Aca ámuhtsi méjtsúcunú Píívyéébé Apííchó wáájácúityuróne? Éje, aatye muurá tsáá dítyájíúvuke icyúújétsihdyu. Aame muurá ícyooca ukéréjuco cúúutéíne.

¹⁰ Ehdúhjáa díbye néénemáyé tsúúca dsíjívélle áákityé dííbyé lííñévu. Ááledívúhjáa diitye ováhtsámú wajtsí íítémehóvurjúco. Ááleúvukéhjáa idyé itsájtyéne cuuúmé ájyú úníutu. ¹¹ Ehdúhjáa Ananíamútsíkye méwama tene pájtyéneri cahcújtso múnáa mítyane íllityéhi. Áhduréhjáa tsijtye teene iwáájácúne íllityéhi.

Méénuráítyúronéhjí méénúmeíñe

¹² Aanéhjáa diitye uwáábojte dóbéévehíjcyá duurúvájá pañévú tsátsii ‘Tsaromóo’ némeítsihvu. Aaméhjáa méénuhíjcyá mítyane méénuráítyúronéhjí míamúnááj píñévu. ¹³ Áamekéhjáa cáhcújtsotúmé diityémá náhbévahíjcyaturómé ímí íjtsúcunúhi. ¹⁴ Téíjyúhjáa

idyé tsijtye wajpíímumáyé walléémú cóbéévehíjcyá duurúvájá pañéahcujsó Píívyéébeke. Aaméhjáa éhniíñevu mítyaméjucó líyaaténe. ¹⁵ Áánetúhjáa chéméméhjike íhbotáháñeri ijchívyetsómé hulléjítónéj pñínévú tééneríváa Pééodoro pájtyéébe náávéubáre diityé hallútú pájtyéneri ditye íbóhíiki. ¹⁶ Téhduréhjáa idyé íúníúécoomíji múnáa Jerotsaréeri íjcyáábe éllevu tsívahíjcyá chéméméhjike. Áhduréhjáa tsívahíjcyámé naavémú ípañe íjcyame ícúbáhrámeíhíjcyámeke díbye íbóhíitsoki.

Uwáábojtéké ditye ícúbahráne

¹⁷ Aanéhjáa pañétúejpi llúúvájte avyéjuúbema tsadotséomú nomíutáává diitye uwáábojtédi. ¹⁸ Áánéllíihyéhjáa diityéké cuvéhoojánúme. ¹⁹⁻²⁰ Áronáacáhjáa tépejco níjkyéji múnáajpi cuvéhoojá llehówááne ípááyúnetu íjchívyetsómeke néé ditye míamúnáake duurúvájá pañévú íuwááboté muhdú Píívyéébeke meúraavyéne. ²¹ Ahdújucóhjáa ditye cúúvéneturé tééjá pañévú ipyééne úwaabóne. Áánacáhjáa diibye pañétúejpi llúúvájte avyéjuube íñahbénu múnáama pihjyúcú túkevjtsojtéke. Áánemáhjáa tehme múnáake wallóomé diityé éllevu cuvéhoojá pañétú ditye íújcutéki. ²² Aaméhjáa péeme úújeté íávájávuréjucó. ²³ Áánéllíihyéhjáa íóómíñe néemeé:

—Muha méúújetérá cúúveja cóhpé wátájcámeíjyá tehme múnáa llehówááne téhmeíjcyámedívu. Áronáa muha llehówááne mépaayú dáíháhñeréjucó tsaatéubáre pañe íjcyájúcootúne.

²⁴ Ehdúhjáa ditye úúbálléneri diibye pañétúejpi llúúvájte avyéjuúbee, duurúvájá avyéjuúbee, tsijtye llúúvájteé, íjcyame íúllévenúne néjcatsíhi:

—¿Aca kíávú pééiyóme? ²⁵ Áronáacáhjáa tsaapi téhullétú tsáabe néé diityéke: Áánerá éhneíjyu ámuha mecúvéhoojánúme éhllé duurúvájá pañe uwááboríjyucó.

²⁶ Áánéllíihyéhjáa tehme múnáa avyéjuube péé tsaatéma diityé éllevu. Aaméhjáa diityéké ícúbáhratúme tsajtyé míamúnáa néwayúúnevu diityéké áamúyóné apííchori. ²⁷⁻²⁸ Aaméhjáa diitye ávyéjujtédívú wájtstsómeke pañétúejpi llúúvájte avyéjuube néehíi:

—Ááneráhjáa muha ámúhake mébóijcyú ámuha meúwaabójúcoótu eene ámuha meíhijyúvahíjcyáábedítú íjcyáne uwááboju. Áronáa ¿íveekí éhniíñevúré ámuha méúwaabóhi? ¿íveekí ámuha Jerotsaréeri dííbyé uwááboju metsújaúcúne méimíllé díbyeé dsíjívéné múuhá hallúvú mewátyanúne?

²⁹ Áánéllíihyéhjáa Pééodoro néehíi:

—Áronáa ihdyu Píívyéébe múuhake néhdújucó muha meméénune míamúnáa múuhake bóijcyúrónáaca. ³⁰ Muuráhjáa téhdure méíhdé múnáaúvú dííbyeke cáánívahíjcyaaabe Mépiivyéébé Jetsóoke bóhíitsó éhnée páwachékevu ámuha mewátyétyéhcútsoobe dsíjívéébeke. ³¹ Áábekée muurá díbye ávyéjuutétsoobe ícyooca íjcyá dííbyé úníuri Ávyéjuube Pájtyetétsoobe íjcyáábej téeveri mee íjraéémú ímityúné meícyahíjcyáne meíhvéjtsóne ímíánejcúvuréjucó meíbúwááve ténehji máhallurí íjcyájúcoótuki. ³² Aane muurá Píívyéébé Apííchó múuhadívú bóhówajtsóné íñe muha meúúbállehíjcyáhi. Muurá ímíáané dííbyeke mecáhcújtsómé pañe dííbyé Apííchó íjcyáhi.

³³ Ehdúhjáa Pééodoro néene diityéké cáyobáávatétsómé imíllerá diityéké ídsíjívetsóne.

³⁴ Áronáacáhjáa parítséomuube ‘Gamariée’ némeíbyé taúhbájú uwááboobe íjcyáábeke míamúnáa ávyéjuúllehíjcyaaabe diityéj pñínétú íjyócuúvéne néé dityéi íjchívyétso áachívú wahájchotáwu diitye uwáábojtéke. ³⁵ Ááne boonéhjáa neebe diityéke:

—Ámuúhaj, téíibúwá tsáma méíjcyaco. Ááne ímíñeúvú meíjtsámeítsihdyu aatyéké meméénucó ámuha meméénúíhahjíjyucó. ³⁶ Muuráhjáa ‘Téoda’ némeíbyé ítsúcunúmeíhíjcyá íhtsútuube íjcyane. Áábemáhjáa muurá íjcyámé míamúnáa 400-meve. Áróobekéhjáa

tsaate dsíjívetsóné boone pámeere dííbyema íjcyarómé pahúllevávú tsújaavé tétshíjí daíhañéréjuco. ³⁷ Téhduréhjáa Gariréa múnáajpi Jóódáke pajtyéné míamúnáake ditye éevehíjcyáijyu. Áábemáhjáa muurá téhdure mítyame íjcyaróobeke idyé dsíjívetsóme. Áané boonéhjáa dííbyema íjcyarómé ílluréjuco wáhchájabáne. ³⁸ Áánéllii ámuéhakye o néé dityéké éhniíñevu ámuha mepátsárijcyójúcoótuki. Muurá ihdyu ímiáané míamúnáadityuré tsáané uwááboju ditye úwáábohíjcyáhajchíí diityémá nijkévaíñé muhdú ámuha diityéké meméénútúrónáaaca. ³⁹ Áánetu Píívyéébedityú tsáané uwááboju íjcyáhajchíí tsá ámuha muhdú meméénúityúne. Áánéllii téíibúwá meíjcyá.

Tsá tene ímityú Píívyéébeke ámuha ímityúné medáriivéne. ⁴⁰ Ahdújucóhjáa dííbyeke ditye lléébone. Áronáacáhjáa ihdyu diitye uwáábojtéké ipíúvameke wátsihcyúme. Áamekéhjáa iácádsíjcaáyo tsiíñe bóijcyúmé ditye iúwaabójúcoótu Jetsóodityú íjcyané uwááboju. ⁴¹ Aaméhjáa péé imíjyúwu Píívyééberéhjáa ihdyu íhvejtsódújuco Jetsóodityú íjcyané uwáábójú hallútú núcojpitso ícúbáhrámeíyónnáaaca. ⁴² Aaméhjáa íhvéjtsotúmé éhniíñevuré pajcoóijváre úwáábohíjcyá duurúvájá pañevu. Téhduréhjáa tsíjtyeke ihjyahañévuré úwáábomérehíjcyáhi.

6

Uwáábojte piáábojte íjcyáímyeke ditye mémenúne

¹ Aanéhjáa téijyu tsúuca mítyaméjuco cahcújtso múnáa lííyaaténe. Áanáacáhjáa tsaate jodíómú íjcyarómé gríéégómú ihjyúrí íhjuvámé imúnáadityú nehíjcyá dityéváa píibájyujtéke panévaturé piáábohíjcyatúne. ² Áánélliihyéhjáa diitye méjtúhatyu míityétsi íjcyame uwáábojte pámeere cahcújtso múnáake ipíhjujúumeke néehíi:

—Muurá íñe Píívyéébé uwááboju muha meúwaabómé tsá tsíñéhjiri metúhújkímyeítyuróne. ³ Áhdícyane, ámuúha múúhá nahbému, ámuhadityú tsaate ímiáámé 7-meváké menéhcóne téénevu mepícyó Píívyéébé Apííchó diityéké tükévétsohíjcyámeke. ⁴ Áánetu ihdyu muha dííbyeke piáábó metáúmeíñe dííbyé uwááboju meúwáábohíjcyáhi.

⁵ Ehdúhjáa ditye nééne ímí tehdújuco íjtsúcunúnéllii meménújucoómé Ejtéébake Píívyéébé Apííchó tükévétsoñeri ímí dííbyeke úráavyehíjcyáábeke. Áábé hallúvúhjáa meménúmé íllúúmeke: Perípee, Próocoroo, Nicanóoo, Timóoo, Paméénaa, Ajtiokíia múnáajpi Nicoráa jodíómuube íjcyátúroobé diityé uwááboju tujkénú iúráavyehíjcyátsihdyu Jetsóokéréjuco cáhcújtsoóbee, éhdúmeke. ⁶ Áamekéhjáa tsajtyémé diitye uwáábojte éllevu. Áámé hallúvúhjáa íhyójtisine ipícyóone táúmeímyé piáábo.

⁷ Ehdúhjáa Píívyéébé uwááboju Jerotsaréevu tsújaavéné mítyame cáhcujtsómé éhniíñevu lííyaatéhi. Áhduréhjáa mítyame llúúvájtedityú cáhcujtsóhi.

Ejtéébake ditye ékeevéne

⁸ Áijyúhjáa Ejtéébá méénuhíjcyá méénuráítyúronéhjí Píívyéébe piáábóñeri. ⁹ Áábemáhjáa táhjácatsíhíjcyámé tsaate pihcyááveja ‘íicúve múnáa íjcyájúcoótúme’ némeíjya múnáama Tsiréene múnáa, Arejadriía múnáa, Tsiríitsiá íiñúji múnáa, Áátsiá íiñúji múnáa, íjcyame. ¹⁰ Ároméhjáa tsá dííbyeke táhjatú Píívyéébé Apííchóré tükévétsoñeri díbye íhjuvuhíjcyánéllíihye. ¹¹ Áánélliihyéhjáa ahdómé tsaatéke ditye dííbyé hallúvú íállíñe íñéé díbyéváa Píívyéébé, Moitséeúvuu, íjcyámútsidityú ímityúné íhjuváne. ¹² Ehdúhjáa ditye nééne tükévétsojtémá taúhbájú uwáábojtéké muhdú dáríivémé awáá díbye Ejtéébake íekéevébeke tsajtyé ávyéjuté éllevu. ¹³ Áábélliihyéhjáa nehcomé tsíjtyeke dííbyé hallúvú ditye íálliki. Aaméhjáa néé dííbyedityu:

—Áánu ímityúné ihjyúvahíjcyá duurúvátuu, Píívyéébé taúhbájutuu, íjcyane. ¹⁴ Áhdure nehíjcyaa Natsarée múnáajpíva Jetsóó duurúvaja iwáchájánúne Moítséeúvú uwáábó cápáyoácoíñe.

¹⁵ Ehdúhjáa ditye néénéllii ávyéjútémá tsijtye tétsihyi ácuíjcatyémeé #téacunú diibye Ejtééba húmí amítsárahcówu níjkyéji múnáajpí humídu.

7

Íhyallúvú Ejtééba íhjuváne

¹ Áábekéhjáa pañétúejpi llúuvájté avyéjuube nééhií:

—¿Ava ímiáané ehdu teénej? ² Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Ámuúha tamúnaaj, cáhawáá amúhake o nééne melleebúacunuj. Muuráhjáa Mépiivyéébé íhtsútuube íjcyaa bóbówaavé méihdé múnáajpi Aavaráaúvudívú Haráavú ditye péétúné ihde Metsopotáamíá iñújiri íjcyáábedívu. ³ Áábekéhjáa neebe: “Pámeere dihyájkímuke díiñújima díhvéjtsóne peeco uke o wállóóné iñújivu.” ⁴ Ahdújucóhjáa muurá ditye íiñújii Caadéatu péébe úújeténé Haráavu. Áané boonétúhjáa cááni dsíjívétsihdyu Píívyéébere tsivá díibyeke íñe ícyooca meíjcyané iñújivu. ⁵ Aanéhjáa ímiáané díibyeúvuke íajcuíñe iñéérónáa tsáhái ditye díibyeke ájcutú tééné iñújivu. Áronáacáhjáa ihdyu neebe ditye dsíjívéné boone íajcuíñe díibyéj tsíménémúháábekéréjuco díibyeúvú tsímávátúrónáaaca. ⁶ Áhduréhjáa neebe díibyeúvudítú llíyaaténéj tsíménémúhaabe tsííñe iñújiri tsijtyé hójtsí pañe íjcyane ícúbáhrámeíñe 400 píjcyá hajchóta. ⁷ Téhduréhjáa Píívyéébe néé diityédítú: “Eene kééné iñújii múnáa hójtsírí ditye íjcyámema teene ó ímíbájchoóhi. Áané boone ó íjchívyétsóo téhullétú diityéké ookéréjuco ditye íícúve íchihvu.” ⁸ Muuráhjáa Píívyéébe Aavaráaúvuma muhdú ditye íjcyáíñe pítájcoju imyéénéne néé pámeere díibyéj tsíménémúhaabe ikíhdyahírótsámeiki. Ahdújucóhjáa ditye méénune illi Itsáake itsímáváabeke 8 coojívá ditye íjcyátsihvu. Áhduréhjáa diibye illi Itsáaréjuco méénune illíkye Jacóoboke. Aabéhjáa idyé Jacóóbó meenu téhdure ítsíimeke 12-nevá dohjíba múnáa mee íjraéémú ihdeéjtéké itsímávámeke.

⁹ Aaméhjáa diitye méihdé múnáa Jacóoboúvuj tsímé nomítáavahíjcyá íñahbe Jotséedi. Áánemáhjáa díibyedívú tsaatéké ditye náhjíhenúme tsajtyé díibyeke Ejíhtó iñújivu. Áróobekéhjáa ihdyu Píívyéébe píáábohíjcyá panévare díibyeke pátyehíjcyánéhjitu.

¹⁰ Aanéhjáa díibyeke ditye túkévéjtsónej péévéré teene Ejíhtó iñújii avyéjuube Paraóó ímí díibyeke pícyohíjcyáhi. Muuráhjáa díibyeke pícyoobe íiñújii túkévéjtsóobe íjcyaa téhdure páneere díibyé tsíméné tehmeébé ditye íjcyaki.

¹¹ Áijyúhjáa muurá mítyane míamúnáa ícúbáhrámeí ájyábari Ejíhtó iñújii, Canaáa iñújii, íjcyájíicu múnáa. Tsáháhjáa téijyu méihdé múnáaúvudi majcho íjcyatúne. ¹² Áronáacáhjáa Jacóoboúvú Ejíhtó iñújiri tsátsii majcho íjcyane iwáájácúne wallóó ítsíime méihdé múnáaúvuke ditye téhullétú tsane iújcutéki. ¹³ Áané hallúvúhjáa tsííñe péemedívú botsíi Jotséé waajácútsámeí diitye íñahbémudívu. Átsihdyúhjáa diibye Ejíhtó iñújii avyéjuube waajácújucóo caatyé múnáajpi ditye íjcyane. Áánélliihyéhjáa neebe ditye ipíúva pámeekéré imúnáake.

¹⁴ Ahdújucóhjáa Jotséé píuvané cááni Jacóoboke pámeere íhyájkímú 75-meva íjcyámema. ¹⁵ Aaméhjáa téhulle ícyahíjcyámé pámeere dsíjívé 12-nevá dohjíba múnáape mee íjraéémú ihdeéjte íjcyane diibye cááni Jacóóbomájucó.

¹⁶ Áámeúvukéhjáa tétsihdyu icyúúrómeke tsúúcajátú tsííñe íáabyúne tsajtyémé Tsikyéevu diibyéhjáa Aavaráaúvú Hamóoúvuj tsíímedítú áhdóné níjkyénetu icyúúuki.

¹⁷ Aanéhjáa Píivyéébe Aavaráaúvuke pítýájcóne éévé tsúúca píihínáa memúnaa éhnííñevu lliyaaté mityáméjuco teene Ejíhtó iíñújivu. ¹⁸ Áijyúhjáa tsíjpiiyejuco úcaavéné téené iíñújí avyéjúúbedívú Jotséeúvuke wáájácútuúbe. ¹⁹ Aabéhjáa iállíñe ícúbáhráhíjcyá diityédi. Áanemáhjáa nehíjcyaaabe ditye ítsííméwuúmuke iwáámíuhíjcyá béhnere itsíímáváméwuújike. ²⁰ Téijyúhjáa Moitséeúvú tsíímávámeíbyeke Píivyéébe ímí ijsúcunúhi. Áábéwúukéhjáa cáánímutsi téhmehíjcyá pápihchúú nuhbáva. ²¹ Áábéwúukéhjáa tsúúca dityétsí wáágoójúcóóroóbeke Ejíhtó iíñújí avyéjúúbé ajoyúwá iújcúúbeke keemévetsóhi. ²² Áábekéhjáa ditye úwááboobe waajácú páneere diityé múnáape wáájacuhíjcyanéhji. Aabéhjáa ávyétá tujkéveebe iná imyéénúnetu, iihjyúváne, panévátúre.

²³ Aabéhjáa 40 pijcyábájuco íjcyaaabe íjtsámeí imúnáake iááhívetéíñe. ²⁴ Aabéhjáa téhullévú péébe cábuuvé Ejíhto múnáajpi memúnáajpidi ícúbáhráhíjcyáábedívu. Áábekéhjáa lliihyánuúbe. ²⁵ Áijyúhjáa ijsúcunúúbé memúnáaúvú tsúúca wáájacúné dííbyej téeveri Píivyéébe diityéké ditye ícúbáhrámeíhíjcyáne iichívyétsoíñe. Áronáacáhjáa ihdyu tsáhái ditye wáájacutúne. ²⁶ Áané tsijcyóóhíhjáa idyé úújetéébé tsamútsiyé memúnáajtétsí méénújcatsímútsidívu. Áámútsikyéhjáa imílléroobe idyówajcáróne. Áronemáhjáa neebe diityétsikye: ¿íveekí ámuhtsi tsané múnáajtétsiyé meíjcyamútsí méméénújcatsíhi? ²⁷ Áronáacáhjáa ímichi cáábyedítýú tene tújkévaabe díibye Moitséeke néehíi: “¿Múha uke picyóó ímityúnéhjí ímibájchoobe u íjcyaki? ²⁸ ¿Mityá oke ú lliihyánuú éhnéijyu Ejíhto múnáajpikye u líihyanúdu?” ²⁹ Ehdúhjáa díbye néénetu ílluréjuco Moitsée wááneé. Aabéhjáa úújeté Madiáa iíñújivu. Aabéhjáa téhulle tsííñe iíñújiri íjcyaaabe tsíímavá míityétsikye téhullétú ityáábáválledívu.

³⁰ Aanéhjáa 40 pijcyábájuco díbye íñéubará píivyéetúné iíñújiri íjcyánáa níjkyéji múnáajpi bóhówaavé dííbyedívú úméhéwu pééetécunúné pañe ‘Tsinaí’ némeíhbaúj píihívu. ³¹⁻³² Áaneríhjáa mítyane ullévenúúbe. Áanéllihyéhjáa ímíñeúvú ííte díbye píihívéronáa Píivyéébe dííbyeke néehíi: “Oo ámuhá Píivyéébé ó íjcyá dííhdé múnáaúvú Aavaráa, Itsáa, Jacóóboo, íjcyame oke cáánivahíjcyáabe.” Áaneríhjáa íllityéne úúvécunúúbé tsáhájucó tsiíñe ítetúne. ³³ Áábekéhjáa tsiíñe neebe: “Díjtyúhápaajíné tácoríjco íñe úhdivu o bóhówáávénéllíhye. ³⁴ Muurá ó waajácú tahñéjté Ejíhtori íjcyame wánícyámeíhíjcyané ícúbáhrámeíñeri. Áameke díjtyéeveri o íchívyétso íñe úhdivu ó bóhówaavéhi. Ahdícyane uke ó wallóó téené iíñújivu.”

³⁵ Ehdúhjáa Píivyéébe néé Moitséeke éhnéhjáa memúnáajtétsiúvú ‘¿múha uke picyóó ímityúnéhjí ímibájchoobe u íjcyaki?’ néeróóbeke. Píivyééberéhjáa ihdyu néé úméhéwu pééetécunúné pañe níjkyéji múnáajpi dííbyedívú bóhówáávéébej téeveri díbye memúnáaúvuke íjchívyétsoki. ³⁶ Ahdújucóhjáa méénuráítyúronéhjí imyéénúnej téeveri díbye íchívyétsóné méíhdé múnáaúvuke Ejíhtó iíñújitu. Aaméhjáa íñéubará píivyéetúné iíñújivu péeme Tújpañe Móoa pajtyé nújpacyo dówáávéjítori. Aabéhjáa téhulle 40 pijcyábá íjcyaaabe méénuhíjcyá méénuráítyúronéhji. ³⁷ Aabéhjáa mee imúnáadítýú néehíi: “Píivyéébere muurá pícyóó méhdityu íhjú uubálle múnáajpikye íñe o íjcyadu nééíbyeke. Aabe ihdyu nééne méllééboco.” Ehdúhjáa néébeúvu. ³⁸ Aabéhjáa muurá íñéubará píivyéetúné iíñújiri méíhdé múnáaúvuma íjcyáábedívú níjkyéji múnáajpi bóhówaavé ‘Tsinaí’ némeíhbaúvú. Áábemáhjáa íhjúváne ájcuube dííbyeke Píivyéébé taúhbaju cáátúnúmeíñevu díbye íajcu méíhdé múnáaúvuke.

³⁹ Aróobekéhjáa tsá ditye cáhcútsohíjcyatúne. Ílluréhjáa dííbyeke ityáhjálléne tsiíñe imílleromé íóomiñe Ejíhtó iíñújivu. ⁴⁰ Áanemáhjáa dííbyé nahbe Aróoke néémeé: “Mééma meenu Píivyéébedu néméhjike píéhullévúre meóómícyooca meke ditye

ityúkévjetsoki. Kiávú íñe díñahbe Moitséé úújeté meké Ejíhtó iíñújitu iíjchívyétsónema.”
⁴¹ Ahdújucóhjáa ditye níjcyone jééú ocájíwuúdu néébeke. Áábekéhjáa íícúvehíjcyámé iyámeke illííhyánúméhjidi. Ááneríhjáa mítyane ímíjyuuvémé iye iñíjcyoóbeke íícúvehíjcyáneri. ⁴² Áánéllíhyéhjáa illurjúco Píívyéébe díityéké íhvejtsóné ditye awáá idyúúrúvahíjcyca caame íévéhóowari íjcyáméhjike. Muurá dííbyé íhjúu uubálle múnáájpi waajácúháámitu nééneé:

¿Acáa ámuha íjraéémú oke méíícúvehíjcyá iyámeke mellííhyánúmedi 40 pijcyábá íñéubará píívyétúné iíñújiri ámuha meíjcyácoóca? ⁴³ Tsáhaá. Muuráhjáa oke íícúvetúme ámuha méíícúvehíjcyá ámuháyé meméénúméhjike. Áánemáa ámuha métsatyéhíjcyá níjcyotáábé Moróoke íhjáwúuma. Áhdurée ámuha métsatyéhíjcyá níjcyotáábé míícúruwa Rejpáake Píívyéébedi ámuha medíllónema. Áánéllíí ámúhakye ámuhá iíñújitu o íjchívyétsómeke ó wálloó Babiróóníá iíñújí ehnííñevu.

Ehdúhjáa muurá Píívyéébe íhjúu uubálle múnáájpi caatúnúhi.

⁴⁴ Aanéhjáa muurá téhulle íñéubará píívyétúné iíñújiri méíhdé múnáaúvudi íjcyaja iyámé mííhénetu méénúmeíjyá duurúvaja dítyéhjáa Píívyéébe taúhbaju cáatúnúmeíñé newáyuwáané pícyohíjcyaja. Ehdúhjáa méénuube Moitsééúvú Píívyéébe dííbyeke néhdújuco muhdúhjáa íájtymídu. ⁴⁵ Aajájucóhjáa dítyéúvú íñetsóné tsííñé iíñújivu Píívyéébéhjáa Jotsoéúvuma tééji múnáake íbótoácóne dííbyeke ájcujívu. Áájaréikyéhjáa ícyahíjcyá Dabííúvú íjcyané hajchóta. ⁴⁶ Aanéhjáa dííbye Dabííúvú waajácú ímí Píívyéébe dííbyeke píaabóne. Áánéllíhyéhjáa imílléroobe imyéénune béhja Jacóóboúvúu téhdure cáánívahíjcyaaabe Píívyéébe wáabyuta teeja iyámé mííhénetu méénúmeíjyá cápáyóóve. ⁴⁷ Áronéhjáa íllíyjúco Tsaromóóúvú méénune teéja. ⁴⁸ Áronáa Píívyéébe tsá íjcyatú apááñéré duurúvaja míamúnaa méénújá pañe. Muurá íhdyu íhdícyátsihjíríyé dííbye. Muurá íllu dííbye íhjúu uubálle múnáájpi nééhií:

⁴⁹ Níjkyéjiri táavyéjú íjyáwá hallúrí o íjcyaaabe ó ejécunú páneere ííñují. Aanéjííva ¿muhdííváne já ámuha óoma méméénuú tétsihyi o íjcyaki? ⁵⁰ Aanéjucóo páneere múhdúné tsíméné íjcyane o ípívyejtsóne.

Ehdúhjáa neebe Píívyéébe íhjúu uubálle múnáájpi téeveri.

⁵¹ Áronáa ámuha ávyétá nuuhéjute meíjcyámé íbuúúné éhne Píívyéébeke wáájácútúme íbuúúnédu. Aame ámuha Píívyéébe Apííchó néené tsihdyuré méícyahíjcyá méíhdé múnáaúvúu ícyahíjcyádúre. ⁵² ¿Acáa cáabyeké Píívyéébe íhjúu uubálle múnáadítyú méíhdéejtévú pevénéré ítécunúhíjcyáhi? Muuráhjáa lííhyánuhíjcyámé ímíáábé Críjto ííñujívú tsááíñe úubállehíjcyárómeke. Aabée muurá Críjto tsááróóbeke ámuháyéjúco mellííhyanúne. ⁵³ Muuráhjáa tsúúca ámúhama níjkyéji múnáaj téeveri Píívyéébe taúhbaju íjcyájúcooróné tsá ámuha melléébohíjcyatúne.

Ejtéeba dsíjívéne

⁵⁴ Ehdúhjáa Ejtéebá néénéllíí dííbyedívú cayóbáavatémé íhwáñeene ííhdónema. ⁵⁵ Aanéhjáa dííbye Ejtéebá Píívyéébe Apííchó ípañe íjcyaaabe ájtymí níjkyéjiri Píívyéébe íavyéjuri íjcyáábé úníuri Jetsóo íjcyáábeke. ⁵⁶ Aabéhjáa nééhií:

—Muurá ó ájtymí Míamúnáájpidívú ípívyéévebe níjkyéjiri Píívyéébe úníuri íjcyáábeke.

⁵⁷ Ehdúhjáa díbye néérónáa íllure ínúhejúúné iwátájcóne dííbyé tujkévetu túruuvémé íhjúucunúme. ⁵⁸ Aaméhjáa técoomítyú tsíéllévu ítsájtyéébeke áamuhíjcyá néwayúúnevu. Aaméhjáa íwajyámúúné ityácóríjcameíjyahjívú téhmetsó tsaapi ováhtsá ‘Tsáoro’ némeííbyeke.

⁵⁹ Aabéhjáa Ejtéebá ditye áámúroobéré Píívyéebema illu ihjyúváhi: “Ávyéjuúbej, tabóhí duúcu.” ⁶⁰ Átsihdyúhjáa imímóúúvéne kéévánécoba neébe: “Ávyéjuúbej, d̄ícúvedí íñe íjtye ímityúné méénúróneri.” Ehdúhjáa íñétsihdyu ds̄íjiveébe. Aanéhjáa Tsáoro ímí ijsúcunú ditye dííbyeke llíhyanúne.

8

Cahcújtso múnáake Tsáoro ímityúné dárivéne

¹ Téijyúhjáa Jerotsaréeri cahcújtso múnáa ícúbáhrámeliñe tujkéváhi. Áánetúhjáa tsújaavémé Jodéa iinújiri. Tsaatéhjáa péé Tsamáaría iinújivu. Áronáacáhjáa ihdyu uwáábojte tsá kiávú péétune. ² Aanéhjáa ímí Píívyéébeke úraavyémé diibye Ejtéebaúvuke kímóóveméré cuuúhi. ³ Ááné tujkéverihjyáa diibye Tsáoro cahcújtso múnáake wajpíímumáyé walléémuke ícúbáhraabéré ihjyáháñetu tsajtyé icyúvéhoojánuki.

Tsamáaría iinújiri imiáájú uwááboméñe

⁴ Áronáacáhjáa Jerotsaréetu pehíjcyámé pahúllevaré úwááboméne. ⁵ Áánetúhjáa Peripé Tsamáaría iinújiri íjcyácoomívú ipyééne téhdure úúbállehíjcyá diibyējuco Crijóto Mepájtyetétsoobe íjcyane. ⁶ Áábedívúhjáa mítyane míamúnáa pihcyaavémé lleebúcunúhijcyá dibye úwaabóne. Aaméhjáa ítehhíjcyá méénuráityúronéhjí dibye méénune. ⁷ Tsaaté pañétúhjáa naavémuke dibye wáágoomé ihjyúcunúmeré diityé pañétú ichívyehíjcyáhi. Áhduréhjáa íjpi vááúmeityúméhjima úllétúméhjike ímípyetétsohíjcyáabe. ⁸ Ááneríhjáa técoomí múnáa mítyane ímíjyuuvéhi.

⁹ Áijyúhjáa íjcyáabe tétsihyi ‘Tsimóo’ némeíbyé apííchoóbe. Aabéhjáa álliibyéré pehíjcyá teene Tsamáaría múnáake. Nehíjcyaabéhjáa pane iwáájacúne. ¹⁰⁻¹¹ Áábedityúhjáa ícyátújtsiméné illure diityéké dibye íapííchori álliñéhjí icyáhcújtsóne nehíjcyáhi:

—Áánúhaca ihdyu Píívyéébe íhnáhoóma. ¹² Áánetúhjáa ihdyu Peripé Píívyéébe avyéjutu íjcyané uwááboju Jetsocríjtodítyújuco pájtyene úwaabóné cáhcujtsómé tsójtsótsámeí wajpíímuu, walléémuu, íjcyame. ¹³ Áhduréhjáa diibye apííchoobe Tsimóo íjcyároobe icyáhcújtsóne ílluréjuco tsójtsótsámeíñe. Aabéhjáa Perípema íjcyáabe ullévenúhijcyá méénuráityúronéhjí dibye méénúneri.

¹⁴ Aanéhjáa diitye Tsamáaría iinúji múnáa tsúúca Píívyéébeke cáhcujtsóné uwáábojte Jerotsaréeri íjcyame iwáájacúne wallóo diityé éllevu Péedorómútsikye Jóáamaá. ¹⁵ Aamútsíhjáa téhullévú ipyééne diityé hallúvú piáábó táumeí Píívyéébeke dííbyé Apííchó diityé pañévú iúcaáveki. ¹⁶ Tsáháikyéhjáa diityé pañévú tene úcaávetú ditye Jetsóo mémeri tsójtsótsámeíjyúccóorónáaaca. ¹⁷ Áánéllihyéhjáa diityé hallúvú íhyójtsicu ipícyóóne dityétsí Píívyéébeke piáábó táumeíñe tujkéveri botsí dííbyé Apííchó úcaavé diityé pañévu.

¹⁸ Ehdúhjáa dityétsí méénune diibye Tsimóo íajtyúmíne néé diityétsikye íáhdóiyóné ds̄íds̄idívu. ¹⁹ Neebéhjápeé:

—Cána oke maájcu éénevu ooréjuco tsaaté hallúvú táhójtsicu o pícyóóné tujkéveri Píívyéébe Apííchó diityé pañévú iúcaáveki.

²⁰ Áánéllihyéhjáa Pééodoro néé dííbyeke:

—¿íveekí múhdurá d̄íjtsaméi? Muurá teene d̄ids̄íds̄imáyé ú wágóóóvéiyáhi. Úubá ú ijsúcunú Píívyéébe téénevu meke ájcune maáhdóiyóné dííbyeke. ²¹ Muurá tsá díwáabyuta tene íjcyatú Píívyéébe uke tújkevééllétúnéllíihye. ²² Ahdícyane eene ímityúné u íjtsámeíñe díhvéjtsóne dííbyeke piáábó táumeí. Tsáijyu múúne úhdi ídáátsóvéne ábájíveebe ímityúné u íjtsámeíñe. ²³ Muurá ó waajácú ímityúné dípañe íjcyane éhne múúne iyáábé nijpáyú nehniwu néhdu nééneé.

²⁴ Ehdúhjáa Pééodoro diibye Tsimóoke néénéllii neebe dííbyeke:

—Ané táhallúvú Píivýéébeke piáábó métáuméi eene oke u néhdu tene oke ipájtýétuki.

²⁵ Ehdúhjáa Píivýéébé ihjyu Tsamááriá iinújiri patsihjivá múnáake iúwáábótsihdyu óómimútsí Jerotsaréevu.

Perípemútsí Etiopíia múnáajpima

²⁶ Átsihdyúhjáa níjkyéji múnáajpi diibye Perípeke nééhií:

—Dípye Jerotsaréetu Gáátsávu pééju iinébárá píivýétúné iinújitu pájtyéjuri.

²⁷ Ahdújucóhjáa téhullévú péébe cábuuvéné Etiopíia múnáajpi eonóocodívú téené iinújí avyéjuulle ‘Cadáátse’ némeille dsídsí tehmeébedívu. ²⁸ Aabéhjáa Píivýéébeke Jerotsaréevu idyúúrúvájétsihdyu íjchíémiri iinújivu óómiibye éevebéré pehíjcyá Píivýéébé ihjyu uubáalle múnáajpi Itsaiaúvú waajácuháámí.

²⁹ Áanáacáhjáa Píivýéébé Apíichóré diibye Perípeke nééhií:

—Éhmi íjchiemi duhjéte. ³⁰ Ahdújucóhjáa péébe lléébúacunúne díbye éévene. Áábekéhjáa neébe:

—¿A ú waajácú iiná nééiyóné u éevehíjcyáne?

³¹ Áanélliihyéhjáa neébe:

—Tsáhaá. Múhdutú ó waajácuú múha oke úwáábónejíivari.

Ehdúhjáa iinéene píúvaabe dílbyeke íjchíémí pañévu. ³² Aanéhjáa Píivýéébé ihjyu cáátúnúmeíne díbye éevehíjcyáne illu nééhií:

Obééjake múúne illíihyánu ditye tsajtyedu tsajtyémé dílbyeke. Aabe pevétsihjídú íjcyáábeke dsíjívetsómé éhne múúne obééjávu pevétsihjídú íjcyáábeke ditye nítsudu. ³³ Áábeke idátsó meenúme. Aabe iinújiri tsá íjcyájúcootúne. Aane íne ¿múha téijyú múnáadítýú úubálléiyá muhdúhjáa téijyú míamúnaa ícyahíjcyáne?

Ehdúhjáa néene éevehíjcyáabe.

³⁴ Átsihdyúhjáa neebe Perípeke:

—Cána oke ímíneúvú duubállé múhdityúhjáa ehdu Píivýéébé ihjyu uubáalle múnáajpi nééneé. ¿A íhdityu, mityá tsíjpihdítýupeé?

³⁵ Áanélliihyéhjáa teene díbye éevehíjcyánetu úwááboobe dílbyeke ímiáájú Jetsóodítýú íjcyáne uwááboju. ³⁶ Aamútsíhjyáa péhíjcyamútsí úújeté tsátsii nújpacyo íjcyátsihvu. Átsihvúhjáa diibye eonóocó néé Perípeke:

—¿Eje, íchiíhya nújpacyo! ¿Aca tsá oke apáhajchíí u tsójtsoítýuróne?

³⁷ Áanélliihyéhjáa Perípe néé dílbyeke:

—Ihdyu tehdújuco ímiááne u cáhcújtsóhajchííjyu. Áanélliihyéhjáa neébe:

—Muurá ímiááne ó cáhcujtsó Jetsocríjtó Píivýéébé Hajchi íjcyáábeke.

³⁸ Áanélliihyéhjáa Perípe néé díbye íjchiemi idyáíivýétsoki. Áámitúhjáa iinútyéne peemútsí teene nújpacyo pañévú Perípe dílbyeke itsójtso. ³⁹ Átsihdyúhjáa dityétsí íjchívyénáa Píivýéébé Apíichóré tsajtyéjucó Perípeke. Áábekéhjáa tsáhájucó eonóocó ájtyúmitúne. Átsihdyúhjáa iiyéjuco díbye péhíjcyáne tsáimijyúúre. ⁴⁰ Áanáacáhjáa diibye Perípe Átsóótó cóomijyjuco. Aabéhjáa pacóómívaríyé úwááboobéré péhíjcyáabe úújeté Tsetsaréavu.

9

Tsáoro Jetsóoke cáhcujtsóne (Hch 22.6-16; 26.12-18)

¹ Áané tujkéveríhjyáa Tsáoro llihyánúllehíjcyá cahcújtsó múnáake. Aabéhjáa péé llúuvájté avyéjúube éllevu waajácuháámí ityáúmeíki. ² Aanéhjáa díbye ájcúháámima peebe Damájcori íjcyáne pihcyáávejááne avyéjuté éllevu néhcoobéré Críjtodítýú íjcyáne

uwááboju úráavyehíjcyámeke Jerotsarévu itsájtye wajpíímumáyé walléémuke. ³ Aabéhjáa téhullévú juuváyí péébe tsúúca técoomívú pííhírónáa dííbyedívú peete cádiivyé cáámetu. ⁴ Aanéjháa dííbyeke baavu íjcaáyóóbeke Jetsóo díbye ájtyúmítuubéré néehíí:

—íTsáoj, Tsááoroj! ¿íveekíami oke ú pátsáricyohíjcyaj?

⁵ Áanélliihyéhjáa neébe:

—¿Múha uu Ávyéjuúbej?

Áanélliihyéhjáa neébe:

—Oo Jetsóo oke u pátsáricyohíjcyaaábe. Árónáa muurá uure ú tútávátsámeíhijcyá éhne múúne ócáji naatsóo íñúbíjcóne iiye tútávájtámeídyu.

⁶ Ááneríhjáa Tsáoro íllityéébé úúvécunúúbére néehíí:

—Ávyéjuúbej, ¿aanéhaca ñná ú imíllé o méénune?

Áanélliihyéhjáa Jetsóo díbye ájtyúmítuubéré néehíí:

—Wa ihdyu dipye kiávúhjané u péhullévu. Téhullévúí uke neeímyé ñná u méénuíñe.

⁷ Ááneríhjáa dííbyema pééme mítyane íllityé dítye ájtyúmítuubéré dííbyema íhjuváneeri.

⁸ Aabéhjáa baatu íjyócuúvétsihdyu tsáhájucó hállúvatúne. Áábekéhjáa patóhcoríyájucó dítye úújetétsóné teene Damájcovu. ⁹ Aabéhjáa téhulle pápíhchúúj coojívá hállúvátuube íjcyaaabe tsá majchóubáre, adóubáre, méénutúne.

¹⁰ Ájyúhjáa tétsii tsaapi cahcújtso múnáajpi Ananíá íjcyáábedívú Jetsóo naavédú nééne íbóhówajcárótsihvu dilló dííbyeke. Áanélliihyéhjáa neébe:

—¿Muhdúhaja, Ávyéjuúbej?

¹¹ Áanélliihyéhjáa neébe dííbyeke:

—Cáhawáá ‘ímiánéjcu’ némeíñe ulléjijtóvú pééne Jóoda ja dillo Táátsó múnáajpi ‘Tsáoro’ némeíbyekej. Muurá tééjari íjcyaaabe piáábó táúmeíhijcyá Píívyéébeke. ¹² Aabe téhdure naavédú nééne ííténé pañe ájtyumí dííbyé hállúvú díhyójtisicu u pícyoone díbye tsiíñe íhállúvaki.

¹³ Ehdúhjáa Jetsóo néénellii Ananíá néehíí:

—Ávyéjuúbej, mítyame oke úúbállehíjcyá díbyevá Jerotsaréeri díuwaáboju cáhcújtso meke ímityúné méénuhíjcyáne. ¹⁴ Aabe muurá eene íllevu tsáá llúuvájté avyéjute nééjuri cahcújtso múnáake itsájtyeki.

¹⁵ Árónáacáhjáa Jetsóo néehíí:

—Wa ihdyu dipye dííbye éllévuj. Muurá téhdure óhdityu íjcyáne uwááboju úwááboobéré pehíjcyaa tsiíñe íñújíine múnáake íavyéjútéhjimájucó. Áhdure ámuha ímúnaa íjraéémuke úwáábóíbye. ¹⁶ Áábeke ó waajácútsóo muhdú díbye téené déjúcotu ícúbáhrámeíñe.

¹⁷ Ehdúhjáa Jetsóo néénellii péjúcoobe Ananíá díbye Tsáoro íjcyájávu. Aabéhjáa tééjari pañévú íúcaávéne dííbyé hállúvú íhyójtisicu ipícyóóne néé dííbyeke:

—Muúbej, Ávyéjuube Jetsóo éhneváa juuváyí u tsáánaa úhdivu bóhówááveebe oke wallóo díéllévu uva tsiíñe u hállúvábé pañévú Píívyéébé Apííchó íúcaáveki.

¹⁸ Ehdúhjáa Ananíá néénemáyé íhyálluúcu pañétú amóóbé miihédú nééne áákityéné boone hállúvájúcoóbe. Aabéhjáa ílluréjucó tsójtso tsámeíñe. ¹⁹ Átsihdyúhjáa bótisí ímájchóne tsíjpanúúbe. Aabéhjáa teene Damájcori íjcyáne cahcújtso múnáama múhdúj coojívára íjcyáhi.

Tsáoro Damájcovu úwáábótujkénúne

²⁰ Átsihdyúhjáa tsúúca úwáábótujkénuube díitye píhcyáávejáané pañévu. Aabéhjáa nehíjcyá ímiáané Jetsóo Píívyéébé Hajchi íjcyane. ²¹ Ááneríhjáa pámeere íúllévenúne néjcatsíhi:

—¿Acáa tsá áanu éhne cahcújtso múnáake ímityúné dáriívehíjcyatú Jerotsaréeri? Di-ibyéjuco muurá íñe íllevu tsááne llúúvájte avyéjujté éllevu tsaatéké itsájtyeki.

²² Ehdúhjáa ditye néjcatsiyónáa éhniínevúré iúwáábóné pañe nehíjcyaaabe ímiááne di-ibyéjuco Jetsóó Críjto íjcyane. Ááneríhjáa íllure tsájúréévétsoobe imúnaa jodíómuke teene Damájciori íjcyámeke.

Tsáoro pállójcone

²³ Átsihdyúhjáa diitye imúnaa íjcyarómé pítyácójcatsí dííbyeke illííhyánúroki. ²⁴ Áánemáhjáa pécóhajchótá cójíhajchótá téhmehíjcyarómé técoomí llehówááne dííbyeke illííhyánuki. Áronáacáhjáa waajácújúcoobe teéne. ²⁵ Áábekéhjáa cahcújtso múnáa úvérújtí pañévú iúácóóbeke pejco niityétsó técoomí míhletátú áachívújuco. Ehdúhjáa pállójcoobe Tsáoro ditye llííhyánúiyónetu.

Tsáoro Jerotsaréeri

²⁶ Aabéhjáa Jerotsaréevu úújetéébé imíllerá íñáhbévájcatsíñé técoomíyí íjcyáné cahcújtso múnáama. Áróóbedíhjáa íllure íllityéme. Tsáháikyéhjáa ditye wáájacutú díbye téhdure cáhcujtsójucóóné Jetsóoke. ²⁷ Áábekéhjáa Benabéé uwáábojté éllevu itsájtyéébedívú waajácútsó diityéké ímíñeúvu. Úúbálleebéhjáa diityéké muhdú Jetsóó juuváj píñévú dííbyedívú bóhówáávébema ííhjúvátshdyu péébe dííbyedyú íjcyáné uwááboju Damájco múnáake íínerí íllityétuube úúbállehíjcyáne. ²⁸ Aabéhjáa Jerotsaréeri íjcyaaabe diityémá úwááboobéré pehíjcyá tsijtye imúnaa cáhcújtsótúmeke íínerí íllityétuúbe. ²⁹ Aanéhjáa tsaate imúnaa íjcyarómé gríéégómú íhjúríyíjuco íhjúvámé dííbyema ityáhjácatsíñe lli-ihyánúllehíjcyá dííbyeke. ³⁰ Aanéhjáa íñahbéjté cahcújtso múnáa iwáájácúne tsajtyé dííbyeke Tsetsaréavu. Átsihdyúhjáa wallóómé dííbyeke Táátsóvuú.

³¹ Áijyúhjáa Jodéaa, Gariréaa, Tsamááriaa, íjcyáné íñújíínerí íjcyáné cahcújtso múnáa tsaímíyíjuco íjcyane Píívyéébé Apííchóré diityéké píáábóneri. Aaméhjáa éhniíñevu llííyaatéhi.

Enéa ímíjpyeténe

³² Téhduréhjáa Pééodoro pahúllévare ááhíveebéré pehíjcyaaabe úújeté Ríídári íjcyáné cahcújtso múnáadívu. ³³ Aabéhjáa téhulle ájtyúmité ‘Enéa’ némeíbyeke 8 píjcyábájucóo íjpi vaaúmeítyúneri chémehíjcyáábeke. ³⁴ Áábekéhjáa neébe:

—Muúbej, tsúúca Jetsocríjtó uke bóhítsóhi. Ahdícyane dácuúvéne ílluréjuco dicyúwá díímibájcho.

Ahdújucóhjáa díbye téjyúré ácuuvéne. ³⁵ Aanéhjáa Ríídaá, Tsaróoo, íjcyácoomícyu múnáa íajtyúmíne muhdúhjáa íicyahíjcyanéhjí ííhvéjtsóne Jetsóokéréjuco cáhcujtsóne.

Dóóca bóhíine ídsíjívétsihdyu

³⁶ Téijyúhjáa íjcyalle cahcújtso múnáalle Jóópéri Tabítá gríéégómú íhjúrí ‘Dóócaá’ némeílle. Aalléhjáa ávyetá ímiáállé íjcyalle píáábohíjcyá ídáátsóméhjike. ³⁷ Aalléhjáa téijyu chémelle dsíjívéhi. Áálluévukéhjáa íñíjtyúne pícyóómé cáámééjiri íjcyáné míjcóhó pañévú. ³⁸ Áijyúhjáa dííbye Pééodoro íjcyacóómí Ríída píhíré teene Jóópétuú. Aanéhjáa cahcújtso múnáa díbye kíá íjcyane iwáájácúne wallóo míityétsikye dííbye éllevu. Aamútsíhjáa neeté dííbyeke:

—Uuva ú peé íícúí múúha éllevu.

³⁹ Ahdújucóhjáa díbye péene diityétsímájucóo técoomívu. Aabéhjáa úújetéébeke tsajtyémé teene míjcóhó pañévú kíá tééhoúvú íjcyáhullévu. Áánáacáhjáa tétsihyí pííbájyujte walléemú máátyóri íjcyame úújétsópejtsó dííbyeke dílleúvúhjáa dsícohíjcyáné wajyámuunévu. ⁴⁰ Ááne

boonétúhjáa pámeekéré áachívú ijchívyétsóne Píívyéébema ihjyúvaabe imímóúúvénema. Aabéhjáa díílleúvudívú ííteebéré néehíí:

—Tabítaj, múúhama dacúúve.

Ehdúhjáa dibye néenemáyé itéjúcoólle. Aalléhjáa dííbyeke iájtyúmíne tsúúca ácuuvéhi. ⁴¹ Áállekéhjáa íhyójtscutu iékéévéne íjyócujcároóbe. Áánemáhjáa cahcújtso múnáama pííbájyujtéke ípíúváne úújétsoobe tsúúca bóhííllédívu. ⁴² Aanéhjáa teene Jóópé múnáa mítyame iwáájácúne cáhcujtsó Jetsóoke. ⁴³ Átsihdyúhjáa Péédoro coéváhíi tsúcájá técoomívú ‘mííhéné ímibájchoóbe’ némeííbyé Tsimóo jávu.

10

Péedorómútsí Conéeríoma

¹ Íjcyaabéhjáa Tsetsaréari ‘Conéerio’ némeííbyé tsáha múnáa ‘Itariáno’ némeííne tsodáhómú avyéjuube íjcyáabe. ² Aabéhjáa paíjyuvaré Píívyéébeke píáábó ityáúmeííne ícyahíjcyá muhdú dibye ímillédu. Pámeemáyéhjáa íhyájkímuma duurúvahíjcyámé dííbyeke. Áhduréhjáa jodíómuke píáábohíjcyaaabe panévaturé. ³ Aabéhjáa tsájcuuve naavédú néene ííténé pañe ájtyumí níjkyéji múnáajpi dííbye éllevu tsááneé. ⁴ Aabéhjáa dííbyeke díllónéllíi íllityécunúúbéré dííbyedívú ííteebéré néehíí:

—¿Muhdúhaja, Ávyéjuúbej?

Áánéllíihyéhjáa neébe:

—Muurá Píívyéébe ímí íjtsúcunú píáábó dííbyeke u táúmeíhíjcyáne. Áhdure ímí íjtsúcunúúbé ídáátsóméhjíke u píáábohíjcyáne. ⁵ Ahdícyane Jóópévu tsaatéke walló ditye íújcuté Tsimóoke dííbyere ‘Péédoro’ némeííbyeke. ⁶ Téhulle muurá diibye tsijpi Tsimóo ‘mííhéné ímibájchoóbe’ némeííbye ja únéú úníuri íjcyájari. Diibye uke neé íná u méénuííne.

⁷ Ehdúhjáa níjkyéji múnáajpi Conéeríoke íñéene péené boone píúvaabe mítyétsi íúníu múnáajtétsikye. Áhduréhjáa píúvaabe tsaapi tsodáhó ímí Píívyéébeke úráavyehíjcyáabeke ityújkevéélléébeke. ⁸ Áámekéhjáa ímííneúvú íúúbálléne wálloobe teene Jóópévu.

⁹ Aaméhjáa péhíjcyámé tsíjyu tsúúca técoomíj píhíríjyuco íjcyánáa Péédoro nériivyé já hallúvú Píívyéébema íhíjyúva cójípínejuco íjcyáííháaaca. ¹⁰ Téjyúhjáa mítyane ajyábáavatéébe. Áábemáhjáa ditye majcho méénúné hajchótá tétsii íjcyáábedívú naavédú néene bóhówaavéhi. ¹¹ Ááné pañéhjáa ájtyúmíbe cáámetu wájyamúbácobádú néene téjtyóhíjtu dóhíjváne dííbyedívú níityene. ¹² Áhbácóbá pañéhjáa pañévámé pamévá jodíómú dóótúné iyáme. ¹³ Áámedívúhjáa dibye úllévenúrónáa Píívyéébe dííbyeke néehíí:

—Aatyédítýú bo tsaatéke llííhyánúmeke tsájtyéne didyoy.

¹⁴ Áronáacáhjáa neébe:

—Tsáha, Ávyéjuúbej, tehdúí mújyú ehdííváméhjíke o dóónejíí doorátujtéke.

¹⁵ Áronáacáhjáa neebe dííbyeke:

—¿Íveekí doorátujtédivú ú meménú ímíáámé íjcyámeke?

¹⁶ Ehdúhjáa dííbyeke Píívyéébe neé pápíhchúújyúva. Ááné boonéhjáa tsiíne píéhullévúré pééne cáámevu. ¹⁷ Ááneríhjáa dibye ítsáméíhíjcyánáa tsúúca llééhowávú wajtsíjucóomé Conéerío walló múnáa dibye íjcyaja dílloméré péhíjcyáme. ¹⁸ Aaméhjáa dílló tééjari dibye íjcyáhajchííjyu.

¹⁹ Aabéhjáa téené íjtsaméiyíyéi íjcyánáa tsiíne Píívyéébe Apííchó neé dííbyeke:

—Pápihchúúmeva uke nehcohi. ²⁰ Diityémá peeco íná néétuubére. Muurá oore ó wallóo diityéké díllelevu.

²¹ Ahdújucóhjáa dibye diityé éllevu ipyééne nééneé:

—¿A oke ámuha ménehcóhi? ¿Aca muhdú néénéllii ímichi ámuha metsáá taéllevu?

²² Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:

—Ihdyu muha metsáá tsodáhómú avyéjuube Conéerio ímiáábé Píívyéébe ímillédú icyahíjcyáábeke ámuha múnaa jodíómú ímí ítsúcunúhíjcyaaabe nééjuri. Dííbyekévaa níjkyéji múnáajpi néé dííbye jávú u pééne dííbyema u íhjúvaki.

²³ Ehdúhjáa ditye néénéllii Pééodoro diityéké néé dityéi icyúwa tépejco tétssii. Átsihdyúhjáa botsíi tsíjcyooji diityémá péébeke tsaate cahcújtso múnaa nahbénúhi.

²⁴ Aaméhjáa tsíjyu úújeté Tsetsaréavu eené Conéerio ihyájkímuma íñahbévajtéké ipíúvámema dííbyeke téhmehíjcyátsihvu. ²⁵ Aanéhjáa Pééodoro dííbye jávú ááhívéiyóné íhdéré íjchívyeíñúne dííbyé úmíwávú mímóúúvetéébé dííbyeke idyúúrúvaki. ²⁶ Áronáacáhjáa Pééodoro dííbyeke nééhií:

—Díjyocúúve. Muurá úhdure oo míamúnáajpi.

²⁷ Ehdúhjáa dííbyema íhjúvaabéré tééjá pañévú úcááveebe úújeté mítyane míamúnaa tétshvu pihcyáávémedívu. ²⁸ Áámekéhjáa neébe:

—Amuúhaj, muurá ámuha méwaajácú tsá mújyú jodíómuube tsííñé iñúji múnáajpiima íñahbévájcatsíñe dííbyé já pañévú úcáávéityuróne. Áronáa Píívyéébe oke néé tsaatéké átéréejtédí o díllótuki. ²⁹ Ahdújuco muurá íñe o tsááne ‘tsíjyu’ néétuubéré oke ámuha mepíúvánéllíihye. Aane icyooca ó imíllé o wáajacúné muhdú néénéllii ímichi ámuha oke mepíúváne.

³⁰ Áánélliihyéhjáa Conéerio néé dííbyeke:

—Ícyoocáa cuuve íchihyi tahjyáí májchótuube Píívyéébema o íhjúvahíjcyáábedívú tsaapi óhdivu bóhówaavé ávyeta íwajyámú áchaúcunúúbe. Áánetu tsúúca mee pñnéehójsj coojívájucó. ³¹ Aabée oke nééhií: “Píívyéébe muurá lleebó dííbyema u íhjúvahíjcyáne. Téhdure ímí íjtsúcunúúbé ídáátsóméhjike u píáábohíjcyáne. ³² Áánéllii walló tsaatéké Jóópévu ditye iújcuté Tsimóoke dííbyere ‘Pééodoro’ némeíbyeke. Téhulle muurá dííbye tsijpi Tsimóó ‘mííhéné ímibájchoóbe’ némeíbye ja únéú úníuri íjcyájari. Aabe ihdyu óví ítsáácooca úúma íhjúváhi.” ³³ Ehdúu oke díbye néénéllii díéllevu ó walló uke ditye iújcutéki. Aabe ihdyu tehdújuco u tsááne ímí tsame meíjcyá Píívyéébema. Aane icyooca muha méimíllé Píívyéébe uke níwaavéné múúhake u úúballéne.

Pééodoro Conéeríómuke úwaabóne

³⁴ Áánélliihyéhjáa Pééodoro nééhií:

—Ícyooca ihdyu ímiááne ó waajácú Píívyéébe pámeekéré tsahdúré wájyune. ³⁵ Muurá tsííñé iñújñe múnáadítyú múhdumé díbye ímillédú íjcyámeke ímí íjtsúcunúúbe. ³⁶ Muuráhjáa tsúúcajátújuco dííbyere Píívyéébe muuha íjraémú íhdéejtévúke néhíjcyáne tsaimíyé dííbyema meíjcyáíñé uwááboju mééma íjcyáíñé páme Avyéjuubéré íjcyaaabe Jetsocríjtoj tééveri. ³⁷ Aane muurá ámuha páneere méwaajácú muhdúhjáa múúhá iñúji Gariréatu tene tújkeváne éhné Jóááuvu iúwáábóne tsótsóhíjcyáne boonétu. ³⁸ Muuráhjáa Jetsóo Natsarée múnáajpi íjcyáábé pañévú Píívyéébe Ípííchó picyóó díbye téené íhnáhoori íbóhíitsohíjcyá naavéné túkevájtsójú pañe íjcyame ícúbáhrámeíhíjcyámeke. Ehdúu muurá ímiáánejuco díbye méénuhíjcyáne Píívyéébe dííbyema íjcyáneíihye. ³⁹ Aane muurá muha méwaajácú páneere muhdúhjáa díbye méénuhíjcyáne Jodéa iñújrii, Jerotsaréerii, íjcyane. Ááne boonétuú dííbyeke lliihyanúmé páwachékevu. ⁴⁰ Áróobekée Píívyéébe 3 coojívatú tsiíñe íbóhíitsoóbeke bóhówajcáro múúhadívu. ⁴¹ Áronáacáa tsá pamévadívuré díbye bóhówáávetúne. Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco Píívyéébe múúhake dííbyé uubállé muha meméénúmyeke méménúmedívuré bóhówááveébe. Áábemáa muurá muha

mémajchóhi. ⁴² Ájyúu múúhake níwááveíñuube muha meúwáábo ímiáájú pámeekéré míamúnáake. Áhdurée neebe muha meúúballe Píívyéébé dííbyeke néhdújuco pámeere dsíjívéjúcóóróméhjima muhdú ditye ícyahíjcyáné díbye ímbájchoíñe. ⁴³ Téhduréhjáa muurá tsúúcajátújuco Píívyéébé ihjyú uuballe múnaa néhijcyáné dííbyeke cáhcújtsómé imítyuháñé ábájíívemeíñe. Ehdúhjáa neebe Péédoro.

Jodíómú íjcyátúme pañévú Píívyéébé Apííchó úcaavéne

⁴⁴ Aabéhjáa íuwaábó pínéévénaa tsúúca Píívyéébé Apííchó úcaavé pámeere múhdumé díbye úwaabóné cáhcújtsómé pañévu. ⁴⁵ Ááneríhjáa ímúnaa dííbyemáa péeme ullévenú jodíómú íjcyátúromé pañévú Píívyéébé Apííchó úcaáveneri. ⁴⁶ Aaméhjáa lleebúcuunú Píívyéébeke ditye dúúruváné tsíjtyéhjí ihjyúháñé iwáájácútúrójúhji. ⁴⁷ Áamekéhjáa neebe Péédoro:

—Tsúúca muurá diityé pañe íjcyáné Píívyéébé Apííchó íñe mépañe íjcyadu. Áánéllii tsúúca píivyétémé itsójtsótsámeíñe.

⁴⁸ Ehdúhjáa íñéene neebe íllurjúco ditye itsójtsótsámeí dííbyedívú Jetsocríto mémeri. Áábekéhjáa néeme díbyeí diityémá íjcyá tsuucájáánevu.

11

Muhdú tene pájtyene Péédoro úúballéne

¹ Aanéhjáa Jodéari íjcyáné uwaábojtémá tsijtye cahcújtso múnaa waajácújucoó jodíómú íjcyátúromé tsúúca Píívyéébé uwaáboju cáhcujtsóne. ² Áánacáhjáa Péédoro oomíjyucóó Jerotsaréevu. Áábedítúhjáa tsaate cahcújtso múnaa íjcyájúcoorómé íhdéené taúhbaju úraavyémé ihjyúvahíjcyáhi. ³ Aaméhjáa néé dííbyeke:

—¿Acáa íveekí memúnaa jodíómú íjcyátúmeke ááhíveebéré u péébe diityémá ú máchohíjcyáhi?

⁴ Áánélliihyéhjáa úúballébe páneere ídyéjúcotu muhdúhjáa dííbyema tene pájtyene.

⁵ Neebéhjápeé:

—Muuráhjáa ihdyu Jóopéri o íjcyaaabe Píívyéébema o íhjúvahíjcyánáa óhdivu naavédú néene bóhówáávéne pañe ó ájtyumí wájyamúbácobádú néene téjtyóhjítu dóhjíváné cáámetu óhdivu níityene. ⁶ Áánevu o ullévenúrone botsíi ímíñeuvú o ííteebe ó ájtyumí téené pañe paméva iyámé doorátujte íjcyane. ⁷ Áamedívú o íítehíjcyarónáa Píívyéébe oke néehí: “Aatyédítú bo tsaatéke lííhyanúmeke tsájtyéne didyoj.” ⁸ Áronáacáa o néehí: “Tsáha, Ávyéjuubej, tehdúí mújyú ehdííváméhjike o dóónejíí doorátujtéke.” ⁹ Áánélliihyé oke neébe: “¿íveekí doorátujtédívú ú mémenúné ímiáámé íjcyámeke?” ¹⁰ Ehdúu oke pápíhchúújyúvá díbye néené boone píéhullévúré péene cáámevu. ¹¹ Áané tújkéveríhjáa tsúúca o íjcyajávú wajtsíjucóomé pápíhchúúmeva Tsetsaréatu ditye taéllevu walloóme. ¹² Áámamájucóo o péene Píívyéébé Apííchóre oke túkévéjtsóneri ñná néétuubére. Áábemájucóo ídyé íjtye 6-meva óoma úújeténé oke píúváabe jávu. ¹³ Aabée múúhake úúballé níjkyéji múnáajpíváa ídyé dííbyedívú ihjyávú íbóhówáávéne dííbyeke néeneé: “Jóopévu tsaatéke wallo ditye íújcuté Tsimóoke dííbyere ‘Péédoro’ némeíbyeke. ¹⁴ Dííbye ihdyu uke neé muhdú ámuha díhyájkímuma mewágóóóvéyónetu mepájtyetéíñe.” Ehdúu múúhake úúballébe. ¹⁵ Áané boonétúu diityéké o úwáábómé pañévú Píívyéébé Apííchó úcaavé éhnée mépañévú íucaavédu. ¹⁶ Téijyúu ó ítsaavé éhnée Ávyéjuube Jetsóó íllu néeneé: “Ímiáánéjucóo Jóáa tsótsóhíjcyáné nújpacori. Áánetu ihdyu ámúhá pañévú Píívyéébé Apííchó úcaáveéhi.” Ehdúu Jetsóó néene ó ítsaavé téenetu. ¹⁷ Muuráhjáa dííbyeke ditye

cáhcújtsónéllii Píívyéébé Apííchó diityé pañévú úcaavé éhnée mépañévú iúcaavédu. Ehdúu Píívyéébe ímíllédú méénune tehdu muhdú o méénúíyónejíivari.

¹⁸ Ehdúhjáa Péédoro Jerotsaréeri íjcyané cahcújtso múnáake néénéllii tsáhájucó ñná ditye néétú dííbyeke. Aaméhjáa Píívyéébeke dúúruvámé néehíi:

—Píívyéébéhaca téhdure jodíómú íjcyátúrómeke wajyúhi. Muurá eene muhdúhjáa íicyahíjcyané ííhvéjtsóne ímiánejcúvú pajtyémé mújyú idsíjívéjúcóóítyúne bóhí iújcuki. Ehdúhjáa néeme Jerotsaréeri íjcyané cahcújtso múnaa.

Ajtiokíari íjcyané cahcújtso múnaa

¹⁹ Muuráhjáa Ejtéebaúvuke ditye dsíjívétsóné boone téhdure tsijtye cahcújtso múnáake ímityúné dáriivéme. Áánetúhjáa tsaate wáá Peníítsiávuu, ‘Chíipere’ némeíñé caapáhovuu, Ajtiokíavuu, íjcyane. Aaméhjáa téhulle úwáábohíjcyá Críjtodítyú íjcyané úwááboju apáámyekéré ímúnaa jodíómuke. Tsáháhjáa tsijtyeke ditye úwáábohíjcyatúne.

²⁰ Áronáacáhjáa tsijtye Chíiperétú tsáané cahcújtso múnáama Tsirééne múnaa Ajtiokíavuu wájtsime úwaabóvá jodíómú íjcyátúrómeke. ²¹ Áámekéhjáa Píívyéébe píaabómé muhdú íicyahíjcyané ííhvéjtsóne dííbyekéréjuco cáhcújtsóne.

²² Aanéhjáa Jerotsaréeri íjcyané cahcújtso múnaa iwáájácúne wallóó Benabéeke téhullévu. ²³ Aabéhjáa téhullévú úújetéébé waajácú muhdú ímiáané Píívyéébe diityéké píaabóne. Ááneríhjáa mítyane ímíjyúúvebe diityéké túkévétsohíjcyá ditye ímiñéúvú Jetsóoke iúráávyeki. ²⁴ Ehdúhjáa diityéké neebe ímí Píívyéébe cáhcújtsóóbeke dííbyé Apííchó túkévétsohíjcyaaábe. Aabéhjáa úwáábóneri tsijtye cáhcújtsóhi.

²⁵ Átsihdyúhjáa Táátsóvu peebe Tsáoró néhcovu. Áábekéhjáa téhullétú iújcújéébema tsiíñe óómimútsí Ajtiokíavuu. ²⁶ Aamútsíhjáa tétsí cahcújtso múnáama tsané píjcyábá íjcyamútsí úwáábohíjcyá diityéke. Áijyúhjáa botsí cahcújtso múnáake dillómé ‘Crijtiánómudi’ Críjtó uráávye múnáake.

²⁷ Áánacáhjáa úwáábojtedítyú tsaate Píívyéébé ihjyú uuballe múnaa íjcyame péé Jerotsaréetu Ajtiokíavuu. ²⁸ Áamedítyúhjáa ‘Agáábo’ némeíbyé diityéj pñnévú íjyóúúvéne néé ájyaba íjcyaníñe ííñújri Píívyéébé Apííchó túkévéjtsóneri iwáájácúne. Ahdújucóhjáa tene íjcyane Cáráóódio ávyéjuube íjcyáijyu. ²⁹ Áánélliihyéhjáa Ajtiokíari íjcyané cahcújtso múnaa íjtsámeí muhdú tsáápiitsa ípíááboíñé Jodéari íjcyané cahcújtso múnáake. ³⁰ Ahdújucóhjáa ditye méénune. Áánemáhjáa diityétsí Benabéemútsikye Tsáorómá wallóómé téhulle íjcyané cahcújtso múnaa túkevéjtsójté éllevu.

12

Jacóóbóke illíhyánúne Péédoróké ditye cívéhoojánúne

¹ Áijyúhjáa ávyéjuube Heróódé ímityúné dáriivé tsaate cahcújtso múnáake. ² Diibyéhjáa muurá nééjuri Jóáá nahbe Jacóóbóke lliihyánúmé icyávájácóneri. ³ Aanéhjáa ímí pajtyé ímúnaa jodíómú Jetsóoke cáhcújtsótúmeke. Átsihdyúhjáa neebe Péédorókeréjuco ditye íekééveki. Ehdúhjáa meenúme pajtyété wañéjhi pañe óórityúne pááá máchóméíhíjcyáijyu. ⁴ Áábekéhjáa icyúvéhoojánúúbedívú téhmétsoobe tsodáhómú 16-meva íjcyámeke ditye ityéhme pííneehójsímevátsáhjidi. Áánemáhjáa íjtsámeíbyé téené pajtyétavúí íjchívyétsóóbedívú iúújétsóíñé tsijtyeke ditye muhdú íñéekíi. ⁵ Áábé hallúvúhjáa cahcújtso múnaa píáábó táúmeíhíjcyá Píívyéébeke.

Píívyéébe Péédoróké cívéhóójatu íjchívyetsóne

⁶ Aanéhjáa tsitsíivevu diibye Heróódé dííbyedívú tsijtyeke úújétsóíyo péjco cúwaabe panéjcváácutu úwááñéhityu tsodáhomútsidítyú dóhjivaábe. Áánetúhjáa tsijtye

imyéenuhíjcyádú téhmé péjcové tééjá lleehówa. ⁷ Áronáacáhjáa níjkyéji múnáajpi dííbyedívú úújetéébedítúyú peete cádiúcunú páneere teene cúvéhóójá pañe. Aabéhjáa dííbyeke cávíhyiñú ‘muúbe, dájkyeé’ néébere. Ehdúhjáa díbye néénemáyé úwáañehi córíiveiñú dííbyé hótšíkejícutu. ⁸ Áábekéhjáa neebe díbye íwajyámúúné íímíbájkímyeíñe íjtyúhápaajínevu iújcámeíki. Ahdújucóhjáa ímíbájkímyeíbyeke neébe:

—Ayúwa díwajyámú hállúejávú dávoóveíñúne dica tadyéjurij.

⁹ Ahdújucóhjáa díbye déjutu péébe íjtsúcunú ímiáané íjcyatúneúvúdu. Íjtsúcunúúbéhjáa naavédú néenere ííténé pañe íájtyumíne. ¹⁰ Áronáacáhjáa tsúuca pajtyémútsí tujkénúetsíii, hallúvúetsíii, téhmehíjcyámútsikye. Átsihdyúhjáa úújetémútsí ulléjijtóvréjuco meíjchívyéné lleehówa úwáñewáánetu méénúmeíwavu. Aawáhjáa iye diityétsima páyúúvénetu íjchívyemútsí tsamútsí peerá teene ulléjijtóri díbye níjkyéji múnáajpiíma. Aabéhjáa tétsihdyu ílluréjuco dííbyedítúyú pééneé.

¹¹ Átsihvúhjáa botsíi ímiáané íjcyane iwáájácúne neébe:

—¿Aca muhdú íñe ímiáané Píívyéébe níjkyéji múnáajpikye taéllevu wallóo oke díbye ipájtyetétso Heróódé hótší pañetu? Áhdure oke pájtyetétsoobe tamúnaa íjcyarómé oke íímíllédú méénúíyónetu.

¹² Ehdúhjáa néeneri íjtsámeíbyéré péé Jóaa díbyere ‘Máacoó’ némeíbyéj tsiiju Maaría jávu. Áijyúhjáa tééjavu cahcújtso múnáa ipíhcyáávéne Píívyéébema íhgyúvahíjcyáhi.

¹³ Áánáacáhjáa llééhówatu áachí éhnéjcutu díllóhíjcyaaabe diityéke. Áánéllihyéhjáa bádšíjcaja ‘Róódeé’ némeíllé íjchívyeíñúne úújeté múha íjcyane iwáájácuki. ¹⁴ Aalléhjáa Péédorój ké illéébóne mítyane ímíjyuuvéhi. Áánemáhjáa díbyekéi pááyúcutulléré íícúu tsiíñe ióómíñe úúbálleté diityéke. ¹⁵ Áronáacáhjáa díílleke népejtsóme:

—Íllurébá ú meívatéhi. Tsáháubá díbye íjcyatúne. Níjkyéji múnáajpíyéubá dííbyé uubállema tsáabeke ú nééhií.

¹⁶ Áánáacáhjáa Péédoro éhniíñevúré díllóhíjcyá llééhówatu. Áábekéhjáa botsíi ipááyúcutúbedi mítyane ullévenúme. ¹⁷ Ááamekéhjáa íhyójtšíryé neebe dítye cúvéhulléré íjcyaki. Átsihdyúhjáa úúbállebe diityéké muhdú Píívyéébe dííbyeke cúvéhóójatu íjchívyetsóne. Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—Aane tsáma méúúbálleco Jacóóboke tsijtye cahcújtso múnáama.

Ehdúhjáa íñéene tsiéllévuréjuco díbye péene diityédítu.

¹⁸ Aanéhjáa tsitsíivevu tsodáhómú eenéé dííbyeke téhmehíjcyámé úvánujcátsí múhdutú kiávú díbye pééneri. ¹⁹ Ááme éllévúhjáa díbye Heróódé wallóo tsaatéké dítye teene cúvéhóójá iúújeté dííbyeke. Aaméhjáa ájtyúmítúnéllii ímíñeúvú diitye téhmé múnáake idíllóróne ílluréjuco díbye llííhyánutsóné diityédítu. Áánemáhjáa teene Jodéa íiñújitu peebe Tsetsaréavu.

Heróódé dsíjivéne

²⁰ Aabéhjáa tsaríllehíjcyá Tííróma Tsidóo coomícyu múnáake. Ároméhjáa dííbyé íiñújíturé majcho iúcu híjcyánéllii imíllé díbye diityémá ímíjyuuvéne. Áánéllihyéhjáa tsaméhjí ímíñeúvú ipítýácójcatsíñe péé dííbyé piááboobe Bárájto éllévu. Áábekéhjáa néeme díbye Heróódeke íñéé díbye diityémá ímíjyúúveki. Aanéhjáa ímí íjtsúcunúnéllii neetéébé dííbyeke díbye diityémá ímíjyúúveki. ²¹ Áánéllihyéhjáa diityéké éévebe kéjcoojí diityémá íhgyúvaíñe. Ájcoojíhjáa úújetédú íavyéjú wajyámuvu iúcaávéne íavyéjú íjyáwá hallúvú ácuúvebe diityémá íhgyúvaki. ²² Ááneréjucóhjáa tsaate kéévánécoba nééneé:

—Aabye muurá eene íhgyúvaabéubá tsá míamúnáajpi íjcyatúne. ¡Píívyééberéubá dííbye!

²³ Ehdúhjáa dítye néénemáyé níjkyéji múnáajpi Heróódeke baavu íjcaáyóóbeke chémetsóhi.

Aabéhjáa illuréjuco dsíjivéné iúúvaténeri. Ehdúhjáa dííbyeke pajtyéné íveekí Píívyéébeke ávyéjútstotúmé míamúnaa dííbyekéré ávyéjútsoné ímí díbye íjtsúcunúné déjúcotu.

²⁴ Áijyúhjáa Píívyéébé uwááboju éhnííñevu tsújaavé pahúllevá múnáadívu.

²⁵ Áánetúhjáa Benabéemútsí Tsáorómá oomíjyucóó Ajtiokííavu tétsíí cahcújtso múnáa Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnáake piáábóne dsíídsídívú diityéké íajcújétsihdyu. Aamútsíhjáa tsajtyé Jóáake dííbyere ‘Máácoó’ némeííbyeke.

13

Benabéemútsí Tsáorómá uwáábótújkenúne

¹ Áijyúhjáa Ajtiokííari íjcyáné cahcújtso múnáama íjcyámé Píívyéébé ihjyú uwáábojte illuúme: Diibye Benabéee, Tsimóó dííbyere ‘Cúúvéébeé’ némeííbyee, Tsiréene múnáajpi Róótsioo, Manaéé Gariréa íiñújí avyéjuube íjcyaabéhjáa Heróódema tsajtyú píívyéébee, Tsáoroo, éhdume. Áamedítúhjáa tsaate uwáábohíjcyá Jetsóoke cáhcújtsótúmeke. Áánetúhjáa tsijtye úwáábohíjcyá tsúuca dííbyeke cáhcújtsómeke. ² Aaméhjáa tsájcooji májchotúmé Píívyéébeke dúúrúvameke dííbyé Apííchó néehíí:

—Óóma mémeménú Benabéemútsikye Tsáorómá tsúúcajátújucóó diityétsidyítúú o íjtsámeííñé wákimyéí diityétsí imyéénuki.

³ Ahdújucóhjáa diityétsí hallúvú íhyótsine ipícyóóne ditye táúmeííñé piáábó Píívyéébeke. Átsihdyúhjáa ipítýajcómútsikye illuréjuco ditye wáalloóne.

Benabéemútsí Chííperéri úwaabóne

⁴ Aamútsíhjáa Píívyéébé Apííchó tükévéjtsóneri péé Tsereóótsiávu. Átsihdyúhjáa tsahíyí peemútsí ‘Chíípere’ némeííñé caapáhovu. ⁵ Aamútsíhjáa ‘Tsaramína’ némeíí mujcovú úújetémútsí úwaabójucóó Píívyéébé ihjyú imúnaa jodíómú pihcyáávejáané pañévu. Áamútsímáhjáa ípiááboobe Jóáa péé dííbyere ‘Máácoó’ némeííbye.

⁶ Aaméhjáa teene caapáhorí péhíjcyámé Páápó coomívú úújetémé tétsíí ajtyumí tsaapi imúnáajpi Bajetsóoke apííchoobe íjcyáábeke. Diibyéhjáa illure íállííñe nehíjcyá Píívyéébé icyánéjcu uubállé imyéénuhíjcyáne. ⁷ Aabéhjáa ícyahíjcyá ávyéjuube Tsééjio Páorómá ímí dííbyema íñáhbévácatsíhíjcyánéllííhye. Diibyéhjáa ávyéjuube píuvá Benabéemútsikye Píívyéébé uwááboju illéébúccunúné íimíllenéllííhye. ⁸ Aamútsíhjáa dííbyeke úwáábórónáa diibye apííchoobe dííbyere ‘Erííma’ némeííbyé tsá ímíllétú díbye cáhcújtsóné Píívyéébé ihjyú. Áánemáhjáa illure téénetu bóíjcyuube dííbyeke. ⁹ Áánéllííhyéhjáa Tsáoro dííbyere Páávoró íjcyáábé pañe Píívyéébé Apííchó íjcyaaabe dííbyedívú íítténe néehíí:

—Muúbej, uu muurá állíu múnáajpi Naavénéj tsiiméné u íjcyaaabe átéréejpi.

¹⁰ Aabe ¿mújyúikyé ú íhveteé eene Ávyéjúúbedítúyú íjcyáné uwááboju ímiáájú u tútávátsohíjcyánetu? ¹¹ Ahdícyane ícyooca Píívyéébere nééjuri tsáhájucó u hállúvátúyúne. Ehdúhjáa díbye néénemáyé tsáhájucó díbye állúvatúne. Áánemáhjáa tsaatéké neebe ditye itsájtye dííbyeke. ¹² Aanéhjáa ávyéjuube Tsééjio Páoro íajtyúmíne illuréjuco cáhcújtsóné Píívyéébeke.

Páávorómútsi Ajtiokííari

¹³ Átsihdyúhjáa Páávoró íñáhbénujtsésima Páápótu péé tsahíyí Pajpííríá íiñújiri íjcyacóómí Pééjévuú. Áamútsídítúhjáa tétsihdyu Jóáa oomí Jerotsaréevu. ¹⁴ Áané boonéhjáa íiyéjuco péémútsi úújeté Ajtiokííavu Pítsíídiá íiñújiri íjcyácoomívu. Aamútsíhjáa téhulle wáyeeévejcóójí íjcyamútsí péé imúnáa pihcyáávejávu. ¹⁵ Áánáacáhjáa tééjá avyéjute Píívyéébé ihjyú íéévene ínjkevadú néé tsaatéké ditye idílló dityétsí íhjúváiíhajchííjyú. Áánéllííhyéhjáa néeme diityétsikye:

—¿Ava tsá ámuhtsidi tsáné túkevjtsoju íjcyatú múúhakyé ámuhtsi menééiyóne? Tenéva íjcyáhajchíí múúhakyé mene.

¹⁶ Áanélliihyéhjáa diibye Páávoró íjyóúúvéne íhyójtširi néé ditye cúúvéhulléré íjcyaki. Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—Ámuúha tamúnaa ijraéémuj, cáhawaá ímíñeúvú melleebúcunu ámuúhakyé o nééíñe íñe múhdumé Píívyéébeke ámuha maávyejúúllémeke. ¹⁷ Muuráhjáa méihde múnáaúvú Píívyéébe idyé íjcyaaabe ihñéjté Ejíhtó iñújiri íjcyámeke líyaatétsó diityékée íñéhdújuco. Áamekéhjáa muurá íhnáhoori íjchívyétsoobe téené iñújitu. ¹⁸ Aaméhjáa múhdurá ícyahíjcyáronéhjí íáábúcúne diityéké píáábohíjcyaaabe panévaturé 40 píjcyá hajchótá ditye íñéubará píívyétúné iñújiri íjcyácoóca. ¹⁹ Áané boonéhjáa Canaáá iñújivúréjuco péemeke idyé dibye píáábónej téeveriyé táhjahíjcyámé 7 coomíva múnaa téené iñújiri íjcyámeke. Diityékéhjáa íbóayóné boone iyéjuco ditye cáávacuhíjcyáné diityé iñújíne. Ehdúhjáa muurá méenuhíjcyámé Píívyéébe píááboríye. ²⁰ Áamekéhjáa túkévétsohíjcyaaabe ímityúnéhjí ímibájcho múnáaj téeveri 450 píjcyá hajchótá íhjuú uuballe múnáajpi Tsamoéeréjuco íjcyájcoojívu. ²¹ Aaméhjáa idyé táumeí Píívyéébeke dibye imyéménu tsáápiikye diityé avyéjuube íjcyáííbyeke dibye diityéké ityúkévéjtsoki. Ahdújucóhjáa dibye méménúné ‘Bejamí’ némeíñe dohjíba múnáajpi Tsíí hajchi Tsaóoke dibye íjcyá avyéjuube 40 píjcyá hajchóta. ²² Áábekéhjáa íjchívyétsóné boone Dabíikyéréjuco dibye tsiíñe pícyoone diityé avyéjuube dibye íjcyaki. Dííbyedítyúhjáa muurá neébe: “Ópée o tújkevéélléébeke ó ájtyumí Itsaíí hajchi Dabíikye.” ²³ Diibyéhjáa muurá Dabííj tsíménémúháábedítyú Píívyéébe meménú Jetsóoke mee ijraéémuma pámé Pájtyetétsoobe íjcyáábeke tsúúcajátújucóhjáa íñéhdújuco. ²⁴ Áábé íhdéhjáa Jóáa úwáábohíjcyá memúnaa ijraéémuke. Aabéhjáa nehíjcyá ímityú ícyahíjcyánéhjí íhvéjtsóne ditye ímiánejcúvuréjuco ípájtyéne ílluréjuco itsójtótsámeiki. ²⁵ Aabéhjáa teene íuwaábó níjkévaríjyucó íjcyaaabe néehíí: “Tsá muurá o íjcyatú eene ámuha meítsúcunúhíjcyáabe. Táhboonétúí ihdyu úwáábóííbye. Áábeke muurá tsá íjtyúhápáájíubaré o tácoríúcutyuróne.”

²⁶ Ehdúhjáa íñétsihdyu Páávoró néehíí:

—Ámuúha, Aavaráaúvúj tsíménémúháábema múhdumé tsíjtye múnaa Píívyéébeke cáhcujtsómej, muurá pajtyeté uwaáboju méwáabyuta. ²⁷ Muuráhjáa Jerotsaréeri íjcyame memúnaa íavyéjutmáyé tsá wáájacutú diibyéjuco Mepájtyetétsoobe Jetsóó íjcyane ténevá wáyeéévécóójívadúné Píívyéébe íhjuú uuballe múnáa uwaáboju dííbyedítyú íhjuváné éevéhíjcyaróme. Aamée muurá íllure ícúbahrá dííbyedi tsúúcajátújuco tene dííbyedítyú némeídyújuco. ²⁸ Tsáháturóhjáa íñé ímityúné dibye méénutú téené hallútú ditye dííbyeke lííhyánúiyóne. Áronáacáhjáa néeme Piráátóke dibye íllíhyánútso dííbyedívu. ²⁹ Ehdúhjáa dííbyedítyú tene cáátúnúmeídyújuco ditye méénune dííbyeke. Áábeúvú ítémehóhjáa tsíjtyeréjuco páwachéketu íñítyétsóne cúúune. ³⁰ Áróobekée muurá Píívyéébere bóhítsóhi. ³¹ Aabéhjáa píváijyúvá bóhówáávehíjcyá Gariréatúhjáa Jerotsaréevu dííbyema péhíjcyámedívu. Aame muurá íñe úúbállehíjcyá míamúnáake dííbyedítyu.

³² Aane íñe ámuúhakyé muha méúúbállehíjcyá ímíá uwaáboju tsúúcajátújucóhjáa méihde múnáaúvuke úúbállémeíhíjcyáne. ³³ Muuráhjáa meke diityéúvúj tsíménémúháábeke íñéhdújuco Píívyéébe bóhítsóné Jetsóoke. Muurá Tsáámóháámitu néeneé: “Uu Hájchíwu u íjcyáábeke uke ó bóhítsóhi.” ³⁴ Ehdúhjáa Píívyéébe néé dííbyeke íbóhíitsoíñe dííbyej pí ícúbáhrámeítyuki. Áhdure idyé tsiíñe neébe: “Ámuúhakyé ó píááboó panévaturé Dabííúvukée o néhdújuco.” ³⁵ Téhdure idyé tsiíñe Tsáámóháámitu néeneé: “U íjcyátúcoocájííva néhi díícúve múnáajpi íjcyáábej pí toócuúhi.” ³⁶ Aanéhjáa muurá diibye Dabííúvuke

Píivyéébe iñéhdújuco ímí íicúvehíjcyáné míamúnáake dibye íjcyáijyu íjcyámeke. Aabéhjáa muurá dsíjívéébeke cááníúvú úníutu ditye cúúúubej pi ícúbáhrámeíhi. ³⁷ Áánetúu Jetsóoke Píivyéébe bóhítsóóbej pi tsá ícúbáhrámeítu. ³⁸ Aane ihdyu ámuha tamúnaa méwaajácúiyá diibyée dsíjívénej téeveri tsúúca pámeere míamúnáa imítuyháñé Píivyéébe ábájíivéné uwááboju. ³⁹ Aane muurá íñe múhdumé díbyeke cáhcújtsómé imítuyháñé tsúúca ábájíivémeíhi. Áánetu teene cáhcújtsotúmé Píivyéébéhjáa Moitséeúvuj téeveri méénúné taúhbajúre úráavyehíjcyámé imítuyháñé tsá ábájíivémeítu. ⁴⁰ Ahdícyane téibúwá méíjcyaco. Ámúhake pajtyedíñé éhnehjáa Píivyéébe ihjyú uuballe múnaa íllu nééneé:

⁴¹ Amúuhaj, múúnedi íllure úúhívatéhijcyámej, wa ihdyu méwágóóovecoj. Muurá íhtsútuube Píivyéébe o íjcyabe panévare o méénune tsaate ámúhake úúballéjúcooróné tsá ámuha mecáhcútsohíjcyatúne.

⁴² Ehdúhjáa Páávoró píhcyáávéj páñevú úwáábóné tsujáávevu tsaate díbyeke néé tsiíñe dibye wáyeéévejcóójí itsáane iúwááboki. ⁴³ Áánemáhjáa diityétsima nahbévahíjcyámé Píivyéébeke ímí úráavyehíjcyámé jodíómuu, tsijtye jodíómú íjcyátúmedítuyuu, íjcyame. Áámekéhjáa túkévétsohíjcyamútsí Jetsóodítu íjcyáné uwááboju dityétsí úwaabóné ímí dityéke búuvémé diityétsikye náhbévameke. Aamútsíhjyáa nehíjcyá diityéke Píivyéébe píáábori ímí ditye iúráavye díbyeke.

⁴⁴ Átsihdyúhjáa tsííñé tsemáánaréjuco déjúcóóvéneri wáyeéévejcóójí íllúhwu pácoomí múnaaré dóbéeverá Píivyéébe uwááboju illéébúacunúki. ⁴⁵ Ááneríhjyáa avyéjuchte mítuyane iñómíutáávane Páávoródítu ihjyúvá díbye uwáábó icyátúhtsónema. ⁴⁶ Áámekéhjáa núhnévétumútsíyé diibyete Páávorómá Benabéemútsí néehíi:

—Muurá ihdyu tehdújúcooro íñe Píivyéébe uwááboju Jetsóodítu íjcyane mee jodíómudítu úwááboméi tujkénújúcooróné tsá ámuha meímíletú mecáhcújtsóne meímíbaavyéné mújyú medsíjívéjúcóóítu bóhí ámuha meújcuki. Áánéllii muhtsi mepéé jodíómú íjcyátúme éllevu diityékeréjuco muhtsi meúwááboki. ⁴⁷ Muurá Píivyéébe íhjú uuballe múnaaj téeveri néehíi:

Ukéé ó picyóó peetédu u néébedítu pajtyeté uwááboju itsújááve pámeere ííñújiri íjcyáné míamúnáadívu.

⁴⁸ Ehdúhjáa dityétsí néeneri jodíómú íjcyatúmé ímíjyuvéhi. Aaméhjáa nehíjcyá Jetsóodítu íjcyáné uwááboju ímíáané íjcyane. Áánemáhjáa cáhcújtsómé eené múhdumé mújyú ídsíjívéítu bóhí iújcúíñejcúvuréjuco pájtyeme. ⁴⁹ Ehdúhjáa téené ííñújiri úwááboméíñé Ávyéjúúbedítu íjcyáné uwááboju. ⁵⁰ Áronáacáhjáa píhcyáávéj túkevjtsojtémá íhtsutúmé íjcyáné walléemú néé técoomí avyéjuchte diityémá tsaméjji íjchívyétsó diityétsikye tétsihdyu. Ahdújucóhjáa ditye íjchívyétsóné diityétsikye téené ííñújitu páhdúvare idyáíivémútsikye. ⁵¹ Áánélliihyéhjáa ílluréjuco dityétsí diityédívu íjtyúhááñe ííñú ípíchóújcóne péene Icóónióvu. ⁵² Áronáacáhjáa ihdyu tétsii múnaa múhdumé tsúúca Jetsóoke cáhcújtsómé pañe Píivyéébe Apííchó íjcyame mítuyane ímíjyuvéhi.

14

Páávorómútsí Benabéema Icóóníori

¹ Aamútsíhjyáa Páávorómútsí Benabéema teene Icóóníori íjcyáné píhcyáávéj páñevú úwáábohíjcyáné mítuyane cáhcújtsó ímúnaa jodíómu. Áhduréhjáa tsijtye múnaa íjcyarómé cáhcújtsóhi. ² Áronáacáhjáa tsaate jodíómú cáhcújtsotúmé bóijcyú jodíómú íjcyátúmeke ditye icyáhcújtsótuki. Aaméhjáa ditye néhdújuco tsárllehíjcyáné cáhcújtsó múnáake. ³ Ároné pañéhjáa tsúúcajái tétsii íjcyamútsí úwáábohíjcyá Píivyéébedívu icyátsípáávéne ííneri núhnévétumútsi. Áámútsikyéhjáa píááboobe díbye íhnáhoori dityétsí

meénúráityúronéhji imyéénuki. ⁴ Áánáacáhjáa técoomí múnáa illuréjuco dówaavéne. Tsaatéhjáa pajtyé uwáábojté icyánejcúvu. Áánetúhjáa tsijtye coévá cáhcújtsótúmema. ⁵ Áánéllihyéhjáa jodíómuu, tsijtye jodíómú íjcyátúmee, íjcyame íavyéjujtémá pítyácójcatsí diityétsikye páhduváré idyáíívémuútsikye néwayúúnevu iáámuíñe. ⁶ Aanéhjáa iwáájácúne úmívamútsí Ricaóóniá iíñújivu. Aamútsíhjáa úwáábohíjcyá tééne iíñújiri Ríítaraa, Déébeé, íjcyácoomícyuri. ⁷ Téhduréhjáa úwáábohíjcyamútsí hállúcuri íjcyámeke.

Páávoróké néwayúúnevu ditye áámune

⁸ Aanéhjáa Ríítaráí íjcyaaabe tsaapi itsíímávámeítsihdyújuco úllétuúbe. ⁹ Aabéhjáa lleebúacunúhijcyá Páávoró úwaabóne. Áábekéhjáa Páávoró íajtyúmíne waajácú dibye ímiááné cáhcujtsóné Píívyéébe dííbyeke ímíjpyetétsoíñe. ¹⁰ Áánéllihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Díjyocúúve. Ahdújucóhjáa íjyocúúvénemáyé dibye úllene. ¹¹ Ááneríhjáa teene Ricaóóniá iíñúji múnáa iúllévenúne néé íhjúurí:

—¡Píívyéébe muútsíhya íñe méhdivu niityé míamúnáajtétsidívú ípívyéévenema!

¹² Ehdúhjáa íñéene Benabéeke meménúmé ‘Jóópíte’ némeíñe mícúruúwake icyáánivahíjcyáabe déjutu. Áánetúhjáa Páávoróké meménúmé tsijpi ‘Meecóório’ némeíñe mícúruúwa déjutu ímichi dibye íhjúvuhíjcyánéllíhíhe. ¹³ Áíjyúhjáa dííbye ‘Jóópíte’ némeíñe mícúruúwake cáánivahíjcyaaabe llúúváábé duurúvaja técoomí lleehówá únúriye. Aabéhjáa tsivá ócájimútsikye wajcóháñetu íicyáávetsómútsikye. Áámútsikyéhjáa tsaméhjí imíllera illííhyanúné téeneri Páávorómútsikye íícúveki. ¹⁴ Aanéhjáa iwáájácúne íwajyámúúné dóváríjcyómeímútsí tsári ehdu ditye meénúiyóné diityétsikye pájtyénéllíhíhe.

¹⁵ Áánemáhjáa íícúí diityé éllevu ipyééne neemútsi:

—¿Aca íveekí ámuha ehdu mémeenúhi? Áánerá ámuhadúré muhtsi míamúnáajtétsi. Aamútsí muurá íñe ámuha éllevu muhtsi metsáá ámuhákye meúwáábo ehdu nénehji ámuha meúráávyehíjcyáné meíhvéjtsóne Píívyéébekéréjuco ámuha meúráávye páneeréé íévéhóowari íjcyánéhjima ííñúji tééjí hallúrí íjcyáméhjimájuco nújpacýo pañe íjcyámeke ípívyéjtsóobeke. Dííbye ihdyu meke bohíívú ajcúhi. ¹⁶ Dííbyeréé muurá éjyúúvú míamúnáake íhvejtsómé ícyahíjcyá íimíllédu. ¹⁷ Árónáacáa ííhnaáhoovu diityéké úújétsoobe panévatúré diityéké ípííáábóneri. Dííbyere muurá mééma níjyáhañe állétsóneri mebájtsoháñe tsáímíyé píívyene meóóvéne méicyahíjcyá tsáímíjyúúre.

¹⁸ Ehdúhjáa dityétsí néérónáa imíllorómé diityétsikye íícúvéne ócájimútsikye icyóvájtsóneri. Árónemáhjáa íhvejtsóme.

¹⁹ Áánáacáhjáa tétsihvu wajtsímé tsijtye jodíómú Ajtiokííaa, Icóónioo, íjcyácoomícyutu tsáámeé. Aaméhjáa diityétsí hallúvú diityéké állívánéllíi Páávoróké aamúme néwayúúnevu. Áábekéhjáa ‘tsúúca dsíjiveébe’ íñéene lliúcuíñúmé técoomítyú íwávuú. ²⁰ Áábé hallúvúhjáa tétsíí cahcújtso múnáa mícáaverónáa iácúúvéne tsííñe peebe diityémá técoomívu. Ááné tsíjyúhjáa Déébévuréjuco dityétsí pééneé.

²¹ Aamútsíhjáa téhulle úwaabóné mítyame cáhcujtsóhi. Átsihdyúhjáa óómimútsí úwáábomútsíyé Ríítaraa, Icóónioo, Ajtiokííaa, éhdú coomívari íjcyáné cahcújtso múnáake.

²² Diityékéhjáa tsápítsohíjcyamútsí ditye ímíñeúvú iúráávye Jetsóoke icyáhcuíjtsóne. Áhduréhjáa nehíjcyamútsí diityéké ímiáánéjuco mítyane meícúbáhrámeíñe níjcautu meúcaavéné Píívyéébe avyéjuvu. ²³ Téjyúhjáa meménuhíjcyamútsí pacóómívarí íjcyáné cahcújtso múnáa túkevétsojte íjcyáímíyeeke. Ááné boonéhjáa tsaméhjí májchotúme Píívyéébeema íhjúvúvá dííbyeréjuco diityéké ítyúkévétsojki.

Páávorómútsí Ajtiokííavu óómiñe

²⁴ Aamútsíhjáa Pitsíídiá iñújitu péemutsi úújeté Pajpííriá iñújivu. ²⁵ Aamútsíhjáa Pééjéri úwáábohíjcyátsihdyu idyé péé Atááriá coomívu. ²⁶ Átsihdyúhjáa íwákimyéí iníjkévátsihdyu tshííyiyéjuco dityétsí óómiñe Ajtiokííavu, tétsihdyúu teene Píívyéébe wákimyéivu diityétsikye ditye wállótsihvu. ²⁷ Aamútsíhjáa cahcújtso múnáake úúballé muhdú Píívyéébe diityétsikye panévatúré píáábohíjcyáne. Áhduréhjáa úúballémútsí díbye píáábóneri jodíómú íjcyáturómé cáhcujtsóné Jetsóodítýú íjcyáne uwááboju. ²⁸ Áámemáhjáa tsúcájá íjcyamútsi.

15

Jerotsaréevu ditye dóbeevéne

¹ Áíjyúhjáa tsaate Jodéa iñújitu teene Ajtiokííavu péeme tétsí cahcújtso múnáake úwáábohíjcyá Moitséeúvú uwááboju néhdu kíhdyahírótsámeityúme pájtyetétyúne.

² Ááneríhjáa diityémá Páávorómútsí táhjájcatsíhi. Ááne boonétúhjáa tsaméeréjuco cahcújtso múnáa íhjúvájcatsíñe dityétsí Jerotsaréevu tsaatémá ipyééne idyé íhjúva téneri técomí cahcújtso múnáa túkevjtsojtémá uwáábojte íjcyámema.

³ Aaméhjáa péeme pajtyé Penítsiámá Tsamááriá iñújícútu. Aaméhjáa úúballé imúnáake jodíómú íjcyatúme Píívyéébeke cáhcujtsóné muhdú íicyahíjcyanéhí íhvéjtsónema. Ááneríhjáa tétsí cahcújtso múnáa mítyane ímíjyuuvéhi.

⁴ Aaméhjáa Jerotsaréevu úújetémeke tétsí cahcújtso múnáa tsaímíyé waatsúcúpejtsóhi. Áámekéhjáa úúballémé páneere muhdú Píívyéébe diityéké píáábohíjcyáne panévatúre.

⁵ Áíjyúhjáa tsaate paritséomudítýú tsúúca Críjtóke cáhcújtsorómé néehíí:

—Múu eene jodíómú íjcyatúme cáhcújtsómedívú ikíhdyahírótsóne táuhbá ditye Moitséeúvú uwááboju iúráávyeki.

⁶ Áánéllíihyéhjáa pámeere uwáábojtémá túkevjtsojte dóbeevé téneri íhjúvaki.

⁷ Aaméhjáa mítyane téneri táhjájcatsíñe níjcáutu Pééodoro íjyócuúvéne néehíí:

—Ámuúha táñahbému, muurá ámuha méwajácú tsúúcajatújucóhjáa oke Píívyéébe ámuhadítýú imyéménúúbeke pícyoone o úúballéhíjcyá ímíáájú pajtyéteju jodíómú íjcyáturómeke ditye téhdure icyáhjútsoki. ⁸ Aabée muurá Píívyéébe iná túhúúllétuube téhdure diityé pañévú picyóó Íapííchó mépañévúu ipícyohdu. Ááneríi úújétsóobe téhdure diityéké iwájyune. ⁹ Áámekée ímíbájchoobe Críjtóke ditye cáhcújtsónéllíi muhdúhjáa meke ímíbájchódu. ¹⁰ Ehdúu Píívyéébe diityéké ímíbájchó Críjtóke ditye cáhcújtsónéllíihye. Áámeke jíveekí ámuha méimíllé íllure metúhujtsóné méíhdé múnáaúvúu íjcyarómé ímí úráávyehíjcyánejííva ditye iúráávye Moitséeúvú uwááboju, pane meíjcyarómé tene néhdu meíjcyáyónejíívari? ¹¹ Aame muurá tsaméhjí diityémá tsúúca mépájtyetéjucóó apááñéré Críjtóo méhdi ídáátsóvéne mééma méénune mecáhcújtsónéllíihye. Tsá ínehjí meméénúneri mepájtyetétúne.

¹² Ehdúhjáa Pééodoro néenéllíi cúúvéhulléréjuco ditye lléébúacuné Páávorómútsí úúballéné muhdúhjáa Píívyéébe méénuráítýúronéhjí diityétsij téeveri méénuhíjcyáne jodíómú íjcyáturómé pañe. ¹³⁻¹⁴ Aamútsíhjáa íhveténé boone Jacóóboréjuco nééneé:

—Ámuúha táñahbému, cáhawáa idyé táicyanéjcutu ámuhakye o nées péiyené Tsimóo Pééodoro meke úúballéjucóóné muhdúhjáa Píívyéébe téhdure jodíómú íjcyáturómedívú íuááboju úújetétsóné múhdumé teene cáhcujtsómé dííbyeéjté íjcyaki. ¹⁵ Muuráhjáa dííbyé íhjúvú uuballe múnáa cáátunúne íllu néehíí:

¹⁶⁻¹⁷ Bóónétu tsiíñe ó tsaá Dabííúvú avyéjúu tútávaavéné dííbyéj tsíménémúháábemáyéjuco o ímíbájcho téénetu pámeere míamúnáa iwáájácúne Píívyéébe icyánejcúvuréjuco

ííbúwááve múhdumé dííbyé wáábyutájté íjcyame. ¹⁸ Ehdu neebe Píívyéébe tsúúcajátújucóo íjtsámeíñe.

Ehdúhjáa Píívyéébé ihjyú uubáalle múnaa caatúnúhi.

¹⁹ Áánéllii ámuhákye o nées tsáháubá menééítyuró jodíómú íjcyaturómé Píívyéébeke úráávyémeke ditye Moitséeúvú uwááboju iúráávyé diityéké téeneri metúhújtsótuki.

²⁰ Áronáa ihdyu illure mécaatúnuú diityémá ditye illuune imyéénújucóótuki: Tsá ditye dóóityú níjcyotájteke íícúvémeíñe iyámeke; tsá ditye tsíjtyéhjima dómácójcatsítýúne; tsá ditye dóóityú dótsohcáorii, majcánurii, dsíjívéné iyámeke; tsá ditye dóóityú tújpacyo.

²¹ Muuráhjáa tsúúcajátújuco pacóómiváriyé tsaate úwáábohíjcyáné téenetu Moitséeúvú uwááboju néhdújuco. Aanéjuco muurá ténevá wáyeéévéjcoojívádú éévémeíhijcyáné pihcyáávejááné pañévu.

²² Ehdúhjáa Jacóóbó néénéllii pámeere tétsíi cahcújtso múnaa, uwáábojtee, túkevéjtsojtee, íjcyame nées tsaatéké íhdityu iwállóoíñe Ajtiokííavu Páávorómútsima. Áánemáhhjáa meménúmé Tsíírámútsikye Jóódáma dííbyere ‘Batsabáa’ némeíbyema ityújkevééllémútsikye.

²³ Áámútsimáhhjáa waajácuháámí iwállóháámí pañe néemeé:

“Muha íille pámeere cahcújtso múnaa meíjcyame ámuha éllevu íhgyu méwallóó jodíómú ámuha meíjcyatúmé Tsííríá íiñújiri íjcyacóómí Ajtiokííari ámuha meíjcyáme éllevu, áhdure hállúcu múnaa éllevu. Áhdure idyé Tsiríítsiá íiñúji múnaa wáábyuta téhaami. ²⁴ Aame muha méwaajácújucóó muha mewállóotúméré ámuha éllevu ipyééne illure ámuhákye máváríchohíjcyáne. Ámuhákyevá muurá nehíjcyámé Moitséeúvú uwááboju néhdu ámuha mekíhdyahírótsámeíki. ²⁵ Áánéllii muha ímíñeúvú meíjtsámeíñe múúhadítýú meméménúmútsikye méwallóó ámuha éllevu muha maávyejúúllehíjcyamútsí Páávorómútsima. ²⁶ Diityétsíi muurá Páávorómútsí ápíchó nééronéhjívú pájámeíhijcyá Máavyéjuube Jetsocríjtoke iwágyúnéllíihye. ²⁷ Áámútsima muha méwallóó ámuha éllevu Tsíírámútsikye Jóódámaá. Aamútsí ihdyu óvíi ímíñeúvú ámuhákye nées muhdú téhaami pañe íjcyáné túkevéjtsoju nééneé. ²⁸ Aane mítyane ámuhákye muha metúhújtsótu apáhdyuré Píívyéébé Apííchó múúhakyé túkévéjtsóneri ámuhákye muha menééhií: ²⁹ Tsá múu dóótu níjcyotájteke íícúvémeíñe iyámeke. Áhdure tsá múu dóótu dótsohcáorii, majcánurii, dsíjívéné iyámeke. Tsá múu tsíjtyéhjima dómácójcatsítýúne. Áhdure tsá múu tújpacyo dóótune. Aane tehdu ámuha meíjcyáhajchíí ímí tehdujuco ámuha meíjcyaiñe. Ayu wái meíjcyaj.” Ehdúhjáa íñéhaami wallóómé Ajtiokííari íjcyáné cahcújtso múnaa éllevu.

³⁰ Aanéhjáa tsúúca técoomívú iúújeténe ipíhgyúcúmeke ájcumútsí téhaamívu.

³¹ Áhaamíhhjáa íéévéne mítyane ímíjyuuvéme. ³² Áané boonétúhhjáa diityéké úwáábomútsí Píívyéébé ihgyu diityéké téeneri éhnííñevu itsápíjtsoki. Piivyétemútsíhgyáa iúwaabóne.

³³ Aamútsíhgyáa tsúcájáhréjuco diityémá íjcyátsihdyu úúballé diityéké illuréjuco íóómiíñe. Áánélliihgyéhjáa pítyajcómé dityétsí tsaímíyé íóómiki. ³⁴ Áronáacáhhjáa Tsííra tétsihvúré cóévánáa Jóóda íiyéjuco óómiñe. ³⁵ Áhduréhhjáa Páávorómútsí cóevá tétsihvúré Ajtiokííavu. Aamútsíhgyáa tétsíi múnaama úwáábohíjcyá Píívyéébé uwááboju.

Páávoró tsiíñe uwáábovu pééneé

³⁶ Átsihdyúhhjáa píwájcoojívájucóo pájtyénetu Páávoró Benabééke nééhií:

—Cána majo ááhívemútsíyé mepéé éhnée Jetsóodítýú íjcyáné uwááboju úwáábomútsíyé mepéhíjcyá coomíjiri íjcyáné cahcújtso múnaake mewáájácu muhdújuco ditye úraavyéne.

³⁷ Áíjyúhhjáa Benabéé ímíllerá tsiíñe Jóóá pééne diityétsima dííbyere ‘Máácoó’ némeíbye.

³⁸ Áronáacáhhjáa Páávoró tsá ímíletú díbye pééne diityétsima díbyéhjáa Pajpííríá coomívú diityétsidítýú cóévánéllíihye. ³⁹ Áané hallútúhhjáa ítsípájújcatsíñe illuréjuco dityétsí

dówaavéne. Áané boonéhjáa Benabéé diibye Máácóke iújcúúbema péé tshííyí Chííperévu. ⁴⁰ Áánetúhjáa Páávoró Tsíírakeréjuco újcune dííbyema ipyéékií. Áámútsí hallúvúhjáa tétsíí cahcújtso múnaa Píívyéébeke piáábó táúmeí ímí dityétsí ipyéékií. ⁴¹ Aamútsíhjáa pehíjcyá Tsííríamá Tsíríítsiá iñújíicuri íjcyáné cahcújtso múnáake tsápijtsomútsíye.

16

Páávorómútsikye Tsííráma Timotéó náhbenúne

¹ Aamútsíhjáa Páávorómútsí Tsííráma úújeté Déébeé, Ríítaraa, íjcyácoomícyuvu. Átsííhjáa ájtyúmímútsí tsaapi cahcújtso múnáajpi Timotéoke. Dííbyéj tsiíjúhjáa jodíómulle íjcyalle idyé cahcújtso múnáalle. Áánetúhjáa cááni gríéégómuube. ² Áábedítúhjáa Timotéodítú tétsíí cahcújtso múnaa nehíjcyá ímiáábé dibye íjcyane. ³ Áábekéhjáa Páávoró imíllé itsájtyene dibye iñáhbénu dííbyeke. Áronáacáhjáa pámeere waajácú cááni gríéégómuube íjcyánéllí dibye kíhdyahírótsámeítúne. Áánéllíhyéhjáa tujkénúí dííbyedívú kíhdyahírótsóobe ímúnaa jodíómú méenuhíjcyádú téené hallútú diityémá ímityúné íjcyátuki. ⁴ Aaméhjáa ipyééhíjcyátsíhji múnáake úúbállehíjcyá muhdú Jerotsaréeri íjcyáné uwáábojte túkevjtsojtémá diityéké úwáábohíjcyáné muhdú cahcújtso múnaa íjcyáiýone. ⁵ Aanéhjáa illéébéne Píívyéébeke cáhcujtsómé lííyaaté éhniíñevu mítyaméjuco.

Naavédú nééne pañe Matsedóóniá múnáajpi Páávoródívú bóhówaavéne

⁶ Aaméhjáa Píívyéébe ihjyu Áátsiá iñújí úwáábóýónáa dííbyé Apííchóré diityéké túkevjtsonej péévé tsá ditye úwáábotú téené iñújí múnáake. Áánéllíhyéhjáa Pírííjámá Garáátsiá iñújícuturé pajtyéme. ⁷ Aaméhjáa Míítsiá iñújí watsíívyevu úújetémé imíllera ipyééne Bitíiniá iñújívu. Arónáacáhjáa téenere Píívyéébe Apííchó Jetsóope diityéké ájcune túkevjtsonej péévé idyé tsá ditye téhullévú péétune. ⁸ Áánéllíhyéhjáa tsapéhdú Míítsiá iñújítu pájtyeme úújeté ‘Tóróóáá’ némeí mujcóvújuco. ⁹ Átsihvúhjáa Páávoródívú pejco naavédú nééne bóhówáávéne pañe Matsedóóniá iñújí múnáajpi dííbyeke néehíí: “Muúbej, Matsedóóniá iñújívu metsááne múúhakyéréjuco méuwaábo.” ¹⁰ Ehdúu nééne dííbyedívú bóhówáávéne boonétú muha mepéé téhullévú Píívyéébere múúhake wállóhullévú muha méuwaáboki.

Páávorómú Pírípori

¹¹ Aamée Tóróóatu muha tshííyí mepéé tsapéhdú Tsamotaráátsiá caapáhovújuco. Áané tsiíjyúu muha méúújeté Néááporívu. ¹² Átsihdyúu muha mecóhbaavémé méúújeté romáánómúhjáa Matsedóóniá iñújí pañévú íhcyóómi ípívyéjtsocóómí Pírípovu téené iñújí avyéjú coomívu. Ácoomíyíkyéé tsúcájá muha méícyahíjcyáhi. ¹³ Aamée muha wáyeévejcóójí mepéé Píívyéébema ditye íhjúvahníjcyátsihvu téhí úniúvu. Átsihvúu muha méúwaabó walléémuke múúhadívú píhcyáávemeke. ¹⁴ Áámé pañé íjcyalle Tiatíírá cóómi múnáalle Ríídiá ímiá wajyámúúné duujínuúdú néjáhjí nahjíhe múnáalle. Aalléhjáa ihdyu tsúúcajátújuco Píívyéébeke úráavyehíjcyárolle botsíi dííbyere piáábóneri cáhcujtsó Jetsóodítú íjcyáné uwááboju Páávoró úwaabóne. ¹⁵ Aallée ílluréjuco tsójtsótsámeíñé pámeemáyé íhyájkímuma. Áané boonétúu múúhake neéle:

—Áyu cána tahjyávú mepe ímiááne Píívyéébeke o cáhcujtsóné ámuha menéhajchííjyu. Ehdúu múúhake iñééne íhjúvávú itsájtyémeke tétsihvúréi coévátsolle.

¹⁶ Áhdurée tsáijyu Píívyéébema ditye íhjúvahníjcyáhullévú muha mepééme méúújeté bádsíjcájadívú naavénéhjáa ípañe íjcyáábej téeveríyé íná pájtyeíñé wáájacuhíjcyálledívu. Aalléhjáa tsaaté hójtsí pañe íjcyalle mítyane dsíísike úcuhíjcyá diityémá téené hallúvu. ¹⁷ Aallée múúha déjutu tsáalle nehíjcyáhi:

—Íjtye muurá íhtsútuube Píívyéébé wákimyéi múnaa ámúhakye pajtyéteju úwáábohíjcyáhi.

¹⁸ Ehdúu múúhakye nehíjcyalle píváijyúvájuco. Áánéj taíchorí Páávoró ílluréjuco úhbane dííllé pañe íjcyaaabe naavéneke. Íllúu neébe:

—Uke o néé Jetsocríjto mémeri áállé pañétú u íjchívyeki.

Ahdújucóo díbye íjchivyéné teenémáyé dííllédítu.

¹⁹ Áánélliihyée íavyéjute íiné hallúvucó ídsíídsivájucóóítyúné maatyóbá diityétsí Páávorómútsikye íékéévéne tsajtyé técoomí avyéjute élleu. ²⁰⁻²¹ Áámútsikyée diityédívú iúújetétsóne néémeé:

Íjtyetsi jodíomútsí ¿íveekí méhcóomí pañe páhduvaré nénehji úwáábohíjcyá tehdu mee romáánómú teene mecáhcújtsóiyónejíivari?

²² Ááneréjucóo pámeere nééne ímiááné tehdu dityétsí méénuhíjcyáne. Áánélliihyée awáá ávyéjute diityéké táuhbá ditye íwajyámúúné ityácóríjcomútsikye iwápáájco. ²³ Ahdújucóo ditye diityétsikye imyéénúne icyúvéhoojánúmútsidívú téhmetsóné tééjá tehmeébeke.

²⁴ Áánélliihyéhjáa tsíhyooja pañe íjcyáhóójá pañévú iúácómútsikye úméhewávú íhdótsoobe ítyújkejíinetu.

²⁵ Aamútsíhjáa téhoojá pañe íjcyamútsí Píívyéébema ihjyúvahíjcyá pécójpíinéjuco meíjcyárónáaaca. Téhduréhjáa dííbyeke idyúúruváne dityétsí májtsiváné tsijtye teene cúvéhóójari íjcyame lleebúacunúhijcyáhi. ²⁶ Áronáacáhjáa peecúteré tétsii úúvéacunúneri lléhowááné páhyúbáné tujkéveri pámeere tééjari íjcyámedítu úwáñehííñé cóhribáhi.

²⁷ Áánáacáhjáa tééjá tehmeébé icyúwátsihdyu ájkyeebe íitécunú páneere lléhowááné páyújcatyéne. Aanéhjáa íjtsúcunúúbé tsúúca ditye úmíváne. Áánélliihyéhjáa ícyávaájco újcuube illííhyánúmeíki. ²⁸ Áronáacáhjáa Páávoró nééhií:

—Ehdu bo méénúmeídíñej, íjtyérero muúha.

²⁹ Áánélliihyéhjáa peete ipíúváne íícúí diityétsi élleu peebe íllityécunúúbére. Áánemáhjáa mímóúúvetéébé diityétsí lliíñévu. ³⁰ Áánemáhjáa ílluréjuco díbye íjchívyétsómútsikye nééneé:

—¿Aca muhdú ó pájtyetéiyáhi?

³¹ Áánélliihyéhjáa dííbyeke neemútsi:

—Ávyéjuube Jetsocríjtoke pámeere dihyájkímuma mécahcújtsó ámuha mépájtyetéki.

³² Ehdúhjáa dííbyeke íñétsihdyu úwáábomútsí dííbyeke pámeere ihyájkímumájuco.

³³ Aabéhjáa tépejco nijtyú diityétsikye ditye túúvátsonéhji. Áánemáhjáa ílluréjuco díbye diityétsidívú tsójtsótsámeíñé diitye ihyájkímumájuco. ³⁴ Átsihdyúhjáa diityétsikye ihjyávú itsájtyémútsikye májchotsóme. Aaméhjáa mítyane ímíjyuuvé Píívyéébeke tsúúca icyáhucújtsóneri.

³⁵ Ááné tsítsíívevúhjáa técoomí avyéjute wallóó tehmeé múnáake ditye íñéete díibye cúúvéjá tehmeébeke ílluréjuco díbye íjchívyétso diityétsikye. ³⁶ Ahdújucóhjáa ditye dííbyeke nééténeéllii neebe Páávoróke:

—Ávyéjutévá néé ámúhtsikye o íjchívyétsoki. Ahdícyane wa ílluréjuco mepej.

³⁷ Áronáacáhjáa Páávoró néé diityéke:

—Muurá íñe múhtsikye íiná néétuméré míamúnááj píínévú iwápáájcomútsikye cuvéjaanú romáánómúejtétí téhdure muhtsi meíjcyáné waajácúháámima meíjcyámútsikye. Aame ¿íveekí imíllé múhtsikye íjchívyetsóné teevetaríye? Aane tsá muhtsi áyánéwu meímíletúne. Óví ihdyu íiye itsááne múhtsikye íjchívyetsóvame.

³⁸ Ehdúhjáa dityétsí nééne úúballetémé ávyéjuteke. Ááneríhjáa mítyane íllityémé romáánómúejtétí íjcyáné waajácúháámima dityétsí íjcyáneri. ³⁹ Áánélliihyéhjáa diityétsi élleu ipyééne ídátsojkiyméimyé diityétsidívu. Áánemáhjáa choocóréjuco ditye

wáalloone técoomítyu. ⁴⁰ Aamútsíhjáa teene cúúvéjatu íjchívyemútsí Ríídiá javu úújetémútsí cahcújtso múnáake itsápítsohíjcyátsihdyu ílluréjucu pééneé.

17

Tetsaróonicárí ditye úborívaténe

¹ Aaméhjáa Páávoroo, Tsííraá, Timotéoo, éhdume péhíjcyámé pajtyé Ajpííporii, Aporóoniaa, Íjcyácoomícyutu. Átsihdyúhjáa pééme Tetsaróonicávú úújetétsihyi íjcyaja imúnaa jodíómú pihcyááveja. ² Áájá pañévúhjáa wáyeéévejcóójí Páávoroo imyéénuhíjcyádú úwaabóhi. Ehdúhjáa ténevá wáyeéévéjcoojívádú úwáábohíjcyaaabe pápihchúúijyúva. ³ Úúbállehíjcyaabéhjáa diityéké Pííyéébé ihjyú uubálle múnááhjáa cáátúnuhíjcyáné néhdújucu Críjto íícúbáhrámeítsihdyu dsíjíveebe tsiíne bóhíne. Téhduréhjáa nehíjcyaaabe diityéke:

—Muurá diibyéjucu Jetsóó Mepájtyetétsoobe íjcyáábedítyú ámúhakye o úúbállehíjcyáne.

⁴ Ehdúhjáa Páávoroo néénéllii tsaate imúnáadítyú tsúúca cáhcujtsómé diityémá nahbévahíjcyáhi. Téhduréhjáa mítyame gríéégómudítyú cáhcujtsó ímiáámé íjcyame tsúúcajátújucu Píívyéébeke úráavyehíjcyáme. Áhduréhjáa diityédítyú walléémú avyéjúméhjíúvú nééme cáhcujtsóhi. ⁵ Ááneríhjáa tééjá túkevétsojte cáhcújtsotúmé íñómíutááváne juváñeri átéréejte óvéhe múnáa péhíjcyámeke iújcúmema técoomí múnáake ííborínútsihdyu Jatsóo jávú péé Páávorómútsi néhcovu diityétsikye itsájtye técoomí avyéjúté éllevu. ⁶⁻⁷ Aaméhjáa diityétsikye íájtyúmítúnéllii diibye Jatsóokéréjucu tsijtye cahcújtso múnáama tsájtyene diityé éllevu. Áamekéhjáa diityédívú iúújetétsóne néémeé:

—Éhne míamúnáake tútávátsohíjcyamútsíhya Páávorómútsí Tsíírama wájtsímútsikye áánu Jatsóo ihjyávú tsaímíyé iwáátsúcúpéjtsóne tsaméhjíjucu íhjuvúné ímityúné mee romáánómú avyéjúúbé taúhbajúúnetu. Nehíjcyámé tsijpívá ávyéjuube íjcyane Jetsóo.

⁸ Ehdúhjáa ditye nééne técoomí avyéjútémá tsijtye tétsii íjcyámeke múhdurá pajtyéhi.

⁹ Áronáacáhjáa diitye Jatsóómú múu áhdómeídyú meenu ditye íácádsíjcaáyo diityéke. Áhdújucóhjáa ditye ácádsíjcaáyo.

Páávorómú Beréari íjcyane

¹⁰ Áijyúhjáa tépejco cahcújtso múnáa íjchívyetsó Páávoroo, Tsííraá, íjcyámútsikye diityétsí ipyéé Beréavu. Áámútsíhjáa téhullévú iúújetédú péé imúnáa pihcyáávejavu. ¹¹ Tsáháhjáa tétsíi múnáa Tetsaróonicá múnáadú néétune. Ímíhyéhjáa lleebúacunúhíjcyámé dityétsí úwaabóne. Aaméhjáa néhcohíjcyá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáape cáátúnuhíjcyánéhjí pañe iwáájácu ímiááné tehdújucu dityétsí úwáábohíjcyáhajchíjyú. ¹² Áamedítyúhjáa mítyame cáhcujtsó jodíómuu, gríéégómuu, íjcyame wajpíímumáyé avyéjúméhjíúvú nééne walléému. ¹³ Aanéhjáa tsúúca Tetsaróonicárí íjcyame jodíómú waajácú Páávoroo Beréari úwáábohíjcyáné Píívyéébé ihjyú. Áánélliihyéhjáa téhullévú ipyééne tsiíne íiborínutémé diityéke. ¹⁴ Áánélliihyéhjáa íícúí wallóomé Páávoróké díbye ipyéé móóá úníúvú tétsihvúré Beréavu Timotéomútsí Tsíírama cóévánaáca. ¹⁵ Áábekéhjáa pícyohjémé Atéénavu. Aaméhjáa óómímyekee neebe ditye íñéé íícúí dityétsí ipyéé dííbye éllevu.

Páávoroo Atéénari

¹⁶ Áámútsíkyéhjáa téhmeebe íítehíjcyá mítyane técoomíyí ditye dúúrúvahíjcyáné níjcyotájteke. ¹⁷ Aanéhjáa múhdurá íjtsúcunúnéllii téeneri ihjyúvahíjcyaaabe imúnáama tsijtye Píívyéébeke dúúrúvahíjcyámema pihcyáávéjé pañévu. Íhdícyátsihjívúhjáa icyábúúvémema ihjyúvahíjcyaaabe téeneri. ¹⁸ Áábemáhjáa ‘epicóóreo’ némeíñé úwááboju

úraavyehíjcyámema tsijtye ‘ejtóico’ némeíñé uwááboju úráavyehíjcyámé ihjyúvahíjcyáhi. Áámedítýúhjáa tsaate néjcatsíhi:

¿Muhdúami tsáma áánu íhgyuwábá meke nehíjcyaj?

Áánetúhjáa tsijtye néehíi:

—Tsííñé piivyéebémú ihjyú uubálle múnáajpiúbá díibye. Ehdúhjáa nehíjcyámé Páávorodítýú díbyée Jetsóó dsíjiveebe bóhíbedítýú íjcyáné uwááboju úúbállehíjcyánéllíhye. ¹⁹ Áábekéhjáa tsajtyémé ipítýácócatsíhíjcyátsihvu ‘Areóópago’ némeítsihvu. Áánemáhjáa díibyeke néémeé:

—¿Aca tsá múúhake u wáájácútsóítýuró ímíñéúvú béhné uwáábójuma u tsáánevu? ²⁰ Muurá múúhake u nehíjcyáné tsáhái tsáijyúubáre muha melléébotúne. Áánéllii muha méimíllé mewáájacúné ímíñéúvú ñná nééiyóné múúhake u nehíjcyáne.

²¹ Ehdúhjáa díibyeke nééme Atéena múnáama tsííñé ííñúji múnáa íjcyame. Aaméhjáa ñnerí íjcyatúme pájyuváre úbállécatsíhíjcyá páhduváre néené uwáábó illéébone.

²² Áámekéhjáa Páávoró néehíi:

—Ámuúha Atéena múnáaj, muurá ó waajácú ámuha panévare tsíñehji mecáání vahíjcyáne. ²³ Muuráhjáa ámuha medúúrúvahíjcyátsihjírí o péhíjcyaaabe ó ájtyumí ñcúvé waijí hallútú illu nééne cáátúnúmeíñe: “Mewáájacútúné Piivyéébe wáábyuta.” Aane muurá díibyedítýú ámuhákye ó úwáábohíjcyá eene díibyeke wáájacútúmeré ámuha medúúrúvahíjcyáábedítýu.

²⁴ Díibye ihdyu Píivyéébe páneeré múhdúné tsíeméné ípívyéjtsóobe. Díibye muurá ípívyejtsó ííñújima páneere íévéhóowari íjcyanéhji. Áánéllii páneere íjcyá díibye tájpiye. Aabe tehdu apátsíiyé íjcyáiyónejí miamúnáa méénúné duurúvájá pañe. Muurá ihdyu íhdícyátsihjíríyé díibye. ²⁵ Aabe tsá mutájpí íjcyatúne. Muurá ihdyu díibyedítýúré tsááne bóhíma méijcyáhi. Áhdure panévare íñe múhduná téene tájpi méicyahíjcyáné díibyedítýúré tsááhíi.

²⁶ Muuráhjáa tsáápihdítýúré íñe múhdumé ííñújiri méijcyámeke llíyaatétsoóbe. Áánemáa íhdétújuco díbye éévecúné kíahjí méijcyaiñé múijyúhaja. ²⁷ Ehdúu méénuube díibyedi méítsámeíhíjcyáné níjcáutu íhtsútúnetu mewáájacu méhdítýu kíá íjcyátúróobe. ²⁸ Muurá díibyedítýúré tsááne bóhíma méijcyá éhnéhjáa tsaate illu néhduú: “Muha méijcyá Píivyéébej tsíime.” ²⁹ Aane tsúuca díibyej tsíime méijcyame tsá méijtsúcunúítýuró eene panévaturé miamúnáa óórótuú, nééwayutuu, dsíidsítuu, nícyohíjcyánehjidú Píivyéébe nééneé. ³⁰ Muuráhjáa ihdyu éijyúvú pevénéré ítéecunúhíjcyaaabe miamúnáa iwáájacútúné hallurí ehdu méénuhícyáne. Árónáa ícyooca pámeere miamúnáake neebe ímityúné méicyahíjcyáné méihvéjtsoki. ³¹ Muurá muhdú méicyahíjcyáné iwáájacúdú mééma ímíbájchóiibye ípyée imyéménuube Jetsóoj téeveri. Aanée muurá meke waajácútsóobe díibyeke íbóhítsóneri.

³² Ehdúhjáa Páávoró dsíjivémé tsííñe bóhínetu íhgyúváne íllure tsaate uuhívaté díibyedi. Áánetúhjáa tsaate néehíi:

—Muha ihdyu méimíllé tsíijy tsííñe téénetu u íhgyuváné melléébúacuné.

³³⁻³⁴ Áámedítýúhjáa tsúuca tsaaté múnáa cáhcujtsómé díibyema nahbévahíjcyáhi. Áámemáhjáa íjcyaaabe Dioníitsio teene ‘Areóópago’ némeítsihvu dóbéévehíjcyáméejpi. Áhduréhjáa ‘Dáámari’ némeíllema tsíjtyehji íjcyá díityéma.

18

Páávoró Coríitori

¹ Aanéhjáa Páávoró teene Atéénatu péébe úújeté Coríitovu. ² Átsihdyúhjáa aahívetéébe ímúnáajpi Akíirake Póótó ííñúji múnáajpiíkye. Téijyúhjáa téhdure botsíi wajtsíibé Itáaría

iiñújitu mewa Piriitsíírama, Ávyéjuubeváa Cáráóodio pámeere Róómári Ijcyané jodíómú Ijchívyeiñé néénetu tsáámutsi. ³ Aanéhjáa Páávoró diityétsimáyéjuco Ijcyane diityétsikye íwákimyéityu ipíáábo téeméné wákimyéí imyéénuhíjcyanéllíhye. Aaméhjáa méénuhíjcyá cuwájaanedú néené nujúwááne. ⁴ Áijyúhjáa ténevá wáyeééwéjcoojíwádú pehíjcyaaabe imúnaa jodíómú pihcyáávejávu. Aabéhjáa úwáábohíjcyá Jetsóodítyú Ijcyané uwááboju imúnáama tsijtye imúnaa Ijcyáturómeke ditye icyáhcújtsoki.

⁵ Áánacáhjáa tsúúca Tsíírámutsi Timotéoma wajtsí Matsedóóniá iiñújitu. Áijyúhjáa Páávoró tsanéeriyé uwáábori Ijcyaaabe nehíjcyá imúnáake diibyéjuco Jetsóó dityéé téhmejíjcyaaabe Críjto Mepájtyetétsoobe Ijcyane. ⁶ Ehdúhjáa díbye néérónáa díbyedítyú nehniwu ihjyúváme. Áánéllíhyéhjáa ílluréjuco díbye diityédítyú ipyéé íwajyámú wátsóújcoobéré nééneé:

—Árone tsáma ámuhá hallúriyéjuco teene ámuha medsíjívécocá meícúbáhrámeíñe. Tsá táhallurí tene Ijcyatúne. Ahdícyane jodíómú Ijcyáturóme éllévuréjuco o pééíñe diityékeréjuco o úwááboki.

⁷ Ehdúhjáa iñéene ílluréjuco díbye tééjatu Ijchivyéne. Átsihdyúhjáa péébe úújeté Jójto jávú teenéhjáa pihcyáávejá úníuríyé Ijcyaaabe tsúúcajátújuco Píívyéébeke dúúrúvahíjcyáábe jávu. ⁸ Áijyúhjáa teene pihcyáávejá avyéjuube ‘Críjpoó’ némeíbyé cáhcujtsó Jetsóodítyú Ijcyané uwááboju pámeere ihyájkímuma. Aaméhjáa tsójtsótsámeíhi. Áhduréhjáa tsijtye Coríító cóomi múnáadítyú cáhcujtsómé tsójtsótsámeíhi. ⁹ Átsihdyúhjáa Páávoródívú tsápejco Jetsóó naavédú néené pañe íbóhówáávéne néé díbye:

—Imíchi díícyáne éhnííñevu dúwááboco íñnerí íllityétuubére. ¹⁰ Ijcyámé mítyame ícyoomíyí tahñéjte Ijcyáime. Áánéllí ehdu uke o nééhií. Áábeke o Ijcyátúcoocájíva múha uke muhdú méénuúhi. ¹¹ Ahdújucóhjáa tsané pijcyábáj pñéwú tétsii Coríitori Ijcyaaabe diityéké úwáábohíjcyané Píívyéébe ihjy.

¹² Áijyúhjáa Acááyá iiñújí avyéjuube Garióó Ijcyánáa tsaate imúnaa jodíómú cáhcújtsotúmé ipítyácójcatsíñe Páávoróké ékeevéhi. Áábekéhjáa tsajtyémé diibye avyéjúúbe éllévu díbye ímítyunéhjí ímíbáchohíjcyátsihvu. ¹³ Áánemáhjáa díbyé hallúvú úúballémé díbye. Nééméhjápeé:

—Áánu métaúhbaju néené tsíjítoríyé míamúnáake úwááboobéré pehíjcyá dityevá Píívyéébeke idyúúrúvaki.

¹⁴ Ehdúhjáa Páávoró hallúvú ditye úúballéneíllí díbye íhgyúváiyóné íhdéré diibye avyéjuube Garióó diityéké nééhií:

—Íhdyúhde tehdújúcooíyó díbyema o ímíbáchohíyóné díbye ímítyuné méénuca. ¹⁵ Áánetu ámuhá taúhbaju néené tsíjítoríyé díbye tsáápihdítyú Ijcyané uwááboju úwáábohíjcyáhajchíí wa íhdyu ámuháyé chooco méímíbáchojcátsij. Tsá o ímíllétú átéréneéhjí o ímíbajchóne.

¹⁶ Ehdúhjáa iñéene ílluréjuco díbye diityéké wállóone tétsihdyu. ¹⁷ Áronáacáhjáa pihcyáávejá avyéjuube Tsójtenéké tsaate gríéegomu íkéévéébeke wápáajcó diibye avyéjúúbe úmíwávu. Áróneríhgyá tsá díbye íícúvetúne.

Páávoró Ajtiokííavu íóómítsihdyu tsiíñe uwáábovu pééneé

¹⁸ Aanéhjáa Coríitori tsúcájá Páávoró ícyahíjcyáhi. Aabéhjáa tétsihvu ‘Tséékeréa’ némeí mujcóvú béerómeí tsanéhjáa ímiááneturé imyéénuíñe iñéene uubáalle. Ehdúhjáa méénuméíbyé Tsííríá iiñújívú ipyéétúné íhde. Átsihdyúhjáa botsíi tétsíi cahcújtsó múnáake ipítyájcóne peebe Akííramútsima tsahíyí teene Tsííríá iiñújívú. ¹⁹ Aaméhjáa Éépetsóvú úújeté tétsihvu Akííramútsí mewa Piriitsíírama cóéváítsihvu. Átsihvúhjáa Páávoró imúnaa jodíómú pihcyáávejávu péébe úwáábó tééjavu pihcyáávémeke. ²⁰ Áábekéhjáa neerómé

dibye tsuucájááneuvú dityémá íjcyaki. Árónáacáhjáa tsá dibye ímíllétúne. ²¹ Áánemáhjáa diityéké pítýájcoobe néehíi:

—Árónáa ó imíllé o péene Jerotsaréevu. Aabe óví Píívyéébe ímílléhajchíí tsiíñe ámuhákye ó uujéváhi.

Ehdúhjáa iñéene péjúcoobe tsahííyí teene Éépsetsótu. Áánetúhjáa Akííramútsí dííbyedítýú coevá tétsihvu. ²² Aabéhjáa Tsetsaréavu úújetéébé tétsihdyu botsíi péé Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu. Átsihdyúhjáa peebe Ajtiokííavu. ²³ Átsihyíhjáa tsucájá íjcyátsihdyu idyé tsiíñe pehíjcyaaabe Garáátsiámá Pírííjíá iñújjícuri íjcyáné cahcújtso múnáake tsápíjtsoobéré técomívádu.

Éépsetsóri Apóóro úwaabóne

²⁴ Áíjyúhjáa Arejadriíá cóomi múnáajpi jodíómuube Apóóro teene Éépsetsóvú wajtsíhi. Aabéhjáa ímiá uwááboobe íjcyaaabe mítyane waajácú Píívyéébé ihjyu. ²⁵⁻²⁶ Aabéhjáa úwáábohíjcyá muhdú Jetsóoke meúraávyejjító tsaate dííbyeke úwaabóne. Úwáábohíjcyaaabéhjáa apááñéré Jóáápe tsótsohíjcyánetu íjcyáné uwáábó iwáájacúné imúnáa pihcyáavéjé pañévú íñnerí núhnévétuubére. Aanéhjáa dibye níjkevádú Akííramútsí dííbyeke ihjyávú itsájtyéne botsíi ímíñeuvú úwaabó muhdúhjáa Píívyéébe Jetsóoj téeveri méema méénune. ²⁷ Aabéhjáa imíllé Acááyá iñújjívu ipyééneé. Aanéhjáa cahcújtso múnáa ímí íjtsúcunúnéllii caatúnú waajacuháámí téhullé cahcújtso múnáa éllevu ditye tsáimíyé iwáátsúcúpéjtso dííbyeke. Aabéhjáa téhullévú úújetéébé Píívyéébere túkévéjtsóneri píáábohíjcyá mítyane cahcújtso múnáake. ²⁸ Aabéhjáa imúnáa jodíómuke nehíjcyá diibyéjuco Jetsóo Críjto Mepájtyetétsoobe íjcyane Píívyéébé waajacuháámitúu tene néhdújuco. Ehdúhjáa dibye néénéllii tsáhájjuco ditye iná néétune.

19

Páávoró Éépsetsóri

¹ Aabéhjáa Coríítori íjcyánáa Páávoró íjchí iñújjíri péhíjcyaaabe úújeté Éépsetsóvu. Átsihyíhjáa íjcyámé tsaate Píívyéébé cahcújtso múnáa Jóááuvú uwáábó úráávyejhíjcyáme.

² Áámekéhjáa neébe:

—¿A ámuhápe Píívyéébeke mecáhjútsótujkénújyu tsúúca dííbyé Apííchó ámuhá pañévú úcaavéhi?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Tehdu muha mewáájacúnejííva dííbyé Apííchó íjcyane.

³ Áánélliihyéhjáa neébe diityéke:

—¿Acáa íñé uwáábórá ámuha mecáhjútsóne métsójtsótsámeíhi?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Mu ihdyúu éhne Jóááuvu tsótsohíjcyáné uwáábo.

⁴ Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ímiáánéjucóhdée diibye Jóáa tsótsohíjcyáné ímityúné íicyahíjcyanéhjí íhvéjtsómeke. Árónáacáa ihdyu diityéké nehíjcyaaabe dííbyé boone Mepájtyetétsoobe Jetsóo úwáábóííbyeke ditye icyáhjútsoki.

⁵ Áánélliihyéhjáa botsíi Jetsóoke icyáhjútsóne tsiíñe tsójtsótsámeímyé dííbye mémeri.

⁶ Áámé hallúvúhjáa Páávoró tsáápiitsá hallúvú íhyójtí ipícyóone Píívyéébema íhjúvúné tujkéveri dííbyé Apííchó diityé pañévú úcaavéhi. Aaméhjáa tsíjyúhjiri illéébótúrójúhjiri Píívyéébeke duurúvahíjcyáhi. Áhduréhjáa téenere túkévéjtsóneri úúbállehíjcyámé díbyé

diityédívú íuwááboju bóhówajtsóne. ⁷ Aaméhjáa diitye Píivyéébé Apííchó diityé pañévu úcaavémé 12-meva.

⁸ Aanéhjáa Páávoró pápihchúú nuhbává imúnaa jodíómú pihcyáávéjá pañévu úwáábohíjcyá íinerí núhnévétuubére. Aabéhjáa míamúnáake téíbúwátsohíjcyá Píivyéébé avyéjú icyánejcúvu. ⁹ Áronáacáhjáa tsaate tsá ímíletú icyáhcujsóne. Aaméhjáa nehníwu ihjyúvahíjcyá teene Jetsóodítýú íjcyané uwáábotu pámé úmíwávúre. Áánéllíhyéhjáa Páávoró diityédítýú péé pámeemáyé cahcújtso múnáama ‘Tirááno’ némeíbyé uwáábojavu. ¹⁰ Aabéhjáa tééjavúréjuco diityéké úwáábohíjcyané míñéécú pijcyába. Aanéhjáa tsúúca pámeere Áátsiá íiñúji múnáa lleebójucóó Jetsóodítýú íjcyané uwááboju díbye úwáábohíjcyáne. Áhduréhjáa tsijtye jodíómú íjcyáturómé tsúúca lleebóhi. ¹¹ Áijyúhjáa dílbyej téeveri Píivyéébe méénuhíjcyá mítyane méénuráítýúronéhji. ¹² Ávyetáhjáa dílbyé míñúbajáánema íwajyámúúné chéméméhji éllevu dítye tsájtyéróneri tsúúca bóhíhíjcyáme. Tsaate pañéhjáa naavémú íjcyároméhjí íchívyehíjcyáhi.

¹³ Áijyúhjáa tsaate téhullé múnáa jodíómú naavémuke tsaate pañétú íchívyétsohíjcyámé ímíllérá Jetsóo mémeríyéjuco íjchívyetsóne. Aaméhjáa néjcatsíhi:

—Méneé tsaate pañétú dítye íjchívyé éhne Páávoró úwáábohíjcyaaabe Jetsóo mémeri.

¹⁴ Ehdúhjáa ímíllérómé imyéénune jodíómuube Etsééba llúúvájte avyéjúúbej tsíímé 7-meva íjcyame. ¹⁵ Aaméhjáa tehdu méénurónáa tsáápi pañétú dílbye naavéné néehíi:

—Muurá ó waajácú Jetsóoke. Áhdure ó waajácú muubá Páávoró íjcyane. Áánetu ¿muutá ámuúha?

¹⁶ Ehdúhjáa néébere dílbye míamúnáajpi naavéné ípañe íjcyaaabe diityéké méénúnetu ílluréjuco dítye wááne tééjá pañétú íévejtéhjíréjuco wájyamúúvatúme díbye túúvátsonéhjima. ¹⁷ Aanéhjáa pámeere Éépetsó múnáa jodíómumáyé tsijtye jodíómú íjcyátúme íwáájácúneri mítyane íllítýéne Jetsóoke ávyéjujtsóhi.

¹⁸ Áhduréhjáa tsaate cáhcujsójuccóómedítýú úúbállehíjcyá íhdéhjáa ímityúné íicyahíjcyanéhji. ¹⁹ Áánetúhjáa ápiíchojte ténéhjí waajácúhaamíné ílluréjuco cóvajtsóné pámeere ííténeríye. Ááne pañéhjáa íjtsúcunúme dsíidsí wágóoovéné 50 míi. ²⁰ Ehdúhjáa téijyu Jetsóodítýú íjcyané uwááboju tsújaavé pámehdívúre.

²¹ Ááne boonétúhjáa Páávoró íjtsámeí Matsedóóniámá Acááyá íñújíccú íááhívetétsihdyu botsíi Jerotsaréevu ípyééíñe. Áhduréhjáa nehíjcyaaabe teene Jerotsaréetu ípyééíñe Róómávuú. ²² Áánéllíhyéhjáa íhde wálloobe ípiáábojtétsikye Matsedóóniávú Timotéoma Erájtómútsikye. Áánetúikyéhjáa tsúcájá coévaabe Áátsiá íiñújívú.

Éépetsóri dítye íborívaténe

²³ Aabéhjáa Jetsóodítýú íjcyané uwááboju úwáábohíjcyané hallútú cáhcújtsotúme páhduvaré dáríívehíjcyá cahcújtso múnáake. ²⁴ Tsaapíhjáa ‘Deméétrí’ némeíbyedítýú tujkévané. Dílbyéhjáa nícyohíjcyá úwáñewáánetu ‘Díána’ némeíñé níjcyota píivyéllédi ídíllone idyúúrúvahíjcyája nááve. Ááne hallúvúhjáa mítyane dsíidsívahíjcyámé pámeere íwákímyéi múnáama. ²⁵ Aabéhjáa pámeere múhdumé tééménéhjí wákímyeíhíjcyámeke ípíhjúccúne néehíi:

—Muurá ámuha méwaajácú íñe mewákímyeímyé tsáímíyé meícyahíjcyané íñnetú píhtotúme. ²⁶ Aane ¿íveekí Páávoró nehíjcyá íñe menícyohíjcyámé píivyéébe íjcyatúne? Ehdu íñéeneri muurá mítyámekéjuco díbye tsíñejcúvúre íbúwajtsóne. Aane muurá tsá apátsíyé íchii Éépetsóri díbye tehdu méénutúne. Muuráhjáubá páneeréjuco Áátsiá íiñújiri ehdu díbye méénune. ²⁷ Aane múhdurá teene méémaá. Muurá mewákímyeí téene tájpíjyuco meícyahíjcyané méhdivu wágóóóvíyáhi. Áhdure dílle íhtsútulle píivyélleke

Áátsiá múnáama pámeere íiñújiri íjcyáné míamúnaa dúúrúvahíjcyálla ja tsáhájucó bóhówaúacunújúcúóóityuróne.

²⁸ Ehdúhjáa dibye néénéllii tsijtye icyáyobáávaténe íllu wáñejcóhi:

—iÑóóooj, ehdíivájullé tsáma íhtsútulle Epéétsiómú piivyéllé Diánaj! Ehdúhjáa iwáñéjcone néémeé.

²⁹ Áijyúhjáa ihdyu kiávú técoomíyí míamúnaa iibórinújcatsíhi. Áanáacáhjáa Matsedóoniá múnáajtétsí Gááyóma Arijtáacomútsí Páávoróké náhbenuhíjcyámútsikye lliúcuíñúmé ditye píhcyáávehíjcyájá pañévu. ³⁰ Áájá pañévúhjáa Páávoró ipyééne diityémá íhgyúvatéiyónáa tsá cahcújtso múnáa dílbyeke íhvéjtsotúne. ³¹ Áhduréhjáa tsaate Áátsiá íiñúji múnáa ávyéjyte dílbyeke wáájacúme néé tsaatéké ditye íñéé dílbyeke téhullévú dibye ipyéétuki. ³² Áanáacáhjáa ihdyu míamúnaa iibóriiba teene píhcyááveri íjcyame. Aanéhjáa mítyame tsá wáájacutú ínélliihyé ímichi ipíhcyaaavéne. ³³ Áanáacáhjáa tsaate jodiómú imúnáajpi Arejáadoróké cátujuú dibye diityé úmíwávú ipyééne íhgyúvaki. Áhdújucóhjáa íhgyúva dibye íhyójtári diityéké néérone cúuvéhulléréjuco ditye íjcyaki. ³⁴ Áronáacáhjáa ‘dái’ néétune tsiíne íllu wáñécohíjcyáme:

—iÑóóooj, ehdíivájullé tsáma íhtsútulle Epéétsiómú piivyéllé Diánaj! Ehdúhjáa iwáñéjcone nehíjcyámé míñéecu hóorá hajchótá jodiómuube dibye íjcyane iwáájacúnema.

³⁵ Áámekéhjáa técoomí avyéjuube idyáívyétsómeke néehí:

—Ámuúha tamúnaa íne Éépetsóri meíjcyamej, pámeere muurá waajacú éhnée cáámetu áákityéné neewáyú píivyéllé Diánadi medíllóné duurúvaja méhójtí pañe íjcyane. ³⁶ Aane tehdu múha tóonúiyónejívari. Áanéllii ílluréjuco metáchúúrévéne cúuvéhulléréjuco meíjcyá. Aame íná mémeenújucohí ímíñéúvú íjtsámeityúme. ³⁷ Muurá íjtyétsikye íllevu ámuha metsívamútsí tsá íné ímityúné méénutúne. Áhdure tsá dityétsí méduurúvaja tútávajtsotúne. Aamútsí muurá tsá íná ímityúné íhgyúvatú mépiivyéllédítyu. ³⁸ Áhdícyane Deméétrio íwákimyéi múnáama tsaatédítyú ímityúné íjyácunúhajchíí óví péé ténéhjí ímibájcho múnáa élleve teene ímibájchoki. Muurá téénéllii íjcyáné ténéhjí ímibájchotsíhji. ³⁹ Áánetu ávyétá íhnáhó nééne íjcyáhajchíí múu íhvejtsó pañétúéhullévú tene ímíbaávyeki. ⁴⁰ Muurá ícyooca ápíchó nééne máhallúrí téénetu menéétsámeíyóne. Tsá muurá íná menééítyuró íne ícyooca pájtyene pañétúejte meke dílloca. ⁴¹ Ehdúhjáa íñééne ílluréjuco dibye diityéké tsújaúcúne.

20

Páávoró Matsedóoniámá Gréétsiá íñújicúvú pééneé

¹ Aaméhjáa íibórinújcatsíñetu íhvetédú Páávoró cahcújtso múnáake ipíhgyúcúne tükévejtsohi. Átsihdyúhjáa diityéké ipítyájcóne Matsedóoniá íiñújivúréjuco dibye pééneé. ² Aabéhjáa téhullé cahcújtso múnáake ááhíveebe diityéké tsápítsohíjcyáhi. Átsihdyúhjáa péébe Gréétsiá íiñújivu iúújetétsihyi íjcyá pápíhchúú nuhbáva. ³ Aabéhjáa tsahíyí Tsíriá íiñújivu pééiyónáa tsaate imúnáa dílbyedítyú ímityúné pítyájcámeíñé iwáájacúne íjtsámeíbyé Matsedóoniá íiñújivúré tsiíne íóómiíñé íjchityu. ⁴⁻⁵ Áábemáa o pééíñáa múhtsikye náhbenuímyé múhtsí íhdéjuco Tóroóavu ipyééne téhullétú múhtsikye téhmeténé ílluúme: Beréa múnáajpi Tsóópatee, Tetsaróonicá múnáajtétsí Arijtáacomútsí Tsegóodoma, Déébe múnáajpi Gááyoo, Timotéoo, Áátsiá íiñúji múnáajtétsí Tíikicyómútsí Tóroópimómaa, éhdume. ⁶ Áánetúikyé muhtsi mecóévamútsí óórityúne pááá májchoméíhíjcyáné wáñéhjí pájtyétavu botsíi Pírípótu tsahíyí mepéémutsi méúújeté tsáhojtíj coojívatú diityédívú Tóroóavu. Átsihyí muha méíjcyá tsané tsemáána.

Páávoró Tóroóa múnáake ááhívéne

⁷ Aamée muha tsemáaná déjúcóóvejcoójí medóbéévéne pááa mémajchó Jetsóó dsijívé meítsaavéne. Áijyúu Páávoró úwaabó ávyeta pécojpinévújuco tsíjyú muha mepéjúcoóíñéllííhye. ⁸ Téijyúu muha médóbeeve cáámééhó pañévú peetéháñej tééveri. ⁹ Áánáacáa ováhtsáwu ‘Éóótico’ némeííbyé ácuúacunúhijcyá páhoowa nétsihyi. Aabéhjáa icyúwaiñúné hallúrí baavu áakityéébé dsijívéhi. ¹⁰ Áánéllííhyée Páávoró íicúí iñíityéne dííbyeke iámabúcúne néehíí:

—Méíllityédíne. Muurá ihdyu bóhííroóbe.

¹¹ Átsihdyúu tsiíñe cáámevu nériívyéébema muha pááa mémajchó Jetsóó dsijívé meítsaavéne. Ááné boonétúu idyé tsiíñe íuwaábó cámahjácoobe tsítsijnécu. Átsihdyúu ílluréjuco muha mepééneé. ¹² Áánetúu tétsíi múnaa ihjyáhañévuréjuco péémema dííbye ováhtsáwu pééneri mítyane ímíjyuuvéme.

Tóroóatu Miréétovu dítye pééneé

¹³ Aamée muha mepéjúcoónáa Páávoró múúhadítúyú coévá tétsihvúré Tóroóavu íjchityúré ipyéé Atsóovu. Áánetúu muha íhde cúújúwámíri mepééme méúújeté técoomívú tétsihdyu dííbyeke muha meújcuí. ¹⁴ Aamée muha técoomítúyú dííbyeke meújcuíñútsihdyu mepééme méúújeté Mitiréénevu. ¹⁵ Átsihdyúu muha mepééme tsíjyú ‘Kíloó’ némeííñe caapáhó tujkévetu mepájtyeme tsíjcyoojí méúújeté ‘Tsáámoó’ némeííñe caapáhó mujcóvu. Ámujcótúu muha mepájtyeme mécúwaté Trojííríoóvu. Ááné tsíjyúu botsíi muha méúújeté Miréétovu. ¹⁶ Ehdúu muha mepéhíjcyánáa Páávoró íjtsámeí Jerotsaréeri muha Pejtecojtéé wañéhjí mepájtyeíñe. Áánéllííhyeíkyée tsá díbye ímíllétú muha Áátsiá íiñújíri íjcyacóómí Éépetsóvú mepééne íicúí muha téhullétú meóómíityúronéllííhye.

Páávoró íhjuváne Éépetsó cahcújtso múnáa túkevjtsojtéma

¹⁷ Aabée Miréétori íjcyaaabe píuvá Éépetsóri íjcyáne cahcújtso múnáa túkevjtsojtéke. ¹⁸ Áámekée neébe:

—Ámuha muurá méwaajácú muhdúhjáa Áátsiá íiñújívu o wátsítujkénúijyú o ícyahíjcyáne.

¹⁹ Muuráhjáa tamúnaa jodíómú íjcyarómé oke páhduváré dárííveneri támeííbyéré Píívyéébé wákimyéí ó méénuhíjcyá ñná néétuubére. ²⁰ Áronáacáa tsá o íhvetétú ámúhake píááboíñe patsíhjívávúré úwááboobéré o péhíjcyánetu. ²¹ Aabée ámúhake pámeekéré tamúnaa íjcyátúróméhjima ó nehíjcyá ímityúné ámuha meícyahíjcyáne meíhvéjtsóne Máavyéjuube Jetsocríjtoke mecáhújtso ímí Píívyéébema ámuha meíjcyaki. ²² Aabe íñe ícyooca tsiíñe o péé Jerotsaréevu Píívyéébé Apííchó oke túkevjtsoñeri muhdú táúmiwa íjcyane wáajácútuúbe. ²³ Muurá pahúlleva o péhíjcyá coomíjivu téenere Píívyéébé Apííchó tsúuca oke waajácútsójúcoorá Jerotsaréevu oke dítye cúvéhoojánuube o ícúbáhrámeíñe. ²⁴ Áróneri tsá o áábímyeítyúne. Apááñéré ihdyu ó ímíllérá Píívyéébé meke iwájyúne mééma mepájtyetéíñe méénúné uwáábojívú Jetsóó oke níwááveíñúné o níjkeváne.

²⁵ Ahdícyane ámúhake o neé íñe múhdúméj pinévú Píívyéébé avyéjutu íjcyáne uwááboju úwááboobéré o péhíjcyámé ámuha oke maájtyumíjúcóóityúne. ²⁶ Téhdure ámúhake o neé ámuha mewágóóóvéhajchíí tsá táhallúrí tene íjcyáityúne. ²⁷ Muurá tsúuca páneere ámúhadívú ó bóhówajtsójúcoorá muhdú Píívyéébé íjtsaméí íjcyane. ²⁸ Ahdícyane tsáma téibúwá méíjcyaco ámuha uwáábojte meíjcyame. Ímíñeúvú météhmeco cahcújtso múnáake Íllí Jetsóó tujpácýó wágóóóvénej tééveri díbye újcúmeke. Muuráhjáa díityédívú ámúhake níwááveebe Ípííchoj tééveri díityé túkevjtsojte ámuha meíjcyaki. ²⁹ Áronáa ó waajácú íchihdyu o pééne boone tsaate múhdurá íuwaábóneri íllure díityéké tútávajtsóíñe éhne múúne oohíbyé obééjamuke tútávajtsódu. ³⁰ Áhdure íjcyáimýe tsaate ámúhadítúré

ímiá uwááboju tsijjitoriyé átéréenéhjí úwááboímye. Ááneri illure cahcújtso múnáake mújtátsoímye. ³¹ Áánéllii tsáma téiibúwá méijcyaco éhnée pápihchúú pijcyábá hajchótá támaatyóú o wáágóóne ámuúhakye o úwáábohíjcyáné meítsáávéne.

³² Ahdícyane ámuha Píívyéébeéjté méijcyame óví dílbye tájpiyéjuco ámuha méijcyane meke iwájyúne díbye ácuhiíjcyáné uwáábójú pañe íhtsutúmeréjuco. ³³ Cáhawáá méijtsúcunuj, tsáháa muurá o íjyácunútú oke tsaate dsíídsidívú áhdoobe éhnéva múnáajpi o íjcyabe ímiá wajyámuma o íjcyáiýóneri. ³⁴ Muuráhjáa ámuháyé wájácú menééne oore tsáávaneréi ó wákímyeíhijcyá óoma íjcyámema muha mepíhtone meújcuki. ³⁵ Aabée muurá ámuúhakye panévatúré ó úwáábohíjcyá muhdú mewákímyeíiyóné ídáátsóméhjike mepíáábo éhnéhjáa Ávyéjuube Jetsóó illu néhijcyáné o ítsáávéne: “Muurá tsaatéké tsíeménevu ájcume ímíjyúúvéiyá dítye ájcume ímíjyúúvéne éhnííñevu.”

³⁶ Ehdúu díityéké íñétsihdyu Páávoró Píívyéébema íihjyúva mímóúúvéneéllii muha téhdure mémímóuuvéhi. ³⁷ Áábekée pámeere ikímóóvéne ámábiñúhi. ³⁸ Aamée múúhakye pícyohjé cúújúwamívú díbyée ‘tsáhájucóubá tsiíñe oke ámuha maájtyúmíityúne’ nééneri kímóóvéme.

21

Jerotsaréevu Páávoró pééneé

¹ Aamée muha tétsihdyu mepéé tsapéhdú ‘Cooó’ némeíñé caapáhovu. Ááné tsiíjyúu muha méúújeté ‘Róódaá’ némeíñé caapáhovu. Átsihdyúu botsíi muha méúújeté Páátarávu. ² Átsihvúu muha tsíímívúréjuco mepájtyene Peníitsiá íiñújivu péémívu. Áámííryéjucóo muha mepééneé. ³ Aamée muha ‘Chíipere’ némeíñé caapáhó náníñéjcuri meííteíñútsihdyu mepéhíjcyámé méúújeté Tsííríá íiñújivu. Aaméikyée muha Tííró mujcójuvu mécátsúúveté tétsihvu tsane píichuta íjchívyeki. ⁴ Átsihyíi muha tsaate cahcújtso múnáake maájtyúmítememái méijcyá tsáné tsemáána. Aamée Páávoróké néé díbye Jerotsaréevu ípyéétu Píívyéébé Apííchórehjáa díityéké túkévéjtsóneri. ⁵ Aamée muha técoomíyí téhajchótá méijcyánetu mepéémeke pícyohjémé pámeere mújcojúvu. Áámemáa muha pámeere memíhmóúbáne Píívyéébema méihjyúváhi. ⁶ Átsihdyúu muha ílluréjuco díityéké mepítyájcóne meúcaavéné cúújúwamí pañévu. Ááné tujkéveríjyucóo dítye óómiñe íhjáhañévu.

⁷ Aamée muha Tíírótu nihñéréjuco tsahíyí mepééme mécátsúúveté Toremáidávu. Átsihyíi íjcyáné cahcújtso múnáadívú muha méúújetémema méijcyá tsájcoóji. ⁸ Ááné tsiíjyúu muha mepééme méúújeté Tsetsaréavu. Aamée muha mepéé Perípe jávú cahcújtso múnáa túkévéjtsójtéhjáa 7-meva íjcyámedítyú uwáábori úllehíjcyáábe jávu. ⁹ Áábej tsíímée píñéehójtímeva walléemú tájívátumé íjcyame úúbállehíjcyá Píívyéébere díityéké ájcúné íjtsaméiyi íiná pájtyeíñé iwáájacúne. ¹⁰ Aamée muha tétsihyí tsúcájáhréjuco meícyahíjcyánáa Píívyéébé íhjúu uubáalle múnáajpi Agáábó wajtsí tétsihvu Jodéatu tsáábeé. ¹¹ Aabée múúhakye ááhíveebe Páávoró ocájímííhé íújcúmííheri íhyójtscuu, íjtyúhaácyyu, íjcyane ichíácómeíñe néehíi:

—Píívyéébé Apííchó muurá nehíjcyá ílluva dítye íñe ocájímííhé aabájáábeke Jerotsaréevu ichíjchúúbeke íhvéjtsóíñe tsííñe íiñúji múnáa hójtsí pañévu.

¹² Ehdúu díbye nééneéllii muha teene Tsetsaréa múnáama méneerá Páávoróké díbye ípyéétu téhullévu. ¹³ Áronáacáa múúhakye neébe:

—ǵínerí ámuha mekímoovéné ídátsó oke pajtyéhi? Tehdu apááñéré oke ditye chíjchúíñejíivari. Óví néhi ihdyu oke illííhyánúhajchíí lliihyánúmé Ávyéjuube Jetsóoke o cáhcújtsóné hallútu.

¹⁴ Ehdúu múúhake dibye néenélii muha dííbyeke menéehí:

—Óvíikyéhde muhdú Píívyéébe ímillédú ú ijcyáhi.

¹⁵ Átsihdyúu muha ílluréjuco meímíbájkímyeíñe mepéene Jerotsaréevu. ¹⁶ Áamemáa múúhama tsaate cahcújtso múnaa péé Tsetsaréatu. Aamée muha méúújeté Chííperé múnáajpi tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébeke cáhcújtsoobe Natsóo jávu.

Páávoró Jacóóboke ááhivéne

¹⁷ Átsihdyúu muha Jerotsaréevu méúújetémeke tétsíi cahcújtso múnaa tsaímíyé waatsúcupejtsóhi. ¹⁸ Áané tsiíjyúu muha Páávorómá máaahíveté Jacóóboke. Áanáacáa tétsihyí pámeere cahcújtso múnáa túkevítsojte. ¹⁹ Áamedívúu muha méúújetémeke Páávoró úúballé ímíñeúvú muhdúhjáa Píívyéébe jodíómú íjcyátúrómé pañévu dííbyej téeveri méenuhíjcyanéhi. ²⁰ Áanéllíihyée duurúvámé Píívyéébeke ávyéjútsoomé. Áánemáa néeme dííbyeke:

—Ehdíivane, muúbej. Muurá múhdúné míamúnáajpíjyúcooró memúnaa jodíómudítýú cáhcújtsójúcoorómé úraavyepí Píívyéébé Moítséeúvuj téeveri ájcúné taúhbjajúúne. ²¹ Aame nehíjcyá úhdityu uuva u úwáábohíjcyané téenetu múu bóijcyúdú pámeekéré jodíómú tsííñe iñújiri íjcyámeke ditye téeneri íícuvéjúcóótuki. Áhdurévú ú nehíjcyá ditye íhdéuvúu íicyahíjcyajító íhvéjtsóne ítsíimeke ikííhdyahírotsójúcóótuki. ²² Aane íñe ǵmuhdíi téene? Muurá íñe tsúúca íchihyí u íjcyane iwáájácúcooca píhcyááveímye. ²³ Áanéllíi ú méenuú uke muha menéhdú. Íjcyámé íchihyí múúhadítýú pínéehójtímeva wajpíímú ípyée ímiáánetúré imyéenuíñe íñeénei méenutúme. ²⁴ Áámema tsaméhjí meúcújcatsíñe meímíbájhótsaméi duurúvájá lluváábedívú memúnaa méenuhíjcyádu. Áané boonétú ú áhdoó díityémá ditye íbyééromeíki. Áijyu úhdityu íhjúvahíjcyarómé neé álliuré íjcyáneri íhjúvahíjcyáne. Áhdure neeímyé Píívyéébé Moítséeúvuj téeveri ájcúné taúhbjajúúne téhdure u úraavyéne. ²⁵ Áánetúu ihdyu tsúúca muha mécaatúnú jodíómú íjcyátúrómé Jetsóoke cáhcújtsómé ílluune imyéénútuki: Tsá ditye níjcyotájteke íícúvémeíñe iyámeke dóóityúne; tsá ditye tújpacyo dóóityúne; tsá ditye dóóityú dótsohcáorii, majcánurii, dsíjívéné iyámeke; tsá ditye tsíjtyéhjima dómácójcatsítýúne. Ehdúu néeme Páávoróke.

Páávoróké ditye ékeevéné duurúvájá pañévu

²⁶ Ahdújucóo dibye díityémá pínéehójtímevámá iúcújcatsíñe péeneé. Aaméhjáa úcaavé duurúvájá pañévu iúúballe tééjá tehmeébeke múhdúj coojívatú ímíbájhómeíñe iníjkévaíñe botsíi páñétúétsihvu Píívyéébeke íícúvéíñe iyáábeke itsájtyeki.

²⁷ Aanéhjáa tsané tsemáánatu iníjkévaíñe ditye néene tsúúca níjkévaríjyucóo íjcyánáa Áátsiá iñújitu tsáané jodíómú ájtyumí dííbyeke duurúvájá pañe íjcyáábeke. Áábekéhjáa pámeere tétsii íjcyámema páhduvaré idyáíivétsihdyu ékeevéme. ²⁸ Áánemáhjáa kéevánécoba néemeé:

—ǵámuúha íjraéémuj, metsááne múúhake mépíaabóva! Áánu muurá éhne pahúllevaré úwááboobéré péhíjcyaaabe ímityúné íhjúvahíjcyá méiíñúji múnáadítýu. Áhdure Píívyéébé Moítséeúvuj téeveri ájcúné taúhbaju néené tsíjítóríyé úwáábohíjcyaaabe. Téhdure ímityúné íhjúvahíjcyaaabe duurúvájatu. Ááneréi íjcyáíyónáa muurá íñe íjtye gríéégómuke tééjá pañévu iúácóneri tútávájtsóobe tééjá pañe íñe ímityúné úújéítyúrotsíi.

²⁹ Ehdúhjáa néeme Jerotsaréeríi Éépetsó múnáajpi jodíomuube íjcyátuube Tróópimómá dííbyeke íájtyúmínéllíihye. Aanéhjáa íjtsúcunúmé Páávoró dííbyeke úacóné tééjá pañévu.

³⁰ Ááneríhjáa técoomí múnáa íbóriibaavémé péé teeja duurúvajávu. Aaméhjáa Páávoróké iékéévéebeke lliúcuíñú áachívu. Áánemáhjáa wátajcómé tééjá llehówááne. ³¹ Aaméhjáa dííbyeke lííhyanújúcóóiyónáa tsúuca úúballe úújeté técoomí tsodáhómú avyéjúúbedívu. ³² Áánélliihyéhjáa pámeekéré ítsodáhómuke íavyéjútémá ipíhjúcúmema dsínécunúmé téhullévu. Áámekéhjáa íáptyúmíne íhvetémé dííbyeke iwápáácohíjcyánetu. ³³ Átsihdyúhjáa díitye tsodáhómú avyéjuubéréjuco iékéévéebedívu táuhbáné ditye ichíjchu úwáñehííñeri. Áánemáhjáa tétsii íjcyámeke dílloobe muubá díbye íjcyane, áhdure ííne hallútú ditye ehdu dííbyeke méénune. ³⁴ Ááneréjucóhjáa páhduváré mítyane ditye íhjúvúné pañe tsá díbye lléébotú muhdú ditye nééneé. Áánélliihyéhjáa ítsodáhómuke neebe ditye itsájtye dííbyeke. ³⁵⁻³⁶ Áhdújucóhjáa ditye íhcyóómivu itsájtyéébeke tsájá níityéwaahyóvú iúújetétsótsihdyu ílluréjuco íhbúcuíñúné míamúnáa íjyévé ‘áádikye mélliihyánu’ néémere úráávyénélliihye.

Páávoró íhyallúvú íhjuváne

³⁷ Áábekéhjáa ditye íhjá pañévu ááhívétsóiyónáa neebe díityé avyéjúúbeke:

—¿A tsá o íhjúváiityuróne?

Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—¿Aca eene ú píivyété gríéégómú íhjúrí u íhjuváne? ³⁸ ¿Aca tsá Ejíhto múnáajpi u íjcyatú éhnéé ímityúmeke u újcúmema ííneúbará píivyétúné ííñújivu u pééne ímityúné múúhá ííñújí avyéjúúbedítyú u ítsámeíhíjcyáabe?

³⁹ Áánélliihyéhjáa Páávoró néé dííbyeke:

—Muurá íhdyu oo jodíómuubéré Tsiríítsiá ííñújiri íjcyacóómí Táátsó múnáajpi. Áhdícyane íhdyu cána óvíjyucó oke daacu tsáraahóvú o íhjúva míamúnáama.

⁴⁰ Áhdújucóhjáa dííbye avyéjuube íhvétsoobe níityéwááhyó hallútú díityéké íhyójsiri nééne ditye cúúvéhulléré íjcyaki. Aaméhjáa dáíivyénemáyé íhjúvaabe heeberómú íhjúri.

22

¹ Neebéhjápeé:

—Ámuúha tamúnaaj, cáhawáá ímíñeúvú mélleebúccunu ámuúhake táicyánéjcu o úúballéne.

² Áhdúhjáa díbye heeberómú íhjúrí íhjúvúnéllii ímíñeúvú lleebúccunúmé dííbyeke.

³ Áámekéhjáa neébe:

—Oo muurá jodíómuube Tsiríítsiá ííñújívú Táátsó coomívú oke ditye tsíímávaabe. Ároobée íhdyu ó keemévé íchihvúré Jerotsaréevu. Áábekée oke Gamariéé úwáábohíjcyá méíhdé múnáaúvúhjáa úráávyehíjcyané taúhbaju. Aabée ó imíllehíjcyará múhdutú tsáímíyé Píivyéébeke o íícúvéébeke o cáhcújtsóiyóné táííbúuri. Áhdu muurá ícyooca ámuúha. ⁴ Ároobée táwaajácútubáané íñe ímiáájú cahcújtso múnáahjáa íjcyámeke o dsíjívétso ímityúné ó dárívehíjcyá dityévaa téénetu íhvetéroki. Opée ó tsatyéhíjcyá wajpíímumáyé walléémuke ditye icyúvéhoojánuki. ⁵ Aane muurá llúúvájte avyéjúúbema duurúvájá túkevétsojte waajácú okée waajácúhaamínema iwálloone Damájcori íjcyané cahcújtso múnáa éllevu. Aabée téhullévú tsúuca o péé oovaa o dóhjinújémeke íchihvu Jerotsaréevu ditye íícúbáhraki.

Páávoró úúballé muhdú Jetsóoke icyáhcujsóne (Hch 9.1-19; 26.12-18)

⁶ Aanée Damájcovu oke ditye wálloobe juuváyí o péhíjcyarónáa cójípííne técoomíj píihívuréjuco péécutéré óhdivu ávyetá íhnáhó nééne péété cádiivyéné cáámetu. ⁷ Aanée oke íjcaáyó baavújuco. Áábekée oke Jetsóo o ájtyúmítuube néehíí: “Tsáo Tsááoroj, ¿íveekíami

oke ú pátsáricyohíjcyaj?” ⁸ Áánélliihyée o néehíi: “¿Aca múha uu, Ávyéjuúbej?” Áánélliihyée oke neébe: “Oo Jetsóo Natsarée múnáajpi oke u pátsáricyohíjcyaaábe.” ⁹ Aanée téjyu óóma íjcyame teene peete iájtyúmíneri illityéhi. Áromée ihdyu tsá lléébotú dibye óóma íhjuváne. ¹⁰ Aanée awáá ehdu oke dibye néénélli o néé dííbyeke: “Ávyéjuúbej, ¿aanéhaca ñná ú imíllé o méénune?” Áánélliihyée oke neébe: “Wa ihdyu dipye Damájcovuj. Téhullévúi uke neeímyé ñná u méénuíñe.” ¹¹ Aabée teene peete muhdú oke táhálluúúcú cúúvetétsoobe o hálluvájúccóótúúbeke óóma íjcyaméréjuco oke úújetétsóné téhullévu.

¹² Ájyúu ‘Ananía’ némeíbyé tsáá taéllevu Píívyéébée Moitséeúvuj tééveri ájcúné taúhbaju néhdújuco ícyahíjcyaaábeke ímí míamúnaa íjtsúcunúúbe. ¹³ Aabée itsááne oke néehíi: “Muúbej, tsúuca ú hallúvá tsiíñe.” Ehdúu oke dibye néénemáyé ñné imíjyaú ó ítéjucóóhií. ¹⁴ Átsihdyúu oke neébe: “Muuráhjáa tsúúcajátújuco méihdé múnáaúvú cáánívahíjcyaaabe Píívyéébe uke mémenúné ímiáábé Jetsóoke u ájtyúmíbe íhjuváné u lléébóne dibye ímillédú u íjcyaki. ¹⁵ Áánélli ícyooca pámeekéré dííbyedítú íjcyáné uwááboju ú úúbálléhíjcyaaáhi. ¹⁶ Ahdícyane íñnerí íjtsámeítuube dííbyedívuréjuco cátoróóvéne dííbye mémeri táuméí Píívyéébeke páneere díimítú díbye iábájííveki. Ááne tsójtsótsaméi.” Ehdúu oke neebe Ananía.

Páávoru úúballé Píívyéébe dííbyeke wálloone jodíómú íjcyátúme éllevu

¹⁷ Aabée Jerotsaréevu tsiíñe o óomiíbye duurúvájá pañévú o úcáávéne Píívyéébema o íhjuvavahíjcyánáa óhdivu bóhówaavéné naavédú nééneé. ¹⁸ Ááné pañée Jetsóoke o ájtyúmíbe oke néehíi: “Ícúu dipye tsiéllévu íchihdyu Jerotsarétu. Muurá tsá ditye ícúvéityú táuwaáboju u úúbálléróneri.” ¹⁹ Áánélliihyée dííbyeke o néehíi. “Ávyéjuúbej, áánerá oke waajácúmé ópée dícyahcújtso múnáake pihcyáávejáané pañévú o wápáájcómeke o cúvéhoojánuhíjcyaaabe o íjcyane. ²⁰ Áhdurée muurá díwákimyéi múnáajpi Ejtéébá díuwaáboju méénuhíjcyaaábeke ditye dsíjívétsóijyu díityémá o íjcyáábema tsaméhíjjuco muha tehdu dííbyeke meméénune. Téjyúu muurá ó téhmehíjcyá díitye dííbyeke llííhyánúmé wajyámúúne.” ²¹ Ehdúu o néérónáa tsiíñe oke neébe: “Árónáa ú peé íchihdyu tsíhullévú jodíómú íjcyátúrómé pañévú uke o wállóónéllííhye.” Ehdúhjáa úúbállébe Páávoru.

Páávoru tsodáhómú avyéjuúbe hójtsí pañe

²² Aanéhjáa dííbyeke illéébúccunúhíjcyáróne kéévánécoba néémeé: ¿Tsáhájjuco aabye íjcyáíturóne! ¿Ílluréjuco méllíihyánu! ²³ Ehdúhjáa néemere íwajyámúúné cáámevu wájójcoméré téhdure bállíijyu wájójcói. ²⁴ Áánélliihyéhjáa dííbye tsodáhómú avyéjuube néé ítsodáhómuke ditye iááhívétso pañéejávú dííbyeke. Áánemáhjáa neebe ditye iwátsíhcyúúbeke idílló ñné hallútú dííbyedítú ditye íjyáccunúhíjcyáne. ²⁵ Ahdújucóhjáa ditye iwátsíhcyu dóhjínuube tsaapi tsodáhómú avyéjuube tétsihyi íjcyáábeke nééneé:

—¿Aca ihdyu múúne eene ámuha romáánómuube íjcyáné waajácúháámíma íjcyáróóbeke ñná néétume méwátsihcyúhi?

²⁶ Ehdúhjáa Páávoru nééne tsodáhómú avyéjuube pajtyétsó pañétúéjpihdívu. Neebéhjápeé:

—Tsáma téííbúwá díícyaco áabye muhdú u méénúíhahjíjyu. Muuráhjáhaca ihdyu romáánómuube íjcyáné waajácúháámíma dííbye.

²⁷ Áánélliihyéhjáa pañétúejpi ipyééne néé dííbyeke:

—¿Ava úhdi íjcyáné romáánómuube u íjcyáné waajácuháámij?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ééé.

²⁸ Áánélliihyéhjáa neebe avyéjuube dííbyeke:

—Téhdurée muurá mítyane ó ahdó romáánómuube o íjcyáíñé waajácuháámi.

Áanélliihyéhjáa Páávoró néehí:

—Áronáa ihdyu llihyómútsidi téhdure tene íjcyánéllii ó nées pañétúejpi o íjcyane.

²⁹ Ehdúhjáa dibye néénéllii íhvejtsómé dííbyeke. Áhduréhjáa ávyéjuube íllityé romáánómuube íjcyáné waajácuháámima íjcyáábeke ehdu imyéénúneri.

Jodíómú túkevjtsojté úmíwari Páávoró íjcyane

³⁰ Áané tsiíjyúhjáa imíleebe iwáájacúné ímichi íñé hallútú imúnaa jodíómú díibye Páávoródítú íjyácunúne dííbyé hallúvú páhduvaré úúbállehíjcyáne. Áánemáhjáa neebe ditye dííbyedítú íjcyáné uwáñehííñé itsííñúúne ipíhjúcu pámeekéré ávyéjuktéké llúúvájte avyéjuktéma. Áámé úmíwávúhjáa dííbyeke íjyócujáróobe.

23

¹ Aabéhjáa Páávoró díityédívú íiteebéré néehí:

—Ámuúha tamúnaaj, muurá íjcyoojívújuco Píívyéébé húmíj píñévé tsáháturo ímityúné o méénutúne.

² Ehdúhjáa dibye néénéllii llúúvájte avyéjuube Ananíá táuhbá tsaatéké ditye iwábáájco dííbyeke. ³ Áronáacáhjáa neebe dííbyeke:

—¿Aca taúhbaju néé muhdú o íjcyane óóma u ímíbájchoki? ¿A tsá u wáájacutú teene taúhbaju néené tsiíjtoríyé óhdivu u táuhbáné oke ditye imyéénuki? Uke téhdure Píívyéébe méénuú bañú múnáajpi u íjcyáábeke.

⁴ Áanélliihyéhjáa tsaate néehí:

—¿Aca muhdú eene íllure ú uuhívaté Píívyéébere pícyoobe llúúvájte avyéjuube pañétúejpi íjcyáábedi?

⁵ Áanélliihyéhjáa neebe:

—Áronáa tsá o wáájacutú dibye pañétúejpi llúúvájte avyéjuube íjcyane. Muurá Píívyéébé waajácuháámítu nééneé: “Tsá múu ímityúné íhjúvatú avyéjuktédítú.” Ehdúhjáa neebe Páávoró.

⁶ Botsíikyéhjáa waajácuube tsadotséómuma paritséómúejte díitye avyéjuchte íjcyane. Áanélliihyéhjáa neebe kéévánécoba:

—Ámuúha tamúnaa, oo muurá paritséómú uwáábóo úráávyehíjcyáábé hajchi. Aabée téhdure téené uwááboju ó úráávyehíjcyáhi. Áabeke íñe oke ámuha médíllóhíjcyá dsíjívémé tsiíñe bóhiine o cáhcújtsónéllíhye.

⁷ Ehdúhjáa dibye néénéllii díitye avyéjuchte tsaamééré itsípájúcatsíñe ílluréjuco pájúvanújcatsíñe. ⁸ Díityéhjáa muurá tsadotséómú nehíjcyá dsíjívémé bóhíjúcootúne. Áhduréhjáa itsúcunúhijcyámé níjkyéji múnáama panévare apííchoháñé íjcyatúne. Áánetúhjáa ihdyu paritséómú cáhcújtsó ténehji íjcyane. ⁹ Aaméhjáa íhjúbari íjcyánáa díitye paritséómudítú tsaate taúhbájú uwáábojte néehí:

—Muurá tsá áanu íñá ímityúné méénutúne. Áábema tsáijyu múu ímíáané níjkyéji múnáajpi íhjúvánáa ¿íveekí Píívyéébeke múhdurá médáráívéiyáhi?

¹⁰ Ehdúhjáa ditye táhjájcatsíñeri tsodáhómú avyéjuube íllityéne íjtsúcunú ditye Páávoróké méénuíñe. Áanélliihyéhjáa tsiíñe neebe ítsodáhómuke ditye itsájtye bíwáhhullévúré íhcyóómívu dííbyeke.

¹¹ Ápejcóhjáa Jetsóo dííbyedívú íbóhówáávéne néehí:

—Ímíchi díícyáne íñeri áábímyeítyubéré íñe táuwááboju íchii Jerotsaréeri u úwáábohíjcyádúré idyé dúwááboco Róómáíí. Ehdúhjáa Jetsóo néé Páávoróke.

Páávoróké imílleromé illíhyanúne

12 Áané tsitsíívevúhjáa imúnaa jodíómú pítýácójcatsíyá ímiááneturé dííbyeke ídsíjívétsoíñe. Áánemáhjáa néjcatsímyé íñéubará imájchóityúné dííbyeke illííhyánútúné hajchóta. 13-14 Ehdúhjáa dííbyedítýú pítýácójcatsímyé 40-mevá ehniíñevu íjcyame. Aaméhjáa llúúvájte avyéjútémá ítyúkevétsojté éllevu ipyééne neeté diityéke:

—Muha ímiááne Píívyéébe lléébónáa mepítýácójcatsí íñéubará memájchóityúné Páávoróké muha mellííhyánútúné hajchóta. 15 Áánéllii méneco tsodáhómú avyéjúúbeke díbye péjcore ámuha éllevu itsíva dííbyeke. Áronáa ihdyu méneco dííbyedítýú íjcyané ihjyu ámuha medíilo dííbyeke mepíuváne. Áijyu muha tsúúca máarúcóónuú ámuhadívú díbye úújetétúné íhdéré muha mellííhyánuki.

16 Ehdúhjáa ditye pítýácójcatsíñe Páávoró beebe iwáájácúne íícúí tsodáhómu coomívú ipyééne úúbáletté díbye íñáhníkye. 17 Áánélliihyéhjáa tsáápiikye tsodáhómú avyéjúúbeke ipíúváabeke neebe Páávoró:

—Áánu ováhtsáwúuke tsajtye páñétúejpi ámuhá avyéjúúbe éllevu díbyevá íñáhjáubá iúúbálle dííbyeke.

18 Ahdújucóhjáa dííbyeke díbye tsajtyene avyéjúúbe éllevu. Aabéhjáa neeté dííbyeke:

—Ávyéjúúbej, ehne cúúvéjari íjcyabe Páávoró oke néénéllii ó tsivá áánu ováhtsáwúuke díéllevu díbyevá íhya íñá uke iúúbálleki.

19 Áánélliihyéhjáa íhdyúétsihvu itsájtyéébeke neébe:

—¿íñá ú imíllé oke u úúballéne?

20 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tamúnaáne jodíómú pítýácójcatsí ukévá íñééíñe péjcore u tsajtye Páávoróké diityé avyéjúté éllevu dityevá idíilo dííbyeke íñá dííbyedítýú íjcyané ihjyu. 21 Áróneri tsá u íícúvéityúne. Íjcyámé 40-mevá ehniíñevu dííbyekévá illííhyánu árucóónuúmye. Aame néjcatsí ímiááneva imyéénuíñe Píívyéébe lléébónáa ipítýácójcatsíñe. Aamévá dííbyeke illííhyánútúné hajchótá tsá íñéubará májchóityúne. Aame ícyooca tehme muhdú diityéké u nééneréjucu.

22 Ehdúhjáa díbye tsodáhómú avyéjúúbeke úúbálléné boone ipítýájcoóbeke neebe díbye muucá iúúbállétu teéne.

Ávyéjuube Pééri éllevu Páávoróké ditye wáalloone

23 Átsihdyúhjáa diibye avyéjuube míityétsikye ítsodáhómú avyéjútédítýú ipíúváne néé dityétsí iújcu 200-meváké tsodáhómuke ullerí pééímyeke, 70-meváké íjímudi pééímyeke, 200-meváké cávaájcoháñema pééímyeke, ditye ipyéé Tsetsaréavu tépejcojucu. 24 Áhduréhjáa neebe ditye tsáapi íjjuke ímíbájcho dííbyedi Páávoróké itsájtye avyéjuube Pééri éllevu. 25 Áamemáhjáa waajácuháámí wáalloobe íllu íñéhaámí:

26 “Ávyéjuube Péeríj, oo íñe Cáráóodio Ríítsia o íjcyabe úúma ó ihjyúváhi. 27 Áánukée tsúúca imúnaa jodíómú íékéevéébeke llííhyánújúcoóroóbeke tátsodáhómuma diityédítýú ó dojtúcú romáánómuube íjcyané waajácuháámíma díbye íjcyane o wáájácúnema.

28 Áánemáa ó tsajtyé dííbyeke diityé avyéjúté éllevu íñé déjúcotú dííbyé hallúvú ditye páhduvaré úúbállehíjcyané o wáájácuki. 29 Aabée ó waajácú apááñéré ítyaúhbajúúné hallútú ditye ehdu dííbyeke dáríívehíjcyáne. Aane tsá íñá íjcyáturó ditye téené hallútú icyúvéhoojánúúbeke dsíjívétsoiyóne. 30 Áábeke íñe díéllevu ó wallóo imúnaa íjcyarómé dííbyeke illííhyánuíñe pítýácójcatsíñe o wáájácúnema. Áámeke o néé ditye páñetu díéllevu ipyééne díhyúmíri íñéé íñé hallútú dííbyedítýú íjyácunúhíjcyáne. Ahdícyane wái díicyaj.”

31 Ehdúhjáa néhaamímá tsodáhómú pejco tsajtyé Páávoróké Ajtíípatírí coomívú íavyéjuube néhdújucu. 32 Áané tsitsíívevúhjáa tsaate tsodáhómú ulleríyee péeme ílluréjucu

óomiñe ihcyóomivu. Áanetúhjáa tsijtye íjímudíi péemeréjuco còhbaavéné Páávoróma. ³³ Aaméhjáa Tsetsaréavu ávyéjúúbedívú dííbyeke iúújetétsóne ajcú teene waajácúhaamívú dííbyeke. ³⁴⁻³⁵ Áhaamíhjáa ávyéjuube iéévéne níjcáutu dilló Páávoróké kiá múnáajpí dibye íjcyane. Aanéhjáa Tsiríútsiá iñúji múnáajpí dibye íjcyane iwáájácúne neébe:

—Cána óví ímichí díhyallúvú páhduváré úúbállehíjcyámé wajtsí mewáájácu muhdú úúma tene íjcyane.

Áanemáhjáa neebe ditye ipícyo dííbyeke ávyéjuube Heróódeúvu jávu.

24

Ávyéjuube Pééri úmíwávú Páávoró íhjuváne

¹ Átsihdyúhjáa tsáhojtsíj coojívatu pañétúejpi llúúvájte avyéjuube Ananíá tsáá Tsetsaréavu túkevétsojtéma. Áamemáhjáa téhdure Téétoro tsáá ímityúné múúne méénúmé hallúvú íhjuváne. Aaméhjáa diibye ávyéjúúbedívú iwáajtsíne úúballévá ímityúné Páávoró hallúvu. ² Áábekéhjáa diityé éllevu ditye tsájtyéébé hallúvú Téétoro úúballéjucóó ávyéjuube Péeríkyeé. Neebéhjápeé:

—Ávyéjúubej, mítyane uke muha météhdjtsó múúhá avyéjuube u íjcyaaabe pane u wáájácúúbé túkevétsojújú pañe muha tsaímíyé meícyahíjcyánélliíhye. ³ Muurá muha páhduube dítyúkevétsojújú pañe méijcyáhi. Áánélli mítyane uke muha météhdjtsó múúhá avyéjuube u íjcyáábeke. ⁴ Aane mítyane uke o túhújtsótu uke o néé okéi u lléébúacunú múhachótáwuú úúma o íhjuváne. ⁵ Muurá muha méwaajácú áánu ávyeta panévá iñújñneri íjcyané jodíómuke íbórínuubéré péhijcyáne. Aabe natsarénómuube Jetsóoke úráávyehíjcyámedityú ímichi pañétúejpi. ⁶ Muuráhjáa duurúvaja dibye tútávájtsóiyónáa muha meékéévébema méimíllerá teene meímíbjchóné muhdú múúhá taúhbaju néhduú. ⁷ Áronáacáa tsodáhómú avyéjuube Ríítsia múúhá hójtsí pañétú dojtúcú dííbyeke. ⁸ Áanemáa neebe dííbyé hallúvú úúbállehíjcyámé itsáa diéllevu. Ahdújuco íñe muha metsáane diéllevu dííbyé hallúvú muha meúúbállehíjcyáméjuco. Aane cáhawáá óví pañetu ú dilló dííbyeke u wáájácu muhdú néené déjúcotu muha meúúbállehíjcyané dííbyé hallúvu. Ehdúhjáa neebe Téétoro Péeríkyeé.

⁹ Téhduréhjáa tétsihyi íjcyame tsijtye jodíómú nehíjcyá ímiáánéjuco ehdu tene íjcyane. ¹⁰ Áánélliíhyéhjáa ávyéjuube Pééri úbahcyó Páávoróké dííbyeréjuco íhjuvaki. Ahdújucóhjáa dibye nééneé:

—Muurá ó waajácú múhdúne pijcyábájucó íñe iñújiri ímityúnéhjí ímíbjchoobe u íjcyane. Áánélli mítyane ó ímíjyuuvé táicyánéjcu o úúballéneri. ¹¹ Aane ihdyu cáhawáá óví apáañéré ú waajácú Jerotsaréevú Píívyéébeke o dúúrúvájétsihdyu botsíi ¹² coojívaré méijcyane. ¹² Tsáháa múha oke ájtyúmitú tsaatémá o táhjajcatsímyeke o íbórínuhíjcyané duurúvájá pañévu, pihcyáávejáané pañévu, tsiéllehíjvu. ¹³ Aane muurá íjtye ávyeta tsá wáájácutú íñe hallútú táhallúvú iúúbállehíjcyáne. ¹⁴ Áanetu cáhawáá uke o úúballe apáañéré táihde múnáaúvú cáánívahíjcyaaabe Píívyéébeke o íícúvéébeke o úraavyéne. Dííbyeke ihdyu ó úráávyehíjcyá behíjtori eene múhdurá ditye óhdivu ítsúcunúhíjcyájtori. Aabe idyé ó cáhcujtsó dííbyé íhjuvú uuballe múnáa waajácúhaamínetu dííbyé taúhbaju cáátúnúmeíñéhjima tsíñehji íjcyane. ¹⁵ Muurá ditye cáhcujtsódúré dííbyeke o cáhcujtsóobe ó waajácú ímiáméhjima ímityúroméhjí dsíjívémé bóhiíñe. ¹⁶ Áánélli ó imíllehíjcyará tsaímíyé Píívyéébema o íjcyane. Áhdure idyé ó imíllehíjcyará tsaímíyé míamúnáama o náhbévájcatsíñe.

¹⁷ Aabée muurá múhdúne píjcyá lliíñe tsiélléhjí o péhíjcyátsihdyu o tsáa táiiñúji múnáake o píaabóvaabe idyé dííbyeke o íícúve iyámeke o cóvájtsóneri. ¹⁸ Éhdurée nénéhjiri duurúvájá

pañe o íjcyáábeke Áátsiá iinújiri íjcyame tamúnaa oke ájtyumí dityée méénuhíjcyádújuco tééjá lluuváábedívú o ímíbájchoméíbye. Áánáacáa tsá tétsihyi tsijtye ijcyáturóne. Aabée tsáháturo téjyju muucá o íbórínutúne. ¹⁹ Aane bo óví eene táhallúvú úúballéhíjcyámé íllevu itsááne úúballévá ímiááne ímityúné táhallúrí íjcyáhajchííjyu. ²⁰ Óvíkyéhde aatyéré úúballé íné ímityúnéhjáa tamúnáa avyējútémá o méénune íájtyumíne. ²¹ Ááneráhjáa apááñéré diityémá o íjcyabe pámeere lléébónáa o nééhií: “Oke íñe ámuha médíllóhíjcyá dsíjívémé bóhíne o cáhcújtsónéllíihye.”

²² Ehdúhjáa Páávoró néénéllíi avyējuube Pééri íllurējuco téené ihjyu íhvejtsóné ímíhéhjáa díbye úráavyenécú iwáájácúnéllíihye. Áánemáhjáa neebe diityéke:

—¿A ehdúhaca teéne? Ané óvíi tsodáhómú avyējuube Ríitsia tsáá botsíi ámúhama meímíbájchoki.

²³ Ehdúhjáa diityéké íñétsihdyu neebe tsáapi tsodáhómú avyējuúbeke díbyéi tétsihvúré ípícyo dííbye. Áánemáhjáa neebe díbye íhvétso imúnaa dííbye íááhívehíjcyaki.

²⁴ Átsihdyúhjáa tsúcájá íjcyánetu Pééri tsiíñe tsáá dííbye éllewu mewa Drotsíírama jodíómulle téhdure íjcyállema. Aabéhjáa píuvá díbye Páávoróké díbye diityétsima íhjúva muhdú Jetsocríjtoke mecáhcújtsónetu. ²⁵ Áánéllíihyéhjáa íhjúvaabe muhdú tsaímíyé meíjcyá ímityúnéjcutu metéhmémeíñetu. Áhduréhjáa íhjúvaabe nihñéétsihvúré Píívyéébe muhdú míamúnaa ícyahíjcyané ímíbájchóíñetu. Ááneríhjáa avyējuube íllityéne dííbye nééhií:

—Wa íllurējuco dípyej. Néhiyáca idyé tsiíñe uke ó píúvaá múhtsima u íhjúva téénetu.

²⁶ Aanéhjáa díbye Pééri íjyáacunúhíjcyá dsíídsídívú Páávoró áhdóiyóneri íllurējuco dííbye íjchívyétsoki. Téénéllíihyéhjáa wáájácúroobéré píúvahíjcyá dííbyema íhjúvaki.

²⁷ Ehdúhjáa pajtyéné míñéécú píjcyábá hajchóta. Átsihdyúhjáa Pééri íllurējuco íhvejtsóné avyējuube íjcyane. Áábé cápayóóvéhjáa Póótsio Péjtórējuco úcaavéne. Aanéhjáa Pééri jodíómuma ímí íjcyane ímílléne pícyoíñú cúúvejávúré díbye Páávoróke.

25

Páávoró Péjtó úmíwari

¹ Aanéhjáa díbye Péjtórējuco téené iinújí avyējuúbedívú úcaávebe pápíhchúúj coojívatu péé Tsetsaréatu Jerotsaréevu. ² Áábekéhjáa téhullévú túkevétsojtémá llúúvájte avyējuute úúballépejtsó ímityúné Páávoró hallúvu. ³ Áánemáhjáa néeme díbye ípíúva dííbye Jerotsaréevu. Aaméhjáa pítyácójcatsíyá juuva íarucóónúne dííbye íllíihyánúpéjtsóíñe. ⁴⁻⁵ Ehdúhjáa díbye avyējuúbeke dítye néérónáa neebe diityéke:

—Bo néhi caatyé ámúhadítú avyējuute íjcyame óóma Tsetsaréavu mepe ámuha téhullévú meúúballe dííbyé hallúvú ímiááne ímityúné díbye méénuhajchííjyu. Muurá téhulle díbye cúúvéjari. Áhullévú lléváhrējuco tsiíñe o pééhiñe. Ehdúhjáa neebe Péjtóó.

⁶ Aabéhjáa teene Jerotsaréeri íjcyá íhyotsítú pápíhchúúj coojívaubáhjápeé, íhjáa mityá pahójtsícúj coojívaj. Átsihdyúhjáa péjúcoobe Tsetsaréavu. Ááne tsiíjyúhjáa teene idíllóitsihvu íacúúvéne píuvájúcoobe díbye Páávoróke. ⁷ Áábekéhjáa dítye wájtsítsóóbedívú Jerotsaréetu péené jodíómú ípíhcyáavéne dííbyé hallúvú úúballéjucóó ímityunéhji. Ároméhjáa íllure báñúmeíhi. ⁸ Aabéhjáa Páávoró ícyánéjcutu nééhií:

—Tsáháturo tsáma íná ímityúné o méénutú tamúnaa jodíómú taúhbájutu, téhdure dítyé duurúvájatu. Téhdure tsáháturo páñétúejpi romáánómú avyējuúbedítú ímityúné o íhjúvatúne.

⁹ Ehdúhjáa Páávoró néérónáa Péjto dííbye múnaa jodíómuma ímí íjcyane ímílléne néé dííbye:

—¿Aanéhaca ú imíllé Jerotsarévu meímíbachóné eene ñná díhyallúvú ditye úúbállehíjcyáne?

¹⁰ Áanélliihyéhjáa neébe:

—Áronáá muurá tétsihíjyucó oo ehdu nénéhjí ámuha romáánómú meímíbachohíjcyáitsí amúhá avyéjuube méménútsihyi. Aane muurá ú waajácurá ñné imítyúné o méénúturóné tamúnaa jodíómuma. ¹¹ Muurá ihdyu ímiáané ímityúné o méénuca ó pájámeíyá oke ditye illííhyánuki. Keená ‘tsáhaá’ o nééiyóne. Áanetu íñe táhallúvú ditye úúbállehíjcyáronéhjí ímiáané íjcyátúhajchíí tsá oke múha íhvéjtsóityú diityé hójtsí pañévu. Áanéllii ó imíllé amúhá avyéjuube pañétúejpíyé óoma teene ímíbachóne.

¹² Ehdújáa Páávoró néénéllii Péjto pámeekéré ípítyácócatsíhíjcyámeke ípíjyúcúmema idíllójcatsíñe néé dííbyeke:

—Ehdu idyé muuha romáánómú avyéjuube pañétúejpíyé úuma ímíbachóné u ímilléné ané óví dííbye élleuvéjyucó u pééneé. Ehdúhjáa Pejto néé Páávoróke.

Páávoró avyéjuube Agríipá úmíwari

¹³ Átsihdyúhjáa idyé múhdúj coojívatúrá tsijpi avyéjuube Agríipá péé mewa Bereníitsema Tsetsaréavu Péjtoke ááhívetémútsi. ¹⁴ Aamútsíhjáa téhulle íjcyámútsikye diibye Péjto úúballé Páávoró tétsihyi íjcyane. Neebéhjápeé:

—Íjcyaaabe íchihyi tsaapi cúvéhóojari Péeríi pícyoíñuúbe. ¹⁵ Áábé hallúvúu jodíómú túkevjtsojtémá llúúvájte avyéjuute ímityúné oke úúballeté Jerotsaréeri o íjcyáabeke oováa dííbyedívú o méénútsoki. ¹⁶ Árómekée o néehíí: “Tehdu muha romáánómú pecútéré muucá medsíjívétsóiyónejíí tsaate tsíjtyé hallúvú úúballémema ditye díllócatsítyúhajchííjyu.” ¹⁷ Ehdúu o néérónáa ditye óhdivu píhcyaaavéjyucóónéllii awáa tsíjcyooji o díllóitsihvu o íjcyáne ó píuvá dííbyeke. ¹⁸ Áábe éllevuú tsááme ímityunéhjí dííbyé hallúvú úúbállehíjcyáme. Aanée ó ijtsúcunú ímiáané díbye ímityúné méénuhíjcyané dííbyé hallúvú ditye úúballeíñe. Áronáacáa tsá tehdu tene néétune. ¹⁹ Apááñéree nehíjcyámé Jetsóó dsíjívéjyucóóbeke díbye ‘íjcyáabe’ íñéene úráavyehíjcyáne. ²⁰ Ehdúu nénehjí o ímíbachóityúrónéllii ó neerá dííbyeke díbye ímílléhajchíí Jerotsarévu muha dííbyema teene meímíbachotéki. ²¹ Áronáacáa ímíllebe pañétúejpimáyé Agójtoma teene ímíbachóne. Áanélliihyée dííbyeke o néé díbyéi cúúvéjaríyé íjcyá dííbye éllevu o wállóótúné hajchóta.

²² Ehdúhjáa Péjto Agríipake úúballénéllii neebe dííbyeke:

—Aane ihdyu ó lleebúcunúiyá téhdure díbye íhjuváne.

Áanélliihyéhjáa Péjto néehíí:

—Cáhwáá óví péjcore tsaabe díbye íhjuváné u lléebúcunúki.

²³ Ehdúhjáa Péjto dííbyeke néénéllii tsíjcyooji tsiíñe tsaamútsí Agrípamútsí méwama. Ávyéta ímíhjáa íjcyáavéne aahívemútsí dííbyé já pañévu tsodáhómú avyéjujtémá tsijtye técoomí ihtsútujtéma. Áanáacáhjáa Péjto píuvájucóó diibye Páávoróke. ²⁴ Áánemáhjáa neebe diityéke:

—Ayúju, ámuúha, pámeere íñe múhdumé avyéjuube Agríipama meíjcyamej. Áánújuco íchii dííbyé hallúvú ímityúné Jerotsaré múnáama Tsetsaréa múnaa oke úúbállehíjcyáabe. Áánúdityu nehíjcyámé dííbyekévá illííhyánúiyóne. ²⁵ Arónáa íjcyánejíí ñné déjúcotu díbye dsíjívéiyóne. Áábeke ó wállóo pañétúejpi Agójto éllevu dííbyema teene díbye ímíbachó dííbyerée ímíllénéllííhye. ²⁶ Áábedítýú diibye pañétúejpikye o cáátúnúiyóné o ítsámeíhíjcyárónáa íñe ámuha metsáanéllii amúhadívú ó íjchívyetsóhi. Áábeke cáhwáá óví aabye avyéjuube Agríipá dílló muhdú díbye úúballéné bótší mecáátunúné pañétúejpi avyéjúúbe éllevu mewállóoki. ²⁷ Muurá tsá tene ímityú tsaapi cúúvéjari íjcyáabeke pecútéré

mewálloone pañétúejpi éllevu ímichi íiné déjúcotú dííbyeke mewálloone úúballetúmére. Ehdúhjáa Pejto néé diityéke.

26

Agríipá úmíwávú Páávoró úúballé muhdú ícyahíjcyáne

¹ Aanéhjáa Páávoróké diibye ávyéjuube Agríipá nééhií:

—Cána dihjúváj.

Ahdújucóhjáa díbye íhjuváne. ² Neebéhjapéé:

—Ávyéjuube Agríipáj, mítyane ó ímíjuuvé muhdú tamúnaa jodíómú íjcyarómé táhallúvú ímítyunéhjí úúbálléhíjcyánetu ícyooca díúmiwávú o íhjuváne. ³ Muurá ú waajácú muhdú muha meícyahíjcyánéhjí hallútú metáhjácatsíhíjcyáne. Aane cáhawáá ímíñeúvú lleebúcunu úúma o íhjuváne.

Muhdú Páávoró ícyahíjcyáne Jetsóoke icyáhcuíjtsótúne ihde

⁴ Muurá waajácúmé muhdúhjáa diityémá o píivyene Jerotsaréeri múúhá iñújiri. ⁵ Téhdure waajácúmé táováhtsadítyuré paritséómuube o íjcyabe íñe muha meúráávyehíjcyajító o úraavyéne. Aane téhdure ímílléhajchíí úúbálléiyóme. ⁶ Áábeke íñe oke íchihvu tsivámé Píívyéébéé dsíjívemeke íbóhíitsoíñé méíhdé múnáúvuke néhíjcyáne o cáhcújtsónéllii teene oke idíllóki. ⁷ Muurá 12-nevá dohjíba múnáa muha meíjcyame Píívyéébeke paíjyuvaré méíícúvehíjcyá díbyéé nééne muha maájtyúmiki. Ehdú néené hallútú íñe tamúnaa táhallúvú ímítyunéhjí úúbálléhícyáhi, Ávyéjuúbej. ⁸ ¿Ácooca ámuha tsá mecáhcújtsotú Píívyéébe dsíjívemeke bóhiitsoñe?

Muhdú íhdéuvu Páávoró Crijtó uráávye múnáake pátsáricyohíjcyáne

⁹ Ópée muurá idyé o íjcyároobe Natsarée múnáajpi Jetsóodítyú ímítyúné o íjtsámeíñé ó itsúcunúhíjcyá tehdújuco o méénune. ¹⁰ Ehdúu ó méénuhíjcyá Jerotsaréeri. Muuráhjáa llúúvájte avyéjujte oke néhdújuco cúvejáánuubéré o péhíjcyáne cahcújtsó múnáake. Téhdurée tsaméhíjjuco muha mepítyácójcatsíñe tsaatéké medsíjívétsohíjcyáne. ¹¹ Ehdúu diityéké ícúbáhraabéré ó pehíjcyá pihcyáávejááne pañevú dityéváa teene ímiá uwáábojúhacáa íjcyane icyáhcuíjtsóné íhvéjtsóroki. Áámekée tsári o íjtsúcunúne pátsáricyooobéré ó pehíjcyá pahúllevaré tsííñe iñújínéri íjcyarócoomíjiri.

Páávoró tsiíñe úúballé muhdú Jetsóoke icyáhcuíjtsóne (Hch 9.1-19; 22.6-16)

¹² Aabée idyé téénevúré ó peerá Damájcovu llúúvájte avyéjujte oke wállóónéllíhye. ¹³ Áronáacáa juuvávúyú cójijpíine núhba ajchú ehniíñevu íámítsaráhcó íjcyane peete óhdivu cádiivyéné pámeere oke náhbénúmema múúhake ajchúcunúhi. ¹⁴ Aamée muha máákityé baavújuco. Áánáacáa oke tsaapi muuha heeberéómú ihjúrí nééhií: “Tsáo Tsááoroj, ¿íveekíami oke ú pátsáricyohíjcyaj? Muurá uure ú tútávátsámeíhíjcyá éhne múúne ócáji naatsóu iñúbjícóne iiye tútávájtámeídyu.” ¹⁵ Áánéllíhyée o néé dííbyeke: “¿Aca múha uu, Ávyéjuúbej?” Áánéllíhyée oke neébe: “Oo Jetsóo oke u pátsáricyohíjcyaaábe. ¹⁶ Ahdícyane ílluréjuco díjyocúúve. Muurá íñe ícyooca úhdivu ó bóhówaavé óhdityu íjcyáne uwááboju u méénuki, áhdure bóónétu tsiíñe úhdivu o bóhówájtsoné uwááboju u méénuki. ¹⁷ Aabe íjcyá uke ó llííñeé dímuúnaa jodíómuma tsííñe iñúji múnaa uke imyéénútuki. ¹⁸ Áánéllii uke ó wallóo dityé éllevu diityéké u wáájácútso Naavéné hójtsí pañe ícyahíjcyánetu ditye íjchívye Píívyéébé icyánejuvuréjuco diityé ímítyuháñe ílluréjuco ábájíívemeímyé ímiáámeréjuco íjcyá dííbyéjte.” Ehdúu oke neebe Jetsóo.

Páávoró naavédú nééne íítene cáhcújtsóne

¹⁹ Ahdícyane tsáháa naavédú néene óhdivu bóhówaavéné cáhcújtsótuube o íjcyatúne, Ávyéjuubej. Muuráhjáa téené pañe o íitene ó cáhcujtsóhi. ²⁰ Aabée muurá Damájco múnáadítyú ó úwáábótujkénúhi. Átsihdyúu úwááboobéré o péé Jerotsaréetújuco páneeríyé Jodéa iñújiri. Aabée jodíómú íjcyátúrómeke ó nehíjcyá ditye ímityúné íicyahíjcyané ííhvéjtsóne Píívyéébe kéréjuco iúráavyeki. Áhdurée ó nehíjcyá téené uwááboju néhdújuco íjcyáneri ditye iwáájácútso tsíjtyeke ímiáané tsíhduréjuco íjcyane. ²¹ Éhdurée néené hallútú tamúnaa íjcyarómé oke duurúvájá pañévú iékévéebeke imíllerá illííhyanúne. ²² Ároobe íñe íjcyoojívújuco Píívyéébe oke piáábóneri ímí dílbyeke o úráavyeebe o úwáábohíjcyané dílbyé ihju pámeekéré ídáatsojtémáyé íhtsútujtéke. Aabe tsáháturo tsáma o nehíjcyatú éhnéjháa Moitséeúvuma Píívyéébe íhju uuballe múnaa íñá íjcyaiñé úubállehíjcyané tsíjítóriye. ²³ Muuráhjáa nehíjcyámé Críjto ícúbáhrámeítsihdyu dsíjívéebe íbóhíneri meke pámeekéré tsííñe iñújíne múnáama úújétsoíñe tsúuca méema pajtyété íjcyájucóone. Áhduréhjáa nehíjcyámé dílbye tujkénúejpi íjcyaiñe dsíjívetu bóhíbe.

Páávoró imíllerá Agríipá cáhcujtsóné Jetsóoke

²⁴ Ehdúhjáa Páávoró íhjuvvarónáa Péjto kéévánécoba néehíí:

—Ímuúbe, mítyane u wáájácúnerúbá ílluréjuco u méívaténe!

²⁵ Áronáacáhjáa neébe:

—Tsá o méívatétúne, Ávyéjuubej. Ímiáané o néehíí. ²⁶ Muurá áanu ávyéjuube Agríipá ténehji páneere ímí waajácúhi. Áanéllí dílbyé húmiríyé íínerí núhnévétuube ó íhjuvva ténehji teevétaríyé méénúmeíhíjcyatúnéllííhye. ²⁷ Ahdícyane, Ávyéjuube Agríipaj, ¿a ú cáhcujtsó éhnéjháa Píívyéébe íhjuvva uuballe múnaa nehíjcyanéhi? Muurá ó waajácú u cáhcujtsóne.

²⁸ Áanéllííhyéhjáa neébe:

—Úbá ú imíllé áyanéwuúré u úwááboróné o cáhcújtsóne Críjtoéjpiyéjuco o íjcyáiyóne.

²⁹ Áanéllííhyéhjáa neébe:

—Muurá mítyane o úwaabóné u cáhcújtsóiyóduré idyé áyanéwu o úwaabóné ú cáhcújtsóiyáhi. Áanéllí muurá Píívyéébeke piáábó ó táúmeíhíjcyá o úwaabóné ámuha mecáhcújtso íñe múhdumé oke ámuha melléébúacunúhíjcyámé o íjcyadu ámuha meíjcyaki. Tsá idyé íñe úwáñehííñema o íjcyadu ámuha meíjcyáiyóné o néétune.

³⁰⁻³¹ Ehdúhjáa Páávoró néené boonétú pámeere tétsihyi íjcyame tsiéllu ipyéene tsamééréjuco néjcatsíñe:

—Tsáháturo muurá dílbye ímiáané íñá ímityúné méénutú téené déjúcotu ídsíjívéiyóne. Aabe tsá cúvéhóójari íjcyáítyuróne.

³² Áhduréhjáa Agríipá Péjtoke néehíí:

—Muuráhjáa íhdyu tsúuca íjchívyéíyoobe pañétúejpi máavyéjúúbemáyé teene íímíbjachóné ímíllétuca.

27

Páávoróké ditye Róómávu wálloóne

¹ Aanée tsúuca múúhake Itáaríávú iwáallóóíñeri íhjuvva jcatsímye. Áanáacáa Páávoródívú tsíjtye cúuvéjari íjcyámema ajcújucóomé tsodáhómú avyéjuube Jóoríóké tsáha múnaa ‘Agójtó’ némeíñe tsodáhómúéjpike. ² Aamée muha méújcámeíjyucóo Adaramíítíój cu-ujúwami Áátsiá iñújí mujcójunévú péémí pañévu. Áámemáa múúhama Arijtáácó péé Matsedóóniá iñújí múnáajpi Tetsaróónicári ícyahíjcyáabe. ³ Aamée tsíjcyooji muha méúújeté Tsidóovu. Átsihvúu dílbye tsodáhómú avyéjuube Jóorio Páávorodí ídáátsóvéne íhvejtso dílbye íñahbéva múnáake íááhíveki. ⁴ Átsihdyúu muha tsíñejcúemóvu mepéemeke

kíjyeba wááome ‘Chíipere’ némeíñé caapáhó ímiánéjcutu mépajtyéhi. ⁵ Aamée muha Pajpíriámá Tsiríítsiá iñújíicú tujkévetu mépajtyeme méúújeté Míírávu Ríítsiá iñújí coomívu.

⁶ Átsihyíi diibye tsodáhómú avyéjuube ájtyúmité tsiimi cúújúwami Arejadriíáemi Itááriá iñújivu péemií. Áamíríyécúo muha mepéene téhullévu. ⁷ Aamée muha pívájcoojívájucó mepéhijcyámé íhtsútúnetu Níídó cóomí tujkévetu mépajtyeme tsapéhdúré mepééiyónáa kíjyeba múúhakye tsiéllévúré wááome muha ‘Créetaá’ némeíñé caapáhó hallú éhnéjcutúrjúco mepéeme mépajtyé ‘Tsaamóo’ némeítsíi tujkévetu. ⁸ Átsihdyúu íhtsútúnetu muha mepéhijcyámé méúújeté tsátsii ‘Ímiá Mujcójúúne’ némeítsihvu Ráátseá cóomíj píhívújuco.

⁹⁻¹⁰ Ehdúu muha choocówu mépéhijcyáhi. Áijyúu ápíchóhréjuco teene muha meúlléiyóné tsúúcajáa níjyáréjuco íjcyáíñé píhíjúcúóónéllíhye. Áánéllíhyée Páávoró diityéké ityéíbúwajtsóné neeráhi:

—Ámuúha Ávyéjytej, ó waajácú mepéene ápíchó nééiñe. Muurá tsá apáámíré cúújúwami wágóóóvéityuróne. Téhdure muurá méwágóóóvéiyáhi.

¹¹ Ehdúu Páávoró néerone tsá tsodáhómú avyéjuube cáhcújtsótúne. Téemí aabájajtsikyérée téemí avyéjúúbema cáhcújtsóóbe. ¹² Áijyúu muha meíjcyamújcó tsá ímityú tétsii muha úúníjya mépajtyéiyónáaaca. Áánéllíhyée muha méjtsámeí mepéjúco tétsihdyu muha meíhnáhóhájchíi méúújeté Peníítsé mujcóvu Créeta caapáhó pañe nuhba áabatéhíjcyánéjcutúraahócuri íjcyácoomívú tétsii muha mépajtye úúníjyaá.

Kíjyébama níjyaba mítyáne móóari

¹³ Áánaacáa tsíñejcutú áyanéwu kíjyeba muha mepééhullévu íójcónéllii íjtsúcunúme múu péhdu tene nééneé. Áánéllíhyée tsúúca muha mepéjúcúo Créeta caapáhó únúéllériye. ¹⁴ Ároné illúhwúúré múúhakye ávyéta tsíjpa néené kíjyebá waaó tsiéllévúre. ¹⁵ Aamée muha metúkévéjtsómeíyónáa meíoovéjúcúóónéllii awáá muha meíhvéjtsómeímyeke waaóne. ¹⁶ Aamée ‘Cáráoda’ némeíñé caapáhó bóunáalletu muha mépajtyé imíchi kíjyeba íjcyátúnéjcuri. Átsihvúu míínéwu muha metsátyehíjcyami méujcú múúhá pañévu íhtsútúnetu. ¹⁷ Aamíi iñerijcyároné boone ímunáami cóhpéj chijchúme wábyaúúneri. Áánemáa níityétsómé téemí ihcyúháñé muháa ‘Tsííteé’ némeíñé newáyuuhávú mecátsóhóóvetéiyóné apíichori. Áámekée kíjyebáréjuco múúhakye tsájtyene. ¹⁸ Áané tsijcyóójíi téhdure ápíchó tene néenéllii ílluréjuco ditye téemí píichutáháñé wáojcóné téhi pañévu. ¹⁹ Átsihdyúu pápihchúúj coojívatu pañetu téemí éhnéjiréjuco idyé ditye wáojcóné. ²⁰ Áijyúu tsúúca pívájcoojívájucó tsá muha cóójiejpi núhbama míícúruwáúbakéré maájtyúmitúne. Áánaacáa kíjyeba éhnííñévúré ávyéta íhtsúturéjuco íjcyánéllii tsáhájucó muha meíjtsámeítyú mépajtyetéiñe.

²¹ Aamée májchotúmeréjuco muha meícyahíjcyánáa Páávoró íjyóóúúvéne néehíi:

—Ámuúhaj, ópée tsáma ámuúhakye o nééne ámuha mecáhcújtsoca tsá meke metsíváityuró Créetatu. Aacáa muurá tsá íllu meícúbáhrámeíityuróne. ²² Áronáa ihdyu imíchi méjcyaco. Tsá néhi tsaatúbaré méhdityu muhdú íjcyáityú méjcuujúwami wágóóóvéronáaaca. ²³⁻²⁴ Muuráhjané ípyejco o ícúvehíjcyaaabe Píívyéébe níjkyéji múnáájpijkye wáloobe óhdivu íbóhówáávéne oke néehíi: “Tsáma díhllityedíñe. Muurá ihdyu tehdújuco pañétúejpi romáánómú avyéjúúbedívú u úújetéiñe. Áánéllii díjtyééveri Píívyéébe ámuúhakye pámeekéré pájtyetétsoó cúújúwámiri ámuha mepéhíjcyámeke.” Ehdúne oke ípyejco níjkyéji múnáajpi néehíi. ²⁵ Ahdícyane imíchi méjcyaca. Muurá ó waajácú oke díbye néhdújuco mééma tene pájtyeíñe. ²⁶ Aane muurá mépámaavémé tsáne caapáhóhój tohívú méwáhtóbaáhi. Ehdúu neebe Páávoró.

²⁷ Áijyúu tsúuca míñéécú tsemáánájucó muha meúllene. Áamekéé tsápejco kíjyeba múúhake tsatyéhijcyá ‘Áádria’ némeíñe móóariyéjucó tsánejcútú tsíñejcúvújucó. Áánáacáa pécójpiine téemí wákimyéi múnaa tsúuca waajácú muha íñujívú mepííhine. ²⁸ Áánéllihyé eevémé tétsíj pañé iwáájácuki. Aanée tétsíj pañé 36 ééveta. Átsihdyúu éhniíñéwuúvú muha mepétsii tsiíñe eevémé 27 éévetáréjucó. ²⁹ Átsihvúrécúoó ditye téemí dohjíwajcyóné nítyetsóné téemí déjúcotu 4-wajcyová íjcyane muha néwayúúnetu mewápújúúvétuki. Aanée muha méijyácunúhijcyá metsítsiivéjucóóiyóneri. ³⁰ Áánáacáhjáa téemí wákimyéi múnaa tsuulléene téemí dohjíwajcyóné múu nítyetsódú imyéénujéj tééveri míínéwu téhí pañévú nítyétsójúcoorá téemiri iúmívaki. ³¹ Áánéllihyé Páávoró tsodáhómú avyéjúúbeke néehí:

—Muurá áátye méhdityu úmívahajchíí tsáhájucó mepájtyetétyúne.

³² Áánéllihyé diitye tsodáhómú teemi míínéwúú dohji wátsahjyúcú apáhajchíí téhí pañévújucó.

³³ Aanée tsúuca metsítsiívénáa Páávoró néehí:

—Tsúuca íñe míñéécú tsemáánájucó mee majchóubaré, cuwáubaré, méénutúme.

³⁴ Áánéllii metsu tsíeménéuba memájcho téene tsíjpari méijcyaki. Muurá tsá muhdú méijcyáityúne.

³⁵ Ehdúu néébere pááaho iékéévéne Píívyéébeke téhdujtsó pámeere íiténáacáa. Ááné boonétúu idyóuháyóné májchoóbe. ³⁶ Áánéllihyé dííbye éllétu muha mémajchó díbye múúhake nééneri muha méimíjyúúvéne. ³⁷ Aamée pámeere teene cúújúwámí pañe muha méijcyame 276-meva. ³⁸ Aamée muha memájchóné boonétú tsiíñe wájocómé téemí pííchutátúu tsáneetsa icyóevané temi ivájihconúki.

Cúújúwami wápújuuvéne

³⁹ Áijyúu tsítsiívevu téemí wákimyéi múnaa tsá wáájácútu kééné íñujírí muha méijcyane. Árónáacáa muha máájtyumí tsátsii pádujca nétsihyi néwayúúhá íjcyane. Átsihvúu imíllerómé íhnháhóhajchíí icyátsuhjácóné teemi. ⁴⁰ Átsihvúu muha mepéé téemí dohjíwajcyóné wátsahcyúme. Áánemáa ítyúkevétsojíné chíjchuta icyácóroácóne tsuulléewa wájýamuwa picyóóme. Átsihdyúu muha mepéjucóó teene néwááyúúhá tujkévetu. ⁴¹ Aamée muha tsátsii panéjcuvatú íhnháhó nóhjítsihdyu mepájtyerónáa cúújúwámí tújuwa úújeté néwáyúúhatu apáhajchíí wáduhnécu. Aamíí ávyéta cóhpé úújetémí nohji wávájcohi.

⁴² Áijyúu tsodáhómú imíllerá illíihyanúné cúúvéja múnáake ditye íjchíñe iúmívátuki. ⁴³⁻⁴⁴ Árónáacáa Páávoróké diityé avyéjuube ipájtyetétsóné ímílléne tsá ímíllétú ditye tehdu méénune. Áánéllihyé neebe múhdumé íjchíñe píívyetédúmé íjchi íñujívú diityé déjutu tsijtye úméhewáanéúbá hallúrí ipyéékií. Ehdúu muha mepájtyetéhi.

28

Páávoró ‘Máátaá’ némeíñe caapáhorí

¹ Aamée muha téijyu botsíi méwajácú téjtohí mémé Mááta íjcyane. ² Áamekéé múúhake tétsii múnaa ímí iwáátsúcúpéjtsómeke píuvá icyújuwááñúne éllevu muha mepíhmi níjyabáa téijyu állene tsúcó néénéllíhye. ³ Áánáacáa Páávoró áyánéwu icyóóvane cóvájtsóné pañétú íñimye cájtúcuube dííbyeke íhdó íhyójtítu. ⁴ Aabée tétsihdyuré dííbye hójtsitu wávíyúcuunúbeke tétsii múnaa ííténe néjcatsíhi:

—Aanéubá ímiáané áánu dsíjívétso múnájpi. Muurá eene nújpacótu pájtyetéroóbeke tsiíñe Píívyéébe ehdu meenuhi.

⁵ Ehdúu ditye néérónáa diibye ííñimyéké wáchíyoácoobe apáhajchíí cúujúwá pañévújuco. Áané boonée pevétsihjídú diibye tsíhdyúwu néétuúbe. ⁶ Aanée íjtsorómé ‘dííbyeke tene óóríñeri dsíjívéííbye’ íñéénema. Aanée íitsohíjcyáróne nééme tsaapi Píívyéébedu néébe dibye íjcyane.

⁷ Áijyúu teene caapáhó avyéjuube Póóbirió ihjya tétsihdyu píhíre nééjavu tsaímíyé múúhakye iwáátsúcúmeke panévatúré íícúvehíjcyá pápíhchúúj coojíva. ⁸ Áábéj caaníí téijyu tsiíñáávema námedíjcyori chémeebe cuwájá pañe íjcyáábe éllevu Páávoró ípyééne Píívyéébema íihjyúvátshdyu dííbyé hallúvú íhyójtsicu pícyóóneri tsúúca bóhííbe. ⁹ Aanée pámeere téjtohíyí íjcyame chémehíjcyaméhjí iwáájácúne diibye Páávoró éllevu tsáámekéjuco dibye bóhíitsohíjcyáne. ¹⁰ Aamée múúhakye idyúúrúváne panévavu ajcú juuvá wáábyuta tsiíñe muha tsaíyí mepééíñéllíhíyehye.

Páávoró Róómávú úújeténe

¹¹ Aamée muha pápíhchúú nuhbává teene caapáhori méijcyáhi. Átsihdyúu muha tsiíñe mepéé tsami Arejadriíáemi tétsihyi úúníjyaba pájtyémíri. Áámitúu imyémé kíjtyúmeí míñéécú Píívyéébedi ditye díllóhíjcyánéécú nááve. Tsáne mémée ‘Cájtoó’. Tsiíñe mémée ‘Póóroó’. ¹² Aamée muha Tsiiracóótsá mujcójuvu mecátsúúvetémé tétsii méijcyá pápíhchúúj coojíva. ¹³ Átsihdyúu muha tsané únúélleri mepéhíjcyámé meúújeté Rééjío mujcóvu. Áané tsijcyóójíí tsaímíyé kíjyeba múúhakye muha mepéhullévú wááome tsíijyu meúújeté Poteóorí coomívu. ¹⁴ Átsihvúu muha tsaate cahcújtso múnáadvú meúújetémé múúhakye wajyú tsané tsemáánái muha diityémá méijcyaki. Ahdújucóo muha téhahjótá méijcyátsihdyu botsíi mepééne Róómávúu. ¹⁵ Áánáacáhjáa teene Róómári íjcyané cahcújtso múnaa tsúúca waajácú muha meúújetéíñe. Áánéllíhyéhjáa múúhakye cáhdahírómedítyú tsaaté múnaa úújeté ‘Áápió Nahjíhetsíi’ némeítsihvu. Áánetúhjáa tsíjtye múnaa úújeté ‘Pápíhchúúwava Nújuwááne’ némeítsihvu. Áámekée Páávoró ‘bohíbohíúvú’ íítécunúne téhdujtsó Píívyéébeke mítyane. ¹⁶ Áánáacáa tsúúca tsodáhómú avyéjuube úújetétsó cúúvéja múnáake tehme múnáa avyéjúúbedívu. Áámedítyúu Páávoróké idyówajcáróóbeke pícyóómé íhdyúétsihvúré ítyehméébé tsodáhoma.

Páávoró Róómari úwaabóne

¹⁷ Átsihdyúu pápíhchúúj coojívatu Páávoró píuvájucóo teene Róómari íjcyame imúnaa jodíómú píhcyáávejááne túkevétsojtéke. Aamée píhcyáávémeke neébe:

—Ámuúha tamúnaaj, tsáháturóo muurá íñá ímityúné o méénutú memúnáama. Áhdurée tsá ímityúné o íjtsámeítyuró méíhdé múnáaúvúu muhdú ícyahíjcyánéhjítu. Áróóbekée oke Jerotsaréevu íékéévéébeke ácádsíjcaáyómé romáánómú hójtsí pañévu.

¹⁸ Aamée oke idíllóróne imíllerá íácádsíjcaáyóné íñá ímityúné o méénutúúbeke oke ditye lííhyánúyónéllíhíyehye. ¹⁹ Áronáacáa memúnaa tsá ímíletúne. Áánéllíhyée awáá o née diityéké páñétúejpíyéjuco óoma teene íímíbájchoki. Tsáháa íñá diityé hallúvú o úúballe dííbyere óoma ímíbajchóné o ímíletúne. ²⁰ Ehdú néénéllíí ámúhakye ó píuvá ámúhama o íhjyúva ímíñeúvu. Muurá mee íjraéémú méwaajácú mepée metéhmeíjcyané Mepájtyetétsoobe tsááiñe. Aabée muurá tsúúca tsááne o cáhcújtsóné déjúcotu íñe ícyooca oo dóhjíutu.

²¹ Ehdúu Páávoró néénéllíí dííbyeke néémeé:

—Áánerá keenéiyó Jodéatu waajácúháámíri díuubállé múúhadívú wájtsine. Keená memúnaa téhullétú tsáárome ímityúné díhyallúvú úúballehíjcyáne. ²² Áronáa íhdyu muha méimíllerá múúhakye u úúballéné muhdú u íjtsámeíñe. Muurá muha méwaajácú pahúllevá múnaa béhjíto uráávyméíñetu ímityúné íhjyúvahíjcyáne.

²³ Ehdúu iñééne dííbyeke eevémé kějcoojí dííbye éllevu itsááiñe. Ahdújucóo téjyu ditye tsááne dííbye éllevu mítyame. Áamemáa pajcoójiívaré ihjyúvahíjcyaaabe Píívyéébé avyéjutu. Aabée diityéké íbúwátsohíjcyá tenejcúvú éhnehjáa Moitséeúvúma Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa Jetsóodítýú cáátúnuhíjcyáné uwááboj tééveri. ²⁴ Ehdúu dibye úwáábohíjcyáné ímí tsaatéké pájtyeme cáhcujtsóhi. Áánetúu tsijtye tsá cáhcújtsotúne. ²⁵ Aamée téénetu ípájúvanútsójcatsíñe péémekéréjuco tsiíñe dibye nééneé:

—Ímiáánéjucóhjáa muurá Píívyéébé Apííchó méihdé múnáaúvuke íhgyú uubálle múnáajpi Itsaíaúvuj tééveri nééneé:

²⁶ Aatyé éllevu pééne diñe íllu diityékej: Muurá uwáábó lléébójúcoorómé tsá cáhcújtsóityúne. Áhdure íajtyumíjúcooróné tsá ditye wáájácúityúne. ²⁷ Diityé íjtsaméí ímí néétúnéllii tsá ditye ímíñeúvú lléébohíjcyatúne. Aame ícyahíjcyá wáájácúmeítýumé éhne múúne hállúvatúme íjcyadu. Aaméjii tehdu óhdi íjyácunúmekéjii ó ímíjpyetétsóiyáhi.

Ehdúhjáa muurá Píívyéébé Apííchó néé méihdé múnáaúvuke. ²⁸ Aane íñe ámúhakyé ó úúballé Píívyéébé mééma pajtyeté méénúné uwááboju téhdure jodíómú íjcyátúrómé wáábyuta íjcyane. Aane llééboímye. ²⁹ Ehdúu Páávoró diityéké nééneé hállútú tsamééréjuco úhbájcatsímýéré pééneé.

³⁰ Aabéikyée tétsihyi ícyahíjcyá míñéécú pijcyábá tsaaté já íáhdójari. Átsihyíi íjcyaaabe tsaimíyé waatsúcúpétsohíjcyá íaahíve múnáake. ³¹ Áámekée úwáábohíjcyaaabe Píívyéébé avyéjú Jetsóodítýú íjcyáné uwááboju múha ñná néjúcoótuúbe. Áyu tehdújuco.

ROMÁÁNO **Róómáari íjcyáme éllevu Páávororo cáátúnuháámí**

Duurúvaju

¹ Oo Páávororo o íjcyáábekée Píívyéébe picyóó Jetsocríjtoj téeveri mepájtyetéeíne mééma dibye méénúné uwááboju úwááboobéré o péhíjcyaki. Aabe íne íhyaami ó caatúnú Jetsocríjtoj ícúve múnáajpi o íjcyáabe.

² Mekée ipájtyetétsoíne tsúúcajátújuco Píívyéébe íhjuú uubáalle múnáaj téeveri cáátunúné íwaajácúháámítu. ³ Aanéhjáa Ílli Jetsocríjtoj Máavyéjuube tsíjju icyánéjcutu míamúnáajpi Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe íjcyáábej téeveri méenuúbe. ⁴ Aabée dsíjiveebe tsiíne bóhínetu méwaajácú ímiááne Píívyéébe Hajchi íhtsútuube dibye íjcyane Cáání icyánéjcutu.

⁵ Áábej téeverí meke ímíbájchoobe méhdi ídáátsóvéne. Áánemáa meke pícyoobe dííbyé uwááboju úwááboméré mepéhíjcyane panévá íñújine múnáake díityédítú cáhcujtsómé teene iúráavyeki. ⁶ Aane muurá tsúúca ámuha tsaate dííbyeéjté méijcyá Róómá múnáadítú Píívyéébe ámúhake tújkevéélléméjuco. ⁷ Ááme éllevu íne íhyaami ó caatúnú ámúhake iwájúnéllí dibye újcué éllevu. Aabe íhdyu Máavyéjuube Jetsocríjtoj téeveri óví ámúhake panévatu píaabó ímí ámuha méijcyaki.

Róómávu Páávororo ipyééíneri íjtsámeíne

⁸ Muurá ímí Píívyéébeke ámuha meúráavyéné uubállé tsúúca pahúllevá múnáaré waajácúhi. Áánéllí ámúhá hallúvú mítyane ó téhdútsohíjcyá Píívyéébeke Jetsocríjtoj téeveri. ⁹ Áábeke ó ícúvehíjcyá Íllídítú íjcyané uwááboju o úwáábóneri. Aabe waajácú ímiááne ámúhá hallúvú dííbyeke píaabó o táúmeíhíjcyáne. ¹⁰ Áhdure o táúmeíhíjcyá dibye ímíllécooca ámúhake o ááhívetéki. ¹¹ Mítyane ó íjyáacunú ámúhake o ááhívéiyóneri íne dííbyeke meúráavyejíto éhníínevu ámúhake o úwáábo ímí ámuha meúráavyeki. ¹² Ehdu o íjtsámeí tsaméhí panéjcuávú mepíáábójcatsí ímí dííbyeke mecáhcújtsoki.

¹³ Aane, ámuha, táñahbémuke o úúballé mítyane ámúhake o ááhívetéiyóneri o íjyáacunúhíjcyároobéi ámúhake o ááhívetétúne. Ó ímíllé ámúhadítú tsíjtyeke Píívyéébedívú o wáájácútsóné muhdú pahúllevá múnáa pañe o méenuhíjcyádu. ¹⁴ Muurá táhallúrí teene dibyee Jetsocríjtoj téeveri mééma mepájtyetéeíne méénunévú pamévakeré o wáájácútsóiyóné íhtsútujtémáyé ídáátsojtéke. ¹⁵ Áánéllí mítyane ó ímíllé ámuha Róómá múnáake o úúballéné dibyee mééma mepájtyetéeíne méénune.

Ímiáájú meúraavyéné menúcojpíllétúne

¹⁶ Aabe tsá o núcojpíllétú Críjtodítú ímiáájú íjcyane o úwaabóné íhtsútúné Píívyéébe mewájyuri méénune íjcyanéllíhye. Aane pámeere cáhcujtsómé pájtyéteé jodíómuu, jodíómú íjcyáturómee, íjcyame. ¹⁷ Ááne uwááboju meke waajácútsó muhdú ímiááne Píívyéébeke mecáhcújtsómeke dibye ímiáámedíjéjuco díllone. Muurá dííbyé waajácúháámítu nééneé: “Píívyéébeke cáhcújtsómeke ímiáámedi dibye díllome pájtyéteéhi.”

Míamúnaa ímityúné íjcyane

¹⁸ Muurá ímityúné ícyahíjcyámedívú icyááyóbáne díityédí ícúbáhráibye ímiáájú ímíllétúmé téeneríyé tsúúrámeíhíjcyané hallútu. ¹⁹ Muurá waajácúróme Píívyéébeke dííbyere ímiááne íjcyane bóhówátsohíjcyánetu. ²⁰ Muurá dííbyeke maájtyúmítúrónáa méwaajácú dibye íjcyane páneeré múhdúné tsíeméné dibye ípívyéjtsónetu. Aane

ímiáané tsá tene téévéturo mújyú níjkéváityuube dibye íjcyane íhtsútuúbe. Áánéllii ímillédú ícyahíjcyámé tsá nééítyuro díbyeke iwáájacutúne. ²¹ Iwáájacújúcóóroóbeke tsá ditye ávyejúúlléhíjcyatúne. Tsá ditye téhdútsohíjcyatú dibye diityéké panévaturé píáábohíjcyárónááca. Tehdu imyéénúyótsihvu ítsámeihíjcyámé átéréénéhjiri. Aame ídátso teene ímítýú pañe ícyahíjcyá ímíaaane wáájacutúme éhne múu cúúvétsii íjcyadu. ²² Aame ídátso bañúháñe némeihíjcyá waajácu múnaa íjcyane átéréejte ínéubará wáájacutúme íjcyame. ²³ Muurá Píívyéébe mújyú muhdú íjcyáityúúbedi ícúvetúme míamúnáama páhduvaré néené iyámé 'tsucátsúca' íjcyáityúme náávé íñíjcyone díllóhíjcyá Píívyéébedi. Ánehjiré duurúvahíjcyámé ímiáábeke idyúúrúváyótsihvu.

²⁴ Áánéllii diityéké íllurjúco dibye íhvejtsoné ditye awáá ímillédú íjcyaki. Aame méénuhíjcyá panévare núcójpítso nénehji. ²⁵ Ehdu méénuhíjcyámé ímiáájú díbye uwááboju icyáhjútsóyótsihvu állíuháñéré icyáhjútsónéllíihye. Aame díbyeke dúúrúvatúme kéenerá díbyee ípívyéjtsonéhjiré duurúvahíjcyáhi.

²⁶ Áánéllii diityéké íhvéjtsoobe ditye awáá ímillédú nucójpítso wu íjcyaki. Muurá tsamééré walléemú dómácócatsíhíjcyáhi. ²⁷ Téhdure tsamééré wajpíímú dómácócatsíhíjcyá nucójpítso wu wálléemuma íjcyáiyóné ímíllétúnema. Áané níjcaúvú muurá ícúbáhrámeíhíjcyáme.

²⁸ Muurá Píívyéébedi ditye ícúvéjúcóótúnéllii awáá íhvéjtsoobe diityéké ímítýúnerjúco ditye imyéénu imyéénútyuróne. ²⁹ Ahdújuco muurá páhduvaré néené ímítýuháñe ditye méénuhíjcyáne. Mítýane íéhnéváyóneri íjyáacunúhíjcyáme. Ihdícyáméhjíma dómácócatsíhíjcyáme. Nomítáávahíjcyáme. Dsíjívétso múnaa íjcyame téhdure állíu múnaa. Caayóbáme. Átéérénehjiri ihjýúvahíjcyáme. ³⁰ Píívyéébeke íéhdíwáalléne tsíjtyedítýú nehníwu íhjýúvahíjcyáme. Uuhívatépíwu néeme itsúcunúmeíhíjcyá íhtsutúme íjcyane. Ímítýúnéré imyéénúyóneri íjcyame tsá cáánímuke icyáhjútsóiyóné ímíllétúne. ³¹ Wáájacúmeítýúme imyéénútyúnéré íhjýúvahíjcyáhi. Muucá iwájýútúnéllii tsá ditye múhdí ídáátsóvehíjcyatúne. ³² Waajácurómé ehdu néemeke Píívyéébe wáágóoíñe. Áronáa éhníñevúre tehdu dáríívémeíhíjcyáme. Áaneréi íjcyárónáa tsíjtye ímítýúné íjcyane duurúvahíjcyáme.

2

Míamúnáa íjcyanéjuco Píívyéébe néené

¹ Aane ámuha diityédúre menéeme jíveekí múhdurá ditye íjcyáneri méihjýúvahíjcyáhi? Tsá ámuha menéétyuro diityédú ámuha menéétune. Muurá tsíjtye ímítýúné íjcyáneri ámuha méihjýúvahíjcyámé hallúrí téhdure íjcyané ímítýúné diityédúre ámuha menéénéllíihye. ² Muurá méwaajácú múhdurá ícyahíjcyámema teene Píívyéébe ímíbájchoíñe. ³ Ámuháubá méijtsúcunú ímítýúné tsíjtye íjcyáneri ámuha téhdure menéeme méihjýúvahíjcyámé mepállójcoíñe Píívyéébe pámeemáyé muhdú ditye ícyahíjcyané ímíbájchócooca. ⁴ Muurá múhajchótájucó dibye ámúhá ímítýúcoba áábúcuíhíjcyané ámúhakye iwájýúne teene ámuha méihvéjtsoné ímiánejcúvuréjuco mepájtyéroki. ⁵ Áronáa jíveekí tsá ámuha méihvejtópityú teene? Áánéllii íllure ámúhá hallúvú líyájkímyeíñe Píívyéébe icyáyobáávatécooca míamúnáama teene ímíbájchócooca ámuha téené déjúcotu meícúbáhrámeíñe. ⁶ Téjyú pámeere méújcuú muhdú meícyahíjcyáne áhdo. ⁷ Muurá díbye avyéjú mújyú níjkéváityúneri tsúúrameíhíjcyámé dibye ímillédú íjcyámeke ájcúíibye mújyú ditye dsíjívéjúcóóityúne bóhívu. ⁸ Áanetu teene ímíllétúme ímítýujjítóré úráávyeíhíjcyámeke icyááyóbáne waagóoíibye ditye ícúbáhrámeíhíjcyallévu. ⁹ Muurá

jodíómuma tsijtye jodíómú íjcyátúrómedítýú pámeere múhdumé ímityúné ícyahíjcyámé ícúbáhráméíhi. ¹⁰ Áánetu diityédítýú ímí Píívyéébeke cáhcújtsómeke ávyéjuutétsóiibye tsáimiyéjuco dííbyema ditye íjcyaki.

¹¹ Muurá tsahdúré meke wájyuube pámeekéré míamúnáake. Tsá dibye tsaatéké múhdurá íjtsúcunútúne. ¹² Áronáa dííbyé taúhbajúu Moitséeúvudi íjcyane muhdú nééne wáájácúturómé ímityúné méénuhíjcyámeke waagóóiibye. Muurá teene taúhbaju muhdú nééne wáájácúturómé waajácurá íjtsaméiyi keená ímityúné íjcyane imyéénúítýuróne. Áánetu teene wáájácúturómé ímityúné ícyahíjcyámeke awáá téené déjúcotu waagóóiibye. ¹³ Muurá teene wáájácúturómé tene néhdu íjcyátúmeke tsá ímíáámedi dibye díllotúne. Tene néhdu íjcyámekéré díllóobe ímíáámedi. ¹⁴ Muurá tsaate jodíómú íjcyatúmé teene wáájácúturómé íííbúwaríyé tehdújuco ímí ícyahíjcyáne. ¹⁵ Íííbúwaríyé muurá waajácúmé muhdú múu ímí íjcyane. Áhdure waajácúmé ímityúné íjcyane. ¹⁶ Muurá Píívyéébe Jetsocríjtoj tééveri míamúnáa muhdú ícyahíjcyáné ímíbájchoó muhdú ámúhakye o úwáábóne o néhijcyádu.

Píívyéébé taúhbaju jodíómú úraavyéne

¹⁷ Áronáa ¿íveekí ámuha jodíómú Píívyéébeéjté meíjcyámedi dííbyé taúhbaju íjcyájúcóóneúvuri mémítýákímeyéihijcyáhi? ¹⁸ Aame ímíááné ámuha méwaajácurá kéjijtó meúráávyéiyóné dibye ímilléne. Muurá dííbyé taúhbájutu keená ímíáánee, ímityúnee, íjcyane tsúúca ámuha méwaajácúhi. ¹⁹ Áánéllii ámuha méítsúcunúmeíhijcyá téjijto wáájácúturómé éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu néémé túkevéjtsojte ámuha meíjcyane. ²⁰ Ámuha méijtsúcunúmeí dííbyé icyánéjcu wáájácúturómé tsímédúréi néémé uwáábojte ámuha meíjcyane dííbyé taúhbaju ámuha mewáájácújúcóóneúvuri. ²¹ Muurá ámuha méúwáábohíjcyá tsíjtyeke. Áronáa ¿íveekí tsá ámuha meícyahíjcyatú ámuha méúwáábohíjcyádu? Muurá ámuha méúwáábohíjcyá menáníváítýuróne. Áronáa ¿íveekí ámuha ménánihíjcyáhi? ²² Áhdure ámuha méúwáábohíjcyá ihdícyáméhjima medómácójcatsíítýuróne. Áronáa ¿íveekí ámuha méméénuhíjcyá teéne? Áhdure ámuha ménehíjcyá níjcyotájteke mecááníváítýuróne. Áronáa ¿íveekí téhdure íivane ámuha diityé duurúvajaáné pañétú tsíeméné méékéévehijcyáhi? ²³ Muurá ámuha dííbyé taúhbaju mewáájácúneri memítýákímeyéihijcyarómé tsá tene néhdu meíjcyatúne. Ááneri ámuha tsá maávyéjútletú Píívyéébeke. ²⁴ Téénetu muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Ámuha jodíómú meíjcyarómé ímítýú meícyahíjcyánetu jodíómú íjcyatúmé néhni ihjýúvahíjcyá Píívyéébedítýu.”

²⁵ Muurá dííbyeéjté meíjcyáné uubállé mékíhdyahírótsámeíyómé dííbyé taúhbaju néhdu meíjcyatúhajchíí tsá íínetú meke tene píáábotúne. Aame ihdícyamédúré meíjcyáhi. ²⁶ Muurá jodíómú íjcyatúmé kíhdyahírótsámeítyurómé dííbyé taúhbaju néhdu íjcyámeke díllóobe ihñéjtedi tsíjtyere íjcyarómeke. ²⁷ Áánetu mee jodíómú meíjcyarómé ménéétsáméíí diityédívú ímichi mééma teene taúhbaju íjcyaróné ímí meúráávyétúnélliihye. ²⁸ Muurá Píívyéébeéjté meíjcyáné uubállé mékíhdyahírótsámeíjýúcoorómé dííbyé taúhbaju néhdu meíjcyatúhajchíí tsá dííbyeéjté meíjcyatúne. ²⁹ Muurá ihdyu dííbyeke ímí cáhcujtsómé dibye ímillédú íjcyame ímíááné dííbyeéjte. Áámeke ímí íjtsúcunúúbé tsáijyu múúne míamúnáa ímítýú íjtsúcunúrómeke. Tehdu Píívyéébe hállúejpi meke ííténejíivari. Muurá ihdyu ímichi íítebe méííbúuri muhdú meícyahíjcyáne.

3

¹ ¿Aca meke píaabóné jodíómú meijcyane? ¿A téhdure meke píaabóné mekihdyahirótsámeíñe? ² Ímiáánéhde meke píaabóné íñée íuwáábojúvú ímichi meke dibye níwááveíñúmedítú tene bóhówaúcunúnéllíhye. ³ Áronáa ijcyámé tsaate dííbyeke ímí úráávyetúme. ¿A ehdu tsaate múhdurá dííbyeke úráávyénéllí tsáhájucó dibye ímiáábé íjcyáítúne? ⁴ Tsáhaá, muurá ihdyu ímiáábé dííbye. Áanetu mee míamúnaa állíu múnaa. Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

Píívyéébe u íhjuváné tsá állíu íjcyatúne. Áábedítú tsá múha nééítúuró ímítúuube u íjcyane.

⁵ Muurá ímítúúmé meijcyárómeke Píívyéébe wájuúnetu méwaajácú ímiáábé dibye íjcyane. Áronáa tsaate nehíjcyá ímítúuube dibye íjcyane, ¿íveekívá méimítú hallútú méhdi ícúbáhrahíjcyabe téénetu ímiáábé dibye íjcyane bóhówaúcunúnáaáca? ¿A téénéllí ímítúuube dííbye? ⁶ Tsáhaá. Muurá ímítúuube íjcyaca tsá dibye muhdú meícyahíjcyáné mééma ímíbájchóítúuróne.

⁷ Áhdurévá állíu múnaa meijcyánetu ímiáábé dibye íjcyane bóhówaúcunúnáa ¿íveekí meke díllóhíjcyabe ímítúúmedi? ⁸ Áanéllíhíyebá ímítúúmeréjucó meijcyáiyóné méimítú mééma ínjkéva ímiáánevu. Ehdu muurá nehíjcyáme. Áhdurévá ímítúné o úwaabóné nehíjcyámé óhdítú. Áronáa állíuré teene ehdu óhdítú dítúyehíjcyáne. Muurá ihdyu ímiááné tehdu méénuhíjcyámé wágóóóveéhi.

Míamúnaa ímítúné íjcyane

⁹ ¿Aanéhaca muhdú teéne? ¿A mee jodíómú ímiáámé tsijtye jodíómú íjcyátúme ehnííñevu? Tsáhaá. Muurá méwaajácú pámeere míamúnaa ímítúúmé meijcyane. ¹⁰ Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé:

Tsá tsaatéubaré míamúnáadítú ímiáámé íjcyatúne. ¹¹ Tsá múha ímíletú Píívyéébeke icyáhcujsóne. ¹² Pámeere muurá dííbyedi íícúvetúme ímítúné pañe íjcyame tsá wáajácúmeítúne. Áanéllí tsá tsaatéubaré ímiáámé íjcyatúne. ¹³ Muurá dííbye íjtsaméí nehníwu éhne múúne níkyehéjú nehníwu cúvahdu. Aame allíúwu néeme íhjuváné meke tútávajtsó éhne múúne ííñimyé namíjtyá meke tútávajtsódu. ¹⁴ Tsanééré ímítúné ímíllémé íhjuváne. ¹⁵ Aame ímí íjtsúcunú míamúnáake múu dsíjívetsóne. ¹⁶ Ehdu idyáííwéjcatsíñeri íllure kímvétsócatsíhíjcyáme. ¹⁷ Aame tsá wáajácútsú ímí íjcyáiyóné. ¹⁸ Áhdure tsá dítúyehíjcyáne Píívyéébeke.

Ehdu néene Píívyéébe waajácúháámitu míamúnáadítú.

¹⁹ Muurá méwaajácúrá muhdú dibye ímíllédú meijcyáiyóné taúhbajúu dibye mééma méénúnetu. Áronáa tene nehdu meijcyámejí tsá menééítúuró ímiáámé meijcyane. Áanéllí pámeere míamúnaa ímítúúmé méijcyá Píívyéébedívu. ²⁰ Muurá dííbye taúhbajú meúraavyémé ímiáámé meijcyane meíjtsúcunúmeíyómeke tsá dibye díllótú ímiáámedi tene nehdu meijcyátúnéllíhíhí. Íllure téénej tééveri méwaajácú ímítúúmé meijcyane.

Jetsocríjtoke mecáhcújtsóneríyé mepájtyeténe

²¹ Tsá Píívyéébe ímiáámedi meke díllótú ítyaúhbajú meúraávyérómeke. Muurá dííbye waajácúháámitu íhjú uubálle múnaa meke úúballé íínetú meke ímiáámedi dibye díllone. ²² Muurá ihdyu Jetsocríjtóo mewájyuri dsíjívéné mecáhcújtsómeke díllóobe ímiáámedi. Áronáa idyé tsá apáámyekéré méeke. Muurá ihdyu pámeere míamúnaa múhdumé dííbyeke ímiááné cáhcújtsómeke díllóobe ímiáámedi tsaatéké múhdurá íjtsúcunútuúbe. ²³ Muurá pámeere míamúnaa ímítúné meméénume tsá Píívyéébe ímíllédú meijcyatúne. ²⁴ Áronáacáa meke mítyane íídaatsólléne Jetsocríjtoj tééveri ímiáámedi díllóobe múhdumé dííbyeke

mecáhcújtsómeke. ²⁵ Muuráhjáa Críjtodívú pájaabe dííbyé tujpácyó wágóóóvéneri méimítyú ímímbáávye pámeere dííbyeke mecáhcujtsómé mewágóóóvélyónetu mepájtyeteki. Téhdurée téeneri ímímbájchoobe méíhdé múnáaúvú dííbyeke úráávyehíjcyámé ímítyuháñé éíjyuúvú íáábúcu híjcyáne. ²⁶ Ehdu néénetu méwaajácú Píívyéébe íjcyadúré ímiáábé íjcyane. Áánéllii ímiáámedi díllóobe ímí Jetsóoke cáhcújtsómeke.

²⁷ Aane íñe ¿íveekí mémítyájkímyeíyáhi? ¿Aca meere meímímbáávyémeke Píívyéébe ímiáámedi díllóhi? Tsáhaá. Muurá ihdyu Jetsóoke mecáhcújtsónetúré meke ímiáámedi díllóobe. ²⁸ Tsá teene dííbyé taúhbaju meúráávyéromeke díbye ímiáámedi díllóityuróne.

²⁹ ¿Aanéhaca íñe apáámyéré mee jodíómuke pájtyetétsóííbye? Tsáhaá. Muurá téhdure jodíómú íjcyátúrómeke pájtyetétsóííbye. ³⁰ Muurá tsáápiye Píívyéébeé. Tsá tsijpi íjcyatúne. Aabe dílló ímiáámedi dííbyeke ímiááné cáhcújtsómeke pamévakeré mee jodíómuma jodíómú íjcyátúrómeke. ³¹ Áronáa idyé tsá dííbyé taúhbaju mewáágóótú díbyeé mééma mepájtyetéíñe Jetsóoj tééveri méénune mecáhcújtsóné hallúhcuri. Muurá ihdyu téénej tééveri éhniíñevu ímí méúraavyé teéne.

4

Aavaráadítyú íjcyáne uwááboju

¹ Cáhawáá méijtsúcunu muhdúhjáa nétsihdyu méíhdé múnáajpi Aavaráaúvuke ímiáábedi Píívyéébe díllone. ² Tsáhaa díbye ímí íjcyanéllii ímiáábedi díbye díllotúne. Tehdúu tene néeca muurá téeneri mítyájkímyeíyoóbe. Áronáacáa ihdyu Píívyéébere píáábónéllii tsá díbye mítyájkímyeítyúne. ³ Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Aavaráa Píívyéébeke ímí cáhcújtsónéllii ímiáábedi dííbyeke díllóobe.” Ehdu nééne Píívyéébeé waajácúháámitu. ⁴ Aane muurá tsaatéké díityé wákímyeí áhdó maájcune tsá pevénére maájcútú meímíllénema. Muurá ihdyu díityé wákímyeí áhdóré máajcúhi. ⁵ Ahdu muurá Píívyéébe tsá meke ímiáámedi díllotú meere íñá ímiááné íjcyane meméénúnélliiíhye. Ímiáámedi meke díllóobe apááñéré méimítyutúu meke díbye ímíjpyetétsóné mecáhcújtsómeke. ⁶ Ehdúhjáa muurá díbye méénune Dabíiúvú iwáájácúne néé íñe ímí méénútúrómeke díbye ímiáámedi díllome ímí íjcyane. ⁷⁻⁸ Illúhjáa muurá neébe:

Maímijyu dítye íjcyane Píívyéébe díityedí ídáátsóvéne ímítyú díityedítyú wáágóómé hallúrí íñá íjcyájúcootúme.

⁹ ¿Aanéhaca íñe apáámyéré mee jodíómú ímí méíjcyááhi? Tsáhaá. Muurá téhdure jodíómú íjcyáturómé ímí íjcyááhi. Aavaráaúvúhjáa muurá ímí Píívyéébeke cáhcújtsónéllii dííbyeke ímiáábedi díllóobe. ¹⁰ ¿Aanéhacáa mújyútú ímiáábedi díllóobe dííbyeke? ¿A díbyeé dííbyeéjpi íjcyáne uubállé kíhdyahírótsámeíñé boonétu? Tsáhaá. Teenéikyée díbye méénúmeítyúné íhdéjuco díbye ímiáábedi díllone díbye ímí cáhcújtsónélliiíhye. ¹¹ Áané uubállée bóónétúí kíhdyahírótsámeííbye. Áánéllii díibye ídyéjúcóejpi kíhdyahírótsámeítyurómé ímí Píívyéébeke cáhcújtsómeke ímiáámedi díbye díllómedítyu. ¹² Téhdure kíhdyahírótsámeímyé ímí Píívyéébeke cáhcújtsómedítyú ídyéjúcóejpi díibye Aavaráaúvú díbyéhjáa ímí cáhcujtsódú dítye cáhcújtsónélliiíhye.

Aavaráa Píívyéébeke cáhcujtsóne

¹³ Píívyéébéhjáa muurá dííbyeke néé pámeere dííbyej tsíménémúúháábema díityéké ííñujívú íájcuíñé ímí díbye dííbyeke cáhcújtsónélliiíhye. Tsáhaa Píívyéébeé taúhbaju néhdu íjcyanéllii díbye téené píáábó újcutúne. ¹⁴ Muurá dííbyé taúhbaju néhdu meíjcyáne j tééveriyé meke díbye píááboca bañúháñé Críjto dsíjivéné mécáhcújtsóiyáhi. ¹⁵ Muurá íllure teene taúhbaju méhdivu neetsó méimítyuvu. Teene íjcyátuca tsá íñá méhdivu néétsóityuróne.

16 Áánéllii Aavaráakéhjáa iájcuíñé Píívyéébe néené piáábó téhdure méújcuú íñe múhdumé dííbyeúvúj tsíménémúhaabe meijcyame Píívyéébeke mecáhcujtsóme. Tsá ínehjí meméénúnetu meújcuityú teéne. Muurá pámeere múhdumé dííbyeúvúu Píívyéébeke ímí cáhcujtsódú cáhcujtsómé újcuú téené piáábo. Áánéllii diibye Aavaráaúvú idyéjúcóejpi Píívyéébeke mecáhcújtsómedítyu. 17 Téénetúhjáa muurá Píívyéébe néé íwaajácúháámitu: “Uke ó meménu mítyame míamúnááj caanídyú u néébe ímichi diityé déjúcóejpi u íjcyaki.” Ehdúhjáa neebe dííbyedítyú panévaturé íhtsútuube íjcyabe dsíjívémeke bóhítsóóbeke díbye cáhcújtsóobe. Áhduréhjáa cáhcújtsóobe dííbyedítyú míamúnáake illíyaatétsoíñé díbye nééne tenéi pánéévétúrónáaaca.

18 Ávyetáájháa múha cáhcújtsóítyuróné cáhcújtsóobe Aavaráa Píívyéébeke. Árodújucóhjáa díbye íjcyane pámeere múhdumé Píívyéébeke cáhcújtsómedítyú idyéjúcóejpi. Téénetúhjáa idyé neebe dííbyeke: “Úhdityu líyaaténé míamúnáa mítyame íjcyááhi.” 19 Ehdúhjáa díbye nééne cáhcújtsóobe ‘muhtsi metsímávácóóíñejí’ néétuubéré keeméjuco 100 pijcyábá íjcyaróóbeúvu. Téhduréhjáa mewa Tsáára tsúuca itsímáváyotsíhjí pájtyerónáa cáhcújtsóobe dityétsí tsímávaiñé Píívyéébe nééneé. 20 Ávyetáájháa ímiáané dííbyema tene pánééveíñé iwáájácúne íhdére téené hallúvú dííbyeke téhdújtsóobe dúúrúvaabére. 21 Muuráájháa ímiáané waajácuube Píívyéébe íhtsútuube íjcyabe íñéhdú méénuíñe. 22 Ehdúhjáa ímí díbye cáhcújtsónéllii Píívyéébe dííbyeke ímiáábedi díllóhi.

23 Áronáacáa tsá apáábyeúvúré ímí cáhcújtsónéllii díbye dííbyeke ímiáábedi díllone cáátúvatúne. 24 Téhdurée caatúvané Máavyéjuubée Jetsóoke bóhítsóóbeke mecáhcújtsómeke idyé díbye ímiáámedi díllóíñe. 25 Muuráájháa Jetsóo dsíjívé mewáajyuri méimítyú iwáágóoki. Áábekée Píívyéébe bóhítsó dííbyej téeveri ímiáámedi meke idíllóki.

5

Píívyéébe ímiáámedi meke díllone

1 Muurá ímiáané Píívyéébeke mecáhcújtsómeke díllóobe ímiáámedi. Tsáhájucó múhdurá meke díbye íjtsúcunútú Máavyéjuubée Jetsocríjtó tsúuca méimítyú mééma ímíbájchónéllíihye. 2 Muurá teene mecáhcújtsónej téeveri Píívyéébe meke piáabó tsaímíyé dííbyema meijcyaki. Áánéllii méwaajácú dííbyeéjté meijcyámeke díbye ávyéjúcóejneri méimíjyúuvéíñe. 3 Téhdure méimíjyúuvéiyá meícúbáhrámeiyóneri. Muurá ténehji panévare máaabúcuíhíjcyá ímiááméré meijcyaki. 4 Áánetu méwaajácú ímí Píívyéébeke meuráávyémema íñéhdújuco díbye méénuíñe. 5 Ááneri tsá menúcójpívétsámeítyú díbye meke báñútyúnéllíihye. Muurá méwaajácú díbye meke wáajyune Íapííchó méíbuúúné pañévú díbye pícyóónej téeveri.

6 Muuráájháa méimítyú déjúcotu mewágóóóvéeiyónetu tsá meere mepájtyetésámeítyuróne. Áronáacáa Críjtó dsíjívé pámeere ímityúmé meijcyáme wáajyuri meke ipájtyetétsoki. 7 Tsá muurá múha ímílléítyuró tsíjtye wáajyuri ídsíjívéne. ¿Mityá íjcyámé tsaate ímiáábé íjcyáábeke ipájtyetétso dsíjívéeiyóme? 8 Áronáacáa muurá Píívyéébe Críjtóke wallóo díbye ídsíjívé ímityúmé meijcyarómeke ipájtyetétsoki. Áánerí meke újétsóobe mítyane meke iwáajyune. 9 Áánéllii meke díllóobe ímiáámedi díbyeé mewáajyuri dsíjívénej téeveri. Aame dííbyej téeveriyé mepájtyeté díbye meke ícúbáhráiyónetu. 10 Muuráájháa Píívyéébema tsá meijcyáítyuró ímityúmé meijcyánéllíihye. Áronáacáa Ílli Jetsocríjtó mewáajyuri dsíjívéneri méimíbaavyéjucóo dííbyema. Aame méwaajácú mepájtyetéíñe díbye mépañe íjcyánéllíihye. 11 Ááneri méimíjyúú Críjtó mééma ímíbájchónej téeveri ímí Píívyéébema meijcyáneri.

Adáá tútávajtsóné Críjto ímbajchóne

¹² Muuráhjáa tsáápihdítýuré ímityúné ííñujívú ípívyeevéne tsówayúcú pámeere míamúnáake. Átsihdyúu íjcyane íñe médsíjivehíjcyá ímityúmé meíjcyánéllíhíhe. ¹³⁻¹⁴ Muuráhjáa Píívyéébe taúhbajúi íjcyátúnáa tsúuca míamúnaa ímityúmé ícyahíjcyá Adááuvudítýú Moitséeúvudívújuco íjcyáné míamúnaa. Áróme hallúríhjáa tsá íñá íjcyatú dítýe muhdú meíjcyáiyóné Píívyéébe ímilléne wáájácútúnéllíhíhe. Áronáacáhjáa dsíjivehíjcyámé Adááuvúu méénudu néene ímityú méénúturóme. Aanée muurá ímichi dílbyedítýú íjcyane pámeere míamúnáake tútávajtsódú ívane téhdure Críjto dsíjíveneri pámeere míamúnaa ímíjpyetéjucóó múhdumé teene cáhcujtsóme.

¹⁵ Muuráhjáa díbye Adááuvú Píívyéébe dílbyeke bóijcyúné lléébótúné déjúcotu íñe pámeere míamúnaa médsíjivehíjcyáhi. Áánéllíhíhjáa ihdyu Píívyéébe meke ídaatsólléne Ílli Jetsocríjtoj téeveri meenú mepájtyetéíñe. Aane tsá ínehjí meméénúneri mepájtyetéítyuróne. Apááñéré dílbyeke mecáhcújtsóneri mepájtyetéhi. ¹⁶ Aanée dílbyeúvú ímityúné méénúné déjúcotu pámeere ímityúmeréjuco meíjcyame méwágóóóvéiyáhi. Áronáacáa Píívyéébe méema ímbajchóhi. Áánéllí apááñéré ímiáané dílbyeke mecáhcújtsómeke dílloobe ímiáámedi ímityúmé meíjcyarómeke. ¹⁷ Muurá méwaajácú tsáápiiyéé ímityúné méénúné déjúcotu pámeere meímítyuuvémé mewágóóóvéiyóne. Téhdure méwaajácú Píívyéébe Jetsocríjtoj téeveri ímiáámedi meke díllome dílbyé avyėjuri meíjcyaiñé mújyú dsíjívéítyúmeréjuco. ¹⁸ Tsúucájáa méema ímbaavyéne tsaapi ímiáábé íjcyáábéj téeveri Adááuvú ímityúné méénúné déjúcotu pámeere wágóóóvéiyóne.

¹⁹ Muuráhjáa tsáápi lleebótú níjcauvú íñe ímityúmé meé. Áhdurée idyé tsáápiye ímiáábé íjcyáábéj téeveri Píívyéébe dílló ímiáámedi dílbyeke cáhcújtsómeke.

²⁰ Muuráhjáa díbye teene muhdú meíjcyáiyóné taúhbaju pícyóónej téeveri éhniíñevu méwaajácú ímiáané ímityúmé meíjcyane. Aane ehdu menéerómeke díbye ídaatsóllénetu méwaajácú mítyane meke díbye wájyune. ²¹ Aanée ímiáané ímityúmé meíjcyané déjúcotu pámeere méwágóóóvéiyáhi. Áronáacáa Píívyéébe mítyane meke iwájýúnéllí ímiáámedi díllome tsúuca méujcú medsíjívéjucóóítyúne bóhi Máavyéjuube Jetsocríjtoj téeveri.

6

Críjtokéréjuco méúraavyéne

¹ ¿A ehdu Píívyéébe meke mítyane wájýúnéllí tsá meíhvetéítyú ímityúné meícyahíjcyánetu díbye meke éhniíñevu íúújétsó muhdú meke iwájýune? Tsáhaá. ² Tsúuca muurá téénetu meíjchívyé ímiáámeréjuco meíjcyaki. Áhdícyane tsáhájucó tsiíñe meméénúítyuró teene ímityúné téénéjete meíjcyájucóótúnéllíhíhe. ³ ¿Aca tsá ámuha mewáájácútú mepée Jetsocríjtoéjteréjuco meíjcyané uubállé metsójtsótsámeíñe? ⁴ Muurá téeneri méúújétsó ímityúnéjcutu dsíjívemédú meíjcyane. Téhdure téeneri ménaavenú Críjtóo dsíjívéébeke Píívyéébe íhñáhoori bóhíitsoobe tsíhdyuréjuco íjcyadu ícyooca tsíhdyuréjuco meíjcyane.

⁵ Muuráhjáa Críjto dsíjívédú ívane ímityunéhjí meíhvéjtsóhajchíí idyé díbyeé bóhihdu ívane tsaímíyéjuco meíjcyaiñé Píívyéébema. ⁶⁻⁷ Muurá méwaajácú ímityúné meícyahíjcyané tsúuca Críjto méhdítýu wáagoóné páwachékevu idsíjíveneri. Áánéllí téénetu meíjchívyémé tsáhájucó téené pañe meíjcyatú éhne múune tsaapi tsaaté hójtsí pañe íjcyadu. ⁸ Aanée méhdítýu Críjto idsíjíveneri wáagoónéllí méwaajácú díbye íjcyadu meíjcyaiñe. ⁹ Muurá méwaajácú ípyéé idsíjívénetu bóhiibe mújyú tsiíñe dsíjívéjucóóítyúne. ¹⁰ Tsáneerée dsíjívéebe páneere méímítyú iwáágóoki. Aabe ícyooca íjcyá Píívyéébema

tsaímíyējuco. ¹¹ Ahdu dibye íjcyadu meíjcyá dsíjívemédú ímítyúné icyánéjcutu. Ááne ímiáámerējuco meíjcyá dibye ímillédú tsúúca dííbyeéjté ámuha meíjcyame.

¹² Ahdícyane panévare ímityúné ámuha meméénúyóneri méúmúúpivyéjúcohdííne. Óvíyacóóné tenehji ámuha meméénuhíjcyáne. Métáhjátsámeíjyúcohdí téenevu.

¹³ Píívyéébedívurējuco méíhvéjtsaméí ámúhake dibye ityúkévjtso tsaímíyé ámuha meíjcyaki. ¹⁴ Tsá téenevu metáhjátsámeítyuró Jetsóoke mecáhcujsóme. Muuráhjáa méhdi ídáátsóvéne dsíjíveebe téenej téeveri meke ímíbájcho téenevu metáhjátsámeíjyúcoótuki. Aame meíjcyá Píívyéébe piáábó pañe. Tsáhájucó teene íhdééné taúhbájú pañe meíjcyájúcootúne.

Ímítyúnetu meíjchivyéne

¹⁵ ¿A ehdu tene néenélii éhniíñevuré méméénúiyá ímityúne? Tsáhaá. Íllurējuco metsu téenetu méíhvetéki. ¹⁶ Muurá ámuha méwaajácú tsané avyéjúúbema íjcyame dibye ímillédú íjcyane. Ahdu muurá ímityúné pañe meíjcyame téené níjcaúvú íllure méwágóoovéhi. Áánetu íhdyu Píívyéébe ímillédú meícyane ímí mééma níjkéváhi. ¹⁷ Ahdu ícyooca meíjcyá tsúúcajáa téenetu meíjchivyémé dííbyé uwáábójú pañéréjuco. Áané hallúvú íhdyu mítyane ó téhdujtsó dííbyeke. ¹⁸ Aane tsúúcajáa téenetu meíjchivyémé ícyooca ímiáánerējuco meúraavyéne. ¹⁹ Áánélii teene ímíñeúvú méuráávyé íhdée ímityúné íjcyaróné ámuha meúraávyehíjcyádu. Áíjyu íhdyu ámuha meíjcyá ímiááné Píívyéébeéjterējuco. Ehdu íñe ámúhake o néé ímíñeúvú ámuha mewáájácuki.

²⁰ Muuráhjáa ámuha ímityúné pañe meíjcyácooca tsá meímíletú ímiájíjtó meúraavyéne. ²¹ Ehdúu éíjyu múhdurá núcójpsó meícyahíjcyané déjúcotu muurá méwágóóóvéiyáhi. ²² Áronáa tsúúca téenetu meíjchivyémé Píívyéébeéjté meíjcyame ímiáámerējuco meíjcyáiyóne. ²³ Muurá ímityúné méénuhíjcyámé ídátsó wágóóóveé téené déjúcotu. Áánetu Píívyéébeke ímí úráávyémeke ájcuíbye mújyú ditye dsíjívéjúcoóóityúne bóhívu Máavyéjuube Jetsocríjtoj téeveri.

7

Táábávajcátsityu íjcyáné uwáábo

¹ Ámuúha táñahbému, ámuha muurá méwaajácú tsaaté túkevjtsojú pañe meíjcyane meíjcyané hajchóta. Áánetu medsíjívéné boone tsáhájucó téené pañe meíjcyatúne. ² Muurá walle ityájívacooca íjcyá ájyú túkevjtsojú pañe. Aane dibye dííllédívú dsíjívéhajchíí tsáhájucó téené pañe dille íjcyájúcootúne. ³ Áíjyu íhdyu tsá muhdú tene néetu dille tsíjpiikyéréjuco tájíváiyóne. Áánetu ájyu dsíjívétúnáa tsíjpiikye dille tájíváhajchíí ávyeta ímityúné méénulle íveekí ájyu ímíubááné íjcyánáa tsíjpiima íjcyáneri.

⁴ Ahdu ámuha táñahbému tsáhájucó meíjcyatú taúhbájú pañe eene walle ájyu dsíjívéné boone dííbyé túkevjtsojú pañe íjcyájúcoótulle íjcyadu. Muurá meíjcyá Críjtóo ídsíjívénetu bóhíbé uráávyé múnáaréjuco. Muuráhjáa mééma ímíbájchoobe Píívyéébe ímillédú meíjcyaki. ⁵ Íhdéuvúu muurá meímíllédú meíjcyame ímityúné méméénuhíjcyáhi. Áánetúu teene Píívyéébe taúhbaju meke bóíjcyúrónáa éhniíñevuré méméénuhíjcyá ímityúné téené déjúcotu mewágóóóvéiyóne. ⁶ Áronáa tsáhájucó téené pañe meíjcyatúne. Aame ícyooca ímiááné meímílléne tsaímíyé Píívyéébeke méúraávyehíjcyá tsíhdyuréjuco méíjtsaméí mecápáyoovéme. Tsáhájucó taúhbaju néenéliihyéré dibye ímillédú meíjcyatúne.

Ímityúné méhdityu íjcyane

⁷ ¿Áánélliihyéhaca teene taúhbaju ímityúne? Tsáhaá. Teene muurá ihdyu meke waajácútsó keená ímityúne íjcyanévu. Muuráhjáa tene íjcyátuca tsá o wáajácúityuró ímityúneri meúmúúpivyéné ímityúne íjcyane. Muurá illu nééneé: “Tsá múu úmúúpívyetú ímityúneri.” ⁸ Téhdurée tene íjcyátuca tsá o wáajácúityuró kénehjí ímityúne íjcyane. Aane o wáajácújúcóoroobe éhniíñevúré ó imíllehíjcyá ténehjírre o méénune. ⁹ Ópée teene taúhbaju o wáajácúitúne hajchótá ó itsúcunúhijcyá ímí o íjcyane. Áronáacáhjáa ihdyu múhdurá ó dáríívemeíhijcyáhi. Áané níjcaúvúhjáa o wágóóóvéiyóné tsúuca ó waajácúhi. ¹⁰ Píívyéébee teene ítyaúhbaju mééma meenu tsaímíyé dííbyema meíjcyároki. Áronáacáhjáa tehdu o íjcyátúne déjúcotu ó wágóóóvéiyáhi. ¹¹ Ópée ó íjtsúcunú ímí tehjújuco o ícyahíjcyáne. Áronáacáa téénej téeveri ó waajácú ímityúne o ícyahíjcyáne déjúcotu illure o wágóóóvéiyóné.

¹² Áronáa tsá ímityúne teene taúhbaju íjcyatúne. Muurá ímí tehjújuco teene ímiáájú íjcyane. ¹³ Aane ¿íveekí o wágóóóvéiyonévú oke tene wáajácútsónáa ó nehíjcyá ímiáájú tene íjcyane? ¿Mityá ímityuube o íjcyanévu tene oke wáajácútsótuca tsá o wágóóóvéityuróne? Áánerá ihdyu ó wágóóóvéiyá tahllííñe táimíyú déjúcotu. Muurá teene taúhbaju ímiáájú íjcyaróne méhdivu bóhówajtsó méimítyu.

¹⁴ Aane méwaajácú teene Píívyéébedityúré tsááneé. Áronáa óhdityúré íjcyane ímityúne pañe ó ícyahíjcyáhi. ¹⁵ Aabe tsá o wáajácúmeityú muhdú o íjcyane. Ímiáánéré o méénune o imíllérónáa ímityúnéré ó méénuhíjcyá o méénúityuróne. ¹⁶ Aane ímityúne o méénuhíjcyánetu ó waajácú ímiááne Píívyéébe taúhbaju néhdu o íjcyaca ímí o íjcyáiyóne. ¹⁷ Áronáa teene ímityúne tápañe íjcyanéré oke íbúwájtsóneri ó méénuhíjcyá teene. ¹⁸ Aane ó waajácú ímiááne ímityuube o íjcyane. Ó imíllehíjcyará ímiáánéré o méénune. Áronáa tsá o méénuhíjcyatúne. ¹⁹ Ááne ímityúne o méénúityurónéré íveekíhjáubá ó méénuhíjcyáhi. ²⁰ Áronáa ihdyu téenere tápañe íjcyane oke íbúwájtsóneri teene ó méénuhíjcyáhi.

²¹ Illu muurá ó ícyahíjcyáhi: Ímiáánéré o méénúiyócooca ímityúnéré óhdivu dsíinévahíjcyáhi. ²² Ó imíllehíjcyará Píívyéébe taúhbaju néhdu o íjcyane. ²³ Áronáa ímityúne íjtsaméi tápañe íjcyane oke tútávátsohíjcyáhi.

²⁴ ¡Aabe máidáátsoju ehdííváiibe o íjcyanej! ¿Aanéhaca íñe múha oke pájtyetétsoó ehdu o ícyahíjcyáne níjcaúvú o wágóóóvéiyónetu? ²⁵ Muurá íjcyaaabe Píívyéébe apáabyéré tsúuca téenetu Máavyéjuube Jetsocríjtoj téeveri oke pájtyetétsoóbe. Áánéllii mítyane ó téhdútsohíjcyá dííbyeke. Aabe ihdyu óvíi ícyooca ó íjcyá díbye ímillédu. Áronáa táimíyú tápañe íjcyane oke pátsáricyohíjcyáhi.

8

Píívyéébe Apííchó meke túkévéjtsóne

¹ Muurá Críjtoéjté ímillédú íjcyájúcootúme Píívyéébe Apííchó túkévéjtsó pañeréjuco íjcyámé hallurí tsá íñá íjcyatúne. ² Aane muurá Jetsocríjtoéjpi o íjcyáne j téeveri Píívyéébe Apííchó tsúuca tápañe íjcyanéllii tsáhájucó ímityúne pañe o íjcyatúne. Aabe tsáhájucó o wágóóóvéityúne. ³ Muuráhjáa ítyaúhbaju meúraávyerómé mepájtyetétítyurónéllii Íllíkye wálloobe mehdu néébe dsíjívénej téeveri méhdityu méimíyú iwáágóoki. ⁴ Ehdúu mééma méénuube muhdú teene taúhbaju néhdu meíjcyaki. Aame tsáhájucó meímillédú meíjcyatú Píívyéébe Apííchoréjuco meke túkévéjtsóné pañe meíjcyanéllíhye.

⁵ Muurá ímillédúré íjcyame téeneríyé tsúúrameíhijcyáhi. Áánetu ihdyu Píívyéébe Apííchó túkévéjtsóné pañe íjcyame tsúúrameí díbye ímillédú íjcyáiyóneri. ⁶⁻⁷ Muurá meímillédú meícyahíjcyáneríyé metsúúrameímyé illuréjuco metútávaavéne. Ááneríyé muurá tsúúrameímyé tsá ímíllétú Píívyéébema ímí íjcyáiyóne. Aame tsá ávyejúúllétú dííbye taúhbaju. Áánetu díbye ímillédú meíjcyáiyóneri metsúúrameímyé tsaímíyé dííbyema

meijcyáhi. ⁸ Muurá ímillédúré icyahíjcyámé téeneriyé itsúúrámeíñéllii tsá Píivyéébe ímillédú íjcyatúne.

⁹ Aane óví ímiááné Píivyéébé Apííchó túkevéjtsó pañe ámuha meijcyáhajchíí tsáhájucó íhdée ámuha meicyahíjcyádú meijcyatúne. Muurá Íapííchovu Críjto meke ájcune ípañe íjcyatúme tsá dííbyeéjté íjcyatúne. ¹⁰ Muurá médsíjiveé méimítyú déjúcotu Críjtoéjté meijcyaróme. Áronáa tsá muhdú meijcyáityú tsúuca Píivyéébe meke ímiáámedi díllónélliihye. ¹¹ Aane ímiááné mépañe Íapííchó íjcyáhajchíí muurá téhdure meke bóhíitsóibyey Jetsóokée íbóhíitsódu.

¹² Ahdícyane tsáhájucó meímillédú meijcyáityúne, ámuúha táñahbému. ¹³ Muurá tehdu meicyahíjcyáné meíhvéjtsótúhajchíí méwágóóóveéhi. Áanetu Píivyéébé Apííchó piáabori teene metáhjáhajchíí mépájtyéteéhi.

¹⁴ Muurá íñe múhdumé téené túkevéjtsó pañe meijcyame ímiááné dííbyej tsíímé meijcyáhi. ¹⁵ Aane teene mépañe íjcyame dííbyeke mecáánivámé ménehíjcyáhi: “Lihíyo múúháj Caánij.” Áanéllii tsá dííbyedi menúhnévéityuróne. ¹⁶ Ehdu Píivyéébé Apííchó mépañe íjcyáneri méwajácú ímiááné dííbyej tsíímé meijcyane. ¹⁷ Aane tsúuca dííbyej tsíímé meijcyame Críjtóo ícúbáhrámeídyú meícúbáhrámeímyé dííbyema máávyejúúteé Cáání dííbyeke néené avyéjuri. ¹⁸ Muurá ímiááné meícúbáhrámeíhijcyámé íñe imíjyaúrjúcú meijcyáíñe Píivyéébé avyéjuri. ¹⁹ Páneere muurá díbyeé ípívyejtsóné téhmehíjcyá mújyú díbye íhñéjteke avyéjútsoíñe. ²⁰ Muuráhjáa páneere díbye ípívyejtsóné tútávaavé díbye ímillédúre. ²¹ Áronáa ihdyu ímíbaávyeíñeí ítsíime meijcyámeke díbye tsíhdyuréjucó ímíjpyetétsóijyu. ²² Muurá páneere díbyeé ípívyejtsóné tsá ímí néétune. Aane téhmehíjcyá mújyú ímíbaávyeíñe éhne múúne walle ítsíimáváné boone ímíbaávyeíñe téhmehíjcyádu. ²³ Áronáa tsá apááñeré teene ícúbáhrámeítyúne. Téhdure mee tsúuca Píivyéébeéjté meijcyámé pañe Íapííchó íjcyarómé meícúbáhrámeíhijcyáhi. Aame téhdure météhmehíjcyá ítsíímedíi meke idíllómeke díbye tsíhdyuréjucó ímíbájchoíñe. ²⁴ Ehdu méúmiwa néene mecáhcújtsóhajchíí mééma pánéeveíñe téhdújucó. Muurá tsane meítsohíjcyáné tsúuca maájtyúmícooca ílluréjucó meíhveténé meíjtsóhíjcyánetu. ²⁵ Áanetu meítsohíjcyáné maájtyúmítúné hajchótá tsá meíhvetétú meíjtsónetu.

²⁶ Muurá meíhnáhóótúnéllii Píivyéébé Apííchó meke piáábohíjcyá panévare maáábúcuki. Muurá meere piáábó dííbyeke muhdú metáúmeítyúrónéllii téenere wáájacúratúné mépañétú ihjyúvahíjcyáhi. ²⁷ Aane Píivyéébe páme íjtsaméiyé wájacú néébe waajácú íná dííbye Apííchó mépañe íjcyane taúmeíñe. Muurá taúmeíhijcyáné íhñéjté meijcyámé hallúvú díbye ímillédú meijcyaki.

Ihñéjteke Píivyéébe piáabóne

²⁸ Muurá méwajácú panévare meke pájtyénej téeveri Píivyéébe meke piáabóné ímiááné dííbyeke mewájyúmeke tsúúcajátújucóo ípítyájcámeídyú meke iújcúmeke. ²⁹ Muuráhjáa tsúúcajátújucó díbye meke wáajacúné íhñéjté meijcyame Íllídyu menééímye. Aame cahcújtso múnaa meijcyámedítyú dííbye Ílli ímichi ídyéjúcójpi. ³⁰ Ehdúu tsúúcajátújucó meke iwáajácúmeke díbye ímiáámedi díllone dííbye avyéjúeje meijcyaki.

³¹ Áanéllii Píivyéébe mééma íjcyá meke ípiááboki. Aanéjíí ¿múha muhdú meke méénúiyáhi? ³² Muuráhjáa Íllíkye wájyútuubéré íhvejtsó mewájyuri díbye ídsíjiveki. Aabéjíí muhdú tsá meke panévaturé piáábóityúne. ³³ ¿Mityá íjcyámé tsaate díbye meke újcume mewágóóóvéiyóné néemeé? Muuráhjáa tsúuca díbye ímiáámedi meke díllomé hallúrí tsáhájucó íná íjcyatúne. ³⁴ Aanéjíí ¿múha nééjuri méwágóóóvéiyáhi?

Muuráhjáa Críjto mewájuryi idsíjívéne bóhiibe icyooca íavyéjuri Píívyéébé úníuri íjcyabe máhallúvú táúmeíhijcyá piáábo. ³⁵ Áánéllii díbye meke wájuryumeke tsá ñná dííbyedítýú dówajcáróityuróne. Muurá meícúbáhrámeíyonéhji, mávaríjchoháñe, ájyabááne, mewájamúúvátunéhji, ápíchó nééronéhji, téhdure dsíjívé íjcyaróné tsá meke dówajcáróityuró dííbyedítýu. ³⁶ Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé:

Dihñéjté muha meíjcyáné hallútú múúhake dsíjívétsohíjcyáiyómé éhne múúne obééjámuke ditye dsíjívetsódu.

³⁷ Ehdu ápíchó nééronéhji métáhjahíjcyá Jetsocríjtó meke wájuryúbej téeveri. ³⁸⁻³⁹ Aane muurá ó waajácú Píívyéébe meke wájuryumeke ñná dííbyedítýú meke dówajcáróityuróne. Muurá dsíjívé íjcyaróne, bóhiime ííñújí hallurí meíjcyaróne, níjkyéji múnaa íjcyaróme, naavémú íjcyaróme, ííñújíri íhtsútujte ávyéjute íjcyaróme, icyooca téené pañe meíjcyarónéhji, bóónétu meke pájtyeíñéhji, téhdure caame íévéhóowari íjcyánéhjima ííñújíri íjcyarónéhji tsá meke dííbyedítýú dówajcáróityuró Máavyéjuubée Jetsocríjtoj téeveri díbye meke iwájuryune úújétsómeke.

9

Píívyéébe ijraéémuke ihñéjtedívú mémenúne

¹ Aane Críjtoéjpi o íjcyánéllii ámuha cáhcújtsótúmeke o néé ímiááne mítyane ámúhadi o ídáátsovéne ímityúné ámuhá hallurí íjcyaneri. ² Tápañe Píívyéébé Apííchó íjcyane waajácú teene múhduúvúrá o íjtsúcunúne ídátsó o íjcyane. ³ Muurá ámuha tamúnaa ámuhá imítýú déjúcotu mewágóóóvéiyónéllii ámúhake o wájuryúne oore Críjtodítýú ó wágóóóvéiyá ehdu o méénúneri ámuha mepájtyetéca. ⁴ Muurá Píívyéébe meke tsúuca ítsímedi díllorómé tsá dííbyeke melléébohíjcyatú Ijraééj tsíménémúhaabe meíjcyaróme. Áronáa ihdyu méwáabyutaró dííbyé avyéju. Áánélliiyhjáa muurá méenuube muhdú meíjcyáíñe pityájcójuma taúhbaju. Áhduréhjáa neebe dííbyeke medúúrúvahíjcyámeke tsaimíyé meke ipícyooíñe. ⁵ Muuráhjáa méihde múnáaúvúj tsíménémúhaabe Críjto míamúnáajpi tsíjújú icyánéjcutu. Aabe páné avyéjuube íjcyá Píívyéébe mújyú níjkéváityúné dúúrúvameíhíjcyáabe.

⁶ Áronáa Píívyéébé méema imyéenuíñe néene tsá tsaate méhdityu cáhcújtsotú díityéjúcooro Ijraééj tsíménémúhaabe meíjcyarómedítýu. ¿Íhya mityá pamévaré dííbyeéjté meíjcyatúnéllii tsá ditye cáhcútsóhíjcyatúne? Muurá itsúcunúhíjcyámé ípyée íñehdu díbye méénutúné tsúuca díbye méénújúcooróne. ⁷ Muuráhjáa tsá pámeekéré Aavaráaúvúj tsíménémúháabeke díbye wábyújtsotú díityéj téeveri míamúnaa pájtyetéíñe imyéenuíñe. Íllúhjáa muurá neebe dííbyeke: “Daachi Itsaadítýú lílyaatémé íjcyá páñétúejte díjtsíménémúhaabe.” ⁸ Ehdu néenetu méwaajácú ímiááne díbye Aavaráaúvúj tsíménémúhaabe íjcyarómé pámeere Píívyéébeéjté íjcyatúne. Muurá ihdyu ípyée íñehdu díbye dííbyeke ájcuube Itsáaúvudítýú lílyaatémé páñétúejte dííbyej tsíménémúhaabe. ⁹ Íllúhjáa muurá neebe dííbyeke: “Ámúhtsikye o néene éévé úújetéjyú dítyáaba tsímávaá wájpíikye.”

¹⁰ Ehdúhjáa muurá Píívyéébe díityétsikye néhdújuco tene páneevéné díityétsima. Aanéhjáa díityétsi hajchi méihde múnáajpi Itsaadívú mewa Rebécá tsímavá míityétsikye tsajjúre. ¹¹⁻¹² Aanéhjáa dílléi díityétsikye tsímávátúné íhdéjuco Píívyéébe néene díílleke: “Ámiáábé ehniíñevu bóneebe avyéjuúhi.” Ehdúhjáa neebe díityétsikye muhdú díityétsi íjcyáíñe díityétsimái tene pánéévétúrónáa íhjáa ipítýájcámeídyújuco. ¹³ Téénetúréhjáa muurá idyé illu neebe tsiíñe íwaajácúháámitu: “Jacóóboke ó wajúyú Etsaóoke o wájuryúne ehniíñevu.”

14 ¿Áánélliihyéhaca ímítyuube diibye Píívyéébeé? Tsáhaá, tsá ímítyuube dibye íjcyatúne.
 15 Íllúhjáa muurá téhdure neebe Moítséeúvuke: “O ímíllémedi o ídáátsovémeke o píááboóhi.”
 16 Tsá muurá méhdityu tene íjcyatú Píívyéébe méhdi ídáátsovéne. Muurá ihdyu iye ityújkevééllémedijyuco dibye ídáátsovéne. 17 Muuráhjáa Ejíhtó avyéjuube Paraóóuvuke idyé neébe: “Oorée uke ávyéjúúbedívú ó pícyóó uke pájtyénéhjitu pámeere ííñújiri íjcyáné míamúnaa iwáájácu ímiááné íhtsútuube o íjcyane.” Ehdúhjáa Paraóóuvuke neebe Píívyéébeé. 18 Aabe ímiááné ityújkevééllémedi ídáátsovéne píaabóhi. Áánetu tsaate illéébone ímíllétúmeke pícyoobe ditye ímíllédú íjcyaki.

19 Áronáacábá tsaate nééiyáhi: “Dííbyere meke pícyohdújuco meíjcyámeke ¿íveeki nehíjcyaaabe ímityúmé meíjcyane?” Áronáa tsá mee míamúnaa Píívyéébe iwáájacúdú méénune múhdurá meíjtsúcunúityuróne. 20 ¿Aca muutá mee dííbyema metáhjájcatsíki? ¿Aca núpájkííhlló nééiyá téihllóo níjcyómeke íveeki múhdurá ditye níjcyone? 21 Muurá núpájkityu nícyohíjcyámé píivyété páhduvaré ímíllédú íñíjcyone. Píivyétémé ímiááné wáábyuta íñíjcyone. Áhdure píivyétémé átérééné wáábyuta íñíjcyone.

22 Muurá Píívyéébe ímíllédúré aabúcu híjcyá dibye wáágóoímé múhdurá ícyahíjcyanéhi. Ehdu aabúcu híjcyaaabe díityéj tééveri iúújétsó íhtsútu, ícyayóbaa, íjcyane. 23 Áánetu tsúúca dibye méhdi ídáátsovémé meíjcyá dííbyé avyéjúeje tsúúcajátújuco meke dibye újcume. Ehdu méénuube mejtééveri íavyéjú íhtsútú iúújétsoki. 24 Muuráhjáa ihdyu dííbyere meke ujcú íavyéjúeje meíjcyáímye jodíómudítyuu, jodíómú íjcyatúmedítyuu, íjcyane. 25 Íllúhjáa muurá dibye nééne Otséa caatúnúhi:

Tahñéjté íjcyatúné míamúnaa ídátsó ícúvératúmé ícyahíjcyámeke ó újcuú tahñéjteréjuco ditye íjcyaki.

26 Téhdure tsiíne nééneé:

Tahñéjté íjcyatúrómeke áátsíímedítyéjuco o díllóíne ímiáábé Píívyéébe o íjcyaaabe.

27-28 Áánetúhjáa Itsaía néé mee íjraéémudítyu: “Píívyéébe ícúiyéjuco muhdú míamúnaa ííñújiri ícyahíjcyáné ímíbájchócooca íjraééj tsíménémúhaabe ávyétá mityámé íjcyarómedítyú uhjéméré pájtyéteéhi.” 29 Áhduréhjáa tsiíne neébe:

Páné íhdéene íjcyáné avyéjuube íjcyaaabe Píívyéébe méhdi ídáátsovétuca tsúúca meke waagóoíyá tsaaté coévaratu éhné Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnáake imyéénudu.

Jodíómú tsá cáhcújtsotú Jetsóoj tééveri mepájtyeténe

30 Aane ¿aca muhdú íne teéne? Muurá jodíómú íjcyatúrómeke tsúúca Píívyéébe dílló ímiáámedi éíjyúu ténéhji éllevu íjcyatúmé botsí dííbye cáhcújtsórómeke. 31 Áánetu mee íjraéémú métsúúrameíhíjcyará dííbyé taúhbaju meúraavyémeke dibye meke ímiáámedi díllóíyóneri. Áronáa tsá meke dibye díllotú ímiáámedi. 32 Aane ¿íveeki tsá meke dibye díllotú ímiáámedi? Muurá méjtsúcunúhíjcyá teene taúhbaju meúraavyénetu dibye meke ímiáámedi díllóíyóne. Áronáa tsá tene néhdu meíjcyatúne. Áhdure Jetsóope mééma méénune mecáhcújtsótúnéllí tsá dibye meke díllotú ímiáámedi. Íllure mébáñúmeíhíjcyá éhne múúne nééwáyutu mecábóhcámeíúdú néébeke mecáhcújtsótúnéllíhye. 33 Íllu muurá Píívyéébe néé íwaajácúháámitu:

Tsíóo múnáa pañévú ó pícyóó tsáápiikye éhne múúne nééwáyutu mecábóhcámeímyé maáákityéúdú néébeke. Áábeke cáhcújtsómé tsá ííneri báñúmeítyúne. Ehdúhjáa Píívyéébe néehíí.

10

¹ Ámuúha táñahbému, ó imíllé memúnaa jodíómú pájtyeténe. Áánéllii ávyétá ihnáhó piáábó diityé hallúvú ó táúmeihijcyá Píívyéébeke. ² Ímiááné imíllerómé dííbyeke iúraavyéne. Árónáa tsá ímí ditye úráávyetúne. ³ Tsá ditye cáhcújtsotú Críjtóo mewájuryi dsíjivéné mecáhcújtsómeke ímiáámedi dibye díllone. Imíllerómé iye ímí ijcyáiyóné diityéké ímiáámedi dibye idílloki. ⁴ Árónáa tsá dííbyé taúhbaju meúraávyémeke dibye ímiáámedi díllotúne. Muuráhjáa ihdyu Críjto mewájuryi dsíjivéné mecáhcújtsómeke díllone ímiáámedi.

⁵ Árónáacáhjáa ihdyu Moitséeúvú néé ímiááné Píívyéébé taúhbaju néhdu íjcyámeke dibye ímiáámedi díllóiyóné ditye ipájtyeteki. Árónáa tsá múha ávyeta tene néhdu íjcyáityuróne. ⁶ Áánélliihyé Críjtoj téeveri mepájtyetéíñe dibye méénune mecáhcújtsómeke ihdyu díllone ímiáámedi. Aane tsá múu íjtsámeityú Críjtoke níjkyéjé pañe íñéhcotéiyóné dibye meke ipiááboki. ⁷ Áhdure tsá múu íjtsámeityú níjkyéné pañe dííbyeke íñéhcotéiyóné dibye meke ipiáábo tehdu téhulle íjcyácoóbekéjivari. Muurá tsúúca mééma dííbye. ⁸ Íllu muurá téénetu nééneé: “Tsúúca ámuháma ijcyájúcooróné pajtyeté teene ámuha mecáhcújtsóne tsíjtyeke meúúbálléiyóne.” Aane muurá muha mecáhcujtsómé íñe méúwáabohijcyáhi. ⁹ Muuráhjáa Jetsocríjtó dsíjivéébeke Píívyéébe bóhítsóné mééíbúuri mecáhcujtsómé dííbyeke maávyejúúlléne teene tsíjtyeke meúúbálléhajchíí mepájtyetéhi. ¹⁰ Muurá ímiááné mééíbúuri mecáhcujtsóné tsíjtyeke meúúbálléhajchíí ímiáámedi meke dibye díllone mepájtyetéhi.

¹¹ Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Dííbyeke cáhcujtsómé tsá íñerí bañúmeityúne.” ¹² Áhdícyane pámeere tsiíñe míamúnáama mee jodíómú Jetsocríjtoke mecáhcujtsómé mepájtyetéhi. Muurá tsáápiye páme avyéjuubéré íjcyabe piáabohijcyá pámeekéré dííbyedi tsúúrameímye. ¹³ Íllu muurá nééneé: “Dííbyedi tsúúrameímyé pajtyetéhi.” ¹⁴ Árónáa ¿aca múhdu tsá dííbyedi tsúúrameímyómé dííbyeke cáhcújtsómejivari? Áhdure ¿múhdu tsá cáhcújtsóiyómé dííbyeke wáajácúmejivari? ¿Kiatú waajácúiyómé teene dííbyedítyú íjcyané uwááboju múha diityéké úúbállémejivari? ¹⁵ Áhdure ¿múhdu tsá tsaate diityéké úúbálléiyá múha diityéké téénevu pícyóomejivari? Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé: “Maímijyu diitye ímiáájú úúbálléhijcyámej.”

¹⁶ Ehdú Píívyéébé waajácúháámitu tene nééronáa muurá tsá pamévare téeneri ícúvehíjcyatúne. Muuráhjáa Itsaiaúvú néehí: “Píívyéébeéj, ¿a ijcyámé tsaate méuwaábori ícúvehíjcyámej?” ¹⁷ Aane muurá Jetsocríjto dítyú íjcyané uwááboju melléébone ímíñeúvú mewáajácúcooca tsúúca mecáhcujtsóhi.

¹⁸ ¿A tééne uwááboju tsáhái múijyú mee ijraémú melléébotúne? Áánerá tsúúca melléébohíjcyaráhi. Muurá tsiíñe Píívyéébé waajácúháámitu nééneé: Tsúúca pahúllevávú íñújiri tsújaavéné Críjto dítyú íjcyané uwááboju.

¹⁹ Ehdú Píívyéébé waajácúháámitu nééronéubá ¿mityá tsá mewáajácútyúne? Muuráhjáa dííbyere Píívyéébe néé íllu Moitséeúvuj téeveri:

Tsiíñe míamúnáakéréjuco o pájtyetétsóneri ámuha menómíutááváne diityédívú mécyabáávateé átéréjte ditye íjcyane ámuha meítsúcunúhíjcyarómedívu.

²⁰ Áhduréhjáa idyé tsiíñe dííbyeúvuj téeveri neébe:

Oke wáajácútyúne míamúnáa táííbúwá íjcyaturómé tsúúca tahñéjte ijcyáhi.

²¹ Áhduréhjáa mee ijraémudítyú Isaiaúvuj téeveri neébe: “Ó nehíjcyará aatye lléébópityúne míamúnáake ditye ookéréjuco iúraávyeki.”

11

Tsaate ijraéémú pájtyeténe

¹ ¿Aanéhaca ehdu menéénellii meke íhvéjtssoobe Píívyéébeé? Tsáhaá. Muuráhjáa oo ámúha múnáajpi Aavaráaúvúj tsiménémúhaabe ímichi Bejamíí dohjíba múnáajpi o íjcyáábeke újcuúbe. ² Tehdu meke íhvéjtsóíyóóbejíí tsúúcajátújucóhjáa ihñéjté meíjcyaiñé iñéémeke. ³ Muuráhjáa Eriáúvú nééhií: “Píívyéébeéj, díhjúu uubálle múnáake idsíjívétsóne díicúvé waíjíné wácávyáhcohíjcyáme. Áánetu íñe apáábyeréjuco o íjcyáábeke téhdure oke dsíjívétsóllehíjcyáme.” ⁴ Ehdúhjáa díbye Píívyéébeke néérónáa neébe: “Árónáa muurá íjcyámé 7,000-meva tahñéjté íjcyame ‘Baáa’ némeíñé níjcyotáábeke cáánívahíjcyatúme.” Ehdúhjáa Píívyéébe neé Eriáúvuke. ⁵ Aane muurá íjcyámé tsaate méhdityu díbyéé ídáátsóvéne újcume ímí dííbyeke úráávyehíjcyáme. ⁶ Muuráhjáa meke iwájýúnéllii meke pájtyetétsoobe. Tsáháa ínehjí meméénúnéllii mepájtyetétúne. Muurá meere mepájtyetétsooméicyá tsá díbye meke wájýúneri mepájtyetétíyuróne.

⁷ Muurá mee ijraéémú mepájtyetétíyóneri meíjýacunúróme tsáhái mepájtyetétúne. Árónáa íjcyájucóomé tsaate díbye újcume tsúúca pájtyetéme. ⁸ Áánetu dííbyé waajácúháámitu dííbyeke lléébohíjcyátúmedítýú nééneé: “Píívyéébere díityé íjtsaméí mújtatsó dítye íájtyumíjúcooróné iwáájácútuki. Áhdure illéébójúcooróné dítye icyáhcuíjtsótuki. Aame muurá téhdupíyé ícyoóca.” ⁹ Áhduréhjáa Dabííúvú nééhií:

Óvi dítye náhbévácatsíhíjcyané wañéhjíné dahpédú nééne díityéké mújtatsó ímí Píívyéébema dítye íjcyátu díityémá ímítýú tene ínjkévaki. ¹⁰ Óvi íjcyámé éhne múúne hállúvatúme íjcyadu ímítýuháñé díityéké mújtatsómé ímíbáávyétuki. Ehdúhjáa neebe Dabííúvu.

Jodíómú íjcyáturómé pájtyeténe

¹¹ ¿Anéhaca íñe ávyéta mújtaréjuco mee jodíómú Píívyéébedítýú meméénune? Tsáhaá. Muurá ihdyu dííbyere Píívyéébe neéjuri ehdu mééma teene jodíómú íjcyatúme téené hóowari pájtyeténetu meííváne botsíi téeneri metsúúrámeíki. ¹² Ehdu Píívyéébeke mel- léébotúme ímítýú meíjcyaróné píaabó tsíjtyeke jodíómú íjcyátúmeke. Aanéjíí awáá muurá dííbyeke meúráávyécooca éhniíñevu píááboíñé pamévakére.

¹³ Aane ícyooca díitye jodíómú íjcyátúrómeke o nééhií: Ámúha éllévúu oke Píívyéébe wallóo ámúhakye dííbyé uwáábojúvú o wáájácútsoki. Áané wákímyeí o méénune ímí ó íjtsúcunúhi. ¹⁴ Aane tsáijyu múu íñe ámúhakye o úwáábóneri ímí ámuha meíjcyane tsaate tamúnáadítýú ííténe ámuhádú ímíjpyeté ípájtyetéki. ¹⁵ Muuráhjáa múúhakye múu íhvejtsódú Píívyéébe méénúné hóowari tsíjtye múnaa ámuha meíjcyarómé méímíbaavyé tsáimiyéjuco dííbyema ámuha meíjcyaki. Aanéjíí muurá muha dííbyema meímíbáávyécooca mébóhííteé tsúúcajáa dsíjívemédú muha menéérome. ¹⁶ Muurá tsáoobíráutu pááaho meméénuho ímí néhajchíí páneere ímíhyeé. Áhdure úméhe bájkyé ímí néhajchíí páheere ímíhyeé. Áhdúu muurá méíhdé múnáajpi Aavaráaúvú Píívyéébeéjpi íjcyánéllii téhdure mee dííbyedítýú mellíyaatémé méijcyá Píívyéébeéjté íñe múhdumé dííbyeke mecáhcuíjtsóme.

¹⁷ Muuráhjáa páñétúehe oríívóhé wajcánédú muuha jodíómú menééromédítýú tsaatéké waagóoobe díityéjúcooro páñétúejte ihñéjté muha meíjcyarómédítýu. Áámé cápayóóvéé ámúhakye díbye újcume ámuha méijcyá éhne múúne bájú oríívóhe wájca ímíááhetu mecámahjácódu. Áánéllii muurá ámuha téhdure Píívyéébeéjté íñe muha meíjcyadu. ¹⁸ Árónáa ihdyu méijtsúcunúmeídí muha páñétúejte meíjcyarómé ehniíñevu ámuha meíjcyane. Muurá múúhadítýú ámuha mééjécunú éhne úmehe tébajkyéjtu éjécunúdu ímichi tujkénúejte muha meíjcyánéllííhye.

19 Íhya mityá ámuha menéehí: Diityéjúcooro páñétúejte íjcyáromeke íhvéjtsóne meekéréjuco díbye újcune diityé cápayóóve. 20 Ihdyúhdée tehdújuco múúhake díbye íhvejtsóné muha mecáhcújtsótúnéllíhíhe. Áámé cápayóóvéé ámuúhake újcuube ímí dííbyeke ámuha mecáhcújtsónéllíhíhe. Aame téibúwá meíjcyá. Mémítyájkímíyédí tééneri. 21 Muuráhjáa páñétúejte ihñéjté muha meíjcyárome di ídáátsóvétuubéré múúhake íhvejtsóhi. Aabe téhdure ámuúhadi ídáátsóvéyónejíí ímítyú ámuha dííbyema meíjcyáhajchííju. 22 Muurá Píívyéébe ímíáábé dííbyema ímí meíjcyámema. Áánetu ímítyú meíjcyámeke múhdurá íjtsúcunúbe. Áánéllí ímíááméré meíjcyaco tsúúcajáa ámuúhake díbye újcume. Ímí ámuha meíjcyátúhachíí tsáhájucó ámuúhadi díbye íícúvéityúne. 23 Muurá tamúnaa ímíáávyéhajchíí diityéké újcúííbye. Muurá píívyéteebe tsííñe diityéké újcune. 24 Muuráhjáa ámuha tsííñe míamúnaa meíjcyáromeke díbye újcume ámuha meíjcyá éhne múúne bájú oríívóhe wájca ímíááhetu cámaavédu. Aanéjíí muurá tamúnaa ímíchi awáá ihñéjte íjcyámeke tsííñe újcúííbye.

Nihñéré ijraémú pájtyeténe

25 Ámuúha táñahbému, ó ímíllé ámuúhake o úúballéné muhdúhjáa mepájtyetéíñe Píívyéébe wáájacúratúné Críjtoj tééveri méénune. Áronée tamúnaa tsá cáhcújtsotú tééné hóowari ámuha tsííñe múnaa dííbyeke cáhcújtsómé mepájtyetéki. Ááneri ihdyu mémítyájkímíyédííñe. 26 Muurá téhdure tamúnáadi ídáátsóvéne píáábóíbye dítye ípájtyetéki. Muurá dííbyé waajacúháámitu nééneé: Tsióo múnaa íjraémudítyú íjcyáííbye tsaapi diityéké pájtyetésoóbe. Aabe waagóo diityé ímítyu. 27 Ehdu diityéké ó ímíábajchoó ópée o néhíjcyádújuco. Ehdu nééne Píívyéébe waajacúháámitu.

28 Aane tamúnaa jodíómú tsaríllé Críjtóo mepájtyetéíñe méénúné uwááboju téénej tééveri ámuha jodíómú meíjcyátúromeke téhdure Píívyéébe ípíááboki. Áronáa ihdyu tsá díbye íhvéjtsóturó múúhake. Muurá mítyane múúhake wájyuube múúhá íhdé múnááúvukée ihñéjtedívú ímyéménúnéllíhíhe. 29 Aabe íñéhdú ímyéénúnéllí tsá íhñéjteke íhvéjtsotúne. Téhdure meke ípíaabóné tsá díbye dójtúcutúne. 30 Áábekée muurá tsá ámuha melléébohíjcyatúne. Ahdu muurá ícyooca tamúnaa téénej tééveri díbye ámuúhadi ídáátsóvéne ípíááboki. 31 Áané boone téhdure ámuúhadi ídáátsovédú diityédí ídáátsóvéne píáábóíbye dítye ícyáhcújtsoki. 32 Muurá dííbyere Píívyéébe meke pamévá míamúnáake íhvejtsó dííbyema múhdurá meíjcyá pámehdíyé méhdi ídáátsóvéne tsahdúre meke ípíááboki.

33 Aabe íhtsútuube íjcyaaabe panévare wáájacuube muhdú meke túkévétsóhíjcyané mewáájacúíyonévú tsá méíjtsaméí úújetétúne. 34 ¿Mityá íjcyámé tsaate dííbyé íjtsaméívu úújetémej? ¿A íjcyámé tsaate dííbyeke úwaabóíyóme? 35 ¿A íjcyámé tsaate tsíeménevu dítye dííbyeke ájcúnéllí tééné píaméí díbye píáábohíjcyáme? 36 Muuráhjáa ihdyu páneere dííbyere Píívyéébe ípívyejtsóné dííbye tájpiyé íjcyáhi. Áané avyéjuube dííbye. Ahdícyane metsu dííbyeke maávýéjútso pájjuvare mújyú níjkéváityúne. Ehdu teéne.

12

Píívyéébe túkevájtsójú pañe meíjcyane

1 Ahdícyane, ámuúha táñahbému, Píívyéébe mítyane meke ídaatsólléllí ámuúhake o néé dííbyedívú ámuha meíhvéjtsámeíñe dííbyé túkevájtsójú pañéréjuco ámuha meíjcyame dííbyeke meúráávyé muhdú díbye ímíllédu. Ehdu muurá ámuha meíjcyáneri dííbyeke

méduurúváiyáhi. ² Tsá múu íjcyájúcootú íñe íjñiri míamúnaa múhdurá ícyahíjcyádu. Mécápayóóvé ámuhá íjtsameí ámuha mewáájacu tsaímíyé meíjcyáiyóné Píívyéébe ímilléne.

³ Muuráhjáa meke ídaatsóllédú íjcyaaabe oke picyóó ámuhá uwááboobe o íjcyaki. Aabe ámuhakye o nées ámuha meíjtsúcunúmeítyu panévare ámuha mewáájacúne. Múu ímíñeúvú íjcyáne íjtsameí dííbyeke icyáhcuíjtsóneri. ⁴ Muurá méjpi pívátsihjívá íjcyane tsá tsáne wáábyutaré íjcyatúne. ⁵ Ahdu Críjtoéjté pívameva meíjcyarómé tsáápihdyuré menéeme mépiáábócatsíhijcyáhi.

⁶ Áamekéee Píívyéébere ímillédú meke ájcúneri mépiivyété páhduváre nénehji meméénune. Áánéllii tehdu nénehji méméenuhíjcyá ímíñeúvú meíjtsameíñema. Muurá tsaate íiná pájtyeíñe íhdéjuco iwáájacúné úúbállehíjcyámé tehdujuco úúbállehíjcyané dííbyeke icyáhcuíjtsódú íjcyame. ⁷ Áhdure tsíjtyeke ípiaabóné píívyetémé múu ímíñeúvú píaabóhi. Áhdure íúwaabóné píívyetémé múu ímíñeúvú úwaabóhi. ⁸ Áhdure múhdurá néemeke ímíjpyetétsóné píívyetémé múu ímíñeúvú meenúhi. Tsáneetu píhtómeke ípiaabóné píívyetémé múu píaabó pájúvatúmére. Tsaatéké ityúkëvejtsóné píívyetémé múu ímíñeúvú túkëvejtsóhi. Ídáátsómeke ípiaabóné píívyetémé múu píaabó ímíjyuuri.

Muhdú Críjtoéjté íjcyáiyóne

⁹⁻¹⁰ Ámuhakye o nées ámuha mewáájycatsí pamévamáyé muhdú tsané nahbémú wájycatsídyu. Ááne máavyéjúullejcatsí panévature. Ímityúneri íícúvetúmé ímiáánéré méuraávyé ímí ámuha meíjcyaki.

¹¹ Óvéheetúmé ímíñeúvú meméénú Píívyéébeke ámuha meíícúvéné wákimyéi.

¹² Aame múu ímíjyúú ímí ámuhá úmíwa néénéllíhíhí. Íícúbáhrámeíyóné múu íáábúcuéne óóchévetúmé pájyuvaré íhjúvahíjcyá Píívyéébema.

¹³ Áhdure tsíjtye dííbyeéjté íjcyámeke mépiáábohíjcyá ditye píhtónéhjitu. Ámuhakye ááhívémeke múu tsaímíyé waatsúcúhi.

¹⁴ Tsaate ámuhakye tsaríllérómeke tsá múu tsaríilletúne. Íllure múu díityé hallúvú píáábó táúmeí Píívyéébeke.

¹⁵ Áánetu ímíjyúúmema múu téhdure ímíjyúúhíi. Kímóóveri íjcyámema múu kímoovéhi.

¹⁶ Mépiáábojcatsí ímíñeúvú pájúvatúmére. Tsá múu iiye íéllevu ávyéjuuháñe ípíúváne ‘mityáhmityá’ néétune. Múu pamévamáyé tsahturé nahbéváhi. Tsá múu íjtsúcunúmeítyú pámé ehnííñevu iwáájacúne.

¹⁷ Tsaate ámuhakye ímityúné méénúmeke tsá múu píámeítyúne. Múu ímiáánéré meenú ímí ditye ámuhakye íjtsúcunúki. ¹⁸ Tsaímíyé meíjcyá pamévamáyé úhbájcatsítyúme. ¹⁹ Ámuhá táñahbémuj, tsaate ímityúné ámuhakye méénúhajchíi tsá múu íjycunútú díityéké íáhdó íjycúíñeri. Múu íhvejtsó Píívyéébere muhdú iwáájacúdú díityémá ímíbájhoki. Muurá dííbyé waajacúháámitu nééneé: “Ooréi ó ícúbáhraá ímityúné ámuhakye méénúmeke. Ehdu o nées Píívyéébe o íjcyaaabe.” ²⁰ Áhdure idyé tsiíñe nééneé: “Ámuhakye múnáájtsórómeke mépiáábó panévature. Ditye ájyabáávatéhajchíi múu májchotsóhi. Ditye íadóíyóneri íjcyáhajchíi múu íjchóhi. Ehdu ámuha díityéké tsaímíyé meíícúvéhajchíi muurá ílluréjuco ditye núcójpíveíñe ámuhakye íñeñíllehíjcyáneri.” Ehdu muurá meke úwaabóné Píívyéébe waajacúháámitu. ²¹ Áhdícyane ímityunévú métáhjátsameídíñe. Múu ímiááméré íjcyáiyóneríyé tsúúráméi ímityúné ámuhakye idyómájcótuki.

13

¹ Múu avyējuullé pámeere méiiñújí avyējujtéke. Muurá Píívyéébere diityéké pícyoome ijcyá patsíhjívári. ² Aame néene lléébotúmé muurá tsá Píívyéébeke avyējuúllétúne. Aane ehdu néemeke téené hallútú ícúbáhraímyé diitye avyējujte. ³ Árómedi ímí meíjcyame tsá meíllityétúne. Áánetu ímityúné méénuhíjcyámé diityéké illíhi. Aane ámúhá hallúrí ímityúné íjcyátu ímiááméré meíjcyá muhdú diityé taúhbajúúné néhduú. Ájyu ímí ámuha meíjcyaaáhi. ⁴ Muurá Píívyéébere pícyóó diityéké téenevu diityé túkevítso pañe ímí meíjcyaki. Áánéllii ímityúné méénuhíjcyámé diityéké illíhi. Muurá tsá pevénéré ditye úvanúíturó ímityúné méénúmeke. ⁵ Áánéllii múu avyējuullé diityéke. Tsá múu ditye ámúhakye ícúbáhraíyóné apííchoríyé avyējuúllétúne. Múu avyējuullé diityéké muhdú Píívyéébeke maávyējuúllédú dííbyeré diityéké pícyóónéllíhíhí. ⁶ Ááne ñná néétuméré mááhdohíjcyá méiiñújí avyējuúbé wáábyuta ditye áhdótsohíjcyáné Píívyéébere diityéké pícyóómé túkevítso pañe meíjcyánéllíhíhí.

⁷ Múu pamévakeré ajcú diityé wáábyuta íjcyanévu. Áhdure ámúhakye piáábó táúmeímyeke mépiáábo. Méiiñújí avyējujte meke áhdotsóné múu diityéké íavyējuúlléne áhdóhi.

⁸ Tsá múu tsaatédítúyú ñáhjíhenúné áhdótúmé íjcyatúne. Múu áhdójucóóhí. Muurá Píívyéébé taúhbaju néhdu meíjcyame tsíjtyeke méwajyúhi. Imíleebe muurá pamévamáyé mewájyújcatsíñe. ⁹ Muurá dííbyé taúhbajúúné néehí: “Tsá múu íhdícyáméhjíma dómácójcatsítúne. Tsá múu dsíjívétso tó míamúnáake. Tsá múu nánívatúne. Tsá múu állíuutúne. Tsá múu ímityúneri úmúúpívyetúne.” Ehdu Píívyéébé taúhbajúúné néhdu meíjcyá tsiíñe íllu néé dííbyé taúhbaju: “Pamévakeré múu wajyú muhdú u wájyúmeídyu.” ¹⁰ Muurá ímiááné pamévake mewájyume tsá mújyú ímityúné meméénúíturóne. Aane tehdu meíjcyame meíjcyá dííbyé taúhbaju néhduú.

¹¹ Áánéllii metsu meíjcyá téíibúwá muhdú díbye ímillédu. Tsúúca muurá piíhíne mepájtyetémé tsíhdyuréjuco meímíbaávyéíñe. ¹² Muurá ímityúné meícyahíjcyáné tsúúca níjkévaríjyuco. Áánéllii óvíjyacóóné tehdu meícyahíjcyáne. Métsu metsúúráméi muhdú ímí meíjcyáíyóneri téenetúréjuco mebóhówaúcunúki. ¹³ Métsu panévaturé ímiááméré meíjcyá ímityúnetu menéétsámeítuyuki. Óvíjyacóóné mewáñéhjívaténé pañe mellíyícyávehíjcyáne. Áhdure óvíjyacóóné íhdícyáméhjíma medómácócatsíhíjcyáne. Óvíjyacóóné menéhnílléjcatsíñe menómítáávahíjcyáne. ¹⁴ Métsu Ávyéjuube Jetsocríjtodívuréjuco meíhvéjtsáméi díbye meke túkévejtsoómé ímí meíjcyaki. Óvíjyacóóné meímillédú meíjcyane.

14

Tsá meíhjúvátúyuró ménahbémudi

¹ Tsaate Píívyéébeke cáhcújtsorómé ímí dííbyé uwááboju wáájácútúmema tsá múu táhjájcatsítúyú téeneri. Tsaímíyé múu nahbévájcatsí diityéma. ² Muurá íjcyámé tsaate pamévakeré dóoméé. Áánetu íjcyámé tsíjtye Píívyéébé uwááboju ímí wáájácútúmé pamévakeré idyóóiyóné múhdurá íjtsúcunúne pevéne májchóré májchome. ³ Aane panévare dóome tsá múu múhdurá íjtsúcunútú tsíjtye ténehjí dóótune. Áhdure panévare dóótume tsá múu íhjúvatú panévare dóómedi. Muurá idyé diityéké Píívyéébe wajyú téhdure íhñéjté íjcyámeke. ⁴ ¿Aca muutá mee muhdú Píívyéébeke tsíjtye úráavyéneri meíhjúvaki? Óví íhdyu dííbyere néé ditye muhdú íjcyane. Tsáíjyu múúne ímí íjcyáme, ¿mityá tsáhaáj? Muurá íhdyu dííbyere piívyeté diityéké ípiáabóné ditye ímí íjcyá muhdú íjcyáíyódu.

⁵ Muurá ijcyámé tsaate kéjcoojí dííbyeke idyúúruvahíjcyáné éhniíñevu ímí íjtsúcunúme. Áánetu ijcyámé tsaate pajcoóóivaré idyúúruváné ímí íjtsúcunúme. Aane ihdyu óví ímíllejcoójí dííbyeke dúúruvahíjcyámé téjcooji duurúváhi. ⁶ Áhdure panévareé dóóme óvi dóóhií. Áánetu panévareé dóótume óvi tsá dóótune. Muurá pevéne májchó íjcyároné hallúvú Píívyéébeke téhdujtsóme. Áhdure tsijtye téhdujtsó dó hallúvu. Ááneri muurá pámeere tsahdúré ávyéjutsó dííbyeke.

⁷ Tsá muurá meere meímillédú meíjcyatúne. Muurá Píívyéébere meke picyóó dííbyeke mebóhówájtsoki. Aame médsíjívé díbye ímílléijyu. ⁸ Muurá mebóhíiné hajchótá méijcyá dííbyé hójtsiri. Aame medsíjívécocca téhdure tsá kiávú dííbyedítýú mepéétune. Muurá dííbyemáyé méijcyá dííbyeéjté meíjcyánéllíihye. ⁹ Téénéllíihyée muurá Críjto dsíjívéebe tsiíne bohííhií. Aabe muurá téhdure dsíjívétúméi dííbyé cahcújtso múnaa íjcyámé avyéjuube. Áhdure dííbyé cahcújtso múnaape íjcyame tsúuca dsíjívéjúcóómé avyéjuube dííbye.

¹⁰ Aanéjii tsá múu ámuhá nahbémú cahcújtso múnaa múhdurá íjcyáneri íhjuúvatúne. Tsá múu diityé piivyétetu néétune. Muurá pámeere mépíhcyááveé Críjtodívú díbye meke ínéé ímiáané muhdú meícyahíjcyáne. ¹¹ Muurá Píívyéébé waajácúháámítu nééneé:

Píívyéébe o íjcyáábeke pámeere míamúnaa iwáájácúne táúmíwávú ímíhmoúbáne oke durúvááhi.

¹² Aane muurá pámeere méúúbálléé dííbyeke muhdú meícyahíjcyáné meke díbye díllóijyu.

Tsá ménahbémuke metútávájtsóityúne

¹³ Áánéllii tsá múu tsaate múhdurá íjcyáneri íhjuúvatúne. Métsu ímiááméré meíjcyá ménahbémú Píívyéébeke cáhcújtsónetu diityéké metútávájtsótuki. ¹⁴ Muurá Críjtoéjpi o íjcyaaabe ó waajácú panévareé medóórone muhdú néétune. Áronáa tsaate panévareé medóóne ímityúné íjtsúcunúme óvi tsá dóótune. ¹⁵ Aane teene dóótúmeke ámuha medóóneri métútávájtsóhajchíi muurá tsá ámuha diityéké mewájyutúne. Áánéllii múu téhíwá íjcyá ámuha tsaatéke memújtátsótu téhdurée diityé wájyuri Críjto dsíjívémeke. ¹⁶ Aame tsáma ménéétsámeídí tehjújcooro néérone ámuhadívú ímityú ítsúcunúhíjcyámedívu. ¹⁷ Muurá Píívyéébé avyéjújete meíjcyame tsá apáañéré méjpi téene tájpi íjcyáneri metsúúrameítyuróne. Téhdure métsúúrameíyá díbye Íapííchó mépañévú pícyóónej téeveri ímíjyuuri tsáímíyé meíjcyáíyóneri. ¹⁸ Ehdu muurá Jetsocríjtoke meúraavyéné Píívyéébe ímí íjtsúcunúhi. Téhdure míamúnaa ímí íjtsúcunúhi.

¹⁹ Ahdícyane metsu dííbyeéjté meíjcyame mepíáábójcatsíyóneri metsúúrameí tsáímíyé meíjcyame dííbyeke meúraávyeki. ²⁰ Áánéllii médohdí ámuhá nahbémú dóótunéhjí Píívyéébeke dítye úráávyénetu ámuha diityéké metútávájtsótuki. Tsáháturo dooháñé ímityúné íjcyatúne. Áronáa tsaate ménahbémú ímityúné íjtsúcunúne médohdí dítye íténáa diityéké ámuha metútávájtsótuki. ²¹ Áánéllii tsá dítye dóótunéhjí medóóítyuróne. Áhdure tsá maadóítyuró avyéjpacýóné diityéké metútávájtsótuki. Panévareé ímityúné dítye íjtsúcunúnehjí tsá meméénútyuró Píívyéébeke dítye úráávyénetu diityéké metútávájtsóiyónéllíihye. ²² Áánetu tsane ámuha meméénune ímí tehjújuco ámuha meíjtsúcunúne múu meenúhi. Áronáa ihdyu tsá múu téeneri tsíjtyeke pátsárijcyotúne. Muurá íné ímíjyaú méijcyá ímityúnetu menéétsámeítyúme. ²³ Muurá tsaate ímityúné íjtsúcunúroné idyóhajchíi tsúuca ímityúné meenúhi. Panévareé ímityúné meíjtsúcunúroné meméénúhajchíi muurá tsúuca ímityúné mémeenúhi.

15

Tsǎjtyeke mepíaabóne

¹ Aane tsúúca ímí Píívyéébeke mecáhcujsómé metsu mepíáábo eene dííbyeke cáhcújtsorómé múhdurá ítsúcunúhíjcyámeke ditye ímíñeúvú iwáájácuki. Tsá meere ímí meíjcyáíyóneri metsúúrameítyuróne. ² Áánéllii metsu mepíáábo tsǎjtyeke ditye éhniíñevu ímí Píívyéébeke iúráávyeke. ³ Tsáháa muurá Críjto íjyácunútú iye tsaímíyé íjcyáíyóneri. Muuráhjáa dííbyeke pajtyéné Píívyéébe waajácúháámitu illu tene néhdújuco: “Úhdi úúhívatémé óhdíjyuco úúhívatéhíjcyáne.” ⁴ Ehdúhjáa páneere Píívyéébe caatúnútsohíjcyá meke tene úwáábónej téeveri óóchévetúmé meítsohíjcyá íñé imíjyaú dííbyema meíjcyáiñe. ⁵ Muurá piivyéteebe meke ipíaabóné mávaríjchojúúné maáábúcuki. Aabe ihdyu óvíi ámúhake píaabó ámuha ímí meíjcyá panévaturé muhdú díbye ímillédú Críjtóo ícyahíjcyádu. ⁶ Aame máávyejújtsó dííbyeke Máavyéjuube Jetsocríjtó Caaníkye.

Jodíómú íjcyátúrómeke ímiáájú úwááboméñe

⁷ Ímíñeúvú múu nahbévájcatsí muhdúhjáa Críjto meke náhbevádú téeneri Píívyéébeke maávyejújtsoki. ⁸ Muuráhjáa múúhá íhdé múnáaúvuke Píívyéébe néhdújuco Críjto tsááne muuha jodíómuke ipíááboki. Áánetu méwaajácú muhdú íñéhdú ímiááne díbye méénune. ⁹ Áhdurée tsaabe ámuha jodíómú meíjcyáturómedi ídáátsóvéne díbye ámúhake pájtyetésóné hallúvú dííbyeke ámuha meúúruvaki. Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

Uke o ávyéjújtsóné dúúruvaabéré ó mátsívahíjcyá jodíómú íjcyátúróme pañetu.

¹⁰ Áhdure tsiíñe nééneé:

Pámeere jodíómuma jodíómú íjcyáturómé méimíjyúúvé tsamééré Píívyéébeéjté ámuha meíjcyame.

¹¹ Téhdure tsítsihdyu nééneé:

Pámeere panévá íñújíne múnaa máávyejújtsó Píívyéébeke.

¹² Téhduréhjáa Itsaía dííbyere Píívyéébe túkévéjtsóneri illu caatúnúhi:

Itsaíj tsiiménémúháábedítyú íjcyáiibe tsaapi téhdure jodíómú íjcyátúróme avyéjuube íjcyáabe. Áábedívú cátsípááveímye. Ehdúhjáa Itsaía caatúnúhi.

¹³ Áhdícyane óvíi Píívyéébeke ámuha mecáhcujsómeke ímíjyúúvétsoobe tsaímíyé ámuha meíjcyaki, dííbyé Apííchó ámúhá pañe íjcyáne téeveri ímí dííbyema meíjcyáiñe ámuha meíjtsoki.

¹⁴ Muurá ó waajácú dííbyé icyánéjcu tsúúca ámuha táñahbémú mewáájácúnéllii mepíáábócatsíhíjcyáne. Aame ímí tehújuco ámuha meúwáábócatsíhíjcyáne. ¹⁵ Aane íñe íhyaami ámuha éllevu o caatúnúháámí pañe ámúhake o néé ámuha maábájíívetu muhdú Píívyéébeke meúraavyéne. Illu íñe ámúhake ó úwáábohíjcyá iwáábyudú múhdurá o néeróobeke Píívyéébe oke níwaavénéjuco. ¹⁶ Okée muurá níwáávebe ámúhake jodíómú íjcyátúrómeke o úwáábo Jetsocríjto téeveri mepájtyetéíñe mééma díbye méénúné uwááboju. Aane táwákimyéí íjcyáabe ámúhake ó úwáábohíjcyá Píívyéébema ámuha meímíjpyeteki. Muurá dííbyé Apííchoj téeveri ámuha meímíbaávyeemeke ímí íjtsúcunúííbye.

¹⁷ Aane íñe Jetsocríjtoéjpi o íjcyáabe Píívyéébeke o ícúvéneri ó imíjyúúhí. ¹⁸ Muurá tajtyéeveri méénuhíjcyáabe méénuráítyúronéhjí téenetu ámuha jodíómú íjcyáturómé mecáhcujtso dííbyeke. ¹⁹ Ehdú ó méénuhíjcyá panévare dííbyé Apííchó piááboríye. Aane tsúúca pahúllevaré ó úwáábohíjcyá Críjtóo mééma mepájtyetéíñe méénune Jerotsaréetu Iríricó íñújívújuco. ²⁰ Aane ó imíllé o úwaabóné dííbyeke waajácútúmeke. Áánéllii tsá o úwaabójúcootú tsúúca tsaate uwáábohíjcyátsíhí múnáake. ²¹ Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé:

Múijyú dííbyé uubállé lléébohíjcyatúmé dííbyedítýú íjcyáné uwááboju illéébone cáhcújtsoóhi.

Róómávu ipyééíñe Páávoró íjtsámeíñe

²² Ehdu íñe tsaate múijyúikyé Críjtodítýú íjcyáné uwááboju lléébótúmedi o íjívénéllii tsá o píivyetéhíjcyatú ámúhakye o ááhíveténé mítyane o ímíllérónááaca. ²³ Árone íñe múhdúne píjcyájucó ámúhakye o ájtyúmííyóneri o íjyácunúhíjcyaaabe tsúúca ó níjkévá íllé íñújíñe múnáake o úwáábónetu. ²⁴ Aabe Ejpááñá íñújíñvu o péécooca ámúhakye o aahíveíñuúhi. Átsihdyu o péébeke óvíí ámuha oke panévaturé mépíaabó ímí o úújetéki. ²⁵⁻²⁶ Áronáa tujkénúí ó úlléjeé Jerotsaréeri téhulle ménahbémú íjcyámeke Matsedóóniámá Acááyá íñújíñcuri íjcyáné cahcújtso múnáa píáábóne dsíídsidívú o ájcutéébe. ²⁷ Imíllémé ícyánéjcutu ípíaabóné téhulle íjcyáné cahcújtso múnáake. Muuráhjáa ímichi diitye jodíómudítýú teene pajtyeté uwááboju tsújaavéné diityédívú úújetéhi. Áánéllii tehdujuco diityéké ditye panévaturé píáábóiyóne. ²⁸ Ahdícyane óvíí teene dsíídsi Jerotsaréevu o pícyóhéné boonétú Ejpááñavu o péébe ámúhakye o aahíveíñuúhi. ²⁹ Muurá ó waajácú ámúhadívú o úújetécooca meímíjyúúveíñe mítyane Críjto meke píáábohíjcyáneri.

³⁰⁻³¹ Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, muurá íñe Máavyéjuube Jetsocríjtoéjté meíjcyame méwajyújcatsí Píivyéébé Apííchó meke píáábóneríye. Áánéllii ámúhakye o nées táhallúvú dííbyeke ámuha píáábó métaúmeí oke díbye ityéhme cáhcújtsótúné míamúnáa ímityúmé íjcyame oke ityútávájtsótu téhulle Jodéa íñújíñi íjcyame. Áhdure métauméí diitye Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnáa hallúvú ímí ditye íjtsúcunú diityé éllevu dsíídsike o tsájtyene. ³² Aane óvíí Píivyéébe ímílléhajchíí ámúhadívú o úújetécooca ímí ménahbévájcatsíhi. ³³ Ahdícyane óvíí ámúhakye píááboobe íbúwajíí ámuha meíjcyaki. Ehdu teéne.

16

Páávoró pítyajcóne

¹ Téhdure ménaalle Péébe Tséékeréa cóómíyi íjcyáné cahcújtso múnáake píáábohíjcyalle ámúhakye aahívéteéhi. ² Áálleke ímíñeúvú méwaatsúcucu Máavyéjuube Jetsóo mémeri muhdú dííbyé cahcújtso múnáa meíjcyame mewájyújcatsídyu. Ááne mépíááboco ímíñeúvú panévaturé íñe tájpi dílle íjcyáíñetu. Muurá tsaatéke ípíáábóné tsanéjcvu téhdure oke píáábohíjcyalle.

³ Téhdure ámúhakye o nées Pírítíírama Akííramútsikye ámuha meúúballe diityétsikye o dúúruváne. Diityétsí oke píáábohíjcyá Jetsocríjtó uwááboju o úwáábónetu. ⁴ Áhdurée oke pájtyetétsomútsí apíchó néénetu. Áánéllii ó téhdujtsó diityétsikye. Téhdure tsijtye jodíómú íjcyatúmé cahcújtso múnáa téhdujtsó diityétsikye. ⁵ Téhdure diityétsi jávú diityétsima píhcyáávehíjcyáné cahcújtso múnáake ó duurúváhi. Téhdure táñahbévaabe Epéénetóké ó duurúváhi. Diibyée muurá Acááyá íñújíñ múnáadítýú cáhcújtsótujkénú Críjtoke. ⁶ Téhdure Maariáke ó duurúvá éhnée mítyane ámúhama wákímyeíhíjcyáalleke. ⁷ Téhdure ó duurúvá tamúnáajtétsí Adoróónicómá Joníamútsikye, diityétsimáa cúvéhóójari muha meíjcyámútsikye. Diityétsíhjáa táíhdéjuco cáhcujtsóné Críjtoke. Áámútsikye uwáábojte ímí íjtsúcunúhi.

⁸ Áhdure Píivyéébeéjpi tsijpi táñahbévaabe Áápiriáke ó duurúváhi. ⁹ Téhdure Obáánoke ó duurúvá Jetsocríjtó uwááboju muha meúwáábohíjcyánetu múúhakye náhbénuhíjcyáábeke. Téhdure mítyane o ívámeíbyeke Etáákikye ó duurúváhi. ¹⁰ Téhdure Apééré ímí Críjtoke úráávyehíjcyáábeke ó duurúváhi. Téhdure Arijtóóboró hájkímuke ó duurúváhi. ¹¹ Téhdure

tamúnáajpi Herodióoke ó duurúváhi. Natsítso hájkímú Píívyéébeéjté ijcyámeke idyé ó duurúváhi. ¹²Téhdure ó duurúvá Tripéenamúpíke Tripóótsama téénere Píívyéébé uwááboju méénuhíjcyámúpíke. Téhdure ménaalle Pééetsida tééné wákimyéí méénuhíjcyáalleke ó duurúváhi. ¹³Téhdure ó duurúvá Róópóke Ávyéjuube Jetsocríjtoéjpi ijcyáábeke. Tsííjuke idyé ó duurúvá ávyeta waháródú o íjtsúcunúlleke. ¹⁴Téhdure ó duurúvá Atsíícritoo, Peregóótee, Hééremaa, Paatoróóbaa, Hééremee, éhdúmema pámeere tsijtye ijcyámeke. ¹⁵Téhdure ó duurúvá Piróórogoo, Jóóriaa, Neréoke íñáállemaa, Oriípa, éhdúmema tsijtye cahcújtso múnaa íjcyámeke.

¹⁶Téhdure pámeere ílle íjcyáné cahcújtso múnaa ámúhakeye duurúváhi. Ahdícyane óvíi téhdure ámuha mewáájycatsííne méduurúvájcatsííhi.

¹⁷Ámuúha táñahbémuuj, téñbúwá meíjcyá eene múhdurá íjtsaméí nééme ímí Píívyéébeke ámuha meúráávyénetu ámúhakeye tútávájtsóíyómeke. Muurá íñe ámuha mewáájacúné uwááboju tsíínejcúvúré úwáábohíjcyáme. Áánéllii tsá múu tehdu néémedívú pííhítúne.

¹⁸Tsá muurá tehdu nééme Máavyéjuube Jetsocríjtoke íícúvetúne. Muurá iiye tsaímíyé íjcyáíyóneríyé tsúúráméíhijcyáme. Aame pánehjídú ílhjyúváneri íllure mútátsohíjcyá ímí wáájacútúmeke. ¹⁹Árónáa tsúúca mítyame waajácú ímí Píívyéébeke ámuha meúraavyéne. Ááneri ó imíjyúú mítyane. Ahdícyane óvíi ámuha mébóhówaúcunú ímíáánéré ámuha meméénúnetu, tsá ímítyúnetu. ²⁰Muurá Píívyéébe ámúhá pañévú picyóó ámuha tsaímíyé meíjcyáííne íjtsaméí. Aabe ámúhama táhjaá Naavéneke ámúhakeye díbye imújtátstótki. Aane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakeye píaabóhi.

²¹Téhdure ámúhakeye ó úúballé táwákimyéityu oke píáábohíjcyaaabe Timotéó ámúhakeye dúúruváne. Téhdure tsijtye tamúnaa ámúhakeye duurúvá Róótsioo, Jatsóoo, Tsotsíípatee, éhdume.

²²Téhdure pañetu íhyaami cáátúnuube Téétsio ámúhakeye duurúváhi.

²³Téhdure Gááyo ámúhakeye duurúvá dííbyé jari o íjcyáábe. Tééjavu muurá cahcújtso múnaa dóbéévehíjcyáhi. Téhdure ícyoomí dsíídsí tehmeébé Erájtoma ménahbe Wáátómutsi ámúhakeye duurúváhi. ²⁴Aane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakeye píaabóhi. Ehdu teéne.

Píívyéébeke medúúruváne

²⁵Ahdícyane metsu medúúruva Píívyéébeke. Díbye ihdyu píivyété ámúhakeye ityúkévejtsóné ímí ámuha meúráávye Ílli Jetsocríjtó uwááboju ámúhakeye o úwaabóne. Ehdúhjáa muurá mee míamúnáake ipájtyetétsoííne tsúúcajátujuco ínéikyé ípívyéjtsótúnáa díbye pítyájcámeííne tsá íhdé múnáaúvú wáájacútúne. ²⁶Árone tsúúca dííbyé ihjyú uubáalle múnaáhjáa néhdújuco panévá íñújííne múnáake úwáábómeííne dítye icyáhcújtso dííbyere Píívyéébe múijyú muhdú íjcyáítyuube néhdújuco.

²⁷Ahdícyane metsu medúúruva dííbyeke Ílli Jetsocríjtoj tééveri múijyú níjkéváityúné íhtsútuube íjcyaaabe pane wáájacúúbeke. Áyu tehdujuco.

1 CORÍNTIO

Tujkénú Coríntori íjcyáme éllevu Páávoró cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo Páávoró o íjcyáábekée Píívyéébe picyóó Jetsocríjtodítýú íjcyáné uwááboju úwááboobéré o péhíjcyaki. ² Aane íñe íhyaami muhcsi mécaatúnú ménahbe Tsójténémá elle Coríntori ámuha meíjcyáné cahcújtso múnáakée Píívyéébe Jetsocríjtoj téeveri ímíbájchóme éllevu. Áhdure idyé múhdumé pahúllevá múnaa pámé avyéjuubéré íjcyáábédí íjyácunúhíjcyámé wáábyuta téhaámi. ³ Aane óvíi Méécááni Píívyéébema Máavyéjuube Jetsocríjtomútsí ámúhakye píaabó tsaímíyé ámuha meíjcyaki.

Críjtoj téeveri Píívyéébe píaabóne

⁴ Páijyuvaré ó téhdútsohíjcyá Píívyéébeke Jetsocríjtoj téeveri ámúhakye díbye píáábohíjcyáné hallúvu. ⁵ Muurá dííbyema ímí ámuha meíjcyáne j téeveríyé Píívyéébe ámúhakye píaabómé ámuha mépiivyété meúwaabóné keená ímíááné íjcyane tsúúca ámuha mewáájacúne. ⁶ Muuráhjáa dííbyedítýú íjcyáné uwááboju ámúhakye o úwaabóné ámúhadítýú bóhówaúcunúhi. ⁷ Áánéllíi díbye tsááiñe ámuha metéhméné hajchótá méíjcyá Píívyéébe píáábójú pañe. ⁸ Áámeke ámúhakye téhméiíbye éhnííñevu ímí ámuha dííbyeke meúraavyémé íñetú menéétsámeítýu Máavyéjuube Jetsocríjto tsáácoóca. ⁹ Muurá Píívyéébe ímíááné meenu íñéhdúú. Aabée tsúúca meke ujcú Ílli Jetsocríjto Máavyéjuube íjcyáábema dííbyé avyéjuri meíjcyaki.

Cahcújtso múnaa páhduvaré íjtsámeíñe

¹⁰ Ámuúha táñahbému j, Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri ámúhakye ó bóijcyú ámuha metáhjacatsíhíjcyánetu. Óvíjyacóóné páhduvaré ámuha meítsámeíhíjcyáne. Tsajíjtoré meíjtsámeíñe ímíñeúvú ménahbévajcátsi. ¹¹ Ehdu ámúhakye o néé ámuhává meúhbácatsíhíjcyáné oke Coroémudítýú tsaate úúbállénéllíihye. ¹² Ámuhává tsaate ménehíjcyá Páávoróéjté meíjcyane. Áánetúvá tsijtye nehíjcyá Apóóroéjté íjcyane. Tsijtyevá nehíjcyá Péédoróéjté íjcyane. Tsijtyevá nehíjcyá Críjtoéjté íjcyane. ¹³ ¿Acáa ehdu Críjto pívámeva dówájcameíhi? Pane ¿acáa ó íhvéjtsámeí ámuha wájyuri páwachékevu oke dítye íwátyétyéhckúki? ¿Acáa tamyémeri ámuha métsójtso tsámeíhi? ¹⁴ Muuráhjáa tsá tsaatéúbake ámúhadítýú o tsójtsojú Críjpoma Gááyómútsikye o tsójtsoné boóne. Áánéllíi ó téhdújtso Píívyéébeke. ¹⁵ Aane tsá múha néétyuró támamyémú íjcyame tamyémeri itsójtso tsámeíñe. ¹⁶ Áhduréhacáa idyé ó tsojtsó Ejtéépanáké imúnáama. Átsihdyúu tsáhájucó muucá o tsójtsojúcootúne. ¿Íhjáa mityá ó tsójtso rá? Tsáhájucó o ítsáávetúne. ¹⁷ Tsáháa Críjto oke pícyootú o tsótsóhíjcyaki. Muuráhjáa ihdyu oke pícyoobe mépée mepájtyetéíñe díbye méénune úwááboobéré o péhíjcyaki. Aabe tsá o úwáábohíjcyatú tájtsaméityuré o újcúné waajácuri. Muurá tehdu o méénuca díbyée páwachékevu dsíjívéné tsá íñetú meke píáábóityuróne.

Píívyéébe Críjtoj téeveri úújetsóné íhtsútuube íjcyane

¹⁸ Muurá wágóóóvéímyedívú állíuré teene meké ipájtyetétso páwachékevu Críjto dsíjívéné uwááboju. Áánetu ihdyu mecáhcujsómé mepájtyetéímyedívú tsá tene állíu íjcyatúne. Muurá Píívyéébe íhtsútú teene. ¹⁹ Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

Waajácu múnáa iye ipájtyetétsómeíyóneri tsúúrámeihíjcyámedítýú ó waagóó téené íjtsaméi. Ehdu ditye íjtsámeiyóné óhdivu atéréenere. Ehdu muurá Píivyéébe waajácúháámítu nééneé.

²⁰ Aanéhaca íñe ¿íñetú diitye waajácu múnáake píaabóné ditye panévaré íjtsámeíñe? Áhdure ¿íñetú píaabóné ditye páhduvaré úwáábócatsíhijcyáne? Muurá mee míamúnáadívú ímiááné íjcyaróné Píivyéébedívú atéréene. ²¹ Aabe muurá íñá túhúúlléébejñi waajácú ehdu míamúnáa iye páhduvaré íjtsámeiyómé pájtyetéítyuróne. Áanéllihyée muurá pícyoobe íñe míamúnáa állíuri díllóhíjcyáné uwááboju cáhcujtsómé téénej téeveri ipájtyetéki.

²² Muurá tamúnáa jodíómú imíllé íévéhoowávú Píivyéébe méénúráítyuróné méénune íajtyumíné botsíi icyáhcutso téené uwááboju. Áánetu gríéégomu íjtsúcunú iye íjtsaméiyi panévaré iwáájacúne. ²³ Áronáa ihdyu muha ímiááné íjcyane méúwáábohíjcyá dityée páwachékevu wátyétyéhcuube Críjtodítýú íjcyáné uwááboju. Árone tamúnáa ítsúcunúhijcyá íllure téeneri muha diityéké memávárichohíjcyáne. Téhdure jodíómú íjcyatúmé nehíjcyá állíuré íjcyane íñetú meke píáábotúne. ²⁴ Áronáa tsúúca tsaatéké diityédítýú Píivyéébe újcume waajácú dibyée íhtsútuube pane wáájacuube íjcyane Críjtoj téeveri úújetsóne. ²⁵ Aabe Píivyéébé íjtsaméi míamúnáa állíuri díllóhíjcyáronévú tsá diityé íjtsaméi úújetétúne. Áhdure dílbyeke íhtsúuvúdú ditye íjtsúcunúróóbé íhtsútuvu tsá múha úújetétúne. ²⁶ Cáhawáá méíjtsúcunu, ámuúha táñahbémej. Muuráhjáa meke dibye újcúme pañe tsá mítyame íhtsutúmé íjcyatúne. Ujhéméré muurá diityédítýú cáhcujtsóhi. ²⁷ Aane muurá míamúnáa meke éhdíiválléhíjcyáromeke újcuube mejtéeveri diitye íhtsutúmé waajácu múnáake íñúcójpívétsoki. ²⁸ Muurá meke ditye éhdíivállérómeke újcuube meke dibye íhtsútújtsóné líiñévú diitye íhtsutúmé íjcyarómé ílluréjuco ídáátsonúki. ²⁹ Téhdurée tsá íñerí memítýájkímeyéítyuróne. ³⁰ Muurá ihdyu dílbyere Píivyéébe meke ujcú Jetsocríjtoéjté mejjcyaki. Áanéllihyée dílbyeke pícyoobe meke dibye ímiá tujkévejúvú íajcuki. Áhdurée dílbyej téeveriyé ímiáámedi meke idíllómeke ímíbájchoobe mepájtyetéki. ³¹ Muurá dílbyé waajácúháámítu nééneé: “Ímítýájkímeyéíñé ímillémé múu mítyajtsó Píivyéébekére.”

2

Críjtodítýú íjcyáné uwááboju

¹ Ámuúha táñahbémej, muuráhjáa íñe Críjtodítýú íjcyáné uwááboju ámúhake o úwáábócooca tsá o íhjúvahíjcyatú íhtsútúnécóbaúvu. ² Téhdurée ámúháj pñe o íjcyabe tsá tsíñéhjiri o wátyánúmeíhíjcyatúne. Apááñerée ó imíllehíjcyá ámúhake o úwaabóné dityée páwachékevu wátyétyéhcutúbedítýú íjcyáné uwááboju. ³ Ároobée tsá ámúhadívú o úújetétú ‘mítýáhmítýa’. Ídátsóhrée muurá ó úújeté ámúhadívú íllityécunúúbere. ⁴ Aabée tsá ámúhake íhnáhó o úwáábotú muhdú míamúnáa íhdityúré íjtcúné íjtsaméiyi úwáábohíjcyádu. Píivyéébedítýurée tsáané íjtsaméiyi ámúhake o úwáábónéllí dílbyé Apííchó ámúhadívú bóhówátsohíjcyá ámuha mecáhcújtsoki. ⁵ Aane íñe ámuha mecáhcujtsó Píivyéébe íhnáhorí ámúhake píáábóneri. Tsá míamúnáa íjtsaméi ámúhake píáábóneri ámuha mecáhcújtsotúne.

Píivyéébedívú Íapííchó meke wáájacútsóne

⁶ Muurá Píivyéébeke cáhcújtsómeke muha méúwáábohíjcyá ítyuhútsíhji. Áronáa tsá íñíjiri íjcyáné míamúnáa íavyéjútémá wágóóóvéímyé íjtsaméi muha méúwáábohíjcyatúne. ⁷ Muha méúwáábohíjcyá muhdúhjáa Píivyéébe pane iwáájacúdu

Íjcyaaabe míamúnáake ipájtyetétsoíñé tsúúcajátújuco ííñují ípívyéjtsótúné ihdéjuco pítýájcámeíñe. ⁸ Ehdúhjáa dííbyé pítýájcoju néene muurá tsá tsáápiubáre wáájacutú íñe ííñujíri íjcyáné avyéjútédítýu. Muuráhjáa iwáájacuca tsá ditye Jetsocríjtoke páwachékevu wátýétyéhcuítýuró avyéjuube íhtsútuube íjcyáábeke. ⁹ Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé:

Tsá múha wáájacutú muhdíivané Píívyéébe méénune dííbyeke ávyejúúllémé wáábyuta.

Áánéllii tsá múha úúbálléítýuró muhdíivané tene íjcyane.

¹⁰ Áronévú tsúúca meke dííbyere Píívyéébe waajácútsó mépañévú Íapííchó ipícyóónej téeveri. Muurá páneere dííbyé íjtsaméi Íapííchó waajácúhi.

¹¹ Muurá mee míamúnaa tsá mewáájacutú tsíjtyé íjtsaméi. Meere tsáápiitsa méwaajácú muhdú meíjtsámeíñe. Ahdu Píívyéébé íjtsaméi apáañéré Íapííchó waajácúhi.

¹² Aanée mépañévú pícyoobe meke ídaatsólléne téenej téeveri mewáájacu muhdú díbye mééma méénune. Tsáháa tsííñé apííchó díbye mépañévú pícyootúne. ¹³ Aane íñe muha méúúbálléhíjcyá tsúúca dííbyé icyánéjcuéjte muha meíjcyámeke dííbyé Apííchó túkévetsódújuco. Tsá míamúnáa íjtsaméi muha méúúbálléhíjcyatúne.

¹⁴ Muurá Píívyéébé icyánéjcuéjte íjcyatúme tsá cáhcújtsotú díbye Íapííchoj téeveri meke túkévetsóné ténejcuéjte íjcyatúnéllíihye. Áánéllii íjtsúcunúme álliúré tene íjcyane.

¹⁵ Muurá ihdyu Píívyéébé Apííchó mépañe íjcyaméré méwaajácú dííbyé icyánéjcu. Áánetu dííbyé Apííchó ípañe íjcyatúme tsá wáájacutú ténejcu. ¹⁶ Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “¿A íjcyámé tsaate Píívyéébé íjtsaméivu úújetéme? ¿A íjcyámé tsaate dííbyeke úwáábóiyóme?” Aane muurá ihdyu dííbyejéte muha meíjcyame méwaajácú Críjto íjtsaméi.

3

Píívyéébé wákimyéi méénúmeíñe

¹ Ámuúha táñahbému, muurá Píívyéébeke úraavyémé dííbyé Apííchó túkévetsóné pañe íjcyámeke o úwáábohíjcyádúu tsá ámuúhake o úwáábotú dííbyeke ámuha ímí meúráávýetúnéllíihye. ² Áánélliihyée muurá ítyuhúútútsíhíjré ámuúhake o úwáábohíjcyá éhne múúne tsííméneke tsíiju majchótú ájcútulle ímujpáñetúréi ñóhñótsohíjcyádu. Aamée ámuha tsá téjyju mepíívyetétú uwáábó meújcune teetsi tsíímene majchói méénútútsi íjcyadu. Aame ámuha téhduréi ícyoocápi. ³ Téénéllii muurá ámuha méúhbácatsíhíjcyáhi. Áhdure ámuha ménomíutáávácatsíhíjcyáhi. Ehdu múhdurá ámuha meítsámeíhíjcyánéllii muurá ámuha meíjcyá Píívyéébeke wáájacutúme íjcyadu. ⁴ Muurá ámuha tsaate ménehíjcyá oo Páávoróéjéte meíjcyane. Áánetu tsíjtye nehíjcyá Apóóroéjéte íjcyane. Ehdu ámuha múhdurá médáríívemeíhíjcyá ihdícyame íjcyadu.

⁵ Aane ¿muubá oo Páávoró? Áhdure ¿muubá dííbye Apóóro? Áánerá Píívyéébé íicúve múnáajtétsíyé muhtsi meíjcyamútsi téénevúu múhtsikye díbye pícyoone méméénuhíjcyáhi. Aanée muurá múhtsi wákimyéíjyuco íjcyane Ávyéjuube Jetsóodítýú íjcyáné uwááboju muhtsi meúwaabóné tsúúca ámuha mécáhcujtsóhi. ⁶ Ópée muurá ímichi o úwáábohíjcyá éhne múúne tsíeméné mebájtso. Aanée dííbye Apóóro éhnííñevu tsííñe úwáábohíjcyá éhne múúne teene bajtso íchémétu memúríchóhíjcyádu. Aane muurá dííbyere Píívyéébe píáábóneri cáhcujtsómé dííbyé uwááboju eene mebájtso dííbyere píívyétsohíjcyádu. ⁷ Aane ímichi o úwáábohíjcyároobe tsá múúbé íhtsútuubé o íjcyatúne. Téhdure dííbye eenée táuwaábó cámahjácoobe tsá múúbé íhtsútuubé íjcyatúne. Muurá ihdyu Píívyéébe apáábyéré íhtsútuube íjcyáábé píááboríyé cáhcútsóhíjcyámé dííbyé uwááboju. ⁸ Muurá eene bajtso múúne memúríjchódú táuwaábó cámahjácóóbema muhtsi tsahdúré tsané tujkévevu. Áronáa ihdyu múhtsikye Píívyéébe múhtsi tujkévevu áhdoó muhdú muhtsi

mewákímyeíhijcyádu. ⁹ Muurá ámuha úmihédu, téhdure jahdu. Áané aabájabédú néébe Píívyéébeé. Áábé wákímyeí múnáajtétsí muhtsi meíjcyamútsí ámúhakyé méúwáábohíjcyá téneecúdú ámuha menéémeke. ¹⁰ Muuráhjáa meke iwáýúnéllii oke pícyoobe páñétúejpi jááháñé wákímyeí múnáajpídyú o néébe dííbyé uwááboju o úwáábohíjcyá éhne múúne já apíhajcúné mewádúhcútujkénúdú nééneé. Aane muurá bóone tsíjtyeréjuco teeja wákímyeídyú nééne tsíjtyeréjuco táuwáábó éhnííñevu úwáábohíjcyámé ihdyu óvíi téíibúwá úwaabóhi. ¹¹ Muurá íjcyaaabe tsáápiye éhne múúne jaa ímichi teene apíhajcúnetu éjkedu néébe Jetsocríjto. Aane tsá múha nééítyuró tsijpi íjcyane. ¹² Áánéllii múu ímíñeúvú dííbyé wákímyeí meenú éhne múúne tsaapi jaa cóhpénéhjítu oórótu, imíwu nééne newáýúúnetu, tsítsííné uwáñewáánetu méénudu. Áánetu muurá tsijtye méénúiyá ‘tsucátsúca’ íjcyatúné úméhewáánee, úméhecóónee, ajíi, éhdúnetu. Ahdu tsá múu íjcyatú átéréénéhjítu jaa méénuubédu. Múu íjcyá cóhpénéhjítu méénuubédu. ¹³ Muurá jaa ímichi apíhajcúnetu éjkedu néébedítúyú íjcyané uwááboju muhdú meméénuhíjcyané waajácúméí Píívyéébe teene mééma ímíbájchócoóca. Ímíá wákímyeí meméénuhíjcyané coévaá éhne múúne cúújúwari átéréene áíívyéné boone ícyohpéneréjuco cóevádu. ¹⁴ Muurá ímí téené wákímyeí meméénuhíjcyámé iáhdó méújcuúhi. ¹⁵ Áánetu múhdurá meméénuhíjcyámé tsá iáhdó meújcúityúne. Arónáa ihdyu mépájtyéteé tsúúca dííbyeéjtéjuco meíjcyame éhne múúne tsaapi ihjya áíívyérónáa pájtyetédu.

¹⁶ ¿Aca tsá ámuha mewáájacutú Píívyéébeéjté meíjcyame dííbyé duurúvjadú menéémé pañe dííbyé Apííchó íjcyane? ¹⁷ Muurá meke tsúúca díbye ímíbajchómé metútáváávéhajchíí ílluréjuco meke díbye íñé ííñújítu wáágóoíñe.

¹⁸ Áánéllii tsá múu állímyeítyúne. Tsaate ííñújíene iwáájacúhahjchíí múu íjcyá ídaatsóméré íná wáájacútúmeúvúdú ímíá waajácu múnaa ámuha meíjcyaki. ¹⁹ Muurá íjíene mewáájacúné Píívyéébedívú átéréene. Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Waajácu múnáake Píívyéébe téeneríyé túhúúvetsómé íllure báníúmeíhi.” ²⁰ Téhdure tsiíñe nééneé: “Waajácu múnáa íjtsaméí Píívyéébe waajácú átéréene íjcyane íínetú díityéké píáábotúne.” Ehdu nééne Píívyéébe waajácúháámitu. ²¹ Áánéllii tsá míamúnáajpi méhdure néébeke íhtsútúúbedi medíllóne meúráávyéítyuróne. Téhdure tsá dííbyedi memítyájkímyeítyuróne. Muurá páneere ííñújíri íjcyane méwáábyuta. ²² Muurá meke píáábohíjcyaaabe ííñújíri meíjcyané hajchóta. Téhdure meke píáábohíjcyaaabe medsíjivémé ímí meíjcyaki. Aane íñe oo Páávoroo, Apóóroo, Péédoroo, íjcyámeke múúhakyé pícyoobe ámúhakyé muha mepíááboki. ²³ Aane tsúúca méíjcyá Críjto Píívyéébeéjpi íjcyáábeéjte.

4

Uwáábojte úwaabóne

¹ Aane muurá ámuha méwaajácú ídátsó ámuhádúré muha menéérome Críjtó wákímyeí múnaa meíjcyane. Muuráhjáa múúhakyé pícyoobe Píívyéébeé muhdú meke ipíááboíñé pítyájcámeíñe uwááboju muha meméénuki. ² Áánéllii téené wákímyeí máhallúrí íjcyane ímíñeúvú méméénúiyáhi. ³ Tsá muurá muhdú óhdivu tene néétu ámuha tsíjtyema muhdú o ícyahíjcyané oke menééiyóne. Tsá muurá o némeítyuró muhdú o ícyahíjcyáne. ⁴ Apáábyéré ihdyu Píívyéébe waajácú muhdú o íjcyane. Arónáa ihdyu ó waajácú táhallúrí ímityúné íjcyatúne. Ároobe tsá o némeítyú ímíáábé o íjcyane. ⁵ Ahdícyane tsá múu Críjtó wákímyeí muhdú tsaate méénune múhdurá díityédívú íjtsúcunútúne. Óvíi ihdyu páñetu tsaabe muhdú dííbyé wákímyeí meméénuhíjcyané meke íñéekíí. Áijyu ihdyu muhdú mewákímyeíñe meke téhdújtsóíibye Píívyéébeé.

⁶ Aane iñe muhdú muhcsi Apóóroma meícyahíjcyané ámuhákye ó úúballé tehdu ámuha meíjcyá tsíñehji íjtsámeityúme. Tsá múu tsaatékéré ímí íjtsúcunúne tsíjtyeke éhdiiválletúne. ⁷ ¿Aca múha meke picyóó tsíjtyé ehníñevu meíjcyaki? Áhdure ¿aca ñná méhdi Píívyéébé piáábori meújcutúne? Áánerá Píívyéébé piááboriyé meíjcyáhi. Ááneri tsá memítyájkímyeíityuro méihnáhoriyé meíjcyáneríjívári.

⁸ Ámuháubá méijtsúcunúmeí Píívyéébé icyánéjcutu ñné imíjyaúrójucó ámuha meíjcyane íinetú víiotúme. Ááne muurá tsáhájucó múúhadi ámuha meícúvetúne. Imiááneiyó ihdyu ámuha ténejcutú meíhstútuuvéné ímí tsaméhji meíjcyaki. ⁹ Píívyéébéubáhjáa muurá ihdyu muuha uwáábojtéké picyóó ávyeta ídáátsojte muha meíjcyaki. Aame muha meíjcyá ídaatsóné éhne múúne ditye dsíjívétsoímyé íjcyadu. Áámedi múúhadi míamúnáama níjkyéji múnaa ullévenúhijcyáhi. ¹⁰ Muurá iñe Críjtoke meúráávyénéjcutu ámuha múúhadítyú ménehíjcyá átéréejte ñná wáájácutúme muha meíjcyane. Ááne ámuháyé méijtsúcunúmeí íhstutúme ámuha meíjcyame ímí tehdujucó dííbyeke meúraavyéne. Aane muurá míamúnaa múúhake ávyejúúllétúme ámuhákyéré ávyejúúlléneri ámuha memítyájkímyeíhijcyáhi. ¹¹ Muurá ihdyu muha ídátsó múúhá ajoyábama meíjyunúhíjcyámedi ídaatsóné tsájaare múúhá wajyámu. Áámedi míamúnaa ícúbáhráhíjcyá múúhá íjcyátsííúbamáyé muha meíjcyátúmedi. ¹² Muurá muha meúwáábóné tsanéjcuvu méwákímyeíhijcyá téene tájpi muha meíjcyaki. Áámeke míamúnaa páhduváré idyáíívémedítyú nehniwu ihjyúvaróné muha maáábúcuúne ímíjyuuríyé méihjyúvahíjcyá díityéma. ¹³ Ehdu múúhake ditye dáríívéronáa ímiááméré muha meícyahíjcyáhi. Ároné pañe icyoocápi múúhadítyú nehíjcyámé átéréejte muha meíjcyame íllure míamúnáake metútávátsohíjcyáne.

¹⁴ Tsá ámuhákye o núcójpívétso ehdu o néétune. Íllure ámuhákye ó úwaabó áátsimédú ámuha menéemeke o wájyúnema. ¹⁵ Muurá mítyame ámuhákye Críjtodítyú íjcyané uwááboju úwáábórómedítyú ó íjcyá ámuháj caanídyú o néébe ímichíi táuwaábori ámuha dííbyeke mecáhcújtsótujkénúnéllíhíy. ¹⁶ Áánéllíi ímíñeúvú o íjcyadu meíjcyá.

¹⁷ Muurá tájtsiménédú néébe Timotéó ímiáábé íjcyáabeke ó wallóó ámuhá éllevu. Aabe óvíi ámuhákye úúballé muhdú Críjtoke o úráávyeebe o úwáábohíjcyané o ááhívehíjcyátsíhí cahcújtso múnáake. ¹⁸ Áronáa ¿iveekí ámuhadítyú tsaate múhdurá dáríívémeímyé mítyákímyeíhijcyáhi? ¿Íhya mítyá íjtsúcunúme ámuhákye tsíñe o úújéityúne? ¹⁹ Muurá Píívyéébe ímílléhajhíi lléváhréjucó ámuhákye o ááhívetéíñe. Áijyu ó waajácuú ñná ditye méénuhíjcyané eene 'mítyáhmítyá' ihjyúvahíjcyáme. Tsá imyéénutúnéré ditye íhjúváiityuróne. ²⁰ Muurá tsá Píívyéébé avyéjuejte meíjcyatú pevénéré meihjyúváneri. Apáámyéré ihdyu dííbyé íhstúhuri íjcyame téénéejte íjcyáhi. ²¹ Áhdícyane ¿muhdú ámuha méimíllé ámuhákye ellévú o úújetécooca o túkévejtso? ¿A chooco ímíjyuúri? ¿Mítyá íhnáhóónécoba múu úhbadu?

5

Ímityúné tsaapi méénune

¹ Muurá ó waajácújucóó tsaapívá ámuhadítyú tsíjjudúllema ícyahíjcyáne. Teene ihdyu tsáma ávyeta ímityúne. Muurá Píívyéébeke wáájácutúrómedívú idyé teene ávyetá ímityúne. ² Ááneréi íjcyáronáa ámuha memítyákímyeíhijcyá Píívyéébeéjté ámuha meíjcyáneri íllure múu kímoovéme. Muurá tehdiíváné ímityú méénúmeke ámuha meíjchívyétsóiyá ámuháj píñétu. Tsáhájucó ámuháma ditye píhcyáávéítyuróne. ³ Aane ámuháma o íjcyátúroobe tsúuca ó waajácú muhdú meméenuíñé dííbyeke. ⁴⁻⁵ Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri nepíhcyáávéne meíjchívyetso dííbyeke. Aane téhdure ámuhákye ó nahbénuú tájtsaméiyi.

Áábeke méihvéjtsó Naavéné hójtsí pañévurējuco díbye ícúbáhrámeíñé nįjcaúvú idsįjįve Máavyējuube Jetsocrįjtó tsiíñe tsáácooca díbye ipájtyeteki.

⁶ Aane tsá tene ímityú Píivýéébejíte ámuha meįjcyáneri memityájkímýeíñé múhdurá ámúhama tene pájtyenáaaca. Muurá hariínallįjyú metátsájcné pañévú áyánéwu téené ooríchetu mepįcyooróné páneerējuco óóríchné. Ahdu néene muurá tsaapi ímityúné méénúúbeke iná menéétúhajchíí pámeekéréjuco díbye tútávajtsóne. ⁷ Áánéllii íllurējuco dílbyeke meįjchįvyetso teene pááá ooríchnódú néébeke ámuha meímíbáavyeki. Muuráhjáa Crįjto Píivýéébé obéėjáwuúdu néébe ipájámeíñe ícúbáhrámeí mewáįyuri mepájtyeteki. ⁸ Áánéllii metsu ímiááméré meįjcyáne meúráávytse tsaímýé dílbyeke. Ovįjyacóóné átérééne íjtsaméí méhdityu bóhówaúcunúhįjcyáne. Métsu ténejcu meihvéjtsóne dílbyé ihjy ímiá májchódú néénerējuco menųjtsoki.

⁹ Muuráhjáa ihde ámuha éllevu o wállóháámí pañe tsúúca ámúhakye ó úwaabó ámuha menáhbevájúcóótu ihdícyámema dómácócatsihįjcyámedívu. ¹⁰ Árónáacáa tsá ámúhakye o bóįjcyutú ámuha meihjyuvájúcóótu diitye ímityúmema mityane iéhnéváįyóneri tsúúrámehįjcyámee, naní múnaa, nįjcyotájteke dúúrúvahįjcyámee, ihdícyáméhįjma dómácócatsihįjcyámee, éhdúmema. Muurá ihdyu ehdu nééromėj pñe mépiivýeté meįjcyane tsají hallúriyé diityémá meįjcyánéllihye. ¹¹ Muuráhjáa ihdyu ámúhakye o néé eene 'cahcųjtsó múnaa muúha' néérome ihdícyáméhįjma idyómácójcatsįyónee, éhniíñevúré iéhnévarónee, nįjcyotájteke icyáánívarónee, tsįjtyedi iihjyúvarónee, illįyícyáverónee, iñányónee, éhdune méénuhįjcyámedívu ámuha menáhbevájúcóóityuróne. Áhdure tsá ámuha diityémá memájchóityuróne. ¹²⁻¹³ Muurá tsá o ícúvetú cahcųjtsó múnaa įjcyatúme muhdú icyahįjcyáneri. Óví ihdyu Píivýéébere diityémá teene ímíbajchóhi. Árónáa ihdyu ámuha cahcųjtsó múnaa méítéiyá ámúhadityú múhdurá dáríivémeihįjcyámeke ámuha meįjchįvyetso ámúháj pñnetu.

6

Cahcųjtsó múnaa ímityúné ímíbáchójcatsįyóne

¹ Įįveekí ímityúné ámuha medáríivéjcatsįcyooca mépehįjcyá cahcųjtsó múnaa įjcyatúné ímíbajchojté éllevu? Įįveekí tsá ámuha tsamééré cahcųjtsó múnaa meímíbáchócatsihįjcyatú ténehji? ² ĮMityá tsá ámuha mewáájacutú Píivýéébé cahcųjtsó múnaa meįjcyame dílbyeke cahcųjtsótúmema muhdú ditye icyahįjcyáné meímíbajchoíñe? Aanéjį muurá ámuha mépiivýeté ámúhama pájtyenéhįj ámuháyé meímíbáchójcatsíñe. ³ Áhdure muurá nįjkyéji múnaa įjcyarómema muhdú ditye icyahįjcyáné méímíbajchoóhi. Aanéjį muurá mépiivýeté tsamééré cahcųjtsó múnaa meímíbáchójcatsíñe. ⁴ Áánáa įįveekí ámuha mépehįjcyá cahcųjtsó múnaa įjcyatúné ímíbajchojté éllevu ímityúné ámuha medáríivéjcatsįcyooca? ⁵ Ehdu íñe ámúhakye o néé ámuha téneri menúcójpívéne tehdu meméénųjúcóótuki. ĮAca tsá ámuha elle meįjcyáné cahcųjtsó múnáadityú tsaatéuba įjcyatú teene ámúhama ímíbajchóiyóme? ⁶ Įįveekí ámuha páhduváré medáríivéjcatsíñe cahcųjtsó múnaa įjcyatúme éllevu mépehįjcyá ditye ámúhama teene ímíbajchoki?

⁷ Ehdu ámuha medáríivéjcatsíñetu íllurējuco ámuha metútáváavehįjcyáné ímí Píivýéébeke ámuha meúráávyérónetu. Įįveekí tsá ámuha maáábúcuhįjcyatú ámúhakye tsaate iúhbarónee, iñányónee, dáríivéne? ⁸ Tehdu ámuha meįjcyáįyótsihvu įįveekí diityéké ámuha mépiámeihįjcyáhi? Ehdu ámuha meméénųneri tsané nahbémú ámuha meįjcyarómé íllure métútávátsócatsihįjcyáhi.

⁹⁻¹⁰ ĮA tsá ámuha mewáájacutú ímityúmé Píivýéébé avýējuvu úcáávéityúne? Áhdicyane tsáma mébánúmeídíñe. Muurá ihdícyáméhįjma dómácócatsihįjcyáme, nįjcyotájteke

cáání vahíjcyáme, tsamééré wajpíímú dómácócatsíhijcyáme, tsamééré walléémú dómácócatsíhijcyáme, naní múnaa, mítyane iéhnéváyóneri íjyácunúhijcyáme, líiyíicyáve múnaa, tsíjtyedi ícúbáhrahíjcyáme, tsíjtyedítýú nehníwu íhjúvahíjcyáme, éhdume muurá tsá Píívyéébe avyéjújte íjcyatúne. ¹¹ Ehdúu muurá tsaate ámúhadítýú ícyahíjcyáhi. Árómekée Píívyéébe Jetsóoj téeveri újcúmeke tsúúca dííbyé Apííchó ímíbájchómé hallúrí tsáhájucó ìná íjcyatúne.

Méjpi metéhméiyóne

¹² Muurá tsaate néehíí: “Mépiivyété panévare meimilléné meméénune.” Ihdýúhde tehdújúcooro. Áronáa tsá panévare ímí néétune. Áánéllíi tsá ténehjívú metáhjátsámeítýuróne. ¹³ Muurá ímíáané majcho íjcyá téene tájpi meíjcyaki. Áronáa idyé tsá panévare majcho ímí néétune. Muurá íjcyáíñé téene tájpi meíjcyájúcoóityúne. Tsáháa Píívyéébe meke ípívyéjtsotú meimillédú ihdícyáméhjima medómácójcatsíki. Mekée ípívyéjtsóobe ihñéjité meíjcyame dííbyé túkevéjtsójú pañe meíjcyaki. ¹⁴ Muurá Píívyéébe ípíívyetédú íjcyaaabe íhnáhoori meke bóhíitsoó tsúúca medsíjívérómeke Jetsóokée íbóhíitsoódu.

¹⁵ Aane ¿aca ímíyóné tsúúca Críjtoéjité meíjcyame nahtsíwamééwake medómajcóné? Tsáhaá. ¹⁶ Muurá tsaapi dííllema íjcyáhajchíí tsahéécoréjucó dityétsí íjcyane. Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé: “Tсахéécoréjucó dityétsí íjcyáíñé tsáápiíye íjcyáiyódu.” ¹⁷ Ahdu muurá Jetsocríjtoke mecáhcujsómé meíjcyá dííbyeéjteréjucó.

¹⁸ Ahdícyane óvíjyacóóné ihdícyámema ámuha medómácócatsíhijcyáne. Ílluréjucó meíhvété téenetu. Muurá íjcyané tsane ímityúné meméénuróné méjpi dómájcotúne. Áánetu íñe méjpííyi ihdícyáméhjima medómácójcatsíñé tsáma ávyeta ímityúne. Muurá tehdu meméénúneri meere métútávájtsámeíhi. ¹⁹ ¿A tsá ámuha mewáájacutú Píívyéébeéjité meíjcyámé pañe tsúúca dííbyé Apííchó íjcyane? Aane tsúúca ámúhá pañe íjcyame tsáhájucó ámuha meimillédú medáíívemeítýuróne. ²⁰ Muuráhjáa Píívyéébe mééma mepájtyetéíñe meenu Íllíkye ditye dsíjívétsóneri. Áánéllíi metsu dííbyeke maávyejúúlléne tsáímíyéjucó meíjcyaki.

7

Metáábávájcatsícyooca meíjcyane

¹ Aane ícyooca ámúhake ó úúballé éhnée taéllevu ámuha mewállóháámí pañe oke medíllone. Ímíáané ímí tehdújúcooro teene tsaapi táábávátuube íjcyane. ² Áronáa ihdícyáméhjima medómácójcatsíñé ávyeta ímityúné íjcyánéllíi téhdure ímí teene metáábávájcatsíñe. ³ Aane ityáábávállema ihdyu múu ímí íjcyáhi. Áhdure idyé walle ityájíváábema múu ímí íjcyáhi. ⁴ Aane tsúúca ájyúma íjcyalle tsáhájucó ímillédú íjcyatú dííbyé wáábyutállerejucó íjcyánéllíihye. Téhdure dííbye ájyu tsáhájucó ímillédú íjcyatú tsúúca díille mewá wáábyutááberéjucó íjcyánéllíihye. ⁵ Aamútsí idyómácócatsíhijcyané tsá íhvéjtsóítýuró Naavéné téenej téeveri díityétsikye tsíñejcúvuréjucó íbúwájtsóneri ityútávájtsótuki. Áronáa ihdyu tsáíjyu íhnáhó Píívyéébema íhjúvácooca muhdú íñehajchíí wahájchotáwu íhvéjtsóíyomútsí teene.

⁶ Ehdú íñe ámúhake tsánejcúvú o néé okée ámuha teene medíllónéllíihye. Áronáa tsá ámúhake o táúhbatú ámuha metáábávájcatsíki. ⁷ Táicyánéjcutu ihdyu ímí ó íjtsúcunú pámeere ohdu táábavatúme, tájívátúme, íjcyáiyóne. Áronáacáhjáa ihdyu Píívyéébe páhduvare meke ípívyéjtsónéllíi tsaate píivyété íye íjcyane. Áánetu tsíjtye tsá píívyetétú íye íjcyane.

8 Áánéllii íyéejte íjcyámema pámeere pííbájujteké o nées táábávájcatsítýúmeréjuco íjcyáiyóné íñe o íjcyadu. 9 Árónáa ihdyu iiye íjcyane ipíívyetétúhajchíí múu apáhajchíí táábávájcatsí téeneri íícúbáhrámeítýuki.

10 Áánetu tsúúca tájívámé walléémú tsá múu íhvéjtsotú ájyúmuke. Ehdu Píívyéébé taúhbaju néehíí. Tsá oore ámúhakye o néétune. 11 Árónáa tsáijyu múúne tsáápille ájyúke íhvéjtsóhajchíí tsáhájucó múu tájívájúcootúne. Tsá tene ímityú tsíjpiikyéréjuco dille tájíváne. Áánetu tsiíñe ityájíváné ímílléhajchíí óví tsiíñe óómille ájyú éllévúre. Téhdure idyé wajpi ityáábáválleke tsá múu íhvéjtsotúne.

12 Aane ícyooca Píívyéébé taúhbaju néétune oore táicyánéjcutu ámúhakye o nées tsaapi cahcújtso múnáajpi taaba cáhcújtsótúrolle ímí dííbyema íjcyáhajchíí tsá díbye díílleke íhvéjtsóítýuróne. 13 Áhdure tsáápille cáhcújtsóllé taji cáhcújtsótúroobe ímí dííllema íjcyáhajchíí tsá dille dííbyeke íhvéjtsóítýuróne. 14 Muurá ímíbaávyéíyoobe dille ímí íjcyáneri. Áhdure idyé cáhcújtsóóbé taaba ímíbaávyéiyá díbye ímí íjcyáneri. Aane muurá ímí íjcyáromútsí íhvétsócatsíhajchíí tsáijyu múúne ítsíime ílluréjuco tútávaavéne. 15 Aane ihdyu cáhcújtsóllé taji cáhcújtsótuube díílleke íhvejtsóné ímílléhajchíí óvi íhvejtsóhi. Téhdure idyé cáhcújtsótulle cahcújtso múnáajpi ájyu íjcyáábeke íhvejtsóné ímílléhajchíí óvi íhvejtsóhi. Aane tsá Píívyéébeke cáhcújtsómé hallúrí íjcyatúne. Muurá ímílleebe tsáímíyé metáábávájcatsímyema meíjcyane. 16 Muurá tsá mewáájácutú cáhcújtsóllé taji dille íjcyadu cáhcújtsóíhajchííjyu. Áhdure tsá mewáájácutú cáhcújtsóóbé taaba díbye cáhcújtsódú cáhcújtsóíhajchííjyu.

17 Árónáa ihdyu óví muhdú pamévárez meíjcyá Píívyéébé ímíllédú meke pícyohdu. Áánéllii óvi tehjújuco tsaate íyéejteré íjcyane. Téhdure idyé óvi tehjújuco tsaate mewámyuma íjcyane. Ehdu pámeere cahcújtso múnáake ó nehíjcyá dítye tehdu íjcyaki. 18 Muurá kíhdyahírótsámeímyeke Píívyéébe ujjúhi. Áhdure tehdu méénúmeítýurómeke díbye újcume ihdyu óvi éhduréjuco. 19 Muurá tsá muhdú tene néétu tehdu meméénúmeítýúne. Áhdure tsá muhdú tene néétu tehdu meméénúmeítýóne. Muurá ihdyu apááñéré muhdú dííbyé taúhbajúúné néhdu meíjcyane ímílleébe. 20 Áánéllii Píívyéébekée mecáhcújtsótujkénújyu muhdú meíjcyaduré múu íjcyáhi. 21 Tsaaté hójtsí pañe íjcyame dííbyeke cáhcújtsómé tsá múu íjyáacunútú díityédítýú íjchívyéíyóneri. Árónáa ihdyu múu ipíívyetéhajchíí díityédítýú íjchívyéhi. 22 Muurá tsíjtyé hójtsí pañe íjcyámema tsíjtyé hójtsí pañe íjcyátúrómeke Píívyéébe újcume tsahduré íjcyá dííbyejte. Aame tsaméhjí íjcyá Críjtó íícúve múnaa. 23 Muuráhjáa tsúúca Píívyéébe mééma meenú mepájtyetéíñe. Áánéllii tsá múu míamúnáa íjtsaméí cáhcújtsójúcootúne. 24 Ehdu teéne, ámuúha táñahbému. Áhdícyane tsá múu íñerí íjyáacunútúne. Óvi ihdyu Píívyéébekée mecáhcújtsótujkénújyu muhdú meíjcyaduré meíjcyame dííbyeke méúraavyéhi.

25 Ehdu íñe ámúhakye ó úúballé éhnée ámuha oke muhdú táábavatúme íjcyáiyóné medíllone. Ténejcutú Píívyéébe tsá muhdú meke néétune. Árónáa ihdyu oke díbye píáábóneri o wáájacuné o nées dítye táábávájcatsítýúné téhdure ímí nééneé. Ehdu ímí dííbyeke o úráávyeebe ámúhakye o néehíí. 26 Aane ó íjtsúacunú ímí tehjújuco dítye íyéejteré íjcyáiyóné íñe Críjtoke meúraávyenéjcu íhnáhó néénéllíhye. 27 Árónáa ihdyu tsúúca táábavámé tsá múu íhvéjtsotú mewakye. Áánetu iiye íjcyame tsá múu íjtsámeítýú ityáábaváiyóneri. 28 Aane tsaate ityáábaváhajchíí ihdyu óvi táábaváhi. Téhdure tsáápille ityájíváhajchíí óvi tájíváhi. Tsá tene ímityúné íjcyatúne. Árónáa ihdyu íhnáhóóné táábavámeke ííñújí icyánéjcuene dómajcóne. Áánéllii ámúhakye o nées ámuha ténehjívú metáhjátsámeítýuki.

²⁹ Ahdícyané, ámuúha táñahbému, muurá lléváhréjuco tsiíñe Crijó tsááiñe. Áánéllii ihdyu méwámyuma íjcyámeke o néé ditye íhnáhóóróné pañe íyéejte wákímyeíyódú Píívyéébé wákímyeí imyéénuki. ³⁰ Téhdure ámúhake tsaatéké kímóóve pájtyérónáa tsá múu kehóvéméhjíúvú néétune. Téhdure wáñehjívatéhijcyámé tsáhájucó téeneri íjcyáityúne. Áhdure tsíeméné áhdome tsá téeneri íjívéityúne. Ténehji íjcyárónáa méíhvéjtsodí Píívyéébé wákímyeí. ³¹ Tsá múu ííñújiri muhdú íjcyáíyóneriyé itsúúráméíñe íhvéjtsotú dííbyé wákímyeí. Muurá íñe íjí hallúrí íjcyáné tsíeméné imíwu meíjtsúcunúróne níjkévaáhi.

³² Áánéllii ó imíllé ámuha téeneri meíjyácunúhijcyánetu meíhveténe. Muurá íyéejte ííneri íjcyatúme ímí Píívyéébeke íícúvéíñeriyé íjtsáméíhi. ³³⁻³⁴ Téhdure muurá walléemú tájívátúme íjyácunú tsáímíyé dííbyeke íícúvéíyóneri. Aame ímíáané ténejcúrí íjívémé tsá tsíñéhjíri íjtsáméityúne. Áánetu tájívámé íjyácunú muhdú ájyúma íjcyáíñe wákímyeí imyéénúíñeriyé. Téhdure wajpíímú méwámyuma íjcyame íjyácunú íjí wákímyeíyíyé muhdú díityéke ípícyóóíñeri.

³⁵ Ehdu íñe ámúhake o néé ámuha wájyuri ímí Píívyéébeke ámuha meíícúveki. Tsá idyé ávyeta ámúhake taabávatu o bóijcyúné ehdu o néétune. Ámúhake ihdyu o néé tsáímíyé ámuha Píívyéébeke meíícúvéne wákímyeí meméénuki.

³⁶ Áhdure idyé tsaate tsúuca ityáábávájcatsííñe éévevu úújetémé iiye íjcyane ípíívyetétúhajchíí óvi táábávájcatsíhi. Tsá tene ímityúné íjcyatúne. ³⁷ Aane tsaate ípíívyetéhajchíí óvi íyéejtéré íjcyáhi. ³⁸ Áhdure ditye táábávájcatsíhajchíí ímí teéne. Téhdure ditye táábávájcatsíyúhajchíí awáá éhnííñevu ímí teéne.

³⁹ Muurá tájíváalle íjcyá ájyú wáábyutáalle. Árónáa tsáijyu múúne ájyu dííllédívú dsíjívéhajchíí píivyéetelle ímílléhajchíí tsíjpiikyéréjuco ityájíváne. Árónáa ihdyu tsá dílle tájíváíturó ihdícyáábeke cahcújtso múnájpi íjcyátúúbeke. ⁴⁰ Árónáa ó íjtsúcunú iiye íjcyalle ííne imíjyaú íjcyáíyóne. Ehdu íñe ámúhake o néé Píívyéébé Apííchó oke túkévéjtsóneri.

8

Níjcyotájte íícúve

¹ Aane ícyooca ámúhake ó úúballé éhnée oke ámuha níjcyotájteke íícúvémeíñe iyámeke medóónetu medíllone. Muurá tsúuca ténejcu méwajácúhi. Árónáa jíveekí panévare mewáájacújúcóóneúvuri mémítyákímyeíhijcyáhi? Árone tsá íínetú meke píáábotúne. Apááñéré ihdyu mewájyújcatsíñe meke píaabóhi. ² Muurá panévare iwáájacúné íjtsúcunúmeíyómé tsá ímíáané wáájacutúne. ³ Muurá ihdyu Píívyéébe waajacú caatyé dííbyeke wájyune.

⁴ Aane níjcyotájteke íícúvémeíñe iyámeke tsaate dóóne muurá tsá muhdú nééturóne. Atéreenéré íjcyane míamúnaa cáánívahíjcyaróné tsá díityéke íínetú píáábotúne. Muurá ihdyu íjcyaaabe tsáápiye Píívyéébeé. ⁵ Muurá caame íévéhóowarii, ííñújirii, íjcyanéhjí icyáánívahíjcyánéllii itsúcunúhijcyámé mítyame Píívyéébedu nénehji íjcyane. ⁶ Árónáa ihdyu íjcyaaabe tsáápiye apáábyéré Méécááni Píívyéébe páneeréé ípívyéjtsóobe. Muuráhjáa meke ípívyéjtsóobe dííbyeke maávýéjújtsoki. Áhdure tsáápiye Ávyéjuube Jetsocríjtoj téeveri páneere íjcyáábe tájpiyé méijcyáhi.

⁷ Árone muurá tsaate cahcújtso múnaa íjcyájúcoorómé tsá ímí wáájacutúne. Muurá itsúcunúhijcyámé ímíáané níjcyotájte íbóhíma íjcyámeke íícúvehíjcyáne. Áánéllii ténehji íícúvémeíñe iyámeke idyóóiyóné múhdurá itsúcunúhijcyáme. ⁸ Muurá teene medóórone tsá Píívyéébedívú muhdú néétune. ⁹ Árónáa ihdyu tsá múu dóótu eene dííbyeke ímí wáájacutúme teene medóóne múhdurá itsúcunúhijcyámeke ityútávájtsótuki. ¹⁰ Muurá

tsaate ténehji dóóneri tsijtye teene dóótume iúmúúpívyéne diityé életu idyóóneri íjtsaméi tútávájtsóiyáhi. ¹¹ Ehdu muurá ámuhá nahbémú ténejcu ímí wáájácútúmeke ámuha teene medóóneri métútávájtsóiyá ímí Píívyéébeke ditye úráávyéíyónetu téhdurée diityé wájuryi Críjto dsíjívemeke. ¹² Aane diityé íjtsaméi metútávájtsóneri ímityúné meméénune tsá Críjto ímí méhdivu íjtsúcunútúne. ¹³ Áánéllii diityéké o tútávájtsótu tsá mújyú téeménéhji o dóóityúne.

9

Uwáábojte íáhdó újcune

¹ Muuráhjáa Píívyéébe oke picyóo uwááboobe o íjcyaki. Aabée Máavyéjuube Jetsóoke o ájtyúmííbé uwááboju ámuhákye o úwaabóné ámuha mecáhcuíjtsónetu muurá méwaajácú ímiááné ténejcú uwááboobe o íjcyane. ² Áronáacábá tsaate tsá cáhcújtsotú uwááboobe o íjcyane. Áanetu ihdyu ámuha mecáhcuíjtsó ópée o úwáábóneri Ávyéjuube Críjtoke ámuha mecáhcuíjtsónéllíhye.

³⁻⁴ Aane eene múhdurá óhdityu ítsáméihíjcyámeke o néé uwááboobe o íjcyáábeke oke ditye íícúvéiyóné panévatúre. ⁵ Muurá téhdure o táábávállema úwááboobéré ó pehíjcyáiyá eene tsijtye uwáábojte Péédooroo, Jetsóo nahbémuu, íjcyame péhíjcyádu. Áábeke muurá idyé ámuha oke méíícúvéiyá diityéké ámuha meíícúvehíjcyádu. ⁶ Áronáa ¿íveeki muhtsi Benabéema múhtsiye mewákímyeíñe tájpi méúwáábohíjcyáhi? ⁷ ¿Aca múúne tsodáhó iiye íáhdóne tájpi íjcyáhi? ¿Aca óova bájtsome tsá íñéevá lléénetúne? ¿Aca obééjámuke éénume tsá diityé mujpañejpácýo ádotúne? ⁸⁻⁹ Ehdu ámuhákye o nééne méijtsúcunúdí míamúnáa íjtsaméi tene íjcyane. Muuráhjáa Píívyéébe Moitséeúvuj téeveri íwaajácuháámítu néehii: “Tríígó tátsoújcori íjcyáábeke ócájikye tsá múu tsíeménevu íhjuu wátájcotú díbye imájchótuki.” ¹⁰ Ehdu Píívyéébe néé dííbyé wákímyeí méénume tééne áhdó újcúiyóne íñééiyóne. Tsáháa apáámyéré iyámedítýú díbye néétune. Muurá tsaate úmihe bájtsone kéémene tsíjtyeréjuco ááhívetso. Áronáa téhdure teenée bájtsómedívú tsane coévá tsahdúre ditye iújcuki. ¹¹ Ahdu muurá Píívyéébé icyánéjcu ámuhákye muha meúwáábohíjcyámeke ¿aca tsá ámuha múúhakyé mepiáábóityuró tsíeménetu tééne tájpi muha meíjcyaki? ¹² Áánerá tsijtye uwáábojte ámuha mepiáábóne tájpi ícyahíjcyáhi. Téhdure muurá múúhakyé ámuha mépiáábóiyáhi. Áronáa ihdyu muha tsá tééneri meíjyácunútúne. Tsáijyu múu míamúnáa teene múhdurá íjtsúcunúne tsá ímílléityuró icyáhcuíjtsóné muha meúwaabóne. ¹³ Muurá ámuha méwaajácú duurúvájá pañe wákímyeímyé tééjá wáabyuta ditye tsátyehíjcyánetu iújcúne tájpi ícyahíjcyáne. Téhdure muurá Píívyéébeke ditye iyámedi íícúvehíjcyánetu iújcune dohíjcyáme. ¹⁴ Ahdu íívane muurá Píívyéébe néé uwáábojte íjcyáiñe cahcújtsó múnaa diityéké piáábóne tájpi. ¹⁵ Ehdu íñe ámuhákye o néé pevénéré ámuha mewáajácuki. Tsá piáábó ámuhákye o táúmeítýúne. Aabe ihdyu óvíi o dsíjívéhajchíi ó dsíjívé ámuha oke mepiáábótuubére. Muurá ímí o íjtsúcunú oore o wákímyeíñe tájpi o íjcyaaabe o úwáábohíjcyáne.

¹⁶ Muuráhjáa ihdyu Píívyéébere oke pícyóóné wákímyeí o méénúneri tsá o mítyájkímyeíityuróne. Aane muurá tsíjtyeke o úwáábótúhajchíi ídátsó oke pajtyéiyóne. ¹⁷ Íhya ihdyu oore táíjtsaméiyi tééne wákímyeí o méénuca tééneri o mítyájkímyeíiyáhi. Áronáa tsá oore o ímílléne tééne wákímyeí o méénutúne. Píívyééberée oke picyóo téénevu. ¹⁸ Áánéllii o ímíjyúú tééne uwááboju pevénéré áhdótsótuube o úwáábóneri. Tsá o íjyácunútú tééne áhdó oke ditye piáábóne tájpi o íjcyáiýóneri.

¹⁹ Aabe múíícúve múnáajpi o íjcyáiýúroobe pamévá ícúve múnáajpi o íjcyá téénej téeveri tsijtye Críjtoke icyáhcuíjtsoki. ²⁰ Muurá íhdééne taúhbaju o úraavyéjúcóótúroobe tamúnáa

jodíómú muhdú ícyahíjcyádú idyé ó ícyahíjcyá diityémá o íjcyácooca téénej tééveri ímíñeúvú diityéké o úwáábo Críjtoke ditye icyáhçújtsoki. ²¹ Áánetu Píívyéébeke wáájácútúmema o íjcyácooca téhdure ditye íjcyadu ó íjcyáhi. Ároobe ihdyu tsá múhdurá ditye íjcyáné pañévú o úcáávetú Críjtoéjpiyējuco o íjcyánéllíhye. Ehdu diityé pañe ó ícyahíjcyá téénej tééveri diityéké o úwáábo Críjtodítýú íjcyáné uwááboju. ²² Áhdure Píívyéébeke cáhcujtsójucoorómé ímí ténejcu wáájácútúmema o íjcyácooca ó íjcyá muhdú ditye íjcyadu téénej tééveri diityéké ímíñeúvú o wáájácútso ténejcu ditye ímí iúráávyeki. Ehdu ihdyu pamévamáyé ímíáábéré ó nahbévahíjcyá téénej tééveri diityéké o píaabómé ipájtyeteki. ²³ Aabe pamévakéré ó úwáábohíjcyá tsaméhjí diityémá ímí meíjcyame meímíjyuúki.

²⁴ Muurá táhjajcátsiyi dsíínémedítýú tsáápiiyé táhjaabe tééne áhdó ujcúhi. Ahdu íívane ímíñeúvú méuráávyé Píívyéébeke iáhdó ámuha meújçuki. ²⁵ Áhdure muurá #cu iáhdoma íjcyanéúvú úcááveímýé tééne ihde pííñúmeímýé tsá #ná dómájcotú diityéké tútávájtsóiyóne. Ehdu muurá pííñúmeímýé tééne áhdó imíwu néérone múhajchótá íjcyáityúné iújçuki. Áánetu ihdyu mépííñúmeíhijcyá múijyú muhdú íjcyáityúné meújçuki. ²⁶ Áánéllii tsá pevénéré Píívyéébeke o úráávyehíjcyatú éhne múúne tsaate kiávú ipyééne wáájácútúmé dsíínehíjcyádu. Aabe tsá ténejçurí o báníúmeítyú éhne múúne méénújçatsíbyé báníúháñé pevétsíhjíré cátyétyehçúdu. ²⁷ Áánéllii muurá Píívyéébedívú o íhvéjtsámeíbyé ó ícúbáhrámeíhijcyáhi. Aabe ó téhmémeíhijcyá keená oke ténejçútú mújtátsóiyónetu ímichi awáá ténejcu o úwáábohíjcyaaabe o báníúmeítyuki.

10

Níjcyotájteke Píívyéébedi medíllóityuróne

¹ Ámuúha táñahbému, cáhawáá méijtsúcunu muhdúhjáa méihde múnáaúvuke Píívyéébe ojtsórí túkévetsómé Tújpañe Móóá pájtyene. ² Ehdúhjáa dibye diityéké píaabómé íhvéjtsámeí Moitséé hójtsí pañévú dibye diityéké ityúkévéjtsoki. ³ Aaméhjáa ihdyu ícyahíjcyá Píívyéébere diityéké píáábóne tájpi. ⁴ Díbyeréhjáa muurá diityéké ácu híjcyá majchóvu, adóvu, íjcyane méénúráityuróné diityémá imyéénúneri. Áamemáhjáa téijyújuco nééwayúdú néébe Críjto íjcyaaabe diityéké túkévétsohíjcyáne. ⁵ Ehdúhjáa panévaturé ímíhyéjúcooro Píívyéébe diityéké túkévétsoorónáa ímunáajte ímityúné dáríívemeíhijcyáhi. Ááné déjúcotúhjáa mítyame dsíjívé íñeúbará píívyétúné iíñújvu.

⁶ Ahdu meke tene ipájtyétu tsá ímityúnéhjiri meúmúúpívyéityúne. ⁷ Tsá dityéé méénuhíjcyádú níjcyotájteke mecááníváityúne. Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé: “Níjcyotájteke idyúúrúváne wañéhjíné pañe imájchóné hallúvú ádohíjcyáme.” ⁸ Ahdícyane tsá medómácójçatsítyú ihdícyáméhjima dityéhjáa méénuhíjcyádu. Tééne déjúcotúhjáa muurá tsajçóójíré diityédítýú dsíjívémé 23,000-meva. ⁹ Áánéllii tsá Píívyéébeke mepátsárijçyóityú ímityúné meméénune dibye iáábúcu híjcyá tsaatéhjáa diityédítýú méénuhíjcyádu. Tehdúhjáa muurá méénúmeke tééne déjúcotu ííñimýmú íhdome dsíjívéhíjcyáhi. ¹⁰ Aanéjii tsá múu diityé díivame ímityúné íhjuvatú Píívyéébedítýu. Tehdúhjáa néémeke muurá tééne déjúcotu díbyere Píívyéébe wálloobe ‘Dsíjívé’ némeíbyé níjçyéji múnáajpi dsíjívetsóhi.

¹¹ Ehdúhjáa nénehji éijyuúvú méihde múnáake pátyehíjcyáné muurá Píívyéébe waajácúháámitu caatúvá íñe ícyooca meíjcyámema ííñuji níjçévaríjyuco íjcyame teene meéévéne tehdu medáríívemeítyuki. ¹² Áánéllii ímí Píívyéébeke iúraavyéné íjtsúcunúmé téibúwá méijcyaco ámuha ímityúneri memújtátuki. ¹³ Muurá eene ámuha ímityúneri meúmúúpívyehíjcyáné mávaríjçojúúné tsá apáámyekéré ámúhakye dómájçotúne. Muurá ihdyu pámeekéré patyéhijcyáne. Áronáa mecátsípááv Píívyéébedívu. Dibye íjcyátúcoocájii;

tsá néhi ávyetá ihnáhó néené mávaríjchoju meke dómájcóityúne. Diibye ihdyu tehdíiváné mávaríjchoju meke dómájcóijyu meke píááboó maábúccuki.

¹⁴ Ehdu teéne, ámuúha táñahbému. Áánéllii tsáhájucó nájcyotájteke ámuha medúúrúváityúne. ¹⁵ Ehdu íñe ámuúhake o néé ámuúhá íjtsaméima ámuha meíjcyámeke. Aane cáhawáá ihdyu ímíñeúvú meíjtsaméi ámuha mewáájácuki. ¹⁶ Muuráhjáa Píívyéébe mééma mepájtyetéíñe méénune meítsáávéne májchó meméénúcooca maádome météhdútsohíjcyá teene dííbyeke. Aame méduurúvahíjcyá mewáájuríi Críjtó tujpácýó páwachákevu wágóoovéne. Téhdure pááaho memájchóneri méduurúvahíjcyá mewáájuríi díbye ícúbáhrámeíñe meítsaavéne. ¹⁷ Muurá mítyame meíjcyarómé tsahóóré pááaho memájchome ímí ménahbévájcatsíhi. Ahdu muurá tsáápiye Críjto íjcyáábeéjté mítyame meíjcyarómé meíjcyá tsáápihdyúre.

¹⁸ Muuráhjáa tamúnaa íjraéémú Píívyéébe ícúvé dóhíjcyámé tsame íjcyá téenéejte. ¹⁹⁻²⁰ Muurá dííbyeke wáájácutúme naavémukéré dooháñevu ícúvehíjcyá ímíubááné dítye ícúvéíyoobe Píívyéébe íjcyánaáaca. Áánéllii ámuúhake o néé tehdú ámuha naavémuke meíicúvétuki. Tsá ámuúhake o néhíjcyatú nájcyotájte meke píaabóne. ²¹ Ahdícyane tsá tene ímityú tsúúca Píívyéébe maádóneri, memájchóneri, menáhbévácatsíhíjcyámé Naavéneke ícúvehíjcyámema menáhbeváne.

²² ¿íveekí Píívyéébeke mepátsárijcyóiyá ehdu medáíívémeíñeri? ¿Aca dííbyé ehnííñevu meé?

Críjtoéjté wáájycatsíyóne

²³ Muurá ímíááné panévaré meímilléné méméénúiyáhi. Áronáa tsá panévaré ímí néétune. Tsá páneere meke píáábotú Píívyéébeke meúráávyénéjcutu. ²⁴ Áánéllii tsá múu tsúúrámeítyú íyie tsaímíyé íjcyáíyóneri. Téhdure múu íjtsáméi tsíjtyeke ípíáábóiyóneri pámeere ímí meíjcyaki.

²⁵ Ahdure dítye dooháñe náhjíhénuhíjcyánetu múu cúúvéhulléré íáhdone dóó tsáijyu múu ícúvé íjcyane ámuha medóóne múhdurá meíjtsúcunúiyónéllíhíy. ²⁶ Muurá ííñújiri páneere múhdúné tsíméné íjcyane Píívyéébe éhne díbyéé ípívyejtsóne.

²⁷ Áánéllii múu cahcújtso múnaa íjcyaturómé ámuúhake majchóvú píúvájchíí cúúvéhulléré majchó ínehjí dítye pícyoone ámuha múhdurá meíjtsúcunútuki. ²⁸ Áánetu tsaate idyóótune ‘íñe nájcyotájte ícúve’ néhajchíí tsá múu dóótu díityéké ámuha múhdurá meíjtsáméíchótuki. ²⁹ Ehdu o néé ihdyu ámuha medóórone ímityú meíjtsúcunútúrónáa díityéké múhdurá ámuha meíjtsáméíchóiyónéllíhíy.

Áronáa tsáijyu múu ámuha téénetu ménéíyáhi: “¿Aca muhdú ííivane mewáájacúdú meméénune tsíjtye múhdurá íjtsúcunúiyáhi? ³⁰ Muurá íñá memájchóné hallúvú météhdútsohíjcyá Píívyéébeke díbye ímillédu. Aanéjii ¿íveekí tsíjtye íhjyúváiyá ímityúné íjcyánerííívari?” ³¹ Ihdyúhde tehdújúcoóro. Áronáa ihdyu múu panévaré íñá ímyéénúneri, ímájchóneri, íadóneri, bóhówajtsó Píívyéébeke. ³² Ánéhjiri ihdyu tsá múu tútávájtsotú jodíómuu, jodíómú íjcyaturómee, íjcyámeke pámeere cáhcújtsótúróméhíimájucó. ³³ Muurá ihdyu ó ímíllé pamévamáyé ímí o íjcyane dítye téhdure ípájtyeteki. Tsá oore ímí o íjcyáíyóneri o íjcyáunútúne.

11

¹ Ahdu múu íjcyá muhdúhjáa Críjto ícyahíjcyáné o wáájáne dííbyeke o úraavyédu.

Muhdú walléemú píhcyáávé pañe íjcyáíyóne

² Ahdícyane, ámuúha táñahbému, mítyane ámuúhake o duurúvá Píívyéébe ícyánéjcu ámuúhake o úwaabóné ímí ámuha meúráávyéne oke meítsáávehíjcyánéllíhíy. ³ Aane

ó imíllé ámuhákye o úúballéné Píívyéébe Críjto túkevýtsoobe íjcyane. Áánetu Críjto wajpíímú túkevýtsoobe. Áánetu diitye wajpíímú méwámyú túkevýtsojte eene Críjto túkevýtsoobe Píívyéébe íjcyadu. ⁴ Aame wajpíímú íhñíwaúúné iwátájcómeíñe Píívyéébe uwááboju úwáábóhajchíí núcójpítsó teéne. Téhdure tehdu imyéénúmeíñe ditye Píívyéébema íhgyúváhajchíí núcójpítsó teéne. ⁵ Áánetu walléémú íhñíwaúúné wátájcómeítyúmé úwáábóhajchíí téhdure núcójpítsó teéne. Téhdure tehdu méénúmeítyúmé Píívyéébema íhgyúváhajchíí núcójpítsó teene ibyééromeíñe ditye íjcyáiyódu. ⁶ Aane iwátájcómeíñe ímíllétúmé óvíi íllure bééromeíhi. Áánetu tehdu imyéénúmeítyóné núcójpítsó íjtsúcunúhajchíí óvíi wátájcómeímye. ⁷ Áánetu wajpíímú tsá Píívyéébe pihcyáávé pañe wátájcómeítyuró dííbye náávé íjcyame dííbyeke íavyejúúlléébeke íbóhówátsohíjcyánéllíihye. Áhdure walle ájyúke íavyejúúlléne bóhówajtsóhi. ⁸ Tsáháa muurá wájpiikyé Píívyéébe ípívyéjtsotú wállehdítýú tsátsii iújcúnetu. Muuráhjáa ihdyu wálleekéré ípívyéjtsóobe wájpihdítýú tsátsii iújcúnetu. ⁹ Tsáháa muurá wálleeke tujkénú ípívyéjtsólleke díbye náhbénutú wájpihdívu. Muuráhjáa ihdyu wájpiikyéré tujkénú ípívyéjtsóóbeke nahbénuube wállehdívu. ¹⁰ Áánéllii múu walléémú wátácámeíhijcyá íhñíwaúúné ájyúmuke íavyejúúlléné uubállé níjkyéji múnaa ímí íjtsúcunúki. ¹¹ Muuráhjáa Píívyéébe ípívyéjtsó wajpi wálleema iúcújcatsíñe ímí ípiáábójcatsíki. ¹² Muuráhjáa ímiááné wájpihdítýuré walle ípívyeevéhi. Árónáa ihdyu ícyooca dííbyere Píívyéébe méénune wállehdítýuréjuco míamúnaa ípívyeevéne.

¹³ Aane ¿muhdú ámuha méijtsúcunú diitye walléémú dobéévé pañe íhñíwaúúné wátájcómeítyúmé Píívyéébema íhgyuváne? ¿A tehdujuco teénej? ¿Mityá tsáhaáj? ¹⁴ Muuráhjáa ihdyu mepíívyedújuco íjcyane wajpi íhñíwácoma íjcyáiyóné múhdurá núcójpítsóhree. ¹⁵ Áánetu ihdyu wállehdítýú uuvéné íhñíwácoma dille íjcyane íhñíwáú wátájcódú tene néénéllíihye. ¹⁶ Aane íñe páneere ámuhákye o nééne tsaate múhdurá íjtsúcunúhajchíí óvíi muhdú néé téénetu. Árónáa ehdu muha méúwáábohíjcyá pahúllevaré íjcyané cahcújtso múáake.

Jetsóope mépajtyéte méénúne májchó múhdurá dáríívemeíñe

¹⁷ Áánetu íjcyané tsane ámuha meméénuhíjcyané múhdurá ámuhadívú o íjtsúcunúne. ¿íveekí ámuha medóbéévéne pañe múhdurá médáríívécatsíhijcyá ímiááméré íjcyatúme? ¹⁸ Muurá oke úúballémé ámuhává metáhjácatsíhijcyané medóbéévécoóca. Ímiáánéubá tehdu ámuha méícyahíjcyáhi. ¹⁹ Árónáacáubá ¿mityá tsánejcútú tehdujuco teene, téénetu mewáájácu caatyé ímiááné Críjtoke cáhcujtsóne? ²⁰ Muurévá ámuha Ávyéjuubée Jetsó mewáajyuri mééma méénune méítsáávéne májchó memájchoromé tsá ímí meméénuhíjcyatúne. ²¹ Ámuhává muurá tsaatéjtane memájchome ídátsó ájyábari íjcyánáa múhdumé ámuha teene mekéwáñehdúmé ílluréjuco mellíyícyávehíjcyáne. ²² ¿Aca íveekí ehdu ámuha meméénuhíjcyáhi? ¿A tsá ámuhá jaaháñevuré ámuha memájchóityuróne? Muurá ehdu ámuha meméénúneri tsá maávyejúúllétú Píívyéébeéjté ámuha méíjcyame medóbevéne. Íllure ámuha ménúcópívétsohíjcyá ídáátsojtéke. ¿A ehdu ámuha méícyahíjcyámeke ó duurúváiyáhi? Tsáhaá.

Jetsóo mewáajyuri méénune méítsáávéne májcho (Mt 26.26-29; Mc 14.22-25; Rc 22.14-20)

²³ Páñetúhjáa Ávyéjuube Jetsóo úwaabóné íñe ámuhákye o úúballéhi. Jóódáhjáa dííbyedívú ékéévétsoípyéjco pááaho iújcúne téhdújtsóobe Píívyéébeke. ²⁴ Átsihdyúhjáa teehe idyóhdahíróne neebe ímamyémuke: “Íñe tájpi náávé íjcyane memájcho. Ehdu pajjyuvaré meméénuhíjcyaco ámuha mepájtyeté o ícúbáhrámeíñe ámuha méítsaavéne.”

25 Átsihdyúhjáa idyé ado iékéévéne neébe: “Íñe tátyujpácýó ícúbáhrámeíñej tééveri Píívyéébema tsíhdyuréjuco ámuha meíjcyáiñe uubálle. Aane ámuha meítsaavéné tehdu meméénuhíjcyaco.” 26 Ahdícyane óvíi ámuha tehdu meméénúneri mébóhówátsohíjcyá dibyee míamúnáa wájyuri dsíjívéné mújyú tsiíñe dibye tsááiñévújuco.

Jetsóoke meítsaávéne májchori menáhbévájcatsíñe

27 Aane muurá Ávyéjuubée mewájyuri méénune meítsaávéne májchó tsaate múhdurá néeme meéletu májchome ímityúné meenúhi. Tehdu méénune tsá ávyejúúletú dibyee ícúbáhrámeíñe ítyujpácýó wáágoóne. 28 Áánéllii múu tujkénú teene imyéénútúné ihde ímíñeúvú íjtsámeí muhdú íjcyane. 29 Muurá peecúteré teene meméénuhajchíí máhallúvuré ímityúné mémeenúhi. 30 Ehdu nééné níjcaúvú muurá eene ámúhadítýú chémeme dúhcúméhjíúvú néemedítýú tsaate dsíjívéhíjcyáhi. 31 Áánetu ihdyu ímiááméré ímíñeúvú meíjtsámeíñe teene meméénuhajchíí tsá Píívyéébe íñe hallútú méhdi ícúbáhráítýúne. 32 Muurá ihdyu tsáijyu meke íhvétsohíjcyaaabe meícúbáhrámeí téénetu meíllíjkívyéne ímiáámeréjuco meíjcyá cáhcújtsótúmema mewágóóvétuki.

33 Ehdu teéne, ámuúha táñahbému. Áánéllii múu téhméjcatsí pámeeréi píhcyáávécoca ámuha ímíñeúvú memájcho teene Ávyéjuubée mewájyuri méénune ámuha meítsaávéne májcho. 34 Áánetu tsaate íájyabáávatéhajchíí óvíi ihjyávú majchóhi. Tsá ditye teene dómájcoítýuró Píívyéébe diityéké tééné hallútú ícúbáhrátuki. Áánetu eene tsíñehjí ámuha meméénuhíjcyané óvíi ámúhakye o ááhívetéijyu méímíbjachóhi.

12

Píívyéébe Apííchó piááboríyé meméénuhíjcyanéhi

1 Ámuúha táñahbému, ó imíllé ámúhakye o úúballéné ímíñeúvú ámuha mewáájácu muhdú Píívyéébe Apííchó meke piáábónej tééveríyé ínehjí meméénune mepíívyeténe.

2 Muurá ámuha méwaajácú dííbyekée ámuha mecáhcújtsótúcooca níjcyotájtekéré medúúrúvahíjcyané íbóhíma íjcyátúmeke. 3 Aane ámúhakye o néé tsá muurá tsaate Píívyéébe Apííchó túkevjtsoori nééítýuróne: “Jetsóo nehníjyau.” Áhdure tsá múha Ávyéjúúbedi Jetsóoke díllóítýuró Píívyéébe Apííchó diityéké túkévéjtsótuca.

4 Muurá ihdyu Píívyéébere meke piáábónej tééveri mépiivyété páhduvaré nénehjí meméénune. Áronáa ihdyu Íapííchoj tééveríyé meke piááboobe ténehjí meméénuki. 5 Muurá dííbyé wákimyéi páhduvaré nénehjí meméénúroneri tsaapíikyéré méíícuvéhi. 6 Muurá dííbyere Píívyéébe tehdu mééma meenú íhñéjté meíjcyámema. 7 Aane muurá dííbyé Apííchóre meke piáábóneri mépiivyété tehdu nénehjí meméénune mejtééveri téhdure tsijtye cahcújtso múnáake dibye ípiááboki. 8 Muurá tsaate téenere piáábónej tééveri piivyété tsíjtyeke ityúkévejtso. Áané piááboríyé tsijtye piivyété ímí íúwaabóne. 9 Áhdure muurá tsaate téenere piáábónej tééveri ímí Píívyéébeke cáhcujtsóhi. Áané piááboríyé tsijtye piivyété chéméméhjíke íbóhítsóne. 10 Tsaate piivyété méénuráítýuróné imyéénune. Tsijtye piivyété íná pájtyeíñe íhdéjuco iwáájacúné íúúballéne. Tsijtye piivyété iwáájacúné caatyé pañé ímiááné Píívyéébe Apííchó íjcyane, caatyé pañé Naavéné apííchóre íjcyane. Tsijtye piivyété tsíjtyé ihjyu ílléébótúrójuri ílhjyuváne. Tsijtye piivyété tsijtye íhgyuvané ílléébóturóné íhñéjuvu ípájtyetsóne. 11 Ehdu muurá Píívyéébe Apííchó piáábónej tééveríyé mépiivyété páhduvaré nénehjí meméénune.

Pámeere Críjtoéjté tsáápíhdyuré íjcyane

¹² Muurá méjpi pívátsihjívá íjcyané dobéévé méjicyá tsáápiíye. Ahdu téhdure Crítoéjé mityame páhdváré menéérome méjicyá tsáápihdyúre. ¹³⁻¹⁴ Muurá pamévare jodíómuu, griéégomuu, tsíjtyé hójtsí pañe íjcyamee, tsíjtyé hójtsí pañe íjcyatúmee, éhdume pámeere méjicyá dííbyeéjé. Muuráhjáa Píívyéébé Apííchó mépañévú úcaavémé méjicyá tsané múnáaréjuco. Aame Críjtoma tsáápihdyúré méjicyá Cáání Apííchó mépañe íjcyáne téeveri íñe méjpi pívátsihjívá íjcyaróné dobéévé tsáápiíye méjicyadu. ¹⁵ Muurá méjtúha íhgyúvaca tsá nééítyuró méjpiene íjcyatúné hójtsi íjcyatúnéllíihye. ¹⁶ Téhdure ménúúmiho tsá nééítyuró méjpiene íjcyatúné máhálluu íjcyatúnéllíihye. Áronáa muurá páneere méjpiene. ¹⁷ Muurá páneere méjpi hálluúré íjcyaca ¿íñnerí melléébóiyáhi? Téhdure páneere ménúúhejúré íjcyaca ¿íñnerí máarahjúcuíyá tsíeménej cúva? ¹⁸ Ehdúhjáa tene múhdurá nééíyónéllíi ihdyu Píívyéébe méjpi ípívyejtsó muhdú íjtsúcunúdu ténéhjima. ¹⁹ Muurá tsáneere méjpi íjcyaca múhduréiyó teéne. ²⁰ Aane muurá pívátsihjívá íjcyaróné dobéévé tsáápiíye.

²¹ Áánéllíi máhálluuúcu íhgyúvaca tsá nééítyuró méhójtsicu íñnetú píáábotúne. Áhdure méhniwau tsá nééítyuró méjtúhaacyu íñnetú píáábotúne. ²² Muurá méjpiítyu ihtsúvúdu méjtsúcunúrotsíhjí ímichi éhniíñevu meke píaabóhi. ²³ Áánéllíi tétsihjí múhdurá néérotsíhjí tsaimíyé météhmemeí múha meke íajtyúmituki. ²⁴ Áánetu muurá ímí méjtsúcunúrotsíhjí tsá pahdu mewátajcómeyúne. Píívyéébé ípívyejtsó méjpiítyu múhdurá néérotsíhjí tsaimíyé metéhmeki. ²⁵ Ehdúhjáa ípívyejtsó méjpi patsíhjívaré ímí meke píáábónetu tsátsii múhdurá méjtsúcunútki. ²⁶ Muurá tsátsíyé metútáváávérónáa páneeréjuco méjpiíyi avye búuuvéne. Áánetu tsátsii metútáváávétúcooca pájpiíye íñe imíjyau mellííne muucunúmeíhi.

²⁷ Ahdu muurá tsáápiitsa Crítoéjé méjcyame méjicyá tsáápiíye íjcyadu. ²⁸ Áánéllíi dííbyé cahcújtsó múnáa méjcyámeke Píívyéébe pícyóó íñá mewákímyeíñehjívú. Tsaatéke muurá pícyoobe Jetsocríjtodítú íjcyané uwááboju úwáábomére dítye ipyéhíjcyaki. Áánetu tsíjtyeke pícyoobe íhdéjuco íñá pájtyeíñe iwáájacúné úúbálléímyeke. Tsíjtyéhjike pícyoobe dííbyé ihjyú uwáábojte dítye íjcyaki. Téhdure tsíjtyeke pícyoobe méénúráítyúronéhjí méénúímyeke, chéméméhjike bóhíítsóímyeke, ídáátsóméhjike píáábóímyeke, túkevjtsojte íjcyáímyeke, tsííñe míamúnáa ihjyú illéébótúrójuri íhgyúváímyeke. Ehdú muurá páhdváré néené wákímyeíháñevu pícyoobe Píívyéébe íhñéjé méjcyámeke. ²⁹ ¿Aca pámeere dííbyeéjé méjcyame Jetsocríjtodítú íjcyané uwááboju úwáábomére mépehíjcyáhi? Áhdure ¿aca pámeere íñá pájtyeíñe mewáájacúné méúúbálléhíjcyáhi? ¿Aca pámeere mee uwáábojte? ¿Aca pámeere méénúráítyúronéhjí méméénuhíjcyáhi? ³⁰ ¿Aca pámeere chéméméhjike mébóhíítsóhíjcyáhi? ¿Aca pámeere méihgyúvahíjcyá tsííñe múnáa ihjyú melléébótúrójuri? ¿Aca pámeere mépiivyeté téjúhjiri tsaate íhgyuvané mepájtyetsóne? Tsáhaá. ³¹ Ahdícyane cáhawáa métsúúraméi keená éhniíñevu ímí ámuha méjtsúcunúneri Píívyéébe ámúhakye íajcuki. Aane ó imíllé ámúhakye o úwaabóné muhdú éhniíñevu ímí méjcyáiyóne.

13

Mewájyúcatsíñe

¹ Muurá tsííñe míamúnáa, níjkyéji múnáa, íjcyámé ihjyúrí o ihgyúvároobe muucá o wájyútúhajchíí atéréepíyé o íjcyaaabe pevénéré ó ihgyúvahíjcyá éhne múúne cúúmúbama chehkéú íhgyuvádu. ² Téhdure íñá pájtyeíñe íhdéjuco o wáájacúné o úúbálléhíjcyaaabe páné íhdéene o wáájacúroobe tsíjtyeke o wájyútúhajchíí tsá ímiáábé o íjcyatúne. Áhdure Píívyéébeke ímí o cáhcújtsónéllíi cámeháúné tsíllelvu o íñétsóroobe tsíjtyeke

o wájuryúthajchíí tsá ímiáábé o íjcyatúne. ³ Áhdure ídáátsóméhjike tátsíeméneri o píáábohíjcyaaabe Críjtodítýú íjcyáné uwááboju o úwáábohíjcyáné hallútú oke ditye cówájsóroobe tsíjtyeke o wájuryúthajchíí tsá íínetú oke tene píáábotúne.

⁴ Muurá ihdyu pamévakeré meídaatsólléne mewájuryume máaabúcú múhdurá nééronéhji. Aame tsá íínerí menómíutááváityuróne. Tsá ávyéjuuháñé mellííñéityuróne. Tsá 'mityáhmítýá' menééityuróne. ⁵ Tsá átéréenéhjí meíhjuryúváityuróne. Tsá méhlliihyéré tsane meméénúityuróne. Tsá mecááyóbáityuróne. Tsá tsiélleréjuco meíjtsúcunúityuró tsaate meke ímityúné méénune. ⁶ Áhdure tsaate ímityúné méénúneri tsá meímíjyúúvéityuróne. Ímiááneríyé meímíjyúúvéiyáhi. ⁷ Muurá ímiááné pamévake mewájuryume múhdurá tsaate íjcyámeke mépíaabó ditye ímíjpyetéki.

⁸ Ehdu mewájuryúcatsíñé tsá mújyú mééma níjkéváityúne. Áánetu eene ñná pájtyeíñé íhdéjuco mewáájacúné meúúbállehíjcyáné mééma níjkévaáhi. Téhdure dílbyé píááboríyé tsaate tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri íhjuryúvahíjcyáné níjkévaáhi. Áhdure dílbyé píááboríyé mewáájacuhíjcyáné tsáhájucó íjcyáityúne. ⁹ Muurá Píívyéébé icyánéjcu tsátsíhwuútsaré mewáájacúné meúúbállehíjcyáhi. ¹⁰ Áronáa ihdyu íjcyaiñéi páneere mewáájacúne. Ájyju tsáhájucó tsátsíhjítsaré mewáájacúityúne.

¹¹ Muuráhjáa tsíímene o íjcyácooca ó ihjuryúvahíjcyá tsíímene íhjuryúvádu. Aabéé ihdyúhacáa múhdurá néerone ó itsúcunúhijcyá tehjújuco. Aanée o kéémeebe tsáhájucó tehdu o néjúcootú tsúúca o wájacúúvénéllíihye. ¹² Ahdu muurá íñe icyooca tsátsíhwuútsaré méwaajacú Píívyéébé icyánéjcu éhne múúne mícúmí pañe tsíeméne náávé meítene mewáájacúdu. Áronáa ihdyu íjcyaiñéi éhnííñevu ténejcu mewáájacúne. Muurá íñe icyooca tsátsíhwuútsaré o wáájacúné téjyju botsíi ó waajacúú ímííñeúvú muhdú Píívyéébe oke wáájacúdu.

¹³ Aane muurá dílbyeke mecáhjújtsóne mewájuryúcatsímyé meítsohíjcyáné tsá mújyú níjkéváityúne. Áánetu ímichi páñétúene teene mewájuryúcatsíñe.

14

Tsíjtyé ihjuryú tsaate íhjuryúváne píívyeténe

¹ Ahdícyane múu tsúúrameí pamévamáyé ámuha mewájuryúcatsímyeke Píívyéébé Apííchó túkévajtsómé panévare ámuha meméénúiyóneri. Múu tsúúrameí íhdétújuco díbye ámúhadívú bóhówajtsóné ámuha mewáájacúné meúúbálléiyóneri. ² Muurá tsaate tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri íhjuryúvámé Píívyéébe máyé íhjuryúvá tééjuri. Aane tsá múha lléébóityuró ñná ditye nééne Píívyéébé Apííchóré díityéké túkévajtsóneri ditye íhjuryúváneíllíihye. ³ Áánetu ihdyu díbye íuwááboju bóhówajtsóné úúbállehíjcyámé cahcújtsó múnáake tsápijtsó éhnííñevu ímí dílbyema ditye íjcyaki. ⁴ Muurá tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri tsaate íhjuryúvamekére píaabóné Píívyéébeke ditye úráávyénéjcutu. Áánetu ihdyu díbye íuwááboju bóhówajtsóné úúbállehíjcyámé éhnííñevu tsíjtyeke píaabóhi.

⁵ Aane ihdyu ímí ó íjtsúcunú tsíjtyé ihjyu ámuha melléébótúrójuri meíhjuryúváiyóne. Áronáa éhnííñevu ó imíllé ámuha meúúballéné Píívyéébe íuwááboju ámúhadívú bóhówajtsóne. Teene ihdyu éhnííñevu píaabó cahcújtsó múnáake. Áánetu tsíjtyé íhjuryú ámuha meíhjuryúvaróné tsaate díityé íhjuryúvú pájtyétsótúhajchíí tsá díityéké tene píáábotúne. ⁶ Ámuúha táñahbémuju, muurá ámúhakye o ááhíveebe tehdu tsíjtyé íhjuryú ámuháma o íhjuryúvahajchíí tsá ámúhakye tene píáábóityú ámuha melléébótúnéllíihye. Áánetu ihdyu Píívyéébe óhdivu bóhówajtsóné ámuha melléébójuri o úúbálléhajchíí ámúhakye píááboíñe.

⁷ Cáhawáá méijtsúcunuj, muurá míamúnaa íjcyáaturóné cúúmúbama chiyyóro ímíñeúvú mellíjchúcooca melleebó imíwu tsanéécú íhgyuváne. Áánetu múhdurá mellíjchúhajchíí tsá ímí melleébotúne. ⁸ Áhdure méénujcátsí íjcyácooca ímíñeúvú rojrocó líjchúmeityúhajchíí tsá múha íjcyátsíívyetúne. ⁹ Ahdu muurá tsaatémá ditye lléébótújuri meihjyúvánhajchíí tsá ditye lléébotúne. Pevénéré méihjyúvá éhne múu pevetsíima íhgyuvádu. ¹⁰ Muurá ííñújiri míamúnaa páhduvaré íhgyuvámé tsá wáájácúratúné íhgyúvatúne. Muurá ihdyu ditye íhgyuváne waajácúmeíhi. ¹¹ Muurá tsaate óóma tehdu o lléébótújuri íhgyúvaca tsá íínetú oke tene píáábóityuróne. Áámedítýú ó nééiyá tsíjtye múnaaré ditye íjcyane. Áhdure óhdityu nééiyómé tsíjtye múnáajpíyé o íjcyane. ¹² Aane Píívyéébé Apííchó ámúhakye túkévéjtsóneri páhduvaré nénéhji ámuha meméénúyóneri meijyácunúhijcyámé múu ijyácunú ámúhakye díbye píáábóneri cahcújtso múnáake ámuha metúkévéjtsóiyóneri.

¹³ Áánetu tsíjtyé ihjyúrí íhgyuváne píívyetémé múu Píívyéébeke píáábó táúmeí díbye túkévéjtsóneri teene ipájtyétso tsíjtye illééboki. ¹⁴ Muurá tsá oore táijtsameíyi tsíjtyé ihjyú o lléébótúrójuri Píívyéébema o íhgyúvahíjcyatúne. Dííbyé Apííchóré ihdyu tápañétú íhgyúvahíjcyáhi. Áánéllii o íjcyároobe tsá o wáájácuhíjcyatú o íhgyuváne. ¹⁵ Aane íñe žkééjuri méihjyúváiyá Píívyéébema? Méihjyúváiyá tsajúúcuri melléébótúrójurii, melléébójurii, íjcyane. Áhdure dííbyeke medúúruváne mémátsíváiyá tsajúúcuri. ¹⁶ Muurá tsíjtye lléébótújuri dííbyeke medúúruvánhajchíí tsá múha meke náhbénúityú illéébótúnéllíihye. ¹⁷ Ímí tehjúúcooro Píívyéébema tééjuri meihjyúvaróné tsá tsíjtyeke píáábotú dííbyeke ditye úráávyénetu. ¹⁸ Áronáa ihdyu ímí tehjúuco teene melléébótúrójuri dííbyema meihgyuváne. Muurá ámúhá ehníñevu ó íhgyúvahíjcyá Píívyéébema oore o íjcyácooca. Áánéllii ó téhdujtsó dííbyeke. ¹⁹ Áronáa ihdyu tsame cahcújtso múnaa mepíhcyáávécooca ó imíllé pámeere lléébójuri báhríñewuúré o íhgyúvaróné diityéké píaabóne. Tsá muurá diityéké tene píáábóityuro cááménécóbaúvú tsíjtyé ihjyúrí o íhgyuváne ditye lléébójurííjvari.

²⁰ Ahdícyane, ámuúha táñahbému, tsá múu ímíájító ámuha meúraavyémé tsímédú néétune. Ímíñeúvú múu íjtsameí kéemejte íjtsameídyu. Áánetu ihdyu ímityúné icyánéjcutu múu íjcyá diitye tsímé íná wáájacutúme íjcyadu. ²¹ Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé: “Tahñéjté jodíómuma ó íhgyúvaá tsíjtye múnáaj téeveri diityé ihjyúri. Áronáa tsá oke ditye cáhcújtsóityúne. Ehdu íñe o nées Píívyéébe o íjcyáabe.” ²²⁻²³ Aane muurá tsíjtyé ihjyú melléébótúrójuri Píívyéébé Apííchó meke íhgyúvátsóneri cáhcújtsótúmeke méúújsetsó íhstútuube Píívyéébe íjcyane ditye iwáájácuki. Áronáa muurá medóbeevémé téjúhji meihgyuváne illéébóne méhdityu nééiyómé íllure meméívaténe. Áánetu ihdyu cahcújtso múnáa wáabyuta méhdivu íuwááboju bóhówájtsoobe diityéké meúúbálleki. Tsá cáhcújtsótúme wáabyuta tene íjcyatúne. ²⁴ Áronáa tsáijyú múúne tsáame meúwaabóné illééboki. Aame muurá teene illéébóne waajácúiyá ímíáané ímityúmé íjcyane. ²⁵ Aane múhduúvúra íjtsúcunúne botsíi Píívyéébe mééma íjcyane iwáájácúne dííbyeke duurúváiyómé ímíhmóubánema.

Muhdú pihcyáávé pañe meijcyáiyóne

²⁶ Ahdícyane, ámuúha táñahbému, ámuha mepíhcyáávécooca Píívyéébeke ámuha medúúruváne májtsí méénuhíjcyámee, tsaatédívú díbye íuwááboju bóhówájtsoné úúbállehíjcyámee, tsíjtyé ihjyú illéébótúrójuri íhgyúvahíjcyámee, ditye íhgyuváne melléébojvú pátyétsohíjcyámee, éhdume múu ímíñeúvú meenu cahcújtso múnáake tene ipíááboki. ²⁷ Aane tsaate tsíjtyé ihjyú illéébótúrójuri íhgyuváne píívyetéhajchíí óví míityétsiye íhgyúváhi. Téhdure ímílléhajchíí tsijpi piivyeté íhgyuváne. Áronáa ihdyu tsá múu tsané tujkéveri íhgyúvatúne. Tsáapiitsadí múu íhgyúvá llééboobe ipájtyétsoki.

28 Áanetu dibye íjcyátúhachíí tsá múu ámuha mepíhcyáávéne pañe tééjuri íhjúvatúne. Iiye múu íjcyácooca Píívyéebemáyé tééjuri íhjúváhi. 29 Áhdure dibye íuwaáboju tsaatédívú bóhówajtsómé múu tsané dobéévé pañe míityétsíuba, 3-meváuba, úwaabó tsijtye illéébúacunúki. 30 Áronáa tsáijyu múúne Píívyéébe lléébúacunúmedívú téhdure íuwaáboju bóhówajtsóhachíí ovíi tujkénú úwáaboobe íhveté diityéréjuco íuwaáboki. 31 Ehdu múu Píívyéébe íuwaáboju ámúhadívú bóhówajtsóné tsáápiitsadí ímíñeúvú úwaabó tsijtye illéébóne dííbyedívú icyátsípááveki. 32 Dííbyé uwááboju múu imyéénune píívyetémé ímíñeúvú meenúhi. 33 Tsá dibye ímíletú múhdurá dííbyé uwááboju medárívéne.

Ímíllebe tsaímíyé pámeere metúkévetsójcatsíñe. 34 Aane ihdyu óvíi ámuha mepíhcyáávécoca Píívyéébé taúhbaju néhdu walléemú ímiááméré íjcyáne cúúvéhulléré uwáábó lleebúacunúhi. Tsá ehdu nétsihjívú ditye íhjúváityuróne. 35 Tsane idíllone ímílléhachíí óvíi íhjúháñevúré díllómé ájyúmuke. Tsá tene ímityú Píívyéébé pihcyáávé pañe walle íhjúváiyóne.

36 ¿Mityá tsá ehdu tene néétune? Cáhawáá méijtsúcunuj, tsáhái muurá ámuha pahdu dibye íuwaáboju méhdivu bóhówátsohíjcyané mewáájacutúne. 37 Aane cáhawáá óvíi tsaate dibye íuwaáboju diityédívú bóhówátsohíjcyámé pañe dííbyé Apííchó íjcyáhachíí waajácú dííbyé taúhbaju néhdújuco o néhíjcyáne. 38 Áanetu tehjújuco néérone ditye múhdurá íjtsúcunúhachíí muhdú idyé méméénuúhi.

39 Ehdu teéne, ámuúha táñahbému. Áhdícyane óvíi ámuha méúwáábohíjcyá Píívyéébe íuwaáboju méhdivu bóhówajtsóne. Tsá múu tsaate tsíjtyé íhjú illéébótúrójuri íhjúvánetu diityéké bóíjcyutúne. 40 Ímiááméré múu íjcyáne panévare ímíñeúvú meenúhi.

15

Críjto dsíjíveebe bóhíne

1 Ámuúha táñahbému, cáhawáá méitsáávé muhdúhjáa pajtyéteju ámúhake o úwaabóné ámuha mecáhcujtsóne. Aane muurá ímí ámuha méúraavyéhi. 2 Aame tsúúca ámuha mépájtyeté ímiááné ámuha mecáhcújtsóhachííjyu. Áanetu ámuha ímí mecáhcújtsótúhachíí íllure ámuha mébáñúméíhi.

3 Muuráhjáa Píívyéébé waajácúháamitu tene néhdújuco méimítyú iwáágóo Críjto dsíjívénetu íjcyané uwááboju oke ditye úwaabódújuco ámúhake o úwáábohíjcyáne.

4 Muuráhjáa tene néhdújuco dsíjívéébeke ditye cúúuube pápihchúúj coojívatu bóhíne.

5 Aane íñe ó úwáábohíjcyá muhdúhjáa Péedoródívú íbóhówáávéne boone tsijtye ímamyémudívú dibye bóhówaavéne. 6 Áané boonétúhjáa muurá bóhówáávebe íhñéjté 500-mevá ehnííñevu íjcyámedívu. Áámedítyúu tsúúca tsaatétsáhjí dsíjívénetu muurá íjcyáméi mítyame. 7 Áhduréhjáa muurá bóhówáávebe Jacóóbodívu. Áané boonétúhjáa bóhówáávebe pámehdívúréjuco.

8 Áané boonécóbaúvutúu téhdure óhdivu dibye bóhówaavéne ó íjtsúcunú ehne múúne walle itsímáváyotsíhjí pájtyelle tsímavádu. 9 Áanéllii tsá o íjtsúcunúmeityuró dííbyedítyú íjcyané uwááboju úwááboméré péhíjcyáméepi o íjcyane. Muurá ímiááné tsá o íjcyáityuró tenejcu uwáaboobe cahcújtso múnáakée o ícúbáhrahíjcyanéllíihye. 10 Áronáacáhjáa ihdyu Píívyéébe pámeekéré iwájyudu íjcyaaabe óhdi ídáátsóvéne oke ímíbajchóhi. Aabe ihdyu óvíi tehjújuco o íjcyane dííbyé icyánéjcu uwáaboobe. Áanéllii muurá ímiááné tsijtye uwáabojt éhnííñevu ó méénuhíjcyá téené wákimyéi. Tsá idyé oóre. Dííbyere ihdyu Píívyéébe méénuhíjcyá tajtyéeveri. 11 Áronáa tsá muhdú tene néétu tsaate ehnííñevu téené wákimyéi méénune. Aane ihdyu ímí tehjújuco ámúhake muha méúwáábohíjcyané ámuha mecáhcujtsóne.

Dsijívémé bóhííñe

¹² Muuráhjáa Críjto dsijíveebe bóhíine muha meúwáábohíjcyané ámuha mecáhcujsóhi. Áronáa ¿íveekí tsaate ámúhadítú nehíjcyá dsijívémé bóhíjúcóóityúne? ¹³ Muuráhjáa ímiááné tehdu tene néeca Críjto dsijíveebe tsáhájucó bóhíítyuróne. ¹⁴⁻¹⁵ Aaca muurá ténejcú uwáábojte muha méjcyáiyá állíu múnaa díbyée bóhíitúnéré muha meúúbállehíjcyánéllíihye. Aaca téhdure téené uwááboju mecáhcujsóné tsá íinetu meke píáábóityuróne. ¹⁶ Muuráhjáa tehdu tene néeca Críjtoke ditye cúúube tsá bóhíjúcóóityuróne. ¹⁷ Aacáa muurá íjcyáiyóné máhallúrí méimítyuháñe. ¹⁸ Aamée díbyeke ímí mecáhcujsorómé medsjívémé ávyetá wágoóóveréjuco meméénúiyóne. ¹⁹ Muurá díbyeke mecáhcujsóné apááñéré ííñújí hallúrí méjcyánetu meke píááboca tsíjtyéhjí ehniíñevu ávyetá idáátsó méjcyáiyáhi.

²⁰ Áronáacáa ímiááné Críjto idsijívétsihdyu bohíí medsjívémé mebóhííñe méema déjucóónuúbe. ²¹⁻²² Muuráhjáa tsáápiye Adáa ímityúné méénúné déjucotu médsijívehíjcyáhi. Ahdúu íivane tsáápiye Críjto ímiáábé íjcyabe méénúnéj téeveri medsjívémé mebóhííhi. ²³ Áronáa tsá ihdícyáiyu mebóhíítyúne. Díbyéi tsiíñe tsáácooca mebóhíí díbyeéjté méjcyame. ²⁴⁻²⁵ Ájyu páme avyéjuubéré íjcyáa díbyeke múnáátsohíjcyámeke ityáhjáné hajchóta. Áané boone páneere Cáani Píívyéébé hójtsí pañévú íhvéjtsóihyebé díbyeréjuco páné avyéjuube íjcyaki. Téjyu páneere nijkévaáhi. ²⁶ Dsijívé meke múnáátsohíjcyané tsáhájucó íjcyáityúne. ²⁷ Muuráhjáa díbyere Píívyéébe picyóó Críjtoke páné avyéjuubéré díbye íjcyaki. Ehdu muurá néene díbyé waajácúháámitu. Tsá tene néetu Cáani díbyé túkevéjtsójú pañe íjcyane. ²⁸ Muurá ícyooca páneere Críjtó túkevéjtsójú pañe íjcyároobe téjyu íjcyáa Cáani Píívyéébé túkevéjtsójú pañeréjuco. Muurá Píívyéébe ávyeta páné avyéjuubéré ímichi díbye tájpi páneere íjcyáabe. Áanéllii téjyu páneere díbyé túkevéjtsójú pañeréjuco íjcyáíñe.

²⁹ Áanetu íjcyané tsane. Ehdu idyé medsjívémé mebóhíjúcóóityúné nehíjcyámé ¿íveekí tsójtsómehíjcyá ímúnaa dsijívémé mémeri ‘ditye ipájtyeteki’ néemere muhdú idyé medsjívémé mebóhíjúcóóityúnáa íinetú diityéké tene ipíááboki? ³⁰ Aane idyé ehdu tétsíhjí daihañeréjuco medsjívéíñáa ¿íñe muha úwááboméré mépehíjcyá tsáijyu tsaate múúhakyé téené hallútú dsijívétsóhajchíí muha mepájtyetékijíivari? ³¹⁻³² Áanélliihyéhacáa bañúháñe téené hallútú Éépetsó cóómi múnaa ápíchó éhne múúne meke dóóné iyámédú néémema ó táhjácatsíhíjcyáhi. Aanéjíiva, ané metsu ímiááné tehdu tene nehajchíí méjcyané hajchótá mewáñehjívaténé pañe panéváré meóóvehíjcyá tétsíhjí daihañeréjuco medsjívéíñéllíihye. Áronáa muurá ímiááné medsjívémé mebóhíine o úwáábohíjcyané hallútú oke ditye dsijívétsóllehíjcyároobe ó ícyahíjcyáhi. Ároneri íllure ó ímíjyúúvehíjcyá eene ámuha Jetsocríjtoke meúráávyéneri o ímijyúdu.

³³ Ahdícyane máállítsámeídí múhdurá ítsámehíjcyámedívu. Ámúhakyé mújtátsodímé ímí ámuha méjcyáiyómeke. Muurá tsaate néehíí: “Átéreejtédívú menáhbevámé íllure meke mújtatsóhi.” ³⁴ Ahdú ámuha méjcyáiyónéllii ímíñeúvú méuráávyé ímiáájju. Óvíjyacóóné ímítyunéjcu. Muurá íjcyáméubá tsaate ámúhadítú Píívyéébeke wáajácúcutúme. Ehdu ámúhakyé o néé núcójpítsóróné pañe ámuha ténetu mewájácúúveki.

Muhdú dsijívémé bóhííñe

³⁵ Áronáacáubá tsaate ámúhadítú neehi: ¿Aca íhya muhdííváj píhjimá medsjívétsihdyu mebóhííhi? ³⁶ ¿Aca muhdú ámuha méjtsúcunúhi? Íllu muurá teéne: Muurá tsíeméné pañévau mebájtsou tsíhdyuréjuco icyápáyóóvétsihdyu ííñe botsíi páneevé úmehéréjuco. ³⁷ Tsá muurá apáhajchíí teeu mebájtsónemáyé pahéjuco íjcyáityuróne. Tsáijyu muurá tríígó

pañéváuma tsíñéhjí pañevahúúné mebájtsócooca tsáhái téúhjitú ipáhé bóhówáávetúne. ³⁸ Píívyéébere ihdyu ímillédú píívyetsóné tsaímíyé keemévé íñéhé neeváúhjáa íjcyahéjuco. ³⁹ Tsá muurá panévare tsahdúré néétune. Muurá úmehééné tsíhdyure. Áánetu mee míamúnaa tsíhdyure. Áhdure iyámé tsá tsahdúré néétune. Muurá baari úlléné iyámé tsíhdyure. Wahpéjté tsíhdyure. Amómé tsíhdyure. ⁴⁰ Téhdure caame íévéhóówari íjcyanéjji, ííñújiri íjcyanéjji, tsíhdyure. ⁴¹ Muurá cóójíejpi núhba ájchú péjcoéjpima mícúru ájchúné tsíhdyure. Áhdure mícúruj péété tsá tsahdúré néétune.

⁴²⁻⁴³ Ahdu muurá idyé tsíhdyuréjuco meíjcyane medsíjívétsihdyu mebóhíime. Muurá medsíjívemeke ditye cúúume mechájááverómé tsiíñe mebóhíicooca tsíhdyuréjuco néjpiima meíjcyame tsáhájucó mújyú muhdú meíjcyájúcóóityúne. Muurá íñe ícyooca meíjcyanéj pi átéréenére. ⁴⁴ Aane muurá ííñújiri meíjcyanéj piima meíjcyame téhdure méjicyaá tsíhdyuréjuco néenej pi mújyú medsíjívéjúcóóityúnéj píima.

⁴⁵ Muurá Píívyéébé waajácúháámitu néeneé: “Tujkénúejpi Adáake Píívyéébe ípívyétsóóbé pañévú picyóó míamúnaa dibye íjcyáíñe bóhi.” Áábé boonétúu Críjto bóhówáávebe ihdyu meke ajcú mújyú muhdú meíjcyájúcóóityúne bóhíivu. ⁴⁶ Áronáa tujkénúí méjicyá íñe ícyooca meíjcyanéj píima. Áané boonétú botsíi méjicyaá tsíhdyuréjuco néjpi mújyú medsíjívéjúcóóityúnéj píima. ⁴⁷⁻⁴⁸ Muuráhjáa tujkénú Píívyéébe meenú ííñúbatu Adáake ííñújíejpi íjcyáábeke. Áanéllíi tééjii hallúrí meíjcyame méjipííháñema mee dibyée ípívyéjtsóobédújuco. Áánetúhjáa ihdyu Ávyéjuube Críjto tsáá níjkyéjitu. Áanéllíi díibyema meíjcyácooca tsíhdyuréjuco meíjcyáíñe dibye íjcyadújuco.

⁴⁹ Muuráhjáa Píívyéébe ííñúbatu méénuube íjpiíma íjcyadújuco mee méjpiímaá. Áhdure idyé níjkyéjiri íjcyaaabe Críjtoduréjuco meíjcyáíñe díibyema meíjcyácooca.

⁵⁰ Ámuúha táñahbému, muurá íñe ícyooca meíjcyanéj píiháñema tsá meíjcyáityú Píívyéébé avyéjuri. Muurá íñe dsíjívéíñéj píiháñe tsá múhdutú dsíjívétúné íjcyáityuróne. ⁵¹ Cáhawáá ámúhakye o úbálle múha mewáájacutúne. Tsá muurá pámeere míamúnaa dsíjívéityúne. Muurá dsíjívétúméj píiháñe cápáyóóveé tsíhdyuréjuco néénéj píiháñevu. ⁵² Muurá ávyeta íícúwuúré tsáneere metámihjyácóné hallúrí méjipííháñe cápáyóóveé páneere tsíhdyuréjuco íímíbaávye nihñéré rojrocó llíjchúmeícyooca. Tene muurá íhjuvácóoca cahcújtso múnaape dsíjívéhíjcyámé tsiíñe bóhíime tsáhájucó dsíjívéityúne. Áané tujkéveri téjyú íjcyame dsíjívétúméj píiháñe tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñe. ⁵³ Muurá íñe ícyooca medsíjívéhíjcyanéj píiháñe téjyú cápáyóóveé dsíjívéityúnéj píiháñevuréjuco. Áijyú ihdyu botsíi méjicyaá Píívyéébé avyéjuri. ⁵⁴⁻⁵⁵ Ehdu muurá íñe medsíjívéhíjcyanéj píiháñe tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñe Píívyéébé waajácúháámitu íllu tene nehjújuco: “¿Aanéhaca kiávújucó teene dsíjívé meke wáágóóiyóne? Tsúuca táhjatsámeíñe tsáhájucó íjcyatúne.” Ehdu Píívyéébé waajácúháámitu néeneé. ⁵⁶ Muurá ímityúmé meíjcyané déjúcotu médsíjívéhíjcyáhi. Aané méhdivu Píívyéébé taúhbaju bohówajtsó ímityúmé meíjcyane. ⁵⁷ Áronáacáa ihdyu tehjújuco Píívyéébe méhdi ídáátsóvéne Máavyéjuube Jetsocríjtoj téeveri ímityúné mééma táhjane mewágóóóvétuki.

⁵⁸ Ahdícyane, ámuúha táñahbému, méíhvéjtsodí Píívyéébé icyánéjucú ámuha meúraavyéne. Óóchévetúmeré méméenuhíjcyá Máavyéjuube Jetsocríjtoj wákimyéi. Muurá méwaajácú díibyé wákimyéi méméénume mebáñúmeíityúne.

16

Cahcújtso múnáa wáabyuta dsíidsi píhcyúmeíñe

¹ Áánetu dsíidsike cahcújtso múnáállii ámuha mepíhcyuhíjcyáné múu ímíñeúvú meenú ñínee Garáatsiá iññújiri íjcyáné cahcújtso múnáake o néhduú. ² Ténevá tsemáánádú múu wáyeeévejcóójí idyóbéévecooca ámúhá wákimyéí hallúvú ámuha meújcúnetu tsánéhwu dówacárohíjcyá ámúhadívú o úújetécooca botsíi ámuha mepíhcyútuki. ³ Aane o úújetécooca tsaatéké ámuha metújkevééllémeke méwálloó Jerotsaréri íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu ámuha mewállóóné waajácúhaamínema ditye teene itsájtyeki. ⁴ Áámema téhdure muhdú o néhajchíí o peéhi.

Muhdú ipyééíñe Páávoró íjtsámeíñe

⁵ Áronáa ihdyu tujkénúí o peé Matsedóóniá iññújivu. Átsihdyu botsíi ámúhakye o aahívéteéhi. ⁶ Aabe tsáijyu múúne ámúhama úúníjyá hajchótá o íjcyá tsúcájáhreé. Átsihdyu óvíí kiávú o péébeke ámuha oke mépíaabóhi. ⁷ Tsá o ímíllétú ámúhakye íícúiyé o ááhíveíñúne. Ó imíllé tsuucájááneúvúí ámúhama o íjcyane Píívyéébe ímílléhajchííjyu. ⁸⁻⁹ Aabe íchihvuré Éépetsóvú Pejtecojtéé wañéhjí o pájtyeé téené pañe íchíi múnáake o úwááboki. Tsáijyu múúne tsaate díityédítýú o úwaabóné cáhcujtsó tsijtye oke téené hallútú tsáíllérónááaca.

¹⁰ Áánetu Timotéó íñe o íjcyadu Píívyéébé wákimyéí méénuhíjcyaaabe ámúhadívú úújetéhajchíí ímíñeúvú méwaatsúcúpéjtsoco díbye ímí íjtsúcunúki. ¹¹ Áábeke ihdyu métsíménééllédíñe. Ímíñeúvú dííbyeke mépíááboco elle iúlléjéne oke díbye iúújévaki. Muurá dííbyeke o ítsohíjcyá tsijtye ménahbémuma oke ditye iúújévaki.

¹² Téhdurée ménahbe Apóóroke o neerá díbye ámúhakye iááhíveté tsijtye menáhbémuma. Áronáa tsá díbye péétune. Óvíí múijyú íimíllécooca ámúhakye aahívetéébe.

Páávoró pítyajcóné

¹³ Ahdícyane ímíñeúvú Píívyéébeke méuráávyé ténejcútú ámuha íhtsutúmé meíjcyame ímítyunévú metáhjátsámeítyuki. ¹⁴ Múu ñiná imyéénune ímíñeúvú meenú pamévakéré iwájýúnema.

¹⁵ Ámuúha táñahbémuj, muurá ámuha méwaajácú Ejtéépanaké éhnée Acááyá iññúji múnáadítyú íhyájkímuma tujkénú Píívyéébé icyánejcúvú pájtyéébeke. Aabe muurá díitye íhyájkímuma ímí píáábohíjcyá téhulle íjcyame ménahbémuke. ¹⁶ Áámeke múu avyéjuulléhi. Áhdure tsijtye Píívyéébé wákimyéí méénuhíjcyámeke múu avyéjuulléhi.

¹⁷ Muuráhjáa díibye Ejtéépanaa, Potonáátoo, Acáícoo, éhdume tsaímíyé oke píaabó ílle ámuha meíjcyaca oke mepíáábóíyónetu. ¹⁸ Aame oke tsápítsohíjcyá ámúhakyéé itsápijtsódu. Aane ímí o íjtsúcunú tehjújuco. Tehdu néémeke múu avyéjuulléhi.

¹⁹ Áhdure ámúhakye o úúballé Áátsiá iññújiri íjcyáné cahcújtso múnáa ámúhakye dúúruváne. Téhdure Akííramútsí Piritsíírama ámúhakye duurúváhi. Áhdure díityétsi jávú píhcyáávehíjcyámé ámúhakye duurúváhi. ²⁰ Pámeere íchíi múnáa ménahbémú ámúhakye duurúváhi. Téhdure tsamééré méduurúvajcátsi.

²¹ Aane íñe ámúhakye o pítyajcóné páñetu oo Páávoró o caatúnúhi.

²² Aabe o néé Ávyéjuube Jetsocríjtoke wájýútúmé hallúrí tsúuca ímityúné íjcyane. Aabe ihdyu óvi tsájucóó Máavyéjuube.

²³⁻²⁴ Muurá mítyane ámúhakye o wájýú dííbyeéjté ámuha meíjcyámeke. Ahdícyane ihdyu óvíí dííbyeréjuco ámúhakye píaabóne. Áyu tehjújuco.

2 CORÍNTIO

Hállúvúeháámí Coríntori Íjcyáme éllevu Páávoró cáátúnuháámí

Duurúvaju

¹ Oo Páávoró o Íjcyáábekée oke Píívyéébe picyóó Jetsocríjtodítýú Íjcyáné uwááboju úwááboobéré o péhíjcyaki. Aane íñe Ícyooca muhcsi íhyaami mécaatúnú ménahbe Timotéoma elle Coríntori ámuha meíjcyáné cahcújtso múnáa éllevu. Téhdure pámeere Acááyá iññújiri Íjcyáné cahcújtso múnáa wáabyuta téhaami. ² Ahdícýane óví Píívyéébe Ílli Jetsocríjtoma ámúhake píaabó íbúwajíí ámuha meíjcyaki.

Páávoró ícúbáhrámeíñe

³ Áánéllí metsu Máavyéjuube Jetsocríjtó Caani Píívyéébeke medúúrúvaki. Muurá meke ídaatsólléne Íjcyabe pájyuvaré meke bóhíitsohíjcyáhi. ⁴ Muurá meícúbáhrámeíñetu meke íbóhíjtsóne píáábohíjcyabe téhdure tsíjtyeke mepíáábo muhdú meke díbye píaabódu. ⁵ Ehdú Críjtoéjté meíjcyame díbye ícúbáhrámeíhijcyádújuco meícúbáhrámeíhijcyáne. Áámeke dílbyej téeveri Píívyéébe meke ímíjyuuvu ácu híjcyáhi. ⁶ Muurá muhcsi meícúbáhrámeíyómútsikye ímíjyuuvu ácu híjcyabe téhdure ámúhake muhcsi meúwáábóneri mebóhíjtsómé tehdííváné ícúbáhrámeí ámuha maábúcuúne mepájtyeteki. ⁷ Muurá muhcsi méwaajácú ámuha ímí Píívyéébeke meúráavyehíjcyáné panévare ámúhake pájtyeróné pañe. Muhcsi meícúbáhrámeídyú ámuha meícúbáhrámeíñéllí téhdure ámúhake bóhíitsohíjcyabe múhtsikye íbóhíitsohíjcyádu.

⁸ Ámuúha táñahbému, ó imíllé ámúhake o úúballéné muhcsi Áátsiá iññújiri meícúbáhrámeíñe. Ávyetáa muhcsi meícúbáhrámeí múha áábúcuútyuróne. Tsáhájucóo muhcsi meíjtsúcunútú mepájtyetéíñe. ⁹ Idátsóhrée muhcsi éhne múúne dítye dsíjívétsoímyé Íjcyadu. Ehdúu múhtsima pájtyené Píívyéébedívú muhcsi mecátsípááve panévaturé íhtsútuube Íjcyabe dsíjívérómeke bóhíitsoóbedívu. ¹⁰ Aabée ihdyu múhtsikye pájtyetétsó téjyú muhcsi medsíjívéiyónetu. Áánéllí dílbyedívú muhcsi mecátsípáávehíjcyá éhniíñevu Íjcyarónéhjitu díbye múhtsikye ípájtyetétsoki. ¹¹ Aane óví ámuha píaabó métáúmeí díbye éhniíñevu múhtsikye píaabóné tsijtye íájtyúmine dílbyeke ityéhdújtsoki.

Coríntó cóomivú Páávoró péétune

¹² Muurá muhcsi méwaajácú ímí tehdújuco muhcsi meíjcyane míamúnááj píne ímichi ámúhama. Píívyéébere múhtsikye píáábóneri ímí muhcsi méicyahíjcyáhi. Tsá múhtsiye tehdú meíjcyatúne. Ááneri mítyane muhcsi méimíjyúúhií. ¹³ Aane íñe ámúhake muhcsi mecáátúnuhíjcyáné tsá túhú íhjúvatúne. Cáhawáá óví ámuha méwaajácú téhaamíjí meéévénema. ¹⁴ Muurá ámuha méwaajácú Máavyéjuube Jetsocríjtó tsáacooca ámuha múhtsidi meímíjyúúveíñé ténejcúvúu ámúhake muhcsi mewáájácútsónéllíihye. Áhdure ámuha méwaajácú ámúhadi muhcsi meímíjyúúveíñé múhtsí uwáábóo ámuha mel- léébónéllíihye.

¹⁵⁻¹⁶ Aanée ámúhadívú ímí o íjtsúcunúnéllí tujkénú ó imíllérá Matsedóóniá iññújivu o péébe ámúhake o ááhíveíñúne. Aabée téhullétú o óomiíbye ó imíllérá tsiíñe ámúhadítýú o pájtyene Jodéá iññújivu o péébeke ámuha oke mepíááboki. Áronáacáa tsá tehdú tene néétune. ¹⁷ ¿A téénetúu ámuha méíjtsúcunú pánehjídú o pítyácámeíhijcyáne? ¿A ámuha méíjtsúcunú cahcújtso múnáa Íjcyatúme pánehjídú imyéénúityúné íhjúvahíjcyádú o

ihjyúvahíjcyáne? ¹⁸ Tsáhaá, muurá Píívyéébe múhtsikye waajácú tehdu muhtsi menéétune. Áánéllii muurá muhtsi menéhdújuco meméénune. ¹⁹ Muurá Críjto Píívyéébé Hajchi íjcyaaabe tsá mújyú íjtsaméi cápáyóóvéíturóne. Muurá muhdú ínéhdújuco dibye méénune. Áábedítú íjcyáne uwááboju íñe muha méúwáábohíjcyá oo Páávoroo, Tsibáánoo, Timotéoo, éhdume. ²⁰ Áábej tééveri muurá páneere Píívyéébe mééma meenu muhdúhjáa ínéhdújuco. Áánéllii dííbyeke medúúrúváne météhdútsohíjcyáhi. ²¹ Téhdure dííbyere Críjtoj tééveri dibye meke ímíbajchómé méijcyá dííbyeéjté íhtsutúme. ²² Aabe meke ítsíímedi idíllómé pañévú Íapííhó pícyóóneri ímíááné méwaaajácú meke ínéhíjcyanévé dibye ájcuíñe. ²³ Aabe waajácú ínélliihyéikyé elle Coríitori ámuha méijcyámeke o ááhívetétúne. Ímíááné o imíllera ámúhake o ááhíveténe. Áronáacáa tsáhái o péétu ámúhake uhdúré o tükévjtsoitéyónélliihye. Áánélliihyé tsáhái ámúhake o ááhívetétú ámúhake o kímóvéjtsóyónélliihye. ²⁴ Áronáa tsá ámúhake o táúhbáíturó íñe mecáhcújtsónejcúvu. Muurá tsúuca ámuha ténejcu méwaaajácújucóóhí.

2

¹ Apááñéré o imíllé ámúhake o tsápijtsóneri o píaabóné ámuha meímíjyuúki. ² Muuráhjáa diityédíjyuco ámúhadi o ímíjyúúvéiyómeke o kímóvéjtsoca ¿múhdí o ímíjyúúvéiyáhi? ³ Áánélliihyé muurá ámuha éllevu íhde o cáátúnúháámí pañe ámúhake o úwaabó ámuha meímíbaávyé ellévú o péécooca oke ámuha meímíjyúúvétsóyótsihvu íllure oke mekímóvéjtsótuki. Muurá o waajácú oke ámuha meímíjyúúvétsoca tsaméhíjyuco meímíjyúúvéiyóne. ⁴ Muuráhjáa tujkénú ámuha éllevu o wáalloháámí o caatúnú múhdurá ámuha meícyahíjcyáne kímóhcó oke pájtyéneri táábere. Áronáacáa tsá ámúhake o kímóvéjtsó o cáátúnutúne. Mítýané ámúhake o wájyúnéllii ámúhake o caatúnú ámuha meímíbaávyeki.

Ímityúné méénúmedi meídáátsovéne

⁵ Áánetu eene ímityúné imyéénúneri oke kímóvéjtsóobéubá awáá éhnííñevu ámúhake kímóvejtsóhi. ¿Mítýa tsá ámúhake dibye kímóvéjtsótej? ⁶ Áábeke téhdunéjuco ámuha tééné hallútú meúwaabóne. ⁷ Ílluréjuco dííbyedi meídáátsovéne máábajíívé teéne. Ááne mecánaajánú dibye íjtsaméi icyátóróóvéne ímíbaávyé ávyetá tútavááveréjuco Píívyéébedítú dibye imyéénútuki. ⁸ Áánéllii ámúhake o néé ámuha tsiíñe ímí dííbyema menáhbévaki. ⁹ Ehdúu ámuha méijcyane o wáajácúne éjyú tééné uwáábó o cáátúnúháámí ámuha éllevu o wallóo ámúhake o nééne ámuha mecáhcújtsóhajchíí o wáajácuki. ¹⁰ Muurá ímityúné méénúmedi ámuha meídáátsovéne teene maábajíívéné ímí o íjtsúcunúhi. Áánéllii téhdure táicyánéjcutu ámuha meídáátsovémedi o ídáátsovehíjcyá Críjto mémeri. ¹¹ Ehdu mépíáábócatsí Naavéné meke imújtátsótuki. Muurá tujkévebe meke imújtátsoki.

Tóroóá cóómíyí íjcyaaabe Páávoroo múhdurá íjtsámeíñe

¹² Tóroóavúu muurá o újjetéébé tétsii múnáake Críjtodítú íjcyáne uwááboju o úwááboca mítýame cáhcújtsóiyá Píívyéébé píááboríye. ¹³ Áronáacáa técoomíyí ménahbe Tíito íjcyatúné múhdúvúrá o íjtsúcunúnéllii o péé diityédítú Matsedóóniá ííñújvú dííbye néhcovu.

Críjtoma íhtsutúme méijcyane

¹⁴ Áronáa ihdyu Píívyéébeke o téhdútsohíjcyá Críjtoj tééveri panévare metáhjahíjcyáne hallúvu. Muurá mejtééveri íuwaáboju pahúllevávú tsújaúcuhíjcyaaabe éhne múúne pácúúcuj cúvá pahúllevávú tsújaavédu. ¹⁵ Ahdu Críjtoj tééveri meímíbaávyémeke Píívyéébe ímí íjtsúcunúme dííbyé uwááboju métsújaúcuhíjcyá pámehdívúré pájtyetéímýema

wágóóóvéímyedívu. ¹⁶ Áané uwááboju muurá wágóóóveímyé ijtsúcunú éhne múúne meke dsíjívétsóiyóné meíjtsúcunúdu. Áanetu pájtyetéímyedívú ííne imíjyaú teene bohíívú díityéké ájcune. Aanéhaca ííne ¿caatyé úwáábóiyá téené uwááboju? ¹⁷ Muurá tsá teene muha meúwáábohíjcyatú tsaate méenuhíjcyádú muha medsíídsívakíye. Áhdure tsá tsíhdyuhjír é muha meúwáábohíjcyatúne. Muurá tene néhdújuco muha meúwáábohíjcyané Píívyéébé múúhake níwáávéne wákímyeí Jetsocríjtó múúhake píáábónej téeveri dííbyeke muha meíícuvénéjuco.

3

Béhné pítjyájoju

¹ ¿Aanéubá ámuha méijtsúcunú íllure muhtsi memítjyákímyeí ehdu ámúhake menéhíjcyáne? ¿Áhduréubá ámuha méijtsúcunú tsaate méenuhíjcyádú uwáábojtétsí muhtsi méijcyané waajácúháámívu ámúhake muhtsi meúújétsóííne? ¿Panéubá ámuha méijtsúcunú téeméháámí ámúhake muhtsi metáúmeííne? ² Áánerá ihdyu ámuháyé teene waajácúháámí tujkévéejte múhtsí uwááboríí tsíhdyuréjuco ámuha mecápáyoovéme. Áámeke ámúhake pámeere íítténe waajácú ímíááné tehdújuco ámúhake muhtsi meúwaabóne. ³ Aame ámuha Críjtó múúhaj téeveri cáátúnúné waajácúhaamídu. Árónáa ihdyu tsá ámuha mecáátúvatú caátúnújpácyori. Áhdure tsá ámuha mecáátúvatú éhnéhjáa néwáyuwáácutu cáátúvanédu. Muurá ihdyu íhtsútuube Píívyéébé Apííchóré ámuhá pañévu úcaavéné ámúhake ímíjpyetétsómeke tsíjtye íítténetu waajácú dííbyeéjté ámuha méijcyane, waajácúháámí cáátuvané íéévéne iwáájácúiyódu.

⁴ Ehdu ííne ámúhake o nééne ímíááné tsá álliu íjcyatúne. Muurá Píívyéébere Críjtoj téeveri múhtsikye píáábohíjcyánéllíí ó waajácú ímíááné tehdújuco o néhíjcyáne. ⁵ Tsá múhtsí waajácúríyé muhtsi meúwáábohíjcyatúne. Píívyéébere ihdyu múhtsikye tükévéjtsóneri muhtsi meúwáábohíjcyáhi. ⁶ Áhdure dííbyere múhtsikye píáábohíjcyá ííne muhdú méijcyáííne béhné pítjyájoju muhtsi tsíjtyeke meúwááboki. Muurá dííbyé Apííchó mépañé íjcyáne téeveriyé mepájtyetéhi. Tsá íhdééne taúhbaju meúraávyéneri mepájtyetétúne. Muurá teene meúraávyerómé íllure méwágóóóveíyáhi. Áanetu ihdyu Píívyéébé Apííchó meke ajcú medsíjívéjúcóóítyúne bóhíívu.

⁷ Muuráhjáa teene tujkénú Píívyéébe pícyóóné taúhbaju meke pájtyetétsóítyuróné néwáyuwáácutu cáátuvané tamúnaa íjraéémudívú wajtsí dííbyé íhtsútuma Moitséeúvuj téeveri. Áané ámítsaráhcóhjáa dííbyeúvú húmírí íjcyánéllíí tsá imúnaa íítehíjcyatú dííbyeke. Aanéikyéhjáa chooco dííbyedítjyú áábanúhi. ⁸⁻⁹ Ehdúhjáa muurá meke pájtyetétsóítyuróné taúhbaju tujkénú Píívyéébe pícyoone ííne imíjyaú bóhówaavéhi. Aanéjíí mityáubá awáá mepájtyetéííne uwááboju dííbyé Apííchó mépañétú bóhówájtsoíínej. Áané pítjyájoju ííne ícyooca mééma díbye méénune muurá meke ímíjpyetétsóhi. ¹⁰⁻¹¹ Áánevu tujkénú díbye méénúné taúhbaju ímí néérone tsá úújetétúne. Áanetu ííne ícyooca mepájtyetéííne pítjyájojú díbye méénune awáá éhnííínevu meke píaabóné tsá múíjyú níjkéváítyúne.

¹² Aane muha mewáájácúnéllíí meúwáábohíjcyá íínerí núhnévetúme. ¹³ Tsá muha meméenuhíjcyatú éhnéhjáa Moitséeúvú dítye íájtyúmítu Píívyéébé ámítsaráhcó íhyúmírí íjcyane áábanútúné hajchótá wájyamubávú wátácáméíhíjcyádu. ¹⁴ Téíjyúhjáa íjcyané míamúnaa tsá wáájacúpityúne. Áhdure ícyooca íjcyané míamúnaa teene íhdééne pítjyájoju éévéjúcoorómé tsá wáájacútúne. Aame íjcyá éhne múúne tsane tsíménevu maávohjácóné íjcyadu wáájacúmeítyúme. Muurá ihdyu apááñéré Críjtó mééma méénune mecáhcújtsóneri méwaajácúiyáhi. ¹⁵ Aane ícyoocapí tsaate tééneré Moitséeúvú

caátúnuhíjcyanehjírē icyáhjújtsóne itsúcunúhijcyá ipájtyetēiñe. Tsá ditye wáájácúpityú Píívyéébe muhdú mepájtyetēiñe Jetsóoj téeveri méénune. ¹⁶⁻¹⁷ Árome muurá dííbyé icyánejcúvuréjuco pájtyémeke piááboobe Íapííchoj téeveri ditye iwáájácu muhdú ipájtyetēiñe. ¹⁸ Muurá Píívyéébeéjté meíjcyame tsúuca dííbyé icyánejcú méwaajácúhi. Aame míicumídú menéemedítyú dííbye ímí bóhówaúacunúhijcyámé icyóhodu méíjcyaa Críjtodu Íapííchoj téeveri meke dibye ímíjpyetésóme.

4

¹ Aane téenetu íjcyané uwááboju ímiáájú ñe muhsti méúwáábohíjcyáhi. Áanetu tsá muhsti meóóchévéityuro mekéé ídaatsólléne Píívyéébe múhstikye pícyóóné wákimyéityu. ² Áánéllii muurá páneere núcójpítsó nénehji muhsti meíhvéjtsóne dííbyé uwááboju méúwáábohíjcyá muhdú tene néhdújuco. Tsá muhsti tsíjijtóríyē meúwáábotúne. Aane Píívyéébe waajácú muhsti maállityúne. Aane téhdure míamúnaa waajácúiyáhi. ³ Aane ñe meke pájtyetesoíñe muhsti meúwáábohíjcyané tsá bóhówáávetú wágóóóvéímyedívu. ⁴ Íjij caani Naavéné diityéké túhútsóhíjcyá ditye icyáhjújtsótu Píívyéébere íjcyaa Críjtodítyú íjcyané uwááboju. ⁵ Muurá tsá múhstidítyú muhsti meúwáábohíjcyatúne. Muhsti méúwáábohíjcyá Jetsocríjtó Máavyéjuube íjcyáábedítyu. Áábeke muhsti mewáájúnéllii méíjcyá ámúhá ícúve múnáajtési. ⁶ Muuráhjáa Píívyéébe néhdújuco peete íjcyane. Áábere muurá ñe ícyooca mépañévú téenedu néene íuwááboju pícyóó téenej téeveri dííbyé ámítsaráhcó Jetsocríjtodítyú bóhówaúacunúne mewáájácuki.

Mecáhcújsónē meke túkévejsóhi

⁷ Aane muurá Píívyéébe ámítsaráhcó núpájkíhllódú menéerómé pañe tsúuca íjcyanetu ámuha méwaajácú dííbyé íhnáhooríyē muhsti meúwáábohíjcyáne. Tsá múhstí íhnáhoori muhsti meúwáábohíjcyatúne. ⁸ Muurá múhstikye tsíñehji páhduvárē dáríívéronévú tsá muhsti metáhjátsámeityúne. Tsáijyu múhstikye íhnáhó tene íjtsámeíchorónáa tsá muhsti íínerí maáábímyeíhíjcyatúne. ⁹ Tsáijyu muurá múhstikye ditye méénúrónáa tsá muhsti meíhvétsóhíjcyatú téené uwááboju. Ehdu múhstidi ditye ícúbáhráromútsikye Píívyéébe piáábohíjcyáhi. ¹⁰⁻¹¹ Muurá paíjyuva kiávú muhsti mepéhullévú múhstikye dsíjívétsohíjcyarómé Jetsóoké imyéénudu. Ehdu muhsti dsíjívetu mepátyetéhíjcyá dííbyeke muhsti meíícúvéne wákimyéí meméénúné déjúcotu Jetsóo múhstikye panévaturé téhmene iwáájácúmeíki. ¹² Ávyeta múu dsíjívénetu muhsti méúwáábohíjcyá teene ámuha mecáhcújtsóne múijyú medsíjívéjúcóóityúne bóhí ámuha meújcuki.

¹³ Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééne: “O cáhcújtsónetu ñe ó ihjyúvahíjcyáhi.” Ahdu idyē muhsti mecáhcújtsónéllii ñe ámúhakye ménehíjcyá íínerí núhnévétumútsí ímiáané panévatu Píívyéébe meke piáabóné muhsti mewáájácúnélliihye. ¹⁴ Muurá muhsti méwaajácú muhdúhjáa Ávyéjuube Jetsóoke íbóhítsódú medsíjívémeke íbóhítsóne dibye meke tsájtyeíñe íúniúvu. ¹⁵ Aane muhsti mewáájácúnéllii méícúbáhrámeíhíjcyá ímí ámuha Píívyéébeke mecáhcújtso mítyame meíjcyame dííbyeke metéhdújtso dibye meke piáábohíjcyané hallúvu.

¹⁶ Áánéllii tsá múijyú meíhtsunúityuro téené wákimyéí meméénúnetu. Muurá ídátsó menéerome Píívyéébeke meúraávyénéjcutu íhtsutúme meíjcyámeke téjcoojívádú meke piáábohíjcyaa. ¹⁷⁻¹⁸ Aane ñe ícyooca páhduvárē nénehjiri meícúbáhrámeíhíjcyaróné tsá múhájchótá íjcyáityúne. Áanetu ihdyu ténéhjiri meícúbáhrámeíyómé nihñévuré Píívyéébema meíjcyame tsá múijyú muhdú meíjcyáityúne. Áánéllii meere tsáimíyē

meijcyáiyóneri tsá meijyácunúityuróne. Apááñeriyé meijyácunúiyá múijyú níjkéváityúné Píivyéébé avyéjuvu meúújetéiyóneri.

5

¹ Muurá méwaajácú méjpi jahdu néjpiima múhajchótá meijcyáityúne. Aane wágóóóvéne boone ihdyu Píivyéébe mééma tsíhdyuréjuco méénúnéj piima méijcyáá níjkyéjiri múijyú muhdú íjcyáityúme. ² Ááneri íñe métsúúrámeihijcyá téenéj piivu mepájtyéiyóneri ídátsó meícúbáhrámeihijcyánetu mewáyéééveki. ³ Muurá téhulle tsá méjpiíma íjcyatúme meijcyáityúne. ⁴ Múhdutúiyó íñe ícyooca meijcyáne j píiyé cápáyóvéne múijyú medsíjívécóóityúnéj piivu. Tsáháityuro ihdyu medsíjívécóoca múhajchótá méjpiíma íjcyatúme meijcyáityuróne. ⁵ Áronáa ihdyu Píivyéébere méénudújuco méjpiíhañe tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñe. Aanée mewáájácu mépañévu pícyoobe Íapíicho.

⁶ Aane ehdu méúmiwa íjcyane tsúuca méwaajácúhi. Áronáa íñe ícyooca meijcyáne j piimáyéi meijcyáne hajchótá tsáhái Ávyéjuube Jetsóó úníuri meijcyatúne. ⁷ Aane ímiááné íñéhdújuco Píivyéébe mééma méénune muurá maájtyúmituróné mecáhcujsóhi. ⁸⁻⁹ Aame medsíjívétúné hajchótá métsúúrámeihijcyá muhdú dibye ímillédú meijcyáiyóneri medsíjívécóoca tsaimíyé dííbyema meijcyaki. Áánéllii tsá meíllityéityú dsíjiveri. Aame ihdyu medsíjívécóóiyá Ávyéjuube Jetsóomáyéjuco meijcyaki. ¹⁰ Muurá dííbyedívú pámeere míamúnaa mépíhcyááveé dibye meke idílló muhdúhjáa medsíjívétúné hajchótá ííñújiri meícyahijcyáne. Áijyu meke áhdóibye muhdúhjáa meícyahijcyáne. Ímiáámée ícyahijcyámé tééne áhdó íñé imíjyaú íjcyáhi. Áánetúu ímityúné méénuhijcyámé tééne áhdó ícúbáhráméíhi.

Píivyéébema ímí meijcyane

¹¹ Áánéllii muhtsi Píivyéébeke maávyéjúúllédú íjcyamútsí méimíllé tsijtye cáhcujsóné dííbyeke. Aane waajácuube ímiááné tehdu muhtsi meméénuhijcyáne. Áhdure cáhawáá óví ámuha méwaajácúhi. ¹² Ehdu ámuhákye muhtsi menéeneri tsá memítyájkímyeityúne. Íllure ámuhádivú muhtsi mébóhówátsohijcyá múhtsidi ámuha meímíjyúúveki, teene ámuha mewáájácúne eene íííbúuri icyáhcujsóturóné míamúnaa íítérokíyé iúwáábóneri mítyákímyeíhijcyámedívú téhdure ámuha mebóhówájtsoki. ¹³ Ehdu íñe ámuhákye muhtsi menééne méjtsúcunúdí muhtsi meméivatémútsí meíhjúvahijcyáne. Ehdu muhtsi meúwáábónej téeveri éhniíñevu Píivyéébeke máávyéjujtsó ámuhákye tene ipiááboki. ¹⁴⁻¹⁵ Muuráhjáa Críjto pámeekéré meke iwájyúne idsíjívétsihdyu bóhíine mewáájácúne dííbyedívú méíhvéjtsámei dibye meke ityúkévétso meímillédú meijcyájúcóótuki. Aame dííbyeke mecáhcujsómé medsíjívécóóityúne bóhíima meijcyame ímityúnehjívú dsíjívemédú méijcyáhi. ¹⁶ Aame tsá meijyácunúityuró tsaate muhdú íjcyáne eene cáhcújtsotúme ténehjiré ítehijcyádu. Ehdúikyé Críjtoke o cáhcújtsótúné ihde tájtsaméi néébe dííbyeke ó itsúcunúhijcyá ihdícyabédúre. Áronáa ícyooca tsáhájucó tehdu o íjtsúcunújúcootúne. ¹⁷ Muurá íñe tsúuca dííbyejéte meijcyame íhdée múhdurá meícyahijcyánetu tsíhdyuréjuco mecápááyóóvémedityú ímiáájuréjuco bóhówaúcunúhijcyáne.

¹⁸ Ehdúu muurá Píivyéébere meke ímíbaávyetsó Críjtoj téeveri tsaimíyé dííbyema meijcyaki. Áámekée meke níwááveebe tsíjtyeke meúwaabómé téhdure ímíbaávyeki. ¹⁹ Muuráhjáa Críjtoj téeveri Píivyéébe méimítyú ímíbjachó ímí dííbyema meijcyaki. Aabée múhtsikye níwaavé téené uwáábovu. ²⁰ Aamútsí íñe Críjto mémeri dííbyé uwáábójuma muhtsi méúllehijcyá múhtsj téeveri ámuháma dibye íhjúvaki. Aane dííbyere Críjto mémeri

ámúhake muhtsi menée ámuha meímíáávyéne ímí Píívyéébema meíjcyaki. ²¹ Muuráhjáa Críjto ávyétá ímiáábé íjcyabe mújyú ímityúné méénútúróóbeke Píívyéébe ímityúúbedi dilló meímityú déjúcotu dííbyeéjté meíjcyámeke ímiáámediyéjuco idíllóki.

6

¹ Áánéllii íñe muhtsi dííbyé wákimyéí meméénuhíjcyamútsí ámúhake menée ámuha mebáñúmeítyu dííbyé piááboju méema íjcyane ámuha mewáájacújucóóme. ² Muurá dííbyé waajacúháámitu nééneé:

Míamúnáakée o pájtyetésóíñeri o íjyácunúnáa piáábó oke ámuha metáúmeíñéllii ámúhake ó piáabóhi.

Ehdu néénetu méwaajacú icyooca tsúúca mepájtyetéíñe méema íjcyane.

³ Áánéllii muurá íñe muhtsi dííbyé wákimyéí meméénuhíjcyamútsí météhmémeíhijcyá múhdurá muhtsi medáríívemeíñeri tsíjtyeke metútávájtsótuki. ⁴ Muhtsi méimíllehíjcyá Píívyéébé íicúve múnáajtétsí muhtsi meíjcyamútsí ímiáámútsiyé meíjcyane. Muurá muhtsi íñá néetumútsí máaabúcu híjcyá panévariyé meícúbáhrámeíyonéhji. ⁵ Muurá tsáijyu muhtsi cuwáháñeri, ájyáháñeri, meícúbáhrámeíhijcyá 'wayée' néetune mewákímyeícyoóca. Áamútsikye tsáijyu múhtsikye ícúbáhráne iwátsíhcyúmútsikye cuvéhoojánuhíjcyáme. ⁶⁻⁷ Áronéhji muhtsi máaabúcu híjcyá Jetsocríjtodítýú íjcyané uwááboju muhtsi mewáájacúnej téeveri Píívyéébe ímillédú muhtsi meícyahíjcyánéllíihye. Aamútsí tsíjtyeke muhtsi mépiáábohíjcyá dííbyé Apííchó múhtsí pañe íjcyanej téeveri. Ehdu muhtsi dííbyé wákimyéí meméénumútsí dííbyé íhnáhoori meícyahíjcyá tsaímíye. Áánéllii tsáijyu tsaate múhtsí hallúvú ímityúné íhgyúvaróné tsá pánéévehíjcyatúne. ⁸ Áronáa ihdyu tsaate múhtsikye ímí íjtsúcunúne duurúvahíjcyáhi. Áánetu tsijtye múhtsidi úúhívatémé nehíjcyá állíu múnáajtétsí muhtsi meíjcyane. ⁹ Ááne múhtsikye wáájacurómé tsá múhtsidi íicúvehíjcyatúne. Muurá tsáijyu ávyétá íhnáhó múhtsidi ditye ícúbáhráromútsí tsá muhtsi medsíjívéhíjcyatúne. Ároné pañe muhtsi meícyahíjcyá ídátsó múhtsikye ditye dsíjívétsóllehíjcyáromútsi. ¹⁰ Ídátsó muhtsi meíjcyáromútsí mítyámeke mépiáábohíjcyá Píívyéébé avyéjíte ditye íjcyá íhtsutúme. Ááneri muhtsi méimíjyuhíjcyá íñéúbamá íjcyátúromútsí tsáijyu kímóhcó múhtsikye tene pájtyérónáaaca.

¹¹ Ámuúha Corííto múnáa múhtsí nahbému, ámúhake muhtsi mewáájyúne méúúballé muhdú muhtsi meíjcyane tóónútumútsi. ¹² Tsáháturo múhtsí icyánéjcutu ímityúné ámúhadítýú muhtsi meíjtsámeítyuró tsáijyu múúne ámúhá icyánéjcutu múhdurá ámuha múhtsikye meíjtsúcunúrónáaaca. ¹³ Áronáa ihdyu ámúhake muhtsi mewáájyúne méúwáábohíjcyá éhne múúne ítsíimeke cááni iwáájyúne úwaabódú ámuha téhdure múhtsikye mewáájyuki.

Píívyéébe jádú menéémeé

¹⁴ Aane tsá menáhbéváítyuró cahcújtso múnáa íjcyátúmema tsahturé díityémá meíjtsaméí néetúnéllíihye. Cáhawáá meíjtsúcunuj, tsá muurá pejco cóójíma tsahturé néetune. Ahdu íívane tsá tene ímityú ímiáájú meúraavyémé ímityúmema menáhbéváne.

¹⁵ ¿Aca Críjto Naavéné íjtsaméí tsahtúre? Aanéhjííva tsá tene ímityú Críjtoéjté íjcyame Naavéné icyánéjcutémá náhbéváiyóne. ¹⁶ Áhdure ¿aca ímíyóné ímiá Píívyéébeéjté meíjcyame dííbye jáhdú menééme menáhbéváne níjcyotájté íbóhíma íjcyátúmeke dúurúvahíjcyámema? Muurá íllu méhdityu neébe:

Tahñéjté íjcyámé Píívyéébé o íjcyabe tsá kíá dityédítýú o íjcyatúne.

¹⁷⁻¹⁸ Téhdure tsiíñe neébe:

Médowáávé ímityúné míamúnáadítu. Ááne mémeenújúcohdí ímityúné ditye méénuhíjcyádú ímí ámúhake o íjtsúcunú ámuha tahñéjtéj Caani o íjcyáábe. Ehdú o néé Píívyéébe panévatúré íhtsútuube o íjcyáábe.

7

¹ Ehdú íñe Píívyéébe nehíjcyá meke iújcuíñe, ámuúha táñahbému. Áánéllii ílluréjuco metsu meíhveté panévaré ímityúné méjpiíyí, méjtsaméiyii, meméénuhíjcyánéhjitu. Ááne metsu meíhvéjtsámei dííbyedívu.

Corúto cóomiya íjcyame cahcújtso múnaa ímíjpyeténe

² Ahdícyane óvíjyucó múhtsima méímibáávyé tsaímíyé méjcyaki. Muuráhjáa tsáháturo íñerí ámúhake muhtsi metútávájtótúne. Áhdurée tsáháturo ámúhake muhtsi maállíñé hallúrí ámúhá tsíeméné meékéévetúne. ³ Tsá íñe ehdu ámúhake o néétu ímityúmé ámuha méjcyánéllíhye. Éíjyúu ámúhake o néhdu mítyane ámúhake o wájyúnéllii ó nehíjcyá ímí tsaméhjí méjcyá mújyú medsíjívétsihvújuco. ⁴ Aane ó waajácú ámuha tehdujuco méjcyane. Áánéllii mítyane ó ímíjyúu ámúhadi panévaríyé o ícúbáhrámeíyoobe téénevu o cátoróóvéne.

⁵ Muuráhjáa Matsedóóniá iñújivu muhtsi meúújetémútsí ávyetá íhnáhó meícúbáhrámeíñeri muhtsi mítyane méíllityéhi. ⁶ Áronáacáa Píívyéébe imyéénuhíjcyádú píáábónej péévé Tíito múhtsidívú ‘bohíbohíúvú’ úújeténeri muhtsi méímíjyuuvéhi. ⁷ Áronáacáa tsá apááñéré díbye múhtsidívú úújeténeri muhtsi méímíjyúúvetúne. Ímichí muhtsi méímíjyuuvé muhdú ámuha méjcyane díbye múhtsikye úúbálléneri. Múhtsikyéé úúbáleebe ámuhává ímityú meícyahíjcyánetu tsúuca meíhvetémé méjyácunúhíjcyané ámúhake muhtsi maááhívetéíyóneri. Áhdurévá ámuha ímí o íjcyáíyóneri méjyácunúhíjcyáhi. Ehdú díbye múhtsikye úúbálléneri mítyane muhtsi méímíjyuuvéhi.

⁸ Áronáacáa tsánejcúvú ámúhadi ó ídáátsové éhnée tujkénú ámuha éllevu o wállóháámí pañe íhnáhó ámúhake o úwaabóné kímóhcó ámúhake pájtyéneri. Áronée óvíjyucó múhajchótáwuúrá ámúhake tene kímóvejtsóné ámuha méímíjpyetéki. ⁹ Áánéllii ó ímíjyúú téeneri. Áronáa tsá ámúhake kímóhcó tene pájtyéneri o ímíjyúúné o néétune. Ó ímíjyúú ámúhake kímóhcó tene pájtyétsihdyu ímí tsíhdyuréjuco ámuha méjcyáneri. Aane ámuha maáábúcuíhíjcyané ímí Píívyéébe íjtsúcunúhi. Aanée tsá téeneri ámúhake o tútávájtótúne. Muuráhjáa íllure ámúhake téeneri ó píaabóhi. ¹⁰ Muurá tsáijyu dííbyere Píívyéébe meke íhvejtsó tsané kímóóvé meke ípájtye téénetu meíllíjkívyéne ímityú meícyahíjcyané meíhvéjtsóne dííbyé icyánejcúvuréjuco mepájtye mewágóóóvétuki. Áánéllii tsá múu kímóóve íjcyácooca íñá íjtsámeítyú dííbyedítu. Áánetu íhdyu cáhcújtsótúmé ehdu nénehjí díityéké pájtyéneri kímóóverómé wágóóóvéhi. ¹¹ Muuráhjáa Píívyéébe ímillédú ámúhake íhnáhó o úwaabóné kímóhcó ámúhake pájtyeróné ámuha máaabúcuhi. Aanée ímiáánéjuco múhdurá ámuha meícyahíjcyanévé ámúhake wáajácútsóné tsarí ámúhake pájtyeróneri ámuha meíllityéne méímíllérá ámúhama teene o ímíbájchoténe. Áronáacáa ámuha tsamééréjuco eenée ímityúné méénúúbeke íhnáhó meúwáábóneri méímíbájchónéllii tsáhájucó ámúhá hallúrí tene íjcyatúne. ¹² Ehdú ámúhake ó caatúnú Píívyéébedívú o bóhówájtso ímiááné ámuha múhtsikye mewájyune. Tsáháa apáámútsikyéré ímityúné dáríívéjcatsímútsikyé tene ípíáábo o cáatúnutúne. ¹³ Aane muurá muhdúhjáa ámúhake muhtsi menéhdújuco ámuha méjcyánetu muhtsi méwaajácú ímiááné múhtsikye ámuha mewájyune.

Ááneri mítyane muhtsi méimíjyuuvéhi. Áhdurée Tíito ámuhávaá panévaturé dííbyeke meíícúvénéllii imíjyúwu múhtsidívú wájtsíneri éhniíñevu muhtsi méimíjyúúhií. ¹⁴ Áábekée muhdú ámuha meíjcyane o úúballéné ímí íjtsúcunúúbe. Tehdu tene íjcyátújítori múijyú o íhjuváiýónejíivari. Muuráhjáa o néhdújuco ámuha dííbyeke meíícúvéné tehdujuco. ¹⁵ Áánéllii mítyane éhniíñevu ámuhákye wájyuube ámuhávaá díbye nénehji mecáhcújtsóne ímí dííbyeke meíícúvehíjcyánélliihye. ¹⁶ Téhdure mítyane ó imíjyuuvé ímí ámuháma menáhbévájcatsííne o wáájácúneri.

8

Píáábojcatsi

¹ Téhdure ó imíllé ámuha táñahbémuke o úúballéné muhdú Matsedóóniá iíñújiri íjcyané cahcújtso múnaa ícúbáhrámeímyeke Píívyéébe píáábohíjcyané diityédí ídáátsóvénema. ² Aame muurá tsaimíyé íjcyame mítyane píáábohíjcyá tsijtye ménahbémuke. ³ Aane ó waajácú imiáané ditye píáábohíjcyané íjcyátúrónetu diityéké ipíaabóné ímíllénélliihye. ⁴ Aamée múhtsikye néé téhdure Jerotsaréeri íjcyané cahcújtso múnaake ditye píáábóne dsíídsí muhtsi diityé éllevu metsájtyeki. ⁵ Ávyetáa tsá muhtsi meíjtsúcunútu ditye tsijtyeke píááboíñe. Áronáacáhjáa ihdyu muhtsi meúwaabóné illéébóne Píívyéébe ímillédú ícyahíjcyámé dííbyedívuréjuco íhvéjtsámeíñema. ⁶ Ehdúu Matsedóóniá iíñújiri íjcyané cahcújtso múnaa méénune imíwu muhtsi meíjtsúcunúne Tíítóke menéé ámuhádiyú tsiíñe díbye dsíídsike iújcuté íhdée imyéénudu. ⁷ Muurá ámuha tehdujuco meméénuhíjcyané íñe Píívyéébeke meúráávnyenájcu. Aame ámuha ímí téjijtóríjyuco meúwáábohíjcyámé múhtsikye méwajyúhi. Áhdícyane óvíi ámuha meméénuhíjcyadú dsíídsídi mépíáábójcatsíhi.

⁸ Áronáa ihdyu tsá ámuhákye o táúhbatúne. Íllure ámuhákye ó waajácútsó muhdú ménahbému píáábócatsíhijcyané tehdu ámuha tsíjtyeke mepíáábónetu mewáájácu imiáané ámuha diityéké mewájyune. ⁹ Muurá tsúúca ámuha méwaajácú Máavyéjuubée Jetsocríjtó íhtsútuube íjcyároobe mewájyuri íhdícyaabédú ícúbáhrámeíñe téénej téeveri tsaimíyé dííbyema maávyéjuutéki.

¹⁰ Áánéllii ó imíllé ámuhákye o úwaabóné éhniíñevu ámuha meúráávye dsíídsídi mepíáábócatsíhijcyané muhdúhjáa éhne pijcyábari ámuha metújkenúdu. Áronáa tsá múu ímíllétúróné pañe píáábotúne. Múu píaabó imiáané ipíaabóné ímíllénema. ¹¹ Áhdícyane óvíi ámuha tsaimíyé mépíáábójcatsí muhdúhjáa tujkénú ámuha meméénudu.

¹²⁻¹³ Áronáa tsá ámuhákye o néétu ámuha mepíáábóne bóónétu ílluréjuco mepíhtóveki. Muurá Píívyéébe ímí íjtsúcunú múhduná meíjcyátsodúneri tsaatéké mepíaabóne. Tsá meke díbye éhniíñevu táúmeítyúne. ¹⁴ Muurá ámuha mepíhtótúijyú tsijtyeke mépíáábohíjcyá tsáijyú téhdure ámuha mepíhtónetu ditye ámuhákye ipíáábo tsahturé ímí ámuha meíjcyaki. ¹⁵ Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé: “Mítyane újcúmema áyánéwu újcúrómedívú tsahturé úújeténe.” Ehdú nééne Píívyéébe waajácúháámitu.

Tíítóke tsatésí náhbenúne

¹⁶⁻¹⁷ Muurá íñe ámuhádi o íjyácunúduré Píívyéébe túkévéjtsóneri Tíito ámuhákye ipíáábóiyóneri íjyácunúhi. Áánéllii muurá ávyeta imíllébe ámuhá éllevu o wáalloóne. Aabe cáhawáá óvíi ámuhákye aahívetéhi. Áánéllii mítyane ó téhdújtsó Píívyéébeke.

¹⁸ Áábema ó wallóó tsijpi dííbyeke náhbenúíbyeke dííbyedítyú cahcújtso múnaa ímí díbye úwaabóné nehíjcyáábeke. ¹⁹⁻²⁰ Áábeke téhdure meménúme mepíáábójcatsíne dsíídsí Jerotsaréevu muhtsi metsájtyécooca díbye múhtsikye íñáhbénu tsaimíyé muha teene metsájtye míamúnaa íjtsúcunútu muhtsi menániyóne. Aane ímí muha meúújetétsóneri Píívyéébeke

muha maávyéjútsoki. Áhdure diityéké muha mepiáábóiyóneri meíjyáacunúhijcyané téenetu ditye iwáájácuki. ²¹ Áánéllii muha méimíllé tsaímíyé teene metsájtyene ímí Píívyéébe múúhakyé íjtsúcunúki. Árónáa tsá apáábyéré diibye ímí múúhakyé íjtsúcunú ímí muha metsájtyéityúne. Téhdure muha méimíllé míamúnaa ímí múúhakyé íjtsúcunúne.

²² Aane íñe Tíítómútsima ó wallóó ménahbe panévaré Píívyéébé icyanéjcu wákimyéí tsaímíyé méénuhíjcyáábeke. Aabe téhdure waajácú ímí ámuha meíjcyane. ²³ Aane tsáijyu múúne tsaate muubá Tííto íjcyane díllóhajchíí múu néé tápiááboobe díbye íjcyane. Áhdure tsíjtyétsikye ditye díllóhajchíí múu néé Críjtoke ímí úráávyehíjcyámútsikye íllé cahcújtso múnaa wállóone. ²⁴ Ahdícyane óvíi ámuha diityéké mewájyúne mééícvé ímí ámúhakyé muhtsi meíjtsúcunúmedi idyé tsíjtye cahcújtso múnaa ímíjyúúve teene iwáájácúnema.

9

Cahcújtso múnáa wáabyuta dsíidsi pihcyúmeíñe

¹ Áánetu dsíidsike mepihcyúneri mepiáábócatsíhíjcyanéjcutu tsáhájucó ámúhakyé íná ó nééítyuróne. ² Árónáa ó waajácú ímiááné ámuha Acááyá íiñújí cahcújtso múnaa méimíllehíjcyaróné mepiáabóné tsíjtye cahcújtso múnáake éhne píjcyábatújuco. Ááneri mítyane o ímíjyúúvéne Matsedóóniá íiñújí cahcújtso múnáake ó úúballéhi. Aane diityéké ímíwu pájtyeme éhniíñevu ímí piáábócatsíhíjcyáhi. ³ Aane o nééne íñe icyooca ó wallóó ménahbémuke ditye ámúhakyé íñéé apáhajchíí ámuha mepihcyújúco dsíidsi bañúháñe ámúhadítyú diityéké o úúballéhíjcyátuki. ⁴ Tsáijyu múúne tsájíubaréi ámuha meújcutúnáa ellévú o péébema muurá tsaate diitye Matsedóóniá íiñújí múnáadítyú péhajchíí tsaméhíjjuco menúcójpíveíñe téeneri. ⁵ Áané íhdétú ó ímíllé ménahbémú Tíítomu ámúhakyé ááhíveténé ámúhakyé ditye piáábóneri ámuha meúújetétsójúco múhdúneríhjáa ámuha diityéké mepiááboíñe menéhíjcyáne. Ahdícyane óvíi ámuha meúújetétsó ímiááné ámuha mepiáabóné méimíllénema. Tsá idyé muha menéené íjyeveríyé ámuha meméénúítyuróne.

⁶ Cáhawáa méijtsúcunuj, íllu muurá tsaate néehii: Áyánéwu bájtsome áyánéwu ujcúhi. Áánetu mítyane bájtsome mítyane ujcúhi. ⁷ Ahdícyane íhdyu óvíi tsáápiitsa mepiáábohíjcyá ímiááné mepiáabóné méimíllénema. Tsá méimíllétúné pañe mepiááboítyuróne. Áhdure tsá tsíjtye meke néénéllíihyére mepiááboítyuróne. Muurá Píívyéébe ímí íjtsúcunú ímiááneturé méimílléne mepiáábómeke. ⁸ Aabe íhdyu íhtsútuube íjcyaaabe óvíi meke panévatúré piáabó íná méhdityu ípihtótu téhdure tsíjtyeke mepiááboki. ⁹ Muurá dííbyé waajácúháámítu nééneé:

Ídáátsojtéké piáábómedítyú tsá mújyú tene ábájíívémeítyúne.

¹⁰ Aane muurá íñe dííbyere panévaré bajtsóháñe píívyétsóne tájpi meícyahíjcyaaabe ámúhakyé piááboó ámúhá wákimyéityu. ¹¹ Ehdu ámúhakyé éhniíñevu panévatúré piáábóíibye tsíjtyeke ámuha mepiáábohíjcyaki. Aane ámúhakyé muha meúwaabódújuco ámuha ménahbémuke mepiáábónéllii téhdújtsoímyé dííbyeke. ¹² Tsá pevénére diityéké ámuha mepiáábotú ditye píhtónetu. Muurá ámuha mepiáábóné hallúvú idyé téhdújtsoímyé Píívyéébeke. ¹³ Aane diityéké ámuha mepiáábóneri méwaajácútsó ímiááné Críjtodítyú íjcyané uwááboju ámuha mecáhcujsóne. Áánéllii Píívyéébeke íávyéjútsoone duurúvahíjcyáímyé pamévakéré ímí ámuha mepiáábohíjcyanéllíihye. ¹⁴ Aame ámúhakyé iwájyúne ámúhá hallúvú piáábó táúmíí ámúhaj téeveri díbye diityéké piáábohíjcyanéllíihye. ¹⁵ Ahdícyane metsu metéhdújtso Píívyéébeke ávyetáa méíjtsaméí píruúvé íjcyané piáábó Jetsocríjtoj téeveri díbye mééma méénúné hallúvu.

10

Páávoró míamúnáake túkévejsóne

¹ Ehdu íñe ámúhake ó úwáábohíjcyá ímíñeúvú Críjtóo meke ñdaatsólléne úwáábohíjcyádu. Áronáa muurá ó waajácú óhdityu ámuha múhdurá meíhjúvahíjcyáne. Muurévá ámuha ménéhíjcyá ámúhama o íjcyácooca ñná ámúhake o néétuube tsiélléturé waajácuháámí o cáátúné pañe núhnévétuube íhnáhó ámúhake o úwáábohíjcyáne. ² Aane ámúhake o ááhívetécooca tsá o ímíllétú ámuha óhdityu menéene cáhcújtsótumé íjcyadu o íjcyane. Ehdu íhjúvámema íhnáhó téeneri ó íhjúvááhi. ³ Muurá ihdyu oo míamúnáajpi. Áronáa tsá ehdu nénehji tatsíjpariyé o méénúityuróne. ⁴ Muurá Naavéné icyánéjcyá ó táhjahíjcyá íhtsútuube Píívyéébe íhnáhooríye. ⁵ Muurá míamúnaa Píívyéébeke íéhdíívallédúré íívame imítýájkímeyíñe óhdityu íhjúváronéhjí ó táhjahíjcyáhi. Áameke ó úwáábohíjcyá Críjtodítýú íjcyáné uwááboju ditye icyáhjútsóne íímíbbáavyeki. ⁶ Ahdícyane tsúuca dííbyeke ámuha mecáhcujsójúccóórómedítýú tsaate díbye ímillédú íjcyátúmeke íhnáhó ó úwááboóhi.

⁷ Muurá ámuha méjtsúcunú átéréejpi o íjcyane. Áronáa táíjtsaméí tsá ámuha mewáájácútuúne. Muurá Críjtoéjpi o íjcyaaabe dííbye mémeri ó úwáábohíjcyá tsijtye dííbyeéjité méénuhíjcyádu. ⁸ Aabe mítyájkímeyítyuubéré dííbyeke meúraávyénéjcutu ámúhake ó túkévétsóhíjcyá ñnerí núccójpívétuubére. Áaneri tsá ámúhake o tútávájtsótúne. ⁹ Ehdu ámúhake waajácuháámí pañe o néene méjtsúcunúdí o méénúityúné o íhjúváne. ¹⁰ Muurá ó waajácú tsaate óhdityu néhíjcyáné atéréejpívá o íjcyaaabe ámúhadívú o úújetécooca ñná ámúhake o nééítyuube waajácuháámíríyá ámúhama o íhjúvahíjcyáne. ¹¹ Áánéllii ámúha éllevu o péécooca íhnáhó ámúhake ó úwááboó muhdú waajácuháámí pañe o néhíjcyádu. Áíjyu botsíi waajácúímyé óhdityu íhjúvahíjcyáme.

¹² Áronáa tsá o némeítýú ímíáábé o íjcyane eene tsaate íhjúvahíjcyádu. Muurá pámé ehnííñevu ímíáámé íjcyane íjtsúcunúmeíyómé íllure báñúmeíhíjcyáhi. ¹³ Áánéllii tsá múíjyú tehdu o íjcyátúneri o mítyájkímeyítyuróne. Muuráhjáa ihdyu Píívyéébere oke néhdújuco íñe dííbyé íhjú o úwáábohíjcyáne. Aabée elle Coríítori ó úllejé dííbyere oke túkévéjtsóneri. ¹⁴ Aane ímichíi ámúhake Críjtodítýú íjcyáné uwááboju o úúbállétujkénúnéllii ámúhake ó nehíjcyá ámúhá túkévéjtsóobe o íjcyane. ¹⁵ Áronáa tsá o néétu apáábyéré ámúhá túkévéjtsóobe o íjcyane téhdure tsijtye ámúhake úwáábohíjcyámé íjcyánaaáca. Apááñéré ó ímíllé ámuha ímíñeúvú mecáhcujsóné Píívyéébe uwááboju díbye néené hajchótá ámúhama o íjcyaaabe o úwaabóne. ¹⁶ Aabe bóónétu téhdure tsícyoomíji múnáakéréjuco o úwáábotéíñe pajtyété uwááboju. Áronáa ihdyu ó úwáábooteé tsáíjyúubái tsaate úwáábohíjcyátútsíji múnáakéréjuco tsíjtyé wákimyéí o cáávácútuki.

¹⁷ Áané wákimyéiyi tsaate imítýájkímeyíñe ímillémé ihdyu óvíi dííbyekéré mítyátsohíjcyáhi. ¹⁸ Áronáa ihdyu tsáímíyé téené wákimyéí méénume tsá íiye némeítýuró ímíáámé íjcyane. Muurá ihdyu Píívyéébere díityéké bóhówajtsó ímí ditye íjcyane.

11

Múhdurá tsaate úwaabóne

¹ Ehdu íñe ámúhake o néene ihdyu óvíjyuco ehdícyároné pañe melleebúcunu. ² Muurá ávyeta ámúhadi ó íjyácunúhíjcyá muhdú Píívyéébe méhdi íjyácunúdu. Áábekée oke Críjto níwaavé ámúhake o túkévéjtsó díbye ímillédú ámuha meíjcyá éhne múúne wájpiikyéi úújéttúné badsíjcaja ájyu íjcyáíbye ímillédú íjcyadu. ³ Áánéllii ámúhadi mítyane ó íjyácunú Naavéné ámúhake Críjtodítýú mújtátsóiyóneri éhnéhjáa Éébaake ííñimiyéj téeveri imyéénudu. ⁴ Muurá Jetsocríjtodítýú íjcyáné uwááboju ámúhake o úwáábóné úníutu

tsíhdyuréjuco ámuhakye tsaate úwááboróné ímí ámuha melleebúcunúhijcyáhi. Áhdure ámuha méimílehijcyá melléebúcunúné Naavéné apííchotu ámuhakye ditye úwaabóné tsúuca Píívyéébé Apííchó ámuhá pañe íjcyaróme. ⁵ Muurá tsá táehnííñevu ditye íjcyatú eene ímí ditye úwaabóné ámuha meíjtsúcunúróme. ⁶ Ihdyúhde ímiááné tsá eene ditye imíwu 'cáto' néétune úwaabódú o úwáábóturóne. Áronáa muurá ámuha méwaajácú ímiáánéjuco íjcyane ámuhakye o úwáábohijcyáné panévaré ámuháma o méénuhijcyánetu.

⁷ ¿Mityá ámuháa meíjtsúcunú átéréepi o íjcyánéllii ámuhakye áhdótsótuube pajtyéteju o úwáábóneri ímityúné o méénune? ⁸ Muuráhjáa ihdyu tsijtye cahcújtso múnaa oke píáábóne tájpi o íjcyaaabe ámuhakye o úwáábohijcyá áhdótsótuúbe. ⁹ Aanée óhdivu óúúvérónáa tsá ámuhakye íínerí o pátsárijcyotúne. Tehdu muucá íínerí o pátsárijcyoíñejívari. Áróobekée Matsedóóniá iíñújitu tsááné nahbémú tsiíne oke píaabóhi. ¹⁰ Ehdu íñe ímiáájú Críjtodítýú íjcyáné uwaáboju tápañe íjcyaaabe muhdú o ícyahijcyáné o úúballeé Acááyá iíñúji múnaake. ¹¹ ¿Aanéhaca íñe ámuhakye o wáýyútúne íjcyaaabe ehdu ámuhakye o nehijcyáhi? Muurá Píívyéébe waajácú mítyane ámuhakye o wáýyune.

¹² Aabe o méénuhijcyádú éhniíñevu o úwáábo o áhdótsótuubére. Áánetu eene o úwaabódú iúwaabóné nehijcyarómé tsá pevénéré úwáábóityuróne. ¹³ Muurá állíu múnaa íjcyame Píívyéébé uwaábojtédí idíllómeíñe pánehjídú méénuhijcyá ímiáámé Críjtó wákimyéi múnaa méénuhijcyádu. ¹⁴ Aane ehdu némehji tsá píhtotúne. Muurá dííbyere Naavéné ímiá uwaábóóbedi idíllómeíñe méhdivu bóhówáavehijcyáhi. ¹⁵ Áánéllii muurá dííbyé ícúve múnaa ímiá uwaábojte méénuhijcyádú méénuhijcyáhi. Árone ídátsó díityémá níjkévaáhi.

Páávoró ícúbáhrámeíñe

¹⁶ Áánetu tsiíne ámuhakye o néé ámuha óhdityu menéetu mééídyu o íhjúvahijcyáne. Ehdu ámuha óhdityu meíjtsámeíyóné pañe ihdyu óvíjyuco ámuháma o íhjúvahijcyáné eene tsijtye múhdurá iúwáábóroneri mítyákímyeíhijcyádú téhdure o mítyájkímyeíki. ¹⁷ Áronáa tsáháturo tene ímityú Píívyéébeéjpi o íjcyaaabe o mítyájkímyeíñe. Áronáa íñe muhdú o mítyájkímyeí mééídyu o íhjúváné pañe. ¹⁸ Ínéturó mityá íjienéré imyéénúróneri tsaate mítyákímyeíhijcyáhi. Aanéjii muhdú tsá o mítyájkímyeítyú awáá Píívyéébé wákimyéi o méénuúbe. ¹⁹ Áánetu idyéjuva ámuha panévaré mewáájacúmé ¿íveekí máállítsámeíhijcyá iwáájacutúnéré íhjúvahijcyámedívu? ²⁰ Ditye muurá ámuhádi páhduvaré ícúbáhraróné ámuha máaabúcuhijcyáhi. Muurá ámuhakye íúníu múnaádú íjtsúcunúmeke ityáúhbáne ámuhá tsíeméné ihñeriyéjuco ditye díllohijcyáne. Ááne ámuhakye méénuhijcyámé iávyejúúllétúnema. ²¹ Áhdúwu muucá o méénutúné muhdú núcópítsó o íjtsúcunúhi. Óubá o íhtsúhi. Ároobe ihdyu téhdure mééídyu o íhjúváné pañe o mítyájkímyeí eene múhdurá imyéénúróneri ditye mítyákímyeíhijcyádu. ²² Muurá mítyákímyeíhijcyámé heeberéomú Píívyéébeéjté Aavaráaúvúj tsíiménémúhaabe íjcyáneri. Áronáa muurá téhdure oo díityé múnáajpi. ²³ Áhdure mítyákímyeíhijcyámé Críjtó ícúve múnaa íjcyáneri. Muurá téhdure dííbyé ícúve múnáajpi o íjcyaaabe díityé ehniíñevu tééné déjúcotu o ícúbáhrámeíhijcyáhi. Muurá oke iwátsíhcyurónee, icyúvéhoojánurónee, dáríívehijcyáme. Ánéhjiu píváijyúvájucó o pájtyeténé dsijívetu. ²⁴ Muuráhjáa oke 39-neva wátsíhcyúmé tamúnaa íjcyarómé imyéénuhijcyádújuco. Aane tsáhojtsíjyúvájucó tehdu oke ditye méénune. ²⁵ Áhdure pápíhchúúijyúvájucó oke ditye úméhéiyi wápáajcóne. Áánetu tsáijyúréi néwayúúnevu oke aamúme. Áhdurée pápíhchúúijyúvájucó cúújúwami óóma páamáávee tsáijyú nújpácýo pañe o íjcyá tsájcoójii, tsápejcoo, íjcyane. ²⁶ Ehdúu úlleebéré o péhijcyáábeke patyéhijcyáné pahúllevávú nújpácýój píñévu, cómiñévu, múubará íjcyátútsíhvu, íjcyane. Aabe tsáijyú apíchó nééróméhjij píñe o ícyahijcyá naní múnaa,

tsíjtye múnaa, tamúnaa, íjcyáméj pñine. Téhdure ó ícyahíjcyá cahcújtso múnaa íjcyáturómé ménahbé mudi díllómeímyéhjij pñine. ²⁷ Ehdúu nénéhjiri o ícúbáhrámeíbyé ídátsó o májchóiyónéhjiri, o ádíyónéhjiri, ó ícyahíjcyáhi. Áhdurée tsáijyu cúwátuube tsuucóri ó ícúbáhrámeí o wájamúúvátuúbe.

²⁸ Aabée tsánejcúvú muhdíivané tsíjtye cahcújtso múnaa íjcyáneri o íjtsámeíñé oke múhduúvúrá patyéhijcyáhi. ²⁹ Muurá tsaate ímityúné íjcyáneri ó ídáátsóvehíjcyáhi. Áhdure ditye ténejcúvú mútátsójcatsíñeri o ídáátsóvéronáa tsátsii tsári oke patyéhijcyáne. ³⁰ Aabe muurá o mítyájkímyeíñé o ímílleca ó mítyájkímyeíiyá ídátsó o néeróóbej téeveri Píívyéébe bóhówájtsoámeíñeri. ³¹ Muurá Máavyéjuube Jetsocríjtóy Caaníkyé múijyú níjkéváityúné medúúrúvahíjcyaaabe waajácú ímiáánéjuco o néhijcyáne. ³² Muuráhjáa tsáijyu Damájcori o íjcyácooca ávyéjuube Aréétá tsíjpiikye pícyoobe téhmetsó tsaatéké técoomí llehówaanévú okévaa ditye iékééveki. ³³ Áronáacáa técoomí mijcótú cáámetu páheju néénetu oke tsaate úvérújtsiyi niityétsó áachívújuco. Ehdúu téijyu ó pállojcohi.

12

Píívyéébe Páávoróké úújetsóne

¹ Aane tsá íinetú oke tene píáábóityuró o mítyájkímyeíñé. Áronáa ámúhakye ó úúbállé ínáhjáa nééiyóné Píívyéébe oke úújetsóné naavédú néené pañe. ²⁻³ Muuráhjáa ihdyu oke tsajtyéébe pañétúéhullévú níjkyejívú díbyeéjpi o íjcyáábeke. Aane muurá tsúuca tétsihdyu 14 pijcyábájuco pájtyene. Áronáa ihdyu tsá o wáájacutú páneerée tájpiíma o péhajchíijyu, íhjyáa mítyá apááñéré táíbbuu péehí. Tsá o wáájacutúne. Apáábyéré ihdyu Píívyéébe waajácúhi. Áronáacáa ihdyu ímiááné ó úllejéhi. ⁴ Aabée muurá téhulle tsáimiyéjuco meíjcyáítsihyi o íjcyaaabe ó lleebúcunúhijcyá tsaate íhjuváne tsáijyúubaré melléébohíjcyátúnéhjiri. Áánetúu oke bóijcyúmé muucá o úúbállétuki. ⁵ Ááneri o mítyájkímyeíiyóné muurá tsá o ímíllétúne. Apááñeriyé ihdyu ó mítyájkímyeíiyá íñe ídátsó o néeróóbej téeveri Píívyéébe bóhówájtsoámeíñeri. ⁶ Áronáa tsá pevénéré o mítyájkímyeíityuróne. Ó mítyájkímyeíiyá ímiáánéjuco o méénuhíjcyáneri. Áronáa tsá o ímíllétú oore o bóhówájtsoámeíñé. Óví ihdyu o úwaabóné illéébónetu míamúnaa waajácú muhdú o ícyahíjcyáne. ⁷ Muuráhjáa téeneri o mítyájkímyeíiyóné íhdétú Píívyéébere íhvétsoobe Naavéné oke tútávájtsoobe ó ícúbáhrámeí ehne múúne metójááveneri meícúbáhrámeídyu. ⁸ Áánéllihyé Píívyéébeke 3-ijyúvú ó táúmeíyá díbye oke íbóhíítsóroki. ⁹ Áronáacáa oke neébe: “Óvíi uke o píáábóneri ú aabúcúhi. Muurá ehdu ídátsó íjcyámej téeveri ó bóhówájtsoámeí íhtsútuube o íjcyane.” Ehdúu oke díbye néénéllí íñe ídátsó o néeroobe ó imíjyuhíjcyá tajtyéeveri díbye míamúnáake íhnáhoovu iúújétsoki. ¹⁰ Aabe íñe ícyooca panévariyé o ícúbáhrámeíyoobe ó imíjyúúhií. Muurá Críjtóke o cáhcújtsoné hallútú óhdi míamúnaa ícúbáhráabeke nehníwu úbhahíjcyáhi. Aabe panévaturé ó pihtóhi. Ehdu panévari o ícúbáhrámeíñeri o íhtsunúroobe Críjtodívú ó cátsípáávehíjcyá o íhtsútúúveki.

Corító cahcújtso múnáadi Páávoró íjycunúne

¹¹ Ároobée ihdyu ímiááné mééídyu o íhjuváne pañe ó mítyájkímyeíhi. Ámuháa oke mítyájtsoótumé tsíjtyéhjikeré maávyéjútsohíjcyánéllí oore ó bóhówájtsoámeíhi. Árome ámuha maávyéjútsoorómé íñe oke ámuha meéhdíivállehíjcyáábé ehniíñevu tsá íjcyatúne. ¹² Muuráhjáa ámuháj pñine uwáábori o íjcyaaabe panévariyé o ícúbáhrámeíyonéhjí ó aabúcuíhíjcyáhi. Áijyúu páhduvaré nénehji méénuráítyúronéhjí o méénúneri ó bóhówájtsoámeí ímiááné Píívyéébe uwááboobe o íjcyane. ¹³ Ároobée tsá ámúhakye tsíeméné

o táumeíñeri o íjyévéjtsotú tsíjtyekée o méénudu. Aanéubá ámuha méjtsúcunú ámúhakyée o éhdiválléne ñná o táumeítyúne. Árone ihdyu óvíjyacoóne.

¹⁴ Aabe ícyooca tsiíne ó íjcyátsíivyé tsúúca pápíhchúújyúvájucó ámúhakyé o ááhívetéki. Aabe tsá ñnerí ámúhakyé o íjyévéjtsóityúne. Tehdu ámúhakyé dsíídsíke néhcotéébé o pééíñejívari. Íllure ihdyu ámúhakyé o píáábo ó peé éhne múúne tééne tájpi ítsime íjcyáíñe cáánímutsi méénudu. Tsá muurá ítsime wákímyeítyuró cáánímutsi tééne tájpi íjcyáíñe. ¹⁵ Aane ihdyu óví o ícúbáhrámeíyóné pañe ámúhakyé o píaabó ímityúne pañévú ámuha memújtátuki. Mityane muurá ámúhakyé o wajyú íhya ihdyu oke ámuha mewájyútúrónáaaca.

¹⁶ Muurá ó waajácú tsaate ámuha óhdityu menéhiyycané íllurévá o állíñe ñnerí ámúhakyé o íjyévéjtsotúné o néhíjcyároobe ñné hallúvúrá o dsíídsívahíjcyáne. ¹⁷ ¿Acáa íllure ámúhakyé o állíñe ó wallóo tsaatéké ámuha éllevu? ¹⁸ ¿Mityá téijyúu ámúhakyé álliibye Tíítoó? Áanerá tshdúré muhcsi dííbyema méjyácunúhijycá ámúhakyé mepíáábóíyóneri. Áanélliihyée dííbyeke o néé tsijpi ménáhbema dityétsí ámúhakyé iááhívetéki.

¹⁹ Ámuháubá méjtsúcunú ámuha oke mewájyukíyé ehdu ámúhakyé o néhíjcyáne. Muurá Píívyéébe waajácú Críjto mémeri ámúhakyé muha mepíáábo ehdu ámúhakyé o néhíjcyáne. Aane muurá ámúhakyé táñahbémuke éhniíñevu ó píááboó dííbyeke ámuha ímí meúráávyeki. ²⁰ Muurá tsá ímí oke tene pájtyétyuró ámúhakyé o ááhívetéébé múhdurá ámuha méjcyánáa o úújeténe. Áhdure tsá ámúhakyé ímí tene pátyétyuró tééne hallútú ámúhakyé o nééneé. Áanéllii ó iyácunúhijycá ámuha meúhbájcatsítyúróneri, ámuha menómíutáávajcatsítyúróneri. Áhdure ó iyácunúhijycá iye tsaate ímí íjcyáíyóneri tsúúráméítyúróneri, ámuha maállíúúnújcatsítyúróneri, ámuha memítyájkímyeítyúróneri. Tehdu ámuha medáríívécatsíñe níjcaúvú ámuha mewáchájánújcatsítyónéllii ihdyu ámúhadi ó iyácunúhijycáhi. ²¹ Aane tsáijyu múúne ténehji ámuha meíhvejtsótúnáa ámúhakyé o ááhívetéhajchíí muurá Píívyéébé úmíwávú kímóhcó oke tene pájtyéneri ó núcójpíveéhi. Muurá ámuha ímíñejíí ihdícyáméhjima medómácócatsíhijycané tsá meíhvejtsópityúne. Áhdure tsíñehji panévare ímityúne ámuha méméénuhíjycáhi.

13

Páávoró pítyajcóné

¹ Muurá pápíhchúújyúvájucó ámúhakyé o ááhívetéíñe. Áijyu eene ímityú ícyahíjcyámé hallúvú míityétsíuba, pápíhchúúmeváuba, úúbálléhajchíí tehjújúcooi teéne. ² Muuráhjáa éijyu ámúhakyé o ááhívéjeebe tsúúca íhnáho ámúhakyé o úwaabó pámeere ímityúne méénuhíjcyámeke. Aane íñe tsiíne piéhdúré tsíhyullétú ámúhakyé o úwaabóhi. Aabe ícyooca ámúhakyé o ááhívetéébé tsaate páhdure néémedi tsáhájucó o íícúvéityúne. ³ Áijyu ámuha méwaajácúú muhdú tajtyéeveri Críjto íhjúvuhíjcyané ámuha mewáajácúyóneri méjyácunúhijycáne. Díbye tajtyéeveri nééne álliu íjcyátúnéllii imíllebe muhdú dííbyé íhtsútú íjcyane ámuha mewáajácúne. ⁴ Dííbyekée ímiáané páwachékevu dsíjívetsómé átérééjpidi idíllónema. Áróobekée Píívyéébe íhnáhoori bóhíitsoobe ijycá ícyooca íhtsútuubéréjucó. Aane dííbyekée pájtyedu íhvane tsáijyu ó ícúbáhrámeíhijycáhi. Árónáa dííbyedívú o cátsípáávehíjycanéllii oke píáábohíjycáabe téhdure ámúhakyé o píááboki.

⁵ Aane cáhawáa ihdyu ámuháyé ímíñeúvú méjtsaméij. ¿A ímiáané tsúúca ímí ámuha mécáhcujtsó Píívyéébeke? ¿A ámuha méwaajácúrá Jetsocríjto páijyuvaré ámuháma íjcyane? ¿Mityá íllure ámuha maállíñe ménehíjycá dííbyeéjté ámuha méjcyanej? ⁶ Árónáa íhya mityá ícyooca tsúúca ámuha méwaajácú ímiáané dííbyeéjpi o íjcyane eene álliu múnáájpidi

oke ámuha medílohíjcyáme. ⁷ Muurá Píívyéébeke piáábó ó táúmeíhijcyá ámúhá hallúvú ímityúné ámuha meíjcyátuki. Aane tsá teene o méénuhíjcyatú míamúnaa ímí oke íjtsúcunúki. Muurá oke ditye múhdurá íjtsúcunúroobe ó imíllehíjcyá ámuha ímiááméré meíjcyane. ⁸ Aabe tsá mújyú állíuri o íhjúvatúne. Ímiááneríyé ó íhjúváhi. ⁹ Áánéllii íllure ó imíjyuhíjcyá oke ditye éhdívválléroóbe. Ehdu oke ditye íjtsúcunúroobe ámúhakye ó piáábohíjcyá ímí ámuha Píívyéébeke mecáhcújtsoki. Ámúhá hallúvú piáábó ó táúmeíhijcyá ímí dííbyeke ámuha mecáhcújtsoki. ¹⁰ Ehdu íñe ó caatúnú ámuha meímíbáávye ámúhakye o ááhívetécooca íhnáhó ámúhakye o úwáábótuki. Píívyéébé muurá íhnáhoovu oke ajcú dííbyeke meúráávyénéjcutu ámúhakye o piááboki. Tsáháa téénevu oke díbye ajcutú ámúhakye o tútávájtsoki.

¹¹ Aane óvíi ámuha táñahbémú ímí meíjcyame métsúúrameí Píívyéébema ámuha tsaímíyé meíjcyáíyóneri. Aane óvíi dííbyeréjuco ámúhakye iwájyudu íjcyabe piáabóné tsaímíyé ámuha meíjcyaki. ¹² Áánéllii ámúhakye o néé ámuha ímiááméré meíjcyáne medúúrúvájcatsíki. ¹³ Téhdure pámeere ílle íjcyame ménahbémú ámúhakye duurúváhi.

Ahdícyane ihdyu óvíi Píívyéébe pámeekéré iwájyudu íjcyabe Jetsocríjtoj tééveri Íapííchó mépañévú ipícyóóneri meke tehméhi. Áyu tehdújuco.

GÁÁRATA

Garáátsiári íjcyáme éllevu Páávoru cáátúnuháámí

Duurúvaju

1 Oo Páávoru o íjcyáábekée Píívyéébe oke picyóó uwáábóóbedívú Jetsocríjtoke íbóhíitsóóbej tééveri. Tsáháa míamúnaa oke pícyootú téénevu. 2 Aabe íñe ílle óóma íjcyámema íhyaami ó caatúnú elle Garáátsiá íñújiri ámuha cahcújtso múnaa meíjcyáme éllevu. 3 Áámeke óvíi ámúhake Méécááni Píívyéébe píaabó Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri íbúwajíi ámuha meíjcyaki. 4 Muuráhjáa díbye ímillédújuco mewájjyuri Jetsocríjtó dsíjivéné íjji ímítýú meke mújtatsójúcoóronetu meke ipájtyetétsoki. 5 Áánéllii metsu dííbyeke maávyéjútso mújyú níjkéváityúne. Ehdu teéne.

Tsá tsiíñe íjcyatú meke pájtyetétsóiyóné uwááboju

6 Áronáa múhdurá oke pajtyéné Píívyéébeke ámuha mecáhcújtsónetu tsíhdyuréjuco meíjtsámeíñe. Ááneráhjáa tsúuca ámuha ímí mecáhcujtsó meké iwájjyúne Críjtoj tééveri mééma díbye méénune. Áané mutsíenéréjuco ámuha tsíjjjótóiriyé meúwáábócatsíhijcyáne. 7 Áánerá tsá tsiíñe íjcyatú meke pájtyetétsóiyóné uwááboju. Íllure ámúhake tsaate iállíñe tsíjjjótóiriyé íúwáábóneri máváríchohíjcyá Críjtodítýú íjcyané uwáábójutu ámúhake ímújtátsóroki. 8 Ehdu úwáábohíjcyámé hallúri apíchó teéne. Muurá o íjcyároobe tsíjjjótóiriyé o úwááboca téhdure Píívyéébe óhdi ícúbáhráiyáhi. Áhdure níjkyéji múnáajpi íjcyaróóbedi ícúbáhráiyooobe tehdu díbye méénuca. 9 Aanée tsúuca éjjyú ámúhake o úúbálleroné íñe tsiíñe ó úúballé tsaate Críjtodítýú íjcyané uwááboju tsíjjjótóiriyé úwáábóhajchíi Píívyéébe díityédí ícúbáhraíñe.

10 Ehdu íñe ámúhake o néene méjtsúcunúdí míamúnaa ímí oke íjtsúcunúrokíyé o íhjjyúvahíjcyáne. Píívyéébere ihdyu óhdivu tújkevéélléneríjyuco o tsúúrameíhijcyáne. Muurá míamúnáamáyé tsáimíyé o íjcyane o ímílleca tsá Críjtó ícúve múnáajpi o íjcyáityuróne.

Páávoru uwááboobe íjcyane

11 Aane ihdyu ó ímíllé ámuha táñahbémú mewáájacúné íñe dííbyé uwááboju míamúnáa íjtsaméi íjcyatúné o úwáábohíjcyáne. 12 Tsáháa múha oke úwáábotú teéne. Dííbyeré ihdyu páñetu Jetsocríjtó óhdivu bóhówajtsóné íñe ó úwáábohíjcyáhi.

13-14 Muurá ámuha méwaajácú muhdúhjáa tujkénú o dáríívemeíhijcyané tamúnaa múhdurá Píívyéébeke úráavyehíjcyajjító o úráavyéjjyú. Téjjjító ávyéta ímí ó waajácú tsijtye tátyujkévéejte íjcyarómé ehnííñevu. Aabée téjjyú ímiáánéhacáa Críjtó cahcújtso múnaa íjcyámedi ó ícúbáhráhíjcyá dítyévaa téenetu íhvetéroki. 15 Áronáacáhjáa ihdyu pámeeke iwájjyudu íjcyaaabe Píívyéébe tsúúcajatójuco ói o tsíímávámeítyúné íhdéjuco oke íújcuíñe wábyujtsóne. 16 Aabée oke waajácútsó Ílli Jetsocríjtodívú dííbyedítýú íjcyané uwáábojívú ámúhake jodíómú íjcyatúrómeke o wáajácútsoki. Ááneríi tsá múúmá o íhjjyúvatúne. 17 Muuráhjáa Jerotsaréeri dííbyé uwáábo múnaa táíhdéjuco íjcyaróme éllevu tsá o péétu díityémá téeneri o íhjjyúvaki. Aráábiá íñújivúrée o péébe téhulle íñéubará píívyétútsihyi o ícyahíjcyátsihdyu tsiíñe ó oomí Damájjcovu.

18 Átsihdyúu botsíi Jerotsaréevu tsiíñe pápíhchúu píjcyábatu o wájtsíibe o péé Péédoró éllevu dííbyema o íhjjyúvaki. Áábemáa técoomíyí ó íjcyá 15 coojíva. 19 Ájjyúu tsá tsijtye Jetsóo uwáábó méénuhíjcyámeke o ájtyúmitúne. Apáábyekéréé ó ájtyumí íñahbe Jacóóboke.

20-21 Átsihdyúu o péé Tsíriámá Tsiriítsiá iñújicúvu. Ehdu iñe ámuha éllevu o cáátúnúne pañe o néene Píivyéébe waajácú ímiáánéjuco íjcyane ámúhake o úúballéne. ²² Áábekée oke tsúuca téhullé múnaa waajácúhi. Áánetúikyée tsá Jodéá iñújiri íjcyané cahcújtso múnaa oke wáajácútu. ²³ Apááñéreváa lléébohíjcyámé tsaate óhdityu néhijcyáne: “Éhnée éjyu Críjtoke mecáhjújtsóné hallútú ávyetá ícubáhrá méhdi méénuhíjcyaabévá muhdú ícyooca teene úwááboobéré pehíjcyáhi.” ²⁴ Ehdúvára tsaate óhdityu néhijcyané illéébóne mítyane Píivyéébeke duurúvahíjcyáme.

2

Páávoróké uwáábojte wáajácúne

¹ Átsihdyúu tsúuca 14 pójcyá pájtyéné boone tsiíne Jerotsaréevu o péébema Benabéemútsi Tíitóma péehí. ² Áámúsimáa o péé téhullévú Píivyéébere oke túkévéjtsóneri. Áijyúu tsamééré técoomí cahcújtso múnaa túkévéjtsojte píhcyáávemeke ó úúballé iñe ámuha jodíómú íjcyátúromeke o úwáábohíjcyánetu muhdú oke ditye iñéekí. ³ Árónáacáa oke néeme tehjújuco o úwáábohíjcyáne. Aamée tsá iná néetu Tíito óoma íjcyaa kíhdyahírótsámeítýnetu. Tsáháa díbye kíhdyahírótsámeítýú jodíómuube íjcyátúnéllíhye. ⁴ Árónáacáa íjcyámé tsaate íllure iállíne ímiáámédú múúhake náhbévahíjcyáme. Aamée imíllé Críjtoéjte muha meíjcyame téené taúhbaju meméénújúcótúmeke tsiíne múúhake téénevu íbúwajtsóne. ⁵ Áróneríi tsá muha meíicúvetú Críjtodítýú íjcyané uwááboju mecáhjújtsóneríyé mepájtyeténetu ámúhake muha memújtátsótuki.

⁶ Aamée táehníínevu íjcyarómé túkévéjtsojte tsá oke béhné uwáábó téénetu méénutúne. Árónáa tsá o íjyácunútú ditye táehníínevu íjcyáneri. Muurá Píivyéébe tsaahdúré meke íjtsúcunúhi. ⁷⁻⁸ Aamée ímí íjtsúcunú Pééedorókée tamúnaa jodíómú uwáábóóbedívú ípícyohdu téhdure oke Píivyéébe pícyoone ámuha jodíómú íjcyátúromé uwááboobe o íjcyaki.

⁹ Aanée páñétúejte Pééodoroo, Jóoáa, Jacóóboo, íjcyame ímí íjtsúcunúne múhtsikye Benabéma mítyane dúúrúvaméré néé muhtsi téené wákimyéí meméénu jodíómú íjcyátúmé pañe téhdure tamúnáa pañe téené wákimyéí ditye méénúné tujkéveri. ¹⁰ Áánemáa múhtsikye néeme muhtsi mepíáábohíjcyá ídáátsóméhjike. Aanée ímí ó íjtsúcunúhi.

Pééedoróké Páávoró úhbane

¹¹ Árónáacáa Pééedoróké Ajtiokíjavu ó tsijpájúú díbye múhdurá íjcyané hallútu. ¹² Muuráhjáa ámuha múnaa jodíómú íjcyátúmema díbye májchórónáa tsaate múúha múnaa Jacóóbo hájkímú íhdééné taúhbaju úráávyehíjcyámé técoomívú wájtsímedítýú waabe dítyedí íllityénema. ¹³ Áábedítýúú ííiváne tsijtye tamúnaa tsúuca cahcújtso múnaa íjcyarómé téhdure wááhií. Áhdurée táñahbéébé Benabée dítyedítýú ííiváne wááhií. ¹⁴ Ehdúu tsúuca cahcújtso múnaa íjcyarómé dáríívemeíñé hallútú Pééedoróké pámeere píhcyááve múnáaj pínevú o néehíí: “Muúbej, uu muurá jodíómuube u íjcyároobée tsúuca ú íhvejtsó íhdééné taúhbaju u úráávyehíjcyáne. Aabe ¿íveekí téénevu ú táúhbahíjcyá memúnaa íjcyátúmeke teene u úráávyécóóbejívari?” Ehdúu o néé Pééedoróke.

Mecáhjújtsóneríyé mepájtyeténe

¹⁵⁻¹⁶ Muurá muha jodíómú páñétúejte Píivyéébeéjte meíjcyame tsúuca méwaajácú Moitsééuvuj téeveríi múúhá íhdé múnáaúvuke díbye ájcúné taúhbaju muha meúráávyeróné múúhake pájtyetétsóityuróne. Apááñéré ihdyu Jetsocríjtóo mewájyuri dsíjivéné pamévare mecáhjújtsómeke ímiáámedi díllóobe.

¹⁷ Aane dílbyej téeveri Píivyéébema meímíbaávyéíyóneri metsúúrameíhíjcyámé méwaajácú ímiááné ímityúmé meíjcyane. ¿Áánéllíhýehaca Críjto nééjuríyé ímityúmé

méicyahíjcyáhi? Tsáhaá. Tsá tehdu tene néétune. ¹⁸⁻¹⁹ Muurá teene taúhbaju o úráávyéroobe tsá Píívyéébema ímí o íjcyáítyuróne. Áánéllii ténejcútú ó ijcyá dsíjívéebedú teene o úraavyéjúcóótúnéllíihye. Aabe ihdyu icyooca ó tsúúrameíhijcyá muhdú Críjtoj téeveri tsaímíyé Píívyéébema o íjcyáíyóneri. Muurá o íhvejtsójúcooróné tsiíñe o úráávyéhajchíí oore ó tútávajtsáméíhi. ²⁰ Áánéllii tsá o ímillédú o íjcyájúcootúne. Ícyooca ó ijcyá Píívyéébé Hajchíi tawájuryi dsíjívéebeke o cáhcújtsoobe oke túkévjtsóné pañe. ²¹ Aane tsá mújyú o íhvéjtsóítyuró mekéé ídaatsólléne mééma dibye méénune. Muuráhjáa teene taúhbaju néhdu meíjcyáne j téeveríyé ímíáámedi meke dibye dílloca Críjto dsíjívéné tsá íinetú meke píáábóityuróne.

3

Críjto meke pájtyetétsóne

¹ ¿Áyu ámuúha Gáaratá cahcújtso múnaaj! ¿Múamí ámuúhake tútávajtsómé tsáhájucu ímí ámuha meúraávyetú Jetsocríjtoó mewájuryi páwachékevu dsíjívéné mecáhcújtsóneríyé mepájtyeténé ámuúhake o úwaabóne? Ááneráhjáa tsúúca ámuha ímí méúraavyé téené uwaáboju. ² ¿Acáa tsá Píívyéébé Apííchó ámuhá pañévú úcaávetú teene ámuha mecáhcújtsójyju? ¿Mityá ítyaúhbajúree ámuha meúraávyénéllii ámuhá pañévú úcaavéne? Áyu cána oke menej. ³ ¿Íveekí ayájú allíurá ámuha menéeme múhdurá médáríívemeí tsúúcajáa Píívyéébé Apííchó túkevjtso pañe ámuha meíjcyame? ¿Aca ámuha méjtsúcunú ámuhá íhnáhooríyé tsaímíyé dííbyema ámuha meíjcyáíyóne? ⁴ ¿Muhdú bañúháñé ámuha téené hallútú meícúbáhrámeíhijcyáné íveekí méíhvejtsóhi? ⁵ ¿Mityá ámuha méjtsúcunú Píívyéébé taúhbaju néhdu meíjcyánéllii dibye mééma méénúraítyúronéhjí méénuhíjcyáne? Muurá ihdyu Críjtoke mecáhcújtsómé pañévú Ípííchó ipícyóónej téeveríyé mééma méénuhíjcyaaabe ténehji.

⁶ Muuráhjáa Aavaráaúvú ímí dííbyeke cáhcújtsónéllii ímíáábedi díllóobe dííbyeke. ⁷ Áánéllii ímí Píívyéébeke mecáhcujtsómé dííbyévúj tsiíménémúhaabe méijcyáhi. ⁸ Tsúúcajátújucóhjáa muurá mee pámeere ámuha jodíómú meíjcyátúrómema tsaímíyé dííbyema meíjcyáíñé Aavaráaúvuke dibye íllu nééneé: “Ímí oke u cáhcújtsónéllii dijtyéeveri pámeere ííñújiri íjcyámeke ó píááboóhi.” Ehdúhjáa neebe Aavaráaúvuke. ⁹ Aane muurá téhdure Jetsocríjtoke mecáhcújtsómeke píááboobe dííbyekée ipíaabódu.

¹⁰ Áánetu eene taúhbaju iúráávyéneríyé ipájtyetéiyóné ítsúcunúhíjcyámé hallurí ápíchó teéne. Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé: “Píívyéébé taúhbaju múhdurá úráávyehíjcyámé hallurí ápíchó teéne.” ¹¹ Aane muurá méwaajácú teene taúhbaju néhdu íjcyáíyóneri tsúúrameíyómé tehdu íjcyátúmeke Píívyéébe ímíáámedi díllóityúne. Íllu tsiíñe nééne dííbyé waajácúháámitu: “Píívyéébeke ímí cáhcújtsómeke ímíáámedi dibye díllome pájtyeteéhi.” ¹² Árónáa teene taúhbájutu Píívyéébé Moitséeúvuj téeveri meke íajcúnetu neeráhi: “Páneere taúhbájúúné néhdu tsaímíyé íjcyame ihdyu pájtyetéiyáhi.”

¹³ Árónáacáa tehdu meíjcyátúné déjúcotu méhdi dibye ícúbáhráiyóné íhdétú tsúúca Críjto meke iwájuryúne pájtyetétsóhi. Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Ímityúmé átéréejtéké cáámetu úmáhájcutu picyóóme.” ¹⁴ Ahdújucóhjáa muurá Píívyéébe Críjtoj téeveri pámeekéré píaabóné jodíómú íjcyátúróméhjima Aavaráaúvukée íñéhdújuco. Áhdure Críjto pámeere dííbyeke cáhcújtsómeke ájcuú Ípííchotu ípyée íñéhdújuco.

Píívyéébe Aavaráaúvuke pítyajcóne

¹⁵ Aane cáhawáá ámuha táñahbémuke o néé muhdú maállítyu meméénune. Muurá tsaatémá tsáné wákimyéí meméénu téené waajácúháámitu memémé mecáátúnúné boone

tsáhájucó múha tsíhdyuréjucó meíjtsaméí cápáyoácóítyuróne. ¹⁶ Ahdúhjáa muurá Píívyéébe Aavaráaúvuke néé dííbyej tsíiménémúháábedítýú tsáápiikye ipícyooíñé míamúnáake pájtyetésóííbyeke. Tsáháhjáa díbye íwaajácúháámitu néétu pívámevaké ipícyooíñé. Neebéhjáa tsáápiikyéré ipícyooíñé Jetsocríjtoke. ¹⁷ Muuráhjáa dííbyeúvuke Píívyéébe ipítýajcóné boone 430 pijcyábatu ítyaúhbajúvú jodíómuke ajcú Moitséeúvuj tééveri. Áronáacáa tsá téené hallúhcuri díbyée Aavaráaúvuke pítýajcóné wáajácúratúné íjcyatúne. ¹⁸ Muuráhjáa teene taúhbaju meúráávyeneríyé mepájtyetécá álliúreíyó teene dííbyeúvukée Píívyéébe pítýajcóné. Áronáacáa muurá dííbyeke íñéhdújuco díbye méénune.

¹⁹ ¿Aanéé íveenévúrá ájcuube teene taúhbajúvú meke tene ipájtyetésokíjívári? Muuráhjáa ihdyu teene níjkyéji múnáaj tééveri pícyoobe mewáájácu múhdurá meícyahíjcyané Jetsocríjtói bóhówáávétúné hajchóta. ²⁰ Áronáacáa tsá tehdu Píívyéébe Aavaráaúvuke tsíjtyej tééveri pítýajcotúne. Muuráhjáa ihdyu ávyeta dííbyere dííbyeúvuma ihjyúváhi.

Píívyéébe taúhbaju

²¹ ¿Áanéllíihyéhaca Moitséeúvuj tééverí díbye meke ítyaúhbajúvú ájcune tútávajtsó díbyée mééma imyéénuíñé nééneé? Tsáhaá. Muuráhjáa tene néhdu meíjcyáneríyé mepájtyetécá ímiáámedi meke díllóíyoobe teene meúráávyémeke. Aacáa tsá mepájtyetéíñé tsíjítóriyéjuco díbye méénúítyuróne. ²² Áronáa muurá dííbyé waajácúháámitu nééne ímítýúné pañe meíjcyame Jetsocríjtoke mecáhcújtsómeke díbye pájtyetétsoíñe.

²³⁻²⁴ Muuráhjáa ímiááné ehne múúne tsíiméké metúkëvejtsódú taúhbaju meke túkévéjtsóné pañe meícyahíjcyá Jetsocríjtói méhdivu bóhówáávétúné ihde. Aabée méhdivu bóhówáávéebeke mecáhcújtsómeke bótsíi Píívyéébe ímiáámedi díllóhi. ²⁵ Aame ícyooca tsáhájucó taúhbájú túkevéjtsó pañe meíjcyájúcootúne. ²⁶ Ícyooca méijcyá Píívyéébej tsíimeréjuco pámeere Críjtoke mecáhcujtsóme. ²⁷ Muuráhjáa ímiááné dííbyeéjté meíjcyané uubállé metsójtsótsámeímyé méijcyá dííbyeduréjuco. ²⁸ Áanéllíi tsá menééítyuró tsíjtyere jodíómú íjcyane. Téhdure tsá menééítyuró tsíjtyere gríéégómú íjcyane. Áhdure tsá menééítyú tsaate ímí íjcyánáa tsaate tsíjtyé hójtsí pañe íjcyane. Muurá ihdyu pámeere tsííñé míamúnaa íjcyaróméhjima wajpíímuma waalléemú méijcyá tsamééré Críjtoéjte. ²⁹ Ehdu pamévare dííbyeéjté meíjcyame méijcyá Aavaráaúvúj tsíiménémúhaábe. Áanéllíi téhdure mewáábyuta teene dííbyekée Píívyéébe íajcuíñé nééneé.

4

¹ Cáhawáá méijtsúcunuj, muurá tsaapi tsíimene cááni dsíjívéné boone dííbyé tsíeméné aabájaabe íjcyáíibye íáyáné hajchótá ihdícyaabédú íjcyá tsaaté hójtsí pañe. ² Aabe íbúwajíí ícyahíjcyá cáánívúú diítyéké téénevu níwaavémé díbye kéémécooca dííbyeke ájcúíibye. ³ Ahdúu muurá éjyú meícyahíjcyá taúhbaju meke túkévéjtsóné pañe Críjtói méhdivu bóhówáávétúné hajchóta. Aamée méítsúcunúhijcyá teene meúráávyeneríyé mepájtyetéiyóne. ⁴ Áronáacáa Píívyéébe Íllíkye meéllevu wállóóíñe éévé úújeténeíllíi bóhówááveebe wállé ííbúwá déjucóvú íípívyéévéneema. Áábekée dille tsíimávaabe keemévé tééneré Moitséeúvuj tééverí díbye ájcúné taúhbájú pañe. ⁵ Ehdúu Jetsocríjtó méhdivu íbóhówáávéne meke ímíjpyetésó taúhbajúu meúráávyerómé ímítýumé meíjcyámeke bótsíi Píívyéébe ítsíímedi idíllóki. ⁶ Aane ímiááné dííbyej tsíimé meíjcyane méhdityu íbóhówaúcunú mépañévu pícyoobe Ípííhó Íllíj tééveri. Áánere muurá meke túkévéjtsóneri dííbyeke mecáánivámé ménehíjcyáhi: “Llíhíyo múúháj Caánij.” ⁷ Aane ícyooca dííbyej tsíimé meíjcyámé hallurí tsáhájucó íiná íjcyatúne. Áanéllíi meke ájcúíibye íavyéjuvu Jetsocríjtoke mecáhcújtsónéj tééveri.

Cahcújtso múnáadi Páávoru íjyácunúne

⁸ Muuráhjáa ihdyu éjyju ámuha Píívyéébeke mewáájácútúnélli ihdícyanéhjí mecáániváné méíícúvehíjcyáhi. ⁹ Áánetu ícyooca tsúúca ámúhakey dibye wáájacumé ámuha méijcyá dííbyeéjte. Áronáa ¿íveekí ámuha méimíllé tsiíñe íhdéené taúhbaju meúraavyéne? ¿Mityá ámuha méimíllé tsiíñe téené pañe méijcyane? ¹⁰ Muurá ámuhaí méijtsúcunúpi eene ténevá pijcyábádú, ténuhbavadú, kéjcoojíjí ámuha Píívyéébeke medúúrúvahíjcyánetu ámúhakey dibye ímiáámedi díllóiyóne. ¹¹ Ehdu ámuha múhdurá medáríívemeíñetu ámúhadítýú o néé bañúháñéubáhjáa ámúhakey o úwáábohíjcyáne.

¹² Áronáa ihdyu ámuha táñahbémuke o néé íhdée ámuha meícyahíjcyané meúraavyéjúcúótuki. O íjcyadúréjuco méijcyane. Muuráhjáa tujkénú ámúhakey o úwáábócooca tsá oke ámuha metsáríilletú tsíjítóréjuco o úwáábórónáaaca. ¹³ Muuráhjáa téijyju ámúhakey ímiáájú ó úwáábohíjcyá táhálluúúneri o chéméroóbe. ¹⁴ Áróobekée muurá ámuha oke éhdiívalletúmeré tsaímíyé mewáátsúcúpéjtsóóbeke méíícúvehíjcyá muhdú Jetsocríjtomútsikye níjkyéji múnáájpiima ámuha méíícúvéiyódu. ¹⁵ Muuráhjáubáhjáa ámuha mepíívyetécá táhálluúúcu oke mecápáyoácóiyá ámúhá hálluúúnetúréjuco. Áameke ¿íñá ámúhakey pájtyeme íveekí tsáhájucó óhdi ámuha meíícúvetúne? ¹⁶ ¿Ámuháubá méijtsúcunú ámúhakey o tsárílléne ehdu o néhíjcyáne? Muurá ihdyu ímiááné tehdújuco ámúhakey o néhíjcyáne.

¹⁷ Muurá eene ámúhakey íñé imíjyaú úwáábohíjcyámé tsá ímiá uwáábó meénuhíjcyatúne. Íllure muurá ámúhakey óhdityu imújtátsóro úwáábohíjcyámé díityé uwááboréjuco ámuha meúraávyeki. ¹⁸ Áronáa ihdyu tehdújúcooíyó ímiá uwáábó ámúhakey imyéenu ámúhadi dítye tsúúrámeíñe. Tsá idyé ámúhama o íjcyanéllíihyére ámúhadi dítye tsúúrámeíhíjcyáítýuróne. ¹⁹ Aane ámuha áatsíímédú menéeme tsiíñe múhdurá medáríívemeíñe ídátsó oke pájtyé éhne múúne walle itsíímáváne ávyeri ícúbáhrámeídyu. Aabe ámúhadi ó íjyácunúhíjcyá Críjtokéréjuco ámuha mecáhíjcyane díbye íjcyadu méijcyáíyóneri. ²⁰ Múhdúvúrá ó íjtsúcunú ehdu ámuha meícyahíjcyáne. Áanéllí ihdyu múhdutúiyó ícyoocaré ámúhama o íjcyane ímíñeúvú ámúhakey o úwááboki.

Agáama Tsáarámúpi dítyú íjcyané uwááboju

²¹ Muurá ámuha méijtsúcunú Moítséeúvuj téeveríi Píívyéébe meke ájcúné taúhbaju néhdu méijcyáne mepájtyeténe. ¿Aca tsá ámuha mewáájácútú muhdú dííbyé waajácúháámitu tene cáátuváne? ²² Muurá téhaamítú néene Aavaráaúvúhjáa míityétsikye tsíímáváne. Páñétúelle méwadívúhjáa tsíímávaabe tsáápiikye. Áánetúhjáa tsíjpiikye tsíímávaabe íúnú múnáálledívu. ²³ Aanéhjáa íúnú múnáálle Agáadívú díbye tsíímávaabe ihdícyaabéré íñe méijcyadu. Áánetúhjáa páñétúélledívú díbye tsíímávaabe díibyéjuco Píívyéébéhjáa díityétsikye íajcuíñe néhíjcyáabe. ²⁴ Ehdúhjáa tsíímávamúpi Píívyéébe míamúnáake míjítócuri tükévétsoíñe. Díilléhjáa muurá Agááj tsííménémúhaabe tsíjtyé hójtsí pañe ícyahíjcyádújuco Moítséeúvukée Tsinaíí caméhaúvú Píívyéébe ítyaúhbajúvú ájcúné pañe íjcyame ícyahíjcyáne. ²⁵ Áanéllí muurá téhbau Aráabíá ííñújiri íjcyahbáú memévá dílléúvu déjutu. Muurá Jerotsaréeri íjcyame taúhbájú pañe ícyahíjcyá dílléúvúj tsííménémúhaabée tsíjtyé hójtsí pañe ícyahíjcyádújuco. ²⁶ Áánetu ihdyu níjkyéjiri íjcyané Jerotsarée múnáa méijcyame tsáhájucó téené pañe méijcyatúne. ²⁷ Muurá Píívyéébé waajácúháámitu néene Tsáarádityu:

Ajchíbá u íjcyárolle kímóóvétulléré ímíjyuuri díicya. Muurá úi ú tsíímávaáhi. Aame díítsíime ávyetá mityámé lílyááteé díúnú múnáálle tsíímé lílyaaténé éhniíñevu. Ehdu néene Píívyéébé waajácúháámitu.

28 Ámuúha táñahbému, Píívyéébhjáa néhdújuco Itsáake cáánímutsi tsíimaváne. Áhduréhjáa dibye néhdújuco íñe tsúúca dííbyej tsíímé meíjcyane. 29 Árómeke íñe tsaate meke muhdú dáriívehíjcyá íhdéené taúhbaju iúráavyéneri éhnéhjáa Píívyéébere píáábóneri Aavaráa pañétúelledívú tsíimáváabeke iúníu múnáalledívú dibye tsíimávaabe tsárillehíjcyádu. 30 Téénetu muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé: “Díúniú múnáalleke dijchívyetso dihjyátú illímájucó. Tsá pañétúelle dítyáabadívú u tsíimáváábé wáabyuta íjcyane dííbye éhne íjcyatúne.” Ehdu nééne Píívyéébe waajácúháámitu. 31 Ahdícyane, ámuúha táñahbému, tsá meíjcyatú iúníu múnáalledívúu Aavaráaúvú tsíimáváábéj tsíiménémúhaabe íjcyadu. Muurá ihdyu meíjcyá pañétúellée Tsáarádivu dibye tsíimáváábéj tsíiménémúhaabe íjcyadu tsúúca pañétúejpi Píívyéébe Hájchikye mecáhcújtsónéllíhye.

5

Jetsocríjtokeré meúraavyéne

1 Muuráhjáa Jetsocríjtó tsúúca meke ijchívyetsó taúhbaju meke túkévéjtsóné pañe meícyahíjcyánetu. Áánéllí metsu dííbyekéréjuco meúraávyé ímííneúvu. Óvíjyacóóné ámuha tééneri metsúúrameíhijcyané meke pájtyetésóiyóneríjívarí.

2 Aane cáhawáa ímííneúvú melléébo ámúhake o nééneé. Muurá ámuha mekíhdyahírótsámeíñetu ímiáámedi Píívyéébe ámúhake díllóiyóné ámuha meíjtsúcunúne tehdu meméénúmeíhájchíí tsá Críjto ámúhake pájtyetésóityúne. 3 Áronáa ihdyu o néé tehdu imyéénúmeíñe ímí Píívyéébema íjcyáiyóneri tsúúrameíhijcyámé óvíí ávyeta muhdú teene taúhbaju néhdu íjcyáhi. 4 Áronáa illure ámuha tééneri mémújtátsámeí Píívyéébe meke iwájyúne Críjtoj tééveri mepájtyetéíñe méénúnetu. 5 Muurá ihdyu ímiáámedi meke díllóobe Ípííchó meke túkévéjtsóneri Jetsocríjtoke mecáhcújtsómeke. 6 Áánéllí mekíhdyahírótsámeítyúné tsá muhdú néétune. Áhdure mekíhdyahírótsámeítyóné tsá meke píáábotúne. Apááñéré ihdyu ímiááané Jetsocríjtoke mewájyúne mecáhcújtsóné meke píaabóhi.

7 Aanée muurá tsúúca tehdujúco ámuha meúraavyéne. ¿Áané mutsíhdyúhjáa íveekí tsáhájucó ámuha tééne uwááboju ímí mecáhcújtsotú múha nééjuri? 8 Ááneráhjáa tsúúca Píívyéébe ámúhake ijchívyetsó ténejcútú Jetsocríjtoj tééveri. Aane tsá dííbyedítyú tene íjcyatú eene píéénéré ámuha meúraavyéne. 9 Muuráhjáubá ihdyu ámúhadítyú tsáápihdítyuré íjcyane ehdu ámúhake dáriivé éhne múúne haríínallíjyú metátsajcóné pañévu íooríchotu áyanéwu mepícyooróné páneeríyéjuco mújtadu. 10 Áronáa ó waajácú Píívyéébe tsííne ámúhake píááboíñé ámuha meíhveté taúhbaju néhdu ámuha meíjcyáneri mepájtyetéiyóné ámuha meíjtsámeíhijcyánetu. Áánetu ihdyu íhnáhooíñé dibye ícúbahráné ámúhake mútátsohíjcyámedi.

11 Muurá téhdure óhdityu nehíjcyámé oova mekíhdyahírótsámeíñeríyé ímí Píívyéébema meíjcyane o úwáábohíjcyáne. Áronáa teene o úwááboca tsá oke dítye tsárillehítyuróne. Muurá ihdyu Críjtoj tééveríyé mepájtyeténé o úwáábohíjcyánéllí oke tsárillehíjcyáme. 12 Aame ihdyu óvíí illuréjuco ámúhadítyú dówaavéné tééneri ámúhake pátsáricyohíjcyáme.

13 Muuráhjáa tsúúca Píívyéébe ámúhake ijchívyetsó téénetu. Aame ámuha tsáimiyéjuco meíjcyame tsá ímityúné meméénújúcóóityúne. Ímííneúvú pamévamáyé mewájyújcatsíñe mepíáábojcatsí. 14 Muurá tsane dííbyé taúhbaju néehíí: “Pamévakeré múu wájyú muhdú u wájyúmeídyu.” Ehdu muurá pamévakeré mewájyúhájchíí tsúúca mémeenú páneere dííbyé taúhbajúúné muhdú meíjcyáiyóné meke nehíjcyáne. 15 Áánetu tehdu ámuha mewájyújcatsíñe mepíáábojcatsííyótsihvu illure ámuha meícúbáhrájcatsíhájchíí muurá illure ámuha métútávátsójcatsíhi.

Píivyéébé Apíícho meke túkévéjtsóne

¹⁶ Áánéllii ámuhákye o néé Píivyéébé Apííchó túkévéjtsó pañéréjuco ámuha meíjcyá ímítyunéhjí ámuha meméénújúcóótuki. ¹⁷ Tsá dííbyé Apííchó ímíletú meímillédú meíjcyane. Téhdure ténéhji méhdivu cátuhtsó teene meke túkévéjtsóné pañe meíjcyáiyóne. Ehdu panéjcvávú téneecu cátuhtsójcatsíñéllii éhniíñevu métsúúraméí Píivyéébé Apííchó túkévéjtsó pañe ámuha meíjcyáiyóneri. Óvíjyacóóné ámuha meímillédú meíjcyane. ¹⁸ Aane ímiááné ámuha dííbyé Apííchó túkévéjtsó pañe meíjcyáhajchíí tsáhájucó ámuha íhdééné taúhbájú túkévéjtsó pañe meíjcyájúcootúne.

¹⁹ Muurá ímilléduré ícyahíjcyámé tsá téévetúne. Panévare muurá ímítyunéhjí méénume íhdícyáméhjima dómácócatsíhijcyáhi. ²⁰ Aame níjcyotájtekeré duurúvahíjcyáhi. Nomíuuváwu nééme tsané úhbajcátsiyíyé íjcyame itsáílléjcatsíñe waabyénúcatsíhijcyáhi. Iiye ímí íjcyáiyóné ímílléme. Ehdu idyáííwéjcatsíñe ílluréjuco ditye dóhwábahíjcyané íhdyúeháhjíréjuco. ²¹ Aame nomíutááváwu nééme dsíjívétso múnaa, líiyicyáve múnaa, íjcyame majchó ávyetá mityáne. Áhdure tsíñehji panévare ímityúné méénuhíjcyáme. Aane éjyúu ámuhákye o néhdu tsá múu tehdíívanéhjí méénutúne. Muurá tehdu nénehji méénume tsá Píivyéébé avyéjúejte íjcyatúne.

²²⁻²³ Áánetu ihdyu Píivyéébé Apííchó meke túkévéjtsóné pañe meíjcyame méwajyújcatsíhi, méimíjyúúhíí, tsíñehji meke pájtyeróné máaabúcuhi, tsáimíyé pamévamáyé meíjcyáhi, tsíjtyeke mépiáabóhi, panévare óóchevélletúmé mémeenúhi, ídaatsómé meíjcyáhi, tsá ímítyunéhjíwú metáhjátsámeítyúne. Ehdu Píivyéébé Apííchó meke túkévéjtsóné pañe meíjcyame tsá íhdééné taúhbaju nééné tsíjítóriyé meíjcyatúne. ²⁴ Muurá Críjtoke mecáhcujsómé ímityúné icyánéjcutu meíjcyá dsíjívemédú ténéhji éllevu meíjcyájúcóótúnéllíihye. ²⁵ Aame meíjcyá Píivyéébé Apííchó meke túkévéjtsóné pañe. Áánéllii metsu meíhvéjtsámeí tééneréjuco meke túkévéjtsóné pañe meíjcyaki.

²⁶ Tsáhájucó ávyéjuuháñé mellííñéítyuróne. Tsá íínerí menómíutááváítyuróne. Tsá ímityúné medáííwéjcatsíítyuróne.

6

Mepíáábójcatsíñe

¹ Aane tsaate ámuhádítyú ímityúné pañévú mújtáhajchíí mépiáábó ditye tsiíñe íimíjpyetéki. Áronáa ihdyu ímíñeúvú chooco méuwaábó diityéke. Áane téíibúwá meíjcyá ámuháyéjuco tehdu meíjcyátuki. ² Ehdu mépiáábójcatsí múhdurá ámuha meícyahíjcyánéhjítu Críjto ímillédú ámuha meíjcyaki.

³ Muurá iiye íhtsutúmé íjcyane íjtsúcunúmeímyé tsíjtyeke ípiáábóiyónéhjí éllevu íjcyatúmé állímyeíhi. ⁴ Cáhawáá ihdyu ámuha tsáápiitsa métsúúraméí Críjtoke ámuha meúraavyémé tsáimíyé meíjcyáiyóneri. Áronáa ihdyu tsá múu íjtsúcunúmeítyú tsíjtyé éhniíñevu ímí íjcyane. ⁵ Muurá íjcyanéi pámeere ímityúné meméénuhíjcyané meméénújúcóóítyuróne.

⁶ Áhdure ámuhákye o néé íñe Píivyéébé ihjyu ámuhákye úwáábohíjcyámeke ámuha mepíáábo panévaturé íñe tájpi ditye íjcyáíñetu.

⁷ Aame tsá múu állímyeítyúne. Méíjtsámeídí Píivyéébe wáájácúityúné ímityúné ámuha meméénuhíjcyáne. Muurá ímityúné méénuhíjcyámeke tééne áhdovu ájcuííbye. ⁸ Aame ílluréjuco wágóóovéíñe ímillédú ícyahíjcyáme. Áánetu Píivyéébé Apííchó meke túkévéjtsóné pañe meícyahíjcyámé méújcuú mújyú medsíjívéjúcóóítyúne bóhi. ⁹ Áánéllii metsu óóchevélletúmé ímiáánéré meméénuhíjcyaki. Ehdu muurá ímiáámé meíjcyáhajchíí tééne

áhdó tsaímíyējuco meíjcyaiíñe. ¹⁰ Áánéllii metsu pamévamáyé ímiááméré meíjcyaki. Tsá Críjtoke mecáhcujsómé tsané nahbémú meíjcyame ímityúné medáríívéjcatsíityuróne.

Páávaro pítajcóne

¹¹ Aane íñe ámúhake o pítajcóné oorējuco páñetu o cáátunúne. ¹² Muurá eene tsaate Críjtoke úraavyémé téené hallútú diityéké tsijtye ímityú íjtsúcunúiyónélliihyéré ámúhake táúhahíjcyá ámuha mekíhdyahírótsámeiki. ¹³ Árome muurá tsá panévaré teene taúhbaju nénehji méénuhíjcyatúne. Muurá íllure ímityájkímyeí ámúhake téénevu táúhahíjcyáme. ¹⁴ Áánetu ihdyu tsá o ímíletú íñerí o mítyájkímyeíiyóne. Apááñéré ihdyu ímí ó íjtsúcunú mewájuryí Críjto páwachékevu dsíjívéebeke o cáhcújtsónéllii táimityú táhallurí íjcyájúcootúne. Aabe téené pañe o íjcyájúcoótúnéllii ténejcútú ó ijcyá dsíjívéebedu. ¹⁵ Ahdícyane tsá muhdú tene néétu mekíhdyahírótsámeítyúne. Áhdure mekíhdyahírótsámeíyóné tsá íñetú meke píáábotúne. Áánetu ihdyu Críjtoke mecáhcujsómé tsíhdyuréjuco mecápáyoovéné meke píaabóhi. ¹⁶ Aane óví Píívyéebe meke íídaatsóllédú íjcyabe pámeere pahúllevaré ihñéjté íjcyámema ámúhake píaabó íbúwajíí ámuha meíjcy muhdú ámúhake o úwáábohíjcyádu.

¹⁷ Óvíjyacóóné ámuha oke múhdurá medáríívehíjcyáne. Muurá íñe Máavyéjuube Jetsocríjtoke o cáhcújtsóné hallútú oke ditye méénuhíjcyáné matyáwááné tájpiíyi íjcyánetu méwaajácú dííbyé wákímyeí múnáajpi o íjcyabe ímiááné ámúhake o néhíjcyáne.

¹⁸ Ahdícyane óví dííbyerējuco ámúhake pámeekéré panévatu píaabóne. Áyu tehdújuco.

EPÉÉTSIO

Éépetsóri íjcyáme éllevu Páávoró cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo íñe Páávoró íhyaami ó caatúnú elle ámuha Éépetsóri meíjcyame Jetsocríjtoke meúraávyéme éllevu Píívyééberée dííbyedítú íjcyáné uwááboju o úwáábóíñévú oke pícyoóbe. ² Áámeke óvíi ámúhakye píáábohíjcyamútsí íbúwajíí ámuha meíjcyaki.

Críjtoke mecáhcújtsóne áhdo

³ Ahdícyane íhdyu óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó Caani Píívyéébeke méduurúváhi. Muurá ímí Máavyéjuube Jetsocríjtoma meíjcyámeke tsáimíyé níjkyéjitu panévaturé píáábohíjcyaaábe. ⁴ Tsúúcajátújucóhjáa ííñujíí ípívyéjtsótúné íhdéjuco díbye wábyujtsóné Jetsocríjtoj tééveri meke íujcúmeke ímíbájchoíñé méimítúyú máhallúrí íjcyájúcoótu dííbyejéte meíjcyame íínetú menéetsámeítuyuki. ⁵ Mítýanéhjáa meke íwájýúnéllii íjtsámeííbyé dííbyej tééveri meke ípájtyetétsómeke íítsíímedíyéjuco idíllóíñe. Ahdújucoo díbye meke tsíímvámé dííbyejéte meíjcyane díbyéhjáa méhdityu íjtsámeídyújuco. ⁶ Áánéllii páijyuvaré dííbyeke méduurúvahíjcyá ávyetáa méhdi ídáátsóvéne díbye meke píáábónéllííhýe. Mekée muurá píááboobe Íllíkye mítýane díbye wájýúúbeéjéte meíjcyaki. ⁷ Muuráhjáa ávyetá íhnáho meke íwájýúnéllii díbye dsíjívénéj tééveri méimítýuháñé mééma ímíbájchoobe mepájtyetéki. ⁸ Ááneríi meke úújétsóobe mítýane meke íwájýune. Áánemáa meke ájcuube panévare mewáájácúíñé tujkévejúvu. ⁹ Téhdurée meke waajácútsoobe tsúúcajátújucoo muhdú meke ípájtyetétsóíñé íjtsámeíhijcyáné tsúúca mééma ípánéévétsónévu. ¹⁰ Aane ehdu ípityájcó páneere pájtyéné boone Críjtoke pícyoóíibye pámeere níjkyéjima ííñújiri íjcyámé avyéjuube díbye íjcyaki.

¹¹ Dííbyej tééveríhýyáa muurá tsúúcajátújuco díbye meke újcune íavyéjúejte meíjcyaki. ¹² Ehdúhjáa méénuube muhdú íjtsúcunúdu íñé tujkénú muha Críjtoke mecáhcújtsómema ámuha bóónétu mecáhcujtsómé pámeere dííbyeke maávyéjújtsó dúúrúvamére. ¹³ Muurá Críjtodítúyú pajtyéteju íjcyane ámuha mecáhcújtsómé pañe tsúúca Píívyéébe Apííchó íjcyame ímíááné ámuha méijcyá dííbyejéte díbyée néhdújuco. ¹⁴ Aane muurá dííbyé Apííchó tsúúca mépañe íjcyánetu méwaajácú ímíááné meke díbye múijyú íñéijyu pícyooíñé íavyéjuvu tsáimiyéjuco dííbyema meíjcyaki. Ahdícyane metsu dííbyeke medúúrúvahíjcyá avyéjújtsómére.

Cahcújtsó múnáá hallúvú Páávoró Píívyéébeke tújkéveju táúmeíñe

¹⁵ Muurá ó waajácú tehdujuco ámuha Máavyéjuube Jetsóoke mecáhcujtsómé ímí pamévamáyé cahcújtsó múnáama mewájýúcatsíhijcyáne. ¹⁶ Áánéllii páijyuvaré ámuhá hallúvú Píívyéébeke ó téhdútsóhíjcyáhi. ¹⁷ Téhdure ó táúmeíhijcyá dííbyeke Máavyéjuube Jetsocríjtó Caani íjcyáábeke díbye ámúhakye íájcu ítyujkévé íjtsaméityu díbyée Jetsóoj tééveri méhdivu úújétsámeíñé ímíñeúvú ámuha mewáájácuki. ¹⁸ Aane óvíi ámúhakye tújkévejúvú ájcuube dííbyé avyéjúejtéé ámuha meíjcyáímyeke díbye újcúme úmíwa ííñé ímíjyaú néene ámuha ímíñeúvú mewáájácuki. ¹⁹ Áhdure idýé óvíi ámúhakye waajácútsoobe muhdívané ííhtsútú íjcyáne tájpi íñe dííbyeke mecáhcujtsómé meícyahíjcyánevu. ²⁰ Áánevu muurá meke úújétsóobe Críjto dsíjívéébeke tsííñe íbóhítsóne íúniúvú níjkyejívú itsájtyéébeke íavyéjújtsóneri. ²¹ Áábekée pícyoobe íñe múhdumé avyéjujete níjkyejirii, ííñújirii, íjcyámé avyéjuube páñétúejpi díbye íjcyaki. Áábedívú muurá tsá múha úújetétú íñe ícyooca íjcyáné

avyéjuytédyu. Áhdure bóone íjcyáromedyú tsá múha úújetéityú dííbyedívu. ²² Áánélliihyé muurá dííbyé hójtsí pañévú pícyoobe páneere íñe múhdúné tsíeméné íjcyane. Áhdurée dííbyeke pícyoobe múhdumé dííbyé cahcújtso múnaa íjcyámé túkevjtsoobe díbye íjcyaki. ²³ Muurá dííbyé cahcújtso múnaa méijcyá tsané múnaa dííbyema. Aabe páneere ejécunú íñe múhdúné tsíeméné íjcyane.

2

Píivyéébe meke pájtyetétsóne

¹ Muuráhjáa dííbyere Píivyéébe ámúhake pájtyetétsó Críjtoj téeveri ámúhá imítuyháñé déjúcotu ámuha mewágóóóvéiyómeke. ² Muuráhjáa íhde ámuha ímityúné méícyahíjcyá íñe íji éhné Naavéné túkevjtsoju Píivyéébedítyú míamúnáake múhdurá ítsámeíchohíjcyánéréi ámuha meúráávyénéllíihye. ³ Ehdúu ímiááné méícyahíjcyá ímityúné eene ícyooca tsaate íjcyadu. Mepée meímíllejítóré meúráávyehíjcyá méhdityúré íjchívyéné allíujúúne. Áané déjúcotúu muurá máhallúrí íjcyájúcooróné Píivyéébe méhdi ícúbáhráiyóné eene ícyooca tsíjtyé hallúrí tene íjcyadu. ⁴ Áronáacáa ihdyu mítyane meke iwájyúnéllii méhdi ídáátsóvéne meke pájtyetétsóobe Críjtoj téeveri mewágóóóvétu dííbyedúréjuco méijcyaki. ⁵ Ehdúu Píivyéébe méhdi ídáátsóvéne meke píaabó mepájtyetéki. ⁶ Muuráhjáa Críjtoke íbóhíítsóneri meke ávyejújtsoobe dííbyema méijcyá níjkyéjiri íavyéjuri. ⁷ Ehdúu mééma méénuube Críjtoj téeveri bóónétu íjcyané míamúnáake iwáájácútsó ímiááné meke iwájyune. ⁸ Aane íñe tsúuca mepájtyeténé tsá meere meíhnáhorí meméénutúne. Píivyéébere ihdyu meke ídáátsóllénéllii pájtyetétsó Íllíkye mecáhcújtsónej téeveri. ⁹ Tsá mepájtyetétú ínehjí meméénúnéllíihye. Áánéllii tsá téeneri memítýájkímeíítyuróne. ¹⁰ Muuráhjáa Píivyéébe Jetsocríjtoj téeveri méijtsaméí cápáyoácó ímiááneréjuco meméénuhíjcyaki. Ehdúhjáa tsúúcajátújuco meke íímíbájchoíñe íjtsámeídyújuco díbye méénune.

Críjtoke cáhcujtsómé ímí íjcyane

¹¹ Aane cáhawáá méijtsúcunu muhdúhjáa ámuha méícyahíjcyáne. Muuráhjáa tamúnaa jodíómú íhdícyámedíyé ámúhake díllóhíjcyáhi. Áánemáa íiye díllómeíhíjcyámé ímiáámé Píivyéébeéjité íjcyane íjpiíye íkíhdyahírótsámeíñéllíihye. ¹² Téijyúikyée muurá ímiááné tsá ámuha mewáájácútu Mepájtyetétsóobe Críjtoke. Áánélliihyé tsá ámuha Píivyéébeéjité méijcyatúne. Ídátsóhrée ámuha waagóojte méijcyame tsá mewáájácútu muhdúhjáa Críjtoj téeveri meke díbye ípájtyetésoíñe pítyájcámeíñe. ¹³ Áronáa ihdyu ícyooca Jetsocríjtóo mewáajyuri dsíjívéébema ámuha méijcyánéllii tsúuca ámuha méijcyá Píivyéébema. ¹⁴ Áhdure muurá dííbyej téeveríyé ícyooca muuha jodíómuma ámuha méijcyá tsaímíyéjuco íhdeé múhdurá medáíívécatsíhíjcyaróme. Aame ícyooca ámuha jodíómú méijcyátúrómema méijcyá tsamééréjuco. ¹⁵ Muuráhjáa Moitséeúvuj téeveri Píivyéébe ájcúné taúhbajúúné hallútú jodíómú íjcyátúmema tamúnaa jodíómú tsáíllécatsíhíjcyanéhjí Críjto ídsíjíveneri níjkévatsóhi. Ehdúu mééma méénuube íñe pamévá míamúnaa méijcyarómé dííbyeke mecáhcújtsómé tsame dííbyeéjité méijcyame ímiáámeréjuco méijcyaki. ¹⁶ Muuráhjáa múhdurá medáíívécatsíhíjcyanéhjí Críjto mééma níjkévatsó páwachékevu ídsíjíveneri. Ehdúu ímíbájchoobe pamévá míamúnaa méijcyarómé tsamééréjuco méijcyame tsaímíyé Píivyéébema méijcyaki.

¹⁷ Ehdúu Críjto ítsááne muuha jodíómuke waajácútsó muhdú tsaímíyé Píivyéébema muha méijcyaiñé tsúuca dííbyeke muha mewáájácújúcúóóromeke. Áhdurée ámuha jodíómú méijcyatúné awáá dííbyeke mewáájácútu meke muurá waajácútsóobe. ¹⁸ Áánéllii dííbyej téeveri Méécááni Píivyéébema tsaméhjí menáhbévájcatsí dííbyé Apííchó mééma íjcyane

meke piáábóneri. ¹⁹ Áánéllii tsáhájucu ámuha tsíjtye múnaa meíjcyájúcootúne. Muurá icyooca meíjcyá tsané múnaaréjuco Píívyéébé avyéjúejte tsúúca dííbyeéjte meíjcyame. ²⁰ Muuráhjáa muha Jetsóó mamýmú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáama uwáábó medéjucóónúné pañévú tsúúca ámuha méúcaavéhi. Aane muurá ímichi pañétúejpi Jetsocríjtó dííbye tájpi meíjcyaaabe éhne múúne jaa ímichi ápihajcúné hallúrí íjcyadu néébeé. ²¹ Aame íñe icyooca éhniíñevu dííbyema méllíyaatéhijcyá ímiááméré Píívyéébema meíjcyaki. ²² Aane muurá Críjtoma meíjcyame jahdu menéémé pañe Píívyéébe ijcyá Ípííchoj téeveri.

3

Jodíómú íjcyátúmé uwááboobe Páávoró

¹ Áané hallútú íñe oo Páávoró o íjcyáábeke cuvéhoojánúmé ámuha jodíómú meíjcyátúmeke Críjtodítýú íjcyané uwááboju o úwáábohíjcyané hallútu. ² Tsúúca íhya ámuha méwaajácú Píívyéébé meke ídaatsólléne oke níwaavéné ámuha jodíómú meíjcyátúróméke téénevu o wáájácútsoki. ³ Muuráhjáa ihdyu dííbyere óhdivu bóhówajtsó ámúhakey téhdure Críjtoj téeveri ipiááboíñé wáájácúratúné ipítýajcámeíñe. Aanée muurá tsúúca ámúhakey ó úúballé áyánéwu éhnée íhde ámuha éllevu o cáátúnúháámí pañe. ⁴ Téhaamíí ámuha meéévénetu íhya tsúúca méwaajácú ímiáánéjucóo oke díbye téénevu wáájácútsóne. ⁵ Tsáháa muurá teene éjyju múnáauvudívú díbye bóhówajcárotúne. Aanée íñe icyooca tsúúca bóhówajcároobe Ípííchoj téeveri íhnyú uubálle múnáama dííbyeéjte muha meíjcyame Jetsóó mamýmú meíjcyámedívu. ⁶ Ahdícyane ámuha jodíómú meíjcyátúrómé tsúúca meíjcyá Píívyéébé avyéjúejte muha meíjcyadu Jetsocríjtodítýú ímiáájú úwáábómeíñé ámuha mecáhcujsódú íjcyame. Aame icyooca meíjcyá tsamééréjuco Píívyéébé Críjtoj téeveri íajcuíñé néene meújcuímye.

⁷ Ehdu néene íñe úwááboobéré ó pehíjcyá o méénúítýuróné Píívyéébé téénevu oke pícyoonéjuco. Aane ihdyu ó méénuhíjcyá dííbyé piááboríye. ⁸ Aabe oo pámeere múhdumé Píívyéébeéjte meíjcyámedítýú ídáátsoóbe. Áróobekée oke ityújkevéeélléne níwááveebe Críjtodi íñé imíjyaú meíjcyané uwááboju íjcyanévu ámuha jodíómú íjcyátúróméke o wáájácútsoki. ⁹ Ahdújuco muurá o bóhówátsohíjcyané pámehdívúré teene wáájácúratúné Píívyéébe páneere ípívyéjtsoobe tsúúcajátújuco pítyajcámeíñe. ¹⁰ Aane muurá Píívyéébe meke úcuíhíjcyá pamévare dííbyeke mecáhcujsómé tsamééréjuco meíjcyá téénetu níjkyéjiri íjcyané íhtsútujte iwáájácu muhdíivané dííbyé tujkéveju íjcyane. ¹¹ Ehdúhjáa imyéénuíñé pítyajcámeíbyé tsúúcajájucu. Ahdújucóo muurá díbye teene méénune Máavyéjuube Jetsocríjtoj téeveri. ¹² Ahdícyane dííbyej téeveri tsúúca Píívyéébema menáhbévájcatsí íñerí íllityétúmé ímiáánéjuco Críjtoke mecáhcujsónéllííhye. ¹³ Áánéllii ámúhakey o néé ámuha meíhvéjtsótu íñe tééné déjúcotu ámúhállii o ícúbáhrámeíhíjcyané uwááboju. Íllure méímijyúúvé téeneri múhdurá íjtsúcunútúme.

Críjto meke wájyune

¹⁴ Ehdu Méécááni Píívyéébé tujkéveju mééma íjcyanéllii dííbyé úmíwávú o mímóúúvéne ó ihjyúvahíjcyá dííbyema dúúruvaabére. ¹⁵ Áábé cahcújtso múnaa meíjcyame muurá tsúúca meíjcyá dííbyé dohjiba múnaa tsaate tsúúca níjkyéjiríjyucu íjcyámema íñe íñújiri meíjcyame. ¹⁶ Áánéllii ó táúmeíhíjcyá dííbyeke Ípííchoj téeveri díbye ámúhá pañévú ipícyo íhnháó ámúhakey tene ítsípájtso. ¹⁷ Ahdure ó táúmeíhíjcyá Críjto éhniíñevu ámúhakey ipiáábo ímí dííbyeke ámuha meúráávyeki. ¹⁸ Aame óví ámuha tsíjtye cahcújtso múnáama méwajyújcatsí ímíñeúvú ámuha mewáájácu ávyeta muhdú ímiááné Críjto meke wájyune

meijtsaméi pirúúvé ijcyane. ¹⁹ Aane ámuhá hallúvú ó táumeihijcyá piáábó Píivyéébe ímiáábé ijcyáabeke muhdú dibye ijcyadu ámuha meijcyaki.

²⁰ Áánéllii ihdyu metsu díbyeke medúúrúva ávyéjútsoomé. Muurá meke piááboobe díbyeke metáumeíñe ehniñevu meijtsámeityúronemájucu. Ehdu muurá meke piáábohijcyaaabe Íapííchó méema ijcyáne téeveri. ²¹ Aane ihdyu óvíi díbyeke méduurúvahijcyá díbyé cahcújtso múnaa meijcyame pajyuvaré mújyú níjkéváityúné ípyéé ipítýájcámeidyújuco Jetsocríjtoj téeveri mepájtyetéiñe dibye méénúnéllíihye. Ehdu teéne.

4

Píivyéébeéjté meijcyane Íapííchoj téeveri

¹ Aane muurá Máavyéjuube Jetsocríjtodityú ijcyané uwááboju úwááboobéré o péhijcyané hallútú íñe cívéhóójari oo icyoóca. Aabe ámuhakye o néé tsúúca Píivyéébe ámuhakye újcume ímíñeúvú ámuha meijcyane muhdú meijcyáiyódu. ² Áhdure idyé ámuhakye o néé tsaííbuwáre idáátsóméhjiúvú ámuha meijcyáne mewájyújcatsí pamévamáye. Aame ímityúné ámúhama ijcyaróné máaabúcuhiijcyá ímí ámuha meijcyaki. ³ Ááne métsúúraméi tsané múnaaréjuco ámuha meijcyame díbyé Apíííchó piáábori tsaímíyé ámuha meijcyáiyóneri. ⁴ Muurá íñe tsané múnaaréjuco meijcyámema ijcyané tsáneere Píivyéébe Apíííchó meke ityúkévéjtsoki. Áánéllii téhdure ijcyané tsáneere díbyé avyéjú mewáábyuta. ⁵ Aabe tsáápiie Máavyéjuube apáábyéré ijcyáabeke mecáhcujsóhi. Áábe mémeriyé muurá métsójtsooméihijcyáhi. ⁶ Áánéllii diibye tsáápiie Mépiivyéébe ijcyá apáábyekéré pámeere mecáánivahijcyaaabe. Áábé hójtsiri pámeere meijcyá díbye tájpiye. Aabe kiá méhdityu íjcyátúnéllii panévaré mejtéeveri méénuhijcyáhi.

⁷ Áronáa ihdyu tsáápiitsa mépiivyété muhdú nénehji meméénune Píivyéébé Críjtoj téeveri meke ájcune. ⁸ Muurá díbyé waajácúháámítu nééneé:

Naavénékéé ityáhjáne díbyé hójtsí pañe icyahijcyámeke íjchívyétsóne peebe cáamevu.

Aame ihñéjteréjuco ijcyame dibye nééjuriyé piivyété páhduvaré nénehji imyéénune.

⁹ ¿Aanéhaca íñá nééiyóné teene dibyee cáamevu pééneé? Téénetu muurá méwaajácú íhtsútuubée ijcyároobe íñujívú íñíityéne idáátsonúne. ¹⁰ Áronáacáa bóónétu tsiíñe peebe cáamevu níjkyejívú páñétúétsihvu ávyéjuube íjcyáki. ¹¹ Áábe tájpi muurá páneere ijcyaaabe meke ihñéjteke ájcúné waajácúriyé mépiivyété páhduvaré nénehji meméénune. Muurá tsaate piivyété díbyé ihju úwááboméré ipyéhijcyáne. Áhdure tsijtye piivyété iwáájacúné muhdú méúmíwa ijcyane. Tsijtye piivyété tsúúca Píivyéébeke cáhcújtsooméke ímíñeúvú muhdú múúne téjijto meúraavyéné íúwaabóne. ¹²⁻¹³ Ehdu muurá Críjto meke piáábohijcyá ihñéjté meijcyame díbyé wákimyéi ímí meméénu ehniñevu díbyé cahcújtso múnaa íllíyaaté pámeere díbyeke mecáhcujsómé mewáájácu muhdúhjáa Píivyéébe Hajchi ijcyane dibyee ijcyadu meijcyaki. ¹⁴ Áijyu ihdyu muurá tsá múha meke mújtátsóityú íhdityuré íjccúné uwáábori muhdú tsíméké memújtátsóiyódu. ¹⁵ Aane ihdyu cáhawáá metsu ímiááméré meijcyáne ímíñeúvú meúraávyé teene ímiááju. Áijyu ímiááné Críjto métúkevjtsoobe ijcyáabeéjté meijcyame ehniñevu méímíbaávyéhi. ¹⁶ Áábe tájpi pámeere díbyééjté meijcyame mewájyújcatsíñe panévatúré mepiáábójcatsímyé muurá ehniñevu mellíyaatémé ímí Píivyéébeke méúraavyéhi.

Críjtoke meúraavyéne

¹⁷ Áánéllii ámuhakye o néé Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri Píivyéébeke wáájacutúme icyahijcyádú ámuha meijcyájucóotuki. Muurá ímityúné diityé íjtsaméi ijcyanéllii ímillédú icyahijcyáme. ¹⁸ Tsá ditye wáájacutú muhdú ímí íjcyáiyóné Píivyéébe íjtsaméi diityé pañe

Íjcyátúnéllíihye. Aame tsá Íjcyáityú dííbyema ímiánéjcu iwáájácúiyóné ímíllétúnéllíihye.

¹⁹ Muurá éhniíñevúré ‘nucójpí’ néétune méénuhíjcyá panévare ímityúne. ²⁰⁻²¹ Áronáacáa ihdyu tsá ámuha teene mewáájatú Críjto ímiá uwááboju ámúhakye úwáábocoóca.

²² Ahdícyane ámúhakye o néé ámuha meíhvétso ímiájítóo ámuha mewáájácútúné hajchótá ímityúné Íjcyaróné ímiááneúvúdú ámuha meítsúcunúhijcyáné tsáijyu múu ámúhadi Íjcyáhréi nééneé. ²³⁻²⁴ Ámúhá íjtsaméi mecápáyóóvéne ímiánejcúvuréjuco mepájtyé muhdú meíjcyáiyóné Píívyéébe ímíllénejcúvú tsaímiyéjuco ámuha meíjcyánetu mebóhówaúcunúki.

²⁵ Óvíjyacóóné ámuha maállícyatsíhijcyáne. Múu ímiáánéré ihjyúvá pamévamáyé íñahbémuma. Tsamééré meíjcyame tsá metútávátsójcatsítyuróne.

²⁶ Tsá múu tsaatédívú icyáyobáávatéhajchíí pañetétsójcatsítyúne. Ícúí múu ímíbáchójcatsíhi. Tsá múu tsiélleréjuco íjtsúcunútú teéne. ²⁷ Tsá múu Naavenedívú táhjátsámeítyúne.

²⁸ Áhdure tsáijyu múúne tsaate ámúhadítú nánihíjcyámé ílluréjuco méihvété téénetu. Mewákímyeíñe tsíjtye vííóméhjike mépiáábo.

²⁹ Áhdure tsá múu ihjyúvatú ímityúneri. Ímiááneriyé múu ihjyúvá éhniíñevu tsíjtyeke tene ipiáábo Píívyéébeke ditye úráávyénetu. ³⁰ Ahdícyane óvíjyacóóné múhdurá medáíívémeíhijcyáné Píívyéébe Apííchó mépañe Íjcyane mekímóvéjtsótuki. Muurá teene mépañévú díbye pícyóonej tééveri méwaajácú ímiááné dííbyeéjteréjuco meíjcyámeke díbye újcúvaíñe.

³¹ Ahdícyane ílluréjuco méihvété ímityúné ámuha medáíívéjcatsíñe páhdúvare nehniwu meúhbácatsíhijcyánetu. ³² Ááne ímiááméré meíjcyáne ténehji méímíbáchojcatsí muhdúhjáa Píívyéébe ámúhadi ídáátsóvéne Críjtoj tééveri ámúhakye ímíbajchódu.

5

Píívyéébeéjté meíjcyáiyóne

¹ Muurá ámuha ímiááné tsúúca Píívyéébej tsíímé meíjcyámeke wájyuúbe. Áánéllíi métsúúraméi dííbyedi díbye Íjcyadu ámuha meíjcyaki. ² Ááne mewájyujcatsí muhdú Críjto meke wájyudu. Muuráhjáa meke iwájyúnéllíi meke ipájtyetétso íhvéjtsámeíbyeke dsííjvetsómé éhne múu obééjake dsííjvetsódu. Ááneríi Píívyéébe mítyane ímíjyuuvéhi.

³ Ahdícyane tsúúca dííbyeéjté ámuha meíjcyame tsáhájucó múu íjtsámeítyú íhdícyámema idyómácójcatsítyóneri. Óvíjyacóóné panévare ímityúné ámuha meméénune. ⁴ Áhdure tsá múu átéréenéhjí úbálléjcatsítyúne. Múu Píívyéébeke ityéhdújtsóneriyé ihjyúváhi.

⁵ Muurá íhdícyáméhjíma dómácócatsíhijcyámé tsá Píívyéébe avyéjújte Íjcyatúne. Áhdure tsíñéhjí ímityuháñe méénuhíjcyámema panévare ímityúneri úmúúpívyehíjcyámé tsá dííbyé avyéjújte Íjcyatúne. Aane muurá tsúúca ámuha méwaajácúhi. Ténéhjíríyé muurá Íjcyame tsá dííbyeke icyááníváiyóne éllevu Íjcyatúne. ⁶ Ahdícyane maállítsámeídí múhdurá icyahíjcyámé átéréenéhjí úwáábohíjcyámedívu. Muurá ehdu ditye icyahíjcyáné hallútu Píívyéébe ícúbáhraá ávyetá íhnáhó díityédí dííbyeke ditye lléébohíjcyátúné hallútu.

⁷ Áánéllíi tsá múu tehdu néémema náhbévatúne.

⁸ Muuráhjáa íhde ámuha tehdu ímityúné pañe méícyahíjcyá ímiáájú ámuha mewáájácútúnéllíihye. Áronáa icyooca tsúúca ámuha méwaajácújucoó Ávyéjuube Críjtoéjté ámuha meíjcyame. Aame ihdyu óvíi ámuha méijcyá ímiáámeréjuco. ⁹ Muurá téjijto mewáajácúmé ímiáámeréjuco meíjcyame tsíjtyeke mépiáabóhi. ¹⁰ Áánéllíi ihdyu métsúúraméi Máavyéjuube Críjtoke ámuha meímíjyújtsóiyóneri. ¹¹ Aame ihdyu tsá múu náhbénutú ímiáájú wáájácútmé ímityúné méénuhíjcyáne. Íllure múu úwaabó

keená ímiáájú íjcyane ditye iwáájácuki. ¹² Ehdu muurá teevétari wáájácúratúné ditye méénuhíjcyáneri meíhjúváiyóné nucójpítsóhi. ¹³ Aane muurá íñe Jetsocríjto uwááboju diityédívú bóhówajtsó páneere ímityúné ditye méénuhíjcyáne. ¹⁴ Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé:

Muhdú éhne múu dsíjívémé íjcyadu wáájácúmeítyuube u íjcyabe cána wájácúúvéne ímíñeúvú díjtsaméí Críjto uke iwáájácútso ímiájíjtóvu. Ehdu néene Píívyéébe waajácúháámitu.

¹⁵ Aane cána metéíbúwáávéne ímíñeúvú méíjtsaméí muhdú ámuha meícyahíjcyáneri. Tsá múu ímiánéjcu wáájácútúme ícyahíjcyádú íjcyatúne. Múu ímíñeúvú íjcyá tsúúca ímiánéjcu ámuha mewáájácúme. ¹⁶ Muurá ihnáhóóné Píívyéébeke meúraavyéné panévare múhdurá néenéllíihye. Ároné pañe múu tsúúráméihijcyá tenejcuríye. ¹⁷ Tsá múu ávyeta pevé ííbuwáre íjcyatú wáájácúmeítyúme. Múu tsúúráméí muhdú meíjcyáiyóné Píívyéébe ímílléneri tehdu ámuha meíjcyaki. ¹⁸ Tsá múu llíyícyávetúne. Muurá tehdu meíjcyáhajchíí ílluréjuco metútáváaveíñe. Áánéllíí ámúhá pañevú dííbye Apííchó meújcu ámúhakye tene ityúkévéjtsoki. ¹⁹ Ááne múu ámúhá íbuúúnetu íjchívyéne májtsiyi dííbyeke dúúrúvaméré ihjúvájcatsí tenejcuri. ²⁰ Áhdure idyé múu dííbyeke paíjyuváre téhdútsohíjcyá panévá hallúvú Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri.

Métáábama mewáájycatsíñe

²¹ Múu Píívyéébeke ámuha maávyejúúllédú panéjcvávú avyéjúúlléjcatsíhi.

²² Áhdícyane óvíí ámúhá taabámú ámuha ájyúmuke avyéjuullé Máavyéjuube Jetsocríjtoke íavyejúúllédu. ²³ Muurá ájyu méwá túkevétsoobe Mepájtyetétsoobe Críjto ihñéjté meíjcyámé túkevétsoobe íjcyadu. ²⁴ Áabeke ihñéjté meíjcyame maávyejúúlléne mecáhcujsódú óvíí walléemú téhdure ájyúmuke íavyejúúlléne cáhcujsóhi.

²⁵ Áhdure idyé wajpíímú ícyánéjcutu múu méwámyuke íavyejúúlléne wajyú Críjtóo meke ihñéjteke mítyane iwáájúnéllíí wáájyúmeítyuubéré dsíjívédu. ²⁶ Muuráhjáa dsíjívéebe mewáajyuri dííbye uwááboju mecáhcujsónej téeveri meke íímíbájchoki. ²⁷ Aame tsúúca méímíbaavyé ííne ímítyú méhdi íjcyájúcootúme ímiááméré dííbyema meíjcyaki. ²⁸ Áhdícyane múu ímíñeúvú wajyú méwakye muhdú ámuha mewáájyúmeídyu. Muurá ímí meíjcyane meímíllebe métáábake méwajyúhi. ²⁹⁻³⁰ Tsá muurá méjpi meere meícúbáhráítyuróne. Muurá mewáájyúmeíñéllíí ímí météhmémeí panévaturé muhdú Críjto ihñéjté meíjcyámeke téhmehíjcyádu. ³¹ Muurá Píívyéébe waajácúháámitu néene wajpi cáánímútsidítyú ííne ityáábavállema tsahécoréjuco íjcyaiñe. ³² Ehdu ámúhakye o néené pañe íjcyáné muhdú Críjto ihñéjtema íjcyáné uwááboju. ³³ Áhdícyane tsiíñe ámúhakye o néé ámúhá taabámuke ámuha mewáajyu muhdú ámuha mewáájyúmeídyu. Áhdure idyé diitye ámúhá taabámú óvíí ícyánéjcutu ámúhakye íavyejúúlléne wajyúhi.

6

¹ Áhdure tsiíme múu lleebó cáánímuke. Ehdu Píívyéébeéjté meíjcyane ímílleébe. ²⁻³ Muurá dííbye taúhbaju néehíí: “Ámúháj caánímuke mewáájyúne máavyéjuulle cáámene ííñújíí hallúríí ámuha meíjcyaki.” Ehdu muurá ítyaúhbaju néhdu íjcyámeke píááboóbe.

⁴ Áánéllíí cáánimu tsá múu uhbádúré úwáábotú íítsíimeke. Muurá tehdu néené uwáábó diityéké ímítyúnejcúvúré íjtsáméíchóiyáhi. Áánéllíí múu ímíñeúvú choocóré úwaabó diityéké Píívyéébe ícyánéjcu dííbyeke ditye ícyáhcujsoki.

⁵ Áhdure idyé tsíjtyé hójtsí pañe íjcyane múu diityéké íavyejúúlléne ditye táuhbáné meenú Críjtoke íícúvéiyódu. ⁶ Tsá múu íavyéjyte íitécoocaré ímí wákímyeítyú ditye ámúhakye ímí íjtsúcunúrokíye. Múu ditye ámúhama íjcyátúrónáa tsaímíyé wákímyeí

ímiááné Críjtó ñcúve múnaa ámuha meíjcyaki. Ehdu meíjcyane imílleebe Píívyéébeé.
 7 Áánéllii múu ímiááméré meenu íwákimyéí Máavyéjuube Jetsocríjtoke ñícuvénéjuco.
 8 Muurá tsaaté hójtsí pañe íjcyámema tehdu íjcyátúrómeké tsahtúré áhdóiibye muhdú ditye íjcyadújuco.

9 Áánéllii múu íavyéjute ícyánéjcutu ímíñeúvú pícyóó ícúbáhratúmeré íúníu múnáake. Cáhawáá méjtsúacunuj, muurá páme Ávyéjuube Píívyéébe níjkyéjiri íjcyaaabe tsá tsaatéké éhniíñevu ímí íjtsúacunútúne. Muurá tsahtúré meke wájuube pámeekére.

Ímityunéhjí metáhjane

10 Ámuúha táñahbému, ícyooca ihdyu méitsutúúvé Máavyéjuube Jetsocríjtoj téeveri dííbyé ihnáhoóri. 11 Aame Píívyéébe ámúhakye tújkévejsódú ímíñeúvú météhmemeí Naavéné ámúhakye mújtátsóiyóné ámuha metáhjaki. 12 Tsá muurá míamúnáama memúnáátsócatsíhíjcyatúne. Muurá ihdyu mémúnáátsócatsíhijcyá diibye Naavéne ájkímú íjpiíma íjcyátúné míamúnáa ímityúmé íjcyame Píívyéébeke wáájácútúmeke ímillédú dáríívehíjcyámema. 13 Áánéllii ámúhakye o néé muhdú Píívyéébe ámúhakye túkévejsódú ímíñeúvú ámuha meíjcyá tehdíívanéhjí ámuha maáábúcuéne íhtsutúme meíjcyaki.

14 Ahdícyane imíchi meíjcyáne ímiáájú ímíñeúvú ámúhá pañevú mepícyó éhne múúne cóhpene ócájmííhé méhdityu chíúcunúdu. Áane ímiááméré meíjcyá ímityunévú ámuha metáhjátsámeityu éhne múúne méénujcatsi múnaa ityáhjátsámeityu túémíhóvú pícyámeídyu. 15 Ímíñeúvú meíjcyátsíívyéne méúwáábohíjcyá tsaímíyé meíjcyáne úwááboju éhne múúne tsodáhó íjtyúhápaajínevu íujcámeíñe íjcyátsíiivyédu. 16 Aame ímíñeúvú mécahcújtsó ámúhá watájcódú nééne téénej téeveri ámúhakye Naavéné mújtátsóiyóné ámuha metáhjaki. 17 Aane íñe tsúuca pajtyeté mééma íjcyane tsáma méíhvéjtsodí éhne múúne tsodáhoke íwatájcoji píaabódú nééne ímityunéhjitu meke téhmehíjcyáne. Áhdure Píívyéébe ihjyu méniítsúwádú nééne Ípííchoj téeveri mééma íjcyane ímíñeúvú meújcu ámúhá pañevú. 18 Aane ámúhá pañe íjcyáne téeveri óóchevéllétúme dííbyema páijyuvaré méihjyúvahíjcyá. Métáuméí dííbyeke píáábó ímí ámuha meíjcyaki. Áhdure métáuméí pahúllevaré dííbyejté íjcyámé hallúvú dibye diityéké ípíááboki. 19 Téhdure táhallúvú métáuméí dibye oke ityúkévétso muhdú mepájtyeténé úwáábojívú pamévakeré o wáájácútsoki. 20 Muuráhjáa tééné wákimyéivu oke Píívyéébe pícyoobe íñe tééné déjúcotu ícyooca oo cúvéhóójari. Áronáa ihdyu táhallúvú métáuméí píáábó núhnévétuubéré o úwáábohíjcyá ímíñeúvú muhdú tene néhdújuco.

Páávoró pítyajcóne

21 Aane cáhawáá ihdyu óvíi ménahbe Tííkico tééné wákimyéityu oke píáábohíjcyaaabe ímíñeúvú ámúhakye táuubállé meenuhi. Diibye waajácú páneere muhdú o íjcyaaabe ñná o méénuhíjcyáne. 22 Áánéllii dííbyeke ámúhá élleu o wallóo dibye ámúhakye íúúballe muhdú muhtsi meícyahíjcyáne ámuha mewáájácúne metsájpinúki.

23 Ahdícyane óvíi Méécáani Píívyéébe Máavyéjuube Jetsocríjtoma ámúhakye píaabó ímí ámuha dííbyeke mecáhcujtsómé mewáájycatsíñe íbúwají meíjcyá íñerí íjtsámeíjyúcootúme. 24 Áameke ihdyu óvíi ámúhakye píáábohíjcyaaabe múhdumé ímiááné ámuha Máavyéjuube Jetsocríjtoke mewáájyúmeke. Áyu tehdujuco.

PIRIPÉÉTSE

Pirípori íjcyáme éllevu Páávoró cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo Páávoroo, Timotéoo, íjcyamútsí Jetsocríjtó ìcúve múnáajtétsí íhyaami ámuha éllevu muhtsi mécaatúnú elle Pirípori dííbyé cahcújtso múnaa Píívyéébeéjté ámuha meíjcyáme éllevu, áhdure ámuhá uwáábojtémá túkevèjtsojté éllevu. ² Áámeke ihdyu óvíi ámuhákye píáábohíjcyamútsí íbúwajíi ámuha meíjcyaki.

Cahcújtso múnáá hallúvú Páávoró píáábó taúmeíñe

³⁻⁵ Muurá pajjuváré ámuhákye o ítsáávécoca ímíjyuuri Píívyéébeke téhdújtsoobéré ámuhá hallúvú ó táúmeíhijcyá píáábó ímiáájú mecáhcújtsoné wákimyéityu ícyoocápí oke ámuha mepíáábohíjcyánéllííhye. ⁶ Aane muurá ó waajácú Píívyéébe ámuhákye tsaímíyé píáábohíjcyané ímí dííbyeke ámuha meúráávye mújyú tsiíñe Máavyéjuube Jetsocríjtó tsááiñévújoco. ⁷ Ehdu íñe ámuhádítyú o néé oke ipíáábódúré Píívyéébe ámuhákye píáábohíjcyámeke o wájyúnema. Muuráhjáa íhde oke ipíáábohíjcyadúré íñe cuvéhóójari o íjcyároóbeke oke píáábohíjcyaaabe tsíjtyeke o úúbállehíjcyá dííbyé ihjyu tóónútuubére. ⁸ Muurá Píívyéébe waajácú ímiááné ámuhákye o wájyune muhdú Jetsocríjtó meke wájyudu. ⁹⁻¹⁰ Aabe ámuhá hallúvú ó táúmeíhijcyá píáábó ámuha mewájyúcatsíñe mewáájácu muhdú dííbyeke tsaímíyé meúráávyeíyóne. Ááme ímiáámeréjoco ámuha meíjcyame íínerí menéétsámeítyu Jetsocríjtó tsiíñe tsáácoóca. ¹¹ Ehdu dííbyere Jetsocríjtó píáábori tsaímíyé ámuha meíjcyame Píívyéébeke máavyéjútsohíjcyááhi.

Críjtokéré ìícúvéiyóné Páávoró íjtsaméi

¹² Ámuúha táñahbému, ó imíllé ámuha mewáájacúné íñe páneere múhdurá oke pátyehíjcyáronéhjí íllure oke píaabóné éhnííñevu ímiáájú pajtyéteju Críjtodítyú íjcyane o úwáábohíjcyaki. ¹³ Áábeke tsúúca oke pámeere páñétúejpi avyéjúbé já tehmejté íjcyámema tsíjtyehjí íjcyame waajácújucóó Críjtóejpí o íjcyané hallútú cuvéhóójari o íjcyane. ¹⁴ Aabe teene cuvéhóójari o íjcyároobe ímí o úwáábohíjcyané tsaate ménahbému iwáájacúne téhdure úwáábohíjcyá íínerí núhnévetúme.

¹⁵ Áronáa íjcyámé tsaate tsijtye ímí méénuhíjcyáneríyé íñómíutááváne íhnáhó úwáábohíjcyáme. Áánetu ihdyu tsijtye úwáábohíjcyá ímiááné tehdújoco. ¹⁶⁻¹⁷ Ímí úwáábohíjcyámé oke iwájyúne íñe tééné déjúcotu cuvéhóójari o íjcyane iwáájacúnéllííhye. Áánetu tsijtye úwáábohíjcyá íllure oke éhnííñevu ityútávajtso íñe cuvéhóójari o íjcyáábeke. Tsá ditye ímiá uwáábó méénuhíjcyatúne. ¹⁸ ¿Aanéhaca idyé muhdú o méénúíyónejíívari? Áronáa eene ímityúné íjtsámeíñe ímiáájú Críjtodítyú íjcyane ditye úwááboróné tsúúca míamúnaa lléébúacunúhíjcyánéllíi ó imíjyuhíjcyáhi. ¹⁹ Áhdure ó imíjyuhíjcyá íñe panévaré ímítyunéhjí oke pátyehíjcyaroné tsaímíyé óóma níjkévaíñé o wáájacúnema. Ehdu óóma tene níjkévaíñé ó waajácú ámuha táhallúvú píáábó metáúmeíhijcyánéllíi Jetsocríjtó oke píááboíñe Ípííchoj téeveri. ²⁰ Aabe ihdyu ó imíllehíjcyá tsáneetu o núcójpívétsámeítyuroné íiná táhallurí íjcyátuube panévaríyé Jetsocríjtóke o bóhówátsohíjcyá díbye íhtsútuube íjcyane pajjuva o bóhówátsohíjcyádu. Áábeke tééné hallútú oke ditye dsíjívétsóhajchíi óvi ó dsíjívéhi. ²¹ Muurá íñe o bóhíbe dííbyeke o úraavyéné o ímillédúré idyé ó imíllé o dsíjívéné tsaímíyéjoco awáá dííbyema o íjcyaki. ²² Áronáa ihdyu ó imílléhíi o íjcyane éhnííñevu

díbyedítyú íjcyané uwááboju tsíjtyeke o úwááboki. Ahdícyane tsá o wáájacutú muhdú o íjcyáiñe. ²³ Muurá íhtsútú óhdivu teene muhdú o íjcyáiyóne. Tsánejcútú ímí tehdújúcooro teene illuréjuco o dsíjivéné tsaímíyējuco Críjtoma o íjcyaki. ²⁴ Áronáa idyé ímí óhdivu teene ói o íjcyane éhniíñevu ámúhake o píááboki. ²⁵ Aane tsúúca ó waajácú ói o íjcyáiñe ámúhake o píáábo ámuha ímíñeúvú Críjtoke mecáhcújtsóneri meímíjyuúki. ²⁶ Ehdu muurá ámúhake éhniíñevu ó ímíjyúúvétsoó tsiiñe ámuha éllevu o péjyú díbyere Jetsocríjtó oke píáábóneri téené hallúvú ámuha maávyéjútso díbyeke.

²⁷ Ahdícyane ihdyu ámúhake o néé ámuha tsaímíyé meíjcyá muhdú díbyé uwááboju meke úwáábohíjcyádu. Áanéllii ó imíllé ámuha éllevu o péétúroobe o wáájacúné tsaímíyé ámuha meíjcyané uubáalle. Áronáa idyé tsá ámuháma o íjcyanélliihyéré ímiáámé ámuha meíjcyáítyuróne. Ó imíllé ámuha tsaméhjí ímíñeúvú téené uwááboju mecáhcújtsóne ímí meíjcyane. ²⁸ Aame tsá múu íllityétú ámúhake múnáátsohíjcyámedi. Muurá eene Críjtoéjté ámuha meíjcyámeke ehdu dítye dáríivehíjcyánetu méwaajácú dítye wágóóóveíñe. Áánetu tsúúca méwaajácú Píívyéébé píáábori ámuha mepájtyeténe. ²⁹ Aane tehdújúcooro ímí ámuha díbyeke mecáhcújtsóne díbyedívú mecátsípáávehíjcyáne. Áronáa íjcyané téhdure téené déjúcotu ámuha meícúbáhrámeíñe. ³⁰ Aane ihdyu óvíi ámuha máaabúcu híjcyá páneere ámúhake pájtyenéhjí muhdúhjáa o áábúcu híjcyádu. Ááneríyéi muurá íñe ícyoocápi o íjcyane ámuha méwaajácúhi.

2

Muhdú Ávyéjuube Jetsocríjto íjcyane

¹ Ahdícyane ímiááné oke ámuha meídaatsólléne mewájyúhajchíi óvíi oke ámuha éhniíñevu meímíjyúúvetsó ímí tsajíjtóré ámuha meíjtsámeímyé mewájyújcatsíñe mepíáábócatsíhíjcyáneri. ² Óvíi Críjto ámúhake wájyúneri ámuha meímíjyúúvéme pañe díbyé Apííchó íjcyane ámúhake tsápítsohíjcyáhajchíi ámuha oke meímíjyúúvetsó ímiááméré meíjcyáneri. ³ Aame ihdyu tsá múu tsaate tehdíivane méénúne ímiyíyé idyé méénutú íllure tééneri ímítyájkímyeíki. Tsáííbuwáre múu íjcyáne píáábócatsí panéjcuávú íávyéjúúlléjcatsíñema. ⁴ Tsá múu iíyee tsaímíyé íjcyáiyóneri tsúúrámeítyúne. Téhdure múu tsúúrámeí muhdú tsíjtyeke ípíáábóiyóneri.

⁵ Múu íjtsámeí muhdú Jetsocríjtó íjtsámeídyu. ⁶ Muuráhjáa Píívyéébere íjcyároobe tsá ávyeta tehdú íñeéiyóneri íjyácunútúne. ⁷ Muuráhjáa íhtsútuube íjcyároobe míamúnáajpídyú ítsíímávámeíñe íhdícyaabédurējuco íjcyane meke ípíááboki. ⁸ Aabée íhtsútuuháñe lííñétuube íná néétuubéré ídátsó íhvéjtsámeíbyeke nucójpítso wátyétyehcúmé páwachékevu éhne múu átéréejpi ímítyúúbeke méénudu. ⁹⁻¹¹ Ehdúhjáa méénuube ‘tsíjyú’ néétuubéré muhdú Píívyéébe díbyeke néhdújuco. Áanélliihyéé díbyeke Píívyéébe íávyéjuutétsóóbeke meménú páme éhniíñevúré díbye íjcyaki, díbyé úmíwávú páhduube níjkyéjiri íjcyámema ííñújiri íjcyame naavémuháñemáyé ímíhmóúbáne íávyéjútsoóbeke iwáájácu ímiááné avyéjuube díbye íjcyane tééneri Méécááni Píívyéébeke íávyéjútso.

Cahcújtsó múnaa peetédu nééneé

¹² Ahdícyane, ámuhá táñahbému, éhnée ámuháma o íjcyaaabe ámúhake o nééne ámuha melléébohíjcyádú idyé oke melléébo íñe tsíhyulle ámuhadítyú o íjcyároobe ámúhake o néhíjcyáne. Ááne muhdú Píívyéébe ímillédú meíjcyá teenējuco ámuha mepájtyetéíñe íjcyáneri. ¹³ Muurá ihdyu díbyere ámúhake ácu híjcyá ímiá íjtsaméivu muhdú díbye ímillédú ámuha meíjcyaki.

14 Aane ihdyu méméenuhíjcyá íjyevéletúmé úhbájcatsítýúméré. 15 Áijyu ihdyu ámuha Píívyéébeéjté meíjcyame ímiá uwááboju úwáábomé mepéhíjcyámé mébóhówaúccúnuú ímítýuné míamúnááj píínétú éhne múúne mícúru cúúvétsihdyu péétécunúdu. 16 Ehdu ámuha meméénúhajchíí mítyane ámúhadi ó ímíjyúúveé Críjto tsáácooca ópée dííbyema bañúháñé o wákímyeíhíjcyátúneri. 17 Aane mítyane tééneri o ímíjyúúnéllíi ámúhake o néé téhdure ámuha meímíjyuúki. Áánéllíi eene ámuha mecáhcújtsóné hallúvú ihdyu ó dsíjívéiyá éhnííñevu ímí ámuha mecáhcújtsó dííbyeke. 18 Aane ihdyu metsu tsaméhjí meímíjyuúki.

Timotéoma Epaporodítomútsikye Páávoru úwáábovu wálloóne

19 Aane óví Ávyéjuube Jetsóó ímílléhajchíí Timotéoke ó wálloó ámúhake díbye iúújeté muhdú ícyooca ámuha meíjcyane oke díbye úúballéváneri éhnííñevu o ímíjyúúveki. 20 Muurá apáábyéré dííbyé íjtsaméí táíjtsaméídyú néénéllíi íjyáccunúúbé ámúhake píáábóiyóneri. 21 Áánetu tsíjtyehjí íjyáccunúhíjcyá iye ímí íjcyáíyóneri. Tsá dítye íjyáccunúú Jetsocríjto ímillédú íjcyáíyóneri. 22 Áánetu muurá ámuha méwajácú díbye ávyetá mítyané oke píáábohíjcyané ímiáájú Críjtodítýú íjcyané wákímyéityu éhne múú cááníkye íjcyadu. 23 Aane óví íñe ícyooca o íjcyane muhdú óóma péé o wállo dííbyeke ámúhake díbye iúújetéki. 24 Árónáa ó íjtsúccunú tsáijyu múúne Píívyéébe píáábori lléváhréjuco oore ámúhake o úújeténe.

25 Téhdure ó íjtsúccunú ménahbe Epaporodítóke ámuha éllevu o wállooíñé téhdure mítyane panévatúré oke píáábohíjcyáábeke éhnée ámuha oke mepíáábónema taéllevu mewállóóbeke. 26 Aabe téhdure mítyane ímíllé ámúhake íajtyumíné díbyee chéméné uubállé ámuha méwáájacúné múhdurá dííbyeke íjtsámeíchónéllíihye. 27 Ímiáánée muurá dsíjívéroóbe. Árónáacáa ihdyu Píívyéébe dííbyema múhtsidi ídáátsóvéne bóhítsó dííbyeke íñee muhdú ícyooca kímóhcó o íjcyánáa díbye dsíjívéné oke éhnííñevu ávyénéjccúyónéllíihye. 28 Áábeke ámuha éllevu ó wálloó ámuha meímíjyúúvéne tujkéveri o állíjchu eene dííbyedi ámuha mekímóóvehíjcyané múhdurá oke íjyáccunúhíjcyánetu. 29 Áábeke ihdyu óví ámuha ímíjyuuri méwaatsúccupejtsó Ávyéjyúúbeéjté meíjcyáméejpi ménahbe íjcyáábeke. Áhdure tsíjtye dííbyedu néméhjike idyé múú wajyúhi. 30 Muuráhjáa ávyeta wájyúmeítyuubéré ámuháa oke mepíáábóiyóné Críjto wákímyeí imyéénúneri íllúhwu dsíjíveráhi.

3

Muhdú Críjtoéjté téhmémeíyóne

1 Ámuúha táñahbému, tsáháturo muhdú tene óhdivu néetu tsííñe bíwáánéré ámúhake o úwaabóné ámúhake tene píáábóíñéllíihye. Áhdícyane múú ímíjyúú Ávyéjyúúbeéjté ámuha meíjcyame. 2 Aame ihdyu tsáma téííbúwá meíjcyaco oohímyédú néeme ímítýumé íjcyame eene kíhdyahírótsámeítyúmé pájtyetéityuné úwáábohíjcyámeke. 3 Árónáa tsá téénetu Píívyéébeéjté meíjcyatúne. Muurá ihdyu dííbyé Apííchó meke túkévéjtsóné píáábori díbye ímillédú dííbyeke maávyéjútsohíjcyámé ímiááné dííbyeéjté meíjcyá Jetsocríjtóo mééma méénunéjuco. Áánéllíi dííbyeke ímíjyuuri méduurúvahíjcyáhi. Muurá tsá meere íiná meméénúneri mepájtyetétsámeítyuróne. 4 Muurá tehdu tene néeca oore ó pájtyetétsámeíyáhi. Aaca muurá tsá múha óhdivu úújetéityuróne. 5 Muuráhjáa idyé oke waháró tsíímávátsihdyu íhyojsítú pápíhchúúj coojívatu óhdivu kíhdyahírotsómé íjraééj tsííménémúhaabe heeberéomuube o íjcyaaabe páñétúeju múúhá íhjúrí o íhjúvúábedívu. Dítyeéjtétsíi líhíyomútsi. Aabe muurá oo Bejamíí dohjíba múnáajpi. Áhdure parítséómuube oo muuháa jodíómú taúhbaju o úráávyehíjcyáabe. 6 Aabée ó íjyáccunúhíjcyá Jetsóóéjtéhacáa íjcyámeke o ícúbáhráiyóneri. Áábekée muurá tsá múha oke íiná nééityuró taúhbajúu

néhdújuco o íjcyánéllíihye. ⁷ Ehdúu o dáríívemeihíjcyanéhjí ó íjtsúcunúhijcyá íhtsutúné o méénuhíjcyáne. Árone ícyooca Críjtoéjpiyéjuco o íjcyánéllii óhdivu atéréenéréjuco ínéúbatú meke píáábóityúne. ⁸ Áhdurée panévare tsíñehjí íjcyaróné dííbyé hallúhcuri ó íhvejsó dibye páné ehniíñevu íhtsútuube íjcyane o wáájácúnéllíihye. Ehdúu muurá panévare o ímílléronéhjí ó íhvejsó éhne múúne tsíeméné atéréene meihvejsódú Táavyéjuube Jetsocríjtokeréjuco o íícúveki. ⁹ Ehdúu ó meenú tsaímíyéjuco dííbyema o íjcyaki. Tsáháa muurá Píívyéébe oke ímiáábedi díllóityuró taúhbaju néhdu o íjcyaróóbeke. Muurá ihdyu apááñéré Críjtoke o cáhcújtsónej téeveriyé oke díllóobe ímiáábedi. Aabe apáámyéré dííbyeke cáhcújtsómeke pájtyetétsoóhi. ¹⁰ Áánéllii ó imíllé Críjtoke o wáájácúné tsúúcajáa dsíjívéjúcóóróóbeke Píívyéébe bóhíítsóné ihnáhó téhdure óóma íjcyaki. Muuráhjáa dibye ímíllédújuco ícúbáhrámeíñe dibye dsíjívéne. Ahdu idyé ó imíllé o ícúbáhrámeíñé dibyee dsíjívédú íívane téhdure Píívyéébe ímíllédú o íjcyane o ímíllénéllíihye. ¹¹ Ááne éhne múu dsíjíveebe tsiíñe bóhíibe íjcyadu o néébe ímiááberéjuco o íjcyaki.

Tsaímíyé meíjcyáiyóneri metsúúrameíñe

¹² Áronáa idyé tsá amúhake o néetu panévaturé tsaímíyéjuco ímiáábé o íjcyane. Muurá ihdyu ehniíñevu ó tsúúrameihijcyá múhdutú ávyeta tsaímíyé Jetsocríjtó ímíllédú o íjcyáiyóneri. Tehdúu dííbyema o íjcyane oke újcuúbe. ¹³⁻¹⁴ Ámuúha tañahbému, tsáhái muurá ávyeta ímiáábé o íjcyatúne. Áánéllii íhdée múhdurá o ícyahíjcyané o íhvéjtsóne ícyooca ó tsúúrameihijcyá muhdú dibye ímíllédú o íjcyáiyóneri botsíi téene áhdó o újcu íñe múhdumé ímí dííbyema ícyahíjcyámeke téene áhdóllii níjkyejívú Píívyéébe píúvácoóca. ¹⁵ Áánéllii íñe múhdumé tsúúca ímí Críjtoke ámuha mecáhcújtsómeke o néé amúhake ímí tene íbúúúve íñe amúhake o néhijcyáne. Áánetu tsátsii tsíhdyure ámuha meíjtsúcunúhajchíi óvíi Píívyéébe amúhake waajácutsó téenevu. ¹⁶ Áánéllii amúhake o néé ímíñeúvú ámuha meíjtsámeíñe meúráávye muhdú tene íjcyane tsúúca ámuha mewáájacúdu.

¹⁷ Ahdícyane, ámuúha tañahbému, íñe muhdú o íjcyadu meíjcyane. Áhdure tsíjtye óhdityúu iwáájáne ímí úráávyeihíjcyámé íjcyadu meíjcyane. ¹⁸ Áánetu amúhake o néhijcyádú íjcyáméi muurá mítyame Críjtóo páwachékevu dsíjívéneri mepájtyeténé uwááboju íllure tsárlílehíjcyáme. Aane íñe ídátsó táábere tsiíñe amúhake ó úúballéhi. ¹⁹ Aame muurá ímityúné ícyahíjcyámé téené déjúcotu íllure wágóóóveéhi. Muurá Píívyéébeke ítsáávetúme muhdú tsaímíyé ííñújiri ímíllédú íjcyáiyóneriyé tsúúrameihijcyáhi. Ááneri íllure mítyákímyeíhijcyámé múu núcópíveihíjcyánaáca. ²⁰ Áánetu ihdyu mee níjkyéjietéréjuco meíjcyane íñe météhmehíjcyá Mepájtyetétsoobe Jetsocríjtó meke újcu váííbyeke. ²¹ Aabe muurá íñe idátsó meícyahíjcyáne pi meke cápáyoácómé meíjcyáa dííbyeduréjuco dsíjívéityúnéj píiháñema. Ehdu meke ímíbájchóii bye panévare ipíívyetédú íjcyaaabe.

4

Múu imíjyúú pájyuvare

¹ Ámuúha, tañahbému mítyane amúhake o wájyúmeke o ájtyumíiyóneri o íjyácunúhijcyámej, amúhadi ihdyu mítyane ó ímíjyuhíjcyá táwákímyéi áhdódú néene ímí ámuha táuwaábó mecáhcútsóhíjcyanéllíihye. Áámeke ihdyu amúhake o néé tsaímíyé ámuha meúráávye Máavyéjuube Jetsocríjtoke.

² Téhdure Ebóódíamúpike Tsíitíkyémá o néé dityepí ímiáámúpiréjuco íjcyane tsárlíléjcatsítyumúpi. Tsá ehdu meíjcyáityuró Jetsocríjtoéjté meíjcyane. ³ Aane íñe uke o néé táwákímyéityu oke u náhbénuhíjcyaaabe díityepíke u píááboki. Muurá mítyane oke téhdure píáábohíjcyamúpi ímiáájú Críjtó uwáábójutu. Téhdure Creméetema tsíjtye oke téené

wákimyéityu piáábohíjcyáhi. Ááme mémeháñe tsúúca ijcyá mújyú medsíjivéjúcóóítyúne bóhí újcúímye mémeháñe cáátúváne waajácúháámítu.

⁴ Áánéllii ámúhake o nées ámuha paíjyuvaré meímíjy tsúúca ávyéjúúbeéjte ámuha meíjcyame. Áánéllii tsáma méimíjyuhíjcyá. ⁵ Muurá piíhíjucóóné tsiíñe Máavyéjuube tsááiñe. Áámeke ihdyu óví ámúhake pamévare waajácú ímiáámé ámuha meíjcyame pamévakéré mepiáábohíjcyámeke.

⁶ Aame ihdyu tsá múu ímityúné íjtsámeítyú tsíeméné ámúhake pájtyécooca. Múu paíjyuvaré Píívyéébeke úúbállehíjcyá muhdú íjcyane. Áhdure múu dííbyeke téhdútsohíjcyá panévá hallúvúre. ⁷ Ehdu ihdyu ámuha meíjcyácooca dííbyere Píívyéébe ámúhake piááboó íinerí íjtsámeíjyúcootúme tsaímíyé ámuha meíjcyá múhdumé Críjtodívú ámuha mecátsípáávehíjcyáme. Ehdu meke Píívyéébe piáábonévú méíjtsaméí tsá úújetéítyuróne.

Ímiááneríyé meíjtsámeíñe

⁸ Áhdícyane méíjtsaméí ímiááneríyé muhdú tsíjtyema ámuha maávyejúúlléjcatsíñe tsaímíyé meíjcyáíyóneri ámuha téénetu mebóhówaúcunúmeke ímí Píívyéébe íjtsúcunúki, ámuúha táñahbémuji. Ehdu múu nénéhjíryé íjtsámeíñe tsáhájucó atéréénéhjiri íjtsámeíjyúcootúne.

⁹ Áánéllii ménútsóhíjcyá ímíñeúvú ámúhake o úwáábohíjcyáné tehdu ámuha meíjcyaki. Muuráhjáa tsúúca ámuha mélleebó muhdú ámúhake o néhíjcyanéhji. Áhdurée tsúúca ámuha máájtyumí muhdú ténehji o méénuhíjcyáne. Áhdu méméénucó Píívyéébe ámúhama íjcyame ímí ámuha meíjcyaki.

Pirípó cahcújtso múnaa Páávoróké piáabóne

¹⁰ Muurá ávyeta ó téhdújtsó Píívyéébeke íñe ícyooca tsiíñe ámuha oke mepiáábóneri mítyane o ímíjyúúvénema. Aabe tsá o néétu íveekí ámuha oke meítsáávehíjcyatúne. Muurá ímiááné oke ámuha mepiáabóné meímíllérónáa tsá ámuha mepíívyetéhíjcyatúne. ¹¹ Áronáa idyé tsá ámuha oke maájcyúne tájpi o íjcyáíyóné o ímílléne ehdu ámúhake o néétune. Muurá óhdi íjcyane tsúúca téhdunéjucó. ¹² Aabe ó piivyété o íjcyane éhnévátúroobe. Áhdure idyé o piivyétéíyá o íjcyane ehnéva múnáajpi. Téhdure ó piivyété íbúwajíí íná májchótúroobe o íjcyane óóma tene íjcyácooca o ícyahíjcyádúre. ¹³ Aabe ó piivyété panévare o táhjane Jetsocríjtó oke piáábóne tsíjpari. ¹⁴ Áábeke ihdyu tehdujucó ámuha oke mepiáabóné íñe ídátso múhdurá o íjcyáábedi ámuha meídáátsóvénema.

¹⁵ Aame ímiááné apáámyéré ámuha Pirípori íjcyáné cahcújtso múnaa tsúúcajátújucó meíjtsámeíñe muhdú oke ámuha mepiáábóíñeri. Muuráhjáa éhne tujkénuré Críjtodítyú íjcyáné uwááboju ámúhake o úwáábótsihdyu Matsedóóniá íñújítu tsiéllévúréjucó o péébeke apáámyéré ámuha oke mepiáabó Píívyéébe ihjyúvú ámúhake o úwábóné tsaímíyé ámúhake búúúvénéllííhye. ¹⁶ Téhdurée Tetsaróónicárí o íjcyácooca ámuha taéllévu méwálohíjcyá oke mepiáabóne. ¹⁷ Áronáa idyé tsá ámuha oke maájcyúyóneri o íjyáacúnúnéllíí ehdu ámuha meméénuhíjcyatúne. Muurá ihdyu ó ímíllé ehdu ámuha meméénúneri éhniíñevu tsaímíyé Píívyéébema meíjcyane. ¹⁸ Muurá ámuha oke maácu híjcyanéhjí mítyanéjucó éhnée Eaporodítoma ámuha mewállóónema. Aane ímí Píívyéébe íjtsúcunú éhne múúne ávyéta ímyé cúvááné pacúúcú meíjtsúcunúdu. ¹⁹ Áámeke ámúhake ájcúíbye íná ámúhadítyú píhtonévú íhtsutúné íavyéjú íjcyabe Jetsocríjtoéjté ámuha meíjcyánéllííhye. ²⁰ Aane ihdyu óví dííbyeke méduurúvahíjcyá paíjyuvaré mújyú níjkéváítyúne. Ehdu teéne.

Páávoró pítyajcóne

²¹ Ahdícyane Jetsocríjtó uráávyé múnáa elle íjcyámeke méuubállé mítyane diityéké muha ílle meíjcyame medúúruváne. ²² Áhdure ávyéjuube Tséétsá úníu múnáa ámúhakyé durúváhi.

²³ Aane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakyé píaabóhi. Áyu tehdújuco.

COROTSÉÉTSE

Coróótsari íjcyáme éllevu Páávoró cáátúnuháámí

Duurúvaju

¹ Oo Páávoró Jetsocríjtodítýú ímiáájú pajtyéteju íjcyáné uwááboobe Píívyééberée ihdyu oke ityújkevééllédú íjcyabe tééné wákimyéivu pícyoóbe. ² Aabe íñe íhyaami o cáátúnuháámí muhtsi ménahbe Timotéoma méwallóó ámuha elle Coróótsari meíjcyame Críjtoke meúraavyémé múuhá nahbému éllevu. Áámeke óvíi Méécááni Píívyéébe ámúhakyé píaabó íbúwajíí ámuha meíjcyaki.

Cahcújtso múnáá hallúvú píaabó Páávoró táúmeíñe

³ Pajjyuvaré Píívyéébe Jetsocríjtó Caaníkyé muhtsi météhdútsohíjcyá ámúhá hallúvú dííbyema muhtsi meíhgyúvácoóca. ⁴ Muuráhjáa múhtsikye úúballémé ímí Jetsocríjtoke ámuha mecáhcujtsonéllíi tsaimíyé mewájyúcatsíhijcyáné pámeemáyé Píívyéébeéjité íjcyámema. Áánéllíi muhtsi météhdútsohíjcyá dííbyeke. ⁵ Ehdúvá ímí ámuha meícyahíjcyá íñe ímíjyaú meíjcyaiñe Píívyéébe méwáábyuta níjkyejívú méénune ámuha mewáájácúnema. Muuréváhjáa Jetsocríjtodítýú pajtyéteju íjcyáné uwááboju ámuha melléébótsihdyújuco teene ámuha meítsohíjcyáne. ⁶ Áané uwááboju muurá tsúúca tsújaavé pahúllevávú ííñújiri. Aane mítyame icyáhcujtso ímí úráavyehíjcyá éhnée ámuha tujkénú meíjcyadu. Muuráhjáa Píívyéébe mítyane meke wájyune ámuha mewáájácúne ímí mecáhcujtsohi. ⁷ Téénevúu muurá Epáápara muhtsi wájyú menéébe ímichi ámúhakyé úwaabóhi. Aabe ímí Críjtoke úráavyeebe múhtsikye píáábohíjcyá ámuha múhtsikye mepíáábóiyóne. ⁸ Aabée múúhakyé úúballé ímí ámuha mewájyújcatsíñe.

⁹ Áánée muha mewáájácútsihdyu pajjyuvaré ámúhá hallúvú píaabó Píívyéébeke métáúmeíhijcyá díbye ámúhakyé ímíñeúvú iwáájácútso íjtsaméivu. ¹⁰ Áhdurée idye muha métáúmeíhijcyá ámúhakyé díbye íájcu dííbyé icyánéjcu ámuha meíjtsóíñe waajácuvu ímí dííbyeke ámuha mewáájácúne muhdú díbye ímíllédú meíjcyámedítýú ímiááneréjuco íbóhówaúcunúki. ¹¹ Ehdú nééné píaabó muha métáúmeíhijcyá ámúhá hallúvú Píívyéébeke díbye íhnháhoori ámúhakyé tsípajtsómé panévá ímítyuháñe ámuha maáábúcuhijcyaki. ¹² Aame díbye ámúhakyé ímíbjchóné hallúvú ímíjyuri ámuha dííbyeke metéhdújtsohi. ¹³ Muuráhjáa dííbyere Píívyéébe meke íjchívyetsó Naavéné hójtsí pañétú éhne múu cúúvétsihyi íjcyadu meícyahíjcyámeke. Áánemáa meke pícyoobe mítyane iwájyube Íllí avyéjuvúréjuco. ¹⁴ Díbyée muurá dsíjívénej tééveri mééma ímíbjchoobe méímítyuháñe méhdi ídáátsóvéne.

Jetsocríjtó dsíjívénej tééveri ímí Píívyéébema meíjcyane

¹⁵ Muuráhjáa Píívyéébeke maájtyúmituube Íllí Jetsocríjtoj tééveri méhdivu bóhówaavé pañe píívyééberé íjcyáabe. ¹⁶ Dííbyéhjáa muurá Jetsocríjtoj tééveri ípívyéjtsoobe páneere múhdúné tsíeméné ííñújiri íjcyánéhjíma íévéhóowari íjcyanéhjí maájtyumínee, maájtyúmitúnee, íjcyane. Téhduréhjáa ípívyéjtsoobe níjkyéji múnáama naavémuke pámeere íavyéjútéma. Ehdúhjáa panévare ípívyéjtsoobe Íllíj tééveri ténéhjiri díbye íavyéjútámeíki. ¹⁷ Aabéhjáa ihdyu Críjto icyahíjcyá tsúúcajátújuco íjcyaduré íñeubáreíkyé íjcyátúné íhdéjuco. Áabe tájpi muurá íñe páneere múhdúné tsíeméné íjcyane íjcyáhi. ¹⁸ Aabe muurá dííbyé cahcújtso múnáa meíjcyámé túkevjtsoobe íñe méhniwau meke túkévétsóhíjcyádú néébeé. Muuráhjáa dsíjívéebe tsiíñe bohíí téhdure medsíjívémé mebohííñe tújkénuúbe.

Áábekée Píivyéébe picyóó páné avyéjuubéré dibye ijcyaki. ¹⁹ Ehdúu Píivyéébe imíllé ibóhówájsámeíñé Críjtoj tééveri. ²⁰ Muuráhjáa páwachékevu ítyujpácýó waagóoobe páneere íñe múhdúné tsíeméné ííñújiri íjcyánema íévéhóowari íjcyanéjji ímíbáávyeki, téhdure tsaímíyé míamúnaa Píivyéébema íjcyaki. Aanée Píivyéébe ímí ijtsúcunúhi.

²¹ Muuráhjáa íhde ámuha Píivyéébeke mémúnáátsohíjcyá ímityúné ámuha meméenuhíjcyánéllíhye. Árómeke tsúúca ámúhake ímíbájchómeke újcuube tsaímíyéjuco ámuha dííbyema meíjcyá Críjtóo míamúnáájpídívú ípívyéévéne dsíjívénej tééveri. ²² Ehdúu méénuube íñe ímityú máhallurí íjcyájúcootúmé tsaímíyéjuco menéémeke íujcuki. ²³ Áánéllii ámúhake o néé íñevú táhjátsámeítýmé tsaímíyé ámuha meúráávyé muhdú mepájtyetéíñé uwááboju tsúúca ámuha mewáájacúne. Áané uwááboju muurá íñe úwááboobéré o péhijcyané tsúúca ííñújiri pahúllevávú tsújaavéhi.

Cahcújtso múnáa piááboobe Páávoró

²⁴ Áánéllii ó imíjyúú ámúhake o piáábóné wákimyéí o méénúneri o ícúbáhrámeíyoóbe. Ehdúu muurá Críjto mewájyuri ícúbáhrámeídyújuco o ícúbáhrámeíhijcyáne. ²⁵ Muuráhjáa Píivyéébe oke níwaavénéjuco íñe cahcújtso múnáake o piáábohíjcyáne. Aabe ámúhake o úwáábohíjcyá tene íjcyadújuco. ²⁶ Muuráhjáa tsúúcajátújuco dibye pítyájcámeíñé tsá múha wáájacuhíjcyatúne. Méíhdé múnáaúvúhjáa íjcyarómé tsá wáájacutú teéne. Áánevu íñe ícyooca tsúúca meke waajácútsoobe íhñéjté meíjcyámeke. ²⁷ Aane Críjto mééma íjcyáneri tsúúca méwaajácú tsaímíyé Píivyéébe avyéjuri meíjcyaiñe. Eene muurá wáájacúratúné íjcyanévu imíllebe téhdure ámúhake iwáájacutsoné jodíómú ámuha meíjcyátúrómeke.

²⁸ Aane íñe muha méúwáábohíjcyá pámeekéré panévatúré tükévjtsóméré ditye Críjtoj tééveri éhníñevu iwáájacúne ímíááméré Píivyéébema íjcyaki. ²⁹ Áánéllii muurá íñe ávyetá íhnáhó o úwáábohíjcyá ícúbáhrámeíbyéré Críjto oke piáábóneri.

2

¹ Aane ó imíllé ámuha Raoditséá cóomi múnaa tsijtye oke wáájacútúrómemma mewáájacúné ávyetá íhnáhó ámúhá hallúvú piáábó o táúmeíhijcyané Píivyéébeke ímíñeúvú ámuha Críjtoke meúráávyeki. ² Aabe ó imíllé ámuha tsaímíyé mewájyújcatsíñe ímíñeúvú mewáájacúné muhdúhjáa Píivyéébe mééma Críjtoj tééveri wáájacúratúné méénuhíjcyáne. ³ Dííbyedi ihdyu páneere ímiá tujkéveju ijcyáhi. ⁴ Ehdú íñe ámúhake o téíbúwátsohíjcyá tsaate ámúhake íállíñeri imújtátsótuki. ⁵ Muurá tsá ámúhama elle o íjcyáturóne. Áronáa ámúhama o íjcyá táijtsaméiyi. Áánéllii ó imíjyúú ímí ámuha Críjtoke mecáhcujsómé tsaímíyé meíjcyáneri.

⁶ Aame muhdúhjáa ámuha tujkénú dííbyeke mecáhcujsóijyu meíjcyadu tsaíhduré ímíñeúvú meíjcyá dííbyema. ⁷ Ahdícyane ímíñeúvú mecáhcujsóóbedívú meíhvéjtsámeíñe paíjyuvaré Píivyéébeke météhdútsóhíjcyá muhdúhjáa ámúhake o úwaabódu.

Críjtoke cáhcújsómé tsíhdyuréjuco íjcyane

⁸ Téíbúwá tsáma méíjcyaco tsaate íjtsaméityuré íujcúné uwáábori ámúhake imújtátsótuki. Muurá míamúnáa íjtsaméityuré tsáane méénuhíjcyáme. Tsá Críjtodítyú tsáané íjtsaméiyi ditye úwáábohíjcyatúne.

⁹ Muurá muhdú Píivyéébe íjcyane méwaajácú Críjto míamúnáájpídívú ípívyéévéébej tééveri. ¹⁰ Aabe muurá pámeere níjkyéji múnaa naavémuu, íjcyámé éhníñevu íhstútuúbe. Áánéllii dííbyema meíjcyámema téhdure íjcyabe Píivyéébeé. ¹¹ Aabe tsúúca ámúhake íjchívyetsó ímityúnetu Críjto ámúhama íjcyanéllíhye. Tsá idyé mekíhdyahírótsámeíñeri meímíbáávyetúne. Muurá ihdyu Críjtoj tééveriyé meke ímíbájchoóbe. ¹² Muuráhjáa

metsójsótsámeíñeri ménaavénú dsíjívéebekeé ditye cúúune. Ááneríi méúújetsó íhdée múhdurá meícyahíjcyáné tsúúca meíhvejtsóne. Aame ícyooca tsíhdyuréjuco mee Píívyéébeé íhnháhoori bóhíítsóóbeke mecáhjútsónema. ¹³ Muuráhjáa éíjyu ámuha éhne múu dsíjívemédú meícyahíjcyá ámuha ímityúné meícyahíjcyáné meíhvéjtsótúnéllííhye. Áronáa ícyooca tsúúca Píívyéébe ámúhake ímíjpyetétso téénetu Críjtoj tééveri ámúhadi ídáátsóvéne. ¹⁴ Muuráhjáa dííbyé taúhbaju néhdu meíjcyátúné déjúcotu méhdi ícúbáhráíyoóbe. Áronáacáa mééma ímíbájchoobe Ílli Críjtoke ditye páwachékevu wátyétyéhcuube dsíjívénej tééveri. Ehdúu mééma ímíbájchoobe mewágóóóvéíyónetu meke ípájtyetétso. ¹⁵ Muuráhjáa páwachékevu ditye wátyétyéhcuube Críjto ídsíjívéneri tsúúca tahjá Naavéneke íhyákímumájucó. Áánetu méwaajácú tsúúca ditye táhjátsámeíñe.

Níjkyéjéneri metsúúrameíñe

¹⁶ Ahdícyane méíícúvedí tsaate ámuha memáchohíjcyánéhjitu íhgyúváneri. Áhdure méíícúvedí eene béébe nuha íjchívyécooca ditye wáñehjívatéhíjcyáneri ámuha meíícúvétúneri ditye ámúhadi íhgyúvahíjcyáneri. Áhdure méíícúvedí kéjcoojí Píívyéébeke idyúúrvahíjcyáneri ditye íhgyúvahíjcyáneri. ¹⁷ Ehdújíkyé muurá meméénúneri Píívyéébeke méúráávyehíjcyáhi. Ááneríhgyáa ménaavenuhíjcyá Críjtoke díbye méhdivu bóhówáávétúné hajchóta. Áronáa ícyooca tsáhájucó tehdu meméénújúcootú tsúúca díbye mééma íjcyánéllííhye. ¹⁸ Ahdícyane tsáma máállítsámeídí eene níjkyéji múnáakévá ámuha medúúrvátúhajchíí ámuha mewágóóóveíñe tsaate ímíááneúvúdu úwáábohíjcyámedívu. Muurá iwáájácutúnéré bañúháñe méenuhíjcyámé naavéváa díityédívú bóhówáávéné pañe íajtyumíne. Ehdú imyéénúne pánehjídú ícyahíjcyámé ídáátsóméhjíúvu. Áronáa mítyákímyehíjcyámé íyee íjtsámeíñe imyéénúneri. ¹⁹ Ááne díibyéjuco Críjto ítyúkevjtsoobe íjcyáíyoóbedi tsá ditye íícúvehíjcyatúne. Muurá dííbye tájpyé méijcyá dííbyeéjté meícyame. Aame méúráávyehíjcyá Píívyéébeke muhdú díbye ímillédú dííbyé píááboríye.

²⁰ Muuráhjáa mewájyuri díbye dsíjívéné ámuha mecáhjútsóneri tsúúca métahjá míamúnáa íjtsaméi állíuré íjcyane. Aame ámuha ténejcu mewáájacújúcoótúnéllíi méijcyá ténejcútú éhne múu dsíjívemédu. Áronáa jíveekí Píívyéébeke wáájácutúme íjcyadu ámuha íjjenévú métahjátsámeíhijcyáhi? ²¹ jíveekí majchóháñetu ámuha mébóícyúcatsíhijcyáhi? Óvíjyacóóné ehdu ámuha meíllívyéébócatsíhijcyáne. ²² Muurá ténéhjítu ámuha mebóícyúcatsíhijcyaróné íjcyá memájchoki. Muurá míamúnáa íjtsaméityúré tsááne ámúhake úwáábohíjcyáme. ²³ Aane pánehjídú meke báñuhíjcyá ímíááne ímí Píívyéébeke ditye úráávyéúvúdu. Muurá itsúcunúhijcyámé ícúbáhrámeíñe ídáátsóméhjíúvú íjcyáneri tehdújuco Píívyéébeke íávyéjútsohíjcyáne. Áronáa tsá díityéké tene píáábotú ditye ímíbáávyeki.

3

¹ Ahdícyane Críjtóo dsíjívéebe tsiíñe bóhíínej tééveri ímityúmé ámuha meícyahíjcyánetu tsúúca meíjchivyémé métsúúraméi níjkyéjéne íjcyáneri dííbyeke ámuha meíícúvéme dííbyema Cáání úniúvú maávyéjuutéki. ² Ááneíllíi tééneríyé métsúúraméi. Óvíjyacóóné ííñújíene. ³ Tsúúca muurá ámuha Críjtoke mecáhjútsómé Píívyéébeéjteréjuco meíjcyame ténejcúrí meíícúvéjúcoótúnéllíi ámuha ténejcútú méijcyá dsíjívemédu. ⁴ Aabe muurá tsiíñe tsáácooca dííbyema tsáímíyé méíjcyáá íavyéjuri.

Tsíhdyuréjuco meíjcyane

⁵ Áhdícyane ílluréjuco méihvéjtsó páneere ímityúné ámuha meméenuhíjcyáne. Óvíjyacóóné ihdícyáméhjima ámuha medómácócatsíhijcyáne. Áhdure tsíñehji ámuhákye tútávajtsóiyóneri ámuha meúmúúpívyehíjcyanéhjí ílluréjuco méihvéjtsó. Áhdure mítyane ámuha meéhnéváiyóneri meítsámeihijcyáne méihvéjtsó. Muurá níjcyotájteke medúúruváne ímityúné íjcyáne tujkévéenéré teéne. ⁶ Ehdu nénehji lléébotúmé méénuhíjcyámedi ihnáhooíñé Píívyéébe ícúbahráne. ⁷ Tehdúu muurá nénehji téhdure ámuha meméenuhíjcyáhi. ⁸ Árone ílluréjuco méihvéjtsó ámuha mecááyóbahíjcyáne, ímityúné ámuha medáríívécatsíhijcyáne, néhni ámuha menéáyócatsíhijcyáne, núcójpítsó nénehji ámuha meíhjúvahíjcyáne. Énehji panévárez ílluréjuco méihvéjtsó. ⁹ Ténéhjitu tsúúca ámuha tsíñejcúriyéjuco meíjcyame tsáhájucó múu álliúúnújcatsítyúne. ¹⁰ Métsúúraméí éhniíñevu ámuha meímíjpyetéiyóneri ímíñeúvú ámuha Píívyéébeke mewáájácu dííbyeđu ímíáámeréjuco ámuha meíjcyaki. Muurá ímíááné tsúúca ámuha tsíhdyuréjuco. ¹¹ Tsá dííbyeéjité meíjcyatú jodíómú meíjcyánéllíihye. Muurá ihdyu pamévárez dííbyeéjité íjcyá jodíómú íjcyáturómé kíhdyahírótsámeityuróme, tsííñé íñújííne múnaa íjcyaróme, íñéubará wáájácúturóme, tsaaté únú múnaa íjcyaróme, tsaatéúbámáyé wákímyeítyuróme. Muurá pámeere Críjtoke mecáhcujsómé tsahdúré dííbyeéjité meíjcyáhi.

¹² Muuráhjáa Píívyéébere ámuhákye ujcú mítyane ámuhákye iwájýúnéllí dííbyeéjité ámuha meíjcyaki. Aame múu ímíánejcúvú íjtsaméí icyápáyóóvéne wajýújcatsíhi, píáábójcatsíhi, ídáátóméhjíúvú íjcyáhi, ímíááméré pamévamáyé íjcyáhi, ámuha meícúbáhrámeíyonéhjí aabúcuhi. ¹³ Ááne múu tsáíjyu múhdurá ámuháma pájtyéronéhjí ímíbáchójcatsí íídaatsólléjcatsíñe Críjtóo méhdi íídaátóvéne meke ímíbjachódu. ¹⁴ Áhdure múu éhniíñevu wajýújcatsí tsaímíyé ámuha meíjcyá íñevú táhjátsámeítyúme. ¹⁵ Áámeke ihdyu óví ámuhákye Píívyééberéjuco túkëvejtsóne. Muurá ímíllebe Críjtoj tééveri ámuhákye ípíaabóné ímí tsame meíjcyaki.

¹⁶ Ááne hallúvú múu dííbyeke ityéhdújtsóne ímíjyuuri duurúvahíjcyá ámuhá íbuúúnetu íjchívyéne májtsiyi. Aame ihdyu wajácúnejcútsi meíjcyáne meúwáábohíjcyá Críjtó uwááboju ámuhá pañe íjcyane tsápítsójcatsímyére. ¹⁷ Panévárez múu íñá imyéénunee, íhjúváne, íjcyane méénuhíjcyá muhdú ímíááné Ávyéjuube Jetsóóéjité meíjcyame meméenuíyódú téené hallúvú Méécááni Píívyéébeke dííbyej tééveri téhdújtsómére.

Muhdú cahcújtso múnaa íjcyane

¹⁸ Ámuúha walléémuj, tsúúca Ávyéjuube Críjtó uráávye múnaa ámuha meíjcyame múu avyéjuullé ámuhá tajímuke. ¹⁹ Áhdure idyé ámuha wajpímú múu wajýú ámuhá taabámuke. Tsá múu ímityúné dáríívécatsítyúne.

²⁰ Áhdure tsíime mecáhcujtsó ámuháj caanímuke. Ehdu muurá ámuha meíjcyane Píívyéébe ímílléhi. ²¹ Áhdure ámuha cáánu mu tsá múu ámuháj tsíimeke úmécójtsotú ditye itýútáváávétuki.

²² Téhdure idyé tsáne avyéjútémá wákímyeímyé múu cáhcujsó díityéke. Tsá múu ditye íítérokíyé tsaímíyé wákímyeítyúne. Múu Píívyéébeke íavyejúúlléne tsaímíyé wákímyeíhi. ²³ Áhdure panévárez íñá ámuhá wákímyeí íjcyane múu meenu ímíñeúvú óvéheetúmé dííbyeke ámuha meícúvénéjuco. ²⁴ Muurá tsúúca ámuha méwaajácú Máavyéjuube Jetsocríjtoke meícúvéne áhdó díbye meke újcuíñé íavyéjuvu tsaímíyéjuco dííbyema meíjcyaki. ²⁵ Áánetu ímityúné íjcyámeke téhdure ájcúíbye tééne áhdovu. Muurá Píívyéébe meke pámeekéré tsahdúré wájýúroobe áhdóo muhdú meícyahíjcyádújuco.

4

¹ Aabe níjkyéjiri íjcyaaabe Máavyéjuube meke íítehíjcyá muhdú meíjcyane. Áánéllii múu ávyéjujite íjcyame ímíñeúvú íwákimyéí múnáake pícyóó ícúbáhratúme.

² Ahdícyané múu téñbúwá íjcyáne pájyuvaré Píívyéébeke píáábó táúmeíhíjcyá óóchévetúme panéwá hallúvú téhdújtsomére. ³ Téhdure múúhá hallúvú métáuméí díbye múúhakye píáábónej péévé múúhakye múha ñná néétume éhníñevu míamúnáake muha meúwáábo Crijtóo mééma pajtyéteju méénune. Teene o úwáábohíjcyáné hallútú muurá íñe ícyooca oo cuvéhóójari. ⁴ Áánéllii ámúhakye o néé táhallúvú píáábó ámuha Píívyéébeke metáuméí díbye oke ípíáábo míamúnáake téénevu o wáájácútsoki.

⁵ Téhdure ámúhakye o néé panévatúré ímiááméré ámuha meíjcyáne cahcújtso múnaa íjcyátúmeke tééjuvu mewáájácútsoki. ⁶ Aame ihdyu múu ímíñeúvú ihjyúvahíjcyá tsaate ámúhakye díllócooca tsaímíyé díityéké ámuha meúúbálleki.

Páávoró pítyajcóné

⁷ Ahdícyané óvíi ménahbe Tííkico ámúhakye táuubállé meenu dííbyema muhtsi Ávyéjuube Jetsocrijtó wákimyéí meméénuhíjcyaaabe. Dííbye muurá oke tsaímíyé téené wákimyéityu píáábohíjcyáhi. ⁸ Áábeke ámuha éllevu ó wallóo ámúhakye tsápíjtsoobéré íúúbálle muhdú íille muha meíjcyane. ⁹ Áábema téhdure tsaapi ménahbe ímiáábé íjcyaaabe Onéétsimo péé ámúhadítýú tsáábeé. Aamútsí óvíi ámúhakye úúballé páneere muhdú íille íjcyane.

¹⁰ Áánetu íñe dííbyema muhtsi cuvéhóójari meíjcyaaabe Arijtáácó ámúhakye dúúruváné ámúhakye ó úúballéhi. Áhdure Benabéé nahbe Máácó uubállé ámuha wájácú menéébe ámúhakye duurúváhi. Aabe ámúhakye ááhívetéhajchíí ímíñeúvú méewaatsúcucu. ¹¹ Téhdure idyé Jetsóo dííbyere ‘Jójtoó’ némeíbyé ámúhakye duurúváhi. Éhdume tamúnaa jodíómodítýú cahcújtso múnaa íjcyame oke píáábohíjcyá Píívyéébe avyéjú wákimyéí o méénúnetu. Aame oke mítyane tsápítsohíjcyáhi. ¹² Téhdure ámúhadítýú tsáábe Epáápara Crijtó wákimyéí méénuhíjcyaaabe ámúhakye duurúváhi. Téhdure ámúhá hallúvú mítyane píáábó Píívyéébeke táúmeíhíjcyaaabe ámuha tsaímíyé dííbyeke meúraávye muhdú díbye ímillédu. ¹³ Aane ímiááné ó waajácú ámúhá hallúvú mítyane píáábó díbye táúmeíhíjcyáne. Téhdure Raodit-séá cóómíyi íjcyámema Hierááporíyí íjcyámé hallúvú táúmeíhíjcyaaabe. ¹⁴ Téhdure wájuú menéébe taabóóbé Róócáma Déémámutsi ámúhakye duurúváhi.

¹⁵ Áhdure táicyánéjcutu Raoditséari íjcyame ménahbémuke o dúúruváné méuubálle. Áhdure Níhpáke pámeere dííbye jávú dóbéévehíjcyáné cahcújtso múnáama o dúúruváné méuubálle.

¹⁶ Aane íhyaami ámuha éllevu o wálloháámí ámuha meéévéne boone mewáallooco díitye Raoditséari íjcyané cahcújtso múnáa éllevu téhdure dítye íééveki. Áhdure téhullétú ámuha éllevu dítye wálloháámí ímíñeúvú méééveco. ¹⁷ Áánetu Akíípoke mene díbye ímíñeúvú ínjkéva Píívyéébe dííbyeke pícyóóné wákimyéí.

¹⁸ Ehdu íñe ámúhakye pámeekéré o dúúruváné ó caatúnú páñetu oóre. Áábeke ihdyu oke máábájívedí íñe cuvéhóójari o íjcyáábeke. Ahdícyané óvíi Píívyéébe ámúhakye píaabóhi. Áyu tehdújuco.

1 TETSARONITSÉÉTSE

Tujkénú Tetsaróónicárí íjcyáme éllevu Páávororo cáátúnuháámí

Duurúvaju

¹ Ámuúha Tetsaróónicá múnaa múúhá nahbému, íhyaami íñe muha mécaatúnú ámuúha éllevu oo Páávororo, Tsibáánoo, Timotéoo, íjcyame elle ámuha meíjcyame tsaímíyé Máavyéjuube Jetsocríjtomútsikye Méécááni Píívyéébema meúráávyehíjcyáme éllevu. Aamútsí ihdyu óvíi ámúhake píaabó íbúwajíí ámuha meíjcyaki.

Tetsaróónicá múnaa cáhcujtsóne

² Ímí ámuha Píívyéébeke meúráávyehíjcyánéllii paíjyuvaré muha dííbyeke météhdútsohíjcyáhi. ³ Áhdure muha méítsáávehíjcyá Jetsóoke ámuha mewájyúne mecáhcujsómé tsaímíyé dííbyé wákimyéí ámuha meméénume méitsohíjcyáné tsiíñe díbye tsááiñe. Áané hallúvú muha téhdure Píívyéébeke météhdútsohíjcyáhi. ⁴ Muurá muha méwaajácú ámúhake táñahbému iwájyúnéllii díbye újcune. ⁵ Muuráhjáa ámúhake muha pajtyeté tsúuca mééma íjcyané uwááboju meúwáábocooca tsá pevénére meúwáábohíjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu Píívyéébe Apííchó múúhake píáábóneri panévaré méénúráítýúronéhjí muha méméénuhíjcyá ímiáánéjuco íjcyane muha meúwáábohíjcyánélliihye. Aane muurá ámuha méwaajácú muhdúhjáa ámúhama muha meíjcyame ámúhake mepíáábohíjcyáne.

⁶ Muuráhjáa Píívyéébe Apííchóré ámúhake ímíjyuuvu ájcume tsaímíyé ámuha mecáhcujsó dííbyé uwááboju ámúhake muha meúwaabóne. Aame muurá eene muhdú muha dííbyeke meúráávyehíjcyádújuco ámuha meúráávyehíjcyáné ámuha meícúbáhrámeíyóné pañe. ⁷ Ehdu néeróné pañe ámuha dííbyeke tsaímíyé meúráávyehíjcyámedítýú muurá Matsedóóniámá Acááyá íñújícú cahcújtso múnaa ámúhadítýú ííiváne tehdu úráávyehíjcyáhi. ⁸ Áané uwáábojúu muurá ámúhadítýú tsújaavéné tsá apáámyéré téené íñújícú múnaa wáajácúne. Muuráhjáa tsúuca pahúlléva múnaaré waajácúhi. Téhdurée waajácúmé ámuha ímí Píívyéébeke mecáhcujsóne. Áanéllii tsáhájucó muha muucá teene meúúballéítýuróne. ⁹⁻¹⁰ Muurá téhdure múúhake úúbállehíjcyámé éhnée ámúhake muha maááhívéjémeke tsaímíyé ámuha mewáátsúcúpejtsóne. Áhdure múúhake úúbállehíjcyámé níjcyotájtekérée ámuha mecáánívahíjcyámé ícyooca botsíi ímiáábé Píívyéébekéréjuco ámuha mecááníváabeke meíicuvémé metéhmehíjcyáné mújyú tsiíñe Ílli tsááiñe éhnée dsíjívéébeke díbye bóhíitsoóbe. Díibyee muurá tsúuca meke pajtyetéstó méimítýú hallútú meícúbáhrámeíyónetu.

2

Tetsaróónicá Páávororo úwaabóne

¹ Aane muurá ámuha táñahbému méwaajácú bañúháñe ámúhake muha maááhívéjetúne. ² Muuráhjáa Pírípovu múúhake dítye ícúbáhraróné pañe íínerí íllityétúmé ámúhake muha meúwááboté Píívyéébedívú muha mecátsípáávénema. Áamedíi múúhadi tsaate úúhívatéróné pañe ámúhake muha meúwaabóné muurá ámuha mecáhcujsóhi. ³ Tsáháa ímityúné ámúhadítýú muha meíjtsámeíñe íllure ámúhake muha maállityúne. ⁴ Muuráhjáa ihdyu Píívyéébe pámé íjtsaméíyé wáajácú néébe múúhake itýújkevééllémekéjuco níwáavéné uwááboju íñe muha meúwáábohíjcyá ámúhake díbye

ímillédújuco. Tsá muha meúwáábohíjcyatú míamúnaa múúhakyé ímí íjtsúcunúki. ⁵ Aane wájácú ámuha menéene tsáháa múúhakyé ámuha maáhdórokíyé tsaímíyé ámuúhakyé muha meúwáábohíjcyatúne. Aane Píívyéébe waajácúhi. ⁶ Áhdurée tsá muha meíjyácunútú míamúnaa múúhakyé mítyájtsóiyóneri. Muuráhjáa ihdyu ímiáané múúhakyé ámuha mémítyájtsóiyá Críjtorée múúhakyé uwáábojtédívú pícyóómeke. Áronáacáa tsá muha meíjyácunútú téeneri. ⁷⁻⁸ Muuráhjáa ihdyu ámuúhakyéré muha tsaímíyé mépiáábohíjcyá éhne múúne tsiiméké tsíju téhmedu ámuúhakyé muha mewájyúnema. Aamée ámuúhakyé muha meúwáábohíjcyá ímiáájú ápíchó nénehji múúhakyé pátyehíjcyáróné pañe. ⁹ Aane cáhawáa méitsáávé muhdúhjáa ámuúhakyé muha meúwáábo ámuúháj piine muha meíjcyame mewákímyeíhijcyané pécohajchótá cójijhajchótá téene tájpi muha meíjcyaki. Tsáháa íínerí ámuúhakyé muha meíjyévetsohíjcyatúne.

¹⁰ Áhdure muurá ámuha méwaajácú tsaímíyé ámuúhama muha meícyahíjcyánéllii íínetú muha menéetsámeityúne. Aane téhdure Píívyéébe waajácúhi. ¹¹ Áhdure ámuha méwaajácú ámuúhakyé muha meúwaabómé mecánáájánuhíjcyané éhne múúne tsiiméké cááni méénudu. ¹² Muuráhjáa ámuúhakyé muha ménehíjcyá Píívyéébema ímííneuvú ámuha meíjcyá muhdú dííbyeéjté íjcyáiyódú íavyéjuejtée ámuha meíjcyáiñevú ámuúhakyé díbye méménúmeke.

¹³ Áané hallúvú muha paíjyuvaré météhdútsohíjcyá dííbyeke. Muuráhjáa dííbye uwááboju míamúnáa íjtsaméi íjcyatúné muha ámuúhakyé meúwáábónéllii ámuha ímí mecáhcuíjtsómé tsúuca méimíjpyetéhi. ¹⁴ Áhdícyane ámuúha múúhá nahbému, muurá Críjtoke ámuha mecáhcuíjtsóné hallútú ámuha múnaaré ámuúhadi ícúbáhráhíjcyádúu idyé múúhadi Jodéari muha meícyané cahcuíjtsó múnáadi múúha múnaaré jodíómú ícúbáhráhíjcyáhi. ¹⁵ Díityéree muurá dsíjívetsó Ávyéjuube Jetsóoke íhdée múúha múnaaré idyé íjcyámeke Píívyéébe íhjúu uubálla múnáake ídsíjívetsódu. Aame tsá Píívyéébe ímillédú íjcyáítyuróne. Áanéllii pamévakéré tsarílléme. ¹⁶ Aame muurá tsá ímíllehíjcyatú jodíómú íjcyátúmeke muha meúwaabóne. Ááneri íhyallúvúré éhniíñevu ímityúné méénuhíjcyáme. Árómeke téené hallútú Píívyéébe ícúbáhraahi.

Páávoró imíllé Tetsaróonicári íjcyané cahcuíjtsó múnáake íááhíveténe

¹⁷ Ámuúha múúhá nahbému, éhnée ámuúhadítyú muha metsátsihdyu muurá tsúcájáhréjuco meé. Aame íñe ámuúhadítyú tsíhyulle muha meíjcyarómé ámuúhakyé méitsáávehíjcyáhi. Áanéllii muha méimíllera ámuúhakyé maááhíveténe tsiíñe maátyúmíjcatsíki. ¹⁸ Éíjyújucooróo o ítsámeíhíjcyaróné oore ámuúhakyé o ááhívetéiyóneri. Áronáacáa Naavéné tájtsaméi tútávajtsóhi. ¹⁹⁻²⁰ ¿Aane íñe íínevú muha mecátóroóvéne méimíjyúúveé Máavyéjuube Jetsocríjtó tsiíñe tsáácooca? Muurá ihdyu díityéjuco ámuha ámuúhadi téjyú muha méimíjyúúveímye.

3

¹ Ááamekéé ámuúhakyé muha maájtyúmííyóneri meíjyácunúhíjcyánéllii ámuúha éllevu tsúuca muha mepéjúcooráhi. Áronáacáa muhtsi mécoévá Atéénavúre. ²⁻³ Átsihdyúu ménahbe Timotéó téhdure Píívyéébe ícúve múnáajpi íjcyáábekéréjuco muhtsi mewáalloone ámuúhakyé díbye Críjtodítyú íjcyané uwááboju íúwáábóneri ítsápíjtsoté éhniíñevu ímí ámuha dííbyeke mecáhcuíjtsó tsaate ámuha múhdurá meíjtsámeityu íñe ícyooca meícúbáhrámeíhíjcyánéhjitu. Muurá tsúuca ámuha méwaajácú Píívyéébeéjté meíjcyame ehdu nénéhjiri meícúbáhrámeíñe. ⁴ Muuráhjáa ámuúhama muha meíjcyácooca ménehíjcyá meícúbáhrámeíñe. Áhdújuco muurá meícúbáhrámeíhíjcyáne. ⁵ Ááneríi mítyane ámuúhadi o íjyácunúnéllii Timotéoke ó wallóo díbye ámuúhakyé íúújeté muhdújuco ámuha

Críjtoke mecáhcujsóné o wáájácuki. Ópée mítyane ó íllityé bañúháñé ámúhake muha meúwáábohíjcyámeke Naavéné ícyánejcúvú líúúyóneri.

⁶ Áronáa Timotéó ámúhadi Tetsaróonicárí úlléjeebe múhtsikye úúballéva ímíhyeva ámuha Píívyéébeke mecáhcujsóné pamévamáyé mewájuycatsíhijcyáne. Téhdure múhtsikye úúballébe ámúhadi muha meíjyáacunúhijcyádúreva idyé múúhake ámuha maájtyúmíyóneri meíjyáacunúhijcyáne. ⁷⁻⁸ Áaneri mítyane muha méimíjyuuvé panévaríyé muha meícúbáhrámeiyómé ímí tehdújuco ámuha Ávyéjuube Jetsocríjtoke meúráávyéneri. ⁹ Áané hallúvú mítyane muha Píívyéébeke météhdútsohíjcyáhi. ¹⁰ Muurá pájyuvaré muha dííbyeke píáábó métáúmeihijcyá tsiíne ámúhake muha maááhívetémé éhnííñevu ámúhake meúwáábo dííbyeke mecáhcujsónéjcutu tsátsii ímíñeúvú ámuha mewáájácúúne.

¹¹ Aane ihdyu óví Máavyéjuube Jetsocríjtoma múúhake píáábomútsí ámúhake muha maááhívetéki. ¹² Áhdure óví ámúhake píááboobe íñe ámúhake muha mewájuudu ámuha pamévamáyé mewájuycatsíki. ¹³ Aane óví ámúhake píááboobe tsaímíyé dííbyeke ámuha meúráávyé mújyú Máavyéjuube Jetsocríjtó ihñéjteke újcúvácooca íñé ímítyú ámúhá hallúrí íjcyatúmé ámuha dííbyedívú meúújetéki.

4

Píívyéébe ímillédú meíjcyane

¹ Áánéllii ámúhake múúhá nahbémuke muha menéé Máavyéjuube Jetsóo mémeri panévatúré tsaímíyé ámuha meíjcyane Píívyéébe ímillédú muhdúhjáa ámúhake muha meúwaabódu. Aane óví ámuha méúraavyé éhnííñevu.

² Muurá ámuha méwaajácú Ávyéjuube Jetsóo taúhbajúré ámúhake muha meúwáábohíjcyáne. ³ Muurá Píívyéébe ímíllé dííbyedívú ámuha meíhvéjtsámeíñe díbye ímillédú meíjcyane. Áánéllii tsá múu ihdícyámema dómácójcatsítyúne. ⁴ Múu ityáábávájcatsíñe tsaímíyé íjcyáhi. ⁵ Tsá múu Píívyéébeke wáájácúúmé dáríívécatsíhijcyádú átéréénéhjí hallútú ícúbáhrájcatsítyúne. ⁶ Tsá múu íñáhbé táábake pátsárijcyotúne. Muurá ehdu dáríívemeíhíjcyámeke tééné hallútú íhnáhoóíñe Píívyéébe ícúbahráne. Téénélliihyé muurá tsúúca ámúhake éjyú muha meúúballé teéne. ⁷ Tsáháa ímítyunéhjí meméenu díbye meke újcutúne. Mekée újcuube ténehji meíhvéjtsóne meímíjpyetéki. ⁸ Áané uwááboju tsaate éhdíívallehíjcyámé tsá míamúnáake éhdíívalletúne. Píívyéébekéré éhdíívallémé mépañévuú Ípííchó ípícyóóneri meke ímíjpyetétsóóbeke.

⁹ Áánetu íñe muhdú ámuha tsané nahbémú mewájuycatsííñetu tsáhájucó ámúhake o cáátúnúityú tsúúca Píívyéébeke túkevjtsojú pañe ámuha meíjcyame tehdújuco mewájuycatsííñéllííhye. ¹⁰ Muurá Matsedóóniá ííñúji múnaa ménahbémuma ímí tehdújuco ámuha mewájuycatsíhijcyáne. Áronáa ámúhake muha menéé éhnííñevu ámuha pamévamáyé mewájuycatsíki. ¹¹⁻¹² Aame ihdyu tsaímíyé íbúwajíí ámúhá wákimyéiyi meíjcyá íñá ámúhadítyú ípíhtótu muhdúhjáa ámúhake muha meúwaabódú tsijtye cahcújtso múnaa íjcyatúmé ámúhake íávyejúúlleki.

Ávyéjuube Jetsóo tsiíne tsááiñe

¹³ Ámuúha múúhá nahbémuj, téhdure muha méimíllé ámúhake meúúballéné íñe tsúúca cahcújtso múnaa íjcyame dsíjívéhíjcyámé muhdú íjcyáiñe ámuha ídátso meíjtsúcunúne mekímóóvétu eene pájtyetétyúmé ídátso kímóóvehíjcyádu. ¹⁴ Muuráhjáa Jetsóo dsíjíveebe tsiíne bóhíne mecáhcujsómé méwaajácú téhdure Píívyéébe meke bóhíitsoíñe dííbyeke mecáhcujsómé medsíjívemeke.

¹⁵ Muurá tsiíñe dibye tsáácooca téjyju íjcyame tsá pééityú medsíjívémé ihdéré dííbye éllevu. Ehdu Píívyéébere néene íñe ámuúhake muha méúúballéhi. ¹⁶ Aabe Jetsóoma wálloó níjkyéji múnáa avyéjúúbeke dííbyé rojrócori dibye meke ipíúva dííbyé cahcújtso múnáa meíjcyámeke. Ájyju muurá pámeere múhdumé dííbyé cahcújtso múnáa meíjcyame tsiíñe mébóhíhi. ¹⁷ Átsihdyu ihdyu botsíi téjyju íjcyámema tsaméhjíjuco mepééíñe cáamevu Máavyéjúúbema maátyúmíjcatsíki. Aame dííbyema meíjcyaa muhdú íjcyáityúmeréjuco. ¹⁸ Áánéllii téénevu mecátóróóvéne métsípátsócatsíhijcyá.

5

¹ Ehdu teene Ávyéjuube Jetsóo tsááiñe, ámuúha múúhá nahbémuj. Áronáa ihdyu tsá mewáájacutú múijyú dibye tsááiñe. ² Muurá tsúúca ámuha méwaajácú meíjtsótúnáa dibye tsááiñe éhne múúne naní múnáajpi pejco meke ábájínejcúdu. ³ Muurá míamúnáa nehíjcyaa íñe imíjyaú íjcyáiñe. Áhdure íjtsúcunúimye múijyú íñá pájtyéityúne. Áronáa ílluú néétútsihdyu íjcyáiñe ícúbáhaméi éhne múúne wállehdivú peecúteré tsiimáva ávyé wájtsidu. Áánetu muurá tsá múha pállójcóityúne. ⁴⁻⁵ Áronáa tsáhájucó ámuha meíjcyatú éhne múu cúúvétsii meíjcyadu. Muurá tsúúca ámuha méwaajácú teene éhne múúne cóóji páneere íñá maájtyumíne mewáájacúdu. Áánéllii tsáhájucó ámuúhake tene ábájínejcúityúne. ⁶ Ahdícyane metsu ímiááméré meíjcyá téibúwaréjuco. Tsáhájucó tsaatédú wáájácúmeityúmé meíjcyáityú éhne múúne cúwame íjcyadu. ⁷ Muurá cúwamee, lííícyavémee, éhdume tsá wáájácúmeityú éhne múu cúúvétsii íjcyadu. ⁸ Áánetu ihdyu mee péététsihyi múu íjcyadu menéeme tsúúca teene mewáájacúme metsu ímiáámeréjuco meíjcyáne Píívyéébeke mecáhácújtso ímityúnehjívú metáhjátsámeityu éhne múúne tsodáhó ityáhjátsámeityu cóhpéneúvú wátájcámeídyu. Ááne metsu ímíñeúvú meúráávye íñe mepájtyeténé uwááboju éhne múúne tsodáhoke íwatájcoji wátájcódú íivane mewágóóóvéyónetu meke pájtyetétsoíñe. ⁹ Tsáháa Píívyéébe meke újcutú meícúbáhrámeiki. Muuráhjáa ihdyu íllure meke téénetu pájtyetétsoobe Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri. ¹⁰ Áánélliihyé dííbyeke wálloobe mewáajyuri dibye ídsíjive múijyú meke dibye újcúvácooca pámeere téjyju íjcyámema medsíjívéjúcoorómé tsaméhjí dííbyema meíjcyaki. ¹¹ Áánéllii ámuha meméénuhíjcyadú éhnííñevu métsípátsojcatsí tsaímíyé Píívyéébema ámuha meíjcyaki.

Cahcújtso múnáake Páávoró túkévejtso

¹² Ahdícyane ámuúha múúhá nahbémuj, ámuúhake muha menéé ámuha maávyejúúlle ámuúhá túkevjtsojtéke. ¹³ Ímiááméré meíjcyáne mewáajyú diityéke. Tsá múu múnáátsójcatsítyúne.

¹⁴ Téhdure ámuúhake muha menéé tsaate wákimyéityu óvéhéemeke ámuha metáúhbaki. Téhdure panévaturé íhtsunúmeke mépiáábo. Ehdu múu píáábohíjcyá pamévakéré múhdurá ditye íjcyáronéhjí íáábúcúnema.

¹⁵ Aame ihdyu téibúwá meíjcyaco. Tsá múu tsaate ímityúné ámuúhake méénuróné píámeityúne. Ímiááméré meíjcyáne íllure mépiáábojcatsí.

¹⁶⁻¹⁷ Páijyuvaré Píívyéébema meíhhyúváne méimíjyuhíjcyá. ¹⁸ Météhdútsohíjcyá panévá hallúvuré dííbyeke. Muurá íñe Jetsocríjtoéjté meíjcyame panévare meke pátyehíjcyánéhjí hallúvú dííbyeke metéhdútsóné imílleébe.

¹⁹ Áábé Apííchó ámuúhá pañe íjcyane ámuúhake túkévétsohíjcyané tsáma méíhvéjtsodíñe. ²⁰ Áhdure íñe dííbyere tsaatédívú bóhówájtsóneri íñá pájtyeíñe ditye úúballéneri tsá múu

íicúvetúmé íjcyatúne. ²¹ Áronáa ihdyu múu ímíñeúvú íjtsó keená ímiáané íjcyane iúráávyeki. ²² Aame ihdyu mémeenújúcohdí ímityúne.

²³ Ahdícyane óví Píívyéébe ámúhake píaabó ííne imítyú ámúhá hallúrí íjcyájúcóótuki. Aabe ihdyu óví ámúhake tehme ámúhaj pi, ámúhá íjtsaméí, ámúhá íbuúúné, múijyú tsiíne Ávyéjuube Jetsocríjtó tsáácooca ámuha íínerí menéétsámeítyuki. ²⁴ Tsá muurá íínerí meke díbye báñúityúne. Muuráhjáa íñéhdújuco meke díbye újcune. Aabe muurá téhdure páneere mééma méénuú muhdú íñéhdú.

Páávoró pítyajcóne

²⁵ Ahdícyane ámuha múúhá nahbémú meíjcyame múúhá hallúvú Píívyéébeke píáábó paíjyuvaré métáuméí múúhake díbye ípíááboki.

²⁶ Téhdure ámúhake muha menéé ámuha tsané nahbémú meíjcyame medúúrúvájcatsíki.

²⁷ Téhdure ámúhake muha méníwaavé Ávyéjuube Jetsóo mémeri íñe íhyaamí pañe ámúhama o íhgyuváné ámuha mewáájácútso pámeekéré elle íjcyané cahcújtso múnáake.

²⁸ Ahdícyane óví dííbyeréjuco Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhake píaabóne. Áyu tehdújuco.

2 TETSARONITSÉÉTSE

Hállúvúeháámí Tetsaróonicárí Íjcyáme éllevu Páávoroo cáátúnuháámí

Duurúvaju

¹ Ámuúha Tetsaróonicá múnáa múúhá nahbémuj, íhyaami íñe tsiíñe muha mécaatúnú ámuúha éllevu oo Páávoroo, Tsibáánoo, Timotéoo, Íjcyame elle ámuha meíjcyame tsaímíyé Máavyéjuube Jetsocriptomútsikye Méécááni Píívyéebema meúráavyehíjcyáme éllevu.

² Aamútsí ihdyu óvíi ámúhake píaabó íbúwajíí ámuha meíjcyaki.

Ímityúmema Píívyéébe ímibájchoju méénuíñe

³ Ámuúha múúhá nahbémuj, muurá Píívyéébeke muha météhdútsohíjcyá ámúhá hallúvú ímí dííbyeke ámuha mecáhcujsómé mewájujúcatsíñéllííhye. ⁴ Mítyane muha méimíjyúú ámuha meícúbáhrámeíyóné pañe ímí dííbyeke ámuha mecáhcujsóne meúráavyéneri. Aane muha meúúbállehíjcyá tsijtye dííbyé cahcújtso múnáake. ⁵ Ehdu muurá ámuha meícúbáhrámeíhíjcyáneri ámúhake waajácútsoobe ímiááné tsúúca dííbyé avyéjúeje ámuha meíjcyane. Áánéllíi ámuha meícúbáhrámeíhíjcyá ímiááameréjuco ámuha dííbyema meíjcyaki.

⁶ Árónáa ihdyu eene ámúhadi ícúbáhráhíjcyámeke téhdure ícúbáhráiíbye. ⁷ Áánetu ihdyu meícúbáhrámeíhíjcyánetu meke állíjchútsóíibye mújyú Máavyéjuube Jetsóo íhtsutúme níjkyéji múnáama cúújuwádú péétécunúnéj piine tsáácoóca. ⁸ Ehdu tsááiíbye íñe Píívyéébeke íéhdíiválléne dííbyedítýú íjcyáné uwááboju ímiááné íjcyáneri ícúvehíjcyátúmeke ícúbáhraki. ⁹ Aame ílluréjuco wágóóoveíñe mújyú níjkéváityúné ícúbáhrámeííhullévu. Aame tsá mújyú dííbyé avyéjú íhtsutúné íjcyane ájtyúmíityúne. ¹⁰ Ehdu muurá méénuíibye Ávyéjuube Jetsóo tsiíñe itsáácoóca. Ájyú dííbyeéjté meíjcyame dííbyeke maávyéjujtsómé méduurúvaáhi. Muurá téjyú tsaméhíjí dííbyema meíjcyaa dííbyé uwááboju muha ámúhake meúwáábohíjcyáné ámuha ímí mecáhcujsónéllííhye.

¹¹ Áánéllíi paíjyuvaré muha Píívyéébeke piáábó ámúhá hallúvú métáúmeíhíjcyá ámúhakeé díbye újcume tsaímíyé dííbyema ámuha meíjcyaki. Áhdure muha métáúmeíhíjcyá dííbyeke ámuha mecáhcujsómé ímiáánéré meméénuíyóneri metsúúrámeíhíjcyáné ámúhama díbye ipánéévetsoki. ¹² Ehdu nénéhíjiri máávyéjújtsó Máavyéjuube Jetsocripto. Muurá meke ávyéjújtsóíibye Píívyéébe meke ídaatsólléne dííbyej tééveri újcúmeke.

2

Naavéneéjpi méénune

¹ Ámuúha múúhá nahbémuj, muurá Máavyéjuube Jetsocripto tsááiíñe úmíwari páhduvaré nééne mávaríjchojúúné íjcyaaíhi. ² Áánéllíi ámúhake muha menéé íñe Píívyéébe uwáábódú nénehí tsaate naavédú nééne ííténé pañe íájtyumíné úwáábóneri ámuha meíllityéne memújtátuki. Áhdure tsaate múúha mémeri íllure íállíñe icyáátúnúháámí pañe 'tsúúca Ávyéjuube tsájucóóhií' íñe haami ámuúha éllevu wállóhajchíí méíicúvedí tééneri. ³ Tsáma tsaatédívú máállítsámeídíñe. Muurá ihdyu ímiááné díbye tsááiíñe ihde tsaate Píívyéébe uwááboju állíuríyéjuco díllóíñe. Téjyú muurá bóhówáávéiíbye ímityuube Naavéneéjpi íjcyáabeke Píívyéébe ícúbáhráiíbye. ⁴ Aabe páhduvaré dárííveé Píívyéébeéjteke dííbyekéré dítye dúúrúváyóneri íjyácunúnema. Muurá Píívyéébedi idíllómeíñe dííbyé duurúváj pañévú úcáávéííbye.

5-6 Aane muurá ámuha méwaajácú íveekí icyooca dibyúi bóhówáávetúne. Muurá ihdyu iéevéi úújetécooca bóhówáávéiíbye. ¿A tsá ámuha meítsáávetú éhnée ámuhákye ehdu méema tene pájtyeíñe o néhijcyáne? 7 Téené pañéjúcooro muurá mee icyoóca. Áronáa ihdyu tsáhái dibye méhdivu bóhówáávetú Píívyéébere néhdújuco. Dibye ihdyu dííbyeke íhvéjtsócooca botsíi bóhówáávéiíbye. 8-12 Aabe muurá Naavéné ihnáhooríyé méénuráítyúronéhjí méénuú téeneri míamúnáake imújtátsoki. Ehdu imyéénúneri mújtátsóiiíbye Crijtodítýú íjcyáne uwááboju ímiáájú cáhcújtsotúmé wágóóóvéímyeke. Áanéllii Píívyéébe diityéké íhvéjtsóo ditye awáá ímillédú teene icyáhcuíjtsoki. Aame téené déjúcotu ílluréjuco wágóóóveíñe. Áronáa Ávyéjuube Jetsóo itsáácooca eene ténejcúvú diityéké íbúwátsohíjcyáábeke íámítsaráhcori ícúbáhráábeke íllure íbátsohíjácóneri dsíjívétsoóhi.

Muhdú mepájtyetéíñe

13 Áánetu ihdyu ámuhákye Píívyéébe wájýúnéllii ámuha dííbyeke ímí mecáhcújtsóné hallúvú muha dííbyeke météhdútsóhíjcyáhi. Muuráhjáa tsúúcajátújuco dibye meke újcune Íapííchó meke ímíjpyetétsónej téeveri dííbyeke mecáhcujtsómé mepájtyetéki. 14 Ahdújucoo muurá íñe ámuhákye muha meúwáábónej téeveri dibye ámuhákye újcune Máavyéjuube Jetsocríjtoma tsaméhjí dííbyé avyéjuri meíjcyaki.

15 Ehdu teéne, ámuúha múúhá nahbémuí. Ahdícyane tsáma máábájíívedí éhnée ámuhádi muha meúlléjécooca ámuhákye muha meúwáábohíjcyáne. Áhdure íñe waajácúháámí pañe ámuhákye muha menéhijcyáne méíhvéjtsodíñe. 16-17 Aane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtomútsí Méécááni Píívyéébema ámuhákye píaabó tsaímíyé ámuha meíjcyame ímiáánéré meméénuhíjcyaki, áhdure ámuha ímiáánéré meíhíjyúvahíjcyaki. Muuráhjáa mítyane meke iwájýúnéllii méhdi ídáátsóvéne meke újcuube múíjyú níjkéváityúné meímíjyú dííbyema íavyéjuri meíjcyáiñévú mecátsípáávénema.

3

Páávoró néé píááboju diityé hallúvú ditye ityáúmeíki

1 Ahdícyane ámuúha múúhá nahbémuí, múúhá hallúvú téhdure Píívyéébeke píáábó métáuméi dibye múúhakyé ípíáábo Jetsocríjtodítýú íjcyáne uwááboju muha pahúllevá múnáadívú metsújaucúné ditye tsaímíyé icyáhcuíjtsó ámuháa mecáhcujtsódu. 2 Áhdure métáuméi dibye múúhakyé ityéhme ímityúmé múúhakyé imyéénútuki. Tsá muurá pamévare dííbyé uwááboju cáhcújtsotúne. 3 Áronáa Píívyéébe ímiáábé íjcyaaabe ámuhákye píáábo tsaímíyé ámuha meíjcyaki. Áhdure idyé ámuhákye téhméiíbye ímityúnéhjitu. 4 Muurá muha méwaajácú ámuhákye muha meúwáábohíjcyáne ámuha meméénuíñe ámuhákye dibye túkévéjtsóneri. 5 Aabe ihdyu óvíi ámuhákye píaabó ímíñeúvú ámuha mewáájácu mítyane meke dibye wájýune. Áhdure idyé óvíi ámuhákye píááboobe ímityunéhjí ámuha maáábúcu muhdúhjáa Crijto áábúcuíjcyádu.

Muhdú mewákímyeíñe

6 Ahdícyane ámuúha múúhá nahbémuí, Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri ámuhákye muha menéé íñe ámuhákye muha meúwáábohíjcyádú íjcyátúmema ámuha menáhbévátu eene iwákímyeíñe ímíllehíjcyátúmema. 7 Muurá tsúúca ámuha méwaajácú muhdú muha meíjcyadu ámuha meíjcyáiyóne. Muuráhjáa elle ámuháma muha meíjcyácooca tsá wákímyeítyúmé muha meíjcyatúne. 8 Aamée tsá muha mumájchó pevénére áhdóratúne memáchohíjcyatúne. Muuráhjáa muha méicúbáhrámeíhijcyá wákímyeíyi cójáhajchótá pécohajchótá téene tájpi muha meíjcyaki. Ehdúu muha mewákímyeíhijcyá íñerí ámuhákye

muha meíjyévéjtsótuki. ⁹ Muuráhjáa ihdyu ímiáánéjucu múúhake ámuha mepíáábóiyóné íñe Píívyéébé wákimyéí muha meméénúmeke. Áronáacáa ihdyu múúhaye mewákímyeíñe tájpi méicyahíjcyá tehdu ámuha meíjcyaki. ¹⁰ Muuráhjáa ámúhama muha meíjcyácooca ménehíjcyáhi: “Iwákímyeíñe ímíletúmé tsá múu májchotúne.” ¹¹ Áánacává muurá ámuha tsaate pevétaré tsíñéhjíríyé méicyahíjcyáhi. ¹² Áánéllii ehdu ícyahíjcyámeke Máavyéjuube Jetsocríjtó taúhbaju íjcyane muha menéé ímiááméré íjcyane iwákímyeíñe tájpi íjcyaki.

¹³ Ámuúha múúhá nahbému, méóóchévedí ímiáánéré ámuha meméénuhíjcyánetu. ¹⁴ Ehdu íñe ámúhake muha waajácúháámí pañe meúwaabóné tsaate lléébótúmeke méwáájaco caatyé íjcyane. Áámema ménahbéwájúcohdí ditye téeneri íñúcójpívéne iwájácúúve múhdurá idyáíívémeíhíjcyáne. ¹⁵ Áronáa ihdyu tsá múu diityéké téené hallútú múnáájtsotúne. Íllure ihdyu chooco ímíñeúvú méuwaábó ditye ímíjpyeté ménahbéwájúco íjcyámeke.

Páávaro pítajcóne

¹⁶ Aane óví Píívyéébe ímiáábé íjcyabe ámúhake túkévejtsó íbúwajíí ámuha meíjcyaki. Aabe ihdyu óví ámúhake panévaturé píaabóhi.

¹⁷ Aane íñe ícyooca ámúhake pámeekéré o dúúruváné páñetu oore ó caatúnúhi. Ehdu muurá nihñéré ooréjucu o cáátúnuhíjcyáne páneere táwaajácúhaamínetu. ¹⁸ Ahdícyane óví Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhake píaabóhi. Áyu tehdujucu.

1 TIMOTÉO

Tujkénú Timotéo éllevu Páávoru cáátúnuháami

Duurúvaju

¹ Oo Páávoru o íjcyáábekée Mepájtyetétsoobe Píívyéébe picyóó Jetsocríjtodítyú íjcyané uwááboju úwááboobéré o péhíjcyaki. ² Aabe íhyaami diéllevu ó caatúnú ópée o úwáábóneri Píívyéébeke u cáhcújtsónéllii ávyeta tájtsiménédú uke o íjtsúcunúúbé Timotéo éllevu. Aane ihdyu óvíi meke ídaatsóllédú íjcyamútsí Máavyéjuube Jetsocríjtoma uke píaabó íbúwajíí u íjcyaki.

Átééréne uwáábotu Páávoru teíbúwajtsóne

³⁻⁴ Muuráhjáa Matsedóóniá ííñújívu o péébe uke ó neíñú Éépetsóvú u cóéváne tétsii átéérénehjí íhdé múnáaúvúu ícyahíjcyanéhéjí úwáábohíjcyámeke u bóíjcyu ditye teene íúwaabójúcóótuki. Muurá bañúháñé ténéhjíríyé meíjcyame tsá meméénúityuró Píívyéébé tsíjtyeke ímíáájuvu mewáájácútsóíñévú meke níwaavéne.

⁵ Áánéllii uke o néé diityéké u úwáábo ííne íjtsaméí íbuúúneri íjcyájúcootúme tsaímíyé Píívyéébeke icyáhjújtsóne iwájyújcatsí muhdú ímíááne mewájyúcatsíhdyu. ⁶ Ehdu íjcyáiýótsihvu tsaate íínetú diityéké píáábóítyúnéhjíríyé ityáhjájcatsíñe tsá tehdu íjcyatúne. ⁷ Aame muurá imíllerá Píívyéébé taúhbájú uwáábojte íjcyane. Áronáa tsá ditye wáájácútu íínélliihyéhjáa ímichi meke téénevu díbye ájcune. Úwáábohíjcyámé íevenéré iwáájácútu.

⁸ Muurá íínélliihyéhjáa meke díbye téénevu ájcune mewáájácúhájchíí tehdujúco teéne. ⁹ Tsá teene taúhbaju tsaímíyé íjcyámé wáábyuta íjcyatúne. Muurá ihdyu meúwaabóné cáhcújtsotúme ímítyunéhjí méénuhíjcyámé wáábyuta teéne. Píívyéébeke ávyejúúllétúme dsíjívétso múnáa, cáánímuke, tsíjímuke, dsíjívétsohíjcyámé wáábyuta teéne. ¹⁰ Áhdure íhdícyáméhjíma idyómácójcatsíñe, tsamééré wajpíímú walléémú dómácócátsíhíjcyámé wáábyuta teéne. Míamúnáadívú náhjíhénuhíjcyáme, állíu múnáa, pánehjídú imyéénúityúné íhjúvahíjcyáme, ímíá uwááboju íllure éhdíivállehíjcyáme, éhdúme wáábyuta teéne. ¹¹ Ááne uwááboju muurá íñe ímíáájú pajtyéteju úwááboobéré ó pehíjcyá Píívyéébé oke níwaavéne.

Páávoru duurúvá Píívyéébe dííbyedi ídáátsovéne

¹² Áánéllii mítyane ó téhdujtsó Máavyéjuube Jetsocríjtoke ávyetáa múhdurá o nééróobeke oke téénevu ipícyóóbeke díbye tsípátsóhíjcyánéllíihye. ¹³ Dííbyedíi o úúhívaténe dííbyé cahcújtsó múnáadi o ícúbáhrahíjcyáróobeke oke téénevu pícyoóbe. Áronáacáa ihdyu táwaajácútabáané ehdu ó dáríívémehíjcyá dííbyekéikyée o wáájácútnéllíihye. Áróobedíi ihdyu Píívyéébe óhdi ídáátsovéhi. ¹⁴ Aabe oke mítyane píáábóneri íñe Críjtoke o cáhcújtsóóbedívú o cátsípáavéne botsíi pamévakeré ó wajyúhi.

¹⁵ Áánéllii ó íjycunúhíjcyá pámeere dííbyeke cáhcújtsóíyóneri. Muuráhjáa ímíááne mewájyuri tsaabe ííñújívú ímityúme meíjcyámeke ipájtyetétsoki. Aanéhjáa muurá oo páme ehííñévuré ávyetá ímityuúbe. ¹⁶ Áróobedíi óhdi Píívyéébe ídáátsovéne oke ímíjpyetétsó muhdú pámeere ímityúme íjcyárómeke iwájyune tajtyééveri íúújétsoki. Áánetu méwaajácú pámeere ímityúme íjcyarómé Críjtoke icyáhjújtsócooca újcuíñé mújyú ídsíjívéjúcúóóityúne bóhi. ¹⁷ Áánéllii metsu Píívyéébe apáábyéré íjcyabe mújyú muhdú íjcyáítyuube pane wáájácúúbeke maávyéjútsóhíjcyá maájtyúmítúróobeke. Ehdu teéne.

¹⁸ Ahdícyane Llihú Timotéoj, imíchi díícyáne íhnáhóóróné pañe ímíñeúvú tsaííbuwáre díícyáne dúwááboco Píívyéébé ihjyúvúu uke o níwaavéné muhdúhjáa ménahbémú dííbyere túkévéjtsóneri úhdityu néhijcyádu. ¹⁹ Muurá tsaate ímí íjcyáiyóné wáájacújúcoorómé tehdu íjcyane ímíllehíjcyátúné níjcaúvú ílluréjuco tútáváávehíjcyáne. Ááne ílluréjuco Críjtodi ditye úúhívatéhíjcyáne. ²⁰ Tehdúu Himenéomútsí Arejáadorómá dáríívemeíñéllii diityétsikye ó íhvejtsó Naavéné hójtsí pañévu dityétsí iwáájácu Píívyéébeke múhdurá idyáríívehíjcyáne.

2

Muhdú Píívyéébema meíhjuváne

¹ Aane uke o nées pámeere míamúnáa hallúvú Píívyéébeke piáábó ámuha métáúmeíhíjcyane panévá hallúvúré téhdújtsomé. ² Múu táúmeíhíjcyane múhdumé méiíñújí avyéjute íjcyámé hallúvú Píívyéébe diityéké piáábónej péévé ímí ditye meke ityúkévéjtsó tsaímíyé dííbyema meíjcyane maávyejúúlléjcatsíki. ³ Ehdu meíjcyane ímí íjtsúcunúúbé Mepájtyetétsoobe Píívyéébeé. ⁴ Muurá ímíllebe pámeere míamúnáa dííbyé uwááboju icyáhcuújtsóne pájtyeténe. ⁵ Muurá tsáápiye Píívyéébe íjcyáhi. Áábemáa ímí meíjcyaiñé téhdure tsáápiye mééma ímíbajchó Jetsocríjtó míamúnáajpidívú ípívyéévéne. ⁶ Muuráhjáa wájyúmeítyuubéré dsíjivé pámeere míamúnáa ipájtyeté Píívyéébé dííbyeke néene éévé úújetétsihvu. ⁷ Áané uwáábojúu jodíómú íjcyátúrómeke uwááboobéré o péhíjcyane oke díbye pícyoobe íñe ó úwáábohíjcyá teene mecáhcuújtsómé mepájtyeténe. Ehdu íñe uke ó nehíjcyá ímíáanéjuco íjcyane Jetsocríjtó cahcújtsó múnáajpi o íjcyanéllíhíhíe.

⁸ Áanéllii uke o nées pahúllévare íjcyané cahcújtsó múnáa ímíááméré íjcyáne íínevú táhjácatsítyúmé tsaímíyé Píívyéébema íhíjyúvahíjcyane íhyójtsíne cáámevu íhíbucúnema. ⁹ Aane walléemú waajacutábáre ímíbájkímyeíyáhi. Tsá ditye mítyane áhdómeíyahjívú íjycámeíñe páhdúvare íhñíwaúúné idyáríívéne ícyáávéityuró téhdure mítyane áhdómeíñe icyáávevu. ¹⁰ Píívyéébedívúré íhvéjtsámeíñe díbye ímíllédúré íjcyáiyóme. ¹¹ Aame dííbyé uwááboju íávyejúúlléne cúúvéhulléré lleebucunúiyáhi. ¹² Tsá muurá walle úwáábóityuróne. Áhdure tsá dille wájpiikye ityáhjálléne dííbyeke túkévéjtsóityuróne. Áanéllii o nées walléemú cúúvéhulléré íjcyane píhcyáávé pañe. ¹³ Muuráhjáa Píívyéébe tujkénú Adáake ípívyéjtsóné boone Éébáke ípívyéjtsóhi. Ehdu néenéllii tsá walle wájpi túkevéjtsolle íjcyáityuróne. ¹⁴ Tsáháa muurá Adáa Naavenedívú állítsámeítyúne. Muuráhjáa ihdyu Éébáre íállítsámeíñéllii ímityúné meenuhi. ¹⁵ Ehdu néenéllii muurá walle ítsíímáváneri ícúbáhrámeíhíjcyáhi. Árólleke ihdyu Píívyéébe pájtyetétsoó dííbyeke icyáhcuújtsóne dille ímíáálléré íjcyáhajhíjyju.

3

Muhdú cahcújtsó múnáa uwáábojte íjcyane

¹ Áánetu cahcújtsó múnáa uwáábojte tsaate íjcyane ímílléhajhíí tehdujuco ímíá wákímyeí íjcyane ditye ímílléne. ² Áronáa ihdyu téené wákímyeí méénume íínetú néétsámeítyúmé panévaturé ímíááméré íjcyáne úwáábóiyáhi. Aame tsáápíllekére táábáváiyáhi. Áhdure tsaímíyé íaahíve múnáake waatsúcúpétsóhíjcyáiyóme. ³ Aame tsá llíyícyávéityuróne. Tsá ditye tsaatémá úhbájcatsíityuróne. Tsá mítyane ídsíídsíváiyóneri ditye íjycacunúityuróne. Ímíááméré íjcyáne piáábóiyá pamévakéré íídaatsóllénema. ⁴ Áhdure píivyetéiyómé méwámyuma íítsíímeke ímíñeúvú ityúkévéjtsóné ditye ímíááméré íjcyáne pamévakéré íávyejúúlleki. ⁵ Muurá íítsíímeke ityúkévéjtsóné píívyetétúmé tsá Píívyéébe cahcújtsó múnáake túkévéjtsóityuróne. ⁶ Áhdure botsíi béhnere cáhcuújtsómé tsá

uwáábojte íjcyáítyuróne. Muurá béhmérei íjcyame tsáijyu múúne íllure imítýájkímyeíñeri tútávájtámeíyá muhdúhjáa Naavéné tútávájtámeídyu. ⁷ Áhdure panévaturé ímiááméré íjcyáiyá cahcújtso múnaa íjcyáturómé diityéké íavyejúúlleki. Áijyu tsá íínej téeverí Naavéné diityéké ícyánejcúvú llíúúítyuróne.

Muhdú túkevjtsojte íjcyane

⁸ Téhdure idyé túkevjtsojte ímiááméré íjcyáiyá pame diityéké íavyejúúlleki. Tsá ditye állíúúítyuróne. Áhdure tsá ditye llíyícyávéítyuróne. Tsá ditye átéréénéhjí hallúvú dsíídsíváítyuróne. ⁹ Tsá ditye íínetú néétsámeítyuróne. Aame íñe mecáhcújtsonéjcú ímíñeúvú waajácúiyáhi. ¹⁰⁻¹³ Áánéllii múu tujkénú diityéké tsáneeri waajácullé ímí ditye méénúhajchíí botsíi diityéké téené wákimyéivu ipícyoóki. Aame tsáápíllekére táábáváiyáhi. Téhdure piivyétéiyómé méwámyuma ítsíimeke ímíñeúvú ityúkëvejtsóne. Áhdure méwamyu panévaturé ímiááméré íjcyáiyá ditye diityéké íavyejúúlleki. Tsá ditye állíúúnújcatsíítyuróne. Ehdu muurá tsaimíyé téené wákimyéi múnaa íjcyámeke pame avyējuulléhi. Aame ihdyu Jetsocríjtoke icyáhcújtsóné uwááboju éhniíñevu íínerí núhnévetúmé úwaabóhi.

Muhdú néjyto meúraavyéne

¹⁴⁻¹⁵ Aane lléváhréjuco uke o ááhívetéíñe. Árónáa ihdyu tsáijyu múúne íícúí o péétúnéllii íñe uke apáhajchíí ó nehíjcyá muhdú Píivyéébeéjté íjcyame dííbyé uwááboju íhvéjtsotúmé úráavyehíjcyámema u íjcyaiñe. ¹⁶ Muurá íñe meúraáavyehíjcyajjító ímiááné íhtsutúné íjcyánéllii íllu nééneé:

Píivyéébé méhdivu bóhówaavé míamúnáájpídívú ípívyéévéneema. Aabée ímiáábé íjcyane Íapííchó bóhówátsohíjcyáhi. Áábekée níjkyéji múnaa íícúvehíjcyáábé uwááboju pámehdíyé tsújaavéné cáhcujtsóme. Átsihdyúu tsiíñe peebe íavyéjuvu níjkyéjívú. Ehdu muurá nééneé.

4

Píivyéébeke icyáhcujtsóné tsaate íhvétsoíñe

¹ Aane Píivyéébe Íapííchoj téeveri meke boohówáwu nehíjcyá páneere tsíhdýuréjuco cápáyóóvéíñe ihde nihñéétsihvúré tsaate dííbyeke icyáhcújtsoróné íhvéjtsóne naavéneéjté átéréénéhjí úwaabóneréjuco úráavyeíñe. ² Aame ílluréjuco mújtaíñe eene íjtsaméiúvú wáajácúmeítyúmé pánehjídú ímiáámeúvúdú úwáábohíjcyáné icyáhcújtsónema. ³ Muurá téeméjtéjuco úwáábohíjcyáné metaábávájcatsíñe ímityúné íjcyane. Áhdure tsáneetsa majchóháñe ímityúné íjcyane nehíjcyáme. Árónáacáa muurá Píivyéébe páneere majcho ípívyejtsó dííbyé cahcújtso múnaa meíjcyame tééne tájpi meíjcyáné hallúvú dííbyeke metéhdútsohíjcyaki. ⁴⁻⁵ Muuráhjáa páneere tsaimíyé ípívyéjtsóobe. Áánéllii tééne tájpi meícyahíjcyánéhjitu tsáneetsa tsá múhdurá meíjtsúcunútyuróne. Muurá panévare dííbyedívú ímí nééneéllii ténehji méoóvéiyá dííbyeke téhdújtsomé.

Muhdú uwáábojte íjcyane

⁶ Ehdu íñe uke o úwaabóné ménahbémuke ímí u úwáábóhajchíí ímiááné Jetsocríjto wákimyéi múnáajpi ú íjcyáhi. Aabe dííbyedítyú íjcyáné uwááboju u cáhcujtsóné ímí u úráavyéhajchíí éhniíñevu ímí ú íjcyáhi.

⁷ Áánéllii éhniíñevu ténejcúrí pííñuméi ímíñeúvú u wáajácuki. Tsá múu íícúvetú átéréénéhjí íhdityuré iújcune tsaate úúbállehíjcyánéhjiri. ⁸ Muurá íínetú meke píáábóítyúnéllii meíhnáho méjpi mépiíñúhi. Áané éhniíñevu muurá panévaturé meke píaabóné Píivyéébe icyánéjcuri mepííñumeíñe. Muurá meke píaabóné ííñújí hallúrí

meijcyánetu. Téhdure meke píáábóné dííbyema tsaímíyējuco meijcyáíñetu. ⁹ Ehdu íñe uke ó nées ímiááné íjcyane. Aane ihdyu óví pámeere cáhcujtsóhi. ¹⁰ Muurá méwaajácú íñé imíjyaú tsaímíyé Mepájtyetétsoobe Píívyéébema meijcyáíñé dííbyeke mecáhcujtsóme. Áánéllii muurá nehniwu méhdityu míamúnaa íhjúvahíjcyámé panévaríyé meícúbáhrámeiyóné pañe téené wákimyéí méméénuhíjcyáhi.

¹¹ Aane páneere íñe uke o nehíjcyanéjhi óví ú úwaabóhi. ¹² Áronáa ihdyu uke tsíménééllédímyé ováhtsaré u íjcyáábeke. Áánéllii uke o nées cahcújtso múnáake u úújétso muhdú múúne ímiáábé Críjtó cahcújtso múnáajpi íjcyadu u íjcyáneri, u úwáábóneri, pamévakéré u wájýúneri, panévatúré ímiáábé u íjcyáneri. ¹³ Áámema íñe ílle o íjcyané hajchótá Píívyéébé waajácuháámí déhvéne dúwáábohíjcyá tsápíjtsoobere. ¹⁴ Aabe ihdyu ímíñeúvú méénuhíjcyá Píívyéébé uke ájcúné waajácúri íñá u méénune u píívyetene. Muuráhjáa dííbyere túkévéjtsóneri cahcújtso múnáa túkévéjtsojte díhyallúvú íhyójtisine ipícyóóne dííbyeke píáábó táúmeíñé tujkéveri téénevu uke ájcuúbe.

¹⁵ Ááné wákimyéí ihdyu ímíñeúvú méénuhíjcyá pámeere iwáájácu ténejcu ímí u úraavyéne. ¹⁶ Áánéllii uke o nées u úwáábohíjcyánéjcutu panévatúré ímíñeúvú u téhmémeíñe tsaímíyé ténejcu u úráavyeki. Ehdu u íjcyáhajchíí ámuha tsaméhjí mepájtyeteé múhdumé dúwáábó illéébone cáhcújtsómema.

5

Muhdú cahcújtso múnáama meijcyane

¹ Aabe múu kéemeke díícyáánidyu íjtsúcunúne ímíñeúvú chooco túkévejtsohi. Tsá múu uhbádúré túkévéjtsotúne. Áhdure ováhtsámuke díñahbémúdú díjtsúcunúne ímíñeúvú túkévéjtsó. ² Kéémélleke díítsííjudu díjtsúcunúne ímíñeúvú túkévéjtsó. Bádsíjcake díñaallémúdú díjtsúcunúne ímíñeúvú túkévéjtsó ímityúné diityédítýú íjtsámeityuubere.

³ Téhdure píibájyujtéke píáábó téene tájpi ditye íjcyáíñetu. ⁴ Áánetu ítsíímema íaachímuma íjcyámeke óví diityéré píaabó cáánímutsíi diityéké píívyétsóne áhdódú íívane. Ehdu néene Píívyéébe ímí íjtsúcunúhi. ⁵ Áánetu ímiááné iye íjcyané píibájyulle óví Píívyéébedívú icyátsípáávéne paíjyuvaré píáábó táúmeíhíjcyá díbye dílleke ipíááboki. ⁶ Áánetu ímíllédú íjcyané píibájyulle ímityúné méénuhíjcyálleke tsá múu píáábotúne. ⁷ Íllu íñe uke o nehíjcyanéjhi páneere dúwáábó cahcújtso múnáake ditye íñetú íñéétsámeityuki. ⁸ Muurá tsaate íhyájkímuke íñahbéjteke ipíáábóiyóné ímíletúmé tsá ímiá cahcújtso múnáa íjcyatúne. Ímityúmé diitye cáhcújtsótúmé ehniíñevu.

⁹⁻¹⁰ Téénéllii mepíáábohíjcyá píibájyujte walléémudítýú tsúúca 60 píjcyábájuco íjcyame ímiááméré íjcyánetu bóhówaucunúmeke, tsáápiikyéré tájívámeke, tsaímíyée ítsíímeke píívyétsómeke, íaahíve múnáake tsaímíyé wáátsúcu híjcyámeke, cahcújtso múnáake píáábohíjcyámeke, tsaatéke kímóhcó nénehji pájtyémeke píáábohíjcyámeke, ímiáánéré méénuhíjcyámeke. Éhdu ícyahíjcyané píibájyujtékeré múu píaabóhi.

¹¹ Áánetu badsíjcáíchóméhjúvú néené píibájyujtéke mepíáábodí tsáijyu múúne bañúháñé ámuha mepíáábohíjcyánáa tsííñe ityájíváne tútávaavémé Críjtoke icyáhcujtsonetu. ¹² Aame téeneri ityútáváávéhajchíí íhyallúvúré ímityúné meenú téené déjúcotu iwágóóóveíñe ípyée íñéhdú íjcyátúnéllíihye. ¹³ Muurá téeméjté jááháñeri pehíjcyá tsííjyatúréjuco óvéhe múnáa íjcyame. Aame tsíjtyedi íhjúvaméré pehíjcyá átéréenéhjí úbálléjcatsímyére. ¹⁴ Áánéllii o nées ditye ityájíváne itsíímávámeke tsaímíyé ityéhme múha diityédítýú íñá íhjúvátuki. ¹⁵ Muurá tehdu néené píibájyujtédtýú tsaatétsáhjí Críjtoke icyáhcujtsoné íhvéjtsóne Naavénekeréjuco úraavyéne.

16 Ahdícyané ámuha cahcújtso múnáadítúyú ámuha hájkímú pííbájujite íjcyáhajchíí múu íiye píaabó tsíjtyedívú tájpityúme. Áánetu íhyájkímuma íjcyátúmeke múu pámeere cahcújtso múnáa píaabóhi.

17 Áhdure múu túkevjtsojtémá uwáábojtéké avyéjuulléhi. 18 Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé: “Trígó tátsoújcori íjcyáábeke ócájikye tsá múu tsíeménevu íhju wátájcotú díbye imájchótuki.” Áhdure nééneé: “Wákimyéi múnáajpi íwákimyéi áhdó ujcúhi.” Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámitu.

19 Téhdure uke o néé tsaapi cahcújtso múnáa túkevjtsoobe tsáijyu múhdurá íjcyane tsáápiye díbyé hallúvú úúbálléhajchíí tsá múu íícúvetúne. Áánetu íhdyu míityétsíuba pápihchúúmeváuba úúbálléhajchíí múu íícuvéhi.

20 Múu pámeere cahcújtso múnáa húmíj pínévú íhnáhóónécoba úwaabó ímityúné imyéenuhíjcyané íhvejtsópítúmeke tsijtye téeneri íñúhnévéne tehdu íjcyátuki.

21 Aane íñe Píívyéébeé, Ávyéjuube Jetsocríjto, níjkyéji múnáa, íjcyámé húmíj pínévú uke o níwaavéné tsáma ímíñeúvú dúwáábohíjcyá múhdí núhnévétuubére. 22 Áronáa íhdyu tsá múu tsaatéké peecútéré méménutú cahcújtso múnáa túkevjtsojte dítye íjcyaki. Muurá peecútéré tsáijyu ímityúmé íjcyámeke u méménúhajchíí tsaate uke íjtsúcunúiyá téhdure ímityuube u íjcyane. Áánéllii uke o néé panévá ímityunéhjitu u téhmémeiki.

23 Áánetu eene díhbáu uke ávyéneri u chémehíjcyánéllii uke o néé áyánéwu bíínójpácyotu u ádo uke tene ípiááboki. Tsá múu tsanééré nújpacyo ádotúne.

24 Muurá tsaate ímityúné méénune tsá téévetú díityémái tene ímíbájchómeítyúrónáaaca. Áhdure tsíñehji wáájácúratúné íjcyaróné páneere ímíbájchómeítyooca bóhówááveéhi. 25 Muurá ímiánéhjí meméenuhíjcyané tsá téévetúne. Áhdure tsíñehji wáájácúratúné íjcyaróné bóhówááveéhi.

6

1 Áánéllii múu tsaaté hójtsí pañe íjcyame ímíñeúvú díityéké panévatúré avyéjuullé ímityúné Píívyéébedítúyú múha íhjuvátu muha meúwáábohíjcyánetu. 2 Ahdícyané tsaaté avyéjujite cahcújtso múnáa íjcyáhajchíí múu avyéjuulléhi. Tsá dítye cahcújtso múnáa íjcyánéllii ávyejúúletúme íjcyáítyuróne. Awáá tsame íjcyame múu ímíñeúvú píáábójcatsíhi. Muurá cahcújtso múnáa meíjcyame mewájyújcatsíñe tsaímíyé mépiáábójcatsíiyáhi. Ehdu íñe uke o néhíjcyanéhjí dúwáábohíjcyá.

Píívyéébeke meúraavyéne

3 Muurá Máavyéjuube Jetsocríjtó uwááboju ímiáájú meúraávyéné tsíjítóríyéjuco tsaate úwáábohíjcyáne. 4 Ehdu úwáábohíjcyámé atéréejte íjcyame íñeubará wáájácúturómé íllure téeneri ímityájkímyeiki. Áámé ííbúwari muurá tsaanééré atérééné íjtsaméi íjcyame táhjácatsíhijcyá ténéhjiri. Áámedítúyú ímichi dóhéjúúvehíjcyané ímityunéhjí íjcyane nómutááva, úhbajcátsi, áabojcátsi, tútávátsojácátsi. 5 Aame ímiáájú wáájácútmé méénúcatsíhijcyá íjtsaméi wáájácúmeítyúme. Aame itsúcunúhijcyá téené hallúvú medsíidsíva meúwáábohíjcyané Píívyéébé uwááboju. Tsá múu ehdu néemedívú náhbévatúne. 6 Muurá íhdyu íñe méhdi íjcyadúnéwúuma tsíñéhjiri íjtsámeítyúmé tsaímíyé Píívyéébeke meúraávyéjító meúraavyémé nihñéétsihvúré íñe ímíjyaú meíjcyááhi. 7 Tsáháa muurá ehnémá ííñujívú metsíímávámeítyúne. Áhdure medsíjívécooca tsá íñá metsájtyetúne. 8 Áánéllii múu tééne tájpíjyucó memájchoma méwajyámuma, meíjcyane, ímí íjtsúcunú tehdujucó. 9 Muurá éhniíñevúré íéhnéváiyóneri tsúúrámehíjcyámé tsá áábúcutú panévá umúúpi. Aame éhniíñevu ídsíidsíva atéréenéhjí wákímyehíjcyámé

ílluréjuco tútávaavémé tééné nįjcaúvú wágóóóveéhi. ¹⁰ Muurá medsíídsíváiyóneríyé meįjácunúhįjcyánetu ímichi tsááne panéváré ímityúne. Muurá tsaate Píívyéébeke cáhcujtsójucoorómé tééneríyé įjácunúhįjcyámé ílluréjuco teene įhvejtsóne. Aame ídátsó įjcyáhi.

Tsaímíyé mecáhcujsóne

¹¹ Áánetu ihdyu tsúúca Píívyéébeęjpi u įjcyaaabe tsá múu tééneri íícúvetúne. İmiáábéré díicyáne ímíñeúvú dííbyeke mecáhcuįtsóįjįtó duráávye. Ááne pamévakéré wajyu. Aabe panéváré ímityunéhįi uke pátyehįjcyáronéhįi ímiáábéré díicyáne daabúcuhiįjcyaa. Tsá múu ‘mityáhmityá’ néétune. ¹² Aabe ímichi díicyáne íínevú táhįátsámeįtyuubéré ímíñeúvú Máavyéjuube Jetsocrįjtoke cahcuįtsó múįjyú medsíįívėjúcóóįtyúne bóhi u újcuki. Muuráhįaa téénelii Píívyéébe uke ujcúhi. Áábeke ímí u cáhcujtsóné tsúúca mityame waajácúhi. ¹³⁻¹⁴ Ahdįcyane įcyooca dííbye tájpi páneere įjcyaaabe Píívyéébe húmįj pñnévuu, éhnée Póótsio Piráátó úmıwávú įhtsútuube įjcyane úúbállémeįbyé Jetsocrįjto húmįj pñnévuu, įjcyane uke o néé íñe muhdú uke o néhįjcyádú u úwáábohįjcyaa íínetú néétsámeįtyuubéré múįjyú tsiíñe díbye tsááiñevújuco. ¹⁵ Muurá Píívyéébe páñétúeįpi įhtsútujte ávyéjujte įjcyáróméhįi avyéjuube įjcyaaabe Criįto tsááiñe éévé úújetécooca wálloó dííbyeke. ¹⁶ Aabe apaábyéré Píívyéébe įjcyá muhdú įjcyáįtyuúbe. Áábé ámıtsaráhcovu muurá tsá múha pıhıvėįtyuróne. Áhdure tsá múha dííbyeke ájtyúmııtyuróne. Áábeke ihdyu metsu įhtsútuube įjcyáábeke medúúrúvahįjcyaa múįjyú nįjkéváityúne. Ehdú teéne.

¹⁷ Ahdįcyane įcyooca uke o néé téhdure ehnéva múnáake u úwááboki. Tsá ditye ítsíméné múhahjchótá įjcyáíñevújıı icyátsıpáávėne mityájkımyeįtyuróne. Píívyéébe ímiáábé įjcyaaabe íínetú meke pıhtótsótúúbedívúré cátsıpáávėiyóme. ¹⁸ Dúwaabo diityéké íéhnevádú įjcyame tsaate pıhtóméhįjike ítsíméneri ipıáábóįyóneri íįjtsámełki. ¹⁹ Áįjyu muurá panévaturé tsaímíyé įjcyámé úmıwa ííne ímįjyaú néeme újcúiyá múįjyú idsíįívėjúcóóįtyúne bóhi.

Timotéoke Páávoro téibúwajtsóne

²⁰ Ahdįcyane uke o néé Timotéoke Píívyéébeke uke níwáávėné wákımyéi ímíñeúvú u méénuki. Tsá múu íícúvetú átéréenéhįi įjienéré įjcyane mıámúnaa iwáájácúneri táhįácatsıhįjcyáneri. ²¹ Muurá ténehįi iúráávėne tsaate tsáhájjuco Píívyéébeke cáhcujtsótúne. Aabe ihdyu óví uke pıaábóhi. Áyu tehđújuco.

2 TIMOTÉO

Hállúvúeháámí Timotéo éllevu Páávoró cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo Páávoró o íjcyáábekée Píivýéébe oke ityújkevéélléne picyóó Jetsocríjtoke mecáhcujsómé mújyú medsíjivéjúcóóityúne bóhí meújcúné uwááboju úwááboobéré o péhíjcyaki. ² Aabe íñe tsiíñe íhyaami diéllevu ó caatúnú ávyeta tájtsiménédú uke o íjtsúcunúúbeke mítyane o wájyuube Timotéo éllevu. Aane óvíi uke Máavyéjuube Jetsocríjtó Caani Píivýéébe pámeeke ídaatsóllédú íjcyaae píaabó ímí u íjcyaki.

Críjtodítýú Páávoró úwaabóne

³ Áánéllii pájyuvaré Píivýéébeke píaabó díhyallúvú ó táumeíhijcyá panévá hallúvúré téhdújtsoobére. Áábeke tsaímíyé ó ícúvehíjcyá íínerí íjtsámeítyuube méíhdé múnáaúvúu ícúvehíjcyáábeke. ⁴ Aabe ó ítsáavehíjcyá éhnée uke o pícyoíñúneri ídátso u kímoovéne. Áánéllii ó imíllé uke o ájtyumíné o ímíjyúúveki. ⁵ Muurá ó waajácú ímí Píivýéébeke u cáhcujsóné díityáállée Róóidámúpí díítsííju Eoníitsema cáhcujsódu.

⁶ Muuráhjáa díhyallúvú táhójtscu o pícyóóne dííbyeke píaabó o táumeíñé tujkéveri uke díbye píaaboobe ú piivýeté dííbyé wákimyéí u méénune. Áánéllii uke o néé ímíñeúvú teene u méénuki. ⁷ Tsáháa Píivýéébe Íapííchó mépañévú pícyootú meíllityéki. Mépañévúu pícyoobe téénej tééveri íhtsutúme meíjcyá íínevú táhjátsámeítyúme ímiááméré meíjcyame mewájyújcatsíki. ⁸ Ahdícyane núcojpillétuubéré dúwáábohíjcyá Jetsocríjtodítýú íjcyáné uwááboju. Ahdure íñe tééné déjúcotu cuvéhóójari o íjcyáneri núcojpvétuubéré Píivýéébedívú cátsípáávéne téhdure tééné déjúcotu u ícúbáhrámeíyóné daabúcu. ⁹ Muuráhjáa tsúúca meke ipájtyetétsoomeke ímiáámedi díbye díllome meíjcyá dííbyeéjte. Tsáháa idyé íñá ímiááné meméénúnéllii meke díbye újcutúne. Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco ííñújí íjcyátúné íhdéjuco meke iwájyúne díbye íjtsámeíñé Críjtoj tééveri meke íújcuíñe. ¹⁰ Ahdújucoo dííbyeke iwállóóneri meke díbye úújetsóné ímiááné meke iwájyune. Aabée mééma ímíbajchó mepée mewágóóóvéiyóne. Áánemáa méhdivu bóhówajcároobe mújyú medsíjivéjúcóóityúne bóhí meújcúíñe uwááboju.

¹¹ Aane íñe úwááboobéré ó pehíjcyá jodíómú íjcyátúmeke okée Píivýéébe níwaavédújuco. ¹² Aabe tééné déjúcotu páhduvaré nénéhjiri o ícúbáhrámeíyoobe tsá o núcojpvétú dííbyedívú o cátsípáávéne. Muurá ó waajácú oke díbye píaaboíñe tsiíñe Jetsocríjtó tsáííñévújuco.

¹³ Ahdícyane ímíñeúvú dííbyé uwááboju cáhcujsóné duráávyé muhdúhjáa uke o úwaabódu. Ááne pamévakeré wajyu Críjto meke wájyudu. ¹⁴ Aabe óvíi Píivýéébé uke ityújkevéélléne níwáávéne wákimyéí ímíñeúvú ú meenu dííbyé Apííchó mépañe íjcyane uke píaabóneri.

¹⁵ Áánetúu Áátsiá ííñújí cahcújtso múnáadítýú tsaate oke náhbénuhíjcyarómé óhdityu péémema téhdure Pijééromútsí Hemóójenemá péehíí. Aane muurá tsúúca ú waajácúhi.

¹⁶ Áánetúu Onetsííporo pívájyúvú oke aahívejé 'bohíbohíúvú' cuvéhóójari o íjcyane núcojpillétuubére. Áábedi óvíi Píivýéébe ídáátsóvéne píaabó panévaturé pámeekéré íítsíímema. ¹⁷ Íllevúhjáa Róómávu wájtsiibe íjcyátútsihdyu oke néhcoobéré ipyéhíjcyáné níjcaúvú ájtyumíté cuvéhóójari o íjcyáábeke. ¹⁸ Aane muurá uure ú waajácú muhdúhjáa

meke dibye píáábohíjcyáné Éépetsóri meíjcyámútsikye. Ahdu óví dííbyeke Píívyéébe píaabó Ávyéjuube Jetsóó itsáácooca tsáímíyé dííbyeke iújcuki.

2

Muhdú uwáábojte íjcyane

¹ Aane ovíi Píívyéébe uke píaabó íñe Críjtoke mecáhcuútsónéjcutu u íhtsútúúveki, Llihú Timotéoj. ² Aabe ihdyu muhdúhjáa mítyáméj pínévú o úwaabóné u wáájane tsíjtyeke ímíñeúvú duwáábó téhdure díityéréjuco iúwáábo tsíjtyeke.

³ Áané wákímyéiyi u ícúbáhrámeíyonéhjí ímíchi díícyáne daabúcuíjcyá díibyéjuco Jetsocríjtó wákímyéi múnáajpi u íjcyaaé. ⁴ Tsá muurá tsodáhó íimillédú íjcyatú pevéjte íjcyadu. Muurá ihdyu íavyéjuube muhdú néhdújuco dibye íjcyane. ⁵ Muurá tsáne íicuri ímíñeúvú íicutúme tsá téene áhdó újcutúne. ⁶ Áánetu úmihéneri wákímyeímyé íbájtsó kéémécooca ujcú téene tájpi íjcyaki. ⁷ Íllu íñe uke o néhíjcyáné cáhawáá ímíñeúvú díjtsó Píívyéébe páneere úhdivu íbóhówájtsoki.

⁸ Cáhawáá díjtsúcunu muhdúhjáa Jetsocríjtó míamúnáa icyánéjcutu Dabíiúvúj tsíménémúhaabe íjcyaaé idsíjívétsihdyu tsiíñe bóhíne. Áábedítyú íjcyáné uwááboju íñe méúwáábohíjcyá pajtyéteju. ⁹ Áané hallútú muurá éhne múúne dsíjívétso múnáájpikye icyúvéhoojánúdú oke míamúnáa cúvéhoojánuube ó ícúbáhrámeíhíjcyáhi. Áronáa téené uwááboju tsúúca pahúllevávúré tsújaavéné tsá múha muhdú méénúityuróne. ¹⁰ Áanéllii o ícúbáhrámeíyonéhjí ó aabúcuíjcyá Píívyéébéé újcúmeke o úwáábo mújyú muhdú íjcyáityúmeréjuco Jetsocríjtoj tééveri ípájtyeteki.

¹¹ Íllu muurá néene ímiáánéjuco:

Críjtoke mecáhcuútsómé medsíjívécooca ííne ímíjyaú dííbyema meíjcyaaíhi. ¹² Áhdure meícúbáhrámeíyonéhjí maáábúcuíhájchíí dííbyema máavyéjúúteéhi. Áánetu dííbyééjte meíjcyane metóónúmeíhájchíí téhdure tóónúibye ihñéjte meíjcyaróne.

¹³ Muurá múhdurá medáríívemeíyónáa íjcyaduré ímiáábé íjcyanéllii meke píáábohíjcyaaé.

Ímiá uwáábojte

¹⁴ Áanéllii ímíñeúvú duwáábó míamúnáake Ávyéjuube Jetsóó mémeri ditye átéréénéhjiri ityáhájcatsíjyúcoótuki. Muurá ténéhjiri íllure tútávátsohíjcyámé ímiá uwááboju lléébóiyómeke. ¹⁵ Áánetu ímiá uwááboobe u íjcyaaé ímíñeúvú dúwáábohíjcyá ímiá uwááboju ííneri núcójpívétuubéré Píívyéébedívú u úújeteki. ¹⁶ Átéérénehjí ditye úbállécatsíhíjcyáneri díicúvedíñe. Muurá ténéhjiri éhniíñevu iye tútávátámeíhíjcyáme. ¹⁷ Áané uwááboju muurá míamúnáadi tsújaavéné íllure díityéké tútávátsohíjcyá éhne múúne cheme méjpiíyi líyaaténé meke tútávajtsódu. Muuráhjáa Himenéomútsikye Piréetoma téené uwááboju tútávajtsóhi. ¹⁸ Aamútsí muurá nehíjcyá meeve medsíjívémé tsiíñe mebóhíjúcoóityúne. Ááneri cahcújtso múnáake tsíñejuvuréjuco dityétsí íbúwátsohíjcyáné tsíhdyuréjuco iúwáábóneri. ¹⁹ Áronáa méwaajácú íllu tene néeneé: “Píívyéébe waajácú ihñéjteke.” Áhdure néeneé: “Pámeere Críjtoéjte tsáhájucó ímityúné méénúityuróne.” Ehdu Píívyéébé waajácúháámitu néeneé.

²⁰ Muurá tsájá pañe tsá apááñéré ímiááné wáabyuta óórótuú, tsítsííne uwáñewáánetuu, méénúmeíñé líiyíhllóné íjcyatúne. Téhdure muurá íjcyáné átéréénéhjí wáabyuta úméhetuu, núpájkityuu, méénúmeíhllóji. ²¹ Ahdu muurá ímityunéhjí méénújúcootúme ímiáámeréjuco íjcyámej tééveri Píívyéébe meénú íwákímyéi.

²² Ahdícyane ihdyu díicúvedí ováhtsámú íbúwatu ímityúné íjtsaméí tsíñáávehíjcyáneri. Ímiáábéré díícyáne ímíñeúvú duráávyé u cáhcújtsojijto. Ááne pamévamáyé wajyújcatsi múhdumé ímiááméré íjcyáne dííbyedi tsúúrameíhíjcyámema íbúwajíí ámuha meíjcyaki. ²³ Tsá múu íicúvetú átéréénéhjiri míamúnaa táhjácatsíhíjcyáneri. Muurá ú waajácú téeménéhjí níjkeváne úhbajcatsívúréjuco. ²⁴⁻²⁵ Tsá tene ímityú Píívyéébé wákimyéí méénume úhbajcatsíñe. Pamévamáyé ímiááméré íjcyáne aabúcuhijcyáiyá ímityunéhjí íjcyaróne. Ímiááméré mítyájkímeyétyúmé chooco úwáábóiyá tsaate ímityúné íjcyámeke Píívyéébé piáábori ditye ímíjpyeténe iwáájácu ímiá uwááboju. ²⁶ Ááne ditye íjchívye Naavéné hójtsí pañétú ímillédú díbye diityéké dáríívehíjcyánetu.

3

Muhdíívané míamúnaa íjcyáíñe

¹ Áánetu wajácútsi díícyaco. Muurá nihñeétsihvúré páneere tsíhdyuréjuco cápáyóóvéíñe úmíwari míamúnaa ímityúné íjcyáahi. ² Imílleímýé tsaímíyé íjcyá mítyane ídsíídsíváiyóne. Mítyákímeyéíhíjcyáimye. Ááne nehníwu Píívyéébedítýú íhhyúváne dííbyeke meúraávyejító tsá ditye ávyejúúlléityúne. Áhdure tsá ditye cáánume íjcyarómeke ávyejúúlléityúne. ³ Tsá muucá ditye wájýúityúne. Míamúnáadi nehníwu íhhyúvahíjcyáimye. Ímityúnéhjiri úmúúpívyehíjcyáimye. Íllure tsaríllehíjcyáimye páneere ímiááné íjcyane. ⁴ Íñáhbévahíjcyarómeke ímityúné dárííveímýe. ‘Meíhíméí’ néeme Píívyéébedi íicúvetúmére íiye tsaímíyé íjcyáiyóneri tsúúrameíhíjcyáahi. ⁵ Pánehjídú dííbyeke meúraávyejító úráávyeímýe. Áronáa tsá ditye ímiáánetúré cáhcújtsóityúne. Áámedi tsá múu íicúvetúne. ⁶ Muurá téeméjtéjuco míamúnáake íáhíívéne állíuré úwáábohíjcyáne. Ááneri walléémuke mútátsohíjcyámé ímityúné íjtsaméí íjcyame ténehjiré llííñémeke. ⁷ Aane diityé uwáábó úráávyerómé tsá múijyú wáájácúityú keená ímiááné íjcyane. ⁸ Tehdúhjáa muurá ápííchojtétsí Jáánémutsi Jááberémá Moitséeúvú úwaabóné ehdííválléhíjcyáhi. Ahdu néeme íjtsaméíúvú wáájácúmeityúmé tsá íicúvehíjcyatú Píívyéébé uwááboju ímiáájú íjcyáneri. ⁹ Ároméi wájácúúvétsáméíí ímityúné imyéénuhíjcyanéúvú diityétsíhhyáa ápííchojtétsí imyéénuhíjcyanéúvú wájácúúvétsáméídyu.

Timotéoke éhniíñevu Páávoru úwaabóne

¹⁰ Áánetu ihdyu ímí tehdújuco u ícyahíjcyáné ukée o úwaabódu. Aabe muurá ú waajácú muhdú o ícyahíjcyáne, muhdú o íjtsaméíñe, muhdú Críjtoke o cáhcujtsóne, panévaré oke pájtyéronéhjí o áábúcuhijcyáne, pamévakéré o wájyuhíjcyáne, o úwáábóné déjúcotu o ícúbáhrámeíyonéhjí o áábúcuhijcyáne. ¹¹ Muurá ú waajácú muhdúhjáa Ajtiokíia múnaa, Icóónío múnaa, Ríítará múnaa, óhdi ícúbáhráronéhjí o áábúcuhijcyáne. Áhdure ú waajácú muhdúhjáa Píívyéébe oke ténéhjítu pátyetétsohíjcyáne. ¹² Aane ímiááné íhnáhóóné Jetsocríjtoke meúraavyéné meímillémé tééné déjúcotu meícúbáhrámeíñe. ¹³ Áánetu ímityúmé állíu múnaa íjcyame ávyétá tútavááveréjuco méénume míamúnáake éhniíñevúré állíhíjcyá muhdú ímityúnehjívú íállítsámehíjcyádu.

¹⁴ Áánetu ihdyu ímíñeúvú duráávyé ukée o úwaabóné tsúúca u wáájácúne. ¹⁵ Muurá ímí tehdújuco tsííménédítyúré u wáájácúné Píívyéébé uwááboju muhdú íwaajácúháámitu nééneé. Aane uke túkévéjtsóneri tsaímíyé Jetsocríjtoke u cáhcújtsoobe ú pájtyéteéhi. ¹⁶⁻¹⁷ Muuráhjáa Píívyéébé uwááboju íwaajácúháámitu íhhyú uubálle múnaa caatúnú dííbyere túkévéjtsóneri meke tene íúwáábo keená ímiáájú íjcyane, téhdure meke tene

ityúkévjtso keená álliúré íjcyánetu, áhdure meke tene iúwáábo múhdurá meícyahíjcyánetu meímíbbáavyéne ímiáámé dílbyema meíjcyame ímiánéhjiréjucu meméénuki.

4

¹ Muurá Ávyéjuube Jetsocrijtó íhtsútuube íjcyaaabe tsiíne tsaá pámeere míamúnaa dsíjivéjúcóóróméhjima muhdú ícyahíjcyáné ímíbájchoki. Áánéllii dílbyee, Píívyéébeé, íjcyámútsí úmíwávú uke o nées dílbyedítú íjcyáné uwááboju pajjyuvaré u úwáábohíjcyahídícyajcójí íjcyaróne. ² Ímíneúvú múhdurá néerónéhjí pañe óvéhéetuubéré cáhcújtsótúmeke chooco duwáábó muhdú tene néhdújucu. Áánetu cáhcújtsójúcoorómé múhdurá ícyahíjcyámeke íhnáhóónécoba duwáábó ditye ímíjpyeteki. ³ Muurá íjcyaiñé míamúnaa ímiá uwááboju íhvéjtsóne ímíllehíjcyádú átéréénéhjí uwáábojtékeréjucu néhcoíñe. ⁴ Aame úubállénéhjiríyéjucu íjcyame ílluréjucu íhvéjtsóíñe ímiá uwááboju. ⁵ Áánetu ihdyu ímiáábéré díicyáne daabúcu híjcyá ímityunéhjí uke pájtyeróne. Ááne dúwáábohíjcyá ímiáájú pajtyéteju míamúnaa icyáhcu jtsoki. Ehdu ímíneúvú méénuhíjcyá díwákimyéíjyucu íjcyane.

⁶ Muurá íñe tsúuca téeneri o ícúbáhrámeíhíjcyánetu ó wáyéeevéhi. Aabe wahájchotáréjucu o íjcyánetu o dsíjiveíñe. ⁷ Tsúuca íñe okée Píívyéébe níwáávéné wákimyéí o méénúnetu ó níjkéváhi. Aabe dílbyeke o cáhcújtsóné tsá o íhvéjtsótúne. ⁸ Áánéllii Jetsocrijtó ímiáábé íjcyaaabe tsiíne itsáácooca téene áhdó oke ávyéjútsoóhi. Árónáa tsá apáábyekéré oke díbye ávyéjútsoítúne. Pámeere múhdumé ímiááméré íjcyáne tsaímíyé dílbyeke téhmehíjcyámeke téhdure ávyéjútsoííbye.

Timotéoke Páávoru túkévejtso

⁹ Aane óvíjyucu íicúí oke duhjéva. ¹⁰ Muurá oke náhbénuhíjcyarómé péjucóó óhdityu. Déema péjucóó Tetsaróónicávú íjienéré ímíllehíjcyánéllííhí. Áhdure Cretséeté péjucóó Garáátsiá íiñújivu. Áhdure Tíito péjucóó Damáátsiá íiñújivu. ¹¹⁻¹² Áánetúu Tííkicyóké ó wallóó Éépetsóvu. Apáábyeréjucu Róóca óhdivu cóeváne. Áánéllii uke o nées kiá Mááco íjcyáábeke u néhcóne óhdivu u tsíva oke díbye táwákimyéityu ípiááboki. ¹³ Aabe néhi u tsáácooca óhdivu tsíva Tóroóavúu Cáápo jávú tátsuucójama táwaajácúhaamíne o pícyoíñúne. Tsáma dábbájívedí ímichi tápañétúéhaamíjí íjcyane.

¹⁴ Áánetu uke o úúballé Arejááodoro ímityúné oke dáriivéné éhne úwáñewáánetu panévaré méénuhíjcyáabe. Áábema ihdyu óví Píívyéébe ímíbbájchó teéne. ¹⁵ Áábeke témbúwá díicyaco. Uke mújtátsódííbye. Muurá íñe meúwáábohíjcyáné ehdíívallehíjcyáabe.

¹⁶ Aanée muurá pámeere oke náhbénurómé óhdityu péené boone ímityúnéhjí ímíbbájchojté úmíwávú o íhjúvúwáabeke tsá múha oke píáábotúne. Árómeke néhi tsá íñá pájtyéityú téené hallútu. ¹⁷ Muuráhjáa ihdyu Píívyéébe oke píáábóneri pajtyéteju o úwaabóné tsújaavé pámeere jodíómú íjcyátúrómédívu. Áhdurée oke pájtyetétsoobe oohímíyé oke dóóíyónetu. ¹⁸ Aabe muurá oke panévatúré téhmeé tsaímíyé íavyéjuri dílbyema níjkyéjiri o íjcyaki. Áábeke metsu maávyéjútso mújyú níjkéváityúne. Ehdu teéne.

Páávoru pítyajcóne

¹⁹ Aane óóma duubállé Pírícama Akííramútsikye o dúúruváne. Téhdure Onetsííporóké pámeere íitsíímema ó duurúváhi. ²⁰ Téhdure uke o úúballé Coríítovúu óhdityu Eráátó cóeváne. Áánetúu Tóroópimo chéméébeke o pícyoíñú Miréétovu. ²¹ Áánéllii uke o nées íicúí úúníjyabái íjcyátúné íhde u tsáakíí. Téhdure uke o úúballé ílletu uke ditye dúúruváne Eobóóroo, Podéétee, Ríínoó, Cáráóódíaa, íjcyame. Téhdure pámeere tsíjtyehjí ménahbémú uke

duurúváhi. ²² Ahdícyane óví Píívyéébema Ávyéjuube Jetsocríjtomútsí pámeekéré ámúhake píaabóhi. Áyu tehdújuco.

TÍITOÓ

Tíító éllevu Páávoru cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo Páávoru Píívyéébé ñcúve múnáajpi o íjcyaaabe íñe Jetsocríjtodítýú íjcyáné uwááboju úwááboobéré ó pehíjcyá dibyée tsúuca újcúmeke ditye ímíñeúvú iwáájácu téjijto meúraavyémé múijyú medsíjivéjúcóóityúne bóhí meújcone. ² Tsá muurá Píívyéébe állíuutúne. Aabée téenevu meke íajcuíñe nées tsúucajátújuco íñujíikyée ípívyéévétúné ihdéjuco. ³ Áané uwáábojúu mewáájácúíñe ééve úújetétsihvújuco muurá íñe meke dibye wáájácútsóné téenevu. Aane úwááboobéré ó pehíjcyá Mepájtyetétsoobée Píívyéébe oke néhdújuco. ⁴ Aabe íñe íhyaami ó caatúnú, uu, Tíító éllevu táuwaáboríi Píívyéébeke u cáhcújtsónéllii tájtsiménédú uke o íjtsúcunúúbe éllevu. Aane ihdyu óvíi pámeeke íídaatsóllédú íjcyamútsí Mepájtyetétsoobe Jetsocríjtoma uke píaabó íbúwajíi u íjcyaki.

Cahcújtso múnáake Tíito píaabóne

⁵ Muuráhjáa uke ‘Créetaá’ némeíñe caapáhovu ó pícyoíñú tétsii íjcyácoomíjiri íjcyáné cahcújtso múnáake panévatúre u píaaboki. Áhdurée uke o nées diityémá túkevjtsootéké u méménuki. ⁶ Aame diitye túkevjtsojte íjcyáiyá panévatúre ímiááméré íñetú néétsámeítyúme. Tsáápíllekére táábaváiyóme. Áamej tsíímé cahcújtso múnáa íjcyáiyá cáánímudívú íñéétsótuki. ⁷ Muurá túkevjtsoobe páneere Píívyéébé icyánéjcu wákimyéi ejécunúhi. Áánéllii téené wákimyéi méénume panévatúre ímiááméré íjcyáiyáhi. Tsá ditye ávyéjuuháñe llííñéítyuróne. Tsá ditye cááyóbáítyuróne. Tsá ditye llíyíicyávéítyuróne. Tsá ditye átéréénéhjí hallúvú dsíídsíváítyuróne. ⁸ Keená ímiááné íjcyane Píívyéébe ímilléneréjuco ditye méénúiyóné íñevú táhjátsámeítyúme. Aame tsáímíyé íaahíve múnáake waatsúciyáhi. ⁹ Tsáímíyé ímiá uwááboju tsúuca iwáájacúné úráavyéiyóme. Ááne úwáábóiyómé téenetu ímityúné íhjyúvahíjcyámeke ímí diityéké tene íbúúúveki.

¹⁰ Muurá íjcyámé mítyame tamúnáa jodíómú ímiáájú úraavyéjúcoorómé úwáábohíjcyáné míamúnáa kíhdyahírótsámeítyónetu. Ááneri íllure míamúnáake állihíjcyáme. ¹¹ Áánéllii múu diityéké bóijcyú téenetu. Múhdurá úwáábohíjcyámé téené hallúvú idsíídsívakiye. Muurá pívájavá múnáakéjuco ditye mújtatsóné ímiájíjtó ditye úráavyénetu.

¹² Aanéhjáa muurá tétsii múnáajpiyé uwááboobe néehíi: “Créeta múnáa ávyétá allíujte iyámédú néeme ovéhe múnáa íjcyame mítyane majchóhi.” ¹³ Ímiáánéjucóhjáa dibye nééneé. Áánéllii uke o nées íhnáhóónécoba tétsii múnáake u úwáábo ditye ímíñeúvú Críjtoke icyáhcújtsoki. ¹⁴ Aame tsá íicuvéjúcóóityú átéréénéhjí íjtsaméítyuré íujcune ditye úúbállehíjcyáneri. Áhdure tsá ditye íicúvéityú ímiájíjtó úraavyéjúcootúmé diityéké tsíñejcúvúre túkévéjtsóneri.

¹⁵ Muurá cahcújtso múnáa ímiáánéré íjtsámeíhi. Áánetu cáhcújtsotúmé tsá múijyú ímiááné íjtsámeítyuró ímityúnéré diityé íbúwari íjcyánéllíihye. ¹⁶ Tehdu néeme muurá bañúháñe nehíjcyá Píívyéébeke iwáájacúne. Árónáa múhdurá ditye icyahíjcyánetu méwaajácú íllure ditye állihíjcyáne. Aame ímityúmé íjcyame tsá múijyú ímiááné méénúítyuróne.

2

Ímiá uwááboju

¹ Áánetu ihdyu ímíñeúvú dihjyúvahíjcyá muhdú ímiá uwááboju néhduú. ² Ááne dúwáábohíjcyá kéémemújuco íjcyané nahbémuke ditye tsaííbuwáre íjcyáne pamévakeré íavyejúúlleki, ímityúnehjívú ditye ityáhjátsámeityuki, Críjtoke ditye ímí icyáhcuýtsoki, ímityunéhjí íjcyaróné iáábúcúne ditye pamévamáyé iwájyújcatsíki. ³ Áhdure kéémemújuco íjcyané naallémuke duwáábó pamévakeré íavyejúúlléne tsíjtyedítýú állíunéhjí ditye íhhyúvátuki. Áhdure tsá ditye líyíicyávéityuróne. Ímiááneturé bóhówaúacunúiyóme. ⁴ Aame úwáábóiyá bádsíjcake muhdú múúne walle ájyúma iwájyújcatsíñe tsaímíyé ítsíimeke téhmene. ⁵ Úwáábóiyómé ímityunévú ditye ityáhjátsámeityuki, panévatúré ímiááméré ditye íjcyaki, tsaímíyé ihjya ditye ityéhmeki, tsíjtyeke ídaatsólléne ditye ipiááboki, ájyumu túkévetsódú tsaímíyé ditye íjcyaki. Ehdú íjcyáiyómé Píívyéébé uwáábójutu múha ímityúné íhhyúvátuki.

⁶ Áhdure ováhtsámuke ímíñeúvú duwáábó ditye ímiááméré íjcyaki. ⁷ Ááne panévatúré ímiáábé diityémá diicya tehdu ditye íjcyaki. Tsá múu májchíjyuri díllotú diityéké iúwaabóne. ⁸ Tsaate úhdityu ímityúné íhhyúváneri díicúvedí ditye tééneri íñúcójpívéne tsiíñe íhhyuvájúcóótuki.

⁹ Téhdure idyé uke o néé tsaaté hójtsí pañe íjcyámeke u úwáábo ditye ímiááméré íjcyáne íavyéjute táuhbáne imyéénuki. Tsá tene ímityú líííñetúré diityéké ditye añújcúiyóne. ¹⁰ Tsá ditye nánítyuró diityé éhne. Panévatúré ímiááméré íjcyáiyá Mepájtyetétsoobe Píívyéébé uwááboju diityédítýú íbóhówaúacunúki.

¹¹ Muuráhjáa meke ídaatsólléne iwájyúmeke waajácútssoobe muhdú mepájtyetéíñe. ¹² Áánéllii tsúuca méwaajácú páneere íjí ímityuháñé meíhvéjtsóne tsaímíyējuco dííbyeke meúraávyeyíyoné íñevú táhjátsámeityúme. ¹³ Áhdure tsúuca méwaajácú ípyéé íñéhdú íhtsútuube Mépiivyéébé Mepájtyetétsoobe Jetsocríjtó íñé ímíjyaú tsááiñe metéhmehíjcyáne. ¹⁴ Diibyée muurá dsíjívé mewájyuri mepée mewágóóóvéiyónetu meke ipájtyetétsoki. Ehdúu meke ímíjpyetétsoobe dííbyeéjté meíjcyame ímiááné meímílléne ímiáánerējuco meméénuki.

¹⁵ Ehdú múu úwaabó míamúnáake tsápíjtsoobére. Áhdure múu íhnáhóónécoba úwaabó múhdurá ícyahíjcyámeke diityédíívú táhjátsámeityuubére.

3

Muhdú múúne cahcújtso múnaa íjcyane

¹ Áhdure idyé duwáábó cahcújtso múnáake ditye pámeere ííñújí avyéjuktéké íavyejúúlléne muhdú ditye néhdu íjcyáne imyéénuhíjcyá ímiáánerējuco. ² Ááne ímiááméré íjcyáne mítyájkímyeityúme míamúnáake ídaatsólléne ipiáábohíjcyaki. Aame tsá múhdityú ímityúné íhhyúváityúne.

³ Muuráhjáa tujkénú múhdurá menéénéllii tsá Píívyéébeke melléébohíjcyatúne. Ídátsohrée ímityúnéhacáa íjcyane páhduváre nénehjí pánehjídú ímíwu meíjtsúcunúné meúraávyehíjcyáhi. Ehdúu ímityúnéhjí pañe meíjcyame tsíñéhjiri ménomíutáavahíjcyáhi. Áhdurée tsíjtyéhjima métsaríllécatsíhijcyáhi. ⁴ Arónáacáa Píívyéébe Mepájtyetétsoobe ímiááné pámeekéré míamúnáake iwájyune úújetsó meke ipájtyetétsóneri. ⁵ Tsáháa íñá ímiááné meméénúnéllii meke díbye pájtyetétsotúne. Mekée ídaatsóllénéllii pájtyetétsoobe Íapííchoj tééveri meke díbye ímíbjachómé béhné íjtsaméimáyējuco meíjcyaki. ⁶⁻⁷ Teenée Íapíícho mépañévú pícyoobe Mepájtyetétsoobe Jetsocríjtoj tééveri ímiáámerējuco meíjcyame mújyú medsíjívéjúcóóityúne bóhí meítsohíjcyané meújcyuki.

⁸ Aane éhniíñevu dúwáábohíjcyá Píívyéébeke cáhcujtsómé keená ímiáané íjcyanére imyéénúíñeri itsúúrameíki. Ehdu íñe uke o nées pámeekéré píááboíñe. ⁹ Áánetu eene átéréenéhjí meke píáábóityúné muhdúhjáa méihdé múnáaúvú íhdéené taúhbáju úráávyehíjcyáneri ditye táhjácatsíhíjcyáneri díícúvedíñe. Íllure ténéhji meke mújtatsóhi.

¹⁰ Áánéllii múu tsaate ténéhjiri táhjácatsíhajchíi bóijcyúra míjyúúre. Aane ditye lléébótúhajchíi múu ílluréjuco íjchívyetsóné díityéké tsíjtyeke ditye imújtátsótuki. ¹¹ Muurá ehdu dáríívémeímyé tsáhájucó ímíllétú ímí íjcyane. Aame waajácurá íhyallúvúré ímityúné imyéénune.

Tíítóke Páávoró túkévejsóne

¹² Aane díéllevu Tííkicyómá Atéémamútsidítyú tsáápikeye o wáalloobe úújetécooca íícúí oke dúhjetécó Nicóóporíyí o íjcyáábeke. Técoomíyí úúníjyaba o pájtyeíñé ó wábyujtsóhi.

¹³ Áánetu ihdyu óvíi muhdú u píívyetédú ú píáabó Apóóromútsikye ímityúné múúne méénúmé hallúvú íhjúvaabe Tséénáma dítyétsí kíávú ipyéhullévú péécoóca. ¹⁴ Aane ihdyu óvíi éhnée méuwaábori cáhcujtsómé iwáájáne téhdure tsíjtyeke píáabó ímiáájú díityédítyú íbóhówaúcunúki.

Páávoró pítyajcóne

¹⁵ Ahdícyane óvíi Píívyéébe pámeekéré ámúhake píáabóhi. Pámeere ménahbémú ílle íjcyane uke duurúváhi. Áhdure elle íjcyámeke o duurúváhi. Áyu tehdújuco.

PIREMÓO

Piremóo éllevu Páávororo cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo Páávororo Crijtoko o úráávyéné déjúcotu cúvéhóójari o íjcyáábema ménahbe Timotéo íjcyáábema muhtsi íhyaami diéllevu mécaatúnú Píívyéébé wákimyéi muhtsi meméénuhíjcyádú téhdure tééné wákimyéi u méénúúbeke mítyane uke muhtsi mewájuube Piremóo éllevu. ² Téhdure idyé dihjyávú píhcyáávehíjcyané cahcújtso múnáá wáábyuta téhaámi. Áhdure uwáábotu meke píáábohíjcyabe Akíípoo, ménaalle Áápiaa, íjcyamútsí wáábyuta téhaámi. ³ Áámeke ihdyu óví ámúhakyé Máavyéjuube Jetsocriptomútsí Méécááni Píívyéébema píaabó íbúwajíí ámuha meíjcyaki.

Piremóo ímí cáhcújtsóne

⁴⁻⁵ Muurá paíjyuvaré Píívyéébema o íhjuvácococa díhyallúvú ó téhdútsohíjcyá uuva ímí Máavyéjuube Jetsocrijtoko u cáhcújtsóne pámeekéré cahcújtso múnáake u wájuhíjcyané uubállé o lléébónéllíihye. ⁶ Áánéllii díhyallúvú ó táumeíhíjcyá píáábó íñe Jetsocrijtoko mecáhcújtsónej téeveriyé méema píáábó íjcyane éhniíñevu u wáájácúne tsíjtyeke u úwááboki. ⁷ Muurá mítyane ó ímíjyuuvé ímí tehdújuco ménahbémuke u wájuúne panévariyé diityéké u ímíjyúúvétsóhíjcyáneri.

Páávororo Onéétsimó hallúvú íhjuváne

⁸ Áábeke muurá uke ó píivyéterá o táuhbané ñná u méénúíñevú Crijtorée oke uwáábóóbedívú pícyoóbe. ⁹⁻¹⁰ Aabe íñe ídátso keeméjuco o íjcyabe dííbyeke o cáhcújtsóné déjúcotu cúvéhóójari o íjcyabe úúma ó íhjuvává Onéétsimó hallúvú táuwáábori díbye Píívyéébeke cáhcújtsónéllii tájtsiménédú o íjtsúcunúúbé hallúvu. Áánéllii uke o nées oke u wájuúhajchíí dííbyeke u píááboki.

¹¹ Muuráhjáa ihdyu éjyú díhyójtí pañe íjcyabe tsá íñetú uke píáábohíjcyatú átéréejpi íjcyanéllíihye. Ároobe ícyooca tsúúca ímíjpyetéhi. ¹² Áábeke íñe tsiíñe diéllevu o óómíchóóbeke ihdyu ímíñeúvú waatsúcúpéjtsoco muhdú oke u wáátsúcúiyódu. ¹³ Ó imíllera díbyeí óómaye íjcyane íñe ímiá uwáábójú déjúcotu cúvéhóójari o íjcyané hajchótá oke díbye píááabo oke u píáábóiyódu. ¹⁴ Áronáa tsá o ímíllétú u wáájácútúnáa díbye óhdivu cóeváne. Ihdyu dícyánéjcutu u ímílléhajchíí tehdújuco óhdivu icyóéváne oke díbye píáábóiyóne. ¹⁵ Muuráhjáubáhjáa ihdyu úhdityu úmívaabe ímíbáávyéne úúmaye íjcyaki. ¹⁶ Aabe ihdyu tsiíñe díhyójtí pañevú úújetéébeke éhniíñevu ú wájuúhi. Muurá téhdure dííbyeke mítyane ó wájuúhi. Áané éhniíñevu dííbyeke wájuú tsúúca Píívyéébeke cáhcújtsoobe díñahbéduréjuco néébeke.

¹⁷ Áhdícyane tsáma ímíñeúvú dííbyeke waatsúcucú muhdú oke u wáátsúcúiyódú ímiáané díñahbéébé o íjcyáabeke u wájuúhajchííjyú. ¹⁸ Aabée uke ímityúné dáriívéhajchííjyú, díbyeé tsíméné úhdityu áhdótuube újcúhajchíí néhi páneere ookéréjuco dahdótso. ¹⁹ Aane uke o áhdoíñe o nées o Páávororo ó caatúnúhi. Áronáa ihdyu tsá uke o néetu téhdure oke u áhdóiyóné ukée o píaabóne. ²⁰ Ehdú teéne, muúbej. Áhdícyane óví Ávyéjuube Jetsocrijtoko mecáhcújtsónéjcutu táñahbe u íjcyabe oke ú tsípajtsóhi.

²¹ Ehdú íñe diéllevu ó caatúnú panévatúré ímiáábé u íjcyane o wáájácúnéllíihye. Áánéllii ó waajácú uke o nehíjcyané éhniíñevu panévare tsaimíyé u méénúíñe. ²² Aane uke o nées táihde tsátsii u ímíbájchoki. Tsáijyú múúne Píívyéébeke ámuha táhallúvú píáábó metáumeíhíjcyáne jpeévé ámúhadívú ó úújetéhi.

Páávoró pítyajcóné

²³ Áhdure uke ó úúballé Epáápara uke dúúruváne téhdure Jetsocríjtoke iúráávyéné déjúcotu óóma cuvéhóójari íjcyáábe. ²⁴ Áhdure uke duurúvámé Máácoó, Arijtáácoo, Déémaá, Róócaá, ehdume muha mewákímyeíhijcyáme.

²⁵ Ahdícyane óví Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakyé píaabóhi. Áyu tehdújuco.

HEEBERÉO

Heeberéo mu éllevu cáátúnúmeiháámi

Píivyéébe Íllyj tééveri míamúnáama ihjyuváne

¹ Éjyuúvúhjáa Píivyéébe ihjyúvahíjcyá méihdé múnáaúvuma páhduváré nénehji ihjyú uubáalle múnáadívú íbóhówajcárónej tééveri. ² Áánetu ícyooca íjcyáné míamúnáama ihjyúvaabe Ílly Jetsocríjtoj tééveri. Aanéhjáa dííbyej tééveri páneere múhdúné tsíeméné ípívyéjtsóne dííbyé hójtsí pañévú pícyoobe téené avyéjuube díbye íjcyaki. ³ Aabéhjáa Cááni Píivyéébeke bóhówájtsoobe meke úujetsó muhdú díbye íjcyane. Áábedítýú dííbyé ámítsaráhcó bóhówaúcunúúbé íhtsútuube íjcyáábe tájpi páneere íjcyáhi. Muuráhjáa ídsíjíveneri méimítyuháñé íímíbájchóne Cááni éllevu níjkyejívú ipyééne ílluréjuco díbye avyéjuuténe.

Níjkyéji múnáa ehniíñevu Píivyéébe Hajchi ávyejúúne

⁴ Aabe níjkyéji múnáa ehniíñevu íhtsútuube Cáániye Píivyéébe dííbyeke ávyejújtsoóbe. ⁵ Tsáháhjáa muurá mújyú díbye tsáápiikye níjkyéji múnáadítýú néétune:

Uu Hájchíwu u íjcyáábeke uke o ávyejújtsoóhi.

Áhdurée tsá díbye dííbyedítýú néétune:

Dííbyej caani o íjcyánéllii tájtsíméné dííbye.

⁶ Áronáacáhjáa ihdyu Íllíkye apáábyéré íhtsútuube íjcyáábeke ííñujívú íbóhówajcáróbedítýú neébe:

Óví pámeere tahñéjté níjkyéji múnáa Hájchíwúuke íávyejújtsoóbeke duurúváhi.

⁷ Áánetúhjáa ihdyu díitye níjkyéji múnáadítýú neébe:

Tápiáábojte níjkyéji múnáa kíjyebádu. Áhdure cúújuwádú díitye.

⁸ Téhduréhjáa tsiíñe íllídityu neébe:

Uu íhtsútuube Píivyéébe u íjcyáábe avyéjú tsá mújyú níjkéváityúne. Aabe ímíáábé u íjcyaaabe muhdú tene íjcyadújuco míamúnáama u méénuíñe. ⁹ Muurá ímíáábé u íjcyánéllii tsá ímityúné u ímíletúne. Áánéllii oo Dípiivyéébe o íjcyaaabe uke páme ehniíñevu o píááboó ííne ímíjyaú u íjcyaki.

¹⁰ Téhduréhjáa tsiíñe dííbyedítýú neébe:

Uu íhtsútuube avyéjuube u íjcyaaabé u ípívyéjtsó páneere íévéhóowari íjcyánéhjima ííñuji. ¹¹⁻¹² Áronéhjí wágóóóveé wájyamu nójcanújá wágóoovédu. Ehdu ténehji u wáágóóné boone béhnéréjuco u ípívyéjtsóíñé ehne múúne wájyamu nójcanúné boone béhjáréjuco dítye cápáyoácódu. Áronáa ihdyu dííjtsaméi tsá mújyú cápáyoóvéityúne. Áhdure tsá mújyú muhdú u íjcyáityúne.

¹³ Téhduréhjáa tsá mújyú díbye tsáápiikye níjkyéji múnáadítýú néétune:

Íchihvúi táúniúvú díicya dímunáake úúma o táhjáné hajchóta.

¹⁴ Muurá díitye níjkyéji múnáa Píivyéébe píáábojte íjcyame tsá íjpííma íjcyatúne. Aame panévatúré píáábohíjcyá pájtyetéímyeke.

2

Tsá meíhvéjtsóityú mepájtyetéíñe mecáhcujsóne

¹ Áánéllii metsu téíibúwá meíjcyáne ímíñeúvú meúraávyé íñe mepájtyetéíñe uwááboju melléébohíjcyáné téénetu memújtátuki. ² Éjyuúvúhjáa muurá díitye níjkyéji múnáaj

téeveri Píívyéébe úwáábohíjcyá ímí tehdújuco. Aanéhjáa tsaate lléébotúmé ímityúné méénuhíjcyámeke tééné hallútú ícúbáhráhíjcyaaábe. ³ ¿Aane íñe teenéjuco mepájtyetéíyóneri meíícúvétúhajchíí múhdutú mépájtyéteéhi? Muuráhjáa dííbyere Ávyéjuube Jetsocríjtó úúballé tsúúca teene mééma imyéénune. Áané uwáábojúu lléébótujkénúmé méhdivu pajtyétsóhi. ⁴ Áánevu Píívyéébe meke ímíñeúvú waajácútsó páhduváré nénehji méénúráíturóné imyéénúneri. Muuráhjáa dííbyeke cáhcújtsómé pañévú Íapííchó ipícyóónej téeveri páhduváré píáábohíjcyaaabe muhdú íjtsúcunúdu.

Jetsocríjtó míamúnáajpídyú íjcyane

⁵ Áronáacáa tsá díbye néetu béhné íiñújiri meíhjúvahíjcyaji ípívyéjtsoji níjkyéji múnáa hójtsí pañévú ipícyooíñe. ⁶ Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

¿Aca muhdú íívámedi míamúnáadi ú iyyácunúhíjcyáhi? Áhdure ¿muhdú ííváabedi Míamúnáajpídívú ipívyéévéébedi ú iyyácunúhíjcyáhi? ⁷ Muuráhjáa dííbyeke ú picyóó wahájchotáwu díbye níjkyéji múnáa íhtsútú lliíñévuréjuco íjcyaki. Áróóbekée bóónétu u ávyéjújtsóne ú picyóó páné avyéjuubéré díbye íjcyaki.

⁸ Ehdú Píívyéébe waajácúháámitu néene páneere Críjtó hójtsí pañe íjcyane. Áronáa tsáhái panévaré dííbyé hójtsíri íjcyatúne. Íjcyaiñéi ihdyu mújyú páneere dííbyé hójtsíríyéjuco íjcyane. ⁹ Muuráhjáa ihdyu Píívyéébe dííbyeke wahájchotáwu picyóó níjkyéji múnáa lliíñévuréjuco míamúnáa wájyuri díbye idsíjiveki. Ároobe ícyooca ílluréjuco ávyéjuuténe.

¹⁰ Dííbyej téeverí páneere Píívyéébe ípívyéjtsó téeneri íávyéjújtsámeíki. Áanéllíhyéé mewájyuri dííbyeke íhvéjtsoobe Mépájtyetétsóobe íjcyaaabe ícúbáhrámeíñej téeveri meímíbaávyeiki. ¹¹ Aame dííbyema tsané nahbémuréjuco meíjcyame tsaapíkyéré mécaaníváhi. Áanéllí Píívyéébe Hajchi tsáhájucó meke núcojpiiletú tsúúca íñahbémú meíjcyámeke. ¹² Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

Uke ó bóhówájtsóo táñahbémudívu. Aame tsaméhjí uke muha medúúruváné mémátsívahíjcyáhi.

¹³ Téhdure nééneé:

Píívyéébedívú ó cátsípáávehíjcyáhi.

Téhdure tsííñe nééneé:

Tsúúca okée Píívyéébe náhbénúmema oó.

Ehdú néene Píívyéébe waajácúháámitu.

¹⁴ Muurá íñe míamúnáa meíjcyadúréé idyé Jetsocríjtó íjcyá íjpiíma, ítyujpácyoma. Ehdú míamúnáajpídívú ípívyéévéne dsíjiveebe mépée mewágóóóvéíyónejcúvú meke íbúwátsohíjcyaaabe Naavéneke ityáhjaki. ¹⁵ Ehdú dííbyé hójtsí pañétú meke pájtyetétsóobe mewágóóóóvéíyónetu. ¹⁶ Tsáháa Críjto tsáatu níjkyéji múnáake ipíááboki. Tsaabée Aavaráaúvúj tsíménémúhaabe meíjcyámeke ipíááboki. ¹⁷ Áanéllíhyéé míamúnáajpídívú ípívyééveebe ímiá lluuváábé íjcyaaabe íñe muhdú meícyahíjcyáné iwáájacu méhdi ídáátsóvéne máhallúvú Píívyéébeke píáábó ityáúmeíki. Aabée mewájyuri pájámeííbyedi ícúbáhrámé méimítyuháñe íábájívémeíki. ¹⁸ Téhdurée dííbyeke Naavéné máváríjchóneri ícúbáhrámeíñéllí waajácuube muhdú ténehji meke dómácohíjcyáne. Aabe piivyété meke téénetu ipíaabóne.

3

Moitséé ehníñevu Jetsóó ávyéjúúne

¹ Ehdú teéne, ámuúha táñahbémuj. Áanéllí Píívyéébeéjté meíjcyame metsu ímíñeúvú meúráávye uwááboobe Jetsocríjtoke, dííbyeke meúráávvehíjcyánéjcu lluuváábé páñétúejpi

Íjcyáábeke. ² Muuráhjáa Píivýéébe dííbyeke níwáávéne wákimyéí tsaímíyé nijkévaabe Moitséeúvukéhjáa díbye ihñéjtedívú níwáávémeke díbye tsaímíyé téhmehíjcyádu. ³ Áronáa ihdyu Moitséeúvú ehniíñevu avyējúúllémeíbyé páneeré díbye ípívýéjtsónéllii éhne múúne jaa méénuube téjja ehniíñevu ávyejúúllémeídyu. ⁴ Muurá míamúnaa jaa meenúhi. Áronáacáa ihdyu páneere Píivýéébere ípívýéjtsónéllii éhniíñevu díibye avyējúúhií. ⁵⁻⁶ Ehdú muurá Críjto Moitséeúvú ehniíñevu ávyejújtsámeíhi. Muuráhjáa dííbyeúvú Píivýéébeéjté jahdu néemeke ímí téhmehíjcyáhi. Ároobé dííbyé íicúve múnáajpíye. Áánetu ihdyu Ílli Críjto dííbyeéjté avyējuúbe. Áábedítýúu muurá díibye Moitséeúvú meke úúballéhi. Aane ímiááné dííbyeéjté meíjcyame dííbyedívú mecátsípáávéne nihñéétsihvúré ímí dííbyeke meúráávyéhajchíí tsaímíyé meíjcyáahi.

Píivýéébeéjté tsaímíyé íjcyane

⁷ Muurá Píivýéébe waajácúháámitu dííbyé Apííchó túkevėjtsóneri dííbyé ihjýú uubálle múnáajpi néehíí:

Píivýéébe o íjcyaaabe ámúhake o néene melléébo. ⁸ Tsá múu oke táhjáalletú éhnéé ámúhá ihde múnáaúvú íñéubá píivýétúné íiñújiri íjcyácooca oke dáríívehíjcyádu. ⁹ Ehdúu téhulle íjcyame dáríívémeíhijcyá 40 píjcyá hajchótá díityémá méénuráítyúronéhjí o méénuhíjcyáné ájtyumíjúcooróme. ¹⁰ Aanéé oke cáyobáávatétsoobe díityédítýú o néehíí: “Íjtsaméí tútávaavémé tsá ímíletú díityéké o túkévejtsóné illéébone.”

¹¹ Ehdúu díityédívú o cáyobáávaténe ímiááneturé o néé díityéké tsaímíyé o pícyooíñé o nehíjcyátsihvu dítye úújetétyúne.

Ehdúhjáa Píivýéébe waajácúháámitu dííbyé ihjýú uubálle múnáajpi néé dííbyé Apííchóré túkevėjtsóneri.

¹² Ahdícyane tsáma téííbúwá méíjcyaco, ámuúha táñahbému. Ámúhá íjtsaméí métútávávedí díibyejúco ímiá Píivýéébe íjcyáábeke ámuha mecáhcújtsónetu ámuha memújtátuki. ¹³ Múu tsápítsójcatsí teenéjúco ícyooca meíjcyarááhorí meíjcyáné hajchótá ímityúné ámúhake ímújtátsótuki. ¹⁴ Muurá tujkénutújúco nihñéétsihvúré tsaímíyé Píivýéébedívú mecátsípáávéne dííbyeke meúráávyéhajchíí íñé ímíjyaú Críjtoma méíjcyáá íavyėjuri. ¹⁵ Áánéllii máábájíívedí Píivýéébe íwaajácúháámitu íllu nééneé:

Píivýéébe o íjcyaaabe ámúhake o néene melléébo. Tsá múu oke táhjáalletú ámúhá ihde múnáaúvúu oke táhjáallehíjcyádu.

¹⁶ ¿Acáa caatyé Píivýéébeke ímityú dáríívehíjcyáhi? Muuráhjáa Ejíhto múnáa hójtsí pañétú Moitséeúvú íjchívyetsómé Píivýéébeke ímityúné dáríívehíjcyáhi. ¹⁷ ¿Acáa caatyédí Píivýéébe icyááyóbáne ícúbahrá 40 píjcyá hajchótá? Díityéréé muurá ímityú níjcaúvú úújetémé íñéubará píivýétúné íiñújivu dsííívehíjcyáhi. ¹⁸ ¿Acáa caatyéké neebe tsaímíyé díityéké ípícyooíñé íñéérótsihvu dítye úújetétyúne? Díityédítýúréé ehdu neebe dítye dííbyeke lléébohíjcyátúné déjúcotu. ¹⁹ Áhdújúcoo muurá tsá dítye úújetétú díbyéé díityéké nehíjcyátsihvu ípyéé icyáhcújtsótúnéllííhye.

4

¹ Áhdure muurá ícyooca mééma íjcyájúcooróné Píivýéébe meke nehíjcyáné tsaímíyé dííbyema maávyéjuutéiyóne. Áánéllii téííbúwá méíjcyaco téeneri mebánúmeítyu dítyéhjáa bánúmeídyu. ² Muuráhjáa díityéké íúwáábohíjcyádúré ícyooca Píivýéébe méhdivu muhdú mepájtyetéíñé uwááboju bóhówátsohíjcyáhi. Aane muurá dítyéé íjcyadúré mel- léébójúcoorómé mecáhcújtsótúhajchíí tsá íínetú meke tene píáábóityúne. ³ Áánetu ihdyu ímiááné cáhcujtsómé tsaímíyé íjcyáa Píivýéébema. Muurá cáhcújtsótúmedítýú neébe:

Cáhcújtsótúmedívú o cáyobáávaténe o nées mújyú ditye úújetéityúné diityékée tsaímíyé o pícyooíñe o nétsihvu.

Ehdúhjáa cáhcújtsótúmedítýú neebe ííñujíi ípívyéjtsóijyújuco pámeere míamúnaa íñé imíjyaú dííbyema íjcyaiñe íñéijyu. ⁴ Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

Páneeree Píívyéébe íwákimyéi iníjkévátsihdyu ⁷ coojívá úújetéjcoójí ílluréjuco wáyéeevéne.

⁵ Áhdure nééne cáhcújtsótúmedítýu:

Tsá mújyú ditye úújetéityú diityékée tsaímíyé o pícyooíñe o nétsihvu.

⁶ Áronáa íjcyámé tsaate pajtyété uwááboju icyáhcújtsóne ímí Píívyéébema íjcyame. Áánetúu tujkénú téené uwááboju illéébójúcooróné cáhcújtsotúmé íllure báñúmeíhi. ⁷ Áánélliihyé Píívyéébe meke íyaahóvú íájcúrááhorí Dabííúvuj téeveri íwaajácúháámitu néehí:

Píívyéébe o íjcyaaabe ámúhake o nééne melléébo. Tsá múu oke táhjálletúne.

Ehdúu Píívyéébe nées íwaajácúháámitu. ⁸ Aanée muurá méíhdé múnáaúvuke tsaímíyé ipícyooíñe íñéene Jotsoéeúvuj téeveri imyéenuca tsáhájucó Dabííúvuj téeveri mééma díbye íhyyúváityuróne. ⁹ Áánéllii muurá íjcyánéi méúmíwari tsaímíyé Píívyéébema meíjcyaiñe.

Tsáhái mééma tene pánéévetú mekéé íajcuíñe díbye nééneé. ¹⁰ Muurá ihdyu dííbyema tsaímíyé meíjcyácooca ílluréjuco mewáyéééveíñe díbyeé panévare ípívyéjtsóné níjcáutu wáyéeevédu. ¹¹ Áánéllii metsu tsaímíyé Píívyéébeke meúráávye ímí dííbyema meíjcyá méíhdé múnáaúvúhjáa báñúmeídyú mebáñúmeítyuki.

¹² Muurá dííbyé ihjyu íhtsutúné íjcyánéllii páneere míamúnáa ííbúwá íjtsaméi bóhówajtsó éhne múúne nítúwari tsíeméné mewáhdahíróné pañe muhdíivané íjcyane maájtyumídu. ¹³ Dííbyerée páneere ípívyéjtsónéllii tsá íñá dííbyedívú téévetúne. Páneere muurá waajácuube. Áábé úmíwari meíjcyácooca páneere mééma ímíbájchóiiybe muhdú meícyahíjcyáne.

Jetsóo páñétúejpi llúúváabe íjcyane

¹⁴ Áábé Hajchi muurá Jetsocríjto páñétúejpi méhlluuváábé íhtsútuúbe. Aabe dííbyema íjcyaaabe máhallúvú piáábó táúmeíhijcyáhi. Áánéllii metsu ímíñeúvú dííbyeke meúráávyekei.

¹⁵ Muurá meke ídaatsólléne piáábohíjcyaaabe mávaríjchojúúnevu metáhjátsámeítyuki. Muuráhjáa téhdure íjñri íjcyácooca ténéhñri ícúbáhrámeíñéllii waajácuube muhdú meícúbáhrámeíñe. Áronáacáa ihdyu tsá díbye ímityúné méénutúne. ¹⁶ Áhdúyane cáhawáá metsu dííbyedívú mecátsípáávéne Píívyéébeke piáábó metáúmeí méhdi ídaátsóvéne meke díbye ipiááboki.

5

¹ Muurá mee míamúnáadítýú páñétúejte llúúvájte íjcyáímyeke meménuhíjcyámé ityújkevééllémeke ditye Píívyéébema tsaate hallúvú íhyyúváne dííbyeke íícúvéné iyámeke icyóvájtsó diityé imítýú íábájíívemeíki. ² Áronáa llúúváabe íjcyároobe míamúnáajpi íjcyánéllii waajácú muhdú mávaríjchó íjcyane. Áánéllii tsaate ímíñeúvú wáájácúcutúmé mújtámeke piivyéteebe chooco íúwaabóne. ³ Aabe tujkénú íhyallúvú Píívyéébeke íícúvéné iyáábeke cóvajtsó ímítýú íábájíívemeíki. Áané boonétú tsíjtyé hallúvú méénuube diityé imítýú íábájíívemeíki. ⁴ Tsá tsaapi iye méménúmeítyuró llúúváábedívu. Píívyéébere ihdyu ityújkevééllémeke téénevu pícyóo Aróóúvukéhjáa ipícyohdu. ⁵ Áhdúu Críjtoke Píívyéébere pícyóo páñétúejpi llúúváabe díbye íjcyaki. Tsáháa iye díbye méménúmeítyúne. Áábedítýú muurá neebe íwaajácúháámitu:

Uu Hájchíwu u íjcyáabeke uke ó ávyéjtsóhi.

⁶ Téhdure tsiíñe neébe:

Uke o pícyóo níjkéváityúné íhtsútuube llúúváabe u íjcyá Mekítsedéé íjcyadu.

Ehdu Píivýéébe nées íwaajácúháámitu Críjtodítu. ⁷ Aabée Críjto íjiri íjcyácooca Cááni Píivýéébema ávyetá ihnáhó kímóóveebéré ihjyúvahíjcyá díbyée dsíjívéíñetu díbye muhdú ínehajchíí dííbyeke ipájtyetésoki. Áronemáhjáa íhvéjtsámeííbyé muhdú díbye ímillédú dííbyema tene ipájtyeki. Áánélliihyéhjáa Píivýéébe dííbyeke píaabóhi. ⁸ Aabée muurá dííbyé Hajchi íjcyaaabe pañetu ícúbáhrámeííéllii waajácú muhdú mecáhcujsóne. ⁹ Ehdúhjáa ímiáábé íjcyánéllii mepájtyetéíñe méénuube dííbyeke cáhcujsómé muhdú íjcyáityúmeréjuco dííbyema íjcyaki. ¹⁰ Áánélliihyéhjáa Píivýéébe dííbyeke picyóó íhtsútuube pañétúejpi llúúváabe díbye íjcyá Mekitsedéé íjcyadu.

Mecáhcujsóné meíhvéjtsómé úmíwa apíchó nééneé

¹¹ Íjcyaróné téenetu mítyane ámúhake o úwáábóiyóne. Áronáa tsáhájucó ámúhake o úwáábóityú téeneri ámuha meíícúvehíjcyátúnélliihye. ¹² Tsáhájucó béjete ámuha meíjcyájucóóturóne. Muurá ícyooca ámuha tsíjtyekéréjuco meúwáábóiyóne. Áronáa muhdú íivane ámúhake túhuutúné piéénéréi tsiiñe ó úwáábohíjcyá éhne múúne tsíimene majcho méénútutsi tsanééré mújpañe óóvedu. ¹³ Aane ehdu tsíimenédú néeme tsáhái ímíñeúvú wáájacutú muhdú ímiájíjtó meúráávyéiyóne. ¹⁴ Áánetu ihdyu kéemejte tsanééréjuco majcho méénudu néeme tsúúca waajácú ímítyúnetu keená ímiááné íjcyane.

6

¹⁻² Áánéllii metsu ímíñeúvú Píivýéébé uwááboju meúráávyé éhniíñevu ténejcu mewáájacuki. Tsá apááñeríyé meíhjyúváityuró Píivýéébema meímíbaávyé meíjtsaméi mecápáyóóvéneri, dííbyeke mecáhcujsómé ímítyunéhjí meméénúné déjúcotu mewágóóóvéiyóneri, metsójtsótsámeíñeri, cahcújtso múnáa hallúvú méhójtšine mepícyóóne dííbyeke píáábó metáúmeíñeri, medsíjívémé mebóhííñeri, díbye muhdú meícyahíjcyané mééma ímíbájchóíñeri. Éhdúneri tsá apááñeríyé tsúúca Críjtodítu íjcyané uwááboju mewáájacúneri meíhjyúváityuróne. ³ Aane óví meke píááboobe éhniíñevu tsíñehjí mewáájacuki.

⁴ Muurá dííbyé uwááboju tsúúca iwáájacúné ímí íjtsúcunúné úráávyémé pañe íjcyájucóóne dííbyé Apíicho. ⁵ Aame tsúúca waajácú dííbyé ihnáhoori béhjíréréjuco ííñuji cápáyóóvécooca muhdú meíjcyaiñe. ⁶ Áronáa ihdyu téenetu ávyéta mújtá imyéénúhajchíí tsáhájucó dítye mújyú tsiiñe ímíbaávyéityúne. Ehdu dáríívemeímyé Píivýéébé Hájchikye múu tsiiñe dsíjívetsódú meenu míamúnáake dííbyedívú íúúhívatétsóneri. ⁷ Áánetu ihdyu ímiááné dííbyeke cáhcújtsómeke ímí íjtsúcunúúbé éhne múúne tsáapi bájtsó níjyaba pípájchóneri ímíwu ííñene díbye íjtsúcunúdu. ⁸ Áánetu éhne ímí ííñuji néérótsihdyu tsanééré bíiva ííñedu ímítyú Píivýéébeke meúráávyéhajchíí cúújúwá pañevú meke waagóóíbye.

Tsaímíyé meíjcyaiñé meíjtsone

⁹ Ehdu íñe ámúhake ó nehíjcyáhi, ámuúha táñahbému. Áronáacábá tsá ámuha tehdu meíjcyatúne. Muurá ó waajácú ímí tehjújuco ámuha meíjcyame mepájtyetéíñe. ¹⁰ Muurá Píivýéébe ímiáábé íjcyaaabe tsá abájíívéityú tehjújuco ámuha mewákímyeíhíjcyáne. Áhdure tsá díbye abájíívéityú tsijtye cahcújtso múnáake ámuha mewájyúne mepíáábóné raahóvú tsíñehjí ímiáánéré ámuha meméénuhíjcyáne. ¹¹ Ahdícyane ó imíllé ámuha óóchévetúme meítsohíjcyané ííne ímíjyaú meíjcyaiñé méúmíwari íjcyane ámuha téeneri mebánúmeityuki. ¹² Méóóchévedí téenetu. Ihnáhóóróné pañe ímíñeúvú mécahcújtsó éjyuuúvúhjáa tsaate ímí icyáhcujsóne díbyée díityéké nehíjcyádú tsaímíyé dííbyema íjcyadu téhdure ámuha meíjcyaki.

13 Píivýéébéhjáa muurá íhtsútuube íjcyánéllii Aavaráaúvuke páñetu iiye nées ímiááné dííbyeke ipiááboíñe. Tsáháhjáa tsaatéj tééveri dííbyeke ipiááboíñe dibye néétune. 14 Íllúhjáa neebe dííbyeke: “Uke panévaturé mityane ó piááboóhi. Áánéllii díjtsiménémúhaabe mityane llíyááteéhi.” 15 Ehdúhjáa muurá Píivýéébe Aavaráaúvuke néene icyáhjútsóne óóchévétuube ítsohíjcyánéllii ímiááné íñéhdújuco dííbyema dibye méénune. 16 Muurá tsáijyu tsaate ímiáánéré íñéécooca íehníñevu íhtsútúube mémé dómajcó tsijtye icyáhjútsoki. Ehdu dííbye mémé dómajcómé ‘óvíi oke muhdú méénuube o állíhajchíijyu’ íñéénema. 17 Ahdúhjáa ímiááné imyéénuíñe páñetu iiye Píivýéébe nées ditye icyáhjútsoki. Aanéhjáa imílleebe diityéké iwáájacútsóné ávyeta íñéhdú imyéénuíñe íjtsaméi cápáyoácótuube. 18 Ahdícyane muurá tsúuca méwaajácú íhtsútuube íjcyabe muhdú íñéhdú mééma méénuíñe. Tsá dibye meke állíityúne. Áánéllii dííbyedívú metájpimye tsaímíyé méijcyá ípyée íñéhdú meke dibye ípájtyetétsoki. 19 Aane mewáajacúme tsaímíyé dííbyeke meúraavyémé ímí méijcyá éhne múúne cúujúwami dóhjívami íoovéjúcótumi íjcyadu. Áánéllii tsúuca ícyooca mépiivyété meeréjuco Píivýéébema meíhjuváné muhdú páñétúejpi llúúváabe duurúvájá pañévú páñétúétsihvu dííbyema íhjuvahiíjcyádu. 20 Ehdúu meeréjuco Píivýéébema meíhjuváíñe mééma Jetsóó ímbajchóhi. Aabe páñétúejpi llúúváabe íjcyá Mekitsedée íjcyadu múijyú muhdú íjcyáítyuube.

7

Mekitsedée íjcyadu Jetsóó páñétúejpi llúúváabe íjcyane

1 Díibyééhjáa Mekitsedée Tsáaré cóómí avyéjuube íjcyabe idyé llúúváabe páñétúejpihjáa Píivýéébere pícyoóbe. Aabéhjáa tsáijyu cábuuvé Aavaráaúvú íhtsútúróméhjike ávyéjútéké ityáhjáétsihdyu méénujcatsiyu óómíbyedívu. Áábé hallúvúhjáa Píivýéébeke piáábó táumeíbye. 2 Áábekéhjáa Aavaráaúvú ajcú tsáneevu ípyée ityáhjáme tsíméné itsívánetu. Áábe mémé Mekitsedée ‘ímiá avyéjuube’ nééiyóne. Áánetu dibyee íjcyacóómi mémé Tsáare ‘íbúwají meíjcyane’ nééiyóne. Áánéllii téhdure dííbye mémé ‘tsaímíyé meke pícyoóne avyéjuube’ nééiyóne. 3 Díibyééhjáa Mekitsedée pevetsihdyuré bóhówaavénéllii tsá mewáajacutú dibyee cááníma, tsíjuma, íhdé múnáama, íjcyáhajchíijyu. Tsá mewáajacutú muhdúhjáa dibye ípívyeevéne. Áhdure tsá mewáajacutú dibyee dsíjívéhajchíijyu. Ahdúu muurá Píivýéébe Hajchi páñétúejpi llúúváabe múijyú muhdú íjcyáítyuube bóhówaavéhi.

4 Aane méwaajácú ímiááné Mekitsedée íhtsútuube íjcyane. Muuráhjáa méíhdé múnáajpi Aavaráaúvú íjcyároobe dííbyeke ajcú tsáneevu méénujcatsiyíi íhtsutúmé íjcyáromeke ityáhjáme tsíménetu. 5 Muuráhjáa Moitséeúvuke Píivýéébe nées Revíúvúj tsiménémúháábedítýú llúúvájte íjcyámeke imúnaa ítsíménetu íacuhíjcyaki. Ehduu neebe Aavaráaúvúj tsiménémúhaabe íjcyame ipiáábójcatsíki. 6 Muuráhjáa Mekitsedée Revíúvúj tsiménémúhaabe íjcyátúróobeke Aavaráaúvú ajcú ítsíménetu tsáneevu. Áijyúu díibye Aavaráaúvú hallúvú táumeíbye piáábó Píivýéébe panévaturé dííbyeke ipiááboíñe néhíjcyáábé hallúvu. 7 Tsáháa Aavaráaúvú Mekitsedée hallúvú piáábó táumeítyúne. Muuráhjáa Mekitsedéere táumei dííbye hallúvu. Áánéllii méwaajácú Aavaráaúvú ehníñevu dibye íhtsútuube íjcyane. Muurá tsáapí hallúvú ímí dibye íjcyáíñe piáábó táumeíbye éhníñevu avyéjúúllémeíhi. 8 Muurá llúúvájteke métsíménetu maacuhíjcyarómé dsíjíveéhi. Áánetúu Mekitsedée íhtsútuube llúúváabe íjcyáábedítýú Píivýéébe waajacuháámí nées dibye ícyoocapí íjcyane. 9 Áánéllii méwaajácú Aavaráaúvúhjáa Revíj tsiménémúháábedítýú llúúvájte íjcyáímyemájucó ítsíménetu Mekitsedeeke ájcune dityee ájcúiyódú ívane dityei íjcyátúrónáaca. 10 Téijyúikyéhjáa tsáhái dííbyej tsiménémúhaabe Reví tsímávameítyúne.

¹¹ Aanée Revíj tsiménémúhaabe Aróodítýú llúúvájte íjcyame Píívyéébé taúhbaju meúraávyeneriyé mepájtyetéíñe ímbájchoca muurá tsáhájuco Críjtoke Píívyéébe Mekitsedééhjáa ícyahíjcyádú íhtsútuube llúúváábedívú pícyóóítyuróne. Áronáacáhjáa ihdyu tsá dibye Aróóúvú íjcyadu néébeke pícyootúne. Tsíhdyuréjucóhjáa néébeke dibye pícyoóne. ¹²⁻¹⁴ Aabée Críjto Máavyéjuube tsá Revíúvú dohjíba múnáajpi íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu Jodáá dohjíba múnáajpiyé íjcyáróobeke Píívyéébe llúúváábedívú pícyóónéllii ítyaúhbaju cápáyoové tsíhdyuréjuco. Áronáacáa tsá Móítséeúvú néetu tsaate diityé dohjíba múnáadítýú llúúvájte íjcyaiñe.

¹⁵ Áánetu méwaajácú Mekitsedééhjáa íjcyadu íhtsútuube llúúváábedívú Píívyéébe Críjtoke ípícyóónéllii tsíhdyuréjuco ítyaúhbaju cápáyoácóne. ¹⁶ Tsáháa dibye llúúváábedívú mémévátú Reví dohjíba múnáadítýú tsaate llúúvájte íjcyaiñe némeíhijcyádú dííbyedítýú tene némeíñélliihye. Muuráhjáa ihdyu memévaabe múijyú muhdú íjcyáítyuubéréjuco íhtsútuube íjcyaki. ¹⁷ Muurá Píívyéébe dííbyedítýú íwaajácúháámitu néehíí:

Uu íhtsútuube llúúváábe ú íjcyá Mekitsedéé íjcyadu múijyú muhdú u íjcyáítyuúbe.

Ehdu Píívyéébe néé dííbyedítýú. ¹⁸⁻¹⁹ Muuráhjáa íhdééné taúhbaju Píívyéébe Moítséeúvuj téeveri méénune meúraávyerómé mepájtyetéítyúrónéllii tsíhdyuréjuco mééma dibye teene cápáyoácóne. Áanélliihyé Críjtoj téeveri meke éhniíñevu píááboobe ímí dííbyema meíjcyaki.

²⁰⁻²¹ Muuráhjáa tsíjtyehji llúúvájte pevénéré memévahíjcyáhi. Áánetú Críjtoke páñetu Píívyéébere meménú múijyú muhdú íjcyáítyúné llúúváábé dibye íjcyaki. Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

Píívyéébe ímiááneturé néehíí: “Uke ó pícyóó Mekitsedéé íjcyadu múijyú muhdú u íjcyáítyuube llúúváábe u íjcyaki.”

Tsáháhjáa múijyú ehdu tsíjtyedítýú dibye néétune. ²² Aabée Jetsóó mééma béhné pityájcoju meenu íhdééné taúhbajúu meúraávyehíjcyáné ehniíñevu tsaímíyé Píívyéébema meíjcyaki. ²³ Muuráhjáa éjyuúvú mítyame llúúvájte íjcyame tsaapi dsíjívécooca tsi-jpi cápáyoóvehíjcyáhi. ²⁴ Áánetu ícyooca íhtsútuube Jetsóó múijyú muhdú íjcyáítyuube llúúváábe íjcyáábeke tsá múha cápáyoóvéityúne.

²⁵⁻²⁶ Aabe piivyété meke ipájtyetétsóné ímiáábé íjcyánélliihye. Tsá dibye ímítyuube íjcyatúne. Áanélliihyé tsá dibye múijyú ímityúné méénutúne. Aabée Cááni éllevu níjkyejívú ípyééne ílluréjuco ávyéjuuténe. Aabe ícyooca dííbyedi tsúúrameímyé hallúvú Píívyéébeke píáábó táúmeíhijcyá muhdú íjcyáítyúmeréjuco tsaímíyé dííbyema íjcyaki. ²⁷ Tsáháa míamúnaa llúúvájte méénuhíjcyádú dibye méénutúne. Diityéhjáa muurá Píívyéébé úmíwávú tujkénú cóvátsohíjcyá iyáábeke ímítyú íábájíívemeíki. Áané boonétúhjáa botsíi tsíjtyé hallúvú méénuhíjcyámé diityé ímítyú téhdure íábájíívemeíki. Ahdúu tsá Jetsóó méénutúne. Muuráhjáa ihdyu tsáneere páñetu iiye pájámeíbyé dityé iyámeke cóvátsohíjcyádú íívane pámé hallúvuréjuco. ²⁸ Muuráhjáa éjyuúvú Píívyéébe Moítséeúvuke néhdújuco ditye míamúnaa ímityúmé íjcyárómedítýú méménuhíjcyáné páñétúejte llúúvájte ditye íjcyaki. Áronáacáa ihdyu Píívyéébe íñéhdújuco Ílli íñé ímítyú méénutúúbeke pícyoone páñétúejpi llúúváábe dibye íjcyá múijyú cápáyoóvéityuubéréjuco.

8

Jetsóoj téeveri béhné pityájcoju íjcyane

¹ Aane íñe meíhijyúvahíjcyánetu éhniíñevu ímí méíjtsúcunú páñétúejpi Críjto mélluuváábé íjcyane. Aabe ícyooca íjcyá Cááni Píívyéébé úníuri níjkyejiri. ² Aabe téhulle íjcyaja durúvájá páñétú páñétúétsihdyu Cááníkye máhallúvú píáábó táúmeíhijcyáhi. Tsá míamúnaa méénújari dibye íjcyatúne. Píívyéébere méénújari dííbye.

³ Muuráhjáa míamúnáadítyú pañétúejte llúuvájte íjcyame Píivyéébé úmiwávú iyámeke cówátsohíjcyá tsíjtyé imítyuháñé iábájíivémeíki. Ahdúu Críjto pañétúejpi llúuváabe íjcyánéllii meenú míamúnáama. Áronáacáa tsá dibye diityéé méénuhíjcyádú méénutúne. Muuráhjáa ihdyu iye pájámeíbyé páme imítyuháñéré íimíbájchoki. ⁴ Muuráhjáa ííñújiejpiyé íjcyaca tsá dibye llúuváabe íjcyáítyuró tsúúcajáa Moitséeúvuj téeveri Píivyéébe pícyóóné taúhbaju néhdújuco tsaate llúuvájte díbyeke íícúvehíjcyámé íjcyánéllíihye. ⁵ Muuráhjáa diitye lluuvájte Píivyéébeke íícúvehíjcyá pañétúeja duurúvaja níjkyéjiri íjcyajádú imyéénújá pañévu. Píivyéébéhjáa muurá Moitséeúvuke néehíi: “Ímiñeúvú tsáma méénuco éhnée ‘Tsinaií’ némeíhbaúvú pañétúeja náavevu uke o úújetsóné u ájtyumídu.” Ehdúhjáa Píivyéébe néé Moitséeúvuke. ⁶ Áronáa éhnííñevu ícyooca pañétúetsihyi Jetsóó llúuváabe íjcyaaabe máhallúvú Píivyéébeke piáábó táumeíhijcyáhi. Díbyej téeveríhijyáa muurá Píivyéébe mééma béhné pityájcoju meenú tsaimíyé díbyema meíjcyaki.

⁷ Tujkénúhjáa dibye méénúné pityájcoju néhdu meíjcyáneríyé mepájtyetecá tsáhájucó béhné pityájcoju dibye méénúityuróne. ⁸ Tujkénúené pityájcojúu néhdu míamúnaa ícyahíjcyátúnéllíi béhné pityájcojúréjuco dibye méénune. Muurá íwaajácúháamitu neébe:

Béhné pityájcojúréjuco o méénúíñé tahñéjtema íjraéemuu, jodáámmu, íjcyámema. ⁹ Tsáhájucó o méénúityú diityé íhdé múnáaúvukée Ejíhtó ííñújitu o íjchívyétsócooca diityémá o méénudu néené pityájcoju. Dityéé téené pityájcoju néhdu íjcyátúnéllíi diityéké múu íhvejsódú ó meenúhi. Ehdú o néé Píivyéébe o íjcyáabe. ¹⁰ Ahdícyane tsíhdyuréjuco néené pityájcoju o méénúíñé íjraéemuma ditye ímiñeúvú téené uwááboju iwáajácúne muhdú tene néhdu íjcyaki. Áijyu ímiáané tahñéjte íjcyámé Píivyéébe o íjcyáahi. ¹¹ Téijyu tsáhájucó múha óhdivu wáajácútsójcatsítyú pámeere íhtsútúróméhjimáyé ícyátújtsiméné oke wáajácúíñéllíihye. ¹² Áamedi o ídáátsóvéne ílluréjuco diityé imítyú o ábájíiveíñe. Aane tsáhájucó múijyú o ítsáávéityúne.

¹³ Ehdúhjáa Píivyéébe béhné pityájcojúréjuco bóhówajtsóné íhdéené pityájcoju pañe meíjcyarómé mepájtyetéítyúrónéllíihye. Aane tsúuca mééma cápáyoovéhi.

9

Níjkyéjiri pañétúeja duurúvaja

¹ Teenée tujkénúené pityájcoju túkévétsóhíjcyá ííñújiri íjcyané duurúvájá pañétú muhdú díbyeke ditye íícúvehíjcyaki. ² Aanéhjáa teeja imyéénúcooca meenúme míhyóocu míjcohóocú ímichi tétsihvu Píivyéébeke íícúveki. Tujkénúétsíi méméhjáa ‘Ímiátsíi’. Átsihyíhijyáa imíwu néené peetéihcyú úníuri méétsáwá hallúrí páaa díbyé íícúve. ³ Áané bóunáálléríhijyáa íjcyaho wájyamuwávú wátájcámeítsíi mémé ‘Pañétúetsíi ímiátsíi’. Átsihvúhjáa apáábyéré pañétúejpi llúuváabe Píivyéébema ihjyúvahíjcyáhi. ⁴ Átsihyíhijyáa óórótu méénúmeíñé waijji téijji hallúvú ditye Píivyéébeke idyúúruváne imyéwu cúvaane cówátsohíjcyaijji. Áané úníuríhijyáa cajóónaba imíwu téenere óórótu hálluú, pañee, méénúmeíba. Áhbá pañéhjáa Píivyéébe taúhbaju cáátúnúmeíñé newáyuwááccuu, Aróóvú cuujúí béhjívái, ‘manáa’ némeíñe páaa óóróíhlló pañe íjcyanee, éhdune. ⁵ Áhbá hallúríhijyáa níjkyéji múnáajtétsí níjcyota ‘tétsihyi Píivyéébe íjcyane’ nééiyóne. Áámútsí nuwáacyúhjáa wállúríjucunúné líiñévu pañétúejpi llúuváabe iyáábé tujpácýo pícyohíjcyá míamúnáa imítyú iábájíivémeíki. Aane óví éhdunéré téeneri méihjyúváhi.

⁶ Ehdúhjáa duurúvaja imyéénújá pañévu páijyuvaré llúuvájte tujkénúéhó pañévu íucáávéne Píivyéébeke íícúvehíjcyáhi. ⁷ Áánetúhjáa pañétúetsihvu tsané pijcyábá líiñe tsáijyuré pañétúejpi llúuváábere úcáávehíjcyá iyáábé tujpácýoma ímítyuu, tsíjtyé

imítyuu, íjcyane iábájívémeiki. ⁸ Ehdúu méénuhíjcyámé pamévárei Píívyéebema meihjúvaíñé ímíbaávyétúné hajchóta. Aane méwaajácú Píívyéébé Apííchó túkevýtso. ⁹ Muuráhjáa ihdyu Críjto mééma méénúíñe náávé iyámeke icyóvájtsóneri panévaríyé Píívyéébeke íícúvehíjcyáme. Áronáacáhjáa tsá ditye teene imyéénúneri ímíbaávyéítyuróne. ¹⁰ Muuráhjáa panévare majchóháñé, dooháñé, adóháñé, téíibúwáre méénuhíjcyámé Píívyéébe diityéké néhdújuco. Áhdurée íjpi ityútáváávécoca nítyámehíjcyámé íímíbaávyeki. Ehdúu méénuhíjcyámé imyéénuhíjcyádú Píívyéébe tééné taúhbaju Críjtoj téeveri icyápáyoácótúné hajchótá ímí diityéké íjtsúcunúki.

¹¹ Aabée Críjto bóhówááveebe ícyooca pañétúejpi llúúváabe íjcyá tsaímíyé meíjcyaiñé mééma méénuúbe. Aabe ícyooca míamúnaa méénútuja tsaímíyé Píívyéébere méénúné duurúvájá pañétú máhallúvú píáábó táumeihíjcyáhi. ¹² Tééjá pañévúu úcááveebe pañétúétsihvu. Ároobée tsá llúúvájtee méénuhíjcyádú ténevá pijcyábádú ócájíwuu, cáávaraa, íjcyámeke idsíjívétsómé tujpácýoma úcáávetú téeneri Píívyéébeke íícúveki. Muuráhjáa ihdyu pañetu ítyujpácýoré waagóoobe tsáíjyuré páme hallúvurjúco téeneri mepájtyeteki. ¹³ Muuráhjáa éíjyuúvú ímítyúúvémeke ócájimuu, cáávarámuu, íjcyámé tujpácýori wáchíyáhcuhíjcyámé ditye íímíjpyeteki. Téhduréhjáa ócájíméewáwúuke icyóvájtsóné ballíjyú iúúrúnúneri wáchíyáhcuhíjcyámé ditye íjpi íímíbaávyeki. Áronáacáhjáa tsá diityé ímítyú ímíbaávyehíjcyatúne. ¹⁴ Áánetúu ihdyu Críjto ítyujpácýori meke ímíjpyetétsó méímítyutu. Píívyéébé Apííchóo múíjyú muhdú íjcyáityúné dííbyeke píáábóneri pájámeííbyé mewájyuri ííne ímítyú méénútúroóbe. Áánéllí dííbyé tujpácýó tsúúca meke ímíjpyetétsó ímítyúnéhjitu tsaímíyējuco Píívyéébeke meíícúvéebema meíjcyame mewágóóóvétuki.

¹⁵ Dííbyée muurá Jetsocríjto tsáá béhné pityájcojúréjuco mééma imyéénuki. Muuráhjáa tujkénú Píívyéébe méénúné pityájcojú pañe íjcyámé ímítyuháñé téhdure tsúúca ímíbaavyé díbye dsíjíveneri. Áánéllí ícyooca pámeere Píívyéébé tsúúca meke újcume tsaímíyējuco dííbyema meíjcyaiñé díbyée néhdú. ¹⁶ Muurá múúne medsíjívétúné ihde mécaatúnú métsíméné caatyé újcuíñé úúbálléné waajácuháámi. Aane medsíjívécoca botsíi ujcúme teene. ¹⁷ Áánetu méi medsíjívétúné hajchótá tsá múha dómájcoítyuró tééné waajácuháámí mecáátúnúrónáaaca. ¹⁸ Ahdúhjáa íívane Jetsocríjtói dsíjívétúné hajchótá Píívyéébe íhdé múnáaúvuma tujkénúéné pityájcoju méénune néhdújuco ditye dííbyeke íícúvehíjcyáné iyámeke illííhyánúme tujpácýori. ¹⁹ Téíjyúhjáa Moítséeúvú Píívyéébé taúhbajúúné úúbállehíjcyáhi. Átsihdyúhjáa obééjámú íhjíné tújpáíhdsíúvú néene úmehéí níjcautu ipícyoone ócájíwuúmuke, cáávaráwuúmuke, idsíjívétsómé tujpácýó nújpácýotu icyátáhbóné pañévú íééníyóneri wáchíyáhcube teene taúhbaju íjcyáné waajácuháámi. Téhduréhjáa míamúnáake wáchíyáhcube. ²⁰ Áánemáhjáa neebe diityéke: “Ámúhake íñe tújpácýori ó wáchíyahcú muhdú meíjcyaiñé pityájcoju Píívyéébe mééma méénúné uuballe.” ²¹ Áhduréhjáa duurúvaja wáchíyáhcube páneere tééjá pañe íjcyánéhjimájjuco. ²² Muuráhjáa teene Píívyéébé taúhbaju néé páneere tútávaavéné tújpácýoríyé ímíbájchómeíhíjcyaiñe. Áánéllí tsá míamúnáa ímítyuháñe pevénéré ímíbaávyéítyuróne.

Críjto mewájyuri pájámeííñe

²³ Ehdúhjáa iyámeke idsíjívétsómé tujpácýori duurúvaja ímíbachohíjcyámé tééjá pañévú iúcáavehíjcyá Jetsocríjtóo mééma ítyujpácýori méímítyú ímíbachómé dííbyema pañétúétsihvu meúújetéíñe nááve. ²⁴ Tsáháa díbye úcáávetú míamúnaa méénúné duurúvájá pañévú méímítyú íímíbájchoki. Muuráhjáa ihdyu pañétúeja níjkyéjiri íjcyájá pañévúre úcáaveebe máhallúvú Píívyééebema ííhjúvaki. ²⁵ Áronáacáa tsá díbye míamúnáajpi llúúváabe méénuhíjcyádú ténevá pijcyábádú iyámé tujpácýoma

páñétúétsihvu úcáávehíjcyatú míamúnáá hallúvú Píívyéébema íhhyúvaki. ²⁶ Muuráhjáa ditye méénuhíjcyádú imyéenuca ííñují ípívyéévetsihdyu múhdújyúvájúcooíyó díbye méimítyú hallúvú dsíjívéne. Áronáacáa iéévé úújetétsihvu íbóhówáávéne tsáneere pájameíbyé pámé hallúvuréjuco. ²⁷ Téhdure mee míamúnaa tsáneere medsíjívémema Píívyéébe muhdú meícyahíjcyané ímíbájchoóhi. ²⁸ Muuráhjáa Críjto tsáijyuré pájameí pámé imítyuháñéré ímíbájchoki. Aabe tsiíñe itsáácooca tsáhájucó téénevu tsááityúne. Tsáaíbye tsaímíyé dííbyeke téhmehíjcyámeke itsájtyeki.

10

¹ Muuráhjáa Moitséeúvuj tééveri Píívyéébe ájcúné taúhbaju Jetsocríjto mééma méénúíñe náávére. Áánéllihyée ténevá pijcyábádú iyámeke illíhyánúmedi Píívyéébeke ditye íícúvehíjcyarónáa tsá ditye ímíbáavyehíjcyatúne. ² Muuráhjáa tehdu tsáneere imyéénúneri tsúuca ímíbáavyeca tsáhájucó tsiíñe ditye tehdu méénuhíjcyáityuróne. Áácáa ditye hallúrí tsáhájucó íná íjcyáityuróne. ³ Áronáacáhjáa ténevá pijcyábádú íhyallúvú iyámeke ídsíjívétsohíjcyánéllii waajácuhíjcyámé ímityúmé íjcyane. ⁴ Áronáa tsá ócájimuu, cáavarámuu, íjcyámé tujpácýó méimítyú ímíbájchóityuróne.

⁵ Muuráhjáa Críjto ííñujívú itsáácooca néé Píívyéébeke:

Míamúnaa ímítyú hallúvú iyámeke illíhyánúmedi uke íícúveróné díityéké tsá ímíbáavyétsotúne. Áánéllii íñe oke míamúnáájpidívú ú ípívyéévetsó o dsíjíveneri botsíi díityéké o ímíbájchoki. ⁶ Muurá ímítyuháñé ímíbáavyéro ditye iyámeke cóvátsohíjcyaróné tsá díityéké píáábotúne. ⁷ Áánéllii uke o néehíi: “Áánu oo, Tápiivyéébej. Óví muhdú óhdityu díwaajácúháámítu tene cáátuvádú u ímillédú ó íjcyáhi.”

Ehdúhjáa Críjto néé Píívyéébeke ííñujívú itsáácooca. ⁸ Tujkénúhjáa neebe míamúnaa Píívyéébe taúhbaju néhdújúcooro iyámedi dííbyeke íícúveróné díityéké ímíbáavyétsotúne. Áhduréhjáa neebe tsíñéhjiri ditye íícúveróné díityéké ímíbáavyétsotúne. ⁹ Áané boonétúhjáa tsiíñe neebe: “Áánu oo, Tápiivyéébej. Óví muhdú u ímillédú ó íjcyáhi.” Ehdúhjáa Jetsocríjto íñéene íhdéené pityájcoju tsíhdyuréjuco cápáyoácóne. ¹⁰ Aabée Píívyéébe ímillédújuco mewájuryi tsáneere pájameíñé pámé hallúvuréjuco. Ehdú díbye dsíjívénej tééveri Píívyéébe méimítyuháñé tsúuca ímíbajchóné tsá máhallúrí íjcyájúcootúne.

¹¹ Áánetúu éjyuuévú íhdéené taúhbaju néhdújuco llúuvájte pájyuvaré Píívyéébeke iyámedi íícúvehíjcyáne. Áronée tsá mújyú míamúnáa ímítyuháñé ímíbájchóityuróne. ¹² Áánéllihyéhjáa Jetsocríjto mewájuryi tsáneere ídsíjívéné boone Cááni Píívyéébe úníuvú ávyéjuutéhi. ¹³ Aabe tétsihdyu téhmehíjcyá Píívyéébe dííbyema ímunáake táhjaíñe. ¹⁴ Muuráhjáa tsáneere dsíjívéebe pámeere dííbyeke mecáhcujsómé téénej tééveri Píívyéébema meímíbáavyeki. ¹⁵ Aanéhjáa éhnííñevu Píívyéébe Íapííchoj tééveri méhdivu bóhówájtsóobe néehíi:

¹⁶ Ícyooca tsíhdyuréjuco nééne pityájcoju díityémá o méénuíñé ditye ímíñeúvú tééne uwááboju iwáájácúne ímiáané ímílléne muhdú tene néhdu íjcyaki.

¹⁷ Áhdure tsiíñe neebe:

Díityé ímítyuháñé o ábájívéné tsáhájucó mújyú o ítsáávéityúne.

Ehdu muurá Píívyéébe méhdivu bóhówajtsó Íapííchoj tééveri. ¹⁸ Áánéllii tsáhájucó dííbyeke méimítyú hallúvú tsíeménéhjiri meíícúvéityú tsúucajáa mééma díbye teene ímíbajchóné ábájívéjúcóónéllíhye.

Tsaímíyé Píívyéébema meíjcyáne

¹⁹ Ámuúha táñahbému, icyooca tsúuca mépiivyété pamévare Píivyéebema meihjyuvané íneri núhnetúmé Jetsocrijtóo dsíjívénej téeveri. ²⁰ Teené neéiyóné dibye dsíjívéné tujkéveri duurúvájá pañétú tsátsii pañétúétsíi watájcó wájamuwa dóchéreevé wajítahnécu. Ehdúu méema ímbájchoobe ícúbáhrámeíñeri téenej téeveri Píivyéebema ímí meíjcyaki. ²¹ Aabe Jetsóo pañétúejpi méhlluuváábé Píivyéébeéjté meíjcyámé avyéjuube íhtsútuúbe. ²² Áánéllii metsu ímiááméré meíjcyáne ímíñeúvú dílbyeke mecáhcújtso tsáimiyé Píivyéebema meíjcyaki. Muuráhjáa tsúuca páneere méimítyuháñé méema ímbájchoobe ídsíjívéneri. Ehdúu meke ímbájchoobe Píivyéebé Apííchoj téeveri. ²³ Ahdícyané óvíi ímíñeúvú méúraavyé tsáimiyé Píivyéebema meíjcyaiñé méema dibye méenujítto. Muurá Píivyéébe páneere méenuú muhdú íñéhijcyádu. ²⁴ Áánéllii metsu keená ímiááné íjcyanéréjuco meméenuhíjcyaki. Métsu ímiááné mewájyújcatsíñe panévaturé mepíáábójcatsíki. ²⁵ Tsá tsaate méhdityu icyahíjcyádú pihcyáávevu tsáátuméréjuco meíjcyáítyuróne. Métsu metsápítsójcatsíñe paíjyuvaré mepíhcyáávehíjcyaki. Muurá méwaajácú lléváhréjuco tsiíñe Máavyéjuube Jetsocrijtó tsááiñe.

²⁶ Muurá tsúuca ímiájítto méúraavyéjúcooromé meímilléduré ímityúné meméenuhíjcyámé tsá múhdutú meímibáávyéítyuróne. ²⁷ Tehdu neémeke Píivyéébe waagóoó dílbyeke icyáhcujsóné ímíllétúmeke ícúbáhráiñé cuujúwá ávyetá íhnáho péétécunúwá pañévu. ²⁸ Muuráhjáa éjyúvú Moitséeúvuj téeveri dibye ájcúné taúhbaju néhdu tsaate icyahíjcyátúme hallúvú mítyétsúba, pápihchúúmeváuba, úúbálléhajchíi tsúuca dsíjívétsohíjcyámé ídáátsóvetúme. ²⁹ Aanéjíva awáa muurá éhniíñevu ícúbáhrámeímye Íllii mewájyuri ítyujpácyó wáágoóné icyáhcútsótúne dílbyé Apíícho meke píáábóneri úúhívatéhíjcyáme. ³⁰ Muurá Píivyéébe neéhií: “Ooréi ó ícúbáhraá amúhá hallútú ímityúné amúhake méénúmeke.” Téhdure tsiíñe neébe: “Tahñéjteke ímityúné méénúmema teene ó ímbájchoóhi.” ³¹ Muurá apíícho teene Píivyéébe méema ímbájchoíñe.

³² Áánéllii máábájívedí muhdúhjáa Críjtóke ámuha mecáhcújtsótujkénúcooca ámuha meícúbáhrámeíyonéhjí maábúcu híjcyáne. ³³ Muuráhjáa amúhadi tsaatédí tsijtye nehníwu iúúhívaténe míamúnááj pínévú ícúbáhráhíjcyáhi. Áhdurée tsíjtyeke ditye méénúneri ámuha méídáátsóvehíjcyáhi. ³⁴ Dityéé cúvéhoojánúmedi ámuha méídáátsóvehíjcyáhi. Amúhá tsíeméne ditye dójtúcúrónáa íllure ámuha méimíjyuhíjcyá níjkyéjiri ímiátsíi íñé ímíjyaú mújyú níjkéváityúné ámuha meíjcyaiñé mewáájácúnema. ³⁵ Áánéllii Críjtóke ámuha mecáhcújtsónetu méíhvetédíñe. Muurá dílbyeke ámuha mecáhcújtsóné ímí amúhama níjkévaáhi. ³⁶ Áánéllii múu ícúbáhrámeíyonéhjí panévare íáábúcu Píivyéébe ímillédú ijcyá meke dibye nehíjcyádú tsáimiyéjuco dílbyema ámuha meíjcyaki. ³⁷ Muurá dílbyé waajácúháámitu Críjtodítýú neéneé:

Lléváhréjuco dibye tsiíñe tsááiñe. ³⁸ Ahdícyané dílbyeke cáhcújtsómeke ímí tehdújuco o íjtsúcunúme pájtyéteéhi. Áánetu dílbyeke cáhcújtsójúcooromé tsiíñe ímityúnejcúvú óómímyeke tsá ímí o íjtsúcunúityúne.

Ehdu neéne Píivyéébe waajácúháámitu. ³⁹ Áánéllii tsá tsiíñe ímityúnejcúvú meóómíjyúcoóityú tsaate ímiááné cáhcújtsótúme wágóóóveímyé méénuhíjcyádu. Muurá íhdyu ímiááné dílbyeke mecáhcújtsómé mepájtyéteéhi.

¹ Muurá ímiáané Píivyeébeke mecáhcujtsómé méwaajácú muhdú iñéhdú mééma dibye méenuíñé teenéi maáptyúmitúrónáaaca. ² Tehdúhjáa méihdé múnáaúvudityú tsaate ímí dííbyeke cáhcújtsómeke ímí ijtsúcunúúbe.

³ Ahdu muurá iñe páneere múhdúné tsíeménéhjáa dibye meíténáa ípívyéjtsóturóné mecáhcujtsó ímiááné dibye ípívyéjtsóné pevétsihdyuré íllure íhhyúváneeri.

⁴ Abééhjáa muurá ímí Píivyeébeke icyáhcújtsónéllii iñahbe Caíí ehniíñevu tsaímíyé dííbyeke íícúvehíjcyáhi. Aanéhjáa ímí Píivyeébe íjtsúcunúne dííbyeke dilló ímiáábedi. Ehdúhjáa ímí Abéé cáhcújtsónéllii ícyoocápi dííbyeke méítsáávehíjcyá tehdu mecáhcújtsómeke Píivyeébe téhdure ímí íjtsúcunúki.

⁵ Áhduréhjáa Enóó ímí cáhcújtsónéllii dsíjívétúúbekéré dibye újcúúbeke tsáhájucó múha áptyúmitúne. Áábedityú Píivyeébe néé ímíhyeváa dibye ícyahíjcyáné dibye ímillédu. ⁶ Tsá muurá Píivyeébe ímí íjtsúcunútú dííbyeke cáhcújtsótúmeke. Áánéllii ihdyu dííbyema tsaímíyé menáhbévájcatsíñé meímílléhajchíí mecáhcujtsó ímiáané dibye íjcyane. Áijyu meke píááboobe dííbyedi metsúúrámeyeke.

⁷ Téhduréhjáa Noéé ímí cáhcujtsóhi. Áánélliihyéhjáa Píivyeébe nújpacyo icyáájávétsoíñé dííbyeke nééne cáhcújtsoobe tsáijyúubaréi tehdiívane áptyúmitúroóbe. Áánemáhhjáa míínécoba méénuube téémiri ítsíímema ipáptyeteki. Ehdúhjáa icyáhcujtsódú íjcyaaabe páptyeténáa tsijtye míamúnaa ícúbáhrámeíhi. Áábekéhjáa ímí Píivyeébe íjtsúcunú dibye ímí dííbyeke cáhcújtsónélliihye.

⁸ Téhduréhjáa Aavaráa ímí cáhcujtsóhi. Muuráhhjáa Píivyeébe kiá dííbyé iñújí íjcyáíhullévú dííbyeke wállóónéllii iwáájácútúróhullévú peebe dííbyeke icyáhcújtsónema. ⁹ Aabéhjáa úújeté Píivyeébe dííbyeke iñéhdújucó ájcúné iñújívu. Áronáacáhhjáa ihdyu tétsii ícyahíjcyaaabe ehne múúne ullé múnaa íjcyadu nújuwááneríye. Téhduréhjáa Itsáamútsí ílli Jacóóboma nújuwááneríyé ícyahíjcyá tééne pityájcójú pañéré íjcyánélliihye. ¹⁰ Ehdúhjáa Aavaráa ícyahíjcyaaabe ítsohíjcyá múijyú muhdú íjcyáityucóómí pañetu Píivyeébere méénúcoomívú iúújetéíñe.

¹¹ Téhduréhjáa mewa Tsáára ímí icyáhcújtsónéllii tsíímavá ajchíba íjcyalle kéémelléjucó íjcyárolle. Muuráhhjáa ihdyu Píivyeébe ímiáané dille tsíímavaiñé nééne icyáhcújtsónéllii tsíímavalle. ¹² Ehdúhjáa ávyeta kéémemútsíjyucó íjcyáromútsí tsáápíwúuke tsíímaváábedityú mítyane míamúnaa lílyaaté mícúruma néwayúúhá íjcyadu eevératu.

¹³ Aaméhjáa pámeere dsíjívé Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyame Píivyeébé diityéké nénehji áptyúmitúme. Áronáacáhhjáa ihdyu cáhcujtsómé ímiáané diityéké iñéhijcyádú dibye diityémá méénuíñé dibyéi méénútúrónáaaca. Aaméhjáa nehíjcyá íñújiri ullé múnaáre íjcyane. ¹⁴ Ehdúhjáa ditye néénetu méwaajácú tsíjji íñújji ditye ítsohíjcyáné tééjiri botsíí íné ímíjyaú íjcyáíjji. ¹⁵ Muuráhhjáa tsáháturo muhdú tene néétu tsííñe ditye íñújí ítsáávéne óómíyóne. ¹⁶ Áronáacáhhjáa ihdyu ávyeta ímillémé ehniíñevu ímí ditye íjcyáíñé íñújí Píivyeébe níjkyejívú diityémá méénujji íajtyumíne. Áánélliihyéhjáa tsá Píivyeébe núcópítsó íjtsúcunútú diityé Píivyeébé íjcyane.

¹⁷⁻¹⁸ Tsáijyúhhjáa muurá Aavaráake ílli Itsáadityú neébe: “Daachi Itsáadityú lílyaatémé íjcyaa pañétúejte díjtsííménémúhaábe.” Ehdúhjáa Píivyeébe iñéeróóbedi Aavaráake waajácullé dibye ídsíjívétsóne icyóvájtsóóbedi dííbyeke íícúveki. Ahdújucóhhjáa dibye méénújúcooróné dííbyeke ímiáané icyáhcújtsónélliihye. ¹⁹ Ímiááné cáhcújtsoobe Píivyeébe íhtsútuube dsíjívémeke tsííñe bóhítsóne. Áánélliihyéhjáa íjtsúcunúúbé tsúúca íllíkye dibye lílíhyanúúbeke Píivyeébe tsííñe bóhítsóúvúdu.

²⁰ Áhduréhjáa Itsáá cáhcujtsó illímutsi Jacóóboo, Etsaóoo, íjcyámútsí hallúvú piáábó Píivyéébeke díbye táumeídyú diityétsikye díbye piááboíñe.

²¹ Áhduréhjáa Jacóóbó cáhcujtsó íááchimútsí Jotséé hájchimútsí hallúvú piáábó díbye táumeídyú Píivyéébe piááboíñe. Aabéhjáa ídátsó dsíjiveríjyuco íjcyaaabe ícyuujúityu icyátóróóvéne Píivyéébeke duurúvahíjcyáhi.

²² Áhduréhjáa díbye íaachi Jotséé ímí icyáhcujsónéllii idsíjívéíñe ihde néé ihyájkímú ijraéémuke Píivyéébe diityéké íjchívétsoíñe Ejíhto múnáá hójtsí pañétu. Téhduréhjáa neebe diityéké dítye tétsihdyu ípyéécooca dííbye bajcúné téené íñújívú íúújeíñútuki.

²³ Áhduréhjáa Moitsééj caanímuútsí ímí Píivyéébeke icyáhcujsónéllii tsá íllityétú téené íñújí avyējuube diityéj tsíímé wapímúj tsííméwuúmudivú dsíjívétsoótsóneri. Aamútsíhjáa díbye Moitséé ímíwu néébéwúuke itsíímáváábeke páátanú pápíhchúú nuhbává hajchóta.

²⁴ Aabéhjáa íkyémévéne téhdure ímí Píivyéébeke icyáhcujsónéllii tsá ímíllétú teene Ejíhtó avyējuúbé ajyúwá hájchidi idíllómeíñe diityémá ímí íjcyáíyónááca. ²⁵ Imílleebéhjáa ihdyu imúnaa ijraéémú Píivyéébeéjté íjcyame ídátsó ícúbáhrámeíhíjcyárómemáyé íjcyane. Tsáháhjáa díbye ímíllétú íñe íñújíene ímityúné múhajchótá dííbyeke ímíjyúúvétsóíñeríjíva íjcyáíyóne. ²⁶ Waajácuubéhjáa imúnáama íjcyaaabe ícúbáhrámeíyónáa nihñéetsihvúré Críjtoma tsáimiyéjyuco íjcyaiñe Ejíhtó íñújí avyėjuri ímí íjcyáíyóné ehnííñevu.

²⁷ Aabéhjáa Píivyéébeke íajtyúmitúróóbeke ímí icyáhcujsóóbedívú icyátsípáávéne íjchívýé téené íñújí avyējuube dííbyedívú cáyobáávatéróneri íllityétuubére. ²⁸ Aanéhjáa ímíááné icyáhcujsónéllii íhyájkímuke neebe dítye obééjámuke illííhyánúmé tujpácyori íhjáháñe llehówááné iwáchíyáhcú nájkyéj múnáájpyke Píivyéébe wálloobe Ejíhto múnáaj tsíímé ámíajtéke dsíjívétsoíñetu diityéj tsíímé ípájtyeteki.

²⁹ Aaméhjáa idyé ímí icyáhcujsónéllii tsáimíyé Tújpañe Móóá pajtyé nújpacyo dówáávéjytori. Áame déjutúhjáa dítye Ejíhto múnáa péerómé hallúvú nújpacyo wátáhaavémé májcanúhi.

³⁰ Áhduréhjáa ímí icyáhcujsónéllii Píivyéébe néhdújyuco dítye Jericóó hallúrí pápajtsi péhíjcyánéj piínévú 7 coojívatu técoomí mójco cáhvyabáne. ³¹ Áhduréhjáa Raáa nahtsívamééwá íjcyárolle ímí icyáhcujsónéllii tsaate diityédítýú técoomí wáájavu péémeke tsáimíyé íhjáwú waatsúcúpejtsóhi. Áánéllíhyéhjáa muurá técoomí múnáa icyáhcujsótúné níjcaúvú úújetémé dsíjívémedítýú pájtyetélle.

³² Áánetu íjcyarómé tsíjtye téhduréhjáa ímí Píivyéébeke cáhcújtsómedítýú o úúbálléiyómé Jedeóoo, Baráaa, Tsajtsóoo, Jetéee, Dabíii, Tsamoéee, íjcyame. Áhduréhjáa tsíjtye Píivyéébe íhjáwú uubálle múnáa ímí cáhcujtsóhi. ³³ Ehdúhjáa ímí Píivyéébeke dítye cáhcújtsónéllii panévatúré díbye piáabómé tsaate tsíjtye múnáa íñújíné caavácuíhíjcyáhi. Aaméhjáa tsáimíyé túkévétsócatsíhíjcyáhi. Tsáijyúhjáa tsaatéke bájú oohímíyé dóóíyómeke pájtyetétsoóbe. ³⁴ Áánetúhjáa tsaatéke cújúwá pañévú dítye wájójcórómeke pájtyetétsoóbe. Tsaatéhjáa pátyetéhíjcyá nátsúmuri dítye llííhyánúyónetu. Áhduréhjáa íhnáhóóturómé ímunáake táhjáhíjcyá dííbyere Píivyéébe piáábóneri. ³⁵ Áhduréhjáa tsaate walléémú ímí dííbyeke cáhcújtsónéllii ítsíime dsíjiverómé tsiíñe bóhíhíjcyáhi. Áánetúhjáa tsíjtye Píivyéébeke icyáhcujsóné íhvéjtsótúné hallútú ícúbáhrámeke dsíjívétsohíjcyáme. Ehdúhjáa wájýúmeítýúmeré dsíjívéhíjcyá dsíjiverómé Píivyéébema ímí íjcyaiñe icyáhcujsónéllíhye. ³⁶ Áhduréhjáa tsíjtyeke téené hallútú ícúbáhrámeke úwáñehííñeri íhíjchúmeke cuvéhoojánuhíjcyáme. ³⁷ Tsaatékehjáa dsíjívétsohíjcyámé néwayúúnevu íáámúneri. Tsíjtyekéhjáa tsahdúnéhjí wáchérécohíjcyáme. Áánetúhjáa tsíjtyeke dítye cáhcújtsónetu íbójjcyúróné dsíjívétsohíjcyámé nátsúmuri. Áánetúhjáa tsaate

ídátsó íinéúbamá íjcyatúmé úlleméré pehíjcyá obééjámuu, cáávarámuu, íjcyámé mihénevu íbííjívánéhjima ícúbáhrámeímyére. ³⁸ Ehdúhjáa ídátsó ínéubará píívyétúné ííñújiri, cáméhbaúneri, pevétsihjírí, páhejújí pañe cúwaméré pehíjcyá Píívyéébeke cáhcújtsotúmé díityéké cáávájúcoótúnetu.

³⁹ Ehdúhjáa mítyame ímí Píívyéébeke cáhcújtsómeke ímí tehdújuco díbye íjtsúcunúrómé tsáhái újcutú díityéké íájcuíñé díbye nééneé. ⁴⁰ Muurá imíllebe tsaíjyúu meke téénevu íájcone tsaímíyé dííbyema meíjcyaki.

12

Jetsóope ícyahíjcyádú meíjcyáiyóne

¹ Aane tsúuca méwaajácú méihdé múnáaúvúhjáa íhnáhóóróné pañe tsaímíyé Píívyéébeke úráávyehíjcyáne. Ahdu metsu panévare meke mújtátsóiyonéhjí meíhvéjtsóne tsaímíyé óóchévetúmeré dííbyeke meúraávyeki. ² Muuráhjáa tsúuca Jetsóo mééma ímíbajchó tsaímíyé dííbyema meíjcyáiñé núcójpítsó páwachékevu ídsíjíveneri. Áronée muurá tsá díbye núcojpíletú bóónétu ííne ímíjyaú Píívyéébema íávyéjuutéíñe iwáájácúnema. Áábeke ihdyu metsu ímíñeúvú mecáhcújtsóne díbyé ícyahíjcyádú meíjcyaki.

³ Cáhawáa méíjtsúcunu muhdúhjáa díbye míamúnáake iwájyúne ímítyúmé hójtsí pañévú íhvéjtsámeííbyedi dítye ícúbahráne. Aane múu ítsáávéne íhvéjtsotúmé tsaímíyé dííbyeke úraavyéhi. ⁴ Tsáhái muurá ámuha ímítyúnéhjiri meícúbáhrámeíñe medsíjívétúne. ⁵ ¿A tsá ámuha meítsáávetú muhdú Píívyéébe ítsime meíjcyámeke úwaabóne? Muurá íwaajácúháámitu neébe:

Tsá múu, Lli, múhdurá íjtsúcunútú Díavyéjuube o íjcyaaabe uke o túkévejtsóne. ⁶ Muurá áátsime íjcyámeke íhnáhó ó úwaabó díityéké o wájyúnema.

Ehdu muurá Píívyéébe néehíí. ⁷ Ahdícyane ovíi ímíááméré meíjcyáne máaabúcu híjcyá éhne múúne méétsimeke meúwaabódú meke díbye úwaabóne. ¿Mityá íjcyámé tsaate ítsimeke úwáábotúme? Pámeere muurá méétsimeke meúwaabó mewájyúnema. ⁸ Muurá Píívyéébe méétsimeke meúwaabódú meke úwáábotúhajchíí tsá dííbyej tsímé meíjcyatúne. Aame meíjcyá ídátsó cáánívatúmé íjcyadu. ⁹ Muurá tsímene meíjcyácooca méécáánimútsí meke úwaabóné melleebó díityétsikye mewájyúnema. Aanéjiva ¿íveekí tsá Méécááni Píívyéébeke mecáhcújtsóityú awáá muhdú meíjcyáityúmé dííbyema meíjcyáiñéllii meke díbye úwáábohíjcyáne? ¹⁰ Muurá méécáánimu meke úwáábohíjcyá wahájchotaré ííñújí hallúrí ímí meíjcyaki. Áánetu Píívyéébe meke úwaabóné éhniíñevu meke píaabó díbye íjcyadu ímíáámé meíjcyaki. ¹¹ Muurá íhnáhó meke dítye úwaabóné ávyé meke pájtyene múhdurá téjyú méíjtsúcunúhi. Áronáa téénetu meíllíjkívyéne bóónétu tsaímíyéjuco meíjcyane.

Píívyéébeke éhdíivállémé hallúri ápíchó nééneé

¹² Áánéllii imíchi meíjcyá tsaímíyé Píívyéébeke ámuha meúraávyeki. ¹³ Métsúúraméí tsaímíyé dííbyeke ámuha meúraávyéíyóneri tsijtye ámúhake ííténe ímíbáávye ímí tsaméhjí ámuha dííbyeke meúraávyeki.

¹⁴ Aame pamévamáyé ímíááméré meíjcyá ímityúné dáríívéjcatsítyúme. Muurá ímíáámé meíjcyátúhajchíí tsá mújyú Píívyéébema meíjcyáityúne. ¹⁵ Áánéllii panévare ímítyúnéhjitu météhmeméí ámúhake díbye ípíááboki. Tsá múu tsíjtyeke tútávajtsotú éhne múúne námijtya meke tútávajtsódu. ¹⁶ Ihdícyáméhjima médómácójcatsídíñe. Tsá múu íhvéjtsotú ímí Píívyéébema ámuha meíjcyáiyóné éhnéhjáa Etsaóó ámíabe píaabó újccúiyóné íbonéébedívú dójtúcútsámeídyu. ¹⁷ Muurá ámuha méwaajácú díbyéhjáa újccúiyóné píaabó

íñahbe újcúné boonéréjuco téénevu cáání éllevu péeroobe illuréjuco báñúmeíñe. Ááneríhjáa ávyétá íhnáhó támeíyoobe tsáhájucó újcutúne. Ahdu ámúhake tene ipájtyétu ímíñeúvú métémmeméi.

¹⁸ Muuráhjáa méihdé múnáaúvuma ‘Tsinaí’ némeíhbaúvú Píívyéébe íhjúvájyju tétsii íjyunúnáa cúújuwa peetécutúhi. Áhduréhjáa apíichówu kíjyébama níjyaba íjcyané tujkéveri ííñuji vááúmeíhi. ¹⁹ Áijyúhjáa lleebómé Píívyéébe diityémá íhjúváné tujkéveri rojrócó íhjuváne. Ááneríhjáa íllityéne néeme éhniíñevu dibye íhjúvátuki. ²⁰ Íhdétújucóhjáa muurá dibye ténetu nééneé: “Tsaate íhdícýame iyáábéuba íñe cámehbáu túváameke néwayúúneri, hójtsívari, médsíjívetsoco.” Ehdúhjáa íhdétújuco Píívyéébe néene apíchó íjtsúcunúnéllii mítyane íllityémé téijyu diityémá dibye íhjúváne. ²¹ Diibyhjáa Moitséeúvú íjcyároobe téijyu muhdú tene pájtyene íájtyúmíne néehíi: “Muhdú íhya o íllityéneri ó uuvécunúhi.” Ehdúhjáa diityéké tene pájtyedu néene muurá tsá ámúhake pájtyetúne.

²² Áronáa ihdyu tsá ámuha Píívyéébedi meíllityéjúcootúne. Muurá mítyame níjkyéji múnaa ámúhake náhbenúme ámuha méúújetéjucó páñétúétsihvu Tsióó caméhbaúvú díbye cóomí Jerotsarée níjkyéjiri íjcyácoomívu. Áánéllii ámuha tsúúca mépiivyété díbyema meíhjuváne. ²³ Aame ámuha pámeere íhdéjte cahcújtso múnáaúvuma téhullétú ámuha mémeháñe tsúúca cáátuvámé ímí méjcyá Píívyéébema muhdú meícyahíjcyané pámeemáyé ímíbájchóíbyema. ²⁴ Áhdure tsúúca ámuha Jetsóoma ímí méjcyá ítyujpácýoó iwáágóóneri mééma béhne pityájcojúrjúco méénúúbema. Tsáháa dibye pevénéré ítyujpácýoó iwáágóóne dsíjívétú Abéeúvúhjáa dsíjívédu. Muuráhjáa ihdyu dibye ítyujpácýoó wáágóónej téeveri Píívyéébe meke ímíbajchóhi.

²⁵ Áánéllii tsá múu táhjalletú dibye meke iwájyúne úwaabóne. Éíjyuúvúhjáa muurá Moitséeúvuj téeveri dibye úwaabóné lléébohíjcyatúme ícúbáhrámeíhíjcyá téené déjúcotu. Aanéjii muurá díbyere níjkyéjiri íjcyaaabe meke úwaabóné melléébótúhájchíi téhdure meke ícúbáhráiíbye. ²⁶ Muuráhjáa ‘Tsinaí’ némeíhbaúvú diibye Moitséeúvuma dibye íhjúvájyju ííñuji ávyétá íhnáhó vááúmeíñetu neébe: “Tsiíñeí ávyétá íhnáhó ííñuji ó vááúmeíchoó páneere íévéhóowari íjcyánéhjimájucó.” ²⁷ Ehdúhjáa neebe páneere ípyée ípívyéjtsóné tsíeméné níjkévaíñe. Áánetu ihdyu tsane coévaá múijyú muhdú íjcyáityúne. ²⁸ Áánevu tsúúca meke ájcuube íavyéjuvu muhdú meíjcyáityúme díbyema meíjcyaki. Áánéllii metsu dibye ímillédú meíjcyáne díbyeke dúúrúvaméré metéhdújtsoki. ²⁹ Muurá íhtsútuube Mépiivyéébe íjcyaaabe ímítyúmeke waagóó ehne múúne cúújuwa tsíeméné áíúúdu.

13

Píívyéébema ímí meíjcyáiyóne

¹ Áhdícýane tsáma ámuha cahcújtso múnaa meíjcyame mewájyújcatsíñe méíhvéjtsodíñe. ² Máábájívedí tsáimíyé ámúhá aahíve múnáake ámuha mewáátsúcúpétsóhíjcyáne. Muuráhjáa ehdu íaahíve múnáake wáátsúcuhíjcyámé wáájácúratúné níjkyéji múnáake ícúvehíjcyáhi.

³ Áánéllii cúvéhóójari íjcyámeke mépiáábohíjcyá diityémá ámuha meíjcyáiyódúré meíjtsúcunúmeíñema. Áhdure múu ídáátsové ícúbáhrámeíhíjcyámedi téhdure ámuha diityédúré meíjcyane meíjtsúcunúmeíñema.

⁴ Téhdure ámuha metáábávájcatsímyema múu wajyújcatsíhi. Tsá múu íhdícýáméhjima dómácójcatsítyúne. Muurá tehdu néemema Píívyéébe íhnáhooíñe teene ímíbajchóne.

⁵ Áhdure tsá múu mítyane ídsíídsíváiyóneri íhjáacunútúne. Muhdú íjcyane múu ímí íjtsúcunú tehjújuco. Muurá Píívyéébe néehíi: “Oke cáhcújtsómeke tsá o íhvéjtsóityúne.

Aame tsá íínerí bañúmeityúne.” ⁶ Áánéllii muurá dííbyedívú mecátsípáávéne íínerí áábímyeityúme ménehíjcyáhi:

Píívyéébe tápiááboobe íjcyánéllii tsá o íllityétú míamúnaa óhdi ícúbáhráiyóneri.

⁷ Ahdícyané tsáma máábájíívedí muhdúhjáa tujkénú Píívyéébe ihjyu ámúhake úwaabómé ícúbáhrámeiyóné pañe tsaímíyé dííbyeke úráávyehíjcyáne. Ahdu tsaímíyé dííbyeke mécahcújtso.

⁸ Tsá muurá Jetsocríjtó mújyú tsíhdyuréjuco íjcyatúne. Íjcyaduré dííbye paíjyuvare.

⁹ Áánéllii máállítsámeídí tsíhdyuhjírre úwáábohíjcyámedívu. Muurá Píívyéébere meke iwájyúne tsípátsohíjcyá tsaímíyé dííbyeke meúraávyeki. Tsá muurá meke díbye éhniíñevu píáábóityuró tééne tájpíjyuco meijcyáiyóné tsane majcho maáwahíjcyámeke. Ehdu méénuhíjcyarómé íllure bañúmeíhi.

¹⁰ Áánetúu ihdyu Críjto mewájyuri pájámeí ííne imíjyaú Píívyéébema meíjcyaki. Muuráhjáa duurúvájá pañévú dííbyeke íícúvéneri tsúúrámehíjcyarómé tsá ímí dííbyema íjcyatúne. ¹¹ Muuráhjáa pañétúejpi llúúváabe iyámé tujpácýoma tééjá pañévú páñétúétsihvu úcáávehíjcyá ímítyuu, tsíjtyé ímítyuu, íjcyane ímíbáávyeki. Ehdúhjáa imyéénúne díitye iyámeke tsiéllévu itsájtyéne cówátsohíjcyáme. ¹² Ahdúhjáa muurá Jetsóoke cóómítyu tsiéllévu itsájtyéébedi ícúbáhráne dsíjívetsómé ítyujpácýo wágóóóvéneri pámeere míamúnáa ímítyuháñé ímíbáávyeki. ¹³ Áánéllii óvíjyacóóné tsíjítóríyé úwáábómehíñe meúraávyehíjcyáne. Métsu Jetsóokéréjuco meúraávye tsíjtye meke dííbyekée itsárllehíjcyádú tsárlléroné pañe. ¹⁴ Tsá ííñújiri meíjcyatú paíjyuvaré muhdú íjcyáityúme. Píívyéébe ihdyu meke újcucooca botsíi dííbyema méjcyaa muhdú íjcyáityúmeréjuco.

¹⁵ Áánéllii metsu Jetsocríjtoj tééveri dííbyeke medúúrúváne dííbye uwááboju tsíjtyeke meúúbálléneri dííbyeke meíícúveki. ¹⁶ Ahdícyané méíhvéjtsodí ámuha tsíeménetu tsíjtyeke mepíáábohíjcyáne. Ehdu meméénune ímí íjtsúcunúúbe.

¹⁷ Ahdure idyé múu ámúhá túkevjtsojtéké íávyejúúlléne lleebó dítye ámúhake úwaabóne. Muurá Píívyéébeke úúballeímíyé muhdú imyéénuhíjcyáne. Áánéllii panévatúre ímíááméré meíjcyá díityéké ámuha mekímóvéjtsótuki. Ímityúné ámuha medáíívémeíhajchíi tsá íínetú ámúhake tene píáábóityúne.

¹⁸ Muurá ícyooca muha ímí tsaííbuwáre meíjcyámeke Píívyéébe ímí íjtsúcunúhi. Áánéllii múúhá hallúvú píáábó métáuméi ehdícýarónéhjí pañe ímí muha meíjcyaki. ¹⁹ Ímichi táhallúvú métáuméi íícúí ámúhadívú o úújetéki.

Díbye pítyajcóne

²⁰ Ahdícyané ovíi Píívyéébe Máavyéjuubée Jetsocríjtó obééjámú tehmeébédú néébe dsíjívéébeke tsiíñe bóhíitsoobe ámúhake ímíbjchóhi. Muuráhjáa Jetsocríjtó ítyujpácýo iwáágóóneri mééma béhne pítyajcoju meenu mújyú níjkéváityúne. ²¹ Áábej tééveri ihdyu ovíi meke túkevjtsoobe muhdú díbye ímillédú meíjcyaki. Áánéllii metsu Jetsocríjtoke maávyéjútso mújyú níjkéváityúne.

²² Ámuúha táñahbému, íllu íñe íhyaamí pañe ámúhake o túkévéjtsóné tsáma tsárlíyóné pañe mellébo. ²³ Téhdure ámúhake ó úúballé ménahbe Timotéó tsúúca cuvéhóójatu íjchivyéne. Aabe óhdivu íícúí wátsíhajchíi dííbyema muhcsi ámúhake máaahíveteéhi.

²⁴ Téhdure ámúhake ó úúballé Itáárlá ííñújí múnáa ámúhake dúúruváne. Téhdure idyé ámúhá túkevjtsojtémá pámeere cahcújtso múnáake ó duurúváhi.

²⁵ Ahdícyané ovíi Píívyéébe ámúhake píáabó pámeekére. Áyu tehdújuco.

TSAJTIÁGO

Tsajtiágó cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo iñe Tsajtiágó Avyéjuube Jetsocríjtoma Píivýéebemútsí iicúve múnáajpi o íjcyaaabe ámúhake ó duurúvá 12-nevá dohjíba múnaa ijraéémú meíjcyámedítýú ámúhake ditye wáchájanúmé panévá iñújiñnévú ámuha memújtámeke.

Píivýébedítýú tsááné waajácu

² Ámuúha táñahbému, páhduvé néene evélejuúne ámúhama íjcyaróne pañe múu illure imíjyuhíjcyáhi. ³ Muurá méwaajácú Píivýéebeke mecáhcújtsómema íjcyané evélejuúne meke pátsárijcyoróne illure meke píaabóne éhníñevu ímí díbyeke meúraávyeki. Áneri muurá mépiivyété ímítýunéhjí meke pájtyeróne maáábucúne. ⁴ Áánéllii ímíñeúvú métémmeméí ténehji ámuha maáábucúne ímiááméré meíjcyaki. Ájyu muurá ímí ámuha meíjcyaa íñe ímítýú ámúhake táhjatúmeréjuco.

⁵ Áánetu tsaate ámúhadítýú muhdú meíjcyáiyóne wáajácútmé múu Píivýéebeke táúmeí ámúhake díbye iwáajácútsoki. Díbye ihdyu ámúhake waajácútsóo panévavúre iñá neétuubére. ⁶ Áronáa ihdyu ámuha metáúmeícyooa tsá múu íjtsámeítýú díbye ámúhake píáábóítýúne. Múu cáhcujtsó díbye ámúhake píááboíñe. Muurá páhduvé ámuha meíjtsámeíhachíí ámuha méjcyá éhne múúne mooa kíjyébari nóhjne íjcyadu. ⁷ Aane ehdu neéme tsá íjtsotú Píivýéebeke ityáúmeíñe iújcuíñe. ⁸ Muurá ehdu páhduvé íjtsámeímyé tsá mújyú tsajíjtóre íjtsámeítyuróne.

⁹ Áánetu ihdyu idáátsóméhjiúvú ímiááméré íjcyané cahcújtso múnaa imíjyúúhií. Muurá tehdu neémeke Píivýéebe ímí íjtsúcunúhi. ¹⁰ Téhdure íhtsutúme éhnéva múnaa íjcyame imíjyúúiyá ídáátsónúcooca. Muurá diitye tsaimíyé íjcyá múhachótáwuúra éhne wajco íñe imíjyaú neérone wáhájchotáwuúre íjcyadu. ¹¹ Muurá núhba ájchuri íjtone illuréjuco tsóuuvéne. Ehdu muurá diitye íhtsutúme éhnéva múnaa dsíjívécooca diityé tsíeméné illuréjuco níjkeváne.

Ímítýúne úmuupívyeháñe

¹² Áánetu ihdyu maímijyu diitye eene ímítýúneri iúmúúpívyeróne áábúcu híjcyámé íjcyanej. Muurá tehdu neémeke téene áhdó Píivýéebe ajcú mújyú ditye dsíjívéjúcóóítýúne bóhívu díbyekée wájýúmeke íajcuíñe iñéhdújuco. ¹³ Áánetu tsaate ímítýúne imyéénúíyóneri úmúúpívyehíjcyámé tsá neéítyuró Píivýéebe neéjuri téeneri iúmúúpívyehíjcyáne. Tsá muurá mújyú díbye úmúúpívyéítyuró ímítýúne imyéénúíyóneri. Áhdure tsá díbye muucá úmúúpívyétsóítýuró ditye ímítýúne imyéénuki. ¹⁴ Muurá ihdyu méhdítýuré íjcyane meere ténehjiri meíjtsámeíñéllii méúcáávehíjcyá téene pañevu. ¹⁵ Aane ténevúréjuco meíbúwáávéné níjcaúvú muurá illuréjuco mewágóóóváyóne.

¹⁶ Ehdu téene, ámuúha táñahbému. Áhdícyane tsáma ténehjívú máállítsámeídíñe. ¹⁷ Muurá ímiááne íjcyane tsáa caame íjcyaaabe Píivýéébedítýú íyévéhoowávúu peetéháñe ípívyéjtsóóbedítýu. Aabe muurá tsá mújyú íjtsaméí tsíhdyuréjuco cápáyoácóítýuróne. ¹⁸ Muuráhjáa ímíllénéllii meke ímíjpyetétsoobe múhdurá menééromeke díbyeéjté meíjcyaki.

Píivýéebeke meúraávejíto

¹⁹ Ahdícyané, ámuúha táñahbému, múu ímíñeúvú lleebúcunú tsaate ámuúhama íhjuváne. Tsá múu pecútéré íhjuvatúne. Téhdure tsá múu cááyóbatúne. ²⁰ Muurá cááyobámé tsá Píivyéébe ímillédú íjcyatúne. ²¹ Áánéllii ímityúné ámuha meméenuhíjcyané meíhvéjtsóne Píivyéébedívú meídátsójkímyeíñe dííbyé uwááboju ímíñeúvú méuráávye. Teene muurá ihdyu meke pájtyetétso mewágoóóvéiyónetu.

²² Áronáa ihdyu tsá múu teene uwáábó ávyétá lleebúcunúré meénutúne. Tene néhdu múu íjcyáhi. Muurá tene néhdu ámuha meíjcyátúhajchíí ámuháyé máállímyeíhi. ²³ Muurá tsaate ávyétá lleebúcunúré meenu éhne múúne mícúmiri méhúmi meítémeídyu. ²⁴ Muurá meítémeícyoocaré méwaajácúmeí muhdíivamé meíjcyane. Áánetu meítémeítyúcooca tsáhájucó mewáájacutú muhdíivamé meíjcyane. Ehdu muurá diitye uwáábó ávyétá lleebúcunúré meénuhíjcyáme. ²⁵ Áánetu ihdyu Píivyéébe ímityúnéhjitu meke túkëvejtsóné ábájívetúmeré tsaímíyé méuráávye meke píááboobe panévatúré ímí meíjcyaki.

²⁶ Áánetu ‘tsaímíyé Píivyéébeke ó úraavyéhi’ menéérome pecútéré ímityúné meíhjuvahíjcyáhajchíí meere máállímyeíhi. Aane tsá íínetú meke píáábotúne. ²⁷ Muurá ihdyu ímiáané Méécáánikye méúraavyémé mépíaabó úújóveke. Téhdure mépíaabó pííbájyujtéké panévatúré íná diityéké pátyehíjcyánéhjitu. Aame tsáhájucó meícúvetú múhduná íjine ímityúné íjcyánéhjiri.

2

Tsahdúré pámeekéré meícúvéiyóne

¹ Ámuúha táñahbému, ímiáábé Máavyéjuube Jetsocríjtoke ámuha mecáhcujsómej, tsá tsaatékéré ímí meíjtsúcunúityuróne. Tsahdúré pámeekéré meíjtsúcunúiyáhi. ² Tsáijyu muurá tsaapi ehnéva múnáajpi ímíwu néené wajyámuma oóropáájí íhyójtswapáájí íjcyaaabe ámuha éllevu úúbámyénúúbé raahóri téhdure tsijpi ídáátsoobe átérééja íwajyámuma uubámyénúiyáhi. ³ Aane dílbye ehnéva múnáajpikyéré ámuha ímí mewáátsúcúne ‘íchihvu ímítsihvu dacúúve’ menééne dílbye ídáátsoóbeke ‘étsihjívúré baavu dacúúve’ menéhajchíí muurá ímityúné íjtsaméiyé ámuhá pañe. ⁴ Aane muurá ehdu íhtsútúúbekéré ímí mewáátsúcúhajchíí tsúuca ímityúné mémeenúhi.

⁵ Aane cáhawáá íñe ámuúhama o íhjuváné ímíñeúvú mélleebúcunu, ámuúha táñahbému. Muurá Píivyéébe ídáátsojtéké ujcú dílbye ditye icyáhcujsóne íavyéjuutéki. Muurá neebe dílbye wájyúmeke íavyéjútsoíñe íavyéjuvu. ⁶ Áánáa ¿íveekí ámuha diityéké meéhdíiválleneri ménúcópívétsohíjcyáhi? ¿Aca tsá ámuha mewáájacutú téhdure íhtsutúmé ámuhádi ícúbáhráne ávyéjujté éllevu ámuhákye tsátyehíjcyáne? ⁷ Áhdure ¿aca tsá ámuha mewáájacutú ditye túútávátuube Mepájtyetétsoobe Críjtoke méuráávye íjcyáábedi úúhívatéhíjcyáne?

⁸ Áánetu ihdyu Píivyéébe taúhbaju íwaajácúháámitu ‘pamévakéré múu wájyú muhdú u wájyúmeídyu’ néhdu ámuha meíjcyáhajchíí ímiáané tehdújuco ámuha meméénune. ⁹ Áronáa tsaatékéré ámuha ímí meíjtsúcunúhajchíí ímityúné ámuha mémeenúhi. Ááneri ámuha ménéétsámeí Píivyéébe taúhbaju néhdu ámuha meíjcyátúneri. ¹⁰ Muurá tene néhdújuco méuráávyerómé tsane néhdu meíjcyátúhajchíí tsúuca íjcyané ímityúné máhallúri. ¹¹ Muurá Píivyéébe néehíí: “Tsá múu íhdícýámema dómácójcatsítýúne.” Téhdure tsiiñe neébe: “Tsá múu míamúnáake dsíjívétsoúne.” Aane muurá íhdícýámema medómácójcatsítýurómé tsaatéké medsíjívétsohajchíí tsúuca ímityúné mémeenú tsane Píivyéébe taúhbaju néhdu meíjcyátúnéllíhye. ¹² Áánéllii múu ímíñeúvú íjtsámeíñe ímiáánéré meenuhi. Muurá Píivyéébe mééma ténehji ímíbájchoó muhdú béhné pítýájcoju néhdu. ¹³ Muurá tsíjtyedi

meídaátsóvétúmedi téhdure tsá díbye ídáátsóvéityúne. Áánetu tsíjtyedi meídaátsóvémedi téhdure ídáátsóvéiibye pámeere muhdú meícyahíjcyáné ímíbájchócoóca.

Píivýéébeke mecáhcujsóné

¹⁴ Ámuúha táñahbému, ¿a ímí tehdújuco teene ‘Píivýéébeke mecáhcujsóhi’ menéérome díbye ímillédú meíjcyatúne? ¿A ehdu meíjcyame mepájtyetéiyáhi? ¹⁵ Tsáijyu muurá tsaate ménahbémú ídátsó imájchoma íjcyatúme idyé wájamúúvátúmeke ámuha ménééiyáhi: “Ámúhá wajyámuunévú tsaímíyé meújcameíne memájcho.” ¹⁶ Ehdu diityéké íinevú ájcutúmeré ámuha menééne ¿aca íinetú diityéké píáábóiyáhi? ¹⁷ Ehdu muurá ‘Píivýéébe ó cáhcujsó’ menééromedítyú ímiáánéré meméénune bóhówaúcunútúhajchíí tsá íinetú meke tene píáábotúne.

¹⁸ Muurá tsaate meke nééiyáhi: “Ú nehíjcyá apááñéré Píivýéébeke u cáhcújtsóneri tsúuca díbyeéjpi u íjcyane. Áánetu ó nehíjcyá téhdure díbyeke o cáhcújtsóobe ímiááné o méénúneri díbyeéjpi o íjcyane.” Ehdu muurá tsaate meke nééiyáhi. Aane íne ¿muhdú méúújétsó Píivýéébeke mecáhcujsóné díbye ímillédú meíjcyatúhajchííjyu? Muurá ihdyu apááñéré ímiááné meméénúneri méúújétsó díbyeke mecáhcujsóné. ¹⁹ Aane íhya ihdyu tehdújuco ámuha mecáhcujsóné tsáápiye Píivýéébe íjcyane. Muurá idyé naavémú díbyeéjti íjcyaturómé téhdure díbyeke iwáájácúúbeke illíhi. ²⁰ Aanéjiva ¿muhdú ámuha méjtsúcunú pevénéré díbyeke mecáhcujsómé díbye ímillédú meíjcyaturómé díbyeéjti meíjcyane? Tsá ehdu tene néétune. ²¹ Muuráhjáa méihde múnáajpi Aavaráúvuke Píivýéébe ímiáábedi dilló díbyeé díbyeke icyáhcújtsóobeke íícúve illi Itsáake dsíjívetsóiyónéllíihye. ²² Aane muurá méwaajácú ímiááné Píivýéébeke díbyeúvú ímí cáhcujsóné díbyeéhjáa néhdu díbye méénúnéllíihye. ²³ Muurá Píivýéébe waajácúháámitu nééne: “Aavaráá Píivýéébeke ímí cáhcújtsónéllíi ímiáábedi díbyeke díllóobe.” Ehdúhjáa díbye ímí cáhcújtsónéllíi Píivýéébe nahbévaabe díbye.

²⁴ Ahdícyane íhya tsúuca ámuha méwaajácú Píivýéébe meke ímiáámedi díllone díbyeke mecáhcujsómé díbye néhdu meíjcyámeke. ²⁵ Téhduréhjáa muurá nahtsíwamééwá Raáake díllóobe ímiáálledi dílléhjáa íjraémudítyú waajá múnáa íhcyóómivu úújetémeke técoomí múnáa dsíjívetsóiyónetu pájtyetétsónéllíihye. ²⁶ Aane muurá Píivýéébeke mecáhcujsórómé díbye ímillédú meíjcyatúhajchíí tsá íinetú meke tene píáábotúne. Aame méjcyá ídátsó wáájácúmeítyúme éhne múúne medsíjívéné boone pevénéréjuco méjpi íjcyadu.

3

Meíhjuváne

¹ Ámuúha táñahbému, tsá múu uwáábojtédí iye idíllómeíne peecúteré tsíjtyeke ímityúné dítye íjcyane néétune. Muurá méwaajácú uwáábojte panévare wáájácúromé ímityúné méénúhajchíí éhníínevu íhnáhó diityémá tene ímíbájchómeíne. ² Muurá pámeere ímityúné mémeenúhi. Áánetu ihdyu tsaate tsáijyúubaré ímityúné íhjuvátúhajchíí ímiáámé dítye. Aame píivýeté panévaturé ityéhmémeíne. ³ Muurá íjímúke métsajtyé meímílléhullévú íhjuháñetu úwáñéiwuúné mepícyóóneri. ⁴ Téhdure muurá cújúwamíne témíhjí túkevétsojte kémúúturóné ítyúkevétsojínéri ímílléhullévú túkevétso íhnáhó kíjyeba íjcyarónáaaca. ⁵ Ahdu muurá méjpiítyu méhníjwa áyárowari ímityúné mémeenú meíhjuváne. Cáhawáá méjtsúcunu muhdú cújúwari tsátsíhwuúré pééteróné líyaaténé báju áíúúne. ⁶ Ehdu muurá ímityúné meíhjuváne méttútávájsámeí teene cújúwa báju tútávájsódu. Aane tsahíjcyá cújúwá pañevú wágóóóvéiibye Naavenedítyu. ⁷ Muurá pamévá íyámedítyú ííñújiri úllemee, wahpéjtee, nújpácó pañe úllemee, íjcyámedítyú ápíchó

neéromeke ímí metéhmeme ívámeímyé tsá meke tútávajtsotúne. ⁸ Áánetu tsá múijyú méhju metéhméityuró meke dsíjívetsóné námijtyádú néene néhni meíhjuvahiycyaju. ⁹ Muurá téējuri Méécáánikye medúúrúvahiycyájuriyé idyé díbyeréé ípívyejtsómé míamúnáake méuhbáhi. ¹⁰ Ehdu míñéecu téējuri meíhjuvahiycyá ímiáánee, ímityúnee, íjcyane. Tsá tehdu tene nééityuróne, ámuúha táñahbémut. ¹¹ ¿Aca ímiá nujpácyo íjchívyejtsihdyuré idyé nehniwu néjpacyo íjchívyeiyáhi? ¹² Áhdure ¿aca hígyéerahe néévaiyá atseitóona? Áhdure ¿aca óovahe néévaiyá híigoó? Áhdure muurá tsá tsahéjuturé núpáhyéjutu ímiá nujpácyo cánaámajpácyo meújcúityuróne.

Ímiá waajácu

¹³ Aane ímiáané waajácu múnaa ámuha meíjcyáhajchíi óví ímiááméré ámuha idáátsóméhjiúvú meíjcyane ámúhadityú bóhówaúcunúhi. ¹⁴ Áánetu ámuha tsíjtye íjcyari menómítúááváne ámuháyé ímí meíjcyáiyóneri metsúúrameíhajchíi tsá ímiá waajácu múnaa ámuha meíjcyatúne. Íllure ámuha máallíhi. Aame tsá íínerí ámuha memítyájkímeíityuróne. ¹⁵ Muurá ehdu nénehji tsá Píívyéébedityú tsáátune. Íjienéré teene Naavéne éhne. ¹⁶ Muurá iiye ímí íjcyáiyóneri tsúúrameíhijcyámé tsíjtye íjcyari íñómítúááváne panévare ímityúné méénuhíjcyáhi. ¹⁷ Áánetu ímiá waajácu Píívyéébedityú tsáánema íjcyame ímityúné méénutúmé pamévamáyé ímí íjcyáhi. Aame tsá tsíjtyeke éhdiiválletúne. Áhdure tsá dítye állíuutúne. Pamévakéré ídaatsólléne píaabóme. ¹⁸ Ehdu ímí ícyahíjcyámema teene níjkévaá tsáimíye.

4

Ííñújiene

¹ Áánetu ¿aca kiátú íjcyane ámuha mémúnáátsócatsíhijcyáhi? Muurá ihdyu ámúhadityuré íjcyane ámuháyé ímityúnéhjiri meúmúúpívvehíjcyánéllii ámuha mémúnáátsócatsíhijcyáhi. ² Muurá ámuha tsíjtyé tsíeméné múhdutú díityédityú meújcúityuróné nomíiú téené hallútú díityémá méméénúcatsíhijcyáhi. Aane muurá tsáijyu ámuha médsíjívétsohíjcyá díityéké téené hallútú ámúhadityú píhtone Píívyéébeke ámuha ímíñeúvú metáúmeíhíjcyátúnéllíihye. ³ Muurá ámuha dííbyeke metáúmeíyónáa tsá díbye ámúhake ácuhiycyatú ímityúné ámuha metáúmeíñéllíihye. Muurá ámuha metáúmeíhijcyá íllure téeneri ámuha meímíjyúúveki. ⁴ Ámuúha, Píívyéébeke ímíñeúvú úraavyépityúné míamúnaaj, ¿aca tsá ámuha mewáájacutú ímityúné ííñújiene meméénúneri íllure Píívyéébeke memúnáátsohíjcyáne? Muurá dííbyeke wájyutúmé téeneriyé tsúúrameíhijcyámé tsá ímí dííbyema íjcyatúne. ⁵ Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Píívyéébe ípííchó mépañévú pícyoone meke iwájyúne nomíuuváhi.” ⁶ Aane meke iwájyudu íjcyabe meke píaabóhíjcyá ímityúné metáhjaki. Muurá tsiíne dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Píívyéébe píaabó idáátsóméhjiúvú néémeke. Áánetu ‘mityáhmítyá’ néémedi tsá díbye íícúvetúne.” Ehdu muurá néene Píívyéébe waajácúháámitu. ⁷ Áánéllii dííbyeke maávyejúúlléne dííbyedívú meíhvéjtsaméi Naavéne ámúhadi tsúúrameíyóneri íícúvetúmére. Áijyu muurá ílluréjucu ámúhadityú díbye íhvetéíne. ⁸ Áhdícyane ímityúné ámuha meméénuhíjcyánéhjitu meímíbaávyéne ímíñeúvuréjucu Píívyéébema meíjcyá téhdure díbye ímí ámúhama íjcyaki. Téhdure míjijtócú ámuha meúraávyehíjcyánetu meímíbaávyéne dííbyekéréjucu méúraávyé. ⁹ Aame mékímóóveméi ímityúné ámuha meméénuhíjcyáneri metsárvyénema. Óvíjyacóóné ámuha meímíjyuhíjcyáne. ¹⁰ Íllure méídátsójkimyéi Píívyéébedívú díbye ámúhake ípíaaboki.

Ménahbémutú meíhjuváne ímityúne

¹¹ Ahdícyane, ámuúha táñahbému, tsá múu ímityúné ihjyúvatú íñahbé mudítyu. Téeneri muurá íllure ámuha méehdííwállehíjcyá Píívyéébé taúhbaju. Muurá meke neebe mewájyújcatsíki. Aane mecáhcuútsóiyótsihvu ímityúné meíjcyáneri dííbyé taúhbaju méehdííwállehíjcyáhi. ¹² Muurá ihdyu ápáábyéré diibye téené taúhbajúvúu meke ájcuube nééiyá muhdú meíjcyane. Áábere ihdyu meke pájtyetétsóhi. Áhdure meke waagóóbe. Aanéjííva ámuha ¿muhdú tsijtye íjcyáneri méihjyúváiyáhi?

Tsá mewáájacutú méúmiwa

¹³ Cáhawáá ímíñeúvú melléébone méijtsaméi eene ‘técomívú mépeé tsané pijcyábá náhjihe meméénúneri medsíídsívaki’ ámuha menéhijcyáme. ¹⁴ Muurá tsá ámuha mewáájacutú muhdú méúmiwa íjcyane. Muurá éhne cúúvénetúré íjcyáne ójtsó íícúiyé kiávú péiñdú meé. Aame tsá mewáájacutú múhajchótá ííñújiri meíjcyáíñe. ¹⁵ Áánéllii múu íllure néehíi: “Óví Píívyéébe ímílléhajchíi teene mémeenúhi.” Éhdure múu ihjyúváhi. ¹⁶ Áronáa ¿íveekí ímíñejíí íllure ámuha metúmeíñe ménehijcyá ámuháyé meímillédú meméénúiyóne? ¹⁷ Muurá ímiáané íjcyane imyéénúiyóné wáájacurómé teene méénútúhajchíi tsúúca ímityúné meenúmé téeneri.

5

Muhdú ehnéva múnáake tene pájtyeíñe

¹ Ahdícyane, ámuúha ehnéva múnaj, mékímóóveméi ímityúné ámúhake pájtyeíñeri. ² Muurá ámúhá tsíeméné ámuha mewájyuhíjcyaróné nójcánuúhi. Ámúhá wajyámúúné ímiájáhjí máharúmú májchoóhi. ³ Áhdure ámúha dsíídsí ámúhadívú tútávááveéhi. Aane múhdurá ámúhama níjkevámé ámuha méíjcyáá wáájacúratúmeréjuco éhne múúne cúújuwa tsíeméné áiúcúdu. Ehdú ámúhama níjkévaíñe nihñéétsihvúré ímityúné hallúvú bañúháñe ámuha medsíídsívahíjcyáne. ⁴ Muurá ámúhá wákimyéi múnáake ámuha ímí maáhdohíjcyátúneri dítye íhjúvuhíjcyané íhtsútuube Píívyéébe waajacúhi. ⁵⁻⁶ Áhdure waajacuube ííñújiri ííne ímíjyaú ámuha meíjcyame ñná ámúhake píhtotúmé ííne ímityú ámúhake méénútúrómeke ámuha medsíjívétsohíjcyáne. Árome ámuha méníjkévaá éhne múúne ócájímuke iújcávátso meke dítye lííhyanúdu. ¿Ehdú ámúhama tene níjkévaíñévu tsúúca méúújéteéhi!

Píívyéébema meíhjuváne

⁷ Ámuúha táñahbému, óóchévetúmeré ihdyu Jetsóoke météhmehíjcyá múijyú tsiíñe díbye tsááiñévujuco éhne múúne úmíhé múnáajpi íbájtsó téhmehíjcyádu. Muurá óóchévetuubéré téhmehíjcyá níjya áálléneri kéémévéné iújcuki. ⁸ Ahdu múu íjcyáhi. Muurá Jetsóó tsááiñe tsúúca píhíjucóóhií.

⁹ Áánéllii ímityúné médáíívéjcatsídí ámúhá hallúrí teene íjcyátuki, ámuúha táñahbému. Muurá ténehji mééma ímíbjchóii bye tsúúca meke tehméhi. ¹⁰ Áánéllii múu íjcyá íhdée Píívyéébé ihjúvú uuballe múnáaúvú ícyahíjcyádu. Muuráhjáa panévari íícúbáhrámeíyonéhjí aabúcu híjcyáme. ¹¹ Aane méwaajacú ícyooca tsáimiyéjuco dítye íjcyane ípyée íáábúcu híjcyánéllii íhíe. Muurá ámuha méwaajacú muhdúhjáa Jóóvu téhdure íícúbáhrámeíyonéhjí áábúcu híjcyánéllii Píívyéébe dííbyeke ííne ímíjyaúrécú pícyoóne. Muurá ímiáané mítyane meke idáátsólleébe.

¹² Ahdícyane, ámuúha táñahbému, tsá múu níjkyejíí, ííñujíí, íjcyánema tsíñéhjí mémé dómájcotú ímiáané ámuha maállityúné menéécoóca. Tsá múu óví muhdú níjkyejíima ííñují íjcyá o állíhajchíjyu néétu téené hallútú Píívyéébe ámúhake íícúbáhrátuki. Múu ímiáané

tene íjcyáhajchíí 'ééé, tehdújuco teéne' nééhií. Áánetu ímiááné tene íjcyátúhajchíí múu 'tsáhaá' nééhií.

¹³ Aane ámuhadítýú tsaatéké ímityúné pájtyeme ícúbáhrámeíhajchíí múu ihjyúvá Píívyéébema ámuhakye dibye ipíááboki. Ááne múu ímíjyuri májtsivá dííbyeke idyúúruváne.

¹⁴ Téhdure ámuha mechémécooca múu píuvá cahcújtso múnáá túkevétsojtéké ditye ámuhakye Píívyéébe mémeri dúúrúbájpácyori ipípájchóne ámuhá hallúvú piáábó ityáúmeí ámuhakye dibye ibóhíitsoki.

¹⁵ Ájyju muurá ámuhakye bóhíitsóibyee ímiááné ámuha mecáhcújtsóne dííbyeke metáúmeíhajchííjyju. Áhdure ímityúné ámuha meméénuhíjcyané ámuhadí ídáátsóvéne ábájívéíbye.

¹⁶ Áánéllíí ímityúné ámuha meméénuhíjcyané tóónutúmeré míamúnáá úmíwávú Píívyéébeke meúúbálléne dííbyeke piáábó métáuméí ámuhakye dibye ipíááboki. Muurá ímiááné ímí dííbyema íjcyame tsá báñúmeítýú íná ityáúmeíñeri.

¹⁷ Muuráhjáa éíjyúvú méhdure nééroobe Eriáúvú dííbyé ihjyú uubálla múnáajpi dííbyeke táúmeí tene íáállétuki. Ahdújucóhjáa tsá tene álletú 3 pijcyábáj píñévu.

¹⁸ Ááne boonéhjáa idyé tsiíne táúmeíbyé dibye íállétsoki. Ahdújucóhjáa tsiíne maálléneri panévare ííñéne néévane.

¹⁹⁻²⁰ Aane ámuúha táñahbému, tsaate ámuhadítýú ímiáájú iúráávyénetu mújtámeke tsijtye ímíjpyetétsóhajchíí muurá diityéké piáabómé Píívyéébe diityedí ídáátsóvéne diityé imítýuháñé íábájíve ditye iwágóóóvétuki. Áyu tehdújuco.

1 PÉÉDORO

Tujkénú Péédoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo Péédoro Jetsocríjtóo úwááboobéré o péhíjcyáiñé wákimyéivu oke pícyoobe íñe íhyaami ámuha éllevu ó caatúnú dííbyékée ámuha mecáhcújtsóné déjúcotu méiiñújitu ámúhake ditye wáchájánúme éllevu, Póotoó, Garáátsiaa, Capadótsiaa, Áátsiaa, Bitííniaa, éhdúné iñújñineri ámuha meíjcyáme éllevu. ² Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco Méécááni Píívyéébe ámúhake iñéhdújuco újcune dííbyeéjté ámuha meíjcyaki. Aane muurá Íapííchoj tééveri ámúhake píáábohíjcyaaabe Jetsóope mewájuryi ítyujpácýó wáágóonej tééveri ámuha meímíjpyeténe díbye ímillédú meíjcyaki. Aabe ihdyu óví ámúhake panévatu píaabó íbúwajíí ñineri íjtsámeítýúmé ámuha meíjcyaki.

Ímí méúmiwa nééneé

³ Muuráhjáa mítyane meke ídaatsólléne béhnétu meke tsíímávaabe Jetsocríjtóo idsíjívéne tsiíñe bóhíínej tééveri. Áánéllii íñé imíjyaú méúmiwa íjcyane méitsohíjcyáhi. Ahdícyane ihdyu metsu Jetsocríjtó Caani Píívyéébeke medúúrúvane metéhdújtsoki. ⁴ Muurá íjcyané níjkyéjiri ítsime meíjcyámé wáabyuta mújyú muhdú íjcyáityúné díbye pícyoone meke téhmené. ⁵ Ímí dííbyeke mecáhcújtsónéllii íhnaáhoori meke píáábohíjcyaaabe nihñéétsihvúré téhullévú meúújetécooca teene meújcuiki.

⁶ Áánéllii múu íllure imíjyúú dííbyeke ámuha mecáhcujtsómé ámuha meícúbáhrámeíyónáaáca. ⁷ Muurá téeneri meke waajácúllebe ímiáané dííbyeke mecáhcújtsóhajchíí éhne múúne óoro cúújúwari ditye wáajácullédu. Muurá teene óoro meke píáabóné ehniíñevu Píívyéébeke mecáhcujtsóné meke píaabóné tsá mújyú mééma níjkéváityúne. Áánéllii dííbyeke ámuha mecáhcujtsómé íñetú menéétsámeítýuhajchíí íñé imíjyaú ámúhake ávyéjújtsóibye dúúruvaabéré tsiíñe Jetsocríjtó tsáacoóca.

⁸ Muurá Jetsocríjtoke ámuha maájtyúmitúróobeke mewájuryúúbedívú ámuha mecátsípáávéne méimíjyúúhií. ⁹ Áábeke ámuha mecáhcújtsónéllii tsúúca ámuha mepájtyetéhi.

¹⁰ Muuráhjáa éjyúúvú Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa ihjyúvájúcoorá muhdú díbye meke ídaatsólléne pájtyetétsóíñeri. Ároméjháa tsá pahdu wáajácútu muhdú tene íjcyáiñe. ¹¹ Áánélliihyéhjáa díllócatsíhijcyámé caabyé Críjto íjcyaaabe mújyú muhdú ícúbáhrámeíñe ávyéjuutéíñe Píívyéébé Apííchó díityéké néhijcyáne. ¹² Áánélliihyéhjáa Píívyéébe díityéké waajácútsó ditye íjcyáijyúú tene pájtyéityúne, bóónétú tene pájtyeíñe. Ááné muurá tsúúca ámúhake tsaate úúballé muhdú mepájtyetéíñe Píívyéébé Apííchó níjkyéjitu tsáane píáabónej tééveri. Aane muurá idyé níjkyéji múnaa téhdure imíllerá páñetu iwáajácúiyóné muhdú mepájtyetéíñe.

Ímiááméré meíjcyáiyóne

¹³ Aane ímiááméré meíjcyáne métsúúraméi tsiíñe Jetsocríjtó tsácooca Píívyéébe ámúhake ídaatsólléne ájcúíñeri. ¹⁴ Aame tsúúca Píívyéébej tsíímé ámuha meíjcyame múu díbye ímillédú íjcyáhi. Tsá múu dííbyékée ámuha mewáajácútucooca ímityúnéhjiri meúmúúpívyehíjcyádú néjúcootúne. ¹⁵ Muurá meke újcuube ímiááméré meíjcyaki. Áánéllii múu ímiáámé íjcyá díbye íjcyadu. ¹⁶ Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Ímiáámé meíjcyá ímiáábé o íjcyadu.”

17 Aane díbyeke ámuha mecáánivahíjcyámé múu ííñújiri ámuha meíjcyané hajchótá dibye ímillédú ijcyáhi. Muurá tsahtúré mééma ímíbájchóiiibe muhdú meícyahíjcyané tééne áhdovu meke íajcuki. 18 Muurá ámuha méwaajácú mépée mepájtyetéítyúrojító méihdé múnáaúvú úráávyehíjcyánetu meke dibye pájtyetétsóne. Áronáacáa ihdyu tsá meke dibye pájtyetétsotú dsíídsídívú íáhdóneri. 19 Muuráhjáa ihdyu mééma áhdoobe mítyane iwájuube Críjto tujpácýó wágóóóvéneri éhne múúne obééjáwu imíwu néébeke míamúnáa ímítyuháñé hallúvú ditye dsíjívetsódu. 20 Píívyéébéhjáa ihdyu tsúúcajátújuco díbyeke mémenúné ííñuji ípívyéjtsótúné íhdéjuco dibye mewájyuri ídsíjíveki. Ahdújucóhjáa dibye tsáane meke ípíááboki. 21 Áanéllii díbyej tééveri Píívyéébeke mecáhcujsómé díbyedívú mecátsípáávehíjcyá dibyéé dsíjívéébeke íbóhíítsóne ávyéjuutétsónéllíihye. Aame méwaajácú díbyema meíjcyame íínerí mebáñúmeítyúne.

22 Ahdícyane tsúúca Píívyéébé Apííchó ámúhakye píáábónej tééveri ímíáájú ámuha mecáhcujsómé óví ámuha mewájyújcatsí ámúhá ííbúuri. 23 Muurá Píívyéébeke mecáhcujsómé tsíhdyuréjuco meíjcyane. Tsáhájucó meúraávyetú méécáánímúu meke tsíímávátsihdyu meíjcyajító íllure níjkévájító. Áanetu ihdyu Píívyéébé ihjyu mecáhcujsóné tsá múijyú níjkéváityúne. 24-25 Muurá díbyé waajácúháámitu nééneé: Pámeere míamúnáa wahájchotaré ijcyá tsójcómují íjcyadu. Téhdure íjcyámé wahájchotaré ííne ímíjyaú wajco íjcyadu. Áanetu ihdyu Píívyéébé tsá múijyú níjkéváityúne. Áané uwááboju ímíáájú muurá tsúúca ámúhakye úwáábómeíhi.

2

1 Ahdícyane óvíjyacóóné ímityúné ámuha meméenuhíjcyáne. Tsá múu állíuutúne. Tsá múu pánehjídú ímíáámé íjcyatúne. Tsá múu nómiutáávatúne. Tsá múu ímityúné íhjúvatú tsíjtyedítyu. 2 Ímíá uwááboríyé métsúúraméí éhne múúne tsíímene ñohñórí íjyacunúdu. Áane tééne uwáábó ímíñéúvú méúraávyé ámuha mepájtyeteki. 3 Aane óví ehdu méijcyá Jetsocríjto ímíáábé meke wájyune tsúúca mewáájacúme.

Críjto páñétúejpi

4 Aame ihdyu ímíñéúvú meíjcyá díbyema nééwayúdú néébe meke bohíívú ájcúúbema. Muuráhjáa díbyeke míamúnáa éhdiiválléróóbeke Píívyéébe pícyóó ávyeta íhtsútuube páñétúejpi dibye íjcyaki. 5 Ahdu óví meke téhdure nééwayúdú menéémeke pícyoobe íhjadú meíjcyaki. Téhdure óví meke llúúvájtedívú pícyoobe dibye ímillédú meíjcyame díbyeke meíicuvémé ímí díbyema meíjcyá Jetsocríjtoj tééveri. 6 Muurá díbyé waajácúháámitu nééneé:

Tsióó cóomi múnáa pañévú ó pícyóó ávyeta wájyúmeíbyeke éhne ímichi tééutu jaa éjkeu nééwayúdú néébeke. Áábeke cáhcujsómé tsá íínerí báñúmeítyúne. Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámitu.

7 Aane díbyeke cáhcujsómé díbyeke wájyúhi. Áanetu díbyeke cáhcújtsotúmé tsá wájyutú Píívyéébé waajácuháámitu íllu tene néhdújuco: Tsaúpe nééwayu jááháñé wákimyéí múnáa íñéhnílléne waagóórou pícyámeí ímichi tééutu jaa éjkéiu.

8 Téhdure tsiíñe nééneé:

Díbye muurá éhne múúne nééwayutu ávyé mecábóhcámeímyé maáákityéúdu néébeé. Ahdújuco muurá díbyé uwááboju ímí cáhcújtsotúmé mújtámeke tene pájtyene.

Píívyéébeéjte

9 Áronáa ihdyu tsá ámuha ehdu menéétune. Muuráhjáa ihdyu Píívyéébere ámúhakye íjucúmeke pícyóó llúúvájtedívú díbyé wákiméí ámuha ímíááméré meíjcyáne meméenu

díbyeke dúúrúvamére. Aane imíllebe míamúnáake ámuha meúúballéné muhdú díbye ámúhake ímityúnetu ímiánejcúvú íjchivyetsóne. ¹⁰ Muuráhjáa íhde ámuha íhdícyaméréi meijcyame tsá díbyé piáábójú pañe meijcyatúne. Áronáa ícyooca tsúúca díbyeéjté ámuha meijcyame téené pañe meijcyáhi.

Píivyéebekéré meíicúvéiyóne

¹¹ Ahdícyane tsá ííñújéjte ámuha meijcyájúcootúne, ámuúha táñahbému. Muurá ihdyu Píivyéébe avyéjéjteréjuco ámuúha. Áanéllii ámúhake o nées meke tútávájtsóiyónéhjiri ámuha meúmúúpívyétuki. ¹² Ímiááméré meijcyá Píivyéébeke wáájacutúme ímityúne ámúhadítú íhjúvvarónáa ímí ámuha meijcyané hallúvú díbyeke ditye íavyéjútso tsiíñe Jetsó tsáacoóca.

¹³⁻¹⁴ Téhdure múu avyéjuullé páñétúejpi méiíñújí avyéjúúbeke pahúllevaré díbyé piáábo múnaa íjcyámémájuco. Muurá Píivyéébere diityéké picyóó ditye ímityúmeke iúwááboki, áánetu ímiáámeke ditye ipiááboki. ¹⁵ Muurá imíllebe ímiááméré meijcyane ténejcu wáájacutúme ímiáájú meúráávyénetu ímityúne íhjúvátuki.

¹⁶ Áanéllii ímiááméré meijcyá tsúúca ímityúnetu ámuha meijchivyéme. Aame ihdyu ímityúne mémeenújúcohdí tsúúca Píivyéébe hójtsí pañeréjuco ámuha meijcyame. ¹⁷ Aame múu díbyeke íllíñe díbye ímillédú íjcyame pámévakéré avyéjuullé méiíñújí avyéjúúbemájuco. Téhdure múu pámeere Píivyéébeéjtema wajyújcatsíhi.

Muhdú ícúbáhraméi maáábucúne

¹⁸ Áhdure múu tsaaté hójtsí pañe íjcyame diityéké íavyejuúlléne meenu ditye táuhbáne. Tsá múu ímiáámémáyé ímí íjcyatúne. Ímityúme íjcyarómema múu ímiáámé íjcyáhi. ¹⁹⁻²⁰ Muurá ihdyu Píivyéébe ímillédú meijcyané hallútú meke ditye ícúbahráné maáábúcúhájhí ímí meke íjtsúcunúúbe. Áánetu ímityúne meméénúne hallútú meke ditye ícúbahráné maáábúcúrónáa ¿aca meke ímí íjtsúcunúúbe? Tsáhaá. ²¹ Muuráhjáa Píivyéébe meke ujcú Críjto mewájyuri ícúbáhrámeíbyé ímiáábé íjcyadu meijcyaki. ²² Tsáhaa muurá díbye mújyú ímityúne méénutúne. Áhdurée tsá muucá díbye állityúne. ²³ Muuráhjáa díbyedítú ímityúne íhjúvvarómeke tsá díbye piámeíhíjcyatúne. Áhdurée díbyeke ícúbáhrarómeke tsá díbye méénúllehíjcyatúne. Íllurée íhvéjtsámeíbyé Píivyéébedívú díbye teene diityémá ímíbájcho muhdú tene íjcyadújuco. ²⁴ Aabée muurá Críjto dsíjívé páwachékevu mepée medsíjívéiyóné tsúúcajáa méimítyú déjuco dsíjívemédú meijcyarómé meímíbaávyeki. Ehdúu mewájyuri díbye ícúbáhrámeíñe téeveri méimíbaavyehi. ²⁵ Muuráhjáa éjyú idátsó méicyahíjcyá Píivyéébeke wáájacutúme éhne múúne obééjámú mújtame íjcyadu. Áronáa ícyooca tsúúca métehméébe Críjtoma meijcyáhi.

3

Muhdú métáábama meijcyane

¹ Ámuúha walléémuj, ámúhá tajímuke máavyéjuúlle. Tsaímíyé meijcyá diityémá Críjtó uwááboju tsaate cáhcújtsóturómé ímí ámuha meijcyane ííténe botsíi icyáhécújtso íná diityéké ámuha menéétúrónáaáca. ² Muurá ímiááméré ámuha meijcyane ííténe ímilléiyómé téhdure Píivyéébeke iúraavyéne. ³ Tsá múu ávyeta ímíbájkímyeíyóneri íjyácunútúne. Téhdure tsá múu íjyácunútú íhñiwaco idyóíhdsínúmeíñe tsaímíyé ípíhdámeíyóneri, mítyane áhdoméíñe icyááveháñevu ícyáávéiyóneri, ímiá wajyámuunévú iújcámeíyóneri. ⁴ Apááñeríyé múu íjyácunú tsaííbuwáre íjcyáíyóneri. Ehdú ihdyu íjcyámeke Píivyéébe ímí íjtsúcunúhi. ⁵ Tehdúhjáa muurá éjyúúvú íjcyané walléémú Píivyéébedívú íhvéjtsámeíñe

dibye ímillédú icyahíjcyáhi. Aaméhjáa ájyúmuke avyējúúllehíjcyáhi. ⁶ Tsáaráuvúhjáa muurá ájyu Aavarááuvuke icyáhcújtsóne avyējúúllehíjcyáhi. Aane dillée íjcyadu ámuha ímiááméré ámuhá tajímuma meíjcyáhajchíí tsá ámuha íínerí meíllityéityúne.

⁷ Áhdure ámuha wajpíímú ámuha táábámuma ímíñeúvú meíjcyá. Tsá múu diityédí ícúbáhratúne. Múu íjtsámeí diityéké íavyejúúlléne muhdú ipiáábóíñeri ámuha tsíjpa tujkévevu ditye íjcyátúnéllíhye. Muuráhjáa Píívyéébe wajpii, wallee, picyóó diityétsí ipiáábójcatsíñe ímí íjcyaki. Aane ehdu ámuha meíjcyáhajchíí Píívyéébema ámuha meíhjuvácoca tsá íiná ámuhakye pátsaríjcyóityúne.

Imiáané hallútú meícúbáhrámeíñe

⁸ Ahdícyane ihdyu pámeere tsaímíyé meíjcyá pamévamáye. Tsá múu pájúvatúne. Meídaatsólléjcatsíñe méwajyújcatsi tsané nahbémú múúne wájyújcatsídyú mítyájkímeyéityúmére. ⁹ Tsá múu píámeítyú ámuhakye ímityúné méénúmeke. Téhdure ámuhakye úhbámeke tsá múu úhbatúne. Íllure diityé hallúvú piáábó métáuméí Píívyéébeke. Ehdu dibye ímillédú ámuha meíjcyáhajchíí ámuhakye piáábóíbye. ¹⁰⁻¹² Muurá dííbye waajácuháámitu nééneé:

Ímí íjcyane ímillémé tsá ímityúné íhjuvátúne. Áhdure tsá ditye állíuutúne. Muurá ímityúné ímyéenuhíjcyánetu íhveténe ímiááneréjuco ditye méénune. Aame íjcyá tsaímíyé pamévamáye. Muurá Píívyéébe ímiáámeke piáabóhi. Aabe dííbye ditye táumeíñe lleebóhi. Áánetu ímityúmedi tsá dibye íícúvetúne. Ehdu nééne Píívyéébe waajácuháámitu.

¹³ Aane ehdu ímiááméré ámuha meíjcyáhajchíí ¿aca ííne hallútú múha ámuhakye ímityúné méénúiyáhi? ¹⁴ Muurá ehdu ímí ámuha meíjcyané hallútú meícúbáhrámeíhajchíí maímijyu ámuha meíjcyanej. Ahdícyane tsáma íínerí maáábímeyéííñe. Muurá Píívyéébe ámuhakye piáabóhi. ¹⁵ Múu Máavyéjuube Críjtodívú icyátsípáávéne íjcyátsíiivyé ámuhakye díllómeke ámuha mewáájácútso íveekí dííbyedi ámuha meíjyáacunúhíjcyáne. Árónáa ihdyu múu ímíñeúvú chooco úúballé mítyájkímeyéityúmére. ¹⁶ Aame téñbúwá meíjcyá Críjtoke ámuha meúráávyénetu tsaate ímityúné íhjuváneeri íñúcójpíveki.

¹⁷ Aane ihdyu óvi meícúbáhrámeí ímiáánéré meméénúné hallútú Píívyéébe ímílléhajchííjyu. Muurá téené hallútú meícúbáhrámeíñe maáábúcuáhajchíí ímí meke íjtsúcunúúbe. Áánetu ímityúné meméénúné hallútú meícúbáhrámeíñe maáábúcurónáa tsá dibye meke ímí íjtsúcunútúne. ¹⁸ Muuráhjáa Críjto múijyu ímityúné méénútúroobe ícúbáhrámeí méímítyú hallúvu. Aabée tsáijyuré dsíjívé méhllí pámeere ímityúme meíjcyáme wájyuri téénej tééveri meímíbaávyéne ímí Píívyéébema meíjcyaki. Aabée dsíjívérónáa ííbbuu íbóhí íjcyáhi. ¹⁹ Aanéhjáa péé éíjyuúvúu dsíjívémé íbuúúné íjcyátsihvu diityéké íúwááboki. ²⁰ Muuráhjáa éíjyuúvú Noéé míínécoba méénuhíjcyánáa Píívyéébe téhmehíjcyará míamúnáa dííbyeke icyáhcújtsóne téémí pañévú íúcaáve ípájtyeteki. Árónáacáhjáa apáámyéré 8-meva pájtyeté pámeere ííñuji cáájáveneri májcanúnetu. Áámeúvú íbuúúnéhjáa íjcyátsihvu Jetsóó íbbuu péé diityéké íúwááboki. ²¹ Aanéhjáa téijyu nújpacyotu ditye pájtyeténe naavénú íñe icyooca metsójtsótsámeímyé mepájtyetéíñe. Aane tsá metsójtsómeítyú méjpi ííñú íñityááveki. Muurá ihdyu tééneri méúújetsó Píívyéébedívú mecátsípáávéébeke metáumeíñé dibye meke ímíbájchoki. Aane ihdyu meke ímíbájchoobe Jetsocríjtóo dsíjívéebe tsííñe bóhííbej tééveri. ²² Dííbye muurá icyooca íhstútuubéréjuco níjkyéjiri Cááni Píívyéébe úníuri íjcyáábeke pámeere níjkyéji múnáama naavémú avyējuulléhi.

4

Muhdú Píivýéébe meícuvéne

¹ Aanée muurá Críjto ííñújiri íjcyácooca ícúbáhrámeí mewájuryi. Áánéllii metsu meícúbáhrámeiyóné maáábúcu dibyée áábucúdu. Muurá meícúbáhrámeiyóné maáábucúmé tsá ímityúné meméénújúcootúne. ² Aame tsáhájucó meúmúúpívyetú ímityúné meméénúyóneri. Píivýéébe ímillédú meíjcyáiyóneriyéjuco metsúúráméíñe. ³ Ahdícyané óvíjyacóóné Píivýéébeke wáájacutúme íjcyadu ímityúné ámuha meméénuhíjcyáne. Muuráhjáa ímityúneri ámuha meúmúúpívyehíjcyáhi, ámuháa ménahtsívátéhíjcyáhi, ámuháa mewáñehívaténé pañe méllíyícyávehíjcyáhi, níjcyotájtekée ámuha méduurúvahíjcyá ámuha meméénúityuróne. Ánehji óvíjyacóóne. ⁴ Muurá ténehji ámuha meíhvéjtsóneri ámúhake náhbévahíjcyámé téeneriyé íjcyame íllure ámúhadi uuhívatéhíjcyáhi. ⁵ Árómemá Píivýéébe muhdú ditye ícyahíjcyáné ímíbájchoóhi. Muurá pámeere dsíjívétúmema ímíbájchóiibye tsúúca dsíjívéjúcóróméhjimájucó. ⁶ Téénélliihyéhjáa muurá éíjyu múnááúvuke téhdure úwáábómeíñe díityé íbuúúné íbóhí ímí íjcyá Píivýéébe íjcyadu.

⁷ Muurá tsúúca ííñuji mééma níjkévaríjyucó. Áánéllii ímiááméré meíjcyáne páijyuvaré Píivýéébema méihjyúvahíjcyá. ⁸ Aame múu wájuryúcatsíhi. Muurá tsíjtyeke mewájurye ímityúné meke méénúrómeke mepíáméíyóneri tsá meíjyáacunútúne. ⁹ Ahdícyané múu ímíñeúvú waatsúújycatsí ámuha maááhívéjycatsícyooca ñná íjtsámeityúme. ¹⁰ Mépiáábojcatsí muhdú ámuha mepíivyetédú Píivýéébe meke ájcúné piáábori bañúháñe díbye meke ípiáábótuki. ¹¹ Áánéllii ámuha meúwáábócooca ímíñeúvú meúwáábohíjcyá díbye íhju néhdújuco ámúhaj téeveri díbye íhjuvaki. Áhdure ámuha tsíjtyeke mepíáábócooca ímíñeúvú mépiáábó muhdú díbye ámúhake túkévejtsódu. Aane páneere ñná ámuha meméénune múu ímíñeúvú meenu díbyeke ámuha Jetsocríjtoj téeveri maávyéjyútsóne. Áábedívú ihdyu metsu meíhvéjtsámeíñe díbyeke maávyéjyútsó mújyú níjkeváityúne. Ehdu teéne.

Críjtoéjté ícúbáhrámeíñe

¹² Ámuúha táñahbému, tsá múu mávaríjchojúúné ámúhama íjcyánetu íjtsámeityú tene ámúhama íjcyáityuróne. ¹³ Íllure múu imíjyúú Críjtóo ícúbáhrámeídyú ámuha meícúbáhrámeíñeri tsiiñe íavyéjuma díbye tsáácooca ámuha meímíjyúúveki. ¹⁴ Áánéllii díbyeéjté ámuha meíjcyáné hallútú ámúhake tsaate úbháhajchíí múu imíjyúú Píivýéébe Apííchó ámúhá pañe íjcyánélliihye. ¹⁵ Áronáa ihdyu núcójpítsóhreyó teene ímityúné ámuha tsíjtye éhné menániñee, tsaatéke ámuha medsíjívetsónee, tsíjtyé íhjuvú pañevú ámuha meúcaavénee, éhdúné hallútú ámuha meícúbáhrámeíñe. ¹⁶ Áánetu ihdyu Críjtoéjté meíjcyáné hallútú meícúbáhrámeíñe tsá núcójpítsotúne. Íllure Píivýéébeke téené hallúvú dúúrúvaméré météhdjyútsó díbyeéjté meíjcyánélliihye.

¹⁷⁻¹⁸ Muurá tsúúca muhdú meícyahíjcyáné díbye mééma ímíbájchóíñe éévé úújéteéhi. Aane méhdityu tujkénúiibye íhñéjté meíjcyámedityu. Aabéjii awáa ¿muhdívanéami íhya tsáma ímíbájchooi eene díbye úwááboju cáhcújtsótúmema, ímiáámé íjcyarómé íhtsútúnetu pájtyetéíñáaaca? ¹⁹ Ahdícyané díbyedívú meíhvéjtsámeíñe díbye ímillédú meíjcyá ámuha meícúbáhrámeiyónáaaca. Muurá meke ípívyéjtsóobe íñéhdújuco méénune.

5

Cahcújtsó múnáa túkevújtsóju

¹ Téhdure ó imíllé cahcújtso múnáá túkevjtsojtéké o úwaabóné téhdure túkevjtsoobe o íjcyaa muhdúhjáa Críjto ícúbáhrámeíñé o ájtyúmíibe. Aabe téhdure ó íjcyaa díbyé avyējuri tsiñe díbye tsáácoóca. ² Áánéllii ámúhake o nées ímíñeúvú ámuha metúkévjtso Píívyéébeéjté ámúhá hójtsí pañe íjcyámeke. Tsá múu díbyéé ámúhake níwáávéne íjyeveriyé tééne wákimyéí méénutúne. Áhdure tsá múu tééne hallúvú ámuha medsídsívakíyé méénutúne. Múu ímíñeúvú meenú Píívyéébe ímillédu. ³⁻⁴ Tsá múu tsíjpanécoba diityéké úwáábotúne. Choocóré múu úwaabó páñétúejpi Métehméébe tsáácooca ámuha maávyéjuuté díbyema múijyú níjkéváityúne.

⁵ Téhdure ováhtsámú máavyéjuulle ámúhá túkevjtsojtéke. Panéjcuávú máavyéjúullejcatsí mítyájkímyeítyúmére. Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé: Píívyéébe píaabó idáátsóméhjiúvú néémeke. Áánetu ‘mityáhmityá’ néémedi tsá díbye íícúvetúne.

⁶ Áánéllii mítyájkímeítyúmére méíhvéjtsaméí íhtsútuube Píívyéébedívú díbyere ámúhake ityúkévjtsoiki. Áijyu muurá ámúhake ávyéjújtsóiibye díbye meke ávyéjújtsóíñe éévé úújetéijyu. ⁷ Áánéllii íñnerí áábímyeítyúmére díbyedívú mecátsípááve. Muurá imíllebe meke ipíaabóne.

⁸ Árónáa ihdyu téñbúwá meíjcyá Naavéné ámúhake imújtátsótuki. Muurá mémunáajpi íjcyaa meke imújtátsóiyóneri íjyáacunú éhne múúne bájú oohíbyé iyámeke idyóóiyóneri íjyáacunúdu. ⁹ Áróobeke ihdyu metáhjá Píívyéébeke ámuha mecáhcújtsónej tééveri. Muurá méwaajácú pahúllevaré íññjiri ménahbémú téhdure ténéhjiri ícúbáhrámeíhijcyáne. ¹⁰ Árónáa icyooca wahájchotaré meícúbáhrámeíñé níjcáutu Mépiivyéébe meke ávyéjuutésoó múijyú níjkéváityúné Jetsocríjtoj tééveri. Aabe muurá mewájuryi meke ímíbajchó íhtsutúmé meíjcyame íñnevú metáhjátsámeítyuki. ¹¹ Áánéllii ihdyu metsu íhtsútuube íjcyáabeke maávyéjújtso paíjyuvaré múijyú níjkéváityúne. Ehdu teéne.

Nihñéneré pityájcoju

¹² Aane íñe íhyaami o cáátúnuháámí ámúha éllevu ó wallóó ménahbe Píívyéébeke ímí úráávyeebe Tsibáánoma. Áhaamí pañe ámúhake ó ítsáávetsó ímiáané ímí Píívyéébe ámúhake píáábohíjcyáne. Áánéllii múu tsaímíyé díbyema íjcyáhi.

¹³ Ámúhake Babiróóniá cóómiyi íjcyáne cahcújtso múnáa duurúvá ámúhakeé iújcuu téhdure Píívyéébe diityéké újcume. Téhdure tájtsiménédú néébe Mááco ámúhake duurúváhi. ¹⁴ Téhdure ámúhake táicyanéjcutu o nées ámuha Críjtoéjté tsané nahbémú meíjcyame medúúrúvájcatsíki. Ahdícyane óví íbúwajíí ámuha meíjcyáhi. Áyu tehjújuco.

2 PÉÉDORO

Hállúvúeháámí Péédoro cáátúnuháámí

Duurúvaju

¹ Oo Tsimóo Péédoro Jetsocríjtó ñcúve múnáajpi o íjcyáábekée oke dííbyere picyóó úwááboobéré o péhíjcyaki. Aabe ñne íhyaami ámuha éllevu ó caatúnú Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtoj téeveri Píívyéébe meke ájcúné uwááboju muha mecáhcujsódú idyé ámuha mecáhcujsóme éllevu. ² Aane óví Píívyéébe tsúúca ámuha mewáájácuube Jetsocríjtoj téeveri ámúhakye píaabó tsaímíyé ámuha meíjcyaki.

Muhdú Críjtoéjté íjcyane

³ Muurá dibye ñhnáhorí meke píaabómé ímiááméré méijcyá dibye ímillédu. Muuráhjáa meke újcuube dibye íjcyadu meíjcyá dííbyema maávyéjuutéki. ⁴ Aabe meke ñnehdu píáábohíjcyá dííbyedu meíjcyá íññújiri ímityúné meke tútávátsohíjcyánéhjiri meúmúúpívyétuki. ⁵ Áánéllíi ímiááméré Píívyéébeke mecáhcujsóne méwaajácú muhdú ámuha tsaímíyé meíjcyáiyóne. ⁶ Áane météhmemeí ámuha panévare ímityunéhjí maáábúcúne ñnevú táhjátsámeityúmé dibye ímillédu meíjcyaki. ⁷ Múu wajyújcatsí pamévamáyé muhdú tsané nahbémú wájujycatsídyu.

⁸ Ehdu ámuha tsaímíyé Máavyéjuube Jetsocríjtoke meúraavyémé ímí dííbyé wákimyéí meméénúhajchíí tsá ámuha dííbyedi mebánúmeíityúne. ⁹ Áánetu ehdu íjcyáiyóné ímíllétúmé íjcyá hállúvatúmé íjcyadu. Aame ílluréjuco ábájñvéne muhdúhjáa Píívyéébe diityéké ímíjpyetétsoné ímityutu. ¹⁰ Ahdícyane ihdyu tsúúcajáa dibye ámúhakye újcume métsúúraméí ímiááméré ámuha meíjcyáiyóneri ámúhadítyú tene íbóhówaúcunú dííbyedítyú ámuha memújtátuki, ámuúha táñahbémuj. ¹¹ Áijyu ihdyu ámúhakye waatsúcúpéjtsóiibye ímíjyuri Máavyéjuube Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtó avyéjuri múijyú níjkéváityúné dííbyema tsaímíyé ámuha meíjcyaki.

¹² Áánéllíi éhñíñevu ámúhakye ó ítsáávétsohíjcyáá muhdú Píívyéébeke meúraavyéné tsúúca ámuha mewáájácúne tehdújuco meíjcyárónáaaca. ¹³ Ímí ó íjtsúcunú ói o dsíjívétúné hajchótá ámúhakye téenevu o ítsáávétsohíjcyáne. ¹⁴ Muurá tsúúca Máavyéjuube Jetsocríjtó oke úúballé lléváhréjuco o dsíjívéíñe. ¹⁵ Áánéllíi ó ímíllé ímíñeúvú ámúhakye o úwaabóné o dsíjívéné boone ámuha teene maábájívétuki.

Críjto ávyéjutsámeíñe

¹⁶ Tsá muurá álliu tene íjcyatú Máavyéjuubée Jetsocríjtó íhtsútuube íjcyabe íññújiri úlléjébedítyú ámúhakye muha meúúbálehíjcyáne. ¹⁷ Muuráhjáa ávyeta muha meíténeríyé Cááni Píívyéébe dííbyeke ávyéjujtsóhi. Áhdurée muha melleebó dibye dííbyedítyú nééneé: “Áánu Hájchíwúuke o wájuúúbedi mítyane ó ímíjyúúhíí.” ¹⁸ Ehdúu níjkyéjtu dibye nééne muha melleebó caméhaúvú Jetsóo múúhadívú tsíhdyúréévécooca dííbyema muha meíjcyame.

¹⁹ Áánéllíi Píívyéébé ihjyú uubáalle múnaáhjáa dííbyedítyú néhíjcyané tsá álliu íjcyatúne. Áánéllíi melléebó dííbyedítyú ditye úwaabóne. Muurá ditye úwaabóné meke waajácútsó mewáájácútúnehjívú éhne múúne peete cúúvétsihdyu ájchúcunúdu. Áánetu méwaajácú ímiáábé dibye íjcyane éhne múúne ñné ímíjyaú tsítsívé mñcúruwa ájchúcunúdu. ²⁰ Téhdure muurá méwaajácú Píívyéébé ihjyú uubáalle múnaáhjáa dííbyé waajácuháámitu cáátunúné diityé tujkéveju íjcyatúne. ²¹ Tsáháhjáa ñjtsaméiyíyé ñná pájtyeíñe iwáájácúné

ditye cáátúnutúne. Muuráhjáa ihdyu Píivýéébé Apíichóré diityéké tükévéjtsóneri caatúnuhíjcyáme.

2

Állíu múnáá uwááboju

¹ Áronáacáhjáa téhdure ijcyámé téjyju állíu múnáa iiye Píivýéébé ihjyú uubálle múnáadi díllómeihijcyáme. Téhdure icyooca diityédú néeme ámúháj pñne íjcyáá ámúhakye állíuúné átéréénéhjí úwááboímye. Aame íllure ehdíiválleé Máavyéjuube Jetsocrijtó díibyjuco ípájtyetétsoobe íjcyároóbeke. Ááneri iiye iéllevu líicyúhcoímyé Píivýéébé diityéké ícúbáhraíñe. ² Aane mítyame diityéké icyáhcuíjtsóne ímityúné méénuúhi. Crijtóke cáhcújtsotúmé ímityúné ihjyúvaá dííbyé uwáábotu. ³ Aane diitye átéréénéhjí uwáábojte íllure ámúhakye állíhíjcyáá ámúha dsíídsí iújcúroki. Árómé hallúrí tsúúca íjcyáné ícúbáhraméí Píivýéébé tsúúcajátújuco ehdu néémé wáábyuta méénune.

⁴ Muuráhjáa níjkyéji múnáa íjcyáromedítyú ímityúné méénúmedi ídáátsóvétuubéré íllure diityéké waagóó ditye ícúbáhrámeíki. Aame icyooca cúúvétsii dóhjinúmeímyé téhmehíjcyá múijyú Píivýéébe pámeemáyé muhdú ditye ícyahíjcyáné ímíbájchoíñe. ⁵ Téhduréhjáa muurá éíjyúuvú ímityúmé íjcyámedi tsá díbye ídáátsóvetúne. Muuráhjáa ííñuji díbye cáájávétsóneri májcanúmedítyú apáábyekéré pájtyetétsoobe dityéé ímíjpyetéro diityéké úwáábohíjcyaaabe Noéeke 7-meva ítsíímema. ⁶ Téhduréhjáa idyé Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnáake áíúcuúbe. Ehdúhjáa imyéénúneri meke úújétsoobe íñe icyooca téhdure ímityúné méénuhíjcyámeke muhdú ícúbáhraíñe.

⁷⁻⁸ Téhduréhjáa muhdú ímiáámeke ípájtyetétsoíñé úújétsoobe ípyéé íáiúcurócoomícyutu Róóke ípájtyetétsoneri. Muuráhjáa diityéj pñne íjcyároobe ímiáábé íjcyánéllii múhdurá ítsúcunúhijcyá ímityúné imyéénúneri ditye íhjúvahíjcyáne. ⁹ Áánéllii muurá méwaajácú Píivýéébe meke pájtyetétsoné meke mújtátsóíyónetu dííbyedívú meíhvéjtsámeímye. Áánetu ihdyu ímityúmé tsúúca ícúbáhraméí pañe íjcyá díbye muhdú meícyahíjcyáné mééma ímíbájchoíñévújuco. ¹⁰ Muurá ícúbáhráíibye eene ímíllédú ímityúné imyéénúne dííbyeke ávyejúúllehíjcyátúmedi. Muurá uuhívatéhíjcyámé íhtsutúmé níjkyéjiri íjcyáromedi núhnévetúmére. ¹¹ Muurá níjkyéji múnáa diityé ehniíñevu íhtsutúmé íjcyarómé tsá múijyú ávyéjútédítyú ímityúné íhjúvatú Píivýéébé úmíwávu.

¹² Áronáa diitye állíu múnáa átéréénéhjí uwáábojte nehniwu uuhívatéhíjcyá iwáájácútúneri. Ávyeta iyámédú néeme wáájácúmeítyúmé ímíllédú dáríivémeíhijcyáhi. Árome wágóóóveé diitye iyámé wágóóóvehíjcyádu. ¹³ Muurá ímíllédú íjcyáne ítsúcunúhijcyámé ímí tehdújuco íjcyane. Árome múhdurá ícyahíjcyáneri tsíjtyeke ítyútávátsohíjcyáne áhdó újcuúhi. Aame ávyetá nucójpítso néeme ámúhama nahbévahíjcyá ímiáámeúvúdu.

¹⁴ Muurá tenáhtsíré ítème. Aame tsá múijyú íhvetéítyú ímityúné imyéénuhíjcyánetu. Muurá dúhcú íbúwámeke ténejcúvúre íbúwátsohíjcyáme. Aame panévare íéhnéváyóneri úmúúpívyehíjcyá ímityúmé íjcyame. ¹⁵ Muurá ímiájíjtó iúráávyerónetu ímújtáne ímityúné pañéréjuco ditye ícyahíjcyáné tsaapíhjáa Píivýéébé ihjyú uubálle múnáajpi Beóóúvú hajchi Baraáá íjcyadu. Díibyéhjáa ímíllera ímityunéhjí imyéénúné hallúvú ídsíídsiváne. ¹⁶ Áronáacáhjáa íju múijyú íhjúvahíjcyátuube íñe meíhjúvájuri dííbyeke úhbánetu íhvetéébé téénetu.

¹⁷ Aane muurá diitye állíu múnáa átéréénéhjí uwáábojte éhne múúne nújpacyo íjcyátúné nupáhyejúdu, áhdure diitye éhne múúne ojtso kííjyeba íhdícyáhullévú tsájtyedu.

Aame bañú múnaa íjcyame tsá íinetú píáábotúne. Aame wágóóóveé ávyéta cúuvé néhullévú mújyú níjkéváityúne. ¹⁸ Muurá ímityunéhjí íhhyúváneeri tsúúcajáa téénetu íhvetéjúcóórómeke tsiíne íbúwátsohíjcyámé tenejcévu. ¹⁹ Muurá nehíjcyáme: “Tsúúca mepájtyetémé hallúrí íná íjcyájúcóótúnéllí mépiivyété meímillédú meíjcyane.” Áronáa tsá ditye wáájácúmeítyú ímityúné pañe íjcyane. Muurá tsáneevu metáhjátsámeíñe pañe meíjcyáhi. ²⁰ Aane muurá ímityúné meícyahíjcyánetu Mepájtyetétsoobe Jetsocríjtóke mecáhcújtsónej téeveri meímíjpyetéjúcoorómé bíwáhdúré íhdée meícyahíjcyádú meíjcyáhajchíí éhnííñevu ídátsóréjuco meíjcyane. ²¹ Aame tsáháa ihdyu ímiájíjtó Píívyéébé taúhbaju méhdivu bóhówájtsónejcúvú meíbúwáávéityuróne. Muurá teene mewáájacújúcooróné meéhdíwállehíjcyámé úmíwa ídátsóhree. ²² Ehdu meíjcyá íllu tsaate néhdújuco: “Oohímýé íllímutúhcú tsiíne majchóhi. Téhdure méénimu nítyááverómé bíwáhdúré íñújcáámíri cávíhyíñúmeíhi.”

3

Jetsocríjtó tsiíne tsááiñe

¹ Ahdícyane, ámuúha táñahbému, íhyaami ámuúha éllevu o cáátúnúháámí pañe tsiíne ámúhake o úwaabó íhdééháámí pañe ámúhake o úwaabónere. ² Aane ihdyu tsáma máábájívedí Píívyéébé ihjyú uuballe múnaáhjáa tsúúcajátújuco meke nehíjcyáne. Téhdure máábájívedí Mepájtyetétsoobe Jetsocríjtó uwááboju dííbyé uwáábojte ámúhake uwáábohíjcyáne.

³ Áánéllí wájácútsi meíjcyaco dityée néene Jetsóo tsiíne tsááiñe íhdéwu tsaate ímillédú ímityúné imyéénúne dííbyedi úúhívatéíne. ⁴ Muurá neeímye: “¿Mújyúami tsááiíbye Críjto idyéjuvú tsááiíbyej? Muurá íne méíhdé múnáaúvú íjcyáijyu ícyahíjcyádúré íñúji ícyoocápivu ípyée ípívyéévétsihdyu.” ⁵⁻⁶ Ehdu neeímyé Píívyéébéhjáa íñújima páneere íévéhóowari íjcyanéhjí íhhyúváneeriyé ípívyéjtsóné wáájacuróme. Muuráhjáa díbye neéjuríyé nújpacyo tsatsíhvú dóbeevé íñúji íbóhówááveki. Téhduréhjáa muurá ínéhdújuco díbye éjyúvúvú íñúji ícyájáávetsóneri míamúnáake májcanútsóné díityé ímityú hallútu. Aane wáájacurómé állíu múnaa átéréénéhjí uwáábojte tsá téeneri íícúvehíjcyatúne. ⁷ Áronáa muurá Píívyéébe neé ímílléijyu íñújima páneere íévéhóowari íjcyanéhjí iwáágóoíñe cúújúwari. Áijyu muhdú meícyahíjcyané mééma díbye ímíbájchócooca dííbyeke cáhcújtsotúme ímityú ícyahíjcyámé ílluréjuco wágóóóveíne.

⁸ Cáhawáa meíjtsúcunu, ámuúha táñahbému. Muurá Píívyéébedívú 1,000 píjcyá tsájcoojí hajchótare. Muurá tsájcoojíuvúdúré íjtsúcunúúbé éhdúné píjcyábá íjcyaróne. ⁹ Áánéllí tsá múu néetu íveekí Jetsóo ícúí tsáátune. Muurá ihdyu téhmehíjcyaaabe míamúnáa ímityúné ícyahíjcyánetu íhveténe ímíjpyeténe. Tsá díbye ímilléturó tsaatéuba wágóoovéne.

¹⁰ Aabe muurá ihdyu meíjtsótúnáa tsaá ehne múúne naní múnáajpi meke abájínejcúdu. Téijyu páneere íévéhóowari íjcyanéhjí áiivyéné ihjyúvúvú ávyetá apíícho. Téhdure íñúji cámaráúúveé páneere tééjí hallúrí íjcyanéhjí májuco.

¹¹ Ehdu páneere cúújúwari wágóóóveéhi. Áánéllí téíbúwá meíjcyáne ímíñeúvú Píívyéébeke méuráávyé dííbyedívréjuco mecátsípáávénema. ¹²⁻¹³ Áane météhmehíjcyá mújyú tehdu tene pájtyeíñe díbye neéneé. Muurévá páneere íévéhóowari íjcyanéhjí íñújímájjuco cúújúwari chócoovéné wágóóóvéne boonétú behjíréjuco íñúji díbye ípívyéjtsóíñe páneere íévéhóowari íjcyanéhjí májuco. Áájí hallúri va páneere tsáimiyéjuco íjcyáiñe. Tsáhájucová íná ímityúné íjcyáityúne.

¹⁴ Ahdícyane teene ámuha metéhméné hajchótá ímiááméré meíjcyá íínetú ámuha menéetsámeítyúmeke Críjto íájtyúmívaki, ámuúha táñahbémuj. ¹⁵ Muurá Píívyéébe téhmehíjcyá pámeere míamúnaa ipájtyetéíñé uwááboju cáhcujtsóne. Áánéllii tsáhái Críjto tsáátune. Ehdu téhdure ménahbe mítyane mewájuube Páávoró amúhake caatúnuhíjcyá Píívyéébe dííbyeke túkévéjtsóneri. ¹⁶ Muurá pahúllevaré íjcyané cahcújtso múnáa éllevu iwállóhaamíjí pañe téeneri íhjuúvahíjcyáabe. Áronáa tsane túhú díbye úwaabóné tsá páneere ímí melléébohíjcyatúne. Aane íjcyámé tsaate dííbyé uwáábó wáájacurómé tsíñejcúvúré úwáábohíjcyané Píívyéébeke ímí iúráávyétúnéllííhye. Aame ehdu dííbyé íhju iúniútúré iúwáábóneri íhyallúvúré ímityúné méénuhíjcyáhi.

¹⁷ Ahdícyane ámuha táñahbémú tsúúca ámuha íñehji mewáájacúmé ímíñeúvú météhmemeíí állíu múnáa amúhake ímiáájú ámuha mecáhcújtsónetu imújtátsótuki. ¹⁸ Áánéllii éhnííñevu Mepájtyetétsoobe Jetsocríjtodívú mecátsipáávé amúhake díbye ipíáábo ámuha mewájujcatsíki. Ahdícyane íhdyu óvíi dííbyeke máávyéjujtsó mújyú níjkéváityúne. Áyu tehdújuco.

1 JÓÁA

Tujkénú Jóáa cáátúnuháámi

Mepájtyeténé uubálleju

¹ Ámúhake ó caatúnú Críjtodítýú dííbyej tééverií Píívyéébe meke pájtyetétsoóbedítýú íjcyáné uubálle. Diibyéhjáa ihdyu íjcyadúré ícyahíjcyá ipíívyema íjcyátuube ííñují ípívyéévetúné ihdéjuco. Áábekée muha maájtyúmibe íhjuváné muha melleebóhi. ² Aabée bóhówáávéébedítýú íjcyáné uwááboju íñe ámúhake ó úúbállehíjcyá mújyú medsíjívécóóítýúne bóhí dííbyedítýú meújcné uwááboju. Aabéhjáa ihdyu íjcyadúré Cááníma ícyahíjcyároobe botsíi méhdivu bóhówaavéhi. ³ Aanée páneere díbye méénunéhjí muha maájtyumíhi. Áhdurée díbye íhjuváné muha melleebóhi. Aane ámúhake ó úúballé ímí tsame meíjcyame menáhbévájcatsí íñe muhdú muha Cááni Píívyéébeé, diibye Ílli Jetsocríjtoó, íjcyámútsima meíjcyadu. ⁴ Aane ámúhake ó úúballé tééneri ámuha meímíjyuúki.

Píívyéébedi ímiáájju

⁵ Ááné uwáábojúu dííbyere Jetsocríjtó múhake úwaabóné íñe ámúhake ó úúballé Píívyéébe ímiáábé íjcyáábedi íñé imítýú íjcyatúne. ⁶ Áábeke ‘ímí ó úraavyé’ menéérome imítýunéhjí meméénúhajchíí íllure máallíhi. ⁷ Áánetu ímiáábé díbye íjcyadu meíjcyáhajchíí ímí ménahbévájcatsí pamévamáye. Áijyu tsá íñá máhallúrí íjcyájúcootú tsúúcajáa Ílli Jetsocríjtó ítyujpácýó íwáágóóneri páneere méimítýú ímíbájchónéllíhye.

⁸ Áánetu ímítýúmé meíjcyarómé ‘tsá imítýuube o íjcyatúne’ menéhajchíí íllure máállímyeímýe pañe tsá ímiáájú íjcyatúne. ⁹ Árónáa ihdyu Píívyéébe ímiáábé íjcyaae íñehdu méénúúbeke méimítýuháñé meúúbálléhajchíí méhdi ídáátsóvéne mééma ímíbájchoobe páneere. ¹⁰ Áánetu ‘tsá mújyú íñé imítýú o méénutúne’ menéhajchíí Píívyéébeke állíu múnáájpidi médillóhi. Aane ehdu menééme tsá ímí dííbyé uwááboju mecáhcújtsotúne.

2

Críjto mépiááboobe

¹ Ámuúha Llihíúmuj, ícyooca íñe ámúhake o cáátúnúné pañe o née ámuha imítýúné meméénútuki. Árónáa ihdyu imítýúné meméénúhajchíí Jetsocríjtó ímiáábé mépiááboobe íjcyaae meke Méécáání húmíj pínévú píaabóhi. ² Muuráhjáa pájámeíbyé méimítýuháñé mééma ímíbájchoki. Árónáacáa tsá apáámyéllíihyéré méhllíi díbye dsíjívétúne. Muuráhjáa pámeere míamúnaa ííñújiri íjcyáméllii dsíjíveébe.

³ Aane muurá ihdyu Píívyéébe taúhbajúúné néhdu meíjcyánetu méwaajácú ímiááné dííbyeéjté meíjcyane. ⁴ Áánetu tsaate ‘dííbyeéjté muúha’ néérome dííbyé taúhbajúúné néhdu íjcyatúmé állíu múnaa. Áámé pañe tsá ímiáájú íjcyatúne. ⁵ Muurá ihdyu Píívyéébe néhdu meíjcyame dííbyeke méwajyúhi. Áánetu méwaajácú ímiááné dííbyeéjté meíjcyane. ⁶ Áánéllii múu tsaate ‘Píívyéébeke ímí ó úraavyéhi’ néeme íjcyá muhdúhjáa ííñújiri Jetsocríjtó ícyahíjcyádu.

Tsiíñe taúhbaju bóhówaavéne

⁷ Ámuúha táñahbému, íñe ámuha éllevu o cáátúnúné tsá béhné taúhbaju íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco ámúhama tene íjcyane. Áánéllii tsúúca ámuha teene

méwaajácúhi. ⁸ Áronáa béhnéuvúdú ámúhakye ó nehíjcyá muhdú Críjto meke wájurydu ámuha mewájurycátsíki. Muurá tsúúca ímityúné ámuha meícyahíjcyáné meíhvéjtsóne ímiáájuréjuco meúraavyéne.

⁹ Aane muurá 'ímiáájú ó úraavyéhi' menéérome ménahbémuke menéhnílléhajchíí ímityunéjcuréi meúraavyéhi. ¹⁰ Áanetu ihdyu ímiááné ímiáájú meúraavyémé mewajyú ménahbémuke. Aame tsáhájucó ímityúné pañévú memújtatúne. ¹¹ Áanetu ménahbémuke menéhníllémé ímityúné pañe méijcyáhi. Aame teene meke mújtatsómé méijcyá éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu wáájácúmeítyúne.

¹² Aane íñe ámuha áátsimédú menéémeke ó caatúnú tsúúca Jetsocríjtoj téeveri Píivyéébe ámúhadi ídáátsóvéne ámúhá ímityú ímbájchómeke. ¹³ Aane ámuha kéémejtéké ó caatúnú tsúúca Jetsocríjtoke páneeréikyéé ípívyéévétúné ihdéjuco íjcyáábeke ámuha mewáájácúnéllíihye. Áhdure ámuha ováhtsámuke ó caatúnú tsúúca ámuha Naavéneke metáhjánéllíihye. Áhdure ámuha tsiméké ó caatúnú tsúúca Méécáánikye ámuha ímí mewáájácúnéllíihye.

¹⁴⁻¹⁵ Ahdícyane pámeere kéémejtémá ováhtsámú tsúúca Píivyéébeke ímí ámuha meúraavyémé Naavéneke metáhjame tsá múu íjyácunújúcootú íñújíénéhjiri. Muurá tsaate ténéhjiríyé íjcyame tsá Píivyéébeke wájurytúne. ¹⁶ Muurá páneere íñújíene tsá Píivyéébedítýú tsáátune. Naavenedítýuré tsááne méjpiíyi ímityúné meméénúyóneri meúmúúpivyéne, ñná meíténeri meúmúúpivyéne, meéhnéváneri memítýájkímyeíñe. ¹⁷ Áronéhjí muurá páneere tééjima wágóóóveéhi. Áanetu ihdyu Píivyéébe ímillédú ícyahíjcyámé tsá múijyú muhdú íjcyáityúne.

Imiáájú

¹⁸ Ahdícyane, ámuúha Llihíúmuj, tsúúca íñúji mééma níjkévaáhi. Muurá tsúúca ámuha méwaajácú téené ihde Críjtoke múnáátsohíjcyaaabe bóhówááveíñe. Muurá tehdu nééme mítyaméjuco méhdivu bóhówáávénetu méwaajácú tsúúca íñúji mééma níjkévaíñe.

¹⁹ Muuráhjáa tujkénú meke íñáhbévahíjcyároné méhdityu íhvetémé ímiá nahbémú íjcyátúnéllíihye. Ímiá nahbémúu íjcyaca tsá ditye méhdityu dówáávéítýuróne. Áanetu méwaajácú ménahbémú ditye íjcyatúne.

²⁰ Áanetu ihdyu tsá ámuha diityédú menéétune. Muurá ihdyu tsúúca Píivyéébé Apííchó ámúhá pañe íjcyánéllíi ámuha méwaajácú ímiáájú. ²¹ Tsá idyé ámuha mewáájácútúnéllíi ámúhakye o cáatúnutúne. Muurá tsúúca ámuha méwaajácú keená állíuré íjcyane. Áanéllíi ámúhakye ó caatúnú ámuha maállítsámeítyuki. ²² ¿Aane caatyé íñe diitye állíu múnaa? Jetsóó Críjto Mepájtyetétsoobe íjcyatúné nehíjcyámé muurá állíu múnaa. Aame íllure dííbyeke ehdíívallehíjcyá Cááni Píivyéébema diityétsikye icyáhcújtsótúnéllíihye. ²³ Muurá Íllíkye cáhcújtsótúmema tsá Cááni Píivyéébe íjcyatúne. Áanetu ihdyu dííbyeke cáhcújtsómema íjcyáabe.

²⁴ Aane muhdúhjáa ámuha tsúúcajátújuco teene melléébone ímí mecáhcújtsóhajchíí íñé imíjyaú ámuha méijcyáá Méécááni Píivyéébeé, Íllí Jetsocríjtoó, íjcyámútsima. ²⁵ Muuráhjáa dííbyere Jetsocríjtó néé múijyú medsíjivéjúcoóítyúne bóhívu meke íajcune.

²⁶ Ehdu íñe ámúhakye ó caatúnú tsaate ámúhakye mújtátsóiyóné ihdétu.

²⁷⁻²⁸ Áronáa tsá múha ámúhakye állíityuró Píivyéébé Apííchovu tsúúca Jetsocríjtó ámúhakye ajcúmeke. Áanéllíi tsá múha ámúhakye úwáábóityuró téenere ámúhakye úwáábohíjcyánéllíihye. Áané úwááboju muurá tsá állíu íjcyatúne. Ahdícyane, ámuúha Llihíúmuj, ímíñeúvú méijcyá Críjtoma muhdú Píivyéébé Apííchó ámúhakye túkévajtsódú múijyú tsiíñe díbye tsáácooca íñerí núcójpívetúmé tsaimíyé dííbyeke ámuha

mewaátsúcúpéjtsoki. ²⁹ Muurá ámuha méwaajácú Jetsocríjtó ímiáábé ijcyabe múijyú ímityúné méénutúne. Ahdu ijcyame Píivyéébej tsíímé ijcyáhi.

3

Píivyéébej tsííme

¹ Cáhawáá méijtsúcunu muhdú Píivyéébe mítyane meke iwáiyúnéllii ítsíímedi díllone. Aame ímiááné díbyej tsíímé méijcyáhi. Áanetu díbyeke cáhcújtsotúmé tsá wáájacutú díbyeéjité meijcyane díbyeke iwáájacutúnéllíihye. ² Ámuúha táñahbému, ímiááné tsúuca díbyej tsíímé meijcyarómé tsáhái ímí mewáájacutú muhdú meijcyaiñé niñévúre. Áronáa méwaajácú Críjto meke újcúvácooca díbyedúrējuco meijcyaiñé díbyeke maájtyúmiíñéllíihye. ³ Muurá ímiááné díbyeke mecáhcujtsómé métsúúrameíhijcyá ímiááamerējuco meijcyáiyóneri díbye ijcyadu meijcyaki.

⁴ Áanetu ímityúné meméenuhíjcyámé Píivyéébe taúhbaju íllure méehdíívalléhi. Muurá tsá díbye ímíletú ímityúné meméénune. ⁵ Muurá ámuha tsúuca méwaajácú Jetsocríjtó múijyú ímityúné méénutuube íñujívú tsáane méimítyuháñé méhdityu iwáágóoki. ⁶ Aane pámeere ímí díbyema ijcyame tsá ímityúné méénutúne. Áanetu ímityúné méenuhíjcyámé tsá díbyeéjité ijcyatúne. Aame tsá díbyeke wáájacutúne. ⁷ Ahdícyane, ámuúha Llihíúmuj, tsáma tsaatédívú máállítsámeídíñe. Muurá ímiáánéré méenuhíjcyámé ímiáámé ijcyá Jetsóo ijcyadu. ⁸ Áanetu Naavéneéjité ijcyame ímityúné méenuhíjcyá tsúúcajátújucóo díbye ijcyadu íjcyánéllíihye. Áanéllíihyee muurá Píivyéébe Hajchi tsáa íñujívú díbyeke ityáhjáne díbye tútávajtsonéhjí ímíbájchoki.

⁹ Aane ímiááné Píivyéébej tsíímé meijcyame tsáhájucóo ímityúné meméénutú béhné íjtsamévúrejúco díbye meke ájcúnéllíihye. Aame tsáhájucóo ímityúné meijcyatú tsúuca ítsíímedi díbye meke díllome. ¹⁰ Aane muurá méwaajácú caatyé Píivyéébej tsíímé ijcyane. Áhdure méwaajácú caatyé Naavénej tsíímé ijcyane muhdú dítye ijcyánetúre. Muurá ímityúné meméenuhíjcyámé ménahbému me wáájacutúne tsá Píivyéébejité meijcyatúne.

Mewáiyújcatsííne

¹¹ Muurá ámuha méwaajácú tujkénú meúwáábójcatsííne muhdú mewáiyújcatsíiyóne. ¹² Aame tsá meijcyatú Caiúvúhjáa ijcyadu. Muuráhjáa Naavéneéjpi íjcyánéllii íñáhbeke líihyánuúbe. Aanée ¿íveeki líihyánuube íñáhbeke? Díbyéhjáa múhdurá méénúnáa íñahbe ímí méénune itsáílléne díbyeke líihyánuúbe.

¹³ Ahdícyane múhdurá méijtsúcunúdí amúhake Píivyéébeke cáhcújtsotúmé néhnílléhajchííjyu, ámuúha táñahbému. ¹⁴ Muurá méwaajácú Píivyéébejité meijcyame ménahbému me wáájacutúne múijyú medsíjívéjucóóityúne bóhíma meijcyane. Áanetu íñahbému wáájacutúne tsá téenema ijcyatúne. ¹⁵ Muurá dsíjívétso múnaádú néeme íñahbému nehnílléhi. Aane muurá ámuha méwaajácú tsíjtyeke idsíjívétsóiyóneri íjyáunúhíjcyámema múijyú medsíjívéjucóóityúne bóhí ijcyatúne. ¹⁶ Muurá méwaajácú muhdúhjáa Jetsocríjtó meke iwáiyune úújtsóné idsíjíveneri. Ahdu téhdure ménahbému meúújétsóiyá dítyéké mewáiyune. ¹⁷ Dítye píhtónetu dítyedí meídáátsóvéne me píáábótúhajchíí tsá ímiáánetúre Píivyéébeke mewáiyutúne. ¹⁸ Ámuúha átsíímédú ámuha menéemej, tsá múu apááñéré íhjúri íñahbému wáájacutúne. Múu ímiááné dítyéké iwáiyune úújtsó dítyéké píáábóneri.

Píivyéébema ímí meijcyane

19 Ehdu meméénume ímiáánéjuco ímiáájú meúraavyéne. Aame méwaajácú ímiááné ímí Píívyéébema meíjcyane. 20 Muurá ímityúné meméénune méwaajácúhi. Aane Píívyéébe íná túhúúlléébejíí waajácú muhdú meícyahíjcyáne. 21 Ámuúha táñahbému, muurá ímityúné meméénútúcooca méwaajácú ímí Píívyéébe meke íjtsúcunúne. 22 Aabe meke ajcú páneere dííbyeke metáúmeíñé dííbyé taúhbajúúné mecáhcújtsóne díbye ímillédú meíjcyámeke. 23 Meke muurá táuhbaabe Ílli Jetsocríjtoke mecáhcújtsóne mewájujcatsí muhdú meke díbye wájuudu. 24 Díbye meke néhdu meíjcyame ímí dííbyema meíjcyáhi. Aame méwaajácú mééma díbye íjcyane Ípííchó mépañévú ipícyóónej tééveri.

4

Ímiáájú Píívyéébedítýú tsááneé

1 Ámuúha táñahbému, tsá múu peecútéré cáhcújtsotú tsaate ámuháma Píívyéébé icyánéjcuri íhjuváne. Tujkénú múu ímíñeúvú íjtsó iwáájácu ímiááné dííbyedítýú tene íjcyáhajchííju. Muurá mítyame állíu múnaa dííbyé íhjuú uubálla múnáadi idíllómeíñe úwáábohíjcyáhi. 2 Aane cáhawáá ámuhákye o néé muhdú mewáájácúné ímiááné Píívyéébé Apííchó túkevítjsori úwáábohíjcyámeke. Muuráhjáa ihdyu Jetsocríjtó Píívyéébé Hajchí íjcyaa Míamúnáájpidívú ípívyéévéne ííñujívú tsááne cáhcujtsómé úwáábohíjcyá Píívyéébé Apííchó túkevítjsóneri. 3 Áánetu teene cáhcújtsotúmé tsá téené túkevítjsori úwáábotúne. Críjtó munáajpi Naavéné apííchó túkevítjsoríyé úwáábohíjcyáme. Aane diityé uwááboju tsúuca íjcyá ííñujiri éhnée éíjyújuco téené uubálla ámuha melléébone.

4 Ámuúha Llihíúmuj, muurá Píívyéébeéjté ámuha meíjcyame tsúuca diityéké métahája diityémá íjcyáábé íhnáhó éhnííñevu ámuháma íjcyáábé íhnáhó íjcyánéllííhye. 5 Íji múnaaré íjcyánéllíi míamúnáadítýuré tsááne íjtsaméi dítye úwaabóné diitye míamúnaa lleebúcunúhíjcyá téhdure tééji múnaa íjcyánéllííhye. 6 Áánetu ihdyu Píívyéébeéjté meíjcyánéllíi téhdure dííbyeke wáájácúmé meke lléébohíjcyáhi. Áánetu dííbyeke wáájácútúmé tsá meke lléébotúne. Ááneturé méwaajácú caatyé ímiááné Píívyéébé Apííchó túkevítjsori úwáábohíjcyáne, áánetu caatyé állíuré Naavéné apííchó túkevítjsori úwáábohíjcyáne.

Píívyéébe meke wájuune

7 Áánéllíi metsu Píívyéébedítýú tsááne íjtsaméima meíjcyame mewájujcatsíki, ámuúha táñahbému. Muurá mewájujcatsíñeri méúújtsó ímiááné dííbyej tsíímé meíjcyame dííbyeke mewáájácúne. 8 Áánetu tsíjtyeke wájuútúmé tsá dííbyeke wáájácútúne. Muurá dííbyej tsíímé íjcyaca tsíjtyeke wájuúiyá muhdú díbye meke wájuudu. 9-10 Muuráhjáa méicyánéjcutu dííbyeke mewájuútúrónáa meke mítyane iwájuune úújétsoobe apáábyéré Ílli íjcyáábeke ííñujívú díbye wáalloobe dsíjívénej tééveri méimítyuháñé ábájíívémeímyé múijyú medsíjívéjúcúóóítýúné bóhí meújcuiki.

11 Áánéllíi méwájujcatsíiyáhi, ámuúha táñahbému. 12 Muurá dííbyeke múijyú maájtyúmíturómé mewájujcatsíhájchíí méwaajácú Ípííchó mépañe íjcyane. 13 Áánevu meke díbye ájcúnéllíi méwaajácú ímiááné dííbyéjté meíjcyane. 14 Muuráhjáa muha Jetsocríjtoke maájtyumímé íñe méúúbállehíjcyá Méécááníi dííbyeke ííñujívú wáloone dííbyej tééveri pámeere míamúnáake ipájtyetétsoki. 15 Aane Jetsóo Píívyéébé Hajchí íjcyane mecáhcújtsóne dííbyedívú mecátsípaavémé tsaimíyé Píívyéébema meíjcyámé pañe íjcyaa Ípííchoj tééveri.

16 Aane díbye meke wájuune mewáájácúnéllíi dííbyeke mecáhcújtsóne dííbyedívú mecátsípaávehíjcyáhi. Muurá ihdyu íjcyaduré meke wájuúbe. Aane pámeekéré

mewájjyume ímí dííbyema meíjcyámema idyé íjcyaaabe Íapííchoj tééveri. ¹⁷ Muuráhjáa muhdú Jetsocríjtó ííñújiri íjcyadu meíjcyáneri méúújetsó ímiááné dííbyeke mewájjyune. Aabe meke wájjyúnéllii tsá meíllityétú nihñéétsihvúré mééma dibye muhdú meícyahíjcyané ímíbájchóíñeri. ¹⁸ Muurá meke wájjyúmedi tsá meíllityétúne. Áánetu meke wájjyútúmeke méíllí ditye meke ímítýú dáríívéíyónéllííhye. Muurá tsaate meke wájjyune mewáájácútúnéllii díityéké méíllíyáhi.

¹⁹ Áronáacáa ihdyu Píívyéébe tsúúcajátújuco meke wájjyune mewáájácúnéllii dííbyeke méwajyúhi. ²⁰ Áánetu ‘Píívyéébeke ó wajyúhi’ menéérome ménahbémuke menéhnílléhajchíí íllure máallíhi. ¿Muhdú maájtyúmírómeke mewájjyúmejjííva Píívyéébeke méwajyúú awáá maájtyúmííbekéjjíivari? ²¹ Áronáacáa meke neebe dííbyeke mewájjyúne téhdure ménahbémuke mewájjyuki.

5

Ímityúné metáhjane

¹ Muurá Jetsóó Mepájtyetétsóóbeke mecáhcújtsóóbedívú mecátsípaavémé méíjcyá Píívyéébej tsííme. Aane dííbyeke wájjyume téhdure ítsíímeke wajyúhi. ² Aane dííbyeke mewájjyúnéllii dibye meke néhdu meíjcyame téhdure tsijtye dííbyej tsíímé íjcyámeke ménahbémuke méwajyúhi. ³ Muurá dibye néhdu meíjcyáneri méúújetsó dííbyeke mewájjyune. Aane tsáháturo túhuutúne. ⁴ Muurá dííbyej tsíímé meíjcyame ííñújí ímítýuháñé metahjá Jetsóoke mecáhcújtsóneri. ⁵ Píívyéébé Hajchi dibye íjcyane mecáhcujtsómé metahjá panévárez meke tútávájtsóiyóne.

Jetsóó Píívyéébé Hajchi

⁶ Muurá méwaajácú Jetsóó Píívyéébé Hajchi íjcyane dibyée tsójtsótsámeícyooca Ílli dibye íjcyane dííbyere Píívyéébe cáámetu néénéllííhye. Áhdurée dibye dsííjívécooca úújétsoobe Ílli dibye íjcyane. Aane muurá Íapííchó méhdivu bóhówátsohíjcyá ímiááné tene íjcyane. ⁷ Muurá íjcyámé níjkyéjiri pápihchúúmeva Píívyéébé Hajchi Jetsóó íjcyane néémeé: Dííbye páñetu Ílli Jetsocríjtoó, Cáání, Íapííchoo, éhdume. Aame pápihchúúmeva íjcyame tsáápiiyéro. ⁸ Téhdure íñe ííñújíri pápihchúúmeva teene bóhówajtsóhi: Dibyée tsójtsótsámeícyooca Cááni nééneé, dibyée dsííjívécooca tsííñe dííbyere nééneé, Íapiichó meke néhíjcyáne, éhdune. Aane pápihchúúmeva íjcyane tsanééré méhdivu bóhówajtsóhi. ⁹ Muurá mecáhcujtsó míamúnaa meke nééneé. Aanéjjí muurá mecáhcújtsóiyá Píívyéébe meke nééneé. Muurá dííbyere meke néé Jetsóó Ílli íjcyane. ¹⁰ Áánéllii pámeere dííbyeke cáhcujtsómé waajácú íííbúuri ímiááné Píívyéébé Hajchi dibye íjcyane. Áánetu teene cáhcújtsótúme állíu múnáájpidi dilló dííbyeke. ¹¹ Áronáa neebe Íllij tééveri meke íájcuíñé mújyú medsíjívéjúcóóítyúne bóhíívu. ¹² Aane pámeere dííbyé Hájchima íjcyame tsúúca teene ujcúhi. Áánetu dííbyema íjcyátúmedi tsá tene íjcyatúne.

Nihñéeneré túkevétsoju

¹³ Ehdu íñe ámúhake ó caatúnú Píívyéébé Hájchikye ámuha mecáhcújtsómeke ámuha mewáájácú tsúúca ámuha mújyú medsíjívéjúcóóítyúne bóhííma meíjcyane.

¹⁴ Muurá méwaajácú Píívyéébe ímillédújuco tene néhajchíí dííbyeke metáúmeíñé dibye meke lléébone. ¹⁵ Áánéllii méwaajácú dibye meke píááboíñé páneere dííbyeke metáúmeíñetu.

¹⁶ Aane tsaapi ménahbe ímityúné méénúhajchíí múu dííbyé hallúvú píáábó táúmeí Píívyéébeke dibye dííbyedi ídáátsóvéne dííbyé ímítýú íábájííve dibye téené déjúcotu ídsíjívétuki. Áronáa íjcyané tsane ímityúné meméénúné déjúcotu medsíjívéíyóne. Aane

téenéeméné díbye méénúhajchíí métáúmeídí piáábó dííbyé hallúvu. ¹⁷ Muurá páneere Píívyéébe ímííletúné meméénunéhjí ímityúne. Áronáa ijcyané tsane téené déjúcotu medsíjívéiyóne.

¹⁸⁻¹⁹ Áronáa méwaajácú ímiáané Píívyéébeke mecáánívahíjcyámé ímityúne pañévú meúcaavéjúcootúné dííbyé Hajchi meke Naavéné mújtátsóiyónetu téhmehíjcyánéllííhye. Áánéllíi muurá tsá díbye meke mújtátsóityuró Píívyéébeéjté meíjcyámeke. Áánetu íñe múhdumé ííñújiri íjcyané míamúnaa Píívyéébeke cáhcújtsotúmé dííbye Naavéné hójtsí pañe. ²⁰ Muurá méwaajácú Píívyéébe Hajchíi tsááne ííñújívú meke iwáajácútso muhdú ímiáábé Cááni íjcyane dííbyema ímí meíjcyaki. Aame ícyooca ímí dííbyema méíjcyá Ílli Jetsocríjtoma meíjcyánéllííhye. Aane ímiáábé Píívyéébe íjcyaaabe meke ajcú mújyú medsíjívéjúcóóityúne bóhíívu. ²¹ Ahdícyane, ámuúha Llihíúmuj, óvíjyacóóné dííbyedítyú ámúhake mújtátsóiyonéhjí ámuha mecáánívahíjcyáne. Áyu tehdújuco.

2 JÓÁA

Hállúvúeháámí Jóáa cáátúnuháámí

Muhdú mewájjune

¹ Muúllej, Píívyéébé cahcújtso múnáá túkevjtsoobe o íjcyaaabe díitsíímema ámúhake o wájjúmeke tsúúca Píívyéébe újcúme éllevu íñe íhyaami ó caatúnúhi. Aane tsá apáábyéré ámúhake o wájjutúne. Pámeere ímiáájú úraavyémé ámúhake wájjúhi. ² Aane ímiááné ámúhake ó wájjú ímiáájú mújjyú muhdú íjcyáityúné mépañe íjcyánéllíihye. ³ Ahdícyane óví Méécááni Ílli Jetsocríjtoma ámúhake wájjumútsí ámúhadi ídáátsóvéne píaabó íbúwajíí ámuha meíjcyaki.

⁴ Mítyane ó ímíjjyuuvé tsaate díitsíímédítyú ílle ímí tehdújuco ímiáájú úráavyémeke o ííténema. Muurá Píívyéébé taúhbaju néhdújuco ditye íjcyane. ⁵ Aane, muulle, uke o néé mewájjújcatsíki. Tsá béhné taúhbaju tene íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco Píívyéébe meke táuhbané mewájjújcatsíki. ⁶ Muurá ímiááné dííbyeke mewájjúhajchíí díbye meke néhdu méíjcyáhi.

Állú múnáa

⁷ Aane téííbúwá méíjcyaco állú múnáake. Muurá mítyame íjcyá ííñújjiri Jetsocríjtóo ííñújjívú itsááne ímiááné mehdu míamúnáajpi íjcyane cáhcújtsotúme. Aame íllure dííbyeke ehdííwállehíjcyá icyáhccújtsótúnema. ⁸ Ahdícyane téííbúwá méíjcyaco ámuha mebañúmeítyu ámúhá wákimyéi áhdori Píívyéébe meke ájcune ámuha meújcuki.

⁹ Muurá ámuha Críjtó uwááboju íjcyané tsíjjitoréjuco meúraávyéhajchíí tsá Píívyéébé icyanéjcuri ámuha meíjcyatúne. Áánetu tééné uwáábóré ímí ámuha meúraávyéhajchíí Píívyéébéé, Ílli Jetsocríjtóo, íjcyámútsima ímí ámuha méíjcyáhi. ¹⁰ Aane tsaate Críjtó uwááboju cáhcújtsotúmé ámúhá éllevu ámúhake íúwáábo péhajchíí tsá múu ihjyávú wáátsúcúpéjtsotúne. ¹¹ Muurá díityéké ámuha mepiáábóhajchíí tsúúca ímityúné ámuha mémeenúhi.

Jóáa pítyajcóné

¹² Aane íjcyaróné mítyane ámúhake o nééiyóne. Árónáa tsáhájucó ó ímíletú éhnííñevu íhyaamí pañétú o cáátunúné lléváhréjuco ámúhá éllevu o pééíñéllíihye. Téjjyú botsíí ámúhake ó neé éhnííñevu meímíjjyuúki.

¹³ Aane díñaalle ímí Píívyéébeke úráavyéllej tsíímé mítyane ámúhake duurúváhi. Áyu tehdújuco.

3 JÓÁA

Nihñéeháámíré Jóáa cáátúnuháámi

Gááyo ímiáábe

¹ Oo Píívyéébé cahcújtso múnáá túkevéjtsoobe o íjcyaaabe íhyaami diéllevu ó caatúnú uke o wájuube Gááyó éllevu.

² Aane Píívyéébeke, muube, píáábó ó táúmeíhijcyá díhyalluvú panévatúré ímí u íjcyaa muhdú tsaímíyé dííbyeke u úraavyédu. ³ Mítyane ó ímíjyuuvé uuva tsaímíyé ímiáájú u úraavyéné tsaate ellétú tsááme oke úúbálléneri. ⁴ Téhdure ávyétá mityané ó ímíjyuuvé ópée ímiáájú o úwaabómé ímí úraavyéné oke ditye úúbálléneri.

⁵ Aane, muube, ímí tehdújuco u píáábohíjcyané ménahbémuke ímichi tsiéllétu tsááme Píívyéébé ihjyu úwáábóméré péhíjcyámeke. ⁶ Muurá íllevu ménahbémú dóbéévemeke úúballémé muhdú diityéké u wájuúne u píaabóne. Aane ímí tehdújuco diityéké u píáábohíjcyané Píívyéébe ímillédújuco. ⁷ Muurá dííbyé ihjyú uwáábori úllehíjcyámé tsá ímílléturó cáhcújtsotúmé diityéké píaabóne. ⁸ Áánéllii metsu meere mepíáábohíjcyaa diityéké ditye ímiáájú iúwááboki.

Dióóterépé ímityuné íjcyane

⁹ Muuráhjáa éjyu waajácuháámí ó wallóó elle íjcyané cahcújtso múnáa éllevu diityéké o túkévéjtsoháámi. Áronévaa tétsíí túkevéjtsoobe Dióóterépé iiye íhtsútuube íjcyane íimíllénéllii tsá lléébotú táuwaábo. Imílleebévaa iiye iúwaabóne. ¹⁰ Áánéllii téhullévú o péécooca dííbyeke ó díllóó táhallúvuváa díbye állíñe. Aabévá muurá tsá wáátsúcuhíjcyatú Píívyéébé ihjyú uwáábo múnáa téhullévú úújetémeke. Muurévá ímí diityéké wáátsúcúmeke íbóíjcyúróne tsaméhjikéjuco díbye íchívyétsohíjcyáne.

¹¹ Tsá múu ihdyu, muube, ehdu ímítyuube íjcyatúne. Ímiáábéré múu ijcyáhi. Muurá ímiáánéré méénume Píívyéébeéjte. Áánetu ímityuné méénume tsá dííbyeke wáájacutúne.

Deméétrio ímiáábe

¹² Áánetu pámeere nehíjcyá Deméétrio ímiáábé íjcyane. Téhdure o íjcyároobe ó waajácú ímí díbye íjcyane. Aane ímiááné tehdújuco dííbye. Muurá uure wájacú u nééne tsá múijyú álliu o íhjúvatúne.

¹³ Aane íjcyaróné mítyane uke o nééiyóne. Áronáa tsá o ímíllétú éhniíñevu o cáátunúne. ¹⁴ Muurá lléváhréjuco maájtyúmíjcatsííñe botsíí ímíñeúvú meíhjúvájcatsíki.

¹⁵ Ahdícyane óví íbúwajíí ú ijcyáhi. Ílle íjcyame ménahbémú uke duurúváhi. Áhdure óóma duubállé ménahbémuke diityéké o dúúruváne. Áyu tehdújuco.

JÓÓDAÁ

Jóóda cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo Jóóda Jacóóbó nahbe Jetsocríjtó ñcúve múnáajpi o íjcyaaabe ñne íhyaami ó caatúnú ámúhakyée Méécááni ímíbájchóne újcúmeke Jetsocríjtó téhmehíjcyáme éllevu. ² Aane ihdyu óvii ámúhakyee ñdaatsólléne píááboobe íbúwajíí ámuha meíjcyame mewájujycatsíki.

Állú uwáábo múnaa

³ Ámuúha táñahbémuji, ó imíllera éhniíñevu ámúhakyee o cáátunúne muhdúhjáa mepájtyeteeñe Píívyéébe méema méénúnetu. Áronáa tsaate ámúhakyee pátsáricyohíjcyánéllii ó imíllé íllure ámúhakyee o tsápijtsóné Píívyéébe meke ájcune ímiáájú icyánéjcutu ámuha meítsútúúveki. ⁴ Muurá íjcyámé tsaate ímityúme Píívyéébeke cáhcújtsóturómé íllure íállíñe ámúhá pañevú úcaavéme. Aame Máavyéjuube Jetsocríjtoke íéhdíwáalléne nehíjcyá Píívyéébe meke iwájuynéllii muhdú meke méénúityúne ímityúme meíjcyáromeke. Tehdu néeme muurá wágóóveé Píívyéébe waajácuháámí pañétúu tsúúcajájucó tene néhduú.

⁵ Aane ó imíllé tsúúca ámuha mewáajacújucooróné ámúhakyee o ítsáávetsóné muhdúhjáa Píívyéébe íjraémú íhñéjté íjcyáromeke méénune dííbyeke ditye cáhcújtsótúnélliihye. Muuráhjáa Ejíhtó íiñúji múnáa hójtsí pañétú diityéké díbye íjchívyétsórónáa diityédityú tsaate dííbyeke cáhcújtsótúmeke dsíjívétsoóbe. ⁶ Téhduréhjáa muurá níjkyéji múnaa ímí dííbyema íjcyatúme múhdurá dáriívémeímyeke waagóoobe íjcyátsihdyu. Áamekéhjáa pícyoobe cúúvétsí pañevú úwáñehííñeri íchíjchúmeke ditye tétsii íjcyá díbye muhdú meícyahíjcyané ímíbájchóíñevújuco. ⁷ Téhduréhjáa muurá Tsodóómaa, Gomóóraa, íúníúécoomíji múnaa, íjcyámeke ícúbáhraabe cúújúwari íhdícyáméhjíma ditye dómácócatsíhíjcyané déjúcotu. Áánetu méwaajácú Píívyéébe ímityúmeke ícúbahráné cúújúwari mújyú níjkéváityúne.

⁸ Ehdúhjáa íhdé múnáaúvuke díbye ícúbáhránáa ¿íveekí dííbyé taúhbajúúné íéhdíwáalléne ímityúne íhjuvahíjcyámé níjkyéjiri íhtsútujte íjcyámedítyu? Aame ímityúne íjcyáneri íjpííhañe íllure tútávátsohíjcyáhi. ⁹ Muuráhjáa íhtsútuube níjkyéji múnáa avyéjuube íjcyároobe Migyééré tsá ímityúne íhjuvatú Naavenedítyú dííbyema Moitséeúvú ítéméhó hallúvú ityáhjájycatsícyoóca. Tsáháa díbye dííbyedi íúúhíváténe néetu díbye ímityuube íjcyane. Ílluréhjáa neebe dííbyeke: “Óvii ihdyu muhdú Píívyéébe uke néehíí.” ¹⁰ Áronáa muurá diitye állú múnaa tsá tehdu néétune. Muurá ímityúne íhjuvahíjcyámé iwáajácútúnéhjiri íúúhíváténema. Aame iyámédú dáriívémeíhíjcyáhi. Ehdu ímillédú íjcyáneri íyee íhyallúvú líicyúhcohíjcyámé iwágóóveéñe.

¹¹ ¡Máídaátsoju ihdyu diityéké tene pájtyeíñej! Ehnéhjáa Caíí íñáhbeke dsíjívetsó dííwane muurá méénuhíjcyáme. Áhdure éhnéhjáa Baraáa ímityúne méénu dííwane ídsíídsíwáiyóneri íjyáacunúhíjcyáme. Aame muurá múhdurá idyáriívémeíhíjcyané níjcaúvú wágóóveé éhnéhjáa Corée ílleebótú níjcaúvú dsíjíveebe wágóoovédu. ¹² Muurá eene ámuha menáhbévájycatsíñe wañéhjínévú nucójpítsówu ímiáámeúvúdu múúbaké ávyejúúllétúme ípyéene majchóháñe íyee óróhcohíjcyá tsíjtyéjtane diityéké ítsáávetúme. Aame éhne múúne maálléityúcooca ojtso kííjyeba pevénéré tsájtyedu. Áhdure diitye éhne úmehééne íñéeváiyótsihvu néévátúnéllii ílluréjuco meíllone tébajkyéjimájucó mewáágoódu. ¹³ Áhdure

diitye éhne nohji páné ihdeene móóá úniúvú íjchívyetsódu. Áhdure diitye éhne mǎ́curu wáájácúráityúmeréjuco íjcyáíhullévú áákityédu. Aame wágóóóveé cúúvétsí pañévú mújyú níjkéváityúne.

¹⁴⁻¹⁵ Muuráhjáa Enóó Adáaúvúj tsiiménémúhaabe 7-ijyúvájucóo dílbyeúvudítýú ditye líyaaténáa íjcyaaabe Píívyéébe túkévéjtsóneri néé ehdu néémedítýu: “Ávyéjuube tsájucóo mítyame ihñéjtema pámeere míamúnáama muhdú ditye ícyahíjcyané íimíbájchoki. Muurá pámeere ímityúné méénuhíjcyámema ímityúné dílbyedítýú íhgyúvahíjcyámé íáhdó újcuúhi.” Ehdúhjáa Enóóúvú nééhií. ¹⁶ Aame muurá tsá mújyú íjtsúcunútú tsieméné ímí tehdújuco íjcyane. Páneere múhdurá íjcyane nehíjcyáme. Ááne íimillédú ímityúné íjcyáne mítyákímyehíjcyáme. Aame ímiáámeúvúdú tsaatémá tsaímíyé íhgyúvahíjcyá diityé tsieméné diityédítýú íjucúroki.

Cáhcújtso múnáa túkevétsoju

¹⁷ Ámuúha táñahbému, cáhawáá méitsáávé éhnéhjáa Jetsocríjto mamýémú nééneé: ¹⁸ “Muurá Jetsocríjto tsiíne tsááíne pííhícooca íjcyáímyé tsaate íimillédú ímityúné íjcyame íllure dílbyedi úúhívatéimye.” ¹⁹ Aaméjuco muurá eene míamúnáake páhduvaré íjtsámeíchóne ímityúneríyé tsúúrámehíjcyáne. Áámé pañe tsá Píívyéébe Apííchó íjcyatúne.

²⁰ Áánetu ihdyu imíchi meíjcyáne Píívyéébema méihgyúvahíjcyá dílbyé Apííchó píáabori ámuha metéhmémeí Críjtoke mecáhcújtsónetu ámuha memújtátuki, ámuúha táñahbému. ²¹ Ahdícyane ímiááméré meíjcyá díbye ámúhakye iwájýúne ípíááboki. Óóchévetúmeré météhmehíjcyá Jetsocríjto meke ídaatsóllédú íjcyaaabe mújyú medsíjivéjucóóítýúne bóhívu íájcuki.

²² Múu tsaate páhduvaré íjtsámeímyeke úwaabó ditye iwájácúúvéne ímíñeúvú icyáhíjtsoki. ²³ Ehdu múu pájtyetétsó cúújúwá pañévú ditye wágóóóvéíyónetu. Árónáa ihdyu múu téííbúwá íjcyá ditye ímityúné méénúnetu ámuha meíívatuki.

Duurúvaju

²⁴⁻²⁵ Aane ihdyu óví Píívyéébe Mepájtyetétsoobe Jetsocríjtoj tééveri ámúhakye tehmé ámuha dílbyedítýú memújtátuki. Áhdure óví ámúhakye túkévéjtssoobe íínetú ámuha menéétsámeítýu dílbyedívú ámuha meúújetécooca ímíjyuuri ámuha meíjcyaki. Áánéllíi metsu Píívyéébeke apáábyekéré maávyéjútso panévatúré íhtsútuube íjcyaaabe mújyú níjkéváityúúbeke. Áyu tehdújuco.

APOCARÍHTSI Muhdú pájtyeíñéhjí Jóáa ájtyumíne

Jetsocríjtó úúballéné tújkeváne

¹ Oo Jóáa Jetsocríjtó ñícúve múnáajpi o íjcyaaabe íñe íhyaami o caatúnuube ó úúballé muhdú lléváhréjuco tene pájtyeíñe. Píívyéébéhjáa Jetsocríjtoke néé díbye ñícúve múnáadívú teene íbóhówájtsoki. Áanéé óhdivu bóhówájtsoobe naavédú nééné pañe níjkyéji múnáájpij tééveri. ² Aane íñe ícyooca o úúballéné muurá ímiáané Píívyéébé ihjyu Jetsocríjtóo óhdivu bóhówájtsoné o ájtyumíne.

³ Aane ihdyu maímijyu teene éévemej. Áhdure maímijyu teene illéébone cáhcujtsómej. Muurá lléváhréjuco téhaami úúballenéhjí pájtyeíñe.

7-hava cahcújtso múnáa íjcyáme éllevu Jóáa cáátunúne

⁴ Aane íñe ó caatúnú ámuha 7-hava elle Áátsiá íñújiri meíjcyané cahcújtso múnáa éllevu. Aane óví Píívyéébe ipíívyema íjcyátuube íjcyaduré íjcyaaabe ámúhake píaabó íbúwajíí ámuha meíjcyaki. Áábé Apííchó 7-nevádú nééne óví téhdure ámúhake píaabóhi. ⁵ Téhdure óví Jetsocríjtó páñétúejpi dsijívetúu bóhítujkénuube ámúhake píaabó pámeere íñújiri íjcyané avyéjuté avyéjuube íjcyáabe. Díbye ímiáábé íjcyaaabe méhdivu ímiáájú bóhówátsohíjcyáhi. Muuráhjáa mítyane meke iwáájúnélli ítyujpácýó waagóoobe téénej tééveri méimítyú méhdityu iwáágóoki. ⁶ Aabée meke picyóó Cááni Píívyéébé avyéjújete meíjcyaki. Áhdurée meke pícyoobe llúuvájte meíjcyame díbyeke meíícúveki. Aabe íhtsútuube ávyéjuube íjcyáabeke ihdyu metsu maávyéjútsohíjcyá paíjyuvaré mújyú níjkéváityúne. Ehdu teéne.

⁷ Ámuúhaj, muurá pámeere míamúnáa díbyekée cáváájcomema maájtyúmií ojtsó pañe tsáabeke. Aane díbyeke cáhcújtsotúme íájtyumíne taáhi. Ehdu pájtyeíñe ímiááne.

⁸ Muurá Píívyéébe néehí: “Oo panévatúré íhtsútuube tapíívyema o íjcyátuube íjcyaduré o íjcyaaabe muurá ímichi téhijpi oo páneerée o ípívyéjtsoóbe. Áhdure níjke oo páneere o níjkévátsoííbye.” Ehdu muurá Píívyéébe néehí.

Críjtoke Jóáa ájtyumíne

⁹ Aane íñe ámúhá nahbe o íjcyaaabe ámuha meícúbáhrámeídyuré ó ícúbáhrámeíhijcyá téhdure díbye avyéjújepi o íjcyáabe. Áhdure ámuha teene maáábucúduré ó aabúcuhijcyá Jetsocríjtó oke píáábóneri. Okée muurá waagóomé móóáj pñétú páhbau ‘Páhmoó’ némeítsihvu Píívyéébé ihjyu Jetsocríjto dítyú íjcyane o úwáábohíjcyané hallútu. ¹⁰ Aabée tétsihyi o íjcyaaabe Píívyéébé wáabyuta íjcyajcójí díbyeke o dúúrúvahíjcyánáa tsaapi táhallú éhnéjcutu kéévánécoba óoma ihjyúvá éhne múúne rojrócó mellíjchune íhnyuvádu. ¹¹ Okée neébe:

—Ímichi oo téhijpi páneerée o ípívyéjtsoóbe. Áhdure níjke oo páneere o níjkévátsoííbye. Áhdícyane páneere ícyooca u ájtyumíne waajácúháámitu u cáátunúne ú wálloó Áátsiá íñújiri 7 coomívá Éépetsoo, Ejmíínaa, Péégamoo, Tiatííraa, Tsáádií, Piradéépiiaa, Raoditséaa, éhdú coomívari íjcyané cahcújtso múnáa éllevu.

¹² Ehdúu oke díbye néénélli ó révoové múha óoma íhnyuvané o wáájacuki. ¹³ Aabée ó ájtyumí 7-ihcyúvá óórotu méénúmeíñe peetéihcyúnéj pñe tsaapi míamúnáajpídyú néébe íjtyúháacyú hallúvú íwajyámú íjcyaaabe íjyócunúúbeke. Áábéj pñétúu óóro míhé chíucunú íjpiújívújuco íjcyamííhe. ¹⁴ Áábé nííwacóo ávyéta tsítsí obééjáj íhjinédu. Áánetúu íhyálluúúcu

éhne múu cúújuwa péétécunúdu. ¹⁵ Téhdurée ijtyúhaacyu ávyeta ‘rutúrútú’ éhne múúne cúújúwari úwááñewa péétécunúdu. Áánetúu díbye íhjuváné keeváwu téhiñe níívácunúne íhjuvádu. ¹⁶ Aabée ímiánéjécúéhójtširi ejécunú 7-meváké mícúruke. Áánetúu íhjuútu níitsúwá kéhiúcunú ‘pajtyo’ nééwa panéjcuvaré tsúhjívawa. Áábé húmí ámítsaráhcóo nuhba ájchúcunúdu.

¹⁷ Áábekée o ájtyúmíne dííbyé lliiñévú ó áákityeíñú múu dsíjívédu. Árónáacáa íhyójtširi ímiánéjécúéhójtširi táhallúvú ipícyóone oke neébe:

—Díhllityédíñe. Muurá ímichi téhijpi oo páneerée o ípívyéjtsoobe. Áhdure níjke oo páneere o níjkévátšoiíbye. ¹⁸ Muuráhjáa o dsíjívéebe tsiíñe ó bohíí. Aabe tsáhájucó múijyú o dsíjívéityúne. Aabe míamúnáake cúújúwá pañévú ó waagóóhi. ¹⁹ Áhdícyane páneere íñe ícyooca tsúúca íjcyánema bóónetu pájtyeíñe u ájtyumíne caatúnú waajácúháámítu. ²⁰ Muurá táímiánéjécúéhójtširi 7-meva mícúruke u ájtyumíne 7-hava cahcújtso múnáa uwáábojte íjcyane nééiyóne. Áánetu 7-ihcyúvá peetéhcyúné u ájtyumíne diitye 7-hava cahcújtso múnáa íjcyane nééiyóne.

2

Éépetsóri íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

¹ Áhdícyane Éépetsóri íjcyáné cahcújtso múnáa uwáábóobe éllevu íllu caatúnu: “7-meva mícúruke ímiánéjécúéhójtširi ejécunúúbé 7-ihcyúvá óórótu méénúmeíñe peetéhcyúnéj piíne úllehíjcyabe amúhakye néehíí: ² Ó waajácú muhdú ámuha meíjcyame ímí táwákimyéí meméénuhíjcyáné panévaré ámuha maáábúcúnema. Téhdure ó waajácú ímí tehjújucó ámuha meúwáábohíjcyáné ímityúmeke. Muurá Píívyéébe uwáábo múnáadi iíye díllómeíyómeke ámuha méwaajácuhíjcyá állíu múnáaré ditye íjcyane. ³ Aane ímiááné ó waajácú táwájyuri ámuha meícúbáhrámeíhijcyáné oke íhvéjtsotúmére. ⁴ Árónáa íjcyáné tsane ímityúné amúhá hallúri: ¿íveekí tsáhájucó oke ámuha mewájyutú tujkénúu oke ámuha mecáhjújtšoiíjyú mewájyudu? ⁵ Aane meítsáávéne méíhvété ímityúné ámuha meméénuhíjcyánetu. Ááne méímibáávye éjyúu ámuha meícyahíjcyádu. Muurá ámuha meímíjpyetétúhajchíí ílluréjucó amúhakye o íhvéjtšoiíñe wáajácúratúmeréjucó ámuha meíjcyaki. ⁶ Árónáa tehjújucó ámuha metsárillehíjcyáné nicoraitámú ímityúné méénuhíjcyanéjhi téhdure idyé o tsáriléne. ⁷ Aane ihdyu óví ímiááné lléébome cáhcújtšó Píívyéébe Apííchó cahcújtso múnáake nehíjcyáne. Muurá íínerí táhjátsámeítyúmé ímí ícyahíjcyámeke nihñéétsihvúré ó ájcuú múijyú ditye dsíjívéjúcúoóityúne bóhívu Píívyéébe avyéjuri tsáimíyé ditye íjcyaki.”

Ejmínari íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

⁸ Téhdure Ejmínari íjcyáné cahcújtso múnáa uwáábóobe éllevu íllu caatúnu: “Ímichi téhijpi páneerée ípívyéjtsoobe téhdure níjke íjcyabe páneere níjkévátšoiíbye éhnée dsíjívéebe tsiíñe bóhíbe amúhakye néehíí: ⁹ Ó waajácú ídátšó ámuha meícúbáhrámeíhijcyáné oke ámuha meúráávýené déjúcotu. Muurá tsaate íllure íállíñe Píívyéébeéjtedi díllómeíyómé nehníwu amúhadítyú íhjuvahíjcyá Naavéneéjtéré íjcyánéllíihye. Ehdu ídátšó ámuha ííñújiri meíjcyáronáa amúhá avyéjú níjkyéjiri íjcyáhi. ¹⁰ Áhdícyane mááábímýeídí éhnííñevu ámuha meícúbáhrámeííñeri. Muurá amúhadítyú tsaatéke Píívyéébere wáajácúllémeke Naavéne cúvéhojánutsómé ámuha meícúbáhrámeíí pahójtšícúj coojíva. Árónáa ihdyu íhvéjtsotúmé tsáimíyé oke meúráávýeco ámuha medsíjívétsihvújucó amúhakye o avyéjutsómé ámuha meíjcyá múijyú dsíjívéityúmeréjucó. ¹¹ Aane ihdyu óví ímiááné

lléébome cáhcujtsó Píivyéébé Apííchó cahcújtso múnáake néhijcyáne. Muurá íínerí táhjátsámeityúme tsá nihñéétsihvúré wágóóóvéityúne.”

Péégamórí íjcyáne cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

¹² Téhdure Péégamórí íjcyáne cahcújtso múnáa uwáábóobe éllevu illu caatúnu: “Nítsúwá ‘pajtyo’ néewa panéjcvaré tsúhjíwáwama íjcyaaabe amúhake néehí: ¹³ Ó waajácú ámuha muhdú meícyahíjcyáne Naavéné ávyéjújkímyeíñe ííñújiri. Árome ímí tehjújuco oke ámuha meúraávyehíjcyáne oke ámuha mecáhcújtsónema. Muuráhjáa táuubállé méenuhíjcyaaabe Atípake ditye dsíjívetsórónáa tsá oke ámuha meíhvéjtsotúne. ¹⁴ Áronáa íjcyáne tsane ímityúne amúhá hallúri: Amúháj piine íjcyámé tsaate Baraáa uwáábó cáhcujtsóme. Muuráhjáa diibye Baraake úwááboobe ijraémuke ímityunévú íbúwajtsómé níjcyotájté íicúvé máchohíjcyáhi. Téhdurée ihdícyámema dómácócatsíhijcyáme. ¹⁵ Áhdure idyé íjcyámé tsaate amúháj piine nicoraítámú uwáábó o tsáriléné cáhcujtsóme. ¹⁶ Aane ímityúne ámuha meméenuhíjcyáne ihdyu meíhvéjtsóne méimibáávye. Muurá ámuha meímibáávyétúhajchíí lléváhréjuco ámuha éllevu o pééíñe ílluréjuco amúhadi o ícúbáhraki. ¹⁷ Aane ihdyu óví ímiááné lléébome cáhcujtsó Píivyéébé Apííchó cahcújtso múnáake néhijcyáne. Muurá íínerí táhjátsámeityúmeke ó ájcuú ímiáájuvu wáájácúratúne majchódú néenevu. Áhdure diityéké ó ájcuú tsítsíj néené neewáyuvu wáájácúratúne mémé téetu cáátúvaúvu. Aane apáámyéré teeu újcume waajácúú mumémé íjcyane.”

Tiatíírari íjcyáne cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

¹⁸ Téhdure Tiatíírari íjcyáne cahcújtso múnáa uwáábóobe éllevu illu caatúnu: “Píivyéébé Hajchi cúújuwa péétécunúdu íhyálluúúcú néébéj tuháácýú ávyeta ‘rutúrútu’ éhne múúne cúújúwari úwááñewa péétécunúdu néébe amúhake néehí: ¹⁹ Ó waajácú páneere muhdú ámuha meíjcyame tehjújuco mewájúycatsíhijcyáne, ímí oke ámuha mecáhcujtsóne, ímí táwákimyéí ámuha meméénúne déjúcotu ámuha meícúbáhrámeíyóné maáábúcu híjcyáne. Áhdure ó waajácú táwákimyéí ímí tehjújuco ámuha meméenuhíjcyáne tujkénúu ámuha meméenuhíjcyáne éhniíñevu. ²⁰ Áronáa íjcyáne tsane ímityúne amúhá hallúri: Amúháj piine Jetsabée íjcyalle Píivyéébé ihjúu uubálla múnáalledi díllómeílleke íná ámuha menéétulle táicúve múnáake íuwáábori állihíjcyáhi. Muurá nehíjcyalle ihdícyáméhjíma ditye dómácócatsíyóné ímityúne íjcyatúne. Áhdure nehíjcyalle ditye níjcyotájté íicúvé májchoróné ímityúne íjcyatúne. ²¹ Aane ó téhmehíjcyará dille múhdurá íicyahíjcyáne íhvéjtsóne ímiáálléréjuco íjcyaki. Áronáa tsá dille ímíletú ímíjpyeténe. ²²⁻²³ Áanéllíi ó íhvéjtsó dílleke dille chemerí ávyetá íhnáhó ícúbáhrámeíki. Téhdure díllej tsíímé dsíjívéeíhi. Áhdure díllema ímityúne méenuhíjcyámé ícúbáhráméíi teene íhvéjtsótúhajchííjyu. Áánetu pámeere cahcújtso múnáa waajácúú ímiááné míamúnáa íbuúúne íjtsaméí o wáájacúne. Aabe amúhake ó ájcuú muhdú ámuha meícyahíjcyáne áhdovu. ²⁴ Áronáa íjcyámé tsaate amúhadítýú Tiatíírari dílle Jetsabée uwáábó úráávyetúme. Aame tsá wáájacutú álliúré íjcyane Naavenedítýuré tsááne íhtsútúneri idíllone ditye úráávyehíjcyáne. Áyu éhdunéré téeneri amúhama ó ihjúváhi. ²⁵ Áhdícyane tsúuca oke ámuha meúraavyémé ímíñeúvú météhmémeícyó tsiíñe o tsááíñévújuco. ²⁶ Muurá íínerí táhjátsámeityúme o ímillédú nihñéétsihvúré ícyahíjcyámeke ó pícyóo íñújíné avyéjujte ditye íjcyaki. ²⁷ Aame míamúnáake íhtsútú táúhbaá éhne múúne núpájkityu méénúmeíñe líiyíhllóné úméhéiyi mewápújuhódu. Ehdú ávyéjuutéimye Líhíyóo oke ávyéjujtsódu. ²⁸ Áámeke ó ájcuú éhne tsítsívé mícúruwa ímíwu ájchúcnúdu néébedívu. ²⁹ Aane ihdyu óví ímiááné lléébome cáhcujtsó Píivyéébé Apííchó cahcújtso múnáake néhijcyáne.”

3

Tsáádíyi íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

¹ Téhdure Tsáádíyi íjcyáné cahcújtso múnáa uwáábóobe éllevu íllu caatúnu: “Píívyéébe Apííchó 7-nevádú néene dííbyedi íjcyaaabe 7-meváké mícúruke éjécunúhíjcyaaabe ámúhakyé néehíí: Ó waajácú muhdú ámuha meícyahíjcyáne. Muurá ámuha mékévaúcunúhíjcyará Píívyéébeke ámuha meúráávyénetu. Áronáa tsá ámuha ímí meúráávyetúne. ² Áánéllii téiibúwá meíjcyáne métsúúraméí ímí dííbyeke ámuha meúráávyéíyóneri dííbyedítúyú ámuha memújtátuki. Muurá ó waajácú dibye ímillédú ámuha meíjcyatúne. ³ Méitsáávé éíjyúu ámúhakyé ditye úwaabóné tsúúca ámuha mecáhcujsóne. Áane meímíbaávyéne tsiíñe ímíñeúvú dííbyeke méuráávyé. Muurá ámuha meímíbaávyétúhajchíí éhne múúne naní múnáajpi wáajácúratúné tsáhdu o tsáábe ámúhakyé ó tuvááóvaáhi. ⁴ Áronáa íjcyámé tsaate ámúhadítúyú ímityúné meénutúme. Aame ímiáámé íjcyánéllii óoma íjcyaa tsaímíyé tsítsíj néené wajyámuunévú iújcámeíñema. ⁵ Íñerí táhjátsámeítúyúme ehdu íjcyaaáhi. Áame mémeháñe tsá o páacyúityú wágóóóvéítúyúme mémeháñe cáátúváne waajácúháamítu íjcyane. Áameke ó bóhówájtsoó Llihíyodívu, téhdure níjkyéji múnáadívu. ⁶ Aane ihdyu óví ímiááné lléébome cáhcujsó Píívyéébe Apííchó cahcújtso múnáake néhijcyáne.”

Piradéepiári íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

⁷ Téhdure Piradéepiári íjcyáné cahcújtso múnáa uwáábóobe éllevu íllu caatúnu: “Ímiáábé állíúútuube Dabííúvú avyéjú dííbyedi íjcyaaabe pááyucúné tsá múha wátájcóityuróne. Áhdure dibye wátajcóné tsá múha pááyucúityuróne. Aabe ámúhakyé néehíí: ⁸ Ó waajácú muhdú ámuha meícyahíjcyáne. Muurá dúhcú íbúwá ámuha menéérome ímí táuwaábó méuráávyehíjcyá oke tóónutúme. Áánéllii ámuha meúwáábóíñe uwááboju ámúhama o pááyucúné tsá múha wátájcóityúne. ⁹ Áronáa íjcyámé tsaate jodíómú íjcyarómé Naavéné icyánéjcuré úraavyémé íllure iállíñe tahñéjtedi díllómeímye. Árome ícúbáhrámeíñetu ámúhá lliíñévú ímíhmoúbane ámúhakyé avyéjútsoó ámúhakyé o wájjyune iwáajácúnema. ¹⁰ Muurá íhnáhóóróné pañe ímí oke ámuha mecáhcujsónéllii ámúhakyé ó téhmeé ííñújiri ícúbáhraméí íjcyánetu. ¹¹ Aane lléváhréjuco o tsááiñe. Áánéllii múu muhdú ámuha meícyahíjcyádú tsaímíyé íjcyá ámúhá wáabyutájucó íjcyáneri ámuha mebañúmeítuyuki. ¹² Muurá íñerí táhjátsámeítúyúmeke ó pícyoó Tápiivyéébe duurúvájá apíhajcúnédú néeme ditye íjcyaki. Aame tsá múijyú dííbyedítúyú íñéityúne. Áamedítúyú ó caatúnuú dííbye mémema íhcyóómi béhne Jerotsarée níjkyéjiri íjcyácóómi méme. Áhdure ó caatúnuú béhne tamyémé díityédítúyú. ¹³ Aane ihdyu óví ímiááné lléébome cáhcujsó Píívyéébe Apííchó cahcújtso múnáake néhijcyáne.”

Raoditséari íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

¹⁴ Téhdure Raoditséari íjcyáné cahcújtso múnáa uwáábóobe éllevu íllu caatúnu: “Píívyéébe páneeréé ípívyéjtsoobe íjcyaduré ícyahíjcyaaabe állíútuube ámúhakyé néehíí: ¹⁵ Ó waajácú muhdú ámuha meícyahíjcyáne. Muurá ímí oke ámuha meúráávyéturómé tsá oke meíhvéjtsotúne. Aane ihdyu ó ímíllerá tsaímíyé oke ámuha meúraavyéne. Aane ámuha meímíllétúhajchíí óvíjyacóóne. ¹⁶ Ehdu múhdurá oke ámuha medáríívénéllii ílluréjuco ámúhakyé o wáágóóíñe. ¹⁷ Muurá ámuha ménehíjcyá íhtsutúme ámuha tsaímíyé meíjcyame íñetú mepíhtotúne. Áronáa tsá ámuha mewáajácúmeítúyú nucójpítsówu íevejte múúne íjcyadu ámuha meíjcyane. Áhdure tsá ámuha mewáajácúmeítúyú hállúvatúme múúne íjcyadu ámuha meíjcyane. ¹⁸ Áánéllii oke métáuméí ámúhakyé o ímíbájcho nucójpítsó nénéhíjtu ámuha mebohówaúcunújúcóótuki. Muurá ámúhakyé o píáábóneri botsíi ámuha

méwájácúúveé ímiánejcúvú éhne múúne íhyálluúúné ímityúmé ityáábótsámeíñe botsíi ímíñeúvú íitedu. Óhdi ímiá uwááboju íjcyane ímíñeúvú mecáhcújtsóne méímíjpyeté éhne múúne óoro cújúwari chócóóvénetu íñéhní wágóóóvéne boone íñé imíjyaú tene íjcyadu ámuha meíjcyaki. ¹⁹ Muurá o wájýúmeke ó úwaabó ditye óóma íímíbbáavyeki. Ahdícyane ímiááméré meíjcyáne méímíbbáavyé múhdurá ámuha meícyahíjcyánetu. ²⁰ Ámúhakyé ó píúvahíjcyá éhne múúne llééhówatu mepíúvadá oke ámuha mecáhcújtsóhajchíi ámúhakyé o ímíbbájcho tsaímíyé menáhbévájcatsíki. ²¹ Muurá íínerí táhjátsámeítyúmé ímí ícyahíjcyámeke ó pícyoó táúniúvú muhdú llihiyó oke íúniúvú íavyéjuvu pícyohdu. ²² Aane ihdyu óvíi ímiááné lléébome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtsó múnáake nehíjcyáne.” Ehdúu oke neebe Jetsóo.

4

Píívyéébe ávyéjújtsámeíñe

¹ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí níjkyéjitu llééhowa pááyúacunúne. Áané pañétúu oke tsiíñe éhnée íhde rojrócó mellíjchúnej kéévádú íhgyúvaabe nééhií:

—Cáhawáá taéllevu dichá muhdú pájtyeíñehjívú uke o úújétsoki.

² Ájyúu Píívyéébé Apííchó piáábori ó ájtyumí teene níjkyéjéi pañe ávyéjú iyyáwá hallúrí tsaapi ácuúacunúúbeke. ³ Áábé ámítsaráhcóo jájpeé, conarínaa, íjcyané neewáyúúcu ‘rutúrútú’ néené ámítsaráhcódu. Aanée teewa íjyáwá hallútú tuuhi pajtsícunú imíwu ‘ejmerááda’ némeíñe neewáyú áchaúacunúdu. ⁴ Ááwá úniúúcuríi tsíwahji 24-wava íjcyane idyé ó ájtyumíhi. Áwáhjé hallúríi téhduméré 24-meva túkevétsojte óoro चाहíwáánema íjcyame ácuúcatyémé wajyámúúné tsítsíjáhjiúvu. ⁵ Aanée pañétúéwatu rórihcyóné íhnáhó íhgyúvá éhne múúne chijchi íhgyuvádu. Áánetúu tééwá úmíwari 7-neva peetéháñé 7-nevádú nééne Píívyéébé Apííchó íjcyáne nááve. ⁶ Téhdurée tééwá úmíwari nújpacýódú ‘raúrú’ nééneé. Átsihyíi 4-meva iyámédú néémé hálluúúné panéjcuvatú íjcyame tééwá hallúrí panéjcuvárí. ⁷ Áámedítyúu tsaapi bájú oohíbyécobádu. Áánetúu tsijpi jééú ocájídyu. Áánetúu tsijpi húmí míamúnáájpi humídu. Ááne tsijpíi méwáájicobádú néébe wállúríjjuúacunúhi. ⁸ Áámedítyúu 6-wava íhñúwaane tsáápiitsádítyú íjcyámé hálluúúné patsíhjiátúre. Aamée ‘dáj’ néétune cójáhajchótá pécóhajchótá nehíjcyáhi:

Panévatúré íhtsútuube Píívyéébe ímiáábé u íjcyaaabe íjcyadúré ú íjcyá dipíívyema íjcyátuúbe.

⁹ Ehdúu diitye 4-meva íavyéjú iyyáwá hallúrí ácuúacunúúbe mújyú dsíjívéítyúúbeke duurúvahíjcyá téhdújtsomé. ¹⁰ Áhdurée idyé diitye 24-meva túkevétsojte dííbyé úmíwávú ímíhmóúbáné dííbyeke duurúváhi. Aamée íchahíwááné dííbyé lliíñévu iwájójcóne nééhií:

¹¹ Píívyéébe múúhá avyéjuube u íjcyaaabe ihdyu tehdujúco panévatúré íhtsútuube u íjcyaaabe u ávyejúúne. Áábeke ihdyu uke muha máávyéjútsohíjcyá páneerée u ímillédú u ípívyéjtsónéhjí dityájpíyé íjcyáábeke.

Ehdúu nehíjcyáme.

5

Obééjáuúdu néébeé

¹ Áhdurée ó ájtyumí diibye íavyéjú iyyáwá hallúrí ácuúacunúúbe panéjcuváré cáátúvaháámí waajácuháámí éjécunúne ímiánejcúéhójsiri. Áhaamíi 7-neva wáumíñúmeíháámí ténevádú ejké múha íhdícyame téhaami ipááyútuki. ² Ájyúu níjkyéjéi múnáajpi íhtsútuube kéévánécoba nééhií:

—¿A ijcyámé tsaate ímiáámé téhaami pááyúciyóme? ³ Tsá muurá tsáápiuba níjkyéjima ííñújiri íjcyamedítýú ímiáábé íjcyatú téhaami ipááyúcuéne éévéiyóme. Téhdure tsúúcajáa dsíjívemedítýú tsá tsáápiubaré íjcyatúne. ⁴⁻⁵ Ehdúu dibye néeneri o táhíjcyárónáa tsaapi diitye túkevjtsojtédítýú oke néehíi:

—Tahdíñe bóhoj. Muurá íjcyaaabe tsaapi Jodáá dohjíba múnáajpi Dabíiúvúj tsiménémúhaabe bájú oohíbyédú íhtsútuube íjcyaaabe. Aabe ihdyu óví téhaami paayúcu ímiáábé íjcyane úújétsoóbe.

⁶ Ehdúu oke dibye néerónáa teene ávyéjú ijayáwá úníuri diitye túkevjtsojtémá 4-meva iyámédú nééméj piine ó ájtyumí obééjáuúdu néébe íjyócunúúbeke. Áábekée boohówáné dityée ídsíjívétso díbyeke méénunéhji. Áábejtóóné 7-jtoova íjcyáábé hálluúúné téhdunéré 7-uva Píívyéébé Apííchó 7-nevádú nééne páneere ííñújívú wállómeííñe náávé íjcyane. ⁷ Aabée diibye obééjáuúdu néébe íavyéjú ijayáwá hallúrí ácuúcuúúbe éllevu ipyééne ujcú téhaami díbyé ímiánéjúcúéhótsiri íjcyaháámi. ⁸ Aabée téhaami újcúúbe líiñévu diitye 24-meva túkevjtsojtémá 4-meva iyámédú nééme míhmóubáhi. Aamée ítyujkévevu íjcyumúbáánema íjcyámedi téhdure óóróihllóne. Áihllóji pañée tsanééré pácuúcu wahpécunú muhdú Píívyéébema díbyeéjte meihjyuváné díbyedívú úújetéhíjcyáne nááve. ⁹⁻¹⁰ Aamée díbyeke idyúúruváné béhju majtsíjýú májtsívaju íllu néehíi:

Apáábyéré ímiáábé u íjcyaaabe ihdyu ú piivyété téhaami u pááyucúne. Úpée muurá múúha wájyuri u ícúbáhrámeííñe ú dsíjívéhi. Aabée dítyujpácýó u wáágóónej tééveri múúhake panévá íñújíne múnáa páhduvaré íhjuúvámema ú ímíbachó ímí Píívyéébema muha meíjcyaki. Áánemáa múúhake ú picyóó díbyé avyéjúeje muha meíjcyaki. Áhdurée múúhake ú picyóó llúúvájte muha meíjcyame díbyeke meíicúveki. Aame muha méíjcyaa ávyéjuje ííñújiri.

Ehdúu nééju májtsíváme.

¹¹⁻¹² Áámekée o íítehíjcyánáa ávyétá mityámé níjkyéji múnáa eevératu íjcyame téhdure kéévánécoba íllu nééju májtsíváhi:

Obééjáuúdu néébe ícúbáhrámeííbyé ihdyu tehdújuco panévaturé íhtsútuube íjcyaaabe pane wáájacúne. Áhdure tehdújuco dibye ávyéjúúne. Áábeke ihdyu metsu maávyéjújtso dúúruvamére.

Ehdúu nééju májtsíváme.

¹³ Téhdurée idyé ó lleebó páábé íhdéejpi níjkyéjiri, ííñújiri, ííñújí pañe, nújpácýó pañe, íjcyame íllu nééju májtsíváne:

Eene ávyéjú ijayáwá hallúrí ácuúcuúúbee, obééjáuúdu néébeé, íjcyamútsí panévaturé íhtsútujtésí íjcyámútsikye ihdyu tehdújuco metsu maávyéjújtso dúúruvaméré múijyú níjkéváityúne.

¹⁴ Ehdúu nééju ditye májtsíváné boone diitye 4-meva iyámédú nééme néehíi:

—Ehdu teene tehdújuco. Áánetúu diitye túkevjtsojte ímíhmóubáne diityétsikye du-urúváhi.

6

Waajácuháami páyuuvéne

¹ Átsihdyúu o íténáa tsúúca diibye Obééjáuúdu néébe teene waajácuháamí éjketa tujkénúene idyóváajcáróne paayúcuhi. Áánáacáa ó lleebó chijchi múu íhjuvádú oke tsaapi diitye 4-meva iyámédú néémedítýú nééneé:

—Éje, cáhawáá dihtécunuj. ² Ahdújucóo o íitécunúné dibye pááyúcúháámí pañe tsítsiibeúvú íjju hallúri tsaapi tubóowama íjcyáabeke. Aabée íhtsútuube méénujcátsiyu íjcyáabeke cháhiwávú ditye ávohjácoobe péé méénujcátsivu tsíjtyeke ityáhjaki.

³ Áané hallúvúéháámí éjketáa idyóváajcáróne dibye pááyúcúnáa idyé oke tsijpi diitye 4-meva iyámédú néemedítýú nééhií:

—Éje, cáhawáá dihtécunuj. ⁴ Ahdújucóo o íitécunúné téhaamí pañe tsijpi íjju tújpáábyeúvú néébeke. Áábé hallúri íjcyáabeke némeíñé dibye pámeere ííñújiri míamúnaa íjcyámeke ityútávajtso ditye illíihyánújcatsíki. Áábedíi ávyetá íhtsútú néené cávaájco.

⁵ Áané hallúvúéháámí éjketáa idyóváajcáróne dibye pááyúcúnáa idyé diitye 4-meva iyámédú néemedítýú tsijpi oke nééhií:

—Éje, cáhawáá dihtécunuj. Ahdújucóo o íitécunúné téhaamí pañe tsijpi íjju cúúvéébeúvú néébé hallúri íjcyaaabe eevéjé éjécunúúbeke. ⁶ Áanáacáa ó lleebó diitye 4-meva iyámédú nééméj pñinétú tsaate nééneé:

—Ícyooca tsájcoojí wákimyéi hallúvú tsáne áámuréjuco tríigo újcúmeíñe. Áánetu tse-báadá 3 áámuréjuco újcúmeíñe. Áánéllii tsáhájcoo múu íjyácunújúcootú bíinójpácýoma dúúrúbajpácýo iújcúyóneri.

⁷ Áané hallúvúéháámí éjketáa idyóváajcáróne dibye pááyúcúnáa idyé diitye 4-meva iyámédú néemedítýú nihñéepýé oke nééhií:

—Éje, cáhawáá dihtécunuj. ⁸ Ahdújucóo o íitécunúné téhaamí pañe tsijpi íjju llíjcyáábeúvú néébé hallúri Dsijívé imyémé íjcyáabeke. Áábe déjutúu tsijpi tsáabe mémé ícúbáhraméi. Áámútsikyé némeíñé tsahtúnéécuéllé míamúnaa ííñújiri íjcyámeke dityétsí idsíjívétso méénujcátsii, ájyabaa, chemee, íjcyáneri. Áhdurée diityétsikye némeíñé iyámedi diityéké dityétsí idsíjívétso téhdure tsahtúnéécuélle.

⁹ Áané hallúvúéháámí éjketáa idyóváajcáróne dibye pááyúcúháámí pañe idyé ó ájtyumí Píívyéébé ícúvé wájíi líiñe dííbyé ihjyúu íhvéjtsotúmé ímí úwáábohíjcyané hallútú ditye dsíjívétsóméhjike. ¹⁰⁻¹¹ Áámé wajyámúúnée tsítsijáhjí íjcyame wáníjcyámei kéévánécoba ílluú:

—Ávyéjuube Píívyéébe ímiáábé u íjcyaaabe muhdú u néhdújuco u méénúúbeke uke muha menéé ¿múijyú ííñújiri íjcyame míamúnaa múúhakyéé dsíjívétsómeke téené hallútú u ícúbáhraíñe? Áánélliihyéé diityéké némeíñé diityékéé idsíjívetsódú téhdure íñahbémú Críjtó ícúve múnáake dityéi dsíjívetsóné ditye ityéhmeki.

¹² Áané hallúvúéháámí éjketáa idyóváajcáróne dibye pááyúcúháámí pañe ó ájtyumí ávyetá íhnáhó ííñuji váúmeíñé tujkéveri cóójiejpi nuhba cúúvenúné ávyeta kímóóvé wajyámuj cúúvédu. Áánetúu péjcoejpi tújpacýóduréjuco íjcyane. ¹³ Áanáacáa mícúru dojco ííñújívú éhne múúne higyéérahé néévá tsíjpáné kiijyébari dójcodu. ¹⁴ Áijyúu caame íevehóowá pevétsíiyéjuco éhne múúne waajácuháámí mepívíyoácódu. Áhdurée cáme wájúnema móóáj pñine íjcyáhbaújí íñé tsiéllévuréjuco. ¹⁵ Áijyúu pámeere míamúnaa ííñújiri íjcyame ávyéjutee, ehnéva múnaa, tsíjtyé hójtsí pañe íjcyamee, tsíjtyé hójtsí pañe íjcyatúmee, éhdume páátánúmei néwáyúcobáné raahóvú wáhyejúné pañévu. ¹⁶ Aamée teene néwáyúcobáneke, cáme wájúnéke, nééhií:

—Múúhá hallúvú méuhnóbá íavyéjú íjyáwá hallúri ácuúcunúúbé múúhakyé íajtyúmítuki, áhdure Obééjáuúdu néébe múúhadi ícúbáhraíyóné íhdétu. ¹⁷ Muurá tsúúca múúhadívú ícúbáhraméi wajtsí múha áábúcuítýuróne. Ehdúu nééme téhaamí pañe o ííte.

7

Ijraéemudítýú tsaate Píívyéébeéjte

¹ Átsihdyúu idyé tsiíñe naavédú néené pañe ó ájtyumí 4-meva níjkyéji múnaa ííñújiri patsihjivári íjyócújcatyémeke. Téhmehíjcyámée ííñujii, móañee, bájunee, íjcyane kíjyeba ivááútuki. Áámekée némeíñe ííñújima nújpacyo ditye ityútávájtsoki. ² Áronáacáa tsijpi diityédítýú nuhba tsáhícyánéjcutu Píívyéébe mémé cáátúnúmeíñema tsáábe néé kéévánécoba: ³ —Métútávájtsodíñei ííñujii, móañee, bájunee, íjcyane Píívyéébe ícúve múnáá úmicóónetu dííbye mémé mepícyóótúné hajchóta.

⁴⁻⁸ Aanée oke tsaate néé 12 dohjíba múnaa ijraéemú íjcyamedítýú 144,000-mevá úmicóónetu teene Píívyéébe mémé tsúúca pícyámeíñe: Jodáá dohjíbatu 12,000-mevaa, Robée dohjíbatu 12,000-mevaa, Gáá dohjíbatu 12,000-mevaa, Atsée dohjíbatu 12,000-mevaa, Netarí dohjíbatu 12,000-mevaa, Manatsée dohjíbatu 12,000-mevaa, Tsimeóó dohjíbatu 12,000-mevaa, Reví dohjíbatu 12,000-mevaa, Itsacáá dohjíbatu 12,000-mevaa, Tsaboróó dohjíbatu 12,000-mevaa, Jotsée dohjíbatu 12,000-mevaa, Bejamí dohjíbatu 12,000-mevaa, ehdu.

Tsítsíjáhjima íjcyame

⁹⁻¹⁰ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tétsihyi diibye íavyéjú iyyáwá hallurí ácuúcunúúbee, Obééjáuúdu néébeé, íjcyámútsí úmíwari ávyétá mityáné míamúnaa eevératu panévá íñujíine múnaa íjcyame páhdváré íhjúvameke. Áámé wajyámúúnée tsítsíjáhjiúvú nééme wájjuhóónema íjcyame kéévánécoba nééhií:

Muurá pajtyéteju tsáá íavyéjú iyyáwá hallurí ácuúcunúúbee, Obééjáuúdu néébeé, íjcyámútsidítýu.

¹¹⁻¹² Tehdurée idyé tétsihyi diitye túkevjtsojtémá 4-meva iyámédú nééméj piine pámeere níjkyéji múnaa íjcyame imíhmóúbáne Píívyéébeke dúúruvámé nééhií:

Tehdújuco ihdyu Mépiivyéébe múijyú níjkéváítyuube panévaturé íhtsútuube ávyéjuube íjcyaaabe pane wáajacúne. Áábeke ihdyu metsu maávyéjútso dúúruvámére. Ehdu teéne.

Ehdúu nééme níjkyéji múnaa.

¹³ Áánáacáa tsaapi túkevjtsojtédítýú oke nééhií:

—¿Aca aatye eene tsítsíjáhjima íjcyámeke ú waajacú kiátú ditye tsááneé? ¹⁴ Áánéllihyée o nééhií:

—Tsáha, Ávyéjuúbej, u ihdyu ú waajacú diityéke.

Áánéllihyée oke neébe:

—Íjtyée imíbaavyé Obééjáuúdu néébe tujpácýó wágóóóvénej tééveri. Aamée ávyétá íhnáhó néené ícúbáhraméi ííñújiri íjcyánetu pajtyéhi. ¹⁵ Áánéllii ícyooca Píívyéébema íjcyame dííbyeke ícúvehíjcyámeke íñe imíjyaú pícyoóbe. ¹⁶ Aame tsáhájucó múijyú ájyabáavatéityúne. Téhdure tsáhájucó ditye ádópívyenuityúne. Tsáhájucó múijyú nuhba diityéké áñúityúne. ¹⁷ Muurá ávyéjú iyyáwá úníuri íjcyaaabe diityé tehmeébe Obééjáuúdu néébe tsáimíyé diityéké túkévejtsojmé íñe imíjyaú íjcyáhi. Áámedítýú Píívyéébe kímóóve wáagoómé tsá íñerí kímoovéjúcootúne. Ehdúu oke túkevjtsojtédítýú tsaapi néé naavédú nééne o íténé pañe.

8

Nihñéeháámíré waajacúháámí páyuuvéne

1 Áijyúu idyé nihñééháámí éjketaré idyónváajcárone diibye Obééjáwuúdú néébe pááyúcuháámí pañe ó ité níjkyeji dáíhañéréjuco íjcyane wahájchotáwu. 2 Áánáacáa ó ájtyumí 7-meva níjkyeji múnaa ítyujkévevu rojrócóonema íjcyame Píívyéébé úmíwari íjcyámeke. 3 Áánetúu tsaapi dííbyé ícúvé waijí úniúvú íjyócuuvévá dííbyeéjté dííbyema íhjuvahiíjcyáne náávé mítyane pácúúcu óoróíhlló pañe íjcyánema teene icyónvájtsóneri dííbyeke íícúveki. 4 Aanée teene pácúúcu dibye cóvájtsóne ójtsó úújeté Píívyéébedívu. 5 Átsihdyúu dííbyeke íícúvéjítu teene lííyíhlló pañévú cújúwayúúhá iújcune dibye ííñújí hallúvú wááónemáyé apííchówu chíjchímuba ‘roríhróri’ dówájaavéhi.

Rojrócóoné lííjchúmeíñe

6 Áánáacáa diitye 7-meva níjkyeji múnaa tsúuca ímíbájkímyeí írojrócóoné illíjchuki.

7 Aanée tujkénú tsaapi írojrócó lííjchúné tujkéveri cújúwama tújpacyo úmeváné páwahji nééne dójconeri tsahtúnéécuéllé ííñují áiivyé bájunemájucu.

8 Áané boonétúu idyé tsijpi írojrócó lííjchúné tujkéveri cámeháúcobádú nééne péétécunúné móóá pañévú áákityéné nújpacyo tsahtúnéécuéllé píívyetétsó tújpacyoóvuréjuco. 9 Ááneríi tsahtúnéécuéllé téjpacyo pañe íjcyame dsíjívéhi. Áhdurée tsahtúnéécuéllé téjpacyoóri úllénéj cújúwamíiné wágóoovéhi.

10-11 Áané boonétúu idyé tsijpi írojrócó lííjchúné tujkéveri níjkyejítu ‘Paapáwa’ némeíñe míicúruwácoba áákityé péétécunúúbéré páneere téhíñe pañévu. Ááneríi tsahtúnéécuéllé nújpacyo páapañújpacyo mítyame míamúnaa íádóne dsíjívéhi.

12 Áané boonétúu idyé tsijpi írojrócó lííjchúné tujkéveri nuhba cóójíejpii, péjcoejpii, míicúruu, íjcyame tsahtúnéécuéllé áábatémé tsá ímí ájchújúcootúne.

13 Áijyúu méwajídú néébe íévéhóowari wáhpéebe kéévánécoba nééhií:

—¡Máídaátsoju ihdyu ííñújí hallurí íjcyáné míamúnáake tene pájtyeíñe nihñéejtéré 3-meva níjkyeji múnaa írojrócóoné lííjchúcoóca!

9

1 Ároné illúhwuúree tsúuca tsijpi írojrócó lííjchúné tujkéveri míicúruwa níjkyejítu ííñujívú áákityé wáhyéjúcoba ávyéta pañe néhejú watájcó ipááyúcuki. 2 Aabée téhejúcoba pááyúcúnetu mítyane ojtso íjchívyé éhne múúne wájcyoha péétene ójtsodu. Aanée cóójíejpi núhbake wátajcó cúúvéncóbaúvuréjuco. 3 Aanée teene ojtso pañétú tséreemu cájtume tsújaavé páneere ííñújiri óóvimu núúodu míamúnáake íñúúoki. 4-5 Áámekée némeíñe apáámyekéré Píívyéébe mémé íúmicóónetu íjcyátúmeke ditye ícúbáhra 5 nuhbává hajchótá diityéké dsíjívétsotúmére. Téhdurée diityéké némeíñe ííñújiri páneere úmehéénema bajtsóháñe íjcyane ditye ícúbáhrátuki.

6 Ehdu tene pájtyécooca míamúnaa ídsíjívéíyóneri íjyácunúróme tsá dsíjívéityúne.

7 Aamée diitye tséreemu panéjuco míamúnáa humínédú íhyúmíne nééme óoró चाहिवाanedú néénema íjcyame tsúuca íjcyátsíiivyé éhne múúne méénujcátsíllii íijumu íjcyátsíiivyédu. 8 Áámé níwacóóné walléemú níwacóóné hajchónéhjí íjcyámé ihwájíiné bájú oohíbyécóbá ihwájíinédu. 9 Ááméj píujíínee úwáñe míhónédú néénevu wátájcámeímyé wáhpene íhjuváp apííchówu éhne múúne méénujcátsívu íjchíemííne íijumu líícyuhcóné íhjuváu. 10 Áámé nuówááné óóvimú nuówaanédú tééneri ditye míamúnáake tsáhojtsí nuhbává hajchótá ícúbáhraíñe. 11 Áámé avyéjuubée íjcyaaabe téhdure wáhyéjúcoba ávyéta pañe néhejú avyéjuube íjcyáábe mémé heeberéomú íhjuví Abadó. Áánetúu gríéégómú íhjuví Aporío ‘tútavájtso múnáajpi’ nééiyóne.

¹² Ehdúu ó ájtyumí téhaamí pañe ícúbáhraméi pájtyene. Áronáacáa némeíñé tsiíñéi míñéecu íjcyane.

¹³⁻¹⁴ Átsihdyúu idyé tsiíñe téhaamí pañe tsijpi diitye níjkyéji múnáadítýú írojrócó líjchúné tujkéveri Píívyéébé íicuvé waijí óórótu méénúmeííjí hallúrí ócájij tóónédú néénéj pñétú tsaapi dííbyeke néehí:

—Tsiñaácó aatye 4-meva naavémuke eene Eoparáatej téehí úníutu dóhjívámeke. ¹⁵ Ahdújucóo díbye tsiñaácómé tsahtúnéécuéllé míamúnáake dsíjívetsóné ímichíi ihdyu téijyú wáábyutájucó pícyámeímye. ¹⁶ Áijyúu némeíñé diitye tsodáhómú íjímudi úlleme 200 millóóné íjcyane.

¹⁷ Ááméj píujíínetúu ímyéénucátsí mihóné chíaíjcatyé páhduváre némiíhójí tújpámíhójíúvuu, líjcyámíhójíúvuu, ajtyúvámíhójíúvuu, íjcyane. ¹⁸ Áánetúu diitye íjímú níwaúúné bájú oohímyé níwaúúnédú néémé ihjyúháñetu cúújuwaa, ojtsoo, atsóóperee, íjcyane íjchívyéneri tsiíñe mítyane míamúnaa dsíjívé tsahtúnéécuélle. ¹⁹ Muhdú íhjáa íhjyúháñema íbówaañe ííñimýmú níwaúúnédú nééneri míamúnáake líihyánuhíjcyáme.

²⁰ Áronáacáa dsíjívétumé tsá ímityúné ímyéénuhíjcyané íhvéjtsotúne. Tsáháa dítye naavémuke icyáánívahíjcyané íhvéjtsotúne. Áhdurée tsá dítye íhvéjtsotú íbóhíúbamáyé íjcyátúmeke óórotu, úwááñéwatu, nééwáyutu, úméhetu, méénúmeímyéhíjke icyáánívahíjcyane.

²¹ Áhdurée tsá dítye íhvéjtsotú ídsíjívétsócatsíhíjcyáne, iwáábyénúcatsíhíjcyáne, íhdícyámema idyómácócatsíhíjcyáne, íñánícyatsíhíjcyáne. Ehdúu ó ájtyumí téhaamí pañe.

10

Níjkyéji múnáajpi waajácúháámíma íjcyane

¹ Átsihdyúu idyé tsiíñe naavédú nééné pañe ó ájtyumí tsijpi íhtsútuube níjkyéji múnáajpi íhyallútú tuuhi cápátsíucunúúbé ojtso pañe cáámetu nítyéébeke. Áábe húmíí ajchúacunú cóójíejpi nuhba ájchúacunúdu. Áánetúu íjcyúbaacu peetéacunú cúújuwa péetéacunúdu. ² Aabée waajácúháámíwu wáíhtúacunúháámí éjécunúúbé ímiánéjcéjtúhá túvaúacunú móóatu. Áánetúu náníñéjcéjtúhá túvaúacunúúbé ííñújítu. ³ Aabée éhne múúne bajú oohíbyécoba íhjuvadáu ávyétá íhnáho íhjuváné tujkéveri 7-meva chíjchimu íhjuvává ávyétá íhnáho. ⁴ Aanée dítye muhdú nééne o cáátúnúyónáa tsaapi oke cáámetu néehí:

—Caatúnudí dítye íhjuváne. Téhdure muucá dúúbállédí teéne.

⁵ Áané boonétúu díbye níjkyéji múnáajpi eenée móóama ííñújítu tárívájaúacunúúbé ímiánéjcéhójtí cáámevu íhbúcuhi. ⁶ Áánemáa múijyú dsíjívéítyuube páneere íévéhóówari íjcyánéhjíma ííñúji, nújpacyo, múhdúné tsíeméné íjcyánéhjí ípívyéjtsóóbe mémeri neébe:

—Ímiáané tsúuca páneere níjkévaíñe éévé úújetéhi. ⁷ Muurá 7-meva níjkyéji múnaa íjcyámedítýú nihñéejpíyé írojrócó líjchúcucooca páneere ílluréjuco níjkévaíñe Píívyéébé múha wáájacutúné íhjuú uubáalle múnáake néhdújuco. Ehdúu oke neebe níjkyéji múnáajpi eenée móóama ííñújítu tárívájaúacunúúbe.

⁸ Áánetúu cáámetu óóma íhjuváabe tsiíñe oke néehí:

—Aadi níjkyéji múnáajpi eene móóama ííñújítu tárívájaúacunúúbedítýú éhaami waajácúháámíwu duúcu. ⁹ Ahdújucóo o péene o táúmeíñé téhaamíwu dííbyeke. Áánéllíhyéé oke neébe:

—Áju, májcho téhaámí. Muurá u májchone íimúwu néérone díhbáú pañévú páápáñúuhi.

¹⁰ Ahdújucóo o újchúháámíwu o májchone ímiáané íimúwu néérone táhbáú pañévú páápáñúuhi. ¹¹ Átsihvúu oke neébe:

—Ijcyanéi díhyallúrí tsiíne pámeere míamúnáake u úúballeíñé ñná diityéké pájtyeíñé panévá iñújíne múnaa páhduváre íhjuvámeke pámeere íavyéjútémájuco.

11

Míityétsi uubálle múnáajtétsi

¹ Ehdúu oke iñéené boonétu eevéivu oke iájcúne neébe:

—Íiyi dehvété Píívyéébé duurúvájama dílbyé ñcúvé waíji. Áhdure ú éévé múhdúmevá téējari dílbyeke dúúrúvahíjcyámeke. ² Áánetu ihdyu téējá llahájtsi tsúúca tsííñé iñúji múnáá hójtsi pañe íjcyane tsá u éévéityúne. Muurá 42 nuhbává tétsii Píívyéébé cóómiyi íjcyame técoomi tútávájtsoóhi. ³ Áijyu ó wálloó míityétsi kímóóvé wajyámuma íjcyamútsi táuubállé méénúúmútsikye dityétsi tamyémeri 1,260 coojívá hajchótá iúúballe ñná pájtyeíñé. Ehdúu oke neebe cáámetu óóma íhjuváabe.

⁴ Aane diityétsi íjcyane nééiyóné eene páné iñújí avyējuubéré Píívyéébe íjcyáábé úmíwari orívoheécuma miñéecu peete íjcyane. ⁵ Áámútsikye múnáájtsoóromeke dsíjívétsóimútsi cúújuwa diityé hallúvú írípíacóneri. ⁶ Ehdu ñná pájtyeíñé iúúbálléne hajchótá néémútsi tene iállétuki. Téhdure nújpacyo tújpacyóvurējuco dityétsi píívyetétsoíñé ííñújiri íjcyámeke páhduváre nééne chémeháñeri ichémétsoki.

⁷ Árónáa teene iúúbállehíjcyané dityétsi níjkévacooca iyáábécobádú néébe teene wáhyéjúcóbá déjúcotu íjchíívyeebe diityétsima imyéénújcatsímútsikye dsíjívétsoóhi. ⁸ Áámútsi ítemehóócú dómájcóratúné ícyahíjcyaa íhtsútu cóómí Máavyējuubée wátyétyécúmeícyóómí uulléjijtónéj pñne técoomíyé Tsodóóma, Ejíhto, némeícóómí pañe. ⁹ Áhóócuúvuke pápihchúuj coojíváj pñnévújuco panévá iñújíne múnaa ítehíjcyáhóócuke tsá múha ímíllétyú tsaate cúúne. ¹⁰ Aame ávyeta téeneri ímíjyúúvéne iwáñehjívaténé pañe tsíménehjívú bohbanújcátsiíhi. Ehdu ímíjyúúveímyé íjyévéhreváa dityétsi diityéké Píívyéébé ihjyu iúwáábóneri pátsáricyohíjcyánéllíhye.

¹¹ Árónáa téhdune 3 coojíváj pñnévú Píívyéébe tsiíne diityétsikye bóhítsómútsikye íajtyúmíne míamúnaa ávyetá íhnáhó íllítyeéhi. ¹² Áámútsikye tsaapi cáámetu kéévánécoba neéhi:

—Métsa íllevu. Ahdújuco diityétsi pééíne cáámevu ojtsó pañévú ímunáa diityétsikye ííténáaaca. ¹³ Áijyu ávyetá íhnáhó ííñúji vááúmeíñeri técoomítyú tsátsii jááhañe cáhvyábáneri 7,000-meva míamúnaa dsíjíveéhi. Ááneri cóejte ávyetá íhnáhó íllítyéne Píívyéébe níjkyéjiri íjcyáábeke ávyéjútsoóhi.

¹⁴ Ehdu míjyúújújuco ícúbáhraméi pájtyeíñé. Árónáa íjcyanéi tsiíne íícúiyé tééné boonétú pájtyeíñé.

Níhñéjpyé írojróco llíjchune

¹⁵ Aanée níhñéjpyé níjkyéji múnáajpi írojróco llíjchúné tujkéveri cáámetu tsaate kéévánécoba neéhi:

Naavéné avyéjú ííñújiri íjcyaróné Mépiivyééberējuco cáávacúné íiyējuco Críjtoma íavyéjuutéki. Ááberējuco tééjii avyējuube íjcyaiñé múijyú níjkéváityúne.

¹⁶⁻¹⁸ Áanáacáa 24-meva túkevjtsojte Píívyéébé úmíwari íavyéjú íjyáwáané hallúrí ácújcatyéme dílbyé lliíñévú ímíhmóúbáne dílbyeke dúúrúvámé neéhi:

Téhdújuco Ávyējuube Píívyéébe íhtsútuube íjcyaduré u ícyahíjcyaaabe dííhnáhoru u ávyējuuténe. Aabe ííñújiri íjcyané míamúnaa úhdivu cááyóbahíjcyámeke u ícúbáhráíñe éévé úújetéhi. Áhdure tsúúca dsíjívéjúcóórómema muhdúhjáa ditye ícyahíjcyané u ímíbájchóíñe éévé úújetéhi. Aabe díícúve múnaa íhtsútujtémáyé

ídáátsojte uke íávyejúúlléne ímí díwákimyéí méénuhíjcyámeke tééne áhdovu ú ájcuúhi. Áánetu íllure ííñújiri míamúnáake tútávátsohíjcyámedi ú ícúbáhraáhi.

¹⁹ Ehdúu Píívyéébeke ditye dúúrúvánaa níjkyéjiri íjcyaja dííbyé duurúvaja páyúcúúvéne pañe ó ájtyumí dííbyé pityájcoju téhbá pañe íjcyané cajóónaba. Áánaacáa chíjchímuba dówájaavéné ávyeta ‘roríhróri’ néénáa ííñuji vááúmeíhi. Áhdurée mítyane nújpacýowááné dojcóhi.

12

Wálleemútsí apíchó nééné iyáábema

¹⁻² Ááné boonétúu idyé tsiíñe muhdú tene pájtyeíñé uubállé ó ájtyumíhi: Tsáápillée éévéalle íévéhoowávú óhdivu bóhówaavé cóójíejpi núhba ájchúdú íwajyámú nééllé. Aallée péjcoejpi núhbá hallúrí íjyócunúllé चाहीwá 12-meva mícúru. Aallée ihjyúcunúhijcyá íávyéneri. ³ Áánaacáa idyé apííchówu níhbácobádú néébe tújpaábyécoba bóhówaavéhi. Áábé níwaúúnée 7-uva íjcyánetu íchahíwááné ávójcatyéhi. Áánétúu íjtyóóne 10-jtoova. ⁴ Aabée íbówari tsahdúnéécuéllé mícúruke wájojcó ííñújí hallúvu. Átsihdyúu íjyócúúvetéébé díille eenée tsíímáváiñeri íjcyállé úniúvú dílle tsíímávátsike idyóóki. ⁵ Áánaacáa tsúúca tsíímáváalle wájpiwúuke páné íñújíne avyéjuube íhtsútuube íjcyáíbyeke. Áábekée Píívyéébe íavyéjuvu ujcú díbye dííbyemáyéjuco íjcyaki. ⁶ Ááné boonée tsíiju úmívá íñéubará píívyétúné ííñújivu tsátsii Píívyéébe dííllema íhdénútsihvu. Átsihyí íjcyálleke dííbyere tehme 1,260 coojívá hajchóta.

⁷ Ááné boonée níjkyéjiri níjkyéji múnáa avyéjuube Migyééré ihyájkímuma díibye apííchówu níhbácobádú néébe téhdure ihyájkímuma íjcyáábema méénújcatsíhi. ⁸⁻⁹ Aabée Migyééré dííbyeke ityáhjáne waagóó tétsihdyu ííñújí hallúvú pámeere ihyájkímumájucó éhnehjáa éíjyuúvú ííñimyédí míamúnáake tútávátsohíjcyaaabe Naavéneke.

¹⁰ Ááné boonétúu tsaapi níjkyéjitu kéévánécoba nééhií:

—Tsúúca Píívyéébe íhtsútuube íjcyaaabe íavyéjuéjtéké pájtyetétsóíñe éévé úújetéhi. Muuráhjáa Ílli Críjtoke pícyoobe tééné avyéjuube díbye íjcyaki. Aane tsúúca dííbyeke dííbyé cahcújtso múnáa hallúvú pájyuvaré cójáhajchótá pécójahajchótá álliúúnuhíjcyaaabe wágóoovéjucó níjkyéjitu. ¹¹ Díibye tsúúca táhjátsámeí Obééjáuúdu néébe tújpacýó wágóóóvéneri. Aané díibye Obééjáuúdu néébe uwááboju cáhcujtsómé téhdure tsúúca dííbyeke tahjáhi. Áánéllihyée tsá ditye íllityétú idsíjívéíñeri. ¹² Áhdícyane méimíjyúu pámeere níjkyéjiri íjcyame. Áánetu ihdyu máídáátsoju tene pájtyeíñé ííñújiri íjcyámeke. Muurá tsúúca Naavéné wahájchotáréjuco íumíwa íjcyane iwáájácúne ávyétá íhnáhó icyáyobáávaténe nihñéréjuco míamúnáadi ícúbáhraíñe. Ehdúu tsaapi kéévánécoba néé níjkyéjitu.

¹³ Aabée díibye níhbácobádú néébe tsúúca ííñújívú iwágóóóveíñe iwáájácúne imíllera eenée wájpiwúuke tsíímáváalleke idsíjívetsóne. ¹⁴ Áronáacáa Píívyéébere nééjuri méwájí núwácobácúdu nééne dííllédítýú íjcyáneri wááménelle ípyée ícyahíjcyáhullévú íñéubará píívyétúné ííñújivu tsiíñe ííñimyédíjéjuco díbye díílleke ipátsárijcyótuki. Aallée 3 pijcyábáj píínévú téhulle íjcyálleke dííbyere Píívyéébe téhmeíjcyáhi. ¹⁵ Áánéllihyée idyé díibye níhbácobádú néébe dííbyere ííñimye íjcyaaabe íllímútuahjáco nújpacýo páneere icyáájávétsóneri díílleke imájcanútsóroki. ¹⁶ Áronáacáa ííñuji wácaavéné nújpacýo adúcúhi. ¹⁷⁻¹⁸ Áánetúu awáá éhñíñevu dííllédívú icyáyobáávaténe díílle hájkímumáyéjuco díbye méénújcatsíñe Jetsocríjtó uwááboju tsáimíyé úraavyémé Píívyéébé taúhbaju néhdújuco ícyahíjcyámema.

13

Apíchó néené iyáábemútsicyobácu

¹ Átsihdyúu móóá úniúvú dibye íjyócuúveténáa téémó pañétú apíichówu néené iyáábécoba íjchívyéhi. Áábé níwaúúnée 7-ua íjcyáúhjitú nehniwu Píívyéébedítýú íhjuváné caatúváhi. Áánetúu íjtyóóne 10-jtoova íjcyánetu íchahíwááne. ² Aabée bájú oohíbyécobádú néébéj tuhááñé bájú íjúj tuhááñédú néébé ihjyu apíichówu. Áábekée diibye níhbácobádú néébe picyóó ávyéjuube dibye íjcyaki. ³ Áábé níwaúúnétúu tsau tsaate cáváájcou dsíjívérou tsiíñe bóhíneri panévá íñújíne múnaa mítyane iúllévénúne dííbyeke ávyéjujtsóhi. ⁴ Áhdurée diibye níhbácobádú néébeke ávyéjujtsómé dibye iyáábécóbake ávyéjuutétsónéllíihye. Áánemáa diibye iyáábécóbadiyú néémeé:

—¿Aca íhya íjcyaaabe tsaapi áádidívú úújetéébe? Tsáháubá muurá múha íjcyatú dííbyeke táhjáiyóme.

⁵⁻⁷ Áábekée diibye níhbácobádú néébe picyóó dibye ííñújí avyéjuube íjcyá 42 nuhbává hajchóta. Áánemáa táuhbaabe dibye ímityúné Píívyéébedítýú íhjuvaki. Áhdújucóo ávyéta néhni dibye íhjuváné dííbyedítýuu, dííbyé duurúvátuu, níjkyéjiri íjcyámedítýuu, íjcyane. Áánemáa dííbyeéjtema imyéénújcatsímyeke táhjaábe. Áábé hójtsí pañée pámeere páné íñújíne múnaa páhduváré íhjuváme. ⁸ Aamée pámeere dííbyeke ávyéjujtsó dúúrúvamé. Áánetúu apáámyéré tsá dííbyeke ávyéjujtsotú ííñújíkyéé ípívyéévévúné íhdéjuco idsíjívéíñé pítyájcámeíbyé Obééjáuudú néébedi íjcyáháámitu imyémeháñé íjcyame. ⁹ Aane ihdyu óví ímíáané lléébome cahcújtsóhi. ¹⁰ Muurá tsíjtyeke cúvéhoojánúmeke téhdure cuvéhoojánúmye. Tsíjtyeke dsíjívétsómeke idyé dsíjívétsómye. Áhdícyane tsúuca Píívyéébeéjté íjcyame múu ímíñeúvú dííbyeke icyáhcújtsóne ehdu nééronéhjí aabúcuhi.

¹¹ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsijpi iyáábécoba ííñújí pañétú íjchivyéné obééjáuúuj tódú íjtyóócu néébeé. Aabée íhjuvává ávyétá apíichó níhbácobádúu néébe íhjuváu. ¹² Aabée íhtsútuube éhnée tsau íhñíwau cáváájcámeíú tsiíñe bóhíbe iyáábécoba íhtsútuube íjcyadu. Aanée diibye obééjáuúuj tódú íjtyóócu néébe táuhbá pámeere míamúnaa ííñújiri íjcyámeke ditye diibye eenée íhñíwau tsau cáváájcámeíú tsiíñe bóhíbeke idyúúrúvaki. ¹³⁻¹⁴ Áánemáa dííbyé úmíwávú méénúráityuróné méénuhíjcyaaabe. Aabée míamúnaa íténeríyé cáámetu níityétsó cúújuwa ííñújívú. Ááneríi míamúnáake iállíñe táuhbaabe ditye diibye íhñíwáu cáváájcámeíú tsiíñe bóhíuma íjcyáábé níjcyota imyéénuki. ¹⁵ Áhdújucóo ditye níjcyóné pañévú dibye íhñáhoori íbóhí pícyoobe íhjuváváhi. Áánemáa neebe pámeere múhdumé diibye níjcyotáábeke dúúrúvatúmeke idsíjívétsóíñe. ¹⁶ Téhdurée táuhbaabe pámeere idáátsojte tsíjtyé hójtsí pañe íjcyamee, tsíjtyé hójtsí pañe íjcyatúmee, íhtsutúmé éhnéva múnaa, íjcyámeke úmicóónetu ímíánéjcuéhojtsíjúbatu dííbye mémé íjcyaki. ¹⁷ Áijyúu teene dííbye mémema íjcyatúmé tsá píívyetétú íñá íñáhjíhenúne. Apáámyéree dííbye mémema, dííbyé nóómerómá, íjcyame píivyeté tsíeméné íñáhjíhenúne.

¹⁸ Aanée dííbyé nóómero 666 íjcyane ihdyu óví wájácúnejcúmé waajácú ímichi cáábyé nóómeró teene íjcyane, íñá nééiyóne.

14

144,000-meva májtsiváne

¹ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí Obééjáuudú néébe Tsióó caméwájú hallúri íjyócunúúbeke. Áábemáa 144,000-meva míamúnaa íjcyámé úmicóónetu dííbye mémema Cááni mémé caatúváhi. ² Áánaacáa níjkyéjitu tsane íhjuvává éhne múu teehi níívácunúné íhjuváu.

Áhdurée ó lleebó chijchi íhjuváu. Áronáacáa botsíi ímíñeúvú ó lleebó ehne múu cúmubáané ditye áámune íhjuvádú tene íhjuváne. ³⁻⁴ Áanáacáa Píivyeébe íavyéjú ijyáwá hallúrí íjcyáábé úníuri 4-meva iyámédú néemema túkevétsojte íjcyámé úmíwari diitye 144,000-meva íjcyame májtsivá béhju majtsíjyu. Aajúu tsá múha tsíjtye píivyetétú imájtsiváne. Apáámyéree tsúúca Píivyeébe újcume tsaímíyé Obééjáuúdu néébeke úraavyémé ímityúné méénújúcootúmé píivyeté teeju imájtsiváne. Muuráhjáa dííbyej téeveri ííñújiri íjcyané míamúnáadítú tsúúca pájtyetemeke Cáani Píivyeébema ímí íjtsúcunúmútsí tehjújucu ímíá ñícúvédu. ⁵ Aamée tsá állíuutúne. Áhdurée tsá ditye íñnerí néétsámeítúne.

Níjkyéji múnaa úúballéne

⁶ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsijpi níjkyéji múnáajpi íévéhóowari wáhpéébeke. Aabée panévá íñújine múnaa páhduváré íhjuvámeke ímíáájú pajtyéteju múijyú níjkéváityúne úwaabóhi. ⁷ Aabée kéévánécoba néehíi:

—Píivyeébeke ímíñeúvú mecáhcújtsóne máávyejújtso. Muurá tsúúca míamúnaa muhdú ícyahíjcyané diityemá díbye ímíbájchóíñe éévé úújetéhi. Áhdícyane dííbyeke méduurúvá panéereé íévéhóowari íjcyánéhjima ííñuji, móañe, téhíwuúné, méénúúbeke.

⁸ Aané boonée idyé tsijpi bóhówáávebe néehíi:

—Tsúúca Babiróonia íhtsútu cóomí íjcyárocóomí wágóoové panévá íñújine múnáake técoomí múnaa ímityúnejcúvúré íbúwátsohíjcyané déjúcotu.

⁹⁻¹¹ Átsi ehóowari íjcyánéhjima ííñuji, móañe, téhíwuúné, méénúúbekehdyúu idyé tsijpi bóhówáávebe téhdure kéévánécoba néehíi:

—Téhdure pámeere múhdumé díibye iyáábécóbama íñíjcyota dúúrúvahíjcyámé úmicóonetu, íhyójtínéúbatu, dííbye mémé cáátúnútsámeímyedívú Píivyeébe ávyetá íhnáhó ícyáyobáávaténe cúújuwa atsóoperemá péétécunúwá pañévú diityéké waagóóhi. Aame ícúbáhráméíi múijyú níjkéváityúne Obééjáuúdu néébema níjkyéji múnaa íjcyámé úmíwávu. Aane ditye téewá pañe ícúbáhrámeíñe ójtsó tsá múijyú níjkéváityúne.

¹² Áané íhdétú múu pámeere íñe múhdumé tsúúca Píivyeébeéjité íjcyame dííbye taúhbaju néhdu ícyahíjcyámé ímíñeúvú Jetsóoke úraavyé panévare mávaríjchojúúne íáábúcúnema.

¹³ Átsihdyúu idyé tsaapi oke níjkyéjitu néehíi:

—Íllu nééne caatúnu: “Maímijyu íhdyu diitye Ávyéjuube Jetsocríjtoke cáhcujtsómé dsíjívémé íjcyanej. Muurá Píivyeébé Apíichó néé íwákimyéityu ditye wáyéeevéne. Áané wákimyéí ímí diityemá níjkéváhi.”

Ííñújiri íjcyame újcúmeíñe

¹⁴ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí íévéhóowari tsitsíwu nééne ójtsó hallúrí tsaapi míamúnáajpídyú néébe ácuúcunúúbeke. Aabée imíwu óoró chahíiwama íjcyabe ejécunú tsuhjíváwu nééwa ñítsúwa. ¹⁵ Áanáacáa tsijpi níjkyéji múnáajpi Píivyeébé dúúrúvájá pañétú íjchíivyebe kéévánécoba dííbyeke néehíi:

—Tsúúca ííñújiri bajtsóháñe íjcyane keeméhi. Aaneaajpídyú néébe ácuúcunúúbeke. Aabée imíwu óoró chahíiwama íjcyabe ejécunú tsuhjív ílluréjuco wáhdáhínúne daahívetso. Tsúúca teene u ááhívétsóíñe éévé úújetéhi. ¹⁶ Áhdújucóo díbye iwáhdáhínúne ááhívétsóne.

¹⁷ Áané boonée idyé tsijpi Píivyeébé duurúvaja níjkyéjiri íjcyájá pañétú íjchíivye téhdure tsuhjíváwu nééwa ñítsúwá ejécunu. ¹⁸ Áábekée tsijpi cúújúwá tehmeébé Píivyeébé ñícúvé wájíi íjcyátsihdyu tsáábe kéévánécoba néehíi:

—Tsúúca óova néévá naamé ííñújiri. Aane ílluréjuco pééne daahívétsóte. ¹⁹ Áhdújucóo díbye ípyéene újcune wájojcóné téené dotsúhcúíhcyú pañévú muhdú Píivyeébe ímityúmedívú ícyáyobáávaténe diityéké ícúbáhráíñe nááve. ²⁰ Áhdújucóo díbye

míamúnáake Jerotsarée tsiéllevúré ícúbáhrámé tujpácyó caajávé tétsii íjyumú íjcyámé ihjyúháñé tujkévevu 300 kiróómetró hajchótá ííñújí hallúri.

15

Nihñéeneré 7-neva ícúbáhráméí íjcyane

¹ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsiíñe apíichówu néene iévéhóówari. 7-meváa níjkyéji múnaa bóhówaavé Píívyéébe icyáyobáávaténe nihñéré míamúnáadi páhduvaré ícúbáhráíñéhjima tsáámeé.

² Áhdurée ó ájtyumí éhne múúne tsane nújpacyo ávyeta ‘rauráú’ néhdu néene pañétú cúújuwa péétécunúne. Áané úníuríi diitye iyáábécóbá níjcyotáa dúúrúvahíjcyatúme téhdure dííbye mémema íjcyatúme. ³⁻⁴ Aamée Píívyéébe diityéké ájcúné cumúbáánema íjcyame májtsivá dííbyé ícúve múnáajpi Moitséeúvú majtsíjyú Obééjáwuúdú néébedítýú íllu nééjuú: Panévatúré íhtsútuube Píívyéébe apáábyéré ímiáábé u íjcyabe u állíúútuube páné avyéjuubéré ú íjcyáhi. Áábeke uke panéva íñújííne múnaa íavyejúúlléne du-urúvahíjcyáhi. Muurá waajácúme ímiáábé u íjcyánélli muhdú u néhdújuco u méénune.

Ehdúu nééju májtsiváme.

⁵ Áané boonée idyé ó ájtyumí Píívyéébe duurúvájá pañétú pañétúeho mójcoho páyúcuuvéné dííbyé taúhbajúúné cáátuváné tééhó pañe íjcyaho. ⁶ Téhdurée tééjá pañétú diitye 7-meva níjkyéji múnaa íjchívyé Píívyéébe míamúnáadi ícúbáhráíñéhjima. Áámé wajyámúnéne ávyeta ‘namínámí’ néémé ocájímííhéné óórómííhéné diityéké íjpiújíínevújuco íjcyane. ⁷ Áámekée diitye 4-meva iyámédú néémedítýú tsaapi ajcú diityé tujkévevu óórótu méénúmeííhllójuvu. Áihllóji pañe teene Píívyéébe múijyú muhdú íjcyáítyuube míamúnáadi ícúbáhraíñe. ⁸ Áánaacáa dííbyé íhtsútú ojsódú néene wahpécunú duurúvájá pañe. Áijyúu tsá múha tééjá pañévú úcáávetú diitye níjkyéji múnaa míamúnáadi ícúbáhrané níjkévátúné hajchóta.

16

Ícubáhráméííhllóne

¹ Áánaacáa tééjá pañétú tsaapi kéévánécoba diitye 7-meva níjkyéji múnáake néehíi:

–Ííñujívú mepéene eene éihllóji pañe íjcyane Píívyéébe míamúnáa wáábyuta méénune mécahpíñú ditye ícúbáhrámeíki.

² Áhdújucoo tsaapi ipyéene ihñéíhlló pañe íjcyane cáhpíóneri pámeere iyáábécóbá níjcyotáa dúúrúvahíjcyámé téhdure dííbye mémema íjcyane áhllávatéhi.

³ Áané boonétúu tsijpi ihñéíhlló pañe íjcyane móóácóbá pañévú cáhpíóneri éhne múúne dsíjívémé tujpacyódú nújpacyo íjcyáneri pámeere téjpacyo pañe íjcyane dsíjívéhi.

⁴ Áané boonétúu idyé tsijpi ihñéíhlló pañe íjcyane íayáhíhjí pañévú cáhpíóneri nújpacyo píívyeté tujpacyóvuréjuco. ⁵ Áánemáa neébe:

–Tehdújuco ihdyu Píívyéébe ímiáábé íjcyaduré u íjcyabe míamúnáake u ícúbáhráne.

⁶ Muuráhjáa díhjúu uubálle múnáama tsijtye ímí uke cáhcújtsómé tujpacyó waagóóme. Áánélli tehdujuco diityéké tujpacyóvú u íjchone.

⁷ Áané boonée tsijpi Píívyéébe ícúvé waijí íjcyátsihdyu néehíi:

–Tehdújuco ihdyu Píívyéébe panévatúré íhtsútuube avyéjuube u íjcyabe míamúnáake u ícúbáhráne.

⁸ Átsihdyúu idyé tsijpi ihñéíhlló pañe íjcyane cóójíejpi núhba hallúvú cáhpíóneri nuhba éhnííñevu állóócoténé míamúnáake áíúcúhi. ⁹ Ááne ne tsári nehníwu Píívyéébedítýú

ihjyúváne ímityúné imyéénuhíjcyánetu tsá ditye ímíletú íhveténe. Áánemáa tsá dííbyeke ditye ávyejúúletúne.

¹⁰ Átsihdyúu idyé tsijpi ihñéíhlló pañe íjcyane diibye iyáábécoba eenée móóá pañétú íjchíivyeébé avyējú iyyáwá hallúvú cáhpíóneri dííbye avyējú tútávaavéhi. Áijyúu míamúnaa ávyeta ícúbáhrámeíñe ávyeri íhníjwááñe íhdóhi. ¹¹ Aamée éhniíñevúré nehníwu ihjyúvá níjkyėjiri íjcyaae Píivyeébedítýú ahlláháñema tsíñéhjiri ícúbáhrámeíñe déjúcotu. Áánemáa tsá ditye íhvějtsotú ímityúné imyéénuhíjcyáne.

¹² Átsihdyúu idyé tsijpi ihñéíhlló pañe íjcyane Eoparááté pañevú cáhpíóneri teehi áraavé avyējunte nuhba tsáhícyánéjcutu ítsodáhómuma méénujcátsivu tsááme tsíñejcúehívú ípájtyeki.

¹³ Áánáacáa diibye níhbácobádú néébeé, tsijpi iyáábécobádú néébeé, Píivyeébé ihjyú uubáalle múnáájpidi díllómeíbyee, éhdúmé ihjyúháñetu naavémú ahcómúdú nénehji cájtume méénuráítyúronéhjí méénuhíjcyáhi. ¹⁴ Aamée panévá iñújíine múnáake íavyéjútémá pihjyúcú íhtsútuube Píivyeébe muhdú ditye ícyahíjcyáné diityémá ímibájchócooca dííbyema imyéénújcatsíki.

¹⁵ Áánáacáa Jetsóó oke néehíi:

—Pecútétsihdyuré muurá ó bóhdíí múha íjtsótúnáa éhne múúne naní múnáajpi tsáhduú. Aane ihdyu íjtsome maímijyu tsá íñnerí núcójpívéityú éhne múúne íevejte íjcyame núcójpívédu.

¹⁶ Aanée diitye naavémú tsúuca pihjyúcú pámeekéré míamúnáake íavyéjútémájucó tsátsihvu heeberéómú ihjyúrí ‘Amagedóo’ némeítsihvu.

¹⁷ Átsihdyúu idyé nihñéejpíyé ihñéíhlló pañe íjcyane íévéhoowávú cáhpíóné tujkéveri Píivyeébe níjkyėjitu idyuurúvájá pañétú kéévánécoba néehíi:

—Áyu ícyooca ihdyu tsúuca páneere níjkéváhi. ¹⁸ Áánáacáa ávyétá íhnáhó chíjchímuba dóvájaaavéné ‘roríhróri’ néené tujkéveri ávyétá íhnáhó íñúji váumeí íhdée ivááúmeíhíjcyáné ehniíñevu. ¹⁹ Áánerí Babiróónia íhtsútu cóómí íjcyárocóómí wáhcabá 3-neva panéjcvávú. Ehdúu técoomí múnáa ímityúné méénuhíjcyáné déjúcotu Píivyeébe ícyáyobáávaténe ávyétá íhnáhó diityédí ícúbahráhi. Áhdurée páneere íñújíiri íjcyácoomíjí wáhcávyabáhi. ²⁰ Áhdurée páneere móáñej píine íjcyáhbaújima íjchí íñújí caméwajúné tsáhájucó íjcyatúne. ²¹ Áijyúu Píivyeébedítýú nehníwu míamúnaa uhbá díbye diityé hallúvú nújpacýówácobáné dójcoótsóneri ícúbáhrámeíñe déjúcotu.

17

Nahtsíwamééwa ícúbáhrámeíñe

¹ Átsihdyúu tsaapi diitye níjkyėjí múnáa 7-meve íjcyámedítýú oke néehíi:

—Dícha uke o úújétso aalle eene nújpacýó hallúrí íjcyalle íhtsútulle nahtsíwamééwa muhdú ícúbáhrámeíñe. ² Muurá panévá iñújíine múnáa íavyéjútémáyé ímityúné dííllema imyéénúneri íjtsaméí tútávajtsóhi.

³ Ehdúu naavédú nééne o íténé pañe oke íñééne tsajtyéébé íñéubará píivytúné íñújíivu. Áhullée ó ájtyumí tújpáabyécoba néébe iyáábeke íhñíwáúúné 7-uva íjcyáábej tóóné 10-jtoova íjcyáábeke. Áábedítýúu mítyane meméháñe caatúvá nehníwu Píivyeébedítýú íhjuváne. ⁴ Áábé hallúrí díille walle ácuúcunúllé wajyámú ávyéta ímí duujínuúdú nééja tsániíne tújpájauvu. Aallée ícyaaavé tsáimíyé óórótu, péérátu, páhduvaré imíwu nééne newáyúúnetu, méénúmeíñehjívu. Aallée ejécunú óóróíhlló pañe páhduvaré nééne ímityuháñe imyéénuhíjcyanéjhi wáhpécunúne. ⁵ Áállé úmícotúu caatúváné íñáhjáubáhjáa

nééiyóné illúu: “Íhtsútu cóómí Babiróonia pámeere nahtsíwaméewámúj tsíju; téhdure páneere ímítyunéhjí íñújiri íjcyánéj tsíju técoomi.” ⁶ Áállekée o ítténe ó waajácú Píívyéébejté ímí Jetsóoke iúráavyéné déjúcotu dsíjivehíjcyámé tujpácýori dille llíyícyavéne.

⁷ Ááneríi mítyane o úllévenúúbeke oke níjkyéji múnáajpi nééhií:

—¿Íveekí ayájú íhnáhórá u úllévenúne? Cáhawáá eene dííbyé hallúrí dille íjcyáné iyáábé 7-uva íhñíwaúúne íjcyáábej tóóné 10-jtoova íjcyáábema diityétsidítýú uke o úúbálleki.

⁸ Muurá diibye tsáhájucó íjcyájúcootúne. Ároobe tsiíne íbóhííne wáhyéjúcóbá pañétú íjchívyéé mújyú tsiíne íbóhíjúcóóítýúhullévú iwágóóóveki. Áábedi míamúnaa ullévenúú íñújii ípívyéévéjyújucó pájtyetéme mémeháñé cáátúváne waajácúháámítu imyémeháñé íjcyatúme.

⁹ Aane ihdyu óví wájácúnejcúmé waajácú íínerí tene íhjuváne. Muurá eene 7-baúvá cámeháúné hallúrí diille walle ácuúcunúhbaújí nééiyóné eene 7-uva íhñíwaúúne.

¹⁰ Áhdure 7-meva ávyéjute íjcyane nééiyóne. Áámedítýú icyooca tsaapi ávyéjuube íjcyáhi. Áánetu 5-meva tsúúca téénetu pájtyéhi. Áánetu tsijpi nihñéejpíyé ávyéjúúteé wahájchotáwuúre. ¹¹ Áábedítýú diibye iyáábécoba tsúúcajáa dsíjivéroobe tsiíne bóhíibe cáamáaveéhi. Áábema 8-mevájúcooi teene 7-neva íjcyáné avyéjutu pájtyeííne. Ároobe bóónétu ávyétá wágoóóveréjucó méénuííne.

¹² Áábema tsijtye 10-meva wahájchotáwu ávyéjuutéííne nééiyóné eene 10-jtoova íjtyóóne íjcyane. ¹³ Aame ípítýácójcatsííne dííbyeke píááboó díbye éhniíínevu íhtsútúúveki. ¹⁴ Aame Obééjájwuúdú néébema méénújcatsíyómeke tsanéjcuúré táhjáiibye pámeere ávyéjuté ehniíínevu íhtsútuube ávyéjuube íjcyáabe. Áánetu ihdyu ípyéé ityújkevééllémeke díbye újcume ímí dííbyeke úráavyehíjcyámé dííbyema íjcyáahi. Ehdúu oke neebe níjkyéji múnáajpi.

¹⁵ Átsihdyúu idyé tsiíne oke neébe:

—Muurá eene nahtsíwaméewá nújpacýó hallúrí ácuúcunújpacýó ú ájtyumí mítyane míamúnaa panévá íñújiiíne múnaa páhdúvaré íhjuvámé dóbééveííne nééiyóne.

¹⁶ Áánetu eene iyáábé 10-jtoova íjtyóóne íjcyáábema téhduméré ávyéjute íjcyame diille nahtsíwamééwake nehnílleéhi. Aame díílleke ityútávájtsóne íhvéjtsolle íjcyáá íícúvérátulléréjucó. Áálleke bóónétu ílluréjucó dítye cóvájtsóííne. ¹⁷ Píívyéébere diityéké téené íjtsaméivu ájcuú díbye muhdú néhdújucó tene ípájtyeki. Áánéllii diitye ávyéjute 10-meva iyáábeke íhtsútúúvétsoó dííbyere Píívyéébe néhdújucó. ¹⁸ Áánetu diille wálleke u ájtyumíne panévá íñújiiíne avyéjú comííne nééiyóne. Ehdúu oke neebe níjkyéji múnáajpi.

18

Babiróonia wágóoovéne

¹ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsijpi íhtsútuube íjcyaaabe cáámetu nítyéébé ámítsaráhcó íñújii íjchúcunúúbeke. ² Aabée kéévánécoba nééhií:

—Tsúúca Babiróonia íhtsútu cóómí íjcyárocóómí wágóóóvéne boone téápajyúrí naavémuréjucó nehníwu néené wahpéjtema. Aane ihdyu óvi tehdújucó técoomi wágóoovéne. ³ ¿Íveekí panévá íñújiiíne múnáake ímítyunévú íbúwátsohíjcyacóómí? Téhdure ¿íveekí técoomíyí álliúré úwáábómeííne íñújiiíne avyéjute icyáhcújtsóne ávyétá ímítyúné méénuhíjcyáhi? Áhdure técoómí múnaa mítyane íéhnéváyóneri íjyácunúne panévá íñújiiíne nahjíhe múnáake mítyane dsíídsínuhíjcyáhi. ⁴ Ehdúu díbye néénáa idyé tsijpi téhullétúré cáámetu nééhií:

—Méijchívyé écoomítýú múhdumé tahñéjté íjcyame técoomí múnaa ímítyúné méénuhíjcyáné ámuha meméénútuki, áhdure téené hallútú dítye ícúbáhrámeídyú ámuha

meícúbáhrámeítyuki. ⁵ Muurá técoomí múnáá imítyúcoba éhniíñevuré lílyaaténé oo Píívyéébe múhdurá o íjtsúcunúnéllii téené déjúcotu diityéké ó ícúbáhraáhi. ⁶ Ahdícyane óvi ihdyu diityéké ó ícúbáhrá muhdúhjáa ditye tsíjtyeke ícúbáhrahíjcyáne áhdó ditye iwáájáacuki. ⁷⁻⁸ Muurá ííbúwá pañe imítyájkímeyeíñe nehíjcyámé íhtsutúme íjcyámeke mújyú kímóove pájtyeítyúne. Áhdure nehíjcyámé mújyú muhdú íhcyóomi íjcyáityúne. Áámeke ihdyu téene áhdó óvi o kímóvejtsómé ícúbáhrámeí ájyáháñema dsíjiveri. Muurá panévaturé íhtsútuube Píívyéébe o íjcyaaabe diityé imítyú déjúcotu diityéké o ícúbáhráme cóomí áíívyééhi.

⁹ Aane muurá panévá iñújíñé avyéjajte técoomí múnáama ímityúne méénuhíjcyámé tsáimíyé ímíjyuuri íjcyarómé técoomi ámópácyoovéné íajtyúmícooca kímóoveéhi. ¹⁰ Aame téeneri íllityéne tsíhyulléturé ííteme neéhi:

—¡Máidáátsoju muhdú íveekí íhtsú cóomijíí Babiróonia íná pajtyej! ¡Ávyeta muhdú meíjtsótútsihdyu peecútéré tsúuca wágóóovecóomi! Ehdú neeímye.

¹¹ Ááneri panévá iñújíñé nahjíhe múnáa mítyane kímóoveé ihñénéhjí kiá iñáhjíhenújúcóóítyúneri. ¹² Muurá técoomi nahjíhénuhíjcyámé óoroó, páráataá, bóróótseé, iéeroó, péeraá, tsíñehjí panévare mítyane áhdómeíñe néwayúúnee, íjcyane. Téhdure nahjíhénuhíjcyámé ímíá wajyámúúne ríinoó, tséedaá, íjcyane tújpájáhjíúvú néenema duujínuúdúnéjahjí. Áhdure nahjíhénuhíjcyámé páhduvaré nénehjí imyéwu cúvááne uméhéénema imíwu néené néwayúúnetu méénumeíñéhjí. ¹³ Áhdure páhduvaré néené pacúúcuháñe imyéwu cúvanéhjí míraá, íjtsiéétsoo, íjcyane nahjíhénuhíjcyáme. Majchóháñe nahjíhénuhíjcyámé bíinoó, dúúrubaa, haríinaa, tríigoó, íjcyane. Téhdure teene majchó uménú nahjíhénuhíjcyámé canéérama tsíñehjí. Téhdure nahjíhénuhíjcyámé jéémú ocájímuu, obéejámuu, íjyumuu, íjchíemíínee, míamúnaa, íjcyane. Ánehjí kiá iñáhjíhenújúcóóítyúneri kímóoveímye. ¹⁴ Aame técoomíúvutu neéhi:

—¿Kíavújuco ícyooca técoomíúvú íhtsútuj? Tsúuca páneemáyé técoomi wágóoovéné tsá mújyú maájtyumíjúcóóityúne.

¹⁵⁻¹⁶ Aame téeneri íllityéne técoomíúvú íjcyátsíí kémuélléturé ííteme ikímóóvéne neéhi:

—¡Máidáátsoju íveekí íhtsú cóomijíí Babiróonia muhdú íjcyaa éhne múúne walle imíwu néené wajyámúúnema íjcyalle tsáimíyé icyáávellédú nécoomi! ¡Ávyeta muhdú meíjtsótútsihdyu peecútéré tsúuca wágóóovecóomi! Ehdú neeímye. ¹⁷ Aane muurá muhdú técoomi wágóoovéné cújúwamííneri úllehíjcyámé pámeere íavyéjajtemá íwákimyéi múnáa ájtyúmííhi. ¹⁸ Aame técoomi áíivyéne ámópácyoúcnúne ííténe neéhi:

—¿A íjcyacóomí tsícyoomi écoomíuvúdu nécoómij? ¹⁹ Aame ikímóóvéne íhñíwaúúné íbállííñémeíñe neéhi:

—¡Máidáátsoju muhdú íveekí écoomi íhtsú cóomijíí íná pajtye técoomíújuco múúhá wákimyéi cújúwamííneri muha metsájtyéné hallúvú medsídsívahíjcyacóomi! Ácoomi ¿íveekí peecútéré tsúuca wágóoovéhi? ²⁰ Ehdú ditye kímóóvénaa pámeere níjkyéji múnáama múhdumé tahñéjté íjcyame táuwááboju úwáábohíjcyámé imíjyuúhi. Áánetu técoomí múnáadi ó ícúbáhraa tahñéjteke díbye ímityúne dáríívehíjcyáne déjúcotu. Ehdú Píívyéébe neéhií.

²¹ Átsihdyúu idyé o ííténáa tsíjpi íhtsútuube níjkyéji múnáajpi nééwayúcoba móóá pañévú iwááóne neéhií:

—Eene móóá pañévú nééwayu o wááodu muurá íhtsútu cóomí Babiróonia wágóóovecóomí tsáhájucóo mújyú maájtyúmíityúne. ²² Tsáhájucóo mújyú técoomí múnáa iwáñehjívaténe cúmubáánema chíyóroó líljchune melléébóityúne. Téhdure tsáhájucóo

muurá míamúnaa muhdú meícyahíjcyáné mééma ímbájchoó muhdú meícyahíjcyádújuco. Aabée íchahíwáánema íjcyáábé hálluúúcú cúújúwayúdú peetécutúhi. Áánetúu imyéme dílbyedítýú cáátúnúmeíñé ñná nééiyóné tsá múha wáájácutúne. Apáábyéree diibye waajácúhi. ¹⁴ Áábekée mítyame míamúnaa tsítsijte íjímudi úraavyé ímiá wajyámúúné tsítsijáánema íjcyame. ¹⁵⁻¹⁶ Aabée tsuhjíváwu nééwa ññtsúwá díbeúcutúnú tééwari panévá iñújíine múnáake ícúbáhráíwa. Áábedítýúu íwajyámutuu, íjcyúbatuu, caatúváné illu nééneé: “Páné avyéjute éhñíñevu íhtsútuube avyéjuube.” Aane muurá dílbyé hójtsí pañe panévá iñújíine múnáa íjcyááhi. Áhdure dílbyej téeveri íhtsútuube Píívyéébe icyáyobáávaténe míamúnáadi ícúbáhraá éhne múúne óova íjtyúhari ditye dótshucúdu.

¹⁷⁻¹⁸ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí níjkyéji múnáajpi cóójiejpi núhbá hallúrí íjyócunúúbeke. Aabée wahpéjteke kéévánécoba nééhií:

—Píívyéébe néé pámeekéré ídáátsojtékee, íhtsútujtékee, íjímuke diityedí méénújcatsímýéhjimáyé ámuha medóókií. Áámeke wa metsááne medóóvaj. Ehdúu neebe níjkyéji múnáajpi wahpéjteke.

¹⁹ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí diibye iyáábécóbama ihyájkímú panévá iñújíine avyéjute píhcyaaavéné diibye íjímú hallúrí íjcyaaabe téhdure ihyájkímuma íjcyáábema imyéénújcatsíki. ²⁰ Áronáacáa diibye iyáábécóbama Píívyéébe ihjyú uubáalle múnáajpidí díllómeíbyé méénuráítyuróné méénúúbema tsúúca diityétsikye ékeevéme. Diibyeé eene Píívyéébe ihjyú uubáalle múnáajpidí díllómeíbyé íllure állihíjcyá míamúnáake diibye iyáábécóba mémema íjcyame dílbyé níjcyota dúúrúvahíjcyámeke. Áromútsíi bóhñmútsíyé wágóoové ávyétá íhnáhó atsóóperémá péetécutúné cuujúwá pañevu. ²¹ Áánetúu tsijtye ímunáajtéke diibye íjímú hallúrí ácuúcutúnúbe íññtsúwari dsíjívétsómeke diitye wahpéjte dóóhií.

20

Jetsóó ávyéjuube íññjírí íjcyane

¹ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsijpi níjkyéji múnáajpi cáámetu íññjívú níityene ápíchó néheju wáhyéjúcoba lláávee, úwááñéhícyobaa, íjcyánema. ² Aabée níhbácobádú néébeke dílbyere íññimye íjcyaaabe Naavéneke tééhiyi idyóhjinúúbeke waaó teene wáhyéjúcóbá pañevu. ³ Áábé hallúvúu cóhpéj wátájcoobe díbye míamúnáake 1,000 píjcyá hajchótá íállíjyúcoótuki. Ááne boonétúu tsííñe ácádsííveebe wahájchotáwuúrjúco.

⁴ Áhdurée ó ájtyumí muhdú míamúnaa ícyahíjcyáné ditye ímbájchóiñévú Píívyéébe níwaavémé íavyéjú íjyáwááné hallúrí ácuújcatyémeke. Téhdurée idyé ó ájtyumí Píívyéébe ihjyú Jetsóodi íjcyane úwáábohíjcyámeke téené hallútúu ditye íhñíwaúúné kípyúúcu híjcyámeke. Diityéé muurá tsá múijyú diibye iyáábécóbake íññjyotámá dúúrúvatúne. Áánéllíihyée dílbye mémé tsá diityéké íúmicóónetu íhyójtínéúbatu íjcyatúne. Aamée tsííñe bóhñme Críjtoma ávyéjuuté téhdune 1,000 píjcyá hajchóta. ⁵ Aane cahcújtso múnáa dsíjívémé bóhítujkénúíñe nééiyóne. Áánetúu tsijtye cáhcújtsotúme téhdune 1,000 píjcyá boonéturjúco bóhñne. ⁶ Maímijyú ihdyu tsaímíyé Píívyéébema ícyahíjcyámé tujkénú bóhñcunúíñej. Áámeke tsáhájuco bóónétu íjcyáné ícúbáhráméí dómájcóityúne. Aame Píívyéébema Críjtomútsí íjcyánéjcu lluuvájté íjcyame ávyéjúúteé íññjírí téhdune 1,000 píjcyá hajchóta.

⁷ Ááne boone tsííñe Naavéné ácádsíjcaáyóméíhi. ⁸ Aabe ípyée imyéénuhíjcyádú tsííñe páné iññjíine múnáakéré íállíñe mújtátsoóhi. Ááne Góóó, Magóóó, íjcyáné iññjícú múnáa ávyétá mityámé eevératu íjcyame Críjtoke néhñllehíjcyámema íúcuújcatsíñe dílbyema méénújcatsímýe.

⁹ Aanée naavédú nééne o íiténáa pahúllevátú tsáame Píivýéébe íhcyóomi wáyjú nécoomi tsúuca mícaavévá pámeere díibyeéjeteke ipírújtsóroki. Áronáacáa Píivýéébe cúujuwa cáámetu diityé hallúvú íjcaáyóné pámeekéré áiuú tsáápíúbá coéváratu. ¹⁰ Áánetúu diibye Naavéné míamúnáake állihíjcyáábeke waagóoobe cúujuwa atsóoperémá péétécunúwá pañévú tééwá pañe tsúuca iyáábécobaa, iye Píivýéébe íhjúu uubálle múnáájpidi díllómeíhíjcyáábe, íjcyamútsí íjcyáwá pañévu. Aamée tsúuca tééwá pañe ícúbáhrámeí mújyú níjkéváityúne.

Ímibájchoju

¹¹ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsítsíj nééne avyéjú ijyáwá hallúrí tsaapi ácuúcunúúbeke. Áábedítýúu ííñújima íévéhóówari íjcyanéjhi peíñú pevetsíiyéjucu. ¹² Ájyúu díibye úmíwari íhtsútúméhjimáyé ídáátsojte dsíjivehíjcyámé tsiíñe bóhímedívú pááyuube muhdú ditye ícyahíjcyáné cáátúváne waajácúhaamíne. Áhdurée paayúcuube pájtyeteme mémeháñe íjcyaháami. Áánemáa diityémá ímibájchoobe téhaamíjhi pañétú muhdú ditye ícyahíjcyáné cáátúnúmeídyújucu. ¹³ Téjyúu pámeere dsíjivémé íjchívyécunú móáñe pañétuu, ííñújhi pañétuu, íjcyane. Áámemáa ímibájchoobe muhdúhjáa ditye ícyahíjcyánéhji. ¹⁴ Ájyúu tsáhájucu dsíjivé íjcyájúcootúne. Téhdurée ímityúmé dsíjivémé úújetéhíjcyatsí tsúuca wágóoové cúujúwá pañévú ditye wágóoóvéíwá pañévu. ¹⁵ Ááwá pañévúu wágóoovémé íñe múhdumé pájtyeteme mémeháñe íjcyaháamítu imyémé íjcyatúme.

21

Béhné ííñújima níjkyeji

¹ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí béhné ííñújhi íévéhóówari íjcyánéhjima bóhówaavéné íhdéénéhjhi tsúuca wágóoóvéne boóne. Áronáacáa tsáhájucu móáñe íjcyatúne. ² Ájyúu o íiténáa béhné Jerotsarée níityé níjkyéjitu Píivýéébedítýu. Ácoomí tsaímíyé íñe ímíjyaú ehne múúne walle ityájíváne wañéhjhi pañe ímibájkímyeídyu. ³ Áánáacáa tsaapi níjkyéjitu kéévánécoba néehíi:
—Ícyooca Píivýéébe íhñéjtéj piíne íjcyaabéréjucu diityéké túkévéjtsóíñe. Áábema íjcyáímýe tsaímíyéjucu. ⁴ Áámema tsáhájucu kímóóve, dsíjivé, panévá ícúbáhrámeí, íjcyájúcoóityú tsúuca díbye páneere tsíhdyuréjucu cápáyoácónéllíhýe.

⁵ Ehdúu díbye nééne boone íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbé néehíi:

—Panévare béhnéréjucu o ípívyéjtsóne.

Átsihdyúu oke neébe:

—Cáátunu íñe úuma o íhjuváne. Tsá álliu tene íjcyatúne. Muurá ímíáánéré teéne. Aane múu cáhcujtsóhi.

⁶⁻⁷ Átsihdyúu tsiíñe oke neébe:

—Áyu tsúuca páneere muhdú o néhdújucu pájtyene. Aabe panévaturé íhtsútuube tapíivýema o íjcyátuube íjcyaduré o íjcyaa ímichi téhijpi oo páneerée o ípívyéjtsóobe. Áhdure níjke oo páneere o níjkévátsóíibye. Aabe áátsímédú néeme ímityunévú táhjátsámeityúmé tsaímíyé íjcyáíyóneri tsúúráméimyeke ó ájcuú ímíá bóhívu áhdóratúne. Áámé Píivýéébe o íjcyáahi. ⁸ Áánetu oke íuráávyéné déjúcotu ícúbáhrámeíyóneri íllityéne cáhcujtsotúmee, dsíjivétso múnaa, íhdícyámema dómácócatsíhíjcyáamee, níjcyotájeteke dúúrúvahíjcyáamee, waabyénu múnaa, állíu múnaa, éhdume wágóoóvee cúujuwa atsóoperémá péétécunúwá pañévu. Ehdú botsíi ávyetá wágóoóveréjucu ditye méénuíñe. Ehdúu oke Píivýéébe néehíi.

Béhcóomi Jerotsarée

⁹ Átsihdyúu tsaapi níjkyéjhi múnáajpi éhnée 7-mevadítyú níhñéénéré ícúbáhrámeí íjcyáíhlloma íjcyaa oke néehíi:

—Cáhawáá uke o úújétso Obééjáuúdu néébé uráávyé múnaa éhne múúne tsáápi taaba íjcyadu néémedívu. ¹⁰ Aanée teene naavédú nééne o íiténé pañe oke tsajtyéébé caméhbáú níjcaúvu. Átsihdyúu oke úújétsoobe Píívyéébe cóómí Jerotsaréé imíwu nécoomi níjkyéjitu ííñujívú níityécoomívu. ¹¹ Ácoomítyúu ávyeta Píívyéébé ámítsaráhcó cádiúcunú éhne ‘jájpeé’ némeíñé neewáyú ‘rauráú’ nééu imíwu ‘rutúrútu’ néhduú. ¹²⁻¹³ Ácoomí mójcócó cáámé mójcócoba ávyéta píímí némijcótú 12-wava lléhowááne. Panéjcuvatúu 3-wavátsá 4-tsihjívatu. Áwáhjitúu ijraéémú dohjíbá 12-neva íjcyáne mémeháñé caatúvá téwávu. Áwahjí níjkyéji múnaa tsáápiitsa tehmeí. ¹⁴ Áhdurée idyé témijcótú 12-uva newáyúcobáné ímichi témijco éjkeúhji. Áuhjitúu idyé téuvádú tsáápiitsa Obééjáuúdu néébé mamýému mémeháñé caatúváhi.

¹⁵ Ájyúu diibye níjkyéji múnáajpi óóma íhjuvávábedi óórówa eevéwá dibye tééwari técoomi iééve páneere témijco íllohówáánemájuco. ¹⁶⁻¹⁷ Ácoomí ávyeta tsahdú cóomíyé páhijyáwá nécoomi muhdú míamúnaa meéévehíjcyádú panéjcuvaré icyáámema íwatyúúve éhnéjcu éévebe tsahájchotaré 2,200 kiróómetro. Áánetúu técoomí mójcój píímí éévebe 64 ééveta.

¹⁸ Ámójcócó méénúmeí tsanééré ‘jájpeé’ némeíñé newáyúúnetu. Áánetúu ipácóómí tsanééré óórótu méénúmeícyóómí mícúmíjídú íñé imíjyaú ‘rutúrútu’. ¹⁹⁻²⁰ Ácoomí mójcócó ímichi éjkéné newáyúcobáné icyáávétsámeí ‘jájpeé, tsapííroo, áágataa, ejmeráádaa, óónitsee, coonariínaa, critsóóritoo, berííroo, topáátsioo, critsopráátsaa, jatsíjto, amatíjtaa’, némeíñé newáyúúné imíwu páhdúvaré néuhjítu. ²¹ Áánetúu técoomí mójcócó llehówááné 12-wava méénúmeí téhdunéré 12-uva péérá newáyúúnetu. Áánetúu pañétúejító técoomí ulléjító tééneere óórótu méénúmeíjító mícúmíjídú imíwu ‘rutúrútu’.

²² Áronáacáa ihdyu tsá o ájtyúmitú duurúvaja técoomíyí panévatúré íhtsútumútsí Obééjáuúdu néébema Píívyéébe mútsí tééjadu néémutsi íjcyánéllíhye. ²³ Ácoomi muurá tsáhájuco núhbmútsí ájchúnej tééveri íjcyáityúne. Muurá ihdyu Píívyéébé ámítsaráhcoréjuco Obééjáuúdu néébedítú ájchúncunúnej tééveri técoomi íjcyáíñe. ²⁴ Áábej tééveri páneere míamúnaa panévá íñújíné avyéjútémá tsáimíyé íjcyame técoomi avyéjútsoóhi. ²⁵ Ácoomí llehówááné tsá wátáhájcatyéityú tene mújyú íjyunúityúnéllíhye. ²⁶ Muurá técoomívu panévá íñújíné avyéjú dóbééveéhi. ²⁷ Ácoomíyí tsá íñá ímityúné íjcyáityúne. Tsá núcójpítso nénehji méénúmema álliúúmé téhullévú úújetéityúne. Apáámýéré ihdyu múhdumé pájtyeteme mémeháñé Obééjáuúdu néébedi íjcyáháamítu cáátuvámé técoomívu úújéteéhi.

22

¹ Átsihdyúu diibye níjkyéji múnáajpi oke úújetsó tééhivu Obééjáuúdu néébema Píívyéébe mútsí avyéjú íjcyátsihdyu ííñécunúhí pañétúejító técoomí ulléjítój píñétú nívahívu. Aahí nujpácýóo ávyéta ímí ‘rauráú’ néjpacýo meke bohíívú ajcúhi. ² Ááhí únírúí tsanéjúcúri úmehééné meke medsíjívéjúcóóityúne bóhíívu ájcuhehjí ténuhbávádú néévahíjcyahéhji. Áhéhjíhaamíneé panévá íñújíné múnáake bohíívú ajcúhi. ³ Aane Obééjáuúdu néébema Píívyéébe mútsí avyéjú técoomí pañe íjcyánéllí tsá íñé imítyú íjcyáityú téhulle. Aane téhulle Píívyéébé ícúve múnaa íjcyame dííbyeke duurúváahi. ⁴ Aame dííbyeke ájtyúmíí múhdumé dííbye mémé íumicóónetu cáátuváme. Aame avyéjúúteé dííbyema mújyú níjkéváityúne. ⁵ Tsáhájuco mújyú téhulle íjyunúityúne. Áánéllí tsáhájuco peetéháñé íjcyáityúne. Áhdure tsáhájuco nuhba íjcyáityúne. Píívyéébe íhtsútuube íjcyaabéréjuco peete íjcyáíñe.

Jetsocríjtó tsááiñe p'íhíjucóóne

⁶ Átsihdyúu diibye níjkyéji múnáajpi oke nééhií:

—Íñe uke o néene muurá ávyeta ímiááne. Tsá álliu tene íjcyatúne. Aane múu cáhcujtsóhi. Píivyéébe Íapííchoj téeveri íhjúu uubálle múnáake iná pájtyeíñe íhdétújuco wáájácútsohíjcyaaabe oke wallóo téhdure dííbyé ícúve múnáake o úúbálle muhdú lléváhréjuco tene pájtyeíñe.

⁷ Muurá Jetsóo nééhií: “Ílléváhréjuco o tsááiñe! Ahdícyane ihdyu maímijyu ditye íjcyaiñe íñe íhyaamí pañétú muhdú tene pájtyeíñe cáátuváné cáhcujtsóme.” Ehdúu oke neebe níjkyéji múnáajpi.

⁸⁻⁹ Aanée ó ájtyumí ehdu páneere muhdú pájtyeíñe oke úúbállémeíñéhji. Áánéllihyéé diibye níjkyéji múnáajpi oke ténehjívú úújétsóóbé lliíñévú o mímóúúvéne dííbyeke o dúúrúváyónáa oke neébe:

—ÍOke duurúvadiñe! Muurá ámuhadúré oo Píivyéébé ícúve múnáajpi ámuha díñahbémuma dííbyé íhjúu uubálle múnáa meíjcyame íhyaamí pañe íjcyané uwááboju ímí ámuha mecáhcujtsómé meíjcyadu. Áánéllii ihdyu dííbyekéré Píivyéébeke duurúva.

¹⁰ Átsihdyúu idyé oke neébe:

—Tsá múu íñe u cáátúnuháámí páátánutúne. Muurá muhdú téhaamí pañe tene néene lléváhréjuco pájtyeíñe. ¹¹ Ahdícyane óvíi Píivyéébema ímí íjcyaiýóneri tsúúráméímyé ímíñeúvú íjcyá dííbyema. Áánetu ihdyu óvi ímityúmé ímillédú íjcyáhi. Ehdúu níjkyéji múnáajpi oke nééhií.

¹² Áané boonétúu idyé Jetsóo oke nééhií:

—ÍMuurá lléváhréjuco o tsááiñe! Aabe ó ájcuú pámeekéré muhdú ditye ícyahíjcyáne áhdovu. ¹³ Aabe panévatúré íhtsútuube o íjcyaaabe tapíivýema o íjcyátuube ímichi téhijpi oo páneeréé o ípívyéjtsoobe. Áhdure níjke oo páneere o níjkévátsóííbye.

¹⁴ Ahdícyane maímijyu ditye íjcyaiñe tsaímíyé ícyahíjcyáme. Muurá béhné Jerot-saréevu iúújetécooca bohíívú ájcúné uméhe néévá llééneímye. ¹⁵ Áánetu ímityúmé waabyénu múnáa, íhdícyámema dómácócatsíhijcyáamee, dsíjivétso múnáa, níjcyotájteke dúúrúvahíjcyáamee, állíu múnáa, íjcyame tsá técoomívú úújetéityúne.

¹⁶ Aane íñe níjkyéji múnáajpikye diéllevu ó wallóo díbye úhdivu íbóhówájtso páneere muhdú pájtyeíñéhjí uuréjuco tácahcújtso múnáake u wáájácútsoki. Muuráhjáa páneere o ípívyéétsóroobe Dabíiúvúj tsíménémúhaabe ó íjcyá tsítsívé mícúruwádú o néébeé. Ehdúu Jetsóo oke nééhií.

¹⁷ Ahdícyane Píivyéébé Apííchó íhjúu uubálle múnáaj téeveri míamúnáake píuváhi. Áhdure Obééjáuúúdu néébé cahcújtso múnáa éhne múúne tsáápí taaba íjcyadu nééme míamúnáake píuváhi. Aane ihdyu óvíi lléébome itsááne adóvá bohí nujpácyotu áhdóratúne.

¹⁸ Aane íñe tsúúca íhyaamí pañe cáátuváné uwááboju lléébómeke o néé ditye éhniíñevu iiyéjuco tsíñéhji íáméjtsótuki. Muurá tehdu méénúmeke Píivyéébe ávyetá íhnáhó ícúbáhraá muhdú téhaamí pañétú tene néhdújuco. ¹⁹ Áhdure idyé téené uwáábójutu tsane wáágóóme mémé páacyúiibye tsúúca pájtyetéme mémeháñe cáátúváháamítu. Aame tsá dííbyé cóómivu úújetéityú íñe íhyaamí pañétú úúbállémeícyoomívu.

²⁰ Aanée diibye íhyaamí pañe dííbyé uwááboju íjcyaaabe nééhií:

—Ímiááne lléváhréjuco o tsááiñe.

Áánéllihyéé dííbyeke o nééhií:

—Juújuj, tehdújuco Ávyéjuube Jetsóoj, wa ícúu tsaácoj.

²¹ Aabe ihdyu óvíi ámuhákye píaabó pájtyuváre. Áyu tehdújuco.